

# Uzuwakpani u Savu n Cishingini; n aba'in a na a Zagbai a Uzukpani u Kuku

The New Testament in Cishingini

This Bible is copyrighted by Wycliffe Bible Translators (Wycliffe.org) and is printed with permission by the Digital Bible Society (dbs.org) for non-commercial use.

This Bible is available for free download in a variety of digital formats at [dbs.org/bibles](https://dbs.org/bibles).

Marukusu.....	4
Marukusu.....	37
Luka.....	57
Yahaya.....	89
Azusuki.....	113
Roma.....	144
1 Korintiya.....	159
2 Korintiya.....	173
Galatiya.....	182
Afisu.....	188
Filibiya.....	194
Kolosiya.....	198
1 Tosolonika.....	202
2 Tosolonika.....	206
1 Timoti.....	209
2 Timoti.....	214
Taitu.....	218
Filimo.....	221
Aza a Ibrahim.....	223
Yakubu.....	234
1 Biturusu.....	238
2 Biturusu.....	243
1 Yahaya.....	246
2 Yahaya.....	250
3 Yahaya.....	251
Yahuza.....	252
Kene.....	254

## Ukuna u katagarda ka nam pa

Matiyu da vuza na u danai katagarda ka nam pa, ayi wi ta punu a katsumā ka azusuki. Ayi Kayahuda ka'a, u danai katagarda ka adama a na u yotsongu Ayahuda o yoku a na Yesu da Kishi ka na ishi a kuvana va. Matiyu u yeve ta a na Yesu da mogono ma mayun, u lya'i tsugono a aduniyan rakā. Matiyu u yotsongi a na mayun da adama a na Yesu u shatangu ta ili i kene i na yi punu a Uzuwakpani u Kuku u na eneki a ya'in kadan-shi adama a kutawā ku Kishi an wo kokpo mogono ma gbayin. Matiyu u ya'in kuyotsongusu u danai tsugono tsa tsa aduniyan tsu nam pa tsu da ba. Icu'lu i tsugono i nam pa yi ta o kukotso. Tsugono ci Yesu ci ta a kushamgba ko wanai. Mogono ma ga'an ta ma ya'an vuma vu utsura, katā u yotsongu utsura u ni, Yesu u lya'i utsura wu ukpā da u dengai a kasaun ka ni. Ili i nam pa rakā kobolo n ili i yoku n abundai yi ta punu a katagarda ka nam pa.

Matiyu u bankā ta aza o Kutoni anana adama a na u dansa ta hawun tsu na Yesu u shatangi ili i na Kashile ke sheshei adama a na u tukā uma devu n kaci ka ni. Ana Adāmu u nusakai Kashile, uma o bonoi e pecei n ayi. Alyuka a Uzuwakpani u Kuku a fuɗa a takpa atakaci a nam pa ba. Matiyu u yotsongu tsu ta a na Yesu da alyuka a na a kashakpai uma a yawa devu n Kashile, Yesu da kpamu mogono ma na mi a kulya'a tsugono aduniyan a tsu anana.

## Ili i na yi punu udariki a katagarda ka nam pa

1. Tsukaya n umaci u Yesu
2. Akaka a Yahaya vu Kusumbu ka Akucina
3. Kusumbu ka Akucina n kukondo ku Yesu
4. Yesu a Galili
5. Yesu u walai n Galili ali a kubana a Urishelima
6. Kuden ku ukocishi ku Yesu: Kukondo ku ni n ukpā
7. Yesu wi ta n wuma

### Tsukaya ci Yesu

(Luk. 3:23-38)

1 Yesu Kirisiti† Kishi wu utā ta a kpa'a ki Ibrahim† m kpa'a ku Mogono Dawuda. Na va daɗa ula a tsukaya† ci ni:  
 2 Ibrahim da esheku a Ishaku.†  
 Ishaku da esheku a Yakubu.†  
 Yakubu da esheku a Yahuzā† n olobo o yoku.  
 3 Yahuzā ayi da esheku e mpeshe Farisa n Zara (anaku e le a da Tamaru.)  
 Farisa da esheku a Hasuruna.  
 Hasuruna da esheku a Aram.  
 4 Aram da esheku a Aminadaba.  
 Aminadaba da esheku a Nasham.  
 Nasham da esheku a Salumuna.  
 5 Salumuna da esheku a Buwaza.  
 (Anaku a Buwaza ayi da Rahapu). ††  
 Buwaza da esheku a Abida. (Anaku a Abida ayi da Ruti). ††  
 Abida da esheku a Yasa.†  
 6 Yasa da esheku o Mogono Dawuda.†  
 Dawuda da esheku e Sulemanu.† (Anaku e Sulemanu ayi da Bashaba. Ayi da vuka vu Uriya vu na Dawuda u ronoi.) †  
 7 Sulemanu da esheku e Rehobawa.

† Rahapu Zākayimbi da kashakanlai ka'a kpamu. †† Ruti Zākayimbi da. ‡ Dawuda u vaku ta m Bashaba vuka vu Uriya, da u ya'in ili i yoku adama a na Uriya u kuwa. Arabali a nam pa a a kuciya ta a da a 2 Sama'ila 11:1-27.

Rehobawa da esheku a Abija.

Abija da esheku a Asa.

8 Asa da esheku o Johoshafatu.

Johoshafatu da esheku o Joram.

Joram da esheku a Azariya.

9 Azariya da esheku o Jotamu.

Jotamu da esheku a Ahazu.

Ahazu da esheku e Hezikaya.

10 Hezikaya da esheku a Manasa.

Manasa da esheku a Amon.

Amon da esheku o Josiya.

11 Josiya da esheku o Jokoniya n olobo o yoku.

(Ayin a nam pa a daɗa a dikai uma a bankai a ugbashi a idika i Babila.)†

12 Ana a bankai le a idika i Babila:

Jokoniya da esheku a Shayatiya.

Shayatiya da esheku e Zerubabe.

13 Zerubabe da esheku a Abihudu.

Abihudu da esheku a Iliyakima.

Iliyakima da esheku a Azuro.

14 Azuro da esheku a Saduku.

Saduku da esheku a Akimu.

Akimu da esheku a Aliyudu.

15 Aliyudu da esheku a Iliyazara.

Iliyazara da esheku a Matan.

Matan da esheku a Yakubu.

16 Yakubu da esheku a Isuhu.

Isuhu† da vali vi Meri.

Merit va kpamu ayi da anaku e Yesu vuza na e ci deke Kirisiti Kishi.†

<sup>17</sup> Aza a na e kecei na va rākā vi le, ele dā tsukaya kupa n tsu nāshi ā gitā tā a ayin a Ibrahim a kubana a ayin o Mogono Dawuda. Tsukaya tsu dā kpamu kupa n tsu nāshi ā gitā tā a ayin a Dawuda a kubana a ayin a na a dīkai le a kubana a idika i Babila. Tsukaya tsu dā kpamu kupa n tsu nāshi ā gitā tā a ayin a na a bankai le a idika i Babila a kubana a ayin a Kishi.

### A matsai Yesu

(Luk. 2:1-7)

<sup>18</sup> Gogo na uteku u na a matsai Yesu Kishi u dā na: A-  
nāku ā ni, Meri, ā kānākā yi tā kamana ka na u kolo  
Isuhu, amma āyi mekere ma'a bil'i, kātā u yeve vali ba.

Da u ya'in kātsumā n utsura wa Ayinviki ā Kāshile.†

<sup>19</sup> Isuhu vuma dā vu na ayin tutu u ci ya'an ili i na yi  
derere, amma u ciga kutsunku Meri wono e keteshe  
ba, dā u sheshei ku kāsākpā mazama ma n kābini.

<sup>20</sup> Ayi bil'i o kugodumo kakuna ka nam pa, dā kalinga-  
ta kā Kāshile kā tāwāi wā ni tsa alatani, dā ka danai,  
"Isuhu, matsukaya ma Dawuda, kātā vu pana wovon u  
kolo Meri ba, adama a na Ayinviki ā Kāshile a dā a  
zuwai ni u ya'an kātsumā ka. <sup>21</sup> Wi tā a kumatsa maku  
mo kolobo, kātā vi ne'le yi kula Yesu, † adama a na āyi  
dā u kisa uma ā ni ā ubutā wu unushi u le."

<sup>22</sup> A ya'in ili i nam pa adama a na uzuwakpani u  
Kāshile u shana, uteku u na keneki† Ishaya u danai  
mani-mani de:

<sup>23</sup> "Mekere ma na me yevei vali ba, mi tā a kuya'an  
kātsumā.

Wi tā a kumatsa maku mo kolobo,

kātā e ne'le yi kula Imanuwelu." ††

Dada "Kāshile n ātsu."

<sup>24</sup> Ana Isuhu u jimgbai, dā u ya'in ili i na kalingata ka  
ka danai ni. U dīkai Meri u bankai a kpa'a ku ni, dā wo  
okpoi vuka vi ni. <sup>25</sup> Amma u yeve maku ma vuka ma ba,  
sapu u matsai maku ma. Da Isuhu u ne'i ni kula Yesu.†

### Aza e kuyeve ā tāwāi kene Yesu

**2** Ayin a na Hiridu †† wi o tsugono a dāda a matsai  
Yesu ā likuci i Batalami vu ubon u Yahuda.

Megeshe ma ya'in kenu, dā uma o yoku aza e kuyeve a  
azangata ā utāi a kasana dā a yawai a Urishelima.†

<sup>2</sup> Da e ecei, "Te dāi maku ma na a matsai va vuza na  
wi mogono ma Ayahuda?† Ce ene tā kazangata kā ni a  
kasana dā ta na tsu tāwāi adama a na ci cikpa yi."

<sup>3</sup> Ana Hiridu Mogono u panai nahannai, dā u vodot-  
soi, kobolo n uma ā ni rākā a Urishelima. <sup>4</sup> U dekei  
anan ganu vu gbagbalint rākā nu n lum n Wilā,† dā we  
ecei le, "Te dāi a kumatsa Kirisiti Kishi va?"

<sup>5</sup> Da ā ushuki, "A likuci i Batalami i Yahuda. Keneki  
Mika ka dāna tā ili i nam pa a Katagarda ka Cida:†

<sup>6</sup> Amma avu likuci i Batalami, punu a ubon u Yahuda,  
likuci i gbayin i dā ā kātsumā kā likuci i Yahuda rākā.

Mogono mi tā ā kutā wā nu,

vuza na u kokpo an magubi ma uma ā vā Israila.' ††

† Kula "Yesu" dāda "Kishi". †† 1:23 Ish. 7:14. ‡ Mogono ma  
nam pa Hiridu āyi dā Hiridu Vuzagbayin. †† 2:6 Mik. 5:2.

<sup>7</sup> Da Hiridu u dekei omoci a na ā utāi a kasana ka,  
adama a na u ya'an obolo n ele a usokongi, dāda omo-  
ci a a danai ni ayin a na kazangata ka ku utāi derere.

<sup>8</sup> Da u danai le, "Dengāi kātā i bana a Batalami kātā i  
lānsā maku ma mayin. Ayin a na baci ye enei ni, kātā i  
bono i dana mu adama a na mpa feu m bana n cikpa  
yi."

<sup>9</sup> Aza e kuyeve a a panai ili i na mogono ma ma  
danai, dā ā utāi a lya'i kelime. Da kazangata ka ka lazai  
kelime ke le, ali dā ka shamgbai ā ubutā u na maku ma  
mi. <sup>10</sup> Ana e enei ka'a, dā māzāngā ma shanai ādu e le  
kāu! <sup>11</sup> Ana a uwai a kpa'a ka, dā e enei maku ma m

Merit ānāku ā ni, dā ā kudāngi dā a cikpai ma'a. Da ā  
utākāi kune'le ku le ka azanariya n ili i magulānit i re, ††

dā e nekei maku ma. <sup>12</sup> Amma dā Kāshile ka kushei aza  
e kuyeve ā ubutā wa alatani, kātā o bono n u Hiridu

ba. Da o bonoi a idika i le n uye u yoku kau.

### A sumakai n Yesu a kubana Masar

<sup>13</sup> Ana aza e kuyeve a a lazai, dā kalingata kā Kāshile†  
ka banai u Isuhu tsa alatani dā u danai, "Dengā! Ya'an  
gogo'o kātā vi dika maku ma n ānāku ā ni vu suma a  
kubana Masar! Vi shamgba de ali ayin a na n danai nu  
vu bono, adama a na Hiridu wi tā ā kulānsā maku ma  
wa kuna." <sup>14</sup> Da u dengāi, u dīkai maku ma n ānāku ā  
ni Meri dā u lazai a kubana Masar n kayin. <sup>15</sup> Da ā  
dāsāngi de Masar ali ukpā u Hiridu. Ili i nam pa i ya'an  
tā nahannai adama a na a shatangu ili i na Kāshile ka  
danai ā ubutā u keneki Hosiya: "N deke tā maku mā vā  
mu utā a idika i Masar." †††

Da u dengāi, u dīkai maku ma n ānāku ā  
ni Meri dā u lazai a kubana Masar n kayin. <sup>15</sup> Da ā  
dāsāngi de Masar ali ukpā u Hiridu. Ili i nam pa i ya'an  
tā nahannai adama a na a shatangu ili i na Kāshile ka  
danai ā ubutā u keneki Hosiya: "N deke tā maku mā vā  
mu utā a idika i Masar." †††

Da u dengāi, u dīkai maku ma n ānāku ā  
ni Meri dā u lazai a kubana Masar n kayin. <sup>15</sup> Da ā  
dāsāngi de Masar ali ukpā u Hiridu. Ili i nam pa i ya'an  
tā nahannai adama a na a shatangu ili i na Kāshile ka  
danai ā ubutā u keneki Hosiya: "N deke tā maku mā vā  
mu utā a idika i Masar." †††

### Hiridu wu unai muku mo olobo

<sup>16</sup> A ayin a nan lo rākā, ana Hiridu we enei aza e  
kuyeve a kparasa yi tā de, dā u ya'in wupa kāu. Da u  
nekei kadanshi n utsura a una muku mo olobo rākā n  
na mi a Batalami n ukarā'i u ni, aza a na a yawai āyā e  
re a kubana dāka. ††† U zagba tā āyā a nan lo adama a  
na aza e kuyeve a a dana yi tā ayin a na a matsai maku  
ma. <sup>17</sup> Da ili i na Kāshile ka dansai ā ubutā u keneki Ir-  
imiyat yo okpoi mayun:

<sup>18</sup> "A panai kālākātsu de a Rama,

vuza yoku ā māshi kāu adama a unāmgbukātsumā.

Rahila† ā māshi adama ā muku n ni.

U fuda u reme kādu kā ni ba,

adama a na ā kuwā tā." §

### O bonoi a Nazara

<sup>19</sup> Wanai dāi Hiridu u kuwā, dā kalingata kā Kāshile  
kā tāwāi u Isuhu tsa alatani kpamu āyi de bil'i Masar.

<sup>20</sup> Da kalingata ka ka danai ni, "Dengā, vi dika maku  
ma n ānāku ā ni, kātā vu bono a idika yi Israila,†  
adama a na aza a na i a kuciga kuna maku ma ā kuwā  
tā."

†† Lānā udani "Furankinsen" ko "Mur" ā Ubutā wi ili i Kuyeve.

††† 2:15 Hos. 1:1. ††† "Aya e re" punu na i tā a kadanshi kā āyā e  
re n wotoi u na wi kelime dem a kubana devu n āyā a tatsu. § 2:18  
Ir. 31:15.

<sup>21</sup> Da Isuhu u dengai, da u dikai maku ma n anaku a ni, da u bonoi a idika ya aza a Israila. <sup>22</sup> Amma ana u panai Akiliyu † maku ma Hiridu ayi da mogono, da u panai wovon. Da a ubuta wa alatani u yoku, Kashile ka danai ni u bana a ubon u Galili. <sup>23</sup> Dada u banai u yongoi a likuci i na e ci deke Nazara. Da ta na ili i na Kashile ka danai a ubuta u eneki i shanai: "I ta e kudeke yi vuma vu Nazara."

### Yahaya vu Kusumbu ka Akucina u lapulai uye

(Mar. 1:1-8; Luk. 3:1-18; Yah. 1:19-28)

**3** Ana aya o yoku a yawai, da Yahaya† vu Kusumbu ka Akucina u gitai kudansa kadanshi ka Kashile e mere mu une ma Yahuda. <sup>2</sup> U danai, "Shikai unushi† u da kata i bono u Kashile, adama a na tsugono tsu Kashile ci yawa ta devu." <sup>3</sup> Keneki Ishaya† u ya'an ta kadanshi ka Yahaya ana u danai:

"Kalakatsu e medevile e mere mu une, 'Lapulai uye adama a Vuzagbayin. Bonokoi u da mejege.'" ††

<sup>4</sup> Yahaya u uka ta ntogu n na a cali n cileme tsu karakuma. Wi ta n kadambura ku ukpan a kuku'un ku ni. Ilukulya i ni kpamu i dada akyu'un n ishigi a kakamba. <sup>5</sup> Uma n abundai a utai a Urishelima n Yahuda n ukambu u Kudolu ku Urdu, da a banai kupanaka Yahaya. <sup>6</sup> Ana uma a a shikai unushi u le, da u ya'ankai le kusumbu ka akucina† o Kudolu ku Urdu.

<sup>7</sup> Afarishi† n Asadukiya n abundai a banai a ubuta u na Yahaya wi a kuya'anka uma kusumbu ka akucina adama a na u ya'anka le. Ana Yahaya we enei le, da u danai, "Ada muku ma agbaturu n nam pa! Yayi u danai da i were wupa u Kashile u na wi lo a kutawa babu megeshe? <sup>8</sup> Ya'in ili i na i kuyotsongu a na i shikai unushi u da. <sup>9</sup> Kata i sheshe a na yi a kuwere wupa u Kashile adama a na yi a kudana Ibrahim da esheku a da ba. N dana da, Kashile ki ta a kufuda kudika atali a nam pa, kata u bonoko Ibrahim muku! <sup>10</sup> Ko gogo na, kogovu ki ta de utemgbi da a gbatyangi ka'a punu a arala a ndanga a. Madanga ma na de dem ma iwain kumatsa umaci u mariki, i ta a kugbatya ma'a kata a varuku ma'a a akina.

<sup>11</sup> "N ya'anka da ta kusumbu ka akucina m mini adama a na i shikai unushi† u da, amma vuza na wi lo a kutawa kacapa ka va wi ta a kuya'anka da kusumbu ka akucina n Ayinviki a Kashile n akina. Ayi u la'a mu ta kau, mpa kpamu n yawa bi'i n fodo ko ataka a ni ba. <sup>12</sup> Wi ta a kutawa n kasasu ke kuyelikpu ka ni ufobushi adama a na u yelikpe ili ya mayin. Wi ta e kupece ili i singai kau n i gbani-gbani. Kata u zuwa ili i singai ya o mopon ma ni, amma wi ta o kusongu kopo ka n akina a na a kufuda kukima ba."

### Yahaya u ya'ankai Yesu kusumbu ka akucina

(Mar. 1:9-11; Luk. 3:21-22)

<sup>13</sup> A ayin a nan lo Yesu u dengai Galili, da u banai o Kudolu ku Urdu adama a na Yahaya u ya'anka yi kusumbu ka akucina. <sup>14</sup> Amma da u cigai kuliwan, u danai, "Avu da vuza na vi yotsoi vi ya'anka mu kusumbu ka akucina. Yi dai i zuwai da vu tawai a va?"

<sup>15</sup> Yesu wu ushuki, "Gogo na nahannai ta Kashile ka cigai ka ya'an nannai, adama a na u yotso ta ci ya'an ili i na Kashile ka cigai ci ya'an." Da Yahaya wu ushuki.

<sup>16</sup> Da u ya'ankai ni kusumbu ka akucina. Gogo'o va lo ana wu utai a mini ma, da gadi u bayuwai, da we enei Ayinviki a Kashile a cipai wa ni tsu modoi. <sup>17</sup> Da kalakatsu ku utai gadi ka danai, "Na va Maku ma va ma'a ma na n cigai, mi ta kpamu a kupana uyo'o n ayi."

### Yesu n Kalijani

(Mar. 1:12-13; Luk. 4:1-13)

**4** Ayinviki a Kashile a dikai Yesu a kubana a kakamba, adama a na Kalijani† ka piya yi. <sup>2</sup> U kana unu ali ayin amangere kannu n kayin. Ana ayin a nan lo o kotsoi, da kambulu ka kana ni kau.

<sup>3</sup> Da Kalijani ka banai ka danai ni, "Avu Maku ma Kashile† ma'a baci vi mayun, bonoko atali a nam pa a o okpo burodi."

<sup>4</sup> Da wu ushuki, "A dana ta a Katagarda ka Cida: 'N ilukulya i da koci i kuzuwa vuza u kuyongo n wuma ba,

amma n kadanshi ka na Kashile ka danai dem.'" †

<sup>5</sup> Da Kalijani ka dikai ni u bankai a ubirini u cida u Urishelima, da u zuwai ni a ubuta u na u la'i nu ugadi dundu'un wa Alisa a Gbayin.† <sup>6</sup> Da u danai, "Avu da baci Maku ma Kashile mayun, ikpangu a idika, adama a na wi ta udani a Katagarda ka Cida:

'Kashile ki ta a kuzuwa alingata a ni a inda wu.

I ta e kukebe wu n ekiye e le,

ciya kune ku nu ka kutadatsa a katali ba.'" ††

<sup>7</sup> Da Yesu wu ushuki, "Amma Katagarda ka Cida ka dana ta feu, 'Kata vu kondo Vuzavagudu Kashile ka nu ba.'" ††

<sup>8</sup> Da Kalijani ka dikai ni u bankai gadi vu kusan, da u yotsongi ni tsugono tsa aduniyan kakau n tsugbayin ci le. <sup>9</sup> Da u danai, "Vi baci a kukudangu kata vi cikpa mu, mi ta e kuneke wu ili i nam pa raka."

<sup>10</sup> Amma da Yesu wu ushuki ni, "Denga mu lo, Malya!† Katagarda ka Cida ka dana ta:

'Cikpa Kashile Vuzavagudu vu nu,

ayi endelen da kpamu u kuya'anka tsugbashi!'" †††

<sup>11</sup> Da Kalijani ka kasakpai Yesu, da alingata a tawai a bankai ni.

### Yesu u gitai ulinga u ni

(Mar. 1:14-15; Luk. 4:14-15)

<sup>12</sup> Ana Yesu u panai a kana ta Yahaya ali da a zuwai ni a kunu ku ugbashi, u kasakpai Yahuda da u bonoi

† Herod Akiliyu Mogono ma'a ma gbani-gbani da a takpai ni gadi vu kakuba ko tsu gono. Da mokoshi ma ni Hiridu Antiba wo okpoi mogono. †† 3:3 Ish. 40:3.

‡ 4:4 K.Wil. 8:3. †† 4:6 Ishp. 91:11-12. †† 4:7 K.Wil. 6:16.

††† 4:10 K.Wil. 6:13.

ubon u Gālili. <sup>13</sup> Ana u uwai a Gālili, da u gitai kubana a likuci i Nazara. Da u banai da u dasangi a Kafarnahum devu m Mala ma Gālili, a ukambu u Zabalun n Nafutali. <sup>14</sup> Ili i nam pa ya i ya'an ta adama a na uzuwakpani u Kashile u shana uteku u na keneki Ishaya u danai:

<sup>15</sup> "Uma o yoku i ta punu a ukambu u Zabalun n Nafutali a uye u na u banai a mala.

Ubuta u le wi ta a kapashi ko yoku ko Kudolu ku Urdu, punu a ubon u Gālili.

Ubuta u dada Azakayimbit n abundai i idashi.

<sup>16</sup> Uma a nam pa a na i idashi a kayimbi i ta e kene kutashi ku gbayin.

I ta idashi a kara'la upali n kululu ku ukpa, amma kutashi ki ta a kakana le." †

<sup>17</sup> A ayin a nan lo, da Yesu u gitai kudana uma kadan-shi ka Kashile, "Shikai unushi u da kata i bono u Kashile, adama a na tsugono tsu gadi ci yawa ta devu."

### Yesu u zagbai osoruku a nashi

(Mar. 1:16-20; Luk. 5:1-11)

<sup>18</sup> Kanna ke te, ana Yesu wi a nwalu a kakinu ka Mala ma Gālili, da we enei uma e re, vuza n vangu vi ni. Vuza te kula ku ni ku da Sima, ayi da kpamu e ci deke Biturusu, vuza te tamkpamu ayi da Andarawu. Ele osoruku a da, i ta kpamu a kutaduku maza ma bilili me le a mala. <sup>19</sup> Da u danai le "Tawa i tonon mu! Mi ta o kuyotsongu da uteku u na i kutuka n uma, an ya tuka n adan." <sup>20</sup> Gogo'o lo da a kasakpai maza ma bilili me le, da o tonon ni.

<sup>21</sup> Ana u lazai kelime kenu, da we enei uma o yoku aza e re vuza m mokoshi ma ni, Yakubu n Yahaya dem muku n Zabidi. Ele punu asuvu a kpantsu ku le n esheku e le, o kufobuso maza me le. Da Yesu u danai le o tonon yi. <sup>22</sup> Gogo'o va lo, da a kasakpai esheku e le m kpantsu ka, da o tonon ni.

### Yesu u ya'in kuyotsongusu n u potsokpoi uma

(Luk. 6:17-19)

<sup>23</sup> Yesu u banai a ubuta dem a Gālili, n u ya'ansai kuyotsongusu a unu a avasa. Da feu u ya'ansai kadan-shi ka Arabali a Singait o tsugono tsu gadi. U potsokposoi kpamu uma raka a na i nu mbanaki icu'u kakau. <sup>24</sup> Arabali a ni a kara'i ali sai ulaji wu ubon u Gālili ali da aza a mbanaki a na i a idika i Siriya a gitai kubana adama a na u potsokpo le icu'u yi mbanaki n na n kana le dem, kobolo n atakaci a ikyamba. Ele vi yoku i ta n wunlai u gbani-gbani a ikyamba i le, aza o yoku i ta atakaci n ipoyo, aza o yoku tamkpamu nkutsuma n da. Amma da Yesu u potsokpoi le dem. <sup>25</sup> Kabundai ka uma ko tonon ni a ubuta u na u banai dem, uma kakau a na a utai Gālili, n Dikafoli, n Urishelima, n aza a na a utai Yahuda n ukara'i, n aza a na a utai ukambu u kasana ko Kudolu ku Urdu.

### Yesu u ya'in kuyotsongusu a kusan

<sup>5</sup> Ana Yesu we enei kabundai ka uma ka, da u livan-ki gadi a kakambu ko yoku ka kusan da u dasangi. Da mukumitoni n ni m bolongi kaci ke le ukara'i u ni, <sup>2</sup> da u kana kuyotsongusu le:

### Unasingai u mayun

(Luk. 6:20-23)

<sup>3</sup> "Kashile ka zuwaka aza a na e yevei katsura ke le ki ta u Vuzavaguđu koci unasingai.

Tsugono tsu Kashile ci le tsu da!

<sup>4</sup> Kashile ka zuwaka aza a na i a mashi unasingai, adama a na Kashile ki ta e kuneke le uremi u kadu.

<sup>5</sup> Kashile ka zuwaka aza a na a dikai kaci ke le ili i yoku ba unasingai,

adama a na i ta a kuciya ili ya aduniyan i na Kashile ka ya'in uzuwakpani.

<sup>6</sup> Kashile ka zuwaka aza a na a ci ciga ili i na Kashile ki a kuciga unasingai tsu na kpamu i a kuciga tsuwa'a m mini,

adama a na Kashile ki ta e kuneke le ucuwi.

<sup>7</sup> Kashile ka zuwaka aza a na a tsu pana asuvayali a aza o yoku unasingai,

adama a na Kashile ki ta feu a kupana asuvayali e le.

<sup>8</sup> Kashile ka zuwaka aza a na adu e le i cida unasingai, adama a na i ta e kene Kashile.

<sup>9</sup> Kashile ka zuwaka aza a na i kuya'an ulinga adama a matana unasingai,

adama a na Kashile ki ta e kudeke le muku n ni.

<sup>10</sup> Kashile ka zuwaka aza a na i o kuso'o atakaci unasingai,

adama a na i a kuya'an ili i na Kashile ka cigai adama a na tsugono tsu Kashile ci le tsu da.

<sup>11</sup> Kashile ki ta a kuzuwaka da unasingai, uma a shika da baci. Kashile ki ta a kuzuwaka da unasingai, uma a ya'an ka da baci kawuya adama a va. Kashile ki ta a kuzuwaka da unasingai, uma a ya'an ka da baci icu'u ya a'uwa kakau adama a va. <sup>12</sup> Uma i ta a kuya'an ka da kawuya uteku u na a ya'ankai eneki a cau. Ya'in maza-nga n abundai, adama a na yi ta n katsupu ka gbayin a kuvana da gadi."

### Mkpadi n kutashi

(Mar. 9:50; Luk. 14:34-35)

<sup>13</sup> Yesu u Iya'i kelime da u danai, "Ada da mkpadi ma aduniyan. Amma te dai ugalin wu mkpadi, n da n nam-ba baci uyo'o u ni? Vi ta a kufuda va lapula n da kpamu? I ta a kuvama n da kata a dasasa n da, adama a na m buwa n ugalin ba.

<sup>14</sup> "Ada da kutashi ku na ku kakana a aduniyan. Likuci i na baci yi gadi vu kaginda i ci ya'an usokongi ba.

<sup>15</sup> Uma a ci dika kasasu kata a kimbata kutashi ba. Amma a tsu zuwa ta ku da gadi vi kirikpa, adama a na kutashi ka ka akana uma a kpa'a ubuta raka. <sup>16</sup> Ta feu nannai, kata yo okpo an kutashi a ubuta u uma. Yongoi mayin

† 4:16 Ish. 9:1-2.

adama a na uma e ene ulinga u singai u dā, kātā a cikpa Esheku ā dā a na i gadi.”

### Yesu u yotsongushi uma Wilā

<sup>17</sup> Yesu u lya'li kelime dā u danai, “Kātā i sheshe adan-shi n tawā tā kulāngasā Wilā† u Musa ba, ko kuyot-songusu ku Eneki. Ta nannai ba! N tawā adama a na n lāngasā u dā ba, amma n zuwa u dā u shana derere. <sup>18</sup> N dana dā mayun, ili yi lo ā kupuwānkā ā Wilā wa ba, gadi n idika yi baci a kufudā ya laza. Ko idani i kenu i Wilā u Kāshile yi lo ā kupuwānkā ba, sai ili dem i shana. <sup>19</sup> Vi iwan baci ko Wilā u na wi kenu, dā vi yot-songi uma a ya'an nannai feu, vi tā o kokpo vuma vi kenu o tsugono tsu gadi. Amma dā baci vu tonoi Wilā u Kāshile, dā vi yotsongi uma o tono u dā, vi tā ā kuciya ubutā u mārīki ā tsugono tsa. <sup>20</sup> Sai kutono ku Wilā ku dā ku la'a ka Afarishi kobolo nu n lum n Wilā, dābaba ya ku'uwa o tsugono tsu gadi ba, ko kenu.”

### Kuyotsongusu adama a wupa

(Luk. 12:58-59)

<sup>21</sup> Yesu u lya'li kelime dā u danai, “I pana tā Wilā u Musa u danai, ‘Kātā vi ya'an munaka ba. Vuza vu munaka dem i tā a kuya'anka yi afada.’ <sup>†22</sup> Amma gogo na n dana dā tā: vi ya'an baci wupa n vuza nu, i tā a kuya'anka wu afada. Vu dana baci vuza nu, ‘Kalau.’ I tā a kubanka wu ā ubutā we eyevafada. <sup>††</sup> Vu dana baci vuza nu, ‘Kalau n ili i kavama!’ Avu vi tā devu n ku'uwa akina a babu uteku.

<sup>23</sup> “Adama a nannai, vi shamgba baci a katalikalyuka† ā A'lisā a Gbayin, adama a na vi ya'ankai Kāshile kune'e, dā gogo'o va lo vi cibai a na vi ya'ankai vuza unushi, <sup>24</sup> kāsākpā kune'e ku nu lo a katalikalyuka ka. Bana bil'i i panakpanai n vuma vu nan lo, kātā vi yeve vu bono vi neke Kāshile kune'e ku nu.

<sup>25</sup> “Vuza yoku wi baci nu nsata n ādā ali dā u bankai dā ā ubutā wa afada, shamgbai bil'i uye kātā i lapula kadanshi ka uteku u dā kafu i yawa ā ubutā wa afada. Dababa tawā baci i yawa dē ā ubutā u keyevikafada, wi tā e kuneke osoji, ele tamkpamu a gbagura dā ā kunu ku ugbashi. <sup>26</sup> N dana dā mayun, yi ā kukāsākpā ubutā u nan lo ba, sai i tsupa ili ya rākā.”

### Kuyotsongusu ku ukuna u tsugbani

<sup>27</sup> Yesu u lya'li kelime dā u danai, “I pana tā Wilā u Musa u danai, ‘Kātā vi ya'an tsugbani ba.’ <sup>‡28</sup> Amma n dana dā tā, vi indana baci vuka dā vi cikalai vu vaku n vu dā, vu kotso tā dē kuya'an tsugbani n āyi ā kādū kā nu. <sup>29</sup> Kāshi ku usingai kā nu ka zuwa wu baci kuya'an unushi, kongoro ka'a kātā vu vakangu. U la'a tā n kuga'an vu namba kapashi ko yoku ki ikyamba kā nu, a na ikyamba i nu rākā ya uwa a kpa'a ka akina.†

<sup>30</sup> Kukiye ku usingai ku nu ku zuwa wu baci kuya'an unushi, gbatya ku dā, kātā vu vakangu! U la'a tā n ku-

† 5:21 Kut. 20:13; K.Wil. 5:17. †† Eyevafada a nam pa ele dā Aza e Kusheshe,† dada eyevafada a gbagba'in a Yahuda. ‡ 5:27 Kut. 20:14.

gala'n vu namba kapashi ko yoku ki ikyamba kā nu, a na ikyamba i nu rākā ya uwa a kpa'a ka akina.”

### Kupece yolo

(Mat. 19:9; Mar. 10:11-12; Luk. 16:18)

<sup>31</sup> Yesu u lya'li kelime dā u danai, “I pana tā Wilā u Musa u danai, ‘Vali vi tā a kufudā wo loko vuka vi ni ali u neke yi katagarda ku uloki.’ <sup>32</sup> Amma n dana dā tā, kātā vu loko vuka vu nu ba, sai vu kānā yi a kuya'an tsugbani. Vu loko yi baci, vi tā a kuzuwa yi u ya'an tsugbani. Vuza na baci kpamu wo olotongi vuka va, tsugbani tsu dā wi a kuya'an n āyi.”

### Akucina

<sup>33</sup> Yesu u lya'li kelime dā u danai, “I pana tā kpamu Wilā u Musa u danai, ‘Kātā vu kpādfā kushatangu akucina a na vi ya'in ba, amma vi shatangu akucina a na vi ya'ankai Kāshile.’ <sup>‡34</sup> Amma n dana dā tā, ayin a na baci yi a kuya'an akucina, kātā i ya'an a dā n ili i yoku ba! Kātā vu kucina n gadi ba, adama a na gadi dā ubutā u na Kāshile ki idāshi. <sup>35</sup> Kātā i kucina kpamu n idika ba, adama a na ta punu Kāshile ka kiyangi ene ā ni. Kātā i kucina n Urishelima ba, adama a na ubirini u Mogono ma Gbayin u dā. <sup>36</sup> Kātā vu kucina n kaci kā nu ba, adama a na ko kaji ke te kā nu vi a kufudā kuzuwa ka'a ko okpo wari ko ulimā ba. <sup>37</sup> Vi ya'an baci uzuwakpani, dana ‘E’ ko ‘A'a’ koci. Vu dana baci ili i na i lazai nannai, i dā yu utā tā ā ubutā u Kalijani.”

### Kātā vu tsupa ili i wuya n i wuya ba

(Luk. 6:29-30)

<sup>38</sup> Yesu u lya'li kelime dā u danai, “I pana tā Wilā u Musa u danai, ‘Vuza na baci u foroi toku ā kāshi ko a kanga, to, sai u tsupa n kāshi ko n kanga kā ni.’ <sup>‡39</sup> Amma n dana dā tā: Kātā vu tsupa vuza na u ya'ankai nu kawuya n kawuya ba. Vuza na baci u basai nu a maguji mu usingai, kpatalakai ni mu ugulā ma feu u basa. <sup>40</sup> Vuza yoku u dana baci vu nusaka yi tā, dā u zuwai keyevikafada ki isaka yi motogu mā nu, neke ali n ogbodo ā nu feu. <sup>41</sup> Kosoji ka gutsaka wu baci vi dika ucanuku u ni meli vi te, dika u dā ali meli vi re. <sup>42</sup> Vuza u folono wu baci ili, neke yi, vuza u ciga baci kukopuku ili wā nu, neke yi i dā.”

### Cigai irala i dā

(Luk. 6:27-28, 32-36)

<sup>43</sup> Yesu u lya'li kelime dā u danai, “I pana tā uma a danai, ‘Cigai aza ā dā, kātā i iwan irala i dā.’ <sup>44</sup> Amma n dana dā tā, cigai irala i dā, kātā i ya'anka aza a na i a kutakacika dā avasa. <sup>45</sup> I ya'an baci nahannai i kokpo tā muku m mayun me Esheku ā dā a na i gadi. U tsu zuwa tā kanna ku utā ā ubutā u uma a singai n uma a gbani-gbani. U ci yo'o tā mini ā ubutā wa aza a na a ci ya'an kasingai n aza a na feu a ci ya'an kawuya. <sup>46</sup> Yi baci a kuciga ncigi n dā koci, katsupu ke ne kal'i yi n ka'a ā ubutā u Kāshile? Ko ishi a utafu ta a ci ya'an

‡† 5:33 A.Gan. 19:12; Mkc. 30:2; K.Wil. 23:21. ‡‡ 5:38 Kut. 21:24.



nannai. <sup>47</sup> I ya'an ka baci a ja'la a da koci ili i na i galin, ashe i la'a aza o yoku ba. Ko aza a na e yevei Kashi le ba, a ci ciga ta ja'la e le feu. <sup>48</sup> Adama a nannai, sai yo okpo aza a mariki derere uteku u na Esheku a da a na i gadi i."

### Kuneke n kune'e

**6** Yesu u lya'i kelime n kuyotsongusu le, da u danai, "Kata i zuka! I ya'an baci ili i singai kata i ya'an i da adama a na uma e ene ili i na i ya'in kata a cikpa da ba. I ya'an baci nannai, yi a kuciya katsupu a ubuta we Esheku a da a na i gadi ba.

<sup>2</sup> "I neke baci aza a unambi ili, kata i ya'an tsa aza a kapalakashi ba. A tsu lika ta avana a unu a avasa, kata a sala a uye adama a na uma e ene ulinga u singai u le kata a cikpa le. N dana da mayun, aza a kapalakashi a nan lo a isa ta de katsupu ke le raka. <sup>3</sup> Adama a nannai, yi baci e kuneke aza a unambi kune'e, ya'in ku da usokongi kata kukiye ku ugula ku da ku yeve ili i na kukiye ku usingai ki a kuya'an ba. <sup>4</sup> Ya'an kune'e ku nu usokongi, ayi Esheku a nu, a na e yevei i na yi usokongi raka, wi ta a kutsupa wu."

### Kuya'an ka avasa

(Luk. 11:2-4)

<sup>5</sup> Yesu u lya'i kelime n kudana, "Yi baci a kuya'an kavasa, kata i ya'an tsa aza a kapalakashi ba! A ci ciga ta kushamgba a unu a avasa kobolo n nsanji mu uye kata a ya'an kavasa, adama a na uma e ene le. N dana da mayun, a isa ta de katsupu ke le raka. <sup>6</sup> Vi baci a kuya'an kavasa, uwa a kunu ku nu usokongi kata vu bayangu utsutsu. Vi ya'an kavasa a kubana we Eshevu. Ayi Eshevu, a na e ce ene ili i na a ya'in usokongi, wi ta a kutsupa wu.

<sup>7</sup> "Vi baci kpamu a kuya'an kavasa, kata vi ya'an tsa aza a na a tsu kpa da kuyeve Kashi le ba. O ci yongo ta a kuya'an kavura tsu ketepu. A tsu dana ta Kashi le ki ta a kupanaka le adama a kadanshi ka abundai ke le.

<sup>8</sup> Kata yo okpo ci le ba. Esheku a da e yeve ta de ili i na yi a kuciga kafu i folono yi.

<sup>9</sup> Adama a nannai yi baci a kuya'an kavasa i ya'an ka'la nahannai:

'Esheku a tsu a na i gadi,†  
ya'an ci cikpa kula ku nu.

<sup>10</sup> Zuwa tsugono tsu nu tsu tawa na a aduniyan.

Zuwa uma a ya'an ka wu ili i na vi cigai a ya'an ka wu a aduniyan

uteku u na yi de gadi.

<sup>11</sup> Neke tsu ilikulya'a i na ci a kuciga anana.

<sup>12</sup> Cinukpaka tsu unushi u tsu,

uteku u na ci ci cinukpaka aza a na a nusakai tsu.

<sup>13</sup> Kata vu banka tsu a ubuta u kukondo ba, amma vi isa tsu a ubuta u vuza gbani-gbani.†

<sup>14</sup> "Mayun, i cinukpaka baci uma unushi u le, Esheku a da a na i gadi i ta feu a kucinukpaka da unushi u da.

† Atagarda a kuku o yoku a katagarda ka nam pa a zuwa ta udani "Adama a na tsugono tsu nu tsu da n utsura n tsugbayin tsu nu tsu da ko wanai. Ta nannai."

<sup>15</sup> Amma i cinukpaka baci uma unushi u le ba, Esheku a da a na i gadi feu u kucinukpaka da unushi u da ba."

### Kukana ku una

<sup>16</sup> Yesu u lya'i kelime da u danai, "Yi baci a kukana un-a, kata i namgba katsum a tsa aza a kapalakashi ba. O ci yotsongu ta uma adama a na uma e yeve a na a kana un-a. N dana da ta mayun, aza a kapalakashi a nan lo a isa ta de katsupu ke le. <sup>17</sup> Amma vi baci a kukana un-a, zadukpa kanji ka nu kata vu sa'a ashi a nu. <sup>18</sup> Tsu nan lo vuza wi e kuyeve a na vi a kukana un-a ba, sai Eshevu. Adama a na u yeve ta kpamu ili i na yi usokongi dem, wi ta ta na a kutsupa wu."

### Uciyi u gadi

(Luk. 12:33-34)

<sup>19</sup> Yesu u lya'i kelime da u danai, "Kata i zuwaka kaci ka da uciyi punu a aduniyan ba! Kaya'an m matsafu i ta a kulangasa u da. Oboki kpamu i ta a kufuda a tasa kata a uwa o boko u da. <sup>20</sup> Adama a nannai zuwakai kaci ka da uciyi gadi a ubuta u na kaya'an m matsafu a kulya'a, ko oboki a tasa kata a uwa o boko u da ba. <sup>21</sup> Adu a da i ta o kuyongo a ubuta u na uciyi u da wi ayin tutu.

### Kutashi ki ikyamba

(Luk. 11:34-36)

<sup>22</sup> "Ashi i ta tsu kutashi ki ikyamba. Ashi a nu a ga'an baci, ikyamba i nu raka yi ta a kushana n kutashi.

<sup>23</sup> Amma ashi a nu a namgba baci, ikyamba i nu raka yi ta a kushana n kayimbi. Vi baci a kayimbi amma da vi sheshei vi ta n kutashi, mayun vi ta a kayimbi kpabam.

### Kashi le n uciyi

(Luk. 16:13)

<sup>24</sup> "Vuza wi a kufuda wa ya'an ka azagbagba'in e re tsugbashi ayin e te ba. Vi ta a kul'iwani vuzagbayin vi te, kata vi ciga vuza te. Ko vu tono vuza te, kata vi iwan kutono vuza te. Ya kufuda yo tono Kashi le kata i tono uciyi feu ba."

### Kata yo o'uso kaci ka da ba

(Luk. 12:22-31)

<sup>25</sup> Yesu u lya'i kelime, "N dana da ta, kata yo o'uso kaci ka da adama a kulya'a n kuso'o ku da ba. Kata yo o'uso kaci ka da kpamu adama o ntogu n na i ku'uka ikyamba i da ba. Wuma u la'a ta tsuwa'a, ikyamba kpamu i la'a ta ntogu. <sup>26</sup> Indanai bili nnu n na mi a cilimkpi gadi. A ci cala ba, ko a kyala. O tsu bolongu ilikulya'a kata o zoku o mpon ba. Ko n nannai Esheku a da a na i gadi a tsu lana le ta. I yeve ta ta na ada i la'a ta nnu.

<sup>27</sup> Ko yo o'uso kaci ka da, yi a kufuda yo doku kaci ka da wuma ba, ko kenu.

<sup>28</sup> "Yi dai i zuwai da yi o ko'uso kaci ka da adama o ntogu? Indanai bili uteku u na apala a na i a kakamba o tsu gbonguro. A ci ya'an ulinga adama a na a ya'an ka kaci ke le ntogu ba. <sup>29</sup> Amma ya'an n dana da, ko

Mogono Sulemanu n uciyi u ni dem u fuda u kala kaçi ka ni kaü tsä apalu a nam pa ba. <sup>30</sup> Kāshile ka tsu lānā baci mitā ma na mi n wuma anana, amma mkpa'a a kana kaṭā a vakangu ma'a a akina, ai, u yotso tā i yeve a na Kāshile feu ke kuneke dā tā ntogu. Kaṭā uneki u kaḍu u dā u ya'an kenu ba! <sup>31</sup> Kaṭā yo o'uso kaçi ka dā i dana, 'Yi dāi tsu kulya'a?' ko 'Yi dāi tsu kuso'o?' ko 'Yi dāi tsu ku'luka?' <sup>32</sup> Aza a na e yevei Kāshile ba, ele da o ci yongo o kuso'o kaçi ke le adama ili i nam pa ayin tu-tu. Esheku a dā a na i gađi e yeve tā a na i cigai ili nam pa ya raka. <sup>33</sup> Ili i na i kula'a n kuciga cau i dađa tsugono tsu Kāshile n kuya'an ili i na Kāshile ka cigai. I ya'an baci nannai, Kāshile ke kuneke dā tā ili i na i buwai dem. <sup>34</sup> Adama a nannai kaṭā yo o'uso kaçi ka dā adama a ili yi mkpa'a ba, mkpa'a feu wi tā n kadama ka ni kau. Adama a nannai kadama ka anana ka yawa tā bi'i."

### **Kaṭā i ya'anaka uma afada ba**

(Luk. 6:37-38, 41-42)

**7** Yesu u lya'i kelime n kuyotsongusu le kpamu da u danai, "Kaṭā i ya'anaka uma afada ba, ta lo Kāshile ka ya'anaka dā afada. <sup>2</sup> Uteku u na dem vi ya'ankai uma a ubutā wa afada, ta feu a kuya'anaka wu nannai.

<sup>3</sup> "Yi dāi i zuwai da vi a kindana ili i kenu i na yi picici a kaṣhi ko vutovu, amma ve ene kogboli ka na ki a kaṣhi ka nu ba? <sup>4</sup> Nini dāi va ku dana tovu, 'Ya'an n takpa kakiku ka na ki a kaṣhi ka nu?' Lanuku bi'i kaçi ka nu! Avu da lo bi'i n kogboli a kaṣhi ka nu. <sup>5</sup> Avu vuza kapalakaṣhi! Takpa bi'i kogboli ka na ki a kaṣhi ka nu cau. Ayin a nan lo a da ve kene mayin, kaṭā vi yeve kutakpa kakiku ka na ki a kaṣhi ko tovu.

<sup>6</sup> "Kaṭā i neke nshe'e ili i na yi i Kāshile ba. Adama a na a lya'a baci i tā o kubono a shilikā n ađā. Kaṭā i tađukuku ngurusunu nwaru mi ikebeṭ ba. Adama a na i tā e kukpete n da kaṭā a puđala n ene e le a langasa."

### **Folono, lansa, kaṭā kpamu i kalasa utsutsu**

(Luk. 11:9-13)

<sup>7</sup> Da Yesu u danai kpamu, "Lya'a kelime n kufolono, vi tā ta na a kuciya ili i na vu folono. Lya'a kelime n kulansa, vi tā a kuciya i na vi a kulansa. Lya'a kelime n kukalasa utsutsu, Kāshile ki tā a kuzuwa a bayuwaka wu u da. <sup>8</sup> Adama a na aza a na baci o tsu folono, i tā a kuciya ili i na o folono. Aza a na baci a tsu lansa, i tā a kuciya ili i na i a kulansa. Aza a na baci a tsu kalasa utsutsu, Kāshile ki tā a kubayuwaka le u da.

<sup>9</sup> "Yai a katsumā ka dā u kuneke maku mā ni katali, maku ma me ece yi baci tsuwa'a? <sup>10</sup> Ko ve kuneke tā maku ma kagbaji, we ece wu baci kadan? <sup>11</sup> Ko a na yi aza a gbani-gbani, i tsu neke tā muku n dā kune'e ku singai. Ayi Esheku a dā a na i gađi, a la'a tā bi'i, wi tā ufobushi kaü adama a na u neke aza a na o folono ni kune'e ku singai! <sup>12</sup> Ya'anaka uma ili i na vi cigai a ya'anaka wu. Na va dađa ili i na kuyotsongusu ku Musa n ku Eneki ku danai."

### **Utsutsu wu ubori**

(Luk. 13:24)

<sup>13</sup> Yesu u danai, "Uwai o tsugono tsu Kāshile n utsutsu wu ubori. Uye u na u tonoi a kubana a kpa'a ka akina n utsutsu u ni feu wi tā n wanshi. Nwalu kpamu a kubana de babu atakaci. Uma n aḅundāi da ta na i a nwalu a uye u nan lo. <sup>14</sup> Amma utsutsu u na u tonoi a kubana a ubutā u wuma u babu uteku n uye u ni feu wi tā bori, wi tā kpamu n atakaci a nwalu. Uma ukeci koci da a kuciya uye u nan lo."

### **Madanga n umaci u ni**

(Luk. 6:43-44)

<sup>15</sup> Yesu u lya'i kelime da u danai, "Kaṭā i ya'an cico'o n eneki a a'luwa, a tsu tawa dā tā an nkyon vi baci e kene le, amma punu a asuvu e le i tā ana nkunzukungu. <sup>16</sup> Yi tā e kuyeve le a ubutā wu ulinga u le, uteku u na e ci yeve madanga a ubutā wu umaci u ni. Va kuta'a mabiri a madanga ma awana ba, ko mađimbiṭ ma kumatsa o kokovu ba. <sup>17</sup> Madanga ma singai ma tsu matsa tā umaci u singai, madanga ma gbani-gbani kpamu ma tsu matsa tā umaci u gbani-gbani. <sup>18</sup> Madanga ma singai ma kumatsa umaci u gbani-gbani ba, madanga ma gbani-gbani kpamu ma kumatsa umaci u singai ba. <sup>19</sup> Uma a tsu kapa tā madanga ma na de dem ma iwain kumatsa umaci u singai, kaṭā a varuku ma'a a akina. <sup>20</sup> Ta kpamu nannai, yi tā e kuyeve uteku u na uma a nan lo i a ubutā wu ulinga u na i a kuya'an."

### **N yeve dā ba**

(Luk. 13:25-27)

<sup>21</sup> Yesu u danai, "Yaba dem vu na wi e kudeke mu Vuzavaguđu da wi a ku'luwa o tsugono tsu gađi ba. Aza a na koci i a ku'luwa o tsugono tsa, ele da aza a na i a kuya'an ili i na Esheku a va a na i gađi a cigai. <sup>22</sup> A kan-na ka afada uma n aḅundāi i tā a kudana, 'Vuzavaguđu, ci ya'an tā kadanshi ka Kāshile n kula ku nu. N kula ku nu kpamu tsu utaka i n wunlai u gbani-gbani, da kpamu ci ya'in ili i mereve n aḅundāi.' <sup>23</sup> Amma n kudana le tā, 'N yeve dā ba. Dengai mu lo, ađā aza a na i a kuya'an kawuya!'"

### **Ama'i a kpa'a e re**

(Luk. 6:47-49)

<sup>24</sup> Amma u lya'i kelime, "Adama a nannai, vuza na baci de dem u panai kadanshi ka va ka nam pa da u tonoi ka'a, wi tā an vuma vu ugboji vu na wi a kuma'a kpa'a ku ni da u gavai bi'i, da u yevei u varai kuma'a ka a kakpanlai. <sup>25</sup> Ana Kāshile ko yo'i n wunlai da ndolu dem n lya'i u varuku kpa'a ka ba, adama a na u ma'a tā ku da mayin a kakpanlai.

<sup>26</sup> "Amma vuza na baci de dem u panai kadanshi ka va ka nam pa, da u kpađai kutono ka'a, wi tā an kalau ka vuma ka na ka ma'i kpa'a ku ni a kayala. <sup>27</sup> Da Kāshile ko yo'i mini kaü, da ndolu dem n lya'i, da wunlai wu utsura u gbadaasai kpa'a ka. Ali da ku da ku yikpai kala-kala."

**Utsura u Yesu**  
(Mar. 1:22; Luk. 4:32)

<sup>28</sup> Ana Yesu u kotsoi kudansa ili i nam pa, da kabundai ka uma ka ka ya'in mereve n tsu na u ya'in kuyotsongusu. <sup>29</sup> Ayi wi uteku tsu nlum n Wilā ba, amma u ya'an ta kuyotsongusu ku ni an vuza na wi nu utsura.

**Yesu u potsokpoi makutu**  
(Mar. 1:40-45; Luk. 5:12-16)

**8** Ana Yesu u cipai a kusan ka, da kabundai ka uma ka ko tonoi ni. <sup>2</sup> Gogo'lo va lo, da makutu ma banai wa ni. Da u kudangi a ubuta u Yesu, da u danai, "Vuzagbayin, vu ushuku baci, vi ta a kufuda vo potsokpo mu."

<sup>3</sup> Ayi Yesu u barakpai kukiye ku ni da u sa'wai ni da u danai, "Mu ushuku ta. Potso!" Gogo lo da ukutu wa u kasakpai ni. <sup>4</sup> Da u danai ni, "Kata vu dana vuza kaku-na ka nam pa ba. Amma bana vi yotsongu kaci ka nu u ganu,† kata vi ya'an alyuka† a na Musa u danai uma a na o potsotongi a lyuka. Na va da u kuyotsongu uma vu potso ta."

**Yesu u potsokpoi kagbashi ka jagaba**  
(Luk. 7:1-10; Yah. 4:43-54)

<sup>5</sup> Da Yesu u banai Kafarnahum. Ana u uwai a likuci ya, da jagaba† vi yoku vo osoji o Roma vi cinai ni da u folonoi ni u banka yi. <sup>6</sup> Ayi jagaba va u danai, "Vuzagbayin, mi ta n kagbashi ka na ki nu mbanaki. Wi ta de a kpa'a a iva'in, wi a kufuda kudengusa ikyamba i ni ba. Wi ta a kupana mbala kau."

<sup>7</sup> Yesu u danai, "Mi ta a kubana kata m potsokpo yi."

<sup>8</sup> Da jagaba va wu ushuki, "Vuzagbayin, mpa n yawa ali avu vu tawa a kpa'a ku va ba. Ya'an kadanshi koci, kagbashi ka va ta na ki ta o kupotso. <sup>9</sup> Mi ta n anan kovonshi, a tsu dana mu ta ili i na n kuya'an. Mpa kpa-mu n tsu dana ta osoji a na i kacapa ka va ili i na a kuya'an. N tsu dana ta kosoji ko yoku, 'Wala,' kata ta na u laza. Kata kpa-mu n dana kosoji ko yoku, 'Tawa,' kata ta na u tawa. N tsu dana ta kagbashi ka va, 'Ya'an nahannai,' kata ta na u ya'an. Adama a nannai, n yeve ta an kadanshi ka nu feu ki n utsura."

<sup>10</sup> Ana Yesu u panai nahannai, da u ya'in mereve. Da u danai aza a na i o kutono yi, "N dana ta mayun, uneki u kadu u nam pa u la'a ta uneki u kadu u na me enei a idika yi Israila raka. <sup>11</sup> Uma n abundai i ta a kuta a kasana n kalivi kata a dasangu a lya'a n Ibrahim, n Ishaku, kobolo n Yakubu o tsugono tsu gadi. <sup>12</sup> Amma aza a na ishi o yotsoi a uwa punu o tsugono tsu gadi i ta a kuvakangu le ubuta u kayimbi. Ta de a kushika n a lumamgbana'i nga'an n le adama a atakaci."

<sup>13</sup> Da u danai jagaba va, "Wala a kpa'a. Kagbashi ka nu ki ta o kupotso uteku u na vi nekei kadu." Da kagbashi ka ni ko potsoi ayin a nan lo a ta na derere.

**Yesu u potsokpoi uma n abundai**  
(Mar. 1:29-34; Luk. 4:38-41)

<sup>14</sup> Ana ka nan lo ko kotsoi, da Yesu u banai a kpa'a ku Biturusu, da u cinai anaku a vuka vu Biturusu nu mbanaki wana dai a sabanai n kutanu. <sup>15</sup> Da u sa'wai ni kukiye, da mbanaki ma n kasakpai ni, ali da u dengai da u kana'i kubanka le.

<sup>16</sup> N kulivi ku nan lo, uma a tukai Yesu n aza a na i n wunlai u gbani-gbani† n abundai. Yesu u ya'in kadan-shi, da wunlai u gbani-gbani wa wu utai u kasakpai le. Da kpa-mu u potsokpoi aza a mbanaki raka. <sup>17</sup> U ya'an ta ili i nam pa adama a na u zuwa ili i na keneki Ishaya ka danai yo okpo mayun:

"Da u takpai mbala n ibalishi i tsu kpa-mu." †

**Uma a cigai kutono Yesu**  
(Luk. 9:57-62)

<sup>18</sup> Ana Yesu we enei kobolo ka uma ka, da u danai mukumitoni a bana a kapashi ko yoku ka mala ka. <sup>19</sup> A ubuta wa lo da malum ma Wilā ma banai wa ni da ma danai, "Malum, mi ta o kutono wu ubuta u na vu banai dem."

<sup>20</sup> Da Yesu u danai ni, "Iranji yi ta n enle a na o ci yongopunu, nnu kpa-mu mi ta n cikinda, amma mpa, Maku ma Vuma,† mi m kpa'a ku kaci ka va ba, ko n ya'an n ubuta u na n kutsubaku ba."

<sup>21</sup> Vuma vi yoku, vuza na wi a katsuma ka aza o kutoni u danai, "Vuzagbayin, kasakpa bili m bana n cidangu esheku a va."

<sup>22</sup> Amma da Yesu u danai ni, "Tono mu, kata vu kasakpa ngasa a cidangu ngasa n le."

**Yesu u shamkpai n abau**  
(Mar. 4:35-41; Luk. 8:22-25)

<sup>23</sup> Da Yesu u uwai a kpantsu a kubana upashi u mala m mukumitoni n ni. <sup>24</sup> Da wunlai wu utsura u dengai kau a mala ma, ali da abau a uwai a kpantsu ka, amma Yesu punu alavu. <sup>25</sup> Mukumitoni ma m banai wa ni da a jimgbasai ni, da o orukpoi, "Vuzagbayin, isa tsu! Ci ta a kuni'wan!"

<sup>26</sup> Da Yesu wu ushuki, "Yi dai da i panai wovon? Uneki u kadu u da u gusa ta." Da u dengai da u barangi wunlai n abau a, da a padai bini dem.

<sup>27</sup> Mukumitoni ma n ya'in mereve, da a danai, "Vuma vi iyan dai nahannai? Ali da wunlai n abau a panakai ni!"

**Yesu u lokoi wunlai u gbani-gbani a ubuta uma e re**  
(Mar. 5:1-20; Luk. 8:26-39)

<sup>28</sup> Ana Yesu u yawai a kakinā ka mala devu n likuci i Gadara, da uma e re a na i n wunlai u gbani-gbani a gasai n ayi. Uma a nam pa o ci yongo ta a ubuta wa asaun, i ta n asuvu a usudukpi ali ko vuza u tsu fuda u tono ukambu u nan lo ba. <sup>29</sup> Da a gitai korukpoko Yesu, "Yi dai da vi a kugbandarasa tsu, Maku ma

† 8:17 Ish. 53:4.

Kashile? Vu tawā t̄a bili kafu ayin a na Kashile ka zuwai a takacika tsu?"

<sup>30</sup> Devu n ubutā wa lo ushiga wu ngurusunu wi t̄a lo a kalina. <sup>31</sup> Wunl̄ai u gbani-gbani wa u folonoi Yesu, "Vu zuwa tsu baci tsu k̄as̄akp̄a uma a nam pa, zuwa tsu tsu uwa a ushiga wu ngurusunu u nan de wa."

<sup>32</sup> Da u danai le, "Walai!" Da wunl̄ai u gbani-gbani wa u k̄as̄akp̄ai uma a da a uwai wu ngurusunu. Da ngurusunu ma r̄ak̄a n sumai da a gid̄al̄ai a kusan ka ali sai asuvu a mala, da a kuw̄ai punu. <sup>33</sup> Aza a na i a kuguba ngurusunu ma a sumai a banai a likuci da a danai ili dem i na i cinai uma e re a na ishi n wunl̄ai u gbani-gbani wa. <sup>34</sup> Yaba dem a likuci ya wu ut̄ai adama a na a gasa n Yesu. Ana e enei ni, da o folonoi ni u laza u k̄as̄akp̄ak̄a le ubon u le.

### Yesu u potsokpoi makutsumā

(Mar. 2:1-12; Luk. 5:17-26)

**9** Yesu u uwai a kpantsu, da u pasai mala ma o kubono a likuci i ni. <sup>2</sup> Ana u yawai de, da uma o yoku a tuk̄ai ni m makutsumā a ivalin a kajiba. Ana Yesu we enei uneki u kaḍu u uma a nam pa, da u danai makutsumā ma, "Reme kaḍu, kolobo. A cinukpaka wu t̄a unushi u nu."

<sup>3</sup> Da nlum n Wilā n yoku n k̄an̄ai kusheshe uteku u le, "Vuma vu nam pa wi t̄a o kubonoko kaḍi k̄a ni an Kashile!"

<sup>4</sup> Yesu u yeve t̄a ili i na i e kusheshe, da we ecei le, "Yi ḍai i zuwai da yi e kusheshe ili i wuya nannai?" <sup>5</sup> Yi ḍai i lal̄i n devu, n dana baci, 'A cinukpaka wu t̄a unushi u nu,' ko "Dengā vu wala?" <sup>6</sup> Mi t̄a a kuya'an nannai adama a na n yotsongu ḍa a na mpa, Maku ma Vuma, mi t̄a n utsura a aduniyan n cinukpa n unushi." Da Yesu u danai makutsumā ma, "Dengā, dika kajiba k̄a nu, k̄at̄a vu bono a kpa'a." <sup>7</sup> Da makutsumā mā denḡai, da u bonoi a kpa'a. <sup>8</sup> Ana uma a enei nahannai, da a ya'in mereve, da a cikpai Kashile a na u nekei vuma utsura tsu nam pa.

### Yesu u zagbai Matiyu

(Mar. 2:13-17; Luk. 5:27-32)

<sup>9</sup> Ana Yesu u lya'i kelime nu nwalu, da we enei kishi ku utafu, kula ku ni ku da Matiyu. Ayi a idashi a ubutā u na u ci isa utafu. Yesu u danai ni, "Tono mu." Da ta na u denḡai da u tonoi ni.

<sup>10</sup> M megeshe kenu, Yesu m mukumitoni n ni mi a kulya'a ilikulya'a a kpa'a ku Matiyu. A ubutā wa lo ishi a utafu n aḅund̄ai i t̄a lo n aza a unushi o yoku. <sup>11</sup> Ana Afarishi e enei nahannai, da e ecei mukumitoni n Yesu, "Yi ḍai i zuwai da malum mā ḍa ma ci lya'a ilikulya'a n icu'u i uma i nan lo?"

<sup>12</sup> Yesu u panakai le da u danai, "Aza a na i m mat̄ana a ikyamba i le a tsu l̄ans̄a vuza v̄a aḅum̄a ba, amma aza a mb̄al̄a a tsu l̄ans̄a t̄a. <sup>13</sup> Bana i godumo ili i na Katagarda ka Cida ki a kudansa ana ka danai, 'A na ya ya'anka mu alyuka, n la'a t̄a n kuciga i pana asuvayali a itoku i ḍa.' † N tawā adama a na n deke uma a singai

† 9:13 Hos. 6:6.

o okpo aza o kutoni a v̄a ba. N tawā t̄a kudeke aza a unushi."

### A ya'ankai Yesu keci ku k̄an̄a ku una

(Mar. 2:18-22; Luk. 5:33-39)

<sup>14</sup> Kanna ke te, mukumitoni n Yahaya Vuza vu Kusumbu ka Akucina a taw̄ai u Yesu, da e ecei ni, "Yi ḍai i zuwai da aḅtsu n Afarishi tsu tsu k̄an̄a unā, amma mukumitoni n nu n ci ya'an ba?"

<sup>15</sup> Yesu wu ushuki, "Aḅa'la a vuza vi yolo i savu a tsu n̄amgb̄a k̄atsumā ayi lo n ele ba. Amma ayin i t̄a lo a kutawā ana vuza vi yolo i savu va a kudika yi, k̄at̄a e yeve a k̄an̄a unā.

<sup>16</sup> "Babu vuza na u kupad̄angu kuminya ku kuku n kakashi ka savu. Vuza u ya'an baci nannai, kakashi ka savu ka ki t̄a o kuso'imkpo kuminya ku kuku ka. Wi t̄a kpamu a kuzuwa kakashi ka ko doku ka karasaka lababa. <sup>17</sup> Vuza kpamu u kutsungu ribinya e kedele k̄a kuku ba. Vuza na baci u ya'in nannai, ribinya ya yi t̄a o kuboso kedele ka, k̄at̄a u namba ribinya ya n kedele ka dem. Amma a tsu tsungu t̄a ribinya e kedele ka savu. K̄at̄a dem vi le a lya'a kelime n kokpo n ugal'in."

### Mekere ma na mā kuw̄ai n vuka vu kulolo mpasa

(Mar. 5:21-43; Luk. 8:40-56)

<sup>18</sup> Yesu bili a kadanshi, da vuzagbayin vu kunu ka avasa u taw̄ai w̄a ni. U kud̄angi e kelime ke Yesu da u danai, "Mekere mā v̄a mā kuw̄a t̄a gogo na. Amma vu tawā baci, da vu zuwakai ni kukiye ku nu, wi t̄a o kubono n wuma kpamu." <sup>19</sup> Da Yesu m mukumitoni n ni a denḡai, da a lazai kobolo n vuzagbayin va.

<sup>20</sup> Da vuka vi yoku, vu na vi o kuso'o atakaci n kulolo ku mpasa ali ayā kupa n e re, u tonoi Yesu n cucina, da u sa'wai kocombo ka kuminya ku ni. <sup>21</sup> Kusheshe ku ni ku ḍada, "Mi baci de an mā ciyā ma sa'wa kuminya ku ni ka buwa ba, mi t̄a o kupotso."

<sup>22</sup> Yesu u kpatalai da we enei ni, da u danai, "Mekere, reme kaḍu! Uneki u kaḍu u nu u zuwa wu t̄a vu potso." Gogo'o va lo da ta na vuka va vu potsoi.

<sup>23</sup> Da Yesu u lya'i kelime nu nwalu n vuzagbayin va ali da u banai a kpa'a ku ni. Punu a kpa'a da u cinai aliki a ishari n aza o yoku n aḅund̄ai a māshi. <sup>24</sup> Da Yesu u danai, "Ut̄ai pulai, r̄ak̄a vu ḍa! Maku me mekere ma ukp̄a u da yi ba. Alavu a da yi koci!" Amma da a o zo'osoi ni. <sup>25</sup> Amma ana o lokoi k̄aḅund̄ai ka uma ka a ut̄ak̄ai pulai, da Yesu u banai a ubutā u na mekere ma mi ivalin. U k̄an̄ai kukiye ku ni, da mekere ma mā denḡai kashani. <sup>26</sup> Da arabali a kakuna ka nan lo a k̄ar̄ali r̄ak̄a a ukambu wa.

### Yesu u potsokpoi ayimbā e re

<sup>27</sup> Ana Yesu u lya'i kelime nu nwalu n ni, da ayimbā e re a git̄ai kutono yi. Da o orukpoi, "Maku ma Dawuda, pana asuvayali a tsu!"

<sup>28</sup> Ana u uwai a kpa'a, da ayimbā e re a a taw̄ai w̄a ni. Da we ecei le, "I neke t̄a aḍu a na mi a kufuda ma zuwa ḍa ye ene?"

Da a ushuki, "E, Vuzagbayin."

<sup>29</sup> Da u sa'wai aashi e le, da u danai, "Adama uneki wa adu u da, ki ta o kokpo nannai." <sup>30</sup> Da uma a a fudai e enei ubuta gogo va lo. Amma da Yesu u kushei le n ut-sura, u danai, "Kata i dana vuza ukuna n nam pa wa ba." <sup>31</sup> Amma da a lazai da a ya'in kadanshi ka ni u ya-ba dem vu na wi a ukambu u nan lo.

### Yesu u potsokpoi vuma vu na u fudai u dansai ba

<sup>32</sup> Ana Yesu m mukumitoni n ni i a kulaza, da a gasai n uma a na a tukai ni n vuma vi yoku. Wunlai u gbani-gbani u na wi o kutono yi u zuwai vuma va u kpadai kufuda kudansa. <sup>33</sup> Ana Yesu u lokoi wunlai u gbani-gbani wa, da vuma va u fudai u ya'in kadanshi. Da kabundai ka uma ka ka ya'in mereve, da a danai, "Kata ce ene ili i nahannai a Israila ba."

<sup>34</sup> Amma da Afarishi a danai, "Mogono ma wunlai u gbani-gbani ma'a me nekei ni utsura u loko wunlai u gbani-gbani."

### Yesu u panai asuvayali a uma

(Mar. 1:39; Luk. 4:44)

<sup>35</sup> Yesu u lya'i kelime n kakarasa n we enei likuci n akamba a na uma i dem. U ya'in kuyotsongusu a unu a avasa, da u ya'in kadanshi ka Arabali a Singai o tsugono tsu Kashile, da u potsokpoi uma a na i n ibalishi nu mballa kakau. <sup>36</sup> Ana we enei kabundai ka uma ka, da kadu ka ni ka shanai n asuvayali adama e le, adama a na i ta utambalukpi babu kufuda kubanka kaci ke le, an nlala n na mi babu magubi. <sup>37</sup> Da u danai mukumitoni n ni, "Vikya'a va vi yimkpa ta, amma aza a ulinga a gusa ta. <sup>38</sup> Ya'in kavasa i folono Vuzagbayin vi vikya'a va, u suku aza a ulinga a kashina ka ni."

### Yesu u suki mukumitoni n ni kupa ni n re

(Mar. 3:13-19; Luk. 6:12-16)

**10** Yesu u dekei mukumitoni n ni kupa ni n re a ubuta u te, da u nekei le utsura o loko wunlai u gbani-gbani, kata o potsokpoi ibalishi kakau.

<sup>2</sup> Na va dada ula a azusukit kupa n e re, vuza iyain ayi da Sima, vuza na e ci deke Biturusu n vuza ni Andarawu kobolo n Yakubu n Yahaya, muku n re n Zabi-di. <sup>3</sup> Filibu, m Balamawu, n Toma, kobolo m Matiyu kishi ku utafu,† n Yakubu maku ma Alfa, n Tadawu, ele feu azusuki a ni a da. <sup>4</sup> Aza a na a buwai ele da Sima vuza na e ci deke Ziloti, n Yahuza Iskaryoti, vuza na u tawai u dengei Yesu.

### Yesu u danai azusuki ili i na a kuya'an

(Mar. 6:7-13; Luk. 9:1-6)

<sup>5</sup> Ana Yesu u suki uma Kupanazeret a nam pa a, da u danai le ili i nam pa, "Kata i kebece Azakayimbi kakuna ba, kata feu i bana a likuci i Samariya ba. <sup>6</sup> Bana koci wa aza a Israila, adama a na i ta an ushiga wu nlala n na m puwankai. <sup>7</sup> Yi baci a kubana, salakai uma a na tsugono tsu gadi ci lo a kutawa babu megeshe. <sup>8</sup> I potsokpoi aza a mbanaki, i dengusa kpmu aza a na a

kuwai. I potsokpoi nkutu, kata i loko wunlai u gbani-gbani. Yi isa ta gbani babu i tsupa ikebe, gogo na, nekei gbani babu kisa katsupu. <sup>9</sup> Kata i dika ikebet adama a nwalu n da ba, ko azanariya ko azurufa ko iyum i shili. <sup>10</sup> Kata i dika ujika ko ntogu n kusaba'a ko ataka ko kalangu ba. Uma a na i bankai va e neke da ili i na i cigai.

<sup>11</sup> "I uwa baci a likuci, lansai vuma vu mariki vi yoku kata i cipai a kpa'a ku ni ali ayin a na i kulaza. <sup>12</sup> I uwa baci a kpa'a ku nan lo, kyasai le kata i dana, 'Matana mo yongo n ada.' <sup>13</sup> Uma a kpa'a a isa da baci, kasakpai matana ma da ma shamgba punu. Amma a isa da baci ba, kucikpai i sankai matana ma na i sheshei ke le. <sup>14</sup> Likuci kpmu i iwan baci kisa da ko kupanaka da, kasakpai ubuta wa, kata i kapatsa kubuta ku ene a da punu a likuci ya. <sup>15</sup> N dana da mayun, kanna ka afada Kashile ki ta kula'a n kupana asuvayali a uma o Sodom† n Gomorat an wa pana asuvayali a uma a likuci i nan lo!"

### Yesu u danai le atakaci i ta lo a kutawa

(Mar. 13:9-13; Luk. 21:12-17)

<sup>16</sup> Yesu u lya'i kelime da u danai, "Mi ta a kusuku da ana nkyon e mere ma nkunzukuruzo. Yongoi n ugboji an oko, kata kpmu i yongo babu iforotoi an modoi. <sup>17</sup> Yongoi n cico'o, adama a na uma i ta lo a na a kuka-na da, kata a banka da a ubuta wa afada, kata a faba da a unu a avasa. <sup>18</sup> Yi ta kpmu a kushamgba e kelime ka anan gomuna nu ngono adama a na yi aza o kutoni a va. Na va dada u kokpo ayin a na i kudana le kadanshi ka va n uma a aduniyan dem. <sup>19</sup> Amma vuza u kana da baci, kata i mudai kadu adama a ili i na i kudansa, ko tsu na i kudansa i da ba. A ayin a nan lo, Kashi le ki ta e kuneke da kadanshi ka na i kudansa. <sup>20</sup> Adama a na kadanshi ka na i kudansa ka da ka'a ba. Ki ta a kutai a ubuta wa Ayinviki e Esheku a da, vuza na wi a kuya'an kadanshi asuvu a da.

<sup>21</sup> "Uma i ta e kuneke itoku i le adama a na a una. Isheku yi ta feu a kuya'anka muku n le nannai. Muku mi ta feu a kuya'an tsurala n isheku i le kata a zuwa a una le. <sup>22</sup> Yaba dem wi ta a kul'iwana da adama a va. Amma aza a na a kanai uneki u kadu u le ali sai uteku, i ta a kuciya wishi. <sup>23</sup> Uma a takacika da baci a likuci i nam pa, ya'in gogo'o i bana a likuci i yoku. N ya'anka da ta uzuwakpani n nam pa: kafu i kotsu kukara likuci yi Israila raka, Maku ma Vuma mi ta o kubono.

<sup>24</sup> "Kapi'ishi ka tsu la'a malum ma ni ba. Kagbashi kpmu ka tsu la'a vuzagbayin vi ni ba. <sup>25</sup> Kapi'ishi ko yotso ta ko okpo tsu malum ma ni. Kagbashi kpmu ko okpo tsu vuzagbayin vi ni. Mpa da vuzagbayin vu kpa'a. E deke mu baci Ba'alzabu,† mogono ma wunlai u gbani-gbani, ashe aza a kpa'a a na a buwai ta na i ta e kudeke le ula a na a la'i nannai n kunamgba!"

† A ayin a nan lo, vuza u kapatsa baci kubuta ku motogu ko ku ene a ni, na lo u yotsongu ta a na u pecei kaci ka ni n uma a nan lo ko n likuci i nan lo.

### Panai wovon ba

(Luk. 12:2-7)

<sup>26</sup> Da Yesu u danai kpamu, “Kaṭa i pana wovon u uma ba, adama a na ili dem i na yi usokongi gogo na, uma i ta e kuyeve i da. <sup>27</sup> N dana da ta ili i nam pa a kayimbi, amma n ciga ta i dana le e keteshe. Ili i na yi a kupana-ka le a kudansa n yemeni a atsuvu a da, shamgbai a mbiri n kupa'la ka ta i sala i da.

<sup>28</sup> “Kaṭa i pana wovon wa aza a na a cigai kuna da ba. Ikyamba i da i da a kuna koci, amma i a kusa'wa wuma u da ba. Panai wovon u Kaṣhile ende'en, vuza na u kufuda kulangasa wuma n ikyamba raka a kpa'la ka aki-na. <sup>29</sup> Ojironjiron e re viyum vi te † da e ci denge le, amma ko vuza te vi le u tsu kuwa babu Esheku a da e yeve ba. <sup>30</sup> Kaṣhile ke yeve ta kabundai ka kanji ka na ki a aci a da. <sup>31</sup> Adama a nannai ka ta i pana wovon ba. Mayun ada i la'a ta ojironjiron n abundai.

### Kudana aza o yoku kadanshi ka Kishi

(Luk. 12:8-9)

<sup>32</sup> “I dana baci uma ada aza o kutoni a va a da yi, mi ta a kudana Esheku a va a na i gadi a na ada aza o kutoni a va a da yi. <sup>33</sup> Amma i iwan mu baci, mi ta a kudana Esheku a va a na i gadi a na aza o kutoni a va a da yi ba.”

### N tawa m matana ba amma n vishili

(Luk. 12:51-53; 14:26-27)

<sup>34</sup> Yesu u lya'i kelime n kudana, “Kaṭa ye ene adanshi matana ma'a n tukai a aduniyan ba. N tawa adama a na n tukai m matana ba, amma n vishili. <sup>35</sup> N tawa ta 'kuzuwa mavali ma shilika n esheku, mavuka ma shilika n anaku, kejene kpamu ka shilika n anaku a ni.

<sup>36</sup> Irala i nu ta punu i a kpa'la ku nu! ††

<sup>37</sup> “Aza a na a lali n kuciga isheku i le ko inaku i le nu mpa, mariki me le ma yawa o okpo aza o kutoni a va ba. Aza a na a lali kuciga muku n le nu mpa a yawa o okpo aza o kutoni a va ba. <sup>38</sup> Vi iwan baci kudika madanga ma atakaci ma nu ka ta vu tono mu, mariki ma nu ma yawa vo okpo a katsumu ka mukumitoni n va ba. <sup>39</sup> Vu gbagbala baci adama a na vi isa wuma u nu, vi ta a kunamba u da. Amma vu namba baci u da adama a va, mayun vi ta a kuciyu u da mkpa'la n nalya'la.”

### Kashile ke nekei katsupu

(Mar. 9:41)

<sup>40</sup> Yesu u danai, “Vuza na baci de dem u rabasai nu, u rabasa mu ta. Vuza na baci kpamu u rabasai mu u rabasa ta feu vuza na u suki mu. <sup>41</sup> Keneki ka ci isa ta katsupu adama a na wi ta a kudana uma kadanshi ka Kaṣhile. Vuza na baci dem u rabasai keneki ka, wi ta a kisa katsupu ke te feu n ayi derere. Vuma vu mariki vi

ci isa ta katsupu adama a na vuza vu mariki da wi. Vuza na baci dem u rabasai vuma vu mariki va, wi ta a kisa katsupu ke te feu derere. <sup>42</sup> Vuza na baci de dem u nekei vuza vu Kutoni vu va vu na u kpa'dai kugbama mini ma kiya, adama a na vuma vu nan lo wi vuza vu Kutoni, mayun vuza nan lo wi ta a kisa katsupu.”

### Yesu n Yahaya vu Kusumbu ka Akucina

(Luk. 7:18-35)

**11** Ana Yesu u kotsoi kudana Kupanzere ili i nam pa, da u kasakpai ubuta wa u banai a likuci kakau i na yi a Galili adama a na u ya'an kadanshi ka Kaṣhile n kuyotsongusu.

<sup>2</sup> Yahaya vu Kusumbu ka Akucina a kunu ku ugbashi, da u panai ili i na Yesu Kishi wi a kuya'an. Da u suki mukumitoni n ni n yoku wa ni. <sup>3</sup> Ana a yawai da e ecei ni, “Avu da vuza na ci lo a kuvana va, ko tsu vana vuza yoku kau?”

<sup>4</sup> Da Yesu wu ushuki, “Banai i dana Yahaya ili i na i panai da ye enei: <sup>5</sup> Ayimba e enei, nkutsuma n walai, nkutu m potsi. Agulani a panai, akpisa a dengai n wuma kpamu. Aza a unambi a panai Arabali a Singai feu. <sup>6</sup> Kaṣhile ki ta a kuzuwaka yaba dem vu na u kpa'dai ku'iwan mu unasingai adama a ili i na mi a kuya'ansa.”

<sup>7</sup> Ana mukumitoni n Yahaya n lazai, da Yesu u gitai kuya'an kadanshi ka Yahaya ka a ubuta u kabundai ka uma ka. U danai, “Vuma vi ne vu dai i banai kene e mere mu une? Wi ta an mita ma kajanu ma na wunlai u tsu gbadasa? <sup>8</sup> Vuma vi ne vu dai i banai kene? Ayi vuma vu da vu na u ukai aminya a singai? Uma a na a tsu uka aminya a singai o ci yongo ta e kefeku ko mogono. <sup>9</sup> Yi dai bili i tsu bana ye ene mayun? Ayi keneki ka'la? E, keneki ka'la mayun. N dana da u la'a ta keneki. <sup>10</sup> Kaṣhile ka ya'an ta kadanshi adama a ni a Katagarda ka Cida:

‘Mi ta a kusuku kalingata ka va kelime ka nu, vuza na u kufobusoko wu uye.’ ‡

<sup>11</sup> “N dana da, Yahaya Vuza vu Kusumbu ka Akucina u la'a ta yaba dem vu na u sa'wai kuyongo n wuma m gbayin. Amma vuza kenu o tsugono tsu gadi u la'a yi ta m gbayin. <sup>12</sup> A kugita a ayin a na u tawai ali gogo na, tsugono tsu gadi ci ta a kulya'la kelime n utsura, uma kpamu a gbagbala ta kau adama a na a ciya a uwa a tsu da. ††<sup>13</sup> Eneki raka n Wila a ya'an ta kadanshi ko tsugono tsu gadi gaba ali sai ayin a Yahaya. <sup>14</sup> Yu ushuku baci n ele, Yahaya da Iliya, keneki ka na yi lo a kuvana. <sup>15</sup> Vuza na baci de dem wi n atsuvu a kupana, u pana!

<sup>16</sup> “Yi dai n kudana adama a uma o gogo na a nam pa? I ta an muku n na mi idashi e kuden e medekenei:

<sup>17</sup> ‘Ci li'akai da vishari,

amma i je'le ba!

Ci cananaka da ta vishipa vu kpalu,

amma i shika ba!

<sup>18</sup> “Ana Yahaya u tawai u kana ta unu, da u iwain ku-so'lo mara, da yaba dem u danai, ‘Wi ta n wunlai u

† Lana a kaci ku udani “Ikebe”, punu de ka ta vu lana “Asariyon” a Ubuta wi ili i Kuyeve. †† 10:36 Mik. 7:6.

‡ 11:10 Mal. 3:1. †† Uye u yoku u na ve kuyeve udani n Cihe-lene: Aza a gbani-gbani kpamu i a kataci a uwa a langasa tsu da.

gbani-gbani!' <sup>19</sup> Amma Maku ma Vuma mi tã a kukarã'ã n u lya'i n u soli, da kpmu yaba dem u danai, 'Vuma vu nan lo vuza vu ulyuwa da n kagali ka washi! Ayi kaja'ã ka aza a kisa ku utafu ka'a feu n aza a unushi.' Amma kuyeve ku mayun ku ci yotsongu tã a ubutã wi ili i singai i na wi a kuya'an."

**Yesu u barangi aza a na a iwain ni**  
(Luk. 10:13-15)

<sup>20</sup> A likuci n abundantai i na Yesu u ya'in ili i mereve i daba, uma a iwain kutono Kãshile. Da u ya'in wupa n ele da u danai, <sup>21</sup> "Ili ya atakaci i da wã dã aza o Koras-inu! Ili ya atakaci i da feu wã dã aza a Besaida! Ili i mereve i na n ya'in wã nu i da baci n ya'in a likuci i gbani-gbani i Taya n Sida, a na uma a nan lo a uka tã de akashi o ntogu, katã a sukuma kãci ke le n kokomo, adama a na o yotsongu tsu na a kasãkpã unushi u le! <sup>22</sup> N dana dã a kanna ka afada, Kãshile ki tã a kula'a n kupana asuvayali a uma a Taya n Sida a na wa pana asuvayali a dã! <sup>23</sup> Adã tamkpmu, aza a Kafarnahum! Yi tã a kuciga a dengusã dã gadi? I tã a kutaduku wu a kpa'a ka akina! Ishi baci ili i mereve i na n ya'in wã nu i da n ya'in o Sodom, an likuci ya yi tã lo bili ali n anana! <sup>24</sup> Amma n dana dã, a kanna ka afada, Kãshile ki tã a kula'a n kupana asuvayali o Sodom an wa pana asuvayali a dã!"

**Yesu u nekei uma kuvuka**  
(Luk. 10:21-22)

<sup>25</sup> A ayin a nan lo Yesu u danai, "Dada, Vuzavagudu vu gadi n idika! N cikpa wu tã adama a na vi yotsongu tã aza a na e yevei ili ba ili i na vu sokonki aza a ugboji n aza e kuyeve. <sup>26</sup> E, Dada, u yokpo wu tã vi ya'an nahannai!

<sup>27</sup> "Esheku a vã e neke mu tã ili rakã. Ko vuza u yeve Maku ma ba, saidei Esheku. Ko vuza kpmu u yeve Esheku a ba, sai Maku ma n aza a na Maku ma zagbai u dana.

<sup>28</sup> "Tawã wã vã, adã vu na yo o'oi kudika ucanuku wã amiki rakã, katã mpa n neke dã kuvuka. <sup>29</sup> Dikai jola vu vã i lapangu, katã i pi'isa a vã, adama a na mpa mi tã m mariki babu ugbamukaci, yi tã ta na a kuciyã kuvuka. <sup>30</sup> Jola vu nam pa kpmu vi tã babu amiki, ucanuku wa kpmu wi tã fakã."

**Yesu da Vuzagbayin va Ashibi**  
(Mar. 2:23-28; Luk. 6:1-5)

**12** A kanna ka Ashibi' ko yoku, Yesu a kupasamgbanai a kashina kã yanji, da kambulu kã kanai mukumitoni ma. Da a kanai kukodo yanji ya n a kupai. <sup>2</sup> Ana Afarishi' e enei nannai, da a danai Yesu, "U yotso mukumitoni n nu n ya'an nannai ba! Wilã u sanã tã kuya'an vikya'a a kanna ka Ashibi."

<sup>3</sup> Da Yesu wu ushuki, "Adã i kece ili i na Dawuda u ya'in n uma a ni a ayin a na kambulu kã kanai le ba? <sup>4</sup> U uwai a kpa'a ku Kãshile da u takumai burodi vi cida n uma a ni, ko a na Wilã u sanã tã a takuma vu da. Anan ganu' a da koci e nekei utsura a takuma burodi

vu nan lo. <sup>15</sup> Adã i kece a Wilã u Musa a na a kasãkpã anan ganu a ya'an ulinga a Alisã a Gbayin a kanna ka Ashibi ba? Amma ko vuza u dana o kodo tã wilã wa Ashibi ba. <sup>6</sup> N dana dã, vuza wi tã na vuza na u lali Alisã a Gbayin m gbayin! <sup>7</sup> Amma yi ishi a kilukpã aza a unushi ba, ishi baci i yeve ili i na Katagarda ka Cida ka nam pa ki a kudansa, 'A na ya ya'anã mu alyuka, n la'a tã n kuciga i pana asuvayali a i toku i dã.' <sup>8</sup> Adama a na Mpa da Vuzagbayin va Ashibi."

**Yesu u potsokpoi kukiye ku vuza**  
(Mar. 3:1-6; Luk. 6:6-11)

<sup>9</sup> Yesu u dengã da u banai a kunu ka avasã ku na ki lo devu. <sup>10</sup> Ana u yawai, da u cinai vuma vi yoku kukiye ubishi. Afarishi i tã a kulãnsã unushi u na a kukanãkã Yesu, da e ecei ni, "Derere da o potsokpo vuza a kanna ka Ashibi?"

<sup>11</sup> Da wu ushuki, "Vi baci m malala, da ma mã yikpã a kayinva a kanna ka Ashibi, vi a kubana vu utãkã m ma'a ba? Mayun, vi tã a kutãkã m ma'a. <sup>12</sup> Uma a la'a tã nlala, adama a nannai u ga'an tã a ya'an kasingai a kanna ka Ashibi."

<sup>13</sup> Da Yesu u danai vuma va, "Barãkpã kukiye ku nu." Da ta na u barãkpã kukiye ka, da ku da ku potsoi ku bonoi mayin uteku u na kukiye ku na ku buwai va ki. <sup>14</sup> Da Afarishi a lazai a banai o bolomgbonoi, da e sheshei tsu na a kuna Yesu.

**Yesu kagbashi ku uzagbi kã Kãshile**

<sup>15</sup> Yesu u yeve tã ili i na Afarishi i a kuya'an, da u kasãkpã ubutã u nan lo wa. Da uma n abundantai o tonoi ni, da u potsokpoi aza a na i nu mbanaki rakã. <sup>16</sup> Amma u kushei uma a katã a dana ko ili i na wi a kuya'ansa ba. <sup>17</sup> U ya'an tã nahannai adama a na u zuwa ili i na Kãshile ka danai unã u keneki Ishaya yo okpo mayun:

<sup>18</sup> "Na va kagbashi kã vã ka'a ka na n zagbai.

N ciga yi tã, ayi kpmu u zuwa tã kađu kã vã ka pana uyo'o.

Mi tã a kuzuwa Ayinviki a vã wã ni, katã u dana uma rakã mi tã a kuya'anã le ili derere.

<sup>19</sup> U kuya'an kanaanai ko wo orukpo ba, ko u ya'an kadanshi n kaca'a a uye ba.

<sup>20</sup> U kukodo mitã ma na mã kanã tã ba, ko u kimã makuni ma na mi a kukuwã ba.

Wi tã a kulya'a kelime nannai sapu ili i derere i nam pa i lya'a utsura wi ili i kavama.

<sup>21</sup> Uma a aduniyan rakã i tã e kukede apa'ã wã ni." ††

**Yesu m mogono mã wunlã i gbani-gbani**  
(Mar. 3:20-30; Luk. 11:14-23)

<sup>22</sup> Da uma o yoku a tukã Yesu n vuma vi yoku kayimba da kpmu wi kebebe, adama a na wi tã n wunlã i gbani-gbani. Da u potsokpoi vuma va ali da u fudai u dansai da kpmu we enei. <sup>23</sup> Uma rakã a ya'in mereve,

da a danai, "U ga'an ba vuma vu nam pa va Maku ma Dawuda ma'a, Kirisiti Kishi!"

<sup>24</sup> Ana Afarishi a panai nannai, da a danai, "Wi ta o kuloko wunlaji u gbani-gbani adama a na mogono me le, Ba'alzabu,† ayi da u nekei ni utsura u ya'an nannai."

<sup>25</sup> Yesu u yeve ta ili i na i e kusheshe, da u danai le, "Idika i na de dem i pecei ugboku u re a vishili uteku u le, i da i kuya'an megeshe ba. Likuci ko kpa'a ku na baci ku pecei kaci ka ni ugboku u re a vishili uteku u le, yi ta a kuyikpa. <sup>26</sup> Malya'i mi baci o kuloko Malya'i, ashe tsugono tsu Malya'i ci ta upeci de, tsu da ci ta kpamu a kuyikpa babu megeshe. <sup>27</sup> I danai mi ta o kuloko wunlaji u gbani-gbani adama a na Ba'alzabu u neke mu ta utsura n ya'an nannai. To, yayi u nekei aza o kutoni a da utsura u na o loko le feu? Aza o kutoni a nan lo o tsu loko le n utsura u Ba'alzabu ba, adama a nannai, i ta o kuyotsongu an yi a kudansa derere ba. <sup>28</sup> Amma mi baci o kuloko wunlaji u gbani-gbani n utsura wa Ayinviki a Kashile, ashe tsugono tsu Kashile ci yawa ta de wa da.

<sup>29</sup> "Vuza wi baci a kuciga ku'uwa a kpa'a ku vuza vu utsura kata u boko ili i ni, sai u shiya vuza vu utsura va bili. Ayin a nan lo u yeve u boko ili i kpa'a ya.

<sup>30</sup> "Vuza na baci wi a kubanku mu ba, wi ta a tsurala nu mpa. Vuza na baci kpamu u iwain kuya'an ulinga nu mpa, mayun wi ta a tsurala nu mpa. <sup>31</sup> Adama a nannai n dana da, Kashile ki ta a kucinukpaka uma a na a ya'ankai itoku i le unushi, ali n aza a na a dansai kadanshi ki ishikushi u Kashile. Amma Kashile ka kucinukpaka vuza na u dansai kadanshi ki ishikushi a kubana wa Ayinviki a Kashile ba. <sup>32</sup> Kashile ki ta a kucinukpaka vuza na u ya'in kadanshi ka kavama wa va, Maku ma Vuma.† Amma Kashile ka cinukpaka vuza na u dansai ili i kavama wa Ayinviki a Kashile ba, ko n gogo na ko n ayin a kutawa."

### Madanga n umaci u ni

(Luk. 6:43-45)

<sup>33</sup> Yesu u lya'i kelime da u danai, "Vi ta a kufuda vi yeve madanga a ubuta wu umaci u ni. Madanga ma singai ma tsu matsa ta umaci u singai koci, madanga ma gbani-gbani kpamu ma tsu matsa ta umaci u gbani-gbani. <sup>34</sup> Ada agbaturu! Uma a gbani-gbani a da yi, nini dai i kudansa kasingai? Unu u tsu dansa ta ili i na yi punu a kudu. <sup>35</sup> Uma a singai i ta n ili i singai a adu e le, adama a nannai a tsu dansa ta ili i singai. Amma uma a gbani-gbani i ta n ili i gbani-gbani adu e le, da da i zuwai da a tsu dansa i da. <sup>36</sup> N dana da, a kanna ka afada, sai i dana kadanshi ka kavama ka na i ya'ansai dem. <sup>37</sup> Adama a na i dansa baci ili i singai, Kashile ki ta a kudana ada yi n unushi ba. Amma i dansa baci i gbani-gbani, wi ta a kilukpa da."

### Uma e ecei ili i mereve

(Mar. 8:11-12; Luk. 11:29-32)

<sup>38</sup> Kanna ke te, n lum n Wilu n yoku n Afarishi a banai wa ni, da a danai, "Malum, ci ciga ta vi ya'an ili i mereve† i na i kokpo urotu u na vu utai a Kashile."

<sup>39</sup> Da wu ushuki, "I ciga ta ye ene urotu adama a na uma a kawasasa a da yi, n aza a gbani-gbani! Amma urotu u na i kuciya koci u da da urotu u keneki Yunusa.† <sup>40</sup> Yunusa u yongo ta a katsumu ka kadan ka gbayin ali ayin a tatsu kanna n kayin. Ta feu nannai, mpa Maku ma Vuma mi ta o kuyongo a kasaun ali ayin a tatsu kanna n kayin. <sup>41</sup> A kanna ka afada, uma a Nini-va† i ta a kushamgba kata a ilukpa da, adama a na ele a shika ta unushi† u le a ayin a na Yunusa u danai le kadanshi ka Kashile. Amma gogo na vuza na u la'i Yunusa wi ta na. <sup>42</sup> Mogono ma vuka me Sheba mi ta a kushamgba kata wi ilukpa da, adama a na wu utai ta a uteku wi idika u ciya u panaka Sulemanu.† Gogo na kpamu vuza na u la'i Sulemanu wi ta na."

### Uboni u wunlaji u gbani-gbani

(Luk. 11:24-26)

<sup>43</sup> Yesu u lya'i kelime da u danai, "Wunlaji u gbani-gbani† wu utai baci u vuma, u tsu kara'asa ta a ubuta u dekpu a kulansa ubuta u na u kuvuka, amma u kuciya ubuta ba. <sup>44</sup> Kata ta na u dana, 'Mi ta o kubono a kpa'a ku na mu utai.' Ana u bonoi, da u cinai kpa'a ka leke†. Da u cinai ku da upurangi n wadani mayin. <sup>45</sup> Kata u bana u banuku wunlaji u gbani-gbani u yoku ali u cin-dere aza a na a la'i ni n utsura, kata a uwa punu u vuma va o yongo. Kata vuma va u uwa atakaci a na a lya'i bili a cau. Ili i nam pa ya i da da i kucina uma o gogo na a nam pa."

### Amgbu e Yesu n anaku e le

(Mar. 3:31-35; Luk. 8:19-21)

<sup>46</sup> Yesu bili a kadanshi n uma, da amgbu a ni n anaku a yawai. Da a shamgbai pulai, da o folonoi a ya'an kadanshi n ayi. <sup>47</sup> Da vuza yoku u danai ni, "Anavu n amgbu a nu i ta de a kuvana wu pulai, a ciga ta kuya'an kadanshi n avu."

<sup>48</sup> Da wu ushuki, "Yayi anaku a va? Anan yayi kpamu amgbu a va?" <sup>49</sup> Da u sapangi aza o kutoni a ni da u danai, "Na va ele da anaku a va n amgbu a va. <sup>50</sup> Vuza na baci de dem u panakai Esheku a va a na i gadi, ayi da vangu vu va n anaku a va."

### Agisana a kuvishangu icu'u

(Mar. 4:1-9; Luk. 8:4-8)

**13** Kanna ke te ka nan lo, Yesu u kasakpai kpa'a ka, da u banai a kakinu ka mala, u dasangi de, da u ya'in kuyotsongusu. <sup>2</sup> Kabundai ka uma ka na ko bo-longi wa ni ki ta n abundai, ali da u uwai a kpantsu da u dasangi punu, kabundai ka uma ka tamkpamu ka shamgbai a kakinu ka mala. <sup>3</sup> Da u yotsongushi le ili n abundai n agisana. U danai, "Vuma vi yoku da u banai kuvishangu icu'u a kashina ka ni. <sup>4</sup> Ayi a kuvishangu, da icu'u i yoku i yikpai a uye, da nnu n yawai n kadai i da. <sup>5</sup> Icu'u i yoku i yikpai a kagbata, da yu utai gogo lo, adama a na ubuta wa wi n kayala kau ba. <sup>6</sup> Amma ana kanna ku utai, da ko songi i da, adama a na kata abinya a a zuwai aralu a utsura kpamu ba, da e dekpei gogo lo. <sup>7</sup> Icu'u i yoku i yikpai a ubuta wa awana. Ana i



gbonguroi, da awana a kpa'i le da a kanai kara le.  
<sup>8</sup> Icu'u i yoku i yikpai a idika i singai, da i gbonguroi da a matsai arata a gbagba'in. A maca'atsu dem ma na kacimbi ka ka vishangi, i yoku i matsai arata ali amangatawun, i yoku amangatatsu, i yoku kpamu kamankupa. <sup>9</sup> Vuza na baci de dem wi n atsuva a kupana, u pana!"

### Ili i na i zuwai da Yesu u dansai n agisana

(Mar. 4:10-12; Luk. 8:9-10)

<sup>10</sup> Mukumitoni n ni m banai wa ni da me ecei ni, "Yi dai i zuwai da vi ci ya'anaka uma kadanshi n agisana?"

<sup>11</sup> Da wu ushuki, "A zagba da ta adama a na i yeve ukuna wi ili i na yi usokongi i tsugono tsu gadi, amma aza o yoku e kuyeve ili yi usokongi i nam pa ya ba.

<sup>12</sup> Kashile ki ta o kudoku kuneke kau vuza na wi n ili de. Amma uma a na i n ili ba, i ta a kunamba ko ili i kenu i na i n i da. <sup>13</sup> Ili i na i zuwai da n ci ya'anaka le kadanshi n agisana i dada:

'I ta a kinda, amma e kene ba,  
 i ta kpamu a kupana, amma e kuyeve ba.'

<sup>14</sup> Da uzuwakpani u Kashile wo okpoi mayun, uteku u na keneki Ishaya u danai:

'Uma a nam pa i ta a kupanasa kadanshi ka va,  
 amma e kuyeve ka'a ba.

I ta e keneshe ili i na n ya'ansai,  
 amma e kuyeve ko yi dai ili ya ba.

<sup>15</sup> Adama a na adu a uma a nam pa i ta ukpanduki,  
 o votsuku ta kpamu atsuva e le,  
 da kpamu a yimbasakai a shi e le, ali da a kpa'dai kene,

atsuvu e le kpamu a kupana ba,  
 adu e le kpamu e kuyeve kakuna ba,  
 ta baci nannai ba, ishi ta o kubono wa va,  
 kata m potsokpo le.' †

<sup>16</sup> "Amma adu Kashile ka zuwaka da ta unasingai, adama a na a shi a da i ta e kene, atsuva a da kpamu i ta a kupana! <sup>17</sup> Eneki n abundai n uma a usubit a Kashile a ciga ta e ene ili i na ye enei, kata kpamu a pana ili i na i panai. Amma n dana da e ene ba, a pana ba.

### Yesu u danai le agisana a kadanshi a kuvishangu a

(Mar. 4:13-20; Luk. 8:11-15)

<sup>18</sup> "Panai, kata i yeve ili i na agisana a vuza vu kuvishangu va i. <sup>19</sup> Icu'u i na i yikpai a uye, ele da aza a na a panai kadanshi ko tsugono tsu Kashile, amma e yeve ka'a ba. Da vuza gbani-gbani u banai da u fabanai ka'a a adu e le. <sup>20</sup> Icu'u i na i yikpai a kagbata i dada aza a na a panai kadanshi ka Kashile, da a ushuki n ka'a m mazanga gogo'o lo. <sup>21</sup> Amma a zuwa aralu a na i n ut-sura ba, da a kpa'dai kuya'an megeshe. Ayin a n atakaci a cinai le adama a kadanshi a, kata o bono n kacapa. <sup>22</sup> Icu'u i na i yikpai a ubuta wa awana, ele da feu aza a na a panai kadanshi ka. Amma da a gitai ko'uso kaci ke le ubuta wi ili ya aduniyan, da ucigi wu uciyi wa aduniyan u kparasai le. Da kadanshi ka ka

† 13:15 Ish. 6:9-10.

kuwai, da i iwain kumatsa ili i mariki. <sup>23</sup> Icu'u i na i yikpai a idika i singai i dada aza a na a panai da e yevei kadanshi ka. Da uma a o gbonguroi da a matsai arata a gbagba'in, ana a lapai a da ele vi yoku a ciyai ili amangatawun kpamu, aza o yoku amangatatsu, aza o yoku kamankupa."

### Agisana a aka'a

<sup>24</sup> Da Yesu u danai le agisana o yoku kpamu: "Tsugono tsu gadi ci ta nahannai: Vuma vi yoku da u caili icu'u i singai a kashina ka ni. <sup>25</sup> Kayin ke te, yaba dem a alavu, da vurala vi ni vu banai da vi caili ilya i gbani-gbani punu a ubuta wi ilya ya. <sup>26</sup> Da ilya ya n aka'a a a kanai kugbonguro kobolo. <sup>27</sup> Ana agbashi a vuma a e enei nannai da a banai wa ni da a danai, 'Icu'u i singai i da vi caili a kashina ka nu. Te dai tamkpamu aka'a a a utai?'

<sup>28</sup> "Da vuma va wu ushuki, 'Vurala vu va da u caili le.'

"Da agbashi a e ecei ni, 'Vi ciga ta tsu mudu a da?'

<sup>29</sup> "Da vuma va wu ushuki, 'A'la, adama a na i mudu baci aka'a a, yoku ba yi ta a kumudu punu feu ilya ya.

<sup>30</sup> Kasakpai aka'a a n ilya ya i gbonguroi kobolo ali a kubana ayin a vikya'a. Kata n dana aza a ulinga, o bolongu bili aka'a a cau, kata a shiya a ubuta u te, o songu. Kata o bolongu ilya ya a tuka n i da o mophon ma va.' "

### Agisana a icu'u i musta

(Mar. 4:30-32; Luk. 13:18-19)

<sup>31</sup> Yesu u danai le agisana o yoku: "Tsugono tsu gadi ci ta nahannai: Vuma vi yoku da u dikai icu'u i musta,† da u caili a kashina ka ni. <sup>32</sup> I da i la'i n kenu a katsuma ki icu'u dem, amma i gbonguro baci, i tsu la'a ta icailashi dem m gbayin. I tsu okpo ta an madanga, kata nnu n zuwa de cikinda a acaka a ni."

### Agisana a kusu

(Luk. 13:20-21)

<sup>33</sup> Yesu u doku u danai le agisana o yoku: "Tsugono tsu gadi ci ta nahannai: Vuka vi yoku da vi dikai kusu da u satarai n kiya ka abundai a masasu, da ku kara'i raka da ku shital."

### Yesu u tsu dansa ta n agisana

(Mar. 4:33-34)

<sup>34</sup> Ayin a na baci Yesu u danai kabundai ka uma ili i nam pa, u tsu dansa ta n agisana. U tsu dansa ili ba, sai n agisana. <sup>35</sup> U ya'an ta nannai adama a na u zuwa ili i na keneki ka danai yo okpo mayun:

"Mi ta a kuya'anaka da kadanshi n agisana.

Mi ta a kudansa ili i na yi lo usokongi ali ayin a na Kashile ka ya'in aduniyan." ††

### Yesu u danai le agisana a kadanshi a aka'a a

<sup>36</sup> Ana Yesu u kasakpai kabundai ka uma ka, da u uwai a kpa'a ka, da mukumitoni n ni m banai wa ni da

†† 13:35 Ishp. 78:2.

a danai, "Dana tsu ili i na agisana a aka'a a kashina ka i."

<sup>37</sup> Da wu ushuki, "Vuza na u çali icu'u i singai, ayi da Maku ma Vuma. <sup>38</sup> Kashina ka dāda aduniyan, icu'u i singai tamkpamu ele da aza o tsugono tsu Kāshile. Aka'a, ele da uma a vuza gbani-gbani. <sup>39</sup> Vuza na kpamu u çali aka'a a ayi da Kalijani. Ayin a vikya'a a da ayin a ukocishi wa aduniyan. Aza o kubolongu ili i na a kya'li va, ele da alingata a Kāshile.

<sup>40</sup> "Aka'a a tsu bolongu le tã kãtã o songu. Ta ki o kokpo nannai ayin a ukocishi. <sup>41</sup> Mpa, Maku ma Vuma, mi tã a kusuku alingata a va, kãtã a ya'an vikya'a punu o tsugono tsu va. Ele i tã a kutãkã uma a wasasa dem n ili i na yi a kuzuwa uma a ya'an unushi n kavama. <sup>42</sup> I tã a kutãduku le a kunu ku na ki n akina n usudukpi kãu, ta dẽ a kushikãsa n a lumamgbana'i nga'an adama a mbãlã. <sup>43</sup> Uma a mariki a Kāshile tamkpamu i tã a kakana an kanno o tsugono ce Esheku e le. Vuza na baci de dem wi n atsuvu a kupana, u pana!

### Agisana a uciyi u na wi usokongi

<sup>44</sup> "Tsugono tsu gadĩ ci tã nahannai: Vuma vi yoku da vi ciyã uciyi u na vuza yoku u sokongi a kashina. Da u doku u sokongusuki u da mayin. U ya'in mazãngã kãu, sapu da u banai u dengei i na wi n i da dem, da u bonoi u tsulai kashina ka.

### Agisana a mawaru mi ikebe

<sup>45</sup> "Tsugono tsu gadĩ kpamu ci tã nahannai: Zatsulaga vi yoku da vuza na u tsu lãnsã nwaru mi ikebe kãu. <sup>46</sup> Ana u ciyã me te ma na ma lãli n na m buwai n tsuloboi, da u banai u dengei ili i na wi n i da dem, da u tsulai mawaru mi ikebe ma.

### Agisana a maza mã bilili

<sup>47</sup> "Tsugono tsu gadĩ ci tã kpamu nahannai: Osoruku o yoku a da a taɖuki maza mã bilili me le a mala, da a kãngã icu'u ya adan kakau n aɖundã. <sup>48</sup> Ana adan a shana'i a maza ma, da o ronoi ma'a da a utãkã pulai, da a dãsangã adama a na e pecuku a da. Da a zuwai adan a singai a makpabu, da a varuki a gbani-gbani a da'in. <sup>49</sup> Ta ki o kokpo nannai ayin a ukocishi. Alingata i tã a kutãwã kãtã e pecuku uma a gbani-gbani a ubutã wa aza a singai. <sup>50</sup> Alingata i tã a kutãduku uma a gbani-gbani a kunu ku na ki n akina n usudukpi kãu, ta dẽ a kushikãsa n a lumamgbana'i nga'an adama a mbãlã."

### Uciyi u savu n u kuku

<sup>51</sup> Yesu we ecei le, "I yeve tã ili i nam pa ya rãkã?" Da a ushuki, "E, ci yeve tã."

<sup>52</sup> Da u danai le, "Malum mã Wilã dem ma na ma pili-sai ukuna u tsugono tsu Kāshile, wi tã tsu vuza vu kpa'a. Ayi u tsu utãkã tã uciyi u savu kobolo n u kuku a ubutã u na wi ishi u zuwai u da."

### A iwain Yesu a Nazara

(Mar. 6:1-6; Luk. 4:16-30)

<sup>53</sup> Ana Yesu u kotsoi kudansa agisana a nam pa, da u kãsakpã ubutã wa. <sup>54</sup> Da u bonoi a Nazara, likuci i ni a ubutã u na u kumbã. Ana u ya'in kuyotsongusu a kunu ka avasa, yaba dem u ya'in mereve da u danai, "Te dãi u ciyã kuyeve ku ni n utsura u kuya'an ili i mereve i nam pa?" <sup>55</sup> Ayi maku me keshe'wi ma'a koci. Anãku a ni a da Meri, amgbu a ni a da anan Yakubu n Isuhut n Sima, kobolo n Yahuza. <sup>56</sup> Itaku i ni kpamu yi tã na kobolo n aɖsu. Nini dãi u kuya'an ili i nam pa dem?" <sup>57</sup> Adama a nannai da a iwain ni.

Amma da u danai le, "A ci cikpa tã keneki a ubutã dem, amma a likuci i ni m kpa'a ku ni a ci cikpa yi ba."

<sup>58</sup> Adama a nannai u ya'an ili i mereve n aɖundã de ba, adama a na i n uneki wã aɖu ba.

### Ukpã u Yahaya Vuza vu Kusumbu ka Akucina

(Mar. 6:14-29; Luk. 9:7-9)

**14** A ayin a nan lo Hiridu Antiba, mogono mã Galili, u panai ukuna u Yesu. <sup>2</sup> Da u danai anan tãji a ni, "Yesu da Yahayaɖ Vuza vu Kusumbu ka Akucina, vuza na u dengã a kasaun. Dãda i zuwai da wi a kuya'an ili i mereve i nam pa."

<sup>3</sup> N ayin a dẽ, Hiriduɖ u kãnã tã Yahaya, da u shiyai ni, da u zuwai ni a kunu ku ugbashi. Hiridu u ya'an tã nahannai adama a vuka vi ni Hiridiya. Wi isa tã vuka va e ekiye a vangu vi ni Filibu. <sup>4</sup> Yahaya u dansukai Hiridu, "U ga'an vu zuwa Hiridiya vuka vu ambu ba!" <sup>5</sup> Hiridu u cigai kuna Yahaya, amma da u panai wovon u uma, adama a na a ushuku tã a na Yahaya keneki ka'a.

<sup>6</sup> Ana i a kuya'an kãdivã adama a na a ciba n kanno ka na a matsai Hiridu, da mekere ma Hiridiya me jelekei Hiridu n omoci a ni. Da kãdu ko mogono ka panai uyo'lo kãu. <sup>7</sup> Da mogono ma kucina'i u kuneke yi tã ili i na u cigai dem. <sup>8</sup> Amma da anãku e mekere a zuwai ni u dana, "Mi tã a kuciga kaci ka Yahaya Vuza vu Kusumbu ka Akucina a maɖankãdi!" <sup>9</sup> Da mogono mã nãmgbã kãsumã n ili i na mekere ma ma dansai. Amma u ciga kukpãdã kushatangu uzuwakpani u na u ya'in kelime ko omoci a ni ba. Da u danai osoji a ni <sup>10</sup> a bana a kunu ku ugbashi kãtã a gbatya kaci ka Yahaya. <sup>11</sup> Da a tukã n kaci ka a maɖankãdi, da e nekei mekere ma, da u dikai ka'a u bankai anãku. <sup>12</sup> Mukumitoni n Yahaya m banai da a dikai keven ki ikyamba kã ni da a cidãngi. Da a banai a danai Yesu.

### Yesu u cuwãtãngi uma a kpan a tawun n ilikulya'a

(Mar. 6:30-44; Luk. 9:10-17; Yah. 6:1-14)

<sup>13</sup> Gogo'lo va lo ana Yesu u panai arabali a, da u lazai u banai u uwai a kpantsu a kubana a kakamba adama a na u yongo de ende'en ni. Amma da kãbundã ka uma ka panai, da ko tonoi ni a kãrãli n tsu kãkinã ka mala ka. <sup>14</sup> Ana u yawai, da u cinai kãbundã ka uma ka'a a kuvana yi. U panai asuvayali e le, da u potsoton-gi aza a mbanaki.

<sup>15</sup> Kanna de a kubana kuyikpa, da mukumitoni n ni m banai wa ni da a danai, "Kayin ka gitā t̄a kuya'an, ubu-t̄a u nam pa kpamu kakamba ka'a. Loko uma a adama a na a bana a likuci kakau a tsulaka ka'ci ke le ilikulya'a."

<sup>16</sup> Amma da wu ushuki, "Babu ili i na i kuzuwa le a laza. Ad̄a nekei le ilikulya'a."

<sup>17</sup> Da a danai ni, "Amma ātsu ci t̄a m burodi vu tawun n adan e re koci."

<sup>18</sup> Da u danai, "Tuka'i mu m burodi va n adan a." <sup>19</sup> Da u danai uma a ā dasangu a mita. U dikai burodi vu tawun va n adan e re a, da u dengusa'i āshi wi indanai gadi, da u cikpai Kashile adama a ilikulya'a ya. Da u wansasai burodi va da u nekei mukumitoni n ni, da ele tamkpamu e pecekei uma. <sup>20</sup> Da uma rak̄a a lya'i ilikulya'a da ā cuwai. Da mukumitoni ma n tad̄ai alyashi ali mbana kupa ni n re. <sup>21</sup> Ali a na a lya'i ilikulya'a ya a yawa t̄a devu n uma ak̄pan a tawun (5,000), e kece am̄aci m muku n na n lya'i yi ilikulya'a ya ba.

### Yesu u walai a gadi vu mala

(Mar. 6:45-52; Yah. 6:15-21)

<sup>22</sup> Gogo lo da Yesu u danai mukumitoni n ni n uwa a kpantsu kat̄a a laza kelime ka ni a pasa mala ma. Ayi tamkpamu u shamgbai bi'i adama a na u pecemgbenei n uma a. <sup>23</sup> Ana e pecemgbenei, da u lazai u banai gadi vu nsasan adama a na u ya'an kavasa. Ali kayin ka ya'in ayi de endelen. <sup>24</sup> A ayin a nan lo a feu, kpantsu ku mukumitoni ma de e mere ma mala, da wunl̄ai wu utsura u dengai, da ā git̄ai atakaci n abau a gbagba'in.

<sup>25</sup> N kayin ku usana kalikali, da u banai we ele, a nwalu gadi vu mala. <sup>26</sup> Ana e enei ni a nwalu gadi vu mala nannai, da a panai wovon ka. Da o orukpoi adama o wovon da a danai, "Kafataluwa ka'a!"

<sup>27</sup> Amma da u ya'ankai le kadanshi gogo'o, "U yawa t̄a, mpa da! Kat̄a i pana wovon ba."

<sup>28</sup> Biturusu u danai, "Vuzagbayin, avu da baci mayun, dana mu n t̄awa wa nu a mala ma."

<sup>29</sup> Yesu wu ushuki, "Tawa."

Da Biturusu u cipai a kpantsu ka, da u walai gadi mala ma a kubana wa ni. <sup>30</sup> Amma ana we enei wunl̄ai n abau a, da wovon u kan̄ai ni da u git̄ai kuliba. Da wo orukpoi, "Vuzagbayin, isa mu!"

<sup>31</sup> Gogo'o lo da Yesu u bar̄akpai kukiye ku ni u kan̄ai ni. Da u danai, "Uneki u kādu u nu u gusa t̄a. Yi dai i zuwai da vi ya'in munl̄ai?"

<sup>32</sup> Ana a uwai a kpantsu ka, da wunl̄ai wa u vaki bini.

<sup>33</sup> Da aza a na i punu a kpantsu ka a cikpai Yesu da a danai, "Mayun avu Maku ma Kashile ma'a!"

### Yesu u potsokpoi uma a mbala a Janisara

(Mar. 6:53-56)

<sup>34</sup> A pasai mala ma da yawai a k̄akin̄a devu n Janisara. <sup>35</sup> Ana uma a likuci a e yevei a na Yesu da wi lo u yawai, da a danai likuci i na yi lo dem. Da a tuka'i ni n aza a mbanaki rak̄a. <sup>36</sup> Da o folonoi ni u kas̄akpa aza a mbala

ā ciya a sa'wa kaga'in ka kuminya ku ni. Aza a na a sa'wai ku da rak̄a o potsoi.

### Tonoi Wilā u Kashile

(Mar. 7:1-13)

<sup>15</sup> Da Afarishi o yoku nu nlum n Wilā mu ut̄ai a Ur-ishelima, da a t̄awai u Yesu da e ecei ni, <sup>2</sup> "Yi dai i zuwai da mukumitoni n nu n tsu tono ili i na ikaya i tsu i yotsongi tsu ci ya'an ba? A tsu sa'a bi'i ekiye e le tsu na agadu a danai kafu a lya'a ilikulya'a ba."

<sup>3</sup> Yesu wu ushuki, "Yi dai i zuwai da i tsu kpāda kuto no Wilā u Kashile sai kuyotsongusu ki ikaya i tsu? <sup>4</sup> Kashile ka danai, 'Cikpa eshevu n an̄avu,' u danai kpa-mu, 'Vi ya'anka baci eshevu ko an̄avu un̄a, i t̄a a kuna wu.' <sup>5</sup> Amma i ci ya'an t̄a kuyotsongusu ku yoku. I danai uma i baci n ili i t̄a a kufuda a bank̄a esheku ko an̄aku e le, a kucikpa a dana, 'Ili ya i Kashile i da,' <sup>6</sup> adama a nannai sai a gutsaka le e neke isheku i le ili ba. I iwain kuya'an ili i na Kashile ka danai adama a wilā u na i zuwakai ka'ci ka da. <sup>7</sup> Ad̄a aza a kapalakashi! Kadanshi ke keneki Ishaya mayun da, ana u danai i na Kashile ka danai:

<sup>8</sup> 'Uma a nam pa i t̄a a kucikpa mu n un̄a u le koci, amma ādu e le i t̄a da'in nu mpa.

<sup>9</sup> Kucikpa ku na i a kucikpa mu gbani da ki.

Ili i na i o kuyotsongusu, wilā u uma u da koci.' ††

### Ili i na i tsu zuwa vuza wo okpo n unata

(Mar. 7:14-23)

<sup>10</sup> Da Yesu u dekei kabund̄ai ka uma, da u danai le, "Panai kat̄a i yeve ili i na mi a kudana. <sup>11</sup> Ili i na i uwai a un̄a u uma i da i tsu zuwa le o okpo n unata ba. Amma ili i na ya ut̄ai a un̄a u le, i da i tsu zuwa le o okpo n unata."

<sup>12</sup> Da mukumitoni ma n t̄awai wa ni da a danai, "Vi yeve t̄a gaji a na vu nusakai Afarishi n kadanshi ka na vi ya'in va?"

<sup>13</sup> Da wu ushuki, "Madanga ma na baci de dem Esheku a va a shikpai ba, i t̄a a kumuda ma'a n aralu a ni rak̄a. <sup>14</sup> Ya'in da'in n Afarishi a! I t̄a an ayimb̄a a na i o kurono o otoku e le ayimb̄a alangu, dem vi le i t̄a a kuyikpa a kawawa."

<sup>15</sup> Da Biturusu we ecei, "Yi dai tamkpamu vi ciyai a na vi ya'in kadanshi ki ili i na i tsu zuwa vuza u ya'an n unata?"

<sup>16</sup> Yesu u danai, "Ali n gogo na kat̄a vi yeve ba?"

<sup>17</sup> Mayun vi yeve t̄a ilikulya'a rak̄a i na i uwai a un̄a, i tsu laza t̄a a kat̄suma, kat̄a i yeve ya ut̄a a ikyamba i vuma. <sup>18</sup> Amma kadanshi ka kavama ka na ka tsu ut̄a a un̄a u vuma ka tsu ut̄a t̄a a kādu. Ili i nam pa ya i da da i tsu zuwa vuma wo okpo n unata. <sup>19</sup> Punu a kādu da da kusheshe ku kavama ku nam pa ku tsu ut̄a ku na ku tsu zuwa vuma u ya'an munaka, kobolo n tsugbani, n uboki kpamu. Ta punu kpamu a'uwa kobolo n kushika ku uma ku tsu ut̄a. <sup>20</sup> Ili i nam pa ya i da i tsu zuwa vuma wo okpo n unata. Amma vuza yoku u lya'a baci

† 15:4 Kut. 20:12; 21:17. †† 15:9 Ish. 29:13.

ilikulya'a babu na u sa'li ekiye, na lo u zuwa yi wo okpo n unata ba."

### Yesu u banƙai vuka vu Zaƙayimbi

(Mar. 7:24-30)

<sup>21</sup> Yesu u ƙasakpa ubuta u nan lo, da u banai a ukambu u Taya n Sida. <sup>22</sup> Ana u yawai, vuka vu Kana'ana vi yoku vu na vi de idashi u tawai wa ni, n yoroli, "Vuzagbayin, Maku ma Dawuda, pana asuvayali a va! Wunlai u gbani-gbani wi ta de a kutakacika mekere ma va n abundai."

<sup>23</sup> Amma Yesu u kebece yi ili ba. Mukumitoni n ni n tawai wa ni da o folonoi ni, "Loko vuka va vu laza. Wi ta o kutono tsu n yoroli."

<sup>24</sup> Yesu u danai, "Mpa a suku mu ta wa aza a Israila koci! I ta an ushiga wu nlala n na m puwankai."

<sup>25</sup> Da vuka va vu tawai u Yesu da u kudangi wa ni, da u danai, "Vuzagbayin, banka mu!"

<sup>26</sup> Da Yesu wu ushuki, "U ga'an a dika ilikulya'a i muku e neke nshe'e ba."

<sup>27</sup> Da u danai, "E, Vuzagbayin, amma ko nshe'e n ci lya'a ta awazali a na a yikpai."

<sup>28</sup> Da Yesu wu ushuki, "Avu vuka, vi neke ta kadu kau! Mi ta a kuya'anka wu ili i na vu folonoi." A ayin a nan lo a ta na derere da mekere ma ni mo potsoi.

### Yesu u potsokpoi uma n abundai

(Mar. 7:31-37)

<sup>29</sup> Da Yesu u kasakpai ubuta wa, da u banai a kakinai ka Mala ma Galili. U kumbai gadi vu kusan da u dasangi de. <sup>30</sup> Kabundai ka uma ka banai de nu nkutsuma, n ayimba, n ebebe, kobolo n aza a na i n ibalishi kakau dem. Da a zuwai le kelime ke Yesu da u potsokpoi le rakai. <sup>31</sup> Yaba dem u ya'in mereve n ili i na we enei da u panai. Ebebe gogo na i ta a kuya'an kadanshi, nkutsuma feu n walai, da kpamu ayimba e enei. Dem vi le a gitai kucikpa Kashile ka aza a Israila.

### Yesu u nekei uma akpan a nashi ilikulya'a

(Mar. 8:1-10)

<sup>32</sup> Yesu u dekei mukumitoni n ni a ubuta u te, da u dana le, "M pana ta asuvayali a uma a nam pa. I ta na kobolo nu mpa ali ayin a tatsu, a buwa ta na n ili i na a kulya'a ba. N ciga n loko le a laza n kambulu ba. Ta lo a limai a uye kafu a yawa a kpa'a."

<sup>33</sup> Da a ushuki, "Ubuta u nam pa kakamba ka'a. Te dai ci a kuciya tsuwa'a tsu na tsa kuyawa kabundai ka uma ka nam pa?"

<sup>34</sup> Yesu we ecei, "Burodi vi yain vu dai yi n vu da?"

Da a ushuki, "Vi cindere n adan a wawa'a kenu."

<sup>35</sup> Yesu u danai uma a a dasangu a idika. <sup>36</sup> U dikai burodi vi cindere n adan a, da u cikpai Kashile. Da u wansasai u nekei mukumitoni n ni, da ele tamkpamu e nekei uma a. <sup>37</sup> Da rakai vi le a lya'i da a cuwai. Da mukumitoni n ni n shatangi mbana m gbagba'in n cindere n alyashi a na a buwai. <sup>38</sup> Ali a na a lya'i ilikulya'a ya i ta uma akpan a nashi (4,000), babu bili amaci m muku. <sup>39</sup> Ana e pecemgbenei n kabundai ka uma ka,

da Yesu u uwai a kpantsu da u pasai mala ma. U yawai devu n likuci i Magada.

### Aza a na i a kulansa urotu

(Mar. 8:11-13; Luk. 12:54-56)

**16** Afarishi n Asadukiya a banai u Yesu adama a na a zuwaka yi maza, a danai ni u ya'anka le ili i mereve i na i kuyotsongu a na Kashile ku ushuki n ayi u tawa a aduniyan.

<sup>2</sup> Amma da Yesu wu ushuki, "Kanna ki baci a kuyikpa, i tsu dana ta, 'Ci ta a kuciya kanna ka singai mkpa'a adama a na ce ene ta gadi u shilyamgbai.' <sup>3</sup> N usana kalikali kpamu i tsu dana ta, 'Wi ta o kuyo'o mini anana, adama a na ye ene ta gadi u shilyamgbai n uguyi.' I ce ene ta urotu u nam pa gadi, kata i yeve i na urotu wa wi. Amma ye ene ta ili i na mi a kuya'an gogo na, amma i yeve ili ya ba. <sup>4</sup> Uma a kawasasa n aza a gbani-gbani o gogo na a nam pa a tsu lansa ta ili i mereve i na i kokpo urotu, amma ko urotu n kuneke le ba, sai de urotu u keneki Yunusa." Da Yesu u kasakpai le da u lazi.

### Ya'in cico'o n kuyotsongusu ka a'uwa

(Mar. 8:14-21)

<sup>5</sup> Ana mukumitoni ma m pasai a kubana a upashi u yoku u mala wa, da a cinukpai kudika burodi. <sup>6</sup> Yesu u danai le, "Kata i zuka! I ya'an cico'o n kusu ka Afarishi n Asadukiya."

<sup>7</sup> Da mukumitoni ma n kanai kuya'ankpanai kadan-shi n a dananai, "Wi ta a kudansa nahannai adama a na ko burodi tsu walaka ba."

<sup>8</sup> U yeve ta ili i na i a kudansa, da we ecei le, "Yi dai i zuwai da yi a kudansa uteku u da kakuna ku unambi u burodi? Uneki u kadu u da u gusa ta. <sup>9</sup> Ali n gogo na kata i yeve ba? Cibai m burodi vu tawun vu na a cuwatangi uma akpan a tawun (5,000)? Kata i ciba a na i shatangi mbana n cindere n awazali a na a buwai?"

<sup>10</sup> Ayin a na n cuwatangi uma akpan a nashi (4,000) m burodi vi cindere, mbana m gbagba'in n yain n dai i shatangi? <sup>11</sup> Mpa kadanshi ko burodi ka'a mi a kuya'anka da ba. Yi dai i zuwai da i kpadai kuyeve i na mi a kudansa? Mi ta a kudana da i ya'an cico'o n kusu ka Afarishi n Asadukiya."

<sup>12</sup> A kubana ukocishi, da e yevei a na kadanshi ka kusu ko burodi ka wi a kuya'an ba, amma ukuna u kuyotsongusu ka a'uwa ka Afarishi n Asadukiya.

### Biturusu u danai Yesu Kishi ka'a

(Mar. 8:27-30; Luk. 9:18-21)

<sup>13</sup> Yesu m mukumitoni n ni a nwalu, ana a yawai devu n ubon u Kasariya Filibi, da we ecei le, "Yayi uma i a kudana Maku ma Vuma mi?"

<sup>14</sup> Da a ushuki, "Aza o yoku a danai avu Yahaya Vuza vu Kusumbu ka Akucina da. Aza o yoku a danai avu Iliya da. Aza o yoku kpamu a danai avu Irimiya da, ko vuza yoku a katsuma ke eneki."

<sup>15</sup> Da we ecei le, "Ada tamkpamu, yayi i danai mpa mi?"

<sup>16</sup> Sima Biturusu wu ushuki, “Avu da Kishi, Maku ma Kāshile† ka wuma.”

<sup>17</sup> Da Yesu wu ushuki, “Kāshile ka zuwaka wu unasin-gai, Sima maku ma Yunusa, adama a na vuza da u yot-songi nu ili i na lo ba. Esheku a va a na i gadi a da o yotsongi nu ko mpa da ya. <sup>18</sup> Adama a nannai mi ta e kudeke wu Biturusu, dada ‘katali.’ A katali ka nam pa ka’la n kuma’la a’lisa a aza o kutoni† a va, utsura wu ukpa wa kufuda wa langasa a da ba. <sup>19</sup> Mi ta e kuneke wu agbaguratsu o tsugono tsu gadi. Ili i na baci vi shiyai a aduniyan, ili i nan lo yi ta ushiyi gadi. Ili i na baci kpa-mu vi shikpai a aduniyan i da yi ta a kuya’an ushikpi gadi.” <sup>20</sup> Da Yesu u kushangi mukumitoni n ni kata a dana a na ayi da Kishi ba.

**Yesu u dansai ukuna wu ukpa u ni**  
(Mar. 8:30—9:1; Luk. 9:22-27)

<sup>21</sup> A ayin a nan lo, Yesu u gitangi kudana mukumitoni n ni ili i na i kucina yi. U danai, “Mpa mi ta a kubana a Urishelima a ubuta u na aza e kelime a idika, anan ganu vu gbagba’in, kobolo nu n lum n Wila mi. I ta a kuzuwa mu n so’o atakaci ka. I ta a kuna mu, amma ayin a tatsu a ya’an baci, mi ta a kudenga n wuma.”

<sup>22</sup> Biturusu u dekei ni u bankai paki, da u danai ni u kasakpa kuya’an kadanshi nannai, “Vuzagbayin, Kāshile ka kukasakpa ili i nam pa i cina wu ba!”

<sup>23</sup> Yesu u kpatalai u Biturusu da u danai, “Malyali, dengā mu lo! Vi ta a kukpada mu kuya’an ili i na Kāshile ka cigai n ya’an, adama a na vi ta e kusheshe tsu vuma, amma tsu na Kāshile ka cigai ba.”

<sup>24</sup> Da Yesu u danai mukumitoni n ni, “Vi ciga baci kokpo makumitoni ma va, sai nu goyo kaci ka nu. Vi di-ka madanga ma atakaci ma nu kata vu tono mu.

<sup>25</sup> Adama a na vi ciga baci kisa wuma u nu, vi ta a ku-namba u da, amma vu namba baci wuma u nu adama a va, vi ta a kuciya u da. <sup>26</sup> Ili i gbani i da vi ciya baci aduniyan raka da vu namba wuma u nu. Vi ta a ku-fuda va tsupa ili adama a na vi isa wuma u nu?

<sup>27</sup> Adama a na mpa, Maku ma Vuma, mi ta a kutawa n tsugbayin ce Esheku a va n alingata a ni, kata n ya’an-ka uma raka afada uteku u na ulinga u le wi. <sup>28</sup> N dana da mayun, ada vi yoku na yi kashani na gogo na, yi a kukuwa ba, sai ye ene mu, Maku ma Vuma, a kutawa n tsugono tsu va.”

**Tsugbayin tsu mayun ci Yesu**  
(Mar. 9:2-13; Luk. 9:28-36)

**17** Ana kuden ku te ku lazai, † da Yesu u dikai Bitu-rusu kobolo n Yahaya n Yakubu mokoshi ma ni. A livanki gadi vu kusan ku dundu’un ubuta u na o kuyongo uteku u le. <sup>2</sup> Ana i lo a kinda, da ikyamba i Yesu i saba’i gbende. Kuca n a shi a ni a kutasa an kanna, da aminya a ni o bonoi wari pushe-pushe. <sup>3</sup> Gogo’o lo, Musa† n Iliya a yawai lo, da a gitangi kuya’an kadanshi n ayi.

† Udani u Cihelene na dada “an ayin a tali a lazai.”

<sup>4</sup> Da Biturusu u danai ni, “Vuzagbayin, u ga’an ta an ci na! Ya’an ci ya’an apam a tatsu, ke te ka nu, ke te ka Musa, ke te kpamu ka Iliya.”

<sup>5</sup> Ayi bili a kadanshi, da keleshu ka kutashi wari puu ce egele ku utai de da ka palai le. Da kalakatsu ku utai punu e keleshu ka da ka danai, “Na va Maku ma va ma’la ma na n cigai, da mi a kupana uyo’o n ayi mayin. Panakai ni!”

<sup>6</sup> Ana mukumitoni ma m panai kalakatsu ka, da a panai wovon ali da a yikpai a idika. <sup>7</sup> Amma da Yesu u tawa lo da u sa’wai le. U danai, “Dengai kata i pana wovon ba!” <sup>8</sup> Da a dengai amma e ene lo vuza ba, sai Yesu.

<sup>9</sup> Ele a kucipa a kasaun ka, da Yesu u danai le, “Kata i dana vuza ko ili i na ye enei ba, sai mpa, Maku ma Vuma, n dengā a kasaun.”

<sup>10</sup> Da mukumitoni ma me ecei ni, “Yi dai i zuwai da n lum n Wila n danai sai Iliya u tawa bili kafu Kishi ka tawa?”

<sup>11</sup> Da Yesu u danai le, “Mayun da Iliya u kutawa, kata u fobuso ili dem. <sup>12</sup> Mayun, u tawa ta de. Amma uma e yeve yi ba, da a ya’an kai ni uteku u na a cigai. Na kelime kenu i ta a kuzuwa Maku ma Vuma mo so’o atakaci tsu nan lo tsa feu.” <sup>13</sup> Da mukumitoni ma n yevei a na kadanshi ka Yahaya Vuza vu Kusumbu va Akucina da Yesu wi a kuya’an ka le.

**Yesu u lokoi wunlai u gbani-gbani u maku**  
(Mar. 9:14-29; Luk. 9:37-43a)

<sup>14</sup> Ana Yesu m mukumitoni n ni n cipai a kusan ka, kabundai ka uma lo a kuvana le. Da vuma vi yoku u yawai lo da u kudangi wa ni. <sup>15</sup> Da u danai, “Vuzag-bayin, pana asuvayali a maku ma va! Wi ta n wunlai u gbani-gbani wi ipoyo u na u tsu o’uso yi u tsu zuwa yi ta u yikpa a akina ko a mini. <sup>16</sup> N tuka yi ta a ubuta u mukumitoni n nu, amma ko vuza te u fuda u potsokpo yi ba.”

<sup>17</sup> Yesu u danai, “Ada uma a ugbawansuvu a da, yi kpamu n uneki wa adu ba. Ali wanai dai n kuyongo n ada? Ali wanai dai n kulya’la kelime n kureme kadu n ada? Tukai mu m maku ma na.” <sup>18</sup> Da Yesu u barangi wunlai u gbani-gbani u na wi a kutakacika maku ma, da u kasakpai ni. A ayin a nan lo a derere da ta na maku ma mo potsoi.

<sup>19</sup> Ana megeshe ma ya’in, da mukumitoni ma n tawai u Yesu a ayin a na wi ende’en, da e ecei ni, “Yi dai i zuwai da tsu kpa dai kufuda kuloko wunlai u gbani-gbani wa?”

<sup>20</sup> Da Yesu wu ushuki, “Adama a na uneki u kadu u da u gusa ta. N dana da mayun, uneki u kadu u da u yawa baci icu’u i musta† m gbayin, yi ta a kudana kusan ku nam pa, ‘Sherewengu punu a ubuta u nam pa wa, kata vu bana na de,’ wi ta ta na e kusherewengu. Ili i nam pa raka yi lo a kula’la da ba. [ <sup>21</sup> Kukanā ku unā n avasa da da u kuloko ili i nam pa, ili i yoku yi lo ba. ]”

### Yesu u doki u ya'in kadanshi ku ukpa u ni

(Mar. 9:30-32; Luk. 9:43b-45)

<sup>22</sup> Kanna ke te ana o bonoi a Galili, da Yesu u danai le, "Vuza vi yoku wi ta e kudenge Maku ma Vuma. <sup>23</sup> A kuna yi ta, amma ayin a tatsu a ya'an baci, wi ta a kudenga a kasaun." Da mukumitoni ma n namgbai at-suma kau.

#### Kutsupa ku utafu

<sup>24</sup> Ana Yesu m mukumitoni n ni a yawai Kafarnahum, aza a kisa utafu a Alisa a Gbayin a tawai u Biturusu da e ecei ni, "Malum ma da ma tsu tsupa ta utafu a Alisa a gaji?"

<sup>25</sup> Wu ushuki, "E, u tsu tsupa ta."

Da u uwai punu asuvu a kpa'a a, amma kafu u ya'an kadanshi, da Yesu we ecei ni, "Ngonon ci isa ta utafu u uma e le ko wo omoci a na i o kuyongo n ele?"

<sup>26</sup> Wu ushuki, "A ci isa ta utafu wo omoci."

Da Yesu wu ushuki, "Ashe sai uma e le a tsupa ba.

<sup>27</sup> Amma ci a kuciga kulansa unushi ba. Adama a nannai, bana a mala kata vi ya'an kara da. Kadan ka na vi gitai kuradukpa, kata vu lana punu una u ni. Vi ta a kucina punu ikebe ya azurufa i na i yawai kutsupa utafu u va n u da a Alisa a. Dika i da kata vu bana vu tsupa le utafu u tsu."

#### Vuzagbayin o tsugono tsu gadi

(Mar. 9:33-37; Luk. 9:46-48)

**18** A ayin a nan lo, mukumitoni ma n tawai u Yesu da e ecei, "Yayi vuza na u kula'a m gbayin o tsugono tsu gadi?"

<sup>2</sup> Da Yesu u dekei maku me kenu ma tawa ma shamgba kelime ke le. <sup>3</sup> Da u danai, "N dana da mayun, sai i saba'a kaci ka da i bono an muku n wawa'a. Dababa, yi a ku'luwa o tsugono tsu gadi ba.

<sup>4</sup> Adama a nannai, vuza na baci de dem u bonokoi kaci ka ni an maku me kenu ma nam pa, ayi da vuzagbayin o tsugono tsu gadi.

<sup>5</sup> "Vuza na kpamu wi isai maku me kenu tsu nam pa n kula ku va, mpa da wi isai."

#### Kukondo ku na ka kuzuwa vuza u nusa

(Mar. 9:42-48; Luk. 17:1-2)

<sup>6</sup> Yesu u lya'i kelime da u danai, "Ili ya atakaci i da a ubuta u vuza na u kuzuwa vuza te a katsumu ka muku n wawa'a n na mi o kutono mu a ya'an unushi. Uma a nan lo u la'a ta n kuga'an a taduku le a ubuta u na u la'i n ugavi a mala n kutali ka amiki ushiyi e edeku e le!

<sup>7</sup> "Ili ya atakaci i da a ubuta u uma a aduniyan adama i ili i na i tsu zuwa le a ya'an unushi. Ili i nan lo i kuya'an ta nannai, amma ili ya atakaci i da a ubuta u vuza na u zuwai ili i nan lo i ya'an nannai!" <sup>8</sup> Kukiye ku nu ko kune ku nu ku zuwa wu baci vi ya'an unushi, gbatya ku da kata vu vakangu. U la'a ta n kuga'an vu namba ukambu wi ikyamba i nu kata vi ciya wuma u babu uteku a na va ya'an n ekiye e re n ene e re kata

vu uwa akina a na a kula ko wanai. <sup>9</sup> Kashi ka nu ka zuwa wu baci vi ya'an n unushi, kongoro ka'a kata vu vakangu. U la'a ta n kuga'an vi yongo n kashi ke te kata vi ciya wuma u babu uteku a na vo yongo n ashi e re a nu kata a taduku wu a kpa'a ka akina."

#### Agisana a malala ma na ma puwankai

(Luk. 15:3-7)

<sup>10</sup> Da Yesu u danai, "Ya'in cico'lo. Kata i goyo muku n wawa'a ma ba. N dana da, i ta n alingata gadi a na i n Esheku a va ayin tutu. [ <sup>11</sup> Mpa, Maku ma Vuma n tawa ta adama a na n lansa ili i na i puwankai.] †

<sup>12</sup> "Magubi mi baci nu nlala amangatawun, da me te ma batsai ali da ma puwankai, yi dai u kuya'an? Wi ta a kukasakpa amanganashinkupa n kuci n na mo okpoi a kalina a nsasan, kata u bana u lansa ma na ma puwankai va. <sup>13</sup> We ene baci ma'a, mayun, wi ta a kula'a n kuya'an mazanga adama a malala me te ma na we enei va, ali ma la'a mazanga ma na wishi m ma'a a ubuta wu nlala amanganashinkupa n kuci. <sup>14</sup> Ta feu ki nannai n Esheku a da a na i gadi. U ciga ko vuza te vu muku n wawa'a n nam pa m puwanka dem-dem ba."

#### Vuza yoku u nusaka wu baci

(Luk. 17:3)

<sup>15</sup> Yesu u lya'i kelime da u danai, "Vuza nu u nusaka wu baci, bana a ni kata vi yotsongu yi unushi u ni. Amma ya'an nannai usokongi, uteku u da aza e re. Vuza va u pana baci, vu zuwa yi ta i bono i lya'a kelime n kuyongo. <sup>16</sup> Amma u iwan baci kupana, doku vu bana wa ni kata vi ciya vuza te ko aza e re kobolo n avu. Ya'an nahannai adama a na vu tonon Katagarda ka Cida ka na ka danai, 'A ubuta wu ngan n uma e re ko a tatsu u dada i kushamkpa n kadanshi.' ††<sup>17</sup> U iwan baci kupanaka le, dana aza e kelime o Kutoni. U doku baci u iwan kupanaka le, to, bonokoi ni an Zakayimbi ko kishi ku utafu."

#### Kusanka n kushuku

<sup>18</sup> Yesu u danai feu, "N dana da ta mayun, Kashile gadi ki ta a kushuku n ili i na de dem yu ushuki n i da a aduniyan, amma wi ta a kusanka n ili i na de dem i sankai.

<sup>19</sup> "N dana da, aza e re a da a aduniyan a ushuku baci n ili, da a ya'in avasa adama i da, Esheku a va a na i gadi i ta a kuya'anka da i da. <sup>20</sup> Adama a na ubuta u na baci uma e re ko a tatsu o bolongi kobolo a katsumu ka kula ka va, mi ta lo kobolo n ele."

#### Agisana a kagbashi ka na ka iwain kucinukpaka

<sup>21</sup> Da Biturusu u tawai u Yesu da we ecei, "Vuzagbayin, vuza va u lya'a baci kelime n kunusaka mu, ku yain ku dai u galin n cinukpaka yi? Ali kucindere?"

<sup>22</sup> Yesu wu ushuki, "Ala, kucindere koci ba, amma ali kucindere ugboku amangatsunkupa.

† Atagarda a kuku o yoku i n kabal'in 11 ba. †† 18:16 K.Wil. 19:15.

<sup>23</sup> "Tsugono tsu gadi ci ta nahannai: Mogono mo yoku ma'a ma na me sheshei kisa ikebe i na wi o kutono agbashi a ni. <sup>24</sup> Ana u gitangi kisa ikebe ya, da a tukai ni n kagbashi ko yoku ka na wi o kutono yi ikebe ya azurufa i gbagbalin akpan kupa (10,000). <sup>25</sup> Kagbashi ka ki n ikebe i na i yawai kutsupa kutan ka ba. Da mogono ma ma zuwai e denge ili dem i na kagbashi ka ki n i da, ali n kagbashi ka a kaci ka ni kobolo n vuka vi ni m muku n ni. Kata a dika ikebe ya a tsupa mogono ma ili i na wi o kutono kagbashi ka.

<sup>26</sup> "Amma da kagbashi ka ka kudangi da ko folonoi, 'Reme kadu nu mpa, mi ta a kutsupa wu ili dem i na vi o kutono mu.' <sup>27</sup> Da mogono ma ma panai asuvayali adama a ni, da u kasakpai ni da u danai kata wo o'uso kaci ka ni kutsupa yi ikebe ya ba.

<sup>28</sup> "Ana kagbashi ka ka lazai, da u lya'i aga'in n toku kagbashi ko yoku, vuza na wi o kutono ikebe i kenke'en <sup>††</sup> amangatawun. Da u kpokoi vuza va o kogboroli. Da u gitai kugaga yi nu u danai, 'Tsupa ma kutan ku va!'

<sup>29</sup> "Da toku kagbashi va u kudangi da u folonoi ni, 'Reme kadu nu mpa, kata n tsupa wu ili dem i na vi o kutono mu.'

<sup>30</sup> "Amma da kagbashi ka iyain ka ka iwain kupana asuvayali a ni. Da u kucikpa u danai a zuwa toku kagbashi va a ugbashi sapu ayin a na u tsupai kutan ku na wi o kutono yi. <sup>31</sup> Ana agbashi a na a buwai e enei ili i nam pa, da a ya'in wupa. Da a banai u mogono wa, da a danai ni dem i na i cinai agbashi e re a nan lo a.

<sup>32</sup> "Da mogono ma me dekei kagbashi ka ni ka iyain ka, da u danai, 'Avu kagbashi ka gbani-gbani! Da n danai nu vo o'uso kaci ka nu kutsupa ili ba, adama a na vu folono mu ta n cinukpaka wu ili i na mi o kutono wu. <sup>33</sup> U yotso ta feu vi ishi vu pana asuvayali o tovu kagbashi va, uteku u na m panai asuvayali a nu.' <sup>34</sup> Da mogono ma ya'in wupa ka, da u zuwai kagbashi ka a ugbashi adama a na a takacika yi sapu u tsupa ili dem i na wi o kutono yi.

<sup>35</sup> "Mogono ma nam pa ma ya'an ta ili i na Esheku a va a na i gadi u kuya'an ka da i iwan baci kucinukpaka itoku i da punu a adu a da."

#### Kuyotsongusu ku Yesu a ubuta u kuloko amaci

(Mar. 10:1-12; Luk. 16:18)

**19** Ana Yesu u kotsoi kudana ili i nam pa, da u kasakpai Galili, da u lazai a kubana a ubon u Yahuda a kapashi ko yoku o Kudolu ku Urdu. <sup>2</sup> Kabundai ka uma ko tonoi ni, da u potsokpoi aza a mbanaki.

<sup>3</sup> Afarishi o yoku a tawai wa ni da a gbagbalai adama a na a ciya a aza yi a ubuta u kuya'an ka yi keci, "Wilu u tsu wu ushuku ta vuma u loko vuka vi ni adama a ili i na de dem we enei adama?"

† Azurufa a vijum a ci deke ta a da "talenti", talenti ili i te i da n uteku u na vuza u kutsupa vuza vu ulinga aya 15 ayi a kuya'an ulinga a kashina. Azurufa a iyum 10,000 a yawa ta ulinga u ayin mbana 50. †† Lana a kaci ku udani "Ikebe", punu de kata vu lana "Dinari" a Ubuta wi ili i Kuyeve.

<sup>4</sup> Yesu wu ushuki, "Mayun i kece ta punu a ubuta u Katagarda ka Cida: Ana Kashile ka ya'in aduniyan, 'U ya'an ta mavali m mavuka. <sup>5</sup> Dada i zuwai da vuma u tsu kasakpa esheku n anaku a ni kata u bolongu kaci ka ni u vuka vi ni. Kata ele aza e re a o okpo vuza te.' <sup>6</sup> Adama a nannai a buwa aza e re ba, amma vuza te, kata vuma u pece le ba, adama a na Kashile ka'a ko bolongi le kobolo."

<sup>7</sup> O doki e ecei ni, "Yi dai tamkpamu i zuwai da Musa u nekei wilu adama a na vuma u neke vuka vi ni katagarda ku uloki?"

<sup>8</sup> Yesu wu ushuki, "Musa u kasakpa da ta i loko amaci a da adama a na i iwan ta kushuku n kuyotsongusu ku Kashile, amma e neke kuloko ka amaci a ayin a ugiti ba. <sup>9</sup> N dana da na, vuma vu na baci u lokoi vuka vi ni da u zuwai vuka vi yoku, wi ta a kuya'an tsugbani n ayi, saidei vuka vi ni vi iwan kushiya kaci a ubuta u te."

<sup>10</sup> Mukumitoni n ni n danai ni, "Ta baci ki nannai a ubuta u vali n vuka vi ni, u la'a ta n kuga'an vuma u yongu babu u ya'an yolo."

<sup>11</sup> Yesu wu ushuki, "Kuyotsongusu ku nam pa ku bura yaba dem ba, amma wa aza a na Kashile ke nekei ku da koci. <sup>12</sup> Ili yi ta lo kakau i na i zuwai ali o yoku a kukpada kuya'an yolo. Ali o yoku a matsai le ta ndari. Aza o yoku uma a da a zuwai le o okpo ndari. Aza o yoku tamkpamu a iwain ta yolo adama o tsugono tsu gadi. Vuza na baci wi a kushuku n kadanshi ka nam pa wu ushuku n ka'a."

#### Yesu wi isai muku

(Mar. 10:13-16; Luk. 18:15-17)

<sup>13</sup> Uma o yoku a tukai m muku n le a ubuta u Yesu, adama a na u zuwaka le ekiye a ni kata u ya'an ka le kavasa. Mukumitoni n ni n danai uma a kasakpa kugbandarasa yi.

<sup>14</sup> Amma da u danai, "Kasakpai muku n tawa wa va, kata i sanku le ba! Uma a na i tsu muku n nam pa aza o tsugono tsu gadi a da." <sup>15</sup> Da u zuwakai muku ma ekiye a ni adama a na u zuwaka le unasingai, da u lazai.

#### Kolobo ku uciyi

(Mar. 10:17-31; Luk. 18:18-30)

<sup>16</sup> Ana ka nan lo ko kotsoi, da vuma vi yoku vu tawai u Yesu da we ecei ni, "Malum, ili i singai ye ne i dai n kuya'an kata n ciya wuma u babu uteku?"

<sup>17</sup> Yesu u danai ni, "Yi dai i zuwai da ve ecei mu adama a ili i singai? Kashile ende'en ayi da vuza singai. Vi ciga baci vi ciya wuma u babu uteku, sai vu tonu Wilu u ni."

<sup>18</sup> Da vuma va we ecei, "Wilu we ne?"

Da Yesu wu ushuki, "Kata vi ya'an munaka ba. Kata vi ya'an tsugbani ba. Kata vi ya'an uboki ba. Kata vi ya'an ka'a uma a'uwa ba. <sup>19</sup> Cikpa eshevu n anavu. Kata vi ciga aza a nu tsu na vi cigai kaci ka nu." †

<sup>20</sup> Da u danai, "N tonu ta de ili i nam pa ya raka. Yi dai kpamu i yotsoi n ya'an?" †

† 19:5 Ugi. 1:27; 2:24; 5:2. †† 19:19 Kut. 20.

<sup>21</sup> Yesu wu ushuki, “Vi ciga baci vi shana derere, bana kaṭa vi denge ili raḳa i na vi ni i da! Kaṭa vi neke ikebe ya aza a yali, nannai vi ta ta na a kuciya uciyi gadi. Kaṭa vu taḳa vu tonu mu.”

<sup>22</sup> Ana vuma va u panai nahannai, da u namgbai kaṭ-suma, adama a na wi ta nu uciyi kau, da u lazai.

<sup>23</sup> Da Yesu u danai mukumitoni n ni, “N dana ta mayun, dikyai da aza a na i n uciyi a ku'uwa o tsugono tsu Kaṣhile. <sup>24</sup> E, n dana ta u la'a ta n devu karakuma ka uwa a vunu vu vubele an vuza vu uciyi wa uwa o tsugono tsu Kaṣhile.”

<sup>25</sup> Ana Kupanazere a a panai nahannai, da a ya'in mereve, da e ecei, “Yayi wo tamkpamu u kuciya wishi?”

<sup>26</sup> Yesu wi indanai le da u danai, “Na va ili i da i na uma a kufuda kuya'an ba, amma Kaṣhile ki ta a kufuda kuya'an ili raḳa.”

<sup>27</sup> Da Biturusu u danai ni, “Tsu kaṣaḳpa ta ili dem, da tsu tonoi nu. Yi dai tamkpamu aṣu ci a kuciya?”

<sup>28</sup> Yesu u danai le, “N dana ta mayun, a ayin o tsugono tsu savu, mpa Maku ma Vuma, mi ta a kudasaṅgu gadi vu kakuba ka tsugbayin ka va. Ayin a nan lo ada vu na yi aza o kutoni, yi ta feu a kudasaṅgu a akuba o tsugono kupa n e re. Kaṭa kpamu i ya'anka elentsu kupa n e re a Israila afada. <sup>29</sup> Aza a na a kaṣaḳpai ili raḳa adama a va i ta a kuciya wuma u babu uteku. Vuza na baci u kaṣaḳpai kpa'a, ko nkoshi n ni n itaku i ni adama a va, ko a kaṣaḳpai isheku i le n inaku i le, ko muku, ko ali n ashina dem, i ta e kuneke le ali ugboku aman-gatawun ki ili i na a kaṣaḳpai. Kaṭa kpamu a ciya wuma u babu uteku. <sup>30</sup> Amma uma n aḅundai a na i aza a kelime gogo na, i ta o kokpo aza a kaḳapa, aza a aḅundai a na i kpamu kaḳapa gogo na, i ta o kokpo aza e kelime.”

### Agisana a aza zamalinga

**20** Ana Yesu wi lo a kadanshi, da u danai, “Tsugono tsu gadi ci ta nahannai: Vuza yoku da wi n kashina ka ndimbi. N usana u yoku, da wu utai kalikali adama a na u lansa aza a zamalinga a na a kuya'anka yi ulinga a kashina ka ni. <sup>2</sup> Wu ushuki kutsupa le ikebe i kuliva i kanna ke te tsu na a kiwanai. Katsupu ka daḳa ikebe ya azurufa i te a kanna ke te. Da u suki le a bana ya'an ulinga a kashina ka ni.

<sup>3</sup> “Ana kanna ka gadukpai, ayi a nwalu asuvu e kuden, da we enei uma o yoku a kashani gbani. <sup>4</sup> Da u dikai le da u danai le wi ta a kutsupa le ili i na i galin kanna ko kotso baci. <sup>5</sup> Da a lazai a banai kuya'an ulinga a kashina ka.

“Ana kanna ka yawai a kaci derere da u dekei uma o yoku, ana ka'a ke sherei kaci kpamu, da u ya'in nannai. <sup>6</sup> Ana viyum vi te vo okpoi koci a na a ya'an ulinga, da u doki u uwai a asuvu a likuci da we enei aza o yoku lo kashani. We ecei le, ‘Yi dai i zuwai da anana yi a kuya'an ulinga ba?’

‡ Vuma va u yawa ta u ya'an yolo, amma ka ta u ya'an yolo ba.  
† Lana a kaci ku udani “Ikebe”, punu de kaṭa vu lana “Dinari” a Ubuta wi ili i Kuyeve.

<sup>7</sup> “Da a ushuki, ‘Adama a na vuza wi lo u dikai tsu ulinga ba.’

“Da vuma va u danai le, ‘To, walai i bana i ya'an ulinga a kashina ka va.’

<sup>8</sup> “Ana kanna ko kotsoi, vuza vu kashina va u danai vuza vi kelime va aza a zamalinga a, “Deke aza a zamalinga a kaṭa vu tsupa le. Gitā n aza a na n kotsosoi kulansa, kaṭa vu kotsoso n aza a na n lansa a cau.”

<sup>9</sup> “Ana aza a zamalinga a na a ya'in ulinga u viyum vi te koci a taḳai kisa katsupu ke le, yaba dem vi le wi isai azurufa e te. <sup>10</sup> Ana aza a na a gitangi ulinga n usana a taḳai kisa katsupu ke le, e sheshe ta i ta a kisa katsupu ka na ka la'i n aḅundai. Amma da, a tsupai le feu azurufa e te e te dem. <sup>11</sup> Ana a isai ikebe i le, da a ya'ankai vuza vu kashina va kaṣala. <sup>12</sup> A danai, ‘Aza a zamalinga o ukocishi a ya'an ta ulinga viyum vi te koci. Amma da vu tsupai le derere n aṣu. Aṣu ta na ci ya'an ta ulinga n kanna ku usuḳupi ali a kubana kulivi!’

<sup>13</sup> “Vuza vu kashina va wu ushuki vuza te vi le, ‘Kaja'a ka va, n doro da ba. N tsupa da ta derere uteku u na tsu dansai. <sup>14</sup> Dika ikebe i nu gogo na kaṭa vu wala! N sheshe ta kuneke vuza na n dikai ukocishi katsupu ka ni derere n ka na n nekei nu. <sup>15</sup> Mi ta a kuya'an ili i na n cigai n ikebe i va. Vi ta ikovi a na n ya'in kasingai u uma a nan lo?’”

<sup>16</sup> Da Yesu u danai, “Ta feu nannai. Vuza na baci de dem wi vuza vi kelime gogo na wi ta o kokpo vuza vu ukocishi, Vuza na baci dem wi vuza vu ukocishi, wi ta o kokpo vuza vi kelime.”

### Kadanshi ku ukpa ke Yesu ka tatsu

(Mar. 10:32-34; Luk. 18:31-34)

<sup>17</sup> Ana Yesu wi a nwalu a kubana a Urishelima, da u dikai Kupanazere a ni u bankai paki da u danai le, <sup>18</sup> “Ci yawa baci a Urishelima, i ta e kuneke Maku ma Vuma u anan ganu vu gbagba'in nu nilum n Wila. I ta a kukidaka yi afada u kuwa. <sup>19</sup> Kaṭa e neke yi e ekiye a Aza-ḳayimbi kaṭa o zo'oso yi, a faba yi, kaṭa a bapa yi a madanga ma atakaci. Amma a kanna ka tatsu, Kaṣhile ki ta a kudengusa yi a kasaun.”

### Ufolu wa anaku a Yakubu n Yahaya

(Mar. 10:35-45)

<sup>20</sup> Da vuka vu Zabidi u taḳai u Yesu n olobo e re a ni, Yakubu n Yahaya. U kudangi da u folonoi ni u ya'anka yi ili.

<sup>21</sup> Da Yesu we ecei ni, “Yi dai vi cigai?”

Da u folonoi ni, “Ayin a na baci vu kumbai tsugono tsu nu, va kukasaḳpa ta olobo e re a va a dasangu a ubuta u tsugbayin devu n avu, vuza te e kukiye ku usingai, vuza te tamkpamu e kukiye ku ugula ku nu?”

<sup>22</sup> Amma da Yesu u danai le, “I yeve ili i na yi e kece ba. Olobo, yi ta a kufuda yo so'o mata'an ma atakaci ma na mi o kuso'o?”

Da a ushuki, “E, ci ta a kufuda.”

<sup>23</sup> Yesu u danai, “Mayun da i kuso'o ta mata'an ma atakaci ma va! Amma mpa n kuzagba vuza na u kudasaṅgu e kukiye ku usingai ko ku ugula ku va ba.



Ubutā u nan lo wa Esheku ā vā a lapulaka tā aza a na u zagbai koci."

<sup>24</sup> Ana mukumitoni kupa n na m buwai va m panai nannai, da a ya'in wupa n aza e re e le. <sup>25</sup> Da Yesu u dekei mukumitoni ā ubutā u te rākā da u danai, "I yeve tā ngono ma Azākayimbi n ci ciga tā o yotsongu arādi e le u uma. Aza e kelime e le a ci ciga tā a ya'an ulinga n utsura u le. <sup>26</sup> Amma u yotso ka ya'an nannai wā ādā ba. Vuza na baci u cigai kokpo vuzagbayin ā kātsumā kā dā, sai wo okpo kagbashi ka aza a na a buwai. <sup>27</sup> Vuza na baci wi a kuciga kokpo vuza vi kelime, sai wo okpo vuza na u kuya'anaka aza a na a buwai tsugbashi. <sup>28</sup> Ko mpa, Maku ma Vuma, n tawā na adama a na a ya'anaka mu tsugbashi ba, amma n ya'anaka uma tsugbashi, kātā n neke wuma u vā n ciyā mi isa uma n ābundāi ā ubutā wu unushi u le."

### Yesu u potsokpoi ayimbā e re

(Mar. 10:46-52; Luk. 18:35-43)

<sup>29</sup> Ana Yesu m mukumitoni n ni ā kāsākpai Jeriko, da kābundāi ka uma ko yongoi o kutono le. <sup>30</sup> Ayimbā e re o yoku a na i lo idāshi a uye a panai a na Yesu da wi a kupasamgbani, da ā gitai yoroli, "Vuzagbayin, Maku ma Dawuda! Pana asuvayali ā tsu!"

<sup>31</sup> Da kābundāi ka uma ka danai le a pada bini, amma da o doku a la'asakai yoroli kāu, "Vuzagbayin, Maku ma Dawuda! Pana asuvayali ā tsu!"

<sup>32</sup> Ana Yesu u panakai le, da u shamgbai da we ecei le, "Yi dāi i cigai n ya'anaka dā?"

<sup>33</sup> Da ā ushuki, "Vuzagbayin, ci ciga tā ce ene keteshe!"

<sup>34</sup> Yesu u panai asuvayali e le, da u sa'wai āshi e le. Gogo'o va lo da a fudai e enei, da ta na o tonoi ni.

### Yesu u uwai a Urishelima

(Mar. 11:1-11; Luk. 19:28-40; Yah. 12:12-19)

**21** Ana Yesu m mukumitoni n ni i a kubana a Urishelima, a yawai devu n likuci i Bataji a Kusan ku Zaitun.† Yesu u suki aza e re e le kelime. <sup>2</sup> U danai le, "Banai ā likuci i na yi kelime kā dā. I yawa baci de, gogo va lo yi tā a kucina de majaki m maku mā ni. Shikpai le kātā i tukā le wā vā.<sup>3</sup> Vuza yoku we ece dā baci ili i na i zuwai da yi a kuya'an nannai, danai ni, 'Vuzagbayin da wi a kuciga le.' Gogo lo wi tā ā kukāsākpā dā i wala n ele."

<sup>4</sup> Ili i nam pa i ya'an tā nannai adama a na a shatan-gu ili i na keneki Zakariya u danai:

<sup>5</sup> "Salaka uma a Sihiyona:

'Mogono mā dā mi tā ā kutawā wā dā!

Āyi vuza da vu na u goyoi kaci kā ni, wi tā ukumbi a majaki.

Wi tā ā kutawā gadi vu maku ma majaki.' †

<sup>6</sup> Da mukumitoni ma m banai n ya'in uteku u na Yesu u danai le a ya'an. <sup>7</sup> A tukai m majaki m maku mā ni, da o poloi aminya e le ā kucina ku njaki ka. Da Yesu u kumbai. <sup>8</sup> Uma n ābundāi o poloi aminya e le a uye. Aza o yoku o kodoi avaga da o poloi feu a uye wa.

† 21:5 Zak. 9:9.

<sup>9</sup> Uma o yoku a walai kelime ke Yesu aza o yoku tamk-pamu o tonoi ni káčapā. Rākā vi le o yongoi a kaca'a, "Cikpai Maku ma Dawuda!

Kāshile ka zuwaka yi unāsingai āyi na u tawāi n kula ku Vuzavagudu!

Cikpai Kāshile!"

<sup>10</sup> Ana Yesu u uwai a Urishelima,† likuci ya rākā i shanai n kacaka'uma. Da ā gitai kece, "Yayi vuma vu nam pa?"

<sup>11</sup> Kābundāi ka uma ka danai, "Vuma vu nam pa va Yesu da, keneki ka na ku utai ā likuci i Nazara vu Galili."

### Yesu u lokoi aza a tsulaga ā A'isā a Gbayin

(Mar. 11:15-19; Luk. 19:45-48; Yah. 2:13-22)

<sup>12</sup> Yesu u uwai ā A'isā a Gbayin, da u lokoi aza a na i a tsulaga punu. U mutsukpai irikpa a aza a na i a kus-aba'asa ikebe kakau punu, da u mutsukpai irikpa a aza a na i e kudenge ntapambara. <sup>13</sup> U danai le, "Katagarda ka Cida ka danai, 'I tā e kudeke kpa'a ku vā ubutā wa avasa.' Amma ādā i bonokoi ku da ubutā u na oboki e kushedeku."

<sup>14</sup> Ayimbā nu nkutsumā ā tawāi u Yesu punu ā A'isā a, da u potsokpoi le. <sup>15</sup> Anan ganu vu gbagba'in nu n lum n Wilā a ya'in wupa kāu ana e enei Yesu a kuya'an ili i mereve, da kpamu e enei tsu na muku mi a kucikpa yi ā A'isā n a danai, "Cikpai Maku ma Dawuda!"

<sup>16</sup> Da e ecei Yesu, "Vu pana tā ili i na muku n nam pa mi a kudansa?"

Wu ushuki, "E, mayun i kece tā a Katagarda ka Cida: 'Avu Kāshile, vu zuwa tā muku ni nrebu a cananaka wu ishpa i kucikpa.'" ††

<sup>17</sup> Dada Yesu u lazai wu utai pulai vi likuci a kubana a Bataniya, ā ubutā u na wa asai.

### Yesu u ya'anakai mābiri unā

(Mar. 11:12-14, 20-24)

<sup>18</sup> N usana kalikali, ana Yesu wi o kubono ā likuci, da kambulu kā kani ni. <sup>19</sup> Da we enei madanga mā mābiri ā kakinā ku uye da u banai de, amma u cina de ili ba, sai avuku. Da u danai madanga ma, "Vi o kudoku va matsa ba!" Gogo'o va lo da mābiri ma me dekpei.

<sup>20</sup> Ana mukumitoni n ni me enei nannai, da a ya'in mereve. Da e ecei, "Nini dāi da madanga ma me dekpei gogo'o lo?"

<sup>21</sup> Yesu wu ushuki, "N dana dā mayun, yi baci n uneki wā ādu da u kpadāi kugusa, yi tā a kufuda ya ya'an ili i na n ya'anakai madanga ma nam pa, ali i na i la'i nannai. Yi tā a kufuda ya danaka kusan ku nam pa, 'Bana, vi yikpā a mala,' ki tā a kuya'an nannai. <sup>22</sup> Yi baci n uneki wā ādu, yi tā ā kuciya ili dem i na i folonoi ayin a na yi a kuya'ansa kavasa."

†† 21:16 Ishp. 8:2.

### E ecei Yesu ubutā u na u ciyāi utsura u ni

(Mar. 11:27-33; Luk. 20:1-8)

<sup>23</sup> Yesu u bonoi punu ā A'lisā a Gbayin, dā u gitāi kuya'an kuyotsongusu. 'Da anan ganu vu gbagbalin nu nkoshi m gbara-gbara n tawāi wā ni dā e ecei, "N utsura we ne u dai vi a kuya'an ili i nam pa dem? Yayi u nekei nu utsura u nan lo?"

<sup>24</sup> Yesu wu ushuki, "Mi tā n keci ku te ku na n kuya'an dā. Yu ushuku baci ku dā, mi tā a kudana dā feu ubutā u na n ciyāi utsura u na mi a kuya'an ili i nam pa ya. <sup>25</sup> Yayi u nekei Yahaya utsura u na u ya'an kusumbu ka akucina? Kāshile ka'a ko uma a dā?"

'Da o godumoi kadanshi ka uteku u le, "Tsu dana baci, 'A ubutā u Kāshile u dā wu utāi,' wi tā e kece tsu ili i na i zuwai dā tsu kpadai kushuku n ayi. <sup>26</sup> Amma tsu dana baci, 'A ubutā u uma u dā wu utāi,' ci tā o wovon wi ili i na uma a kuya'an, adama a na uma rākā ā ushuku tā a na Yahaya keneki ka'a."

<sup>27</sup> 'Da a danai ni, "A'tsu ci yeve ba."

'Da u danai, "Mpa feu n kudana dā vuza na u nekei mu utsura u na mi a kuya'an ili i nam pa ya ba."

### Agisana ā muku n re

<sup>28</sup> Yesu u danai, "Mi tā a kudana dā arabali a vuza yoku na wi m muku n re. Kātā i dana mu ili i na ye enei. N usana u yoku esheku e le a banai u vuzagbayin va dā u danai, 'Bana vi ya'an ulinga a kashina kā ndimbi.'

<sup>29</sup> "Da maku ma mu ushuki, 'Mi a kubana ba.' Amma ana megeshe ma ya'in kenu, dā u ya'ansakai kādū kā ni, dā u banai.

<sup>30</sup> "Dada esheku a a banai u maku ma na ma buwai va, dā u danai, 'Bana vi ya'an ulinga a kashina ka.' 'Da wu ushuki, 'To, dada, mi tā a kubana,' amma u bana ba.

<sup>31</sup> "Vuza ve ne dai ā katumā kā muku ma u panakai esheku?"

'Da anan ganu nu nkoshi m gbara-gbara ā ushuki, "Maku ma iyain."

'Da Yesu u danai le, "N dana dā mayun, aza a kisa utafu n ashakanlai i tā a ku'uwā o tsugono tsu Kāshile a cau n ādā. <sup>32</sup> Yahaya Vuza vu Kusumbu ka Akucina u tawā tā kuyotsongu dā uye u singai u na i kuya'an wuma u mariki. Yu ushuku n ayi ba, amma aza a kisa utafu n ashakanlai ā ushuki n ayi. Ko a na ye enei nannai, dā i iwain i kuya'ansaka ādū, kātā yu ushuku n ayi."

### Agisana a aza a zamalinga a gbani-gbani

(Mar. 12:1-12; Luk. 20:9-19)

<sup>33</sup> 'Da Yesu u danai, "Panai arabali a nam pa: Vuma vi yoku dā u ya'in kashina kā ndimbi. 'Da u kanzai ka'a u karā'ākāi, dā u gāvāi ubutā u na a kupisha umaci wa punu, dā u ma'li ubutā ugadī adama a vuza na u kindaka yi kashina ka. 'Dada u zuwai aza a zamalinga a lapulaka yi ka'a, dā u lazai a kubana nwalu. <sup>34</sup> Ana ayin a

ya'in a na a ta'a umaci wa, dā u suki agbashi ā ni wa acimbi wa adama a na a isaka yi i na u ciyāi.

<sup>35</sup> "Amma dā acimbi a ā kṅāi agbashi a. 'Dada a lapai vuza te, dā a unai vuza yoku, dada a varai vuza tatsu sapu u kuwāi. <sup>36</sup> 'Da vuza vu kashina va u doki u suki agbashi ā ni n ābundāi a isaka yi kpamu. Amma dā acimbi a ya'ankai agbashi a uteku u na a ya'ankai aza a cau a. <sup>37</sup> A uteku, vuza vu kashina va u suki maku mu umaci mā ni we le, adama a na u sheshe tā i tā a kupanaka yi.

<sup>38</sup> "Amma ana acimbi a enei maku ma, dā a dananai, 'Maku ma nam pa u kokpo tā n kawalatsu ka kashina ka. Tsu una yi baci, ki tā o kokpo kā tsu!' <sup>39</sup> 'Da ā kṅāi ni, a dikai ni n utsura ā utākāi a kashina ka, dā a unai ni."

<sup>40</sup> Yesu we ecei, "Ayin a na baci vuza vu kashina nan lo u bonoi, yi dāi i sheshe u kuya'an acimbi a nan lo?"

<sup>41</sup> Anan ganu vu gbagbalin nu nkoshi m gbara-gbara ā ushuki, "Mayun u kuna tā uma a gbani-gbani a nan lo, kātā u neke kashina ka kokpo ā ubutā wa acimbi o yoku, aza a na e kuneke yi ili i na i yotsoi u ciyā."

<sup>42</sup> Yesu u danai le, "Mayun i kece tā ili i nam pa a Katagarda ka Cida:

'Katali ka na ama'li a iwain, ka dā ko okpoi kenene ke mere.

Vuzavagudu dā u ya'in ili i nam pa, i dā yi tā m mereve ā āshi ā tsu.' †

<sup>43</sup> "Adama a nan lo, n dana dā tā i tā a kufabānā tsugono tsu Kāshile wā dā kātā e neke aza a na a ya'in ili i na Kāshile ka cigai. <sup>44</sup> Vuza na baci u yikpāi a katali ka nam pa, wi tā o kukodo miri-miri, vuza na baci kpamu katali ka nam pa kā yikpākāi ni, ki tā a kuvara yi pete." ††

<sup>45</sup> Ana anan ganu vu gbagbalin n Afarishi a panai arabali a nam pa, dā e yevei a na ele dā Yesu u ciyāi kudansaka. <sup>46</sup> 'Da a cigai kukānā yi, amma dā a panai wovon u uma, adama a na uma a ā ushuku tā a na Yesu keneki ka'a.

### Agisana a kadanshi kā kādīvā ko yolo

(Luk. 14:15-24)

**22** 'Da kpamu Yesu u yotsongushi uma n agisana. U danai, <sup>2</sup> "Tsugono tsu gadī ci tā nahannai: Mogono mo yoku ma'a mo fobusoi kuya'an kolobo kā ni kādīvā ko yolo. <sup>3</sup> U banuki uma o yoku a bana ā ubutā u kādīvā wa. Ana o fobusoi kādīvā ka, dā u suki agbashi ā ni e deke uma a na u banuki va, amma dā a iwain kutāwā.

<sup>4</sup> "Dada u suki agbashi o yoku, u danai, 'Dana aza a na m banuki va, n kotso tā kufobuso kādīvā† ka. M minya tā de anaka ā vā a na a lali n kuga'an, dā n su'wain inyama ya. Gogo na ili dem i ya'an tā ufobushi. Tawāi kādīvā ko yolo ka.'

<sup>5</sup> "Amma omoci a e kebecē n kādīvā ka ba. Ele vi yoku a lazai a kubana a ashina e le, aza o yoku tamkpamu a

† 21:42 Ishp. 118:22-23. †† Atagarda ā kuku o yoku i n kabalīn ka nam pa 44 ba.

banai kulya'a kuden. <sup>6</sup> Aza o yoku a kanai agbashi o mogono a, da a lapai le, da a unai le. <sup>7</sup> Da u ya'in wupa ka, da u suki osoji a ni a una aza a magalaka a, kata o songu likuci ya.

<sup>8</sup> "Dada mogono ma ma danai agbashi a ni, 'Kadiva ko yolo ka ka ya'an ta ufobushi de. M banuku ta uma a nan lo, amma ele na m banuki va a yawa a tawa ba.

<sup>9</sup> Adama a nannai banai a uye nu nsanji dem, kata i banuku yaba dem vu na i cinai u tawa kadiva ka va.'

<sup>10</sup> Da agbashi a o tonoi uye, da o bolongi uma raka a na a cinai, aza a mariki n aza a gbani-gbani dem. Da ubuta u kadiva wa u shanai n omoci.

<sup>11</sup> "Ana mogono ma ma uwai adama a na we ene omoci a, da we enei vuma vu na ntogu n ni n galin ba.

<sup>12</sup> Da we ecei, 'Kajala ka va, yi dai i zuwai da vu ukai ntogu n na m kpadai kuga'an, da vu tawai kadiva ka nam pa?' Amma komoci ka ko okpoi bini.

<sup>13</sup> "Da u danai agbashi a ni o yoku, 'Shiyai vuma vu nam pa ekiye n ene. Taduki ni pulai a ubuta u kayimbi. Ta de uma a kushika n a lumamgbana'i nga'an adama a mbala.'

<sup>14</sup> "Mayun, a banuku ta uma n abundai, amma uma kenu da a zagbai."

#### Keci ku ukuna u kutsupa ku utafu

(Mar. 12:13-17; Luk. 20:20-26)

<sup>15</sup> Da Afarishi a ya'in obolo adama a na e sheshe uye u na a kuzuwaka Yesu maza a ubuta u kadanshi kata a ciya ili i na a kukanaka yi. <sup>16</sup> Da a su'uki ni aza o kutoni e le o yoku kobolo n aza o kutoni a Hiridu. A danai, "Malum, ci yeve ta a na vuma vu mariki da vi, vi ci yotsongusu ta kpamu n ili i mayun yu uye u Kashile. Vi ci ya'anaka ta uma kpamu ili derere ko ele da anan ya. <sup>17</sup> To, dana tsu uteku u na vi sheshei. U galan ta tsu tsupa Mogono Kaisa utafu, ko u galan ba?"

<sup>18</sup> Yesu u yeve ta kusheshe ku gbani-gbani ku le, da u danai, "Ada aza a kapalakash! Yi dai i zuwai da yi a kuciga kaza mu? <sup>19</sup> Yotsongi mu ikebe † i na i tsu tsupaka utafu." Da uma a o yotsongi ni vikebe va azurufa va.

<sup>20</sup> Da we ecei, "Kululu n kula ku yayi ki punu a ikebe ya?"

<sup>21</sup> Da a ushuki, "Kululu ku mogono ma gbayin Kaisa."

Dada u danai le, "Nekei Mogono Kaisa ili i na yi i Kaisa, kata i neke Kashile ili i na yi i Kashile."

<sup>22</sup> Ana a panai nannai, da a ya'in mereve, da a lazai a kasakpai ni.

#### Keci ku ukuna u kudenga a kasaun

(Mar. 12:18-27; Luk. 20:27-40)

<sup>23</sup> Asadukiya† a ushuki a na uma a kudenga n wuma ayin a na a kuwai ba. A kanna ke te ka nan lo, Asadukiya o yoku a tawai u Yesu da a danai, <sup>24</sup> "Malum, Musa u danai, 'Vuma u kuwa baci babu u ciya muku, u yotso ta vuza ni u sosuku kagapa ka vuka ka kata u ciyaka yi muku.' <sup>25</sup> Ayin a cau, uma e cindere da vuza m mokoshi ma ni o yongo ta punu na aduniyan. Vuza

iyain u ya'in yolo, amma da u kuwai babu u ciya muku, da vuza ni vi ire u sosuki kagapa ka vuka ka. <sup>26</sup> Vuma vu nam pa feu da u kuwai babu u ciya muku, da vuka va vu doku vo oloi vuza tatsu, ta ka ya'in nannai ali da vuka vo oloi uma e cindere dem. <sup>27</sup> Da feu vuka va vu kuwai. <sup>28</sup> Ayin a na baci Kashile ka dengusa'i uma a kasaun, vuka vi yayi u kokpo? Wo olo ta uma e cindere e le raka."

<sup>29</sup> Da Yesu wu ushuki le, "I yeve ba, adama a na i yeve i na Katagarda ka Cida ka danai ba, i yeve kpamu kaku-na ku utsura u Kashile ba. <sup>30</sup> Ayin a na baci uma a dengai a kasaun, a kuya'an yolo ba, i ta na feu e kuneke le yolo ba. I ta o kokpo an alingata a gadi. <sup>31</sup> Mayun i kece ta ili i na Kashile ka danai da adama a ukuna u kudenga a kasaun, <sup>32</sup> 'Mpa da Kashile ki Ibrahim, n ki Ishaku, n ka Yakubu.' †† Kashile ka aza a wuma ka'a, amma ka akpisa ba." <sup>33</sup> Ana kabundai ka uma ka panai nannai, da a ya'in mereve n kuyotsongusu ku ni.

#### Wilā u na u la'i m gbayin

(Mar. 12:28-34; Luk. 10:25-28)

<sup>34</sup> Ana Afarishi a panai a na Asadukiya a e yeve ili i na a kushuku ba, da a ya'in obolo. <sup>35</sup> Vuza te vi le vu na wi malum ma Wilā, u dakakai adama a na u kana Yesu n keci:

<sup>36</sup> "Malum, Wilā we ne u dai u la'i m gbayin a Wilā u Musa?"

<sup>37</sup> Yesu wu ushuki, "Ciga Vuzavagudu Kashile ka nu n kaɗu ka nu raka, n wuma u nu raka, kobolo n kusheshe ku nu raka.' †† Na va dada Wilā u iyain, u dada kpamu u la'i m gbayin. <sup>39</sup> Wilā u ire u na feu wi u gbayin u dada: 'Ciga vuza vu nu kau uteku u na vi cigai kaci ka nu.' ††<sup>40</sup> Wilā u Musa raka n Atagarda e Eneki ta punu i a ubuta u wilā u re u nam pa."

#### Keci adama a Kishi

(Mar. 12:35-37; Luk. 20:41-44)

<sup>41</sup> Ana Afarishi a i bi'i lo, da Yesu we ecei le, <sup>42</sup> "Yi dai kusheshe ku da adama a Kishi? Umaci u yayi wi?"

Da a ushuki, "Kishi ka Maku ma Dawuda ma'a."

<sup>43</sup> Dada Yesu u danai le, "To yi dai i zuwai da Dawuda u dekei ni 'Vuzagbayin'? Ayinviki a Kashile a zuwai Dawuda u dana:

<sup>44</sup> 'Vuzavagudu u danai Vuzagbayin vu va:

"Dasangu na usingai u va,

ali ayin a na n zuwai irala i nu daka vi idasakpatsu i ene a nu." † †

<sup>45</sup> "Ana Dawuda u dekei ni Vuzagbayin, nini dai kpamu u kokpo maku ma ni feu?" <sup>46</sup> Vuza u fuda wu ushuku ba. Ana ka nan lo ko kotsoi, vuza u doku u ya'an utsura u kaɗu ali u ya'anaka yi keci ku yoku ba.

#### Yesu u dansukai aza a gbagba'in o yoku

(Mar. 12:38-40; Luk. 11:43, 46; 20:45-46)

23

Dada Yesu u danai kabundai ka uma ka m mukumitoni n ni, <sup>2</sup> "Nlum n Wilā n Afarishi i ta n

† Lanā a kaci ku udani "Ikebe", punu de kata vu lanā "Dinari" a Ubuta wi ili i Kuyeve.

†† 22:32 Kut. 3:6. † 22:37 K.Wil. 6:5. †† 22:39 A.Gan. 19:18.

‡† 22:44 Ishp. 110:1.

utsura a dana dā ili i na Wilā u Musa u danai. <sup>3</sup> Adama a nannai, tonoi ili dem i na i o kuyotsongusu dā, amma kātā i ya'an uteku u na i a kuya'an ba. Adama a na ele a tsu dansa tā, amma a ci ya'an ili i na a dansai ba. <sup>4</sup> A ci shiya tā ucanuku wā amiki u na uma i a kufuda kudi-ka ba, ko n nannai a tsu zuwaka uma ekiye ko kenu adama a na a bānkā le kucanuku ucanuku wa ba.

<sup>5</sup> "A ci ya'an tā ili i singai adama a na uma e ene le. Yaba dem vu na u buwai u ci shiya tā ala'win wuntsukpi n idani i Katagarda ka Cida, amma ala'win a Afarishi a tsu la'a tā m gbagba'in. Uteku u na kpamu a tsu zuwa tsuzogu tsu ntogu n le u tsu la'a tā m gbagba'in. <sup>6</sup> A ci ciga tā ili yi idāshi i na i la'i n kuga'an a ubutā u kādīvā n idāshi i kelime a ubutā u kobolo. <sup>7</sup> I baci kpamu e kuden, a ci ciga tā uma a kudāngu a kyasā le n kula ku tsugbayin, 'Malum.'

<sup>8</sup> "Kātā i kāsākpā vuza u deke dā 'Malum' ba, adama a na Malum me te ma yi m ma'a koci, adama a na aḍā kpamu vi te dā yi dem. <sup>9</sup> Kātā i deke vuza a aduniyan n kula ku tsugbayin 'Dada' ba, adama a na Dada vi te dā yi n vu dā, ayi na wi gadī. <sup>10</sup> Kātā kpamu vu kāsākpā vuza u deke wu 'Vuzagbayin' ba, adama a na Vuzagbayin vi te dā yi n vu dā, ayi dā Kishi. <sup>11</sup> Vuza na baci u la'i m gbayin a kātsumā kā dā, wo okpo kagbashi ka aza a ni. <sup>12</sup> Vuza na baci u bonokoi kaci kā ni vuzagbayin, i tā o kugoyo yi. Vuza na baci u goyoi kaci kā ni, i tā o kubonoko yi vuzagbayin.

<sup>13</sup> "Ili ya atakaci i dā wā dā n lum n Wilā n Afarishi. Aḍā aza a kapalakāshi! Adama a na aḍā yi a kukašākpā uma a uwa o tsugono tsu Kāshile ba. Aḍā a kaci kā dā i uwa ba, dā yi a kusānkā aza a na i a kuciga ku'uwa feu. [ <sup>14</sup> Ili ya atakaci i dā wā dā n lum n Wilā n Afarishi. Aḍā aza a kapalakāshi! I tsu doro tā agapa kātā yi isa i'uwa i le, kātā i ya'an avasa a ugadī adama a na uma e ene dā. Adama a nan lo, yi tā a kula'a n kutakacika.] †

<sup>15</sup> "Ili ya atakaci i dā wā dā n lum n Wilā n Afarishi. Aḍā aza a kapalakāshi! I ci ya'an tā nwalu a kubana da'in a idika m mala adama a na i ciyā vuza kutoni vi te. Ayin a na baci i ciyā ni, u kula'a dā tā n kawuya ka na ka zuwa yi u uwa akina n aḍā.

<sup>16</sup> "Ili ya atakaci i dā wā dā, aḍā aza e kelime a na yi ayimbā! I tsu dana tā, 'Ko vuza u kucina n A'lisā a Gbayin a Kāshile a ayin a na baci a ya'in uzuwakpani dā i kodoi uzuwakpani u nan lo, ili yi punu ba. Amma a ya'an baci akucina n azanariya a na i a A'lisā a Gbayin, sai a shatangu uzuwakpani u nan lo.' <sup>17</sup> Aḍā alau a ayimbā a dā! Yi dāi i la'i m gbayin: azanariya ko A'lisā a Gbayin a na o bonokoi azanariya a cida? <sup>18</sup> Da kpamu i danai, 'Uma a kucina baci n katalikalyuka a ya'an baci uzuwakpani dā i kodoi uzuwakpani u nan lo, ili yi punu ba. Amma a kucina baci n kune'e ku na ki a katalikalyuka ka, sai a shatangu uzuwakpani u nan lo.' <sup>19</sup> In-danai bil'i uyimbā u dā! Yi dāi i la'i m gbayin: kune'e ka ko katalikalyuka ka na ko bonokoi kune'e ka cida?

<sup>20</sup> Adama a nannai, vuza u kucina baci n katalikalyuka, wi tā a kuya'an a kucina n katalikalyuka ka n kune'e ku na ki a katalikalyuka ka rākā. <sup>21</sup> Da baci kpamu u kuci-

nai n A'lisā a Gbayin, wi tā a kuya'an akucina n A'lisā a Gbayin n Kāshile ka na ki idāshi punu. <sup>22</sup> Da baci kpamu vuza u kucina n gadī, wi ta a kuya'an akucina n kakuba ko tsugono tsu Kāshile n vuza na wi idāshi de.

<sup>23</sup> "Ili ya atakaci i dā wā dā aḍā n lum n Wilā n Afarishi. Aḍā aza a kapalakāshi! I ci neke tā Kāshile ili i te a kātsumā ka kupa ki ili i na i ciyā dem, ali n ili kenke'en i mava'an ma kusan n igebetsu. Amma dā i kpādāi kutoono kuyotsongusu ku mayun ku gbayin ku Wilā, dāda kindana uma derere, n kupana ka asuvayali a uma, n kutono ku Kāshile n kādū ke te. Ili i nam pa ya i dā i yotsoi i ya'an kātā i lya'a kelime n kuya'an n ili i yoku i nan lo ya. <sup>24</sup> Aḍā aza e kelime a na yi ayimbā! Yi tā uteku tsu vuza na wu utākāi kayun a mini mo kuso'o mā ni m meshere, dā u kucikpai u sodongi karakuma! ††

<sup>25</sup> "Ili ya atakaci i dā wā dā n lum n Wilā n Afarishi. Aḍā aza a kapalakāshi! I tsu zā'ā tā pulai va ata'an nu nko'o, amma punu a asuvu i tā tukpa n ili i na i ciyā a ubutā u kudoro uma n kupanaka kaci kā dā uyo'o koci. <sup>26</sup> Afarishi, aḍā ayimbā a dā! Zā'i bil'i asuvu a ata'an nu nko'o n dā cida a cau, kātā ciyā pulai va feu wo okpo cida!

<sup>27</sup> "Ili ya atakaci i dā wā dā n lum n Wilā n Afarishi. Aḍā aza a kapalakāshi! Yi tā an asaun a na a tsu sura n kayalakāri kātā o okpo wāri. Pulai va asaun a nan lo a tsu ga'an tā kinda, amma punu a asuvu, i tā tukpa n etele a uma n ili yi unata kakau. <sup>28</sup> Ta feu nannai, pulai i tso okpo tā an uma a usubi a ubutā u yaba dem, amma punu a asuvu yi tā tukpa n kapalakāshi n unushi.

<sup>29</sup> "Ili ya atakaci i dā wā dā n lum n Wilā n Afarishi. Aḍā aza a kapalakāshi! I ci ya'an tā eneki asaun a singai, kātā i kala asaun a aza a usubi. <sup>30</sup> I tsu dana tā, 'Ishi baci ci ya'an wuma u tsu a ayin i ikaya i tsu, ci ishi a kubānkā le a una eneki a ba.' <sup>31</sup> Adama a nannai kadanshi kā dā ka kucikpa tā ko polo dā ana i danai aḍā dā ntsukaya ma aza a na a unai eneki! <sup>32</sup> Eneshei, kātā i kotsoso ili i na ikaya i dā i gitāngi de!

<sup>33</sup> "Aḍā oko m muku ma agbaturu. Nini dāi i kuya'ansa kātā i were ku'uwa a kpa'a ka akina? <sup>34</sup> Adama a nannai mi tā a kusu'uku dā eneki n aza a ugboji nu n lum. Ele vi yoku yi tā a kuna, ele vi yoku yi tā a kubapa a madanga ma atakaci. Ele vi yoku yi tā a kulapa le punu a unu a avasa a dā, kātā i loko le a likuci i nam pa a kubana likuci i nan de. <sup>35</sup> Adama a nan lo, Kāshile ka kutakacika dā tā adama a uma rākā a babu unushi a na yu unai aza a na a sa'wai kuya'an wuma a aduniyan a nam pa. Na a cau aḍā yu unai Habilaṭ vuma vu usubi, dā i lya'i kelime m munaka ali sai Zakariya kolobo ka Barikiya. Ayi dā vuza na yu unai a kātsumā kā A'lisā a Gbayin e mere ma katalikalyuka m Mololo ma Cida.† <sup>36</sup> N dana dā mayun, ili i nam pa rākā yi tā a kucina dā, aḍā na yi n wuma gogo na."

† Atagarda a kuku o yoku i n kaba'in ka nam pa 14 ba.

†† Yesu wi tā a kudana, "Vu dama tā n unushi u kenu amma vu laṅa unushi u gbayin ba."

### Yesu u ciga t̄a Urishelima

(Luk. 13:34-35)

<sup>37</sup> Yesu u lya'li kelime n kudana, "Ad̄a uma a Urishelima! Uma a d̄a a una t̄a eneki, da a varai aza a na K̄ashile k̄a su'uki le. N ya'an t̄a kataci m bolongu uma a d̄a, tsu na motoku mo tsu bolongu muku n ni d̄aka ve evelyu a ni. Amma d̄a i iwain. <sup>38</sup> Adama a nannai, K̄ashile ki t̄a a kuk̄as̄akp̄a A'is̄a a Gbayin a d̄a, k̄at̄a a d̄a o okpo leke'di. <sup>39</sup> N dana d̄a t̄a, yo kudoku ye kene mu ba, sai a ayin a nan lo a na i kudana, 'K̄ashile ka zuwa-ka vuza na u t̄aw̄ai n kula ku Vuzavagudu un̄asingai.'" "

### A'is̄a a Gbayin i t̄a a kuyikp̄a

(Mar. 13:1-2; Luk. 21:5-6)

**24** Yesu u k̄as̄akp̄a A'is̄a a Gbayin a, ayi a nwalu, da mukumitoni n ni n t̄aw̄ai adama a na o yot-songi imashi ya A'is̄a a Gbayin a. <sup>2</sup> Amma da u danai le, "Ye ene t̄a imashi i nam pa ya r̄ak̄a? N dana d̄a mayun, ko katali ke te a kuk̄as̄akp̄a umatyamgbani a gadi vu toku ba. I t̄a a kufad̄a le r̄ak̄a sai a idika."

### Ayin a atakaci i t̄a a kut̄aw̄a

(Mar. 13:3-13; Luk. 21:7-19)

<sup>3</sup> M megeshe kenu Yesu lo id̄ashi a Kusan ku Zaitun, da mukumitoni n ni n t̄aw̄ai adama a na o yongo n ayi uteku u le. A danai, "Dana tsu, wana dai ili i nam pa ya i kuya'an? Yi d̄ai kpamu i kokpo urotu u na u kuyot-songu tsu a na ayin a yawai a na vo kudoku va t̄aw̄a, kobolo kpamu n ayin a na aduniyan o kukotso?"

<sup>4</sup> Yesu u danai le, "K̄at̄a i k̄as̄akp̄a vuza u yans̄a d̄a ba. <sup>5</sup> Uma n ābund̄ai i t̄a a kut̄aw̄a n kula ku va, i t̄a a kudana ele da Kishi ka. I t̄a kpamu a kuyans̄a uma n ābund̄ai. <sup>6</sup> Yi t̄a a kupana ukuna u kuvon n arabali o kuvon a na i lo a kut̄aw̄a, amma k̄at̄a i pana wovon ba. Ili i nam pa yi t̄a a kuya'an nannai, kafu kukotso ka aduniyan ku t̄aw̄a. <sup>7</sup> Idika i kushilik̄a t̄a n idika i yoku; tsugono kpamu ci t̄a a kushilik̄a n tsugono ci yoku. I t̄a a kuya'an ayin a kambulu k̄a ābund̄ai. Idika i kuyongo t̄a a kugb̄ad̄as̄a a ubut̄a kakau. <sup>8</sup> Ili i nam pa r̄ak̄a yi t̄a an k̄agiti k̄a āgand̄a a limata.

<sup>9</sup> "K̄at̄a uma a kan̄a d̄a, k̄at̄a e neke d̄a a ubut̄a u na a takacika d̄a, k̄at̄a a una d̄a. Uma r̄ak̄a i t̄a a kul'iwani d̄a adama a na i nekei ādu nu mpa. <sup>10</sup> K̄at̄a uma n ābund̄ai a k̄as̄akp̄a kutono mu. I t̄a a kuya'an tsurala n itoku i le k̄at̄a a iwanai. <sup>11</sup> Eneki a a'luwa n ābund̄ai i t̄a a kut̄aw̄a k̄at̄a a zuwa uma n ābund̄ai a ushuku n a'luwa. <sup>12</sup> Kagbani-gbani k̄a kar̄a'la t̄a, k̄at̄a ka zuwa uma n ābund̄ai a k̄as̄akp̄a maciganai. <sup>13</sup> Amma aza a na a gbamai asuvu ali sai uteku, i t̄a a kuciya wishi. <sup>14</sup> Ayin a na baci a danai Arabali a Singait̄ o tsugono tsu K̄ashile a aduniyan r̄ak̄a, da u kokpo an urotu wi idika r̄ak̄a. A ayin a nan lo a da kukotso ka aduniyan k̄a kut̄aw̄a.

### Ili yu unata i na i tsu lanḡas̄a ili

(Mar. 13:14-23; Luk. 21:20-24)

<sup>15</sup> "Ayin i t̄a lo a kut̄aw̄a ana i kene ili i na keneki Daniyan u ya'in kadanshi: 'Ili yu unata i na i tsu lan-

ḡas̄a ili r̄ak̄a' i na yi punu o Mololo ma Cida. † (U ga'an t̄a vuza vu kukece, u yeve n k̄aci k̄a ni.) <sup>16</sup> A ayin a nan lo, uma a na i Yahuda ko a ciga ko a iwan sai a suma a kubana a nsasan adama a na a la'aka n wuma u le.

<sup>17</sup> Vuza na wi pulai devu m kpa'a, k̄at̄a u bono asuvu adama a na u tabula ucanuku u ni ba. ††<sup>18</sup> Vuza na wi a kashina, k̄at̄a u bono a kpa'a adama a na u tabula aragbatali a ni ba. <sup>19</sup> A ayin a nan lo, ili ya atakaci i da a ubut̄a wa ām̄aci a na i n ikyamba i kure ko aza a na i nu nrebu!

<sup>20</sup> "Ya'in avasa u K̄ashile k̄at̄a iladi i d̄a i ya'an a ayin a lyushi ko kanna ka Ashibi ba! <sup>21</sup> Na va d̄ada atakaci a na a lali n kuya'an wuya-wuya ali n ayin u ugiti wa aduniyan. Ili yi lo i wuya-wuya tsu nam pa i na i kudoku ya ya'an nannai kpamu ba. <sup>22</sup> Amma K̄ashile ke jebe t̄a de ayin a, wi ishi baci u ya'an nannai ba, vuza wi lo a kula'ba. Amma K̄ashile ki t̄a e kujebe ayin a adama a uma a na u zagbai.

<sup>23</sup> "A ayin a nan lo, vuza yoku u kudana d̄a t̄a, 'Indanai, Kishi ka da na!' Ko vuza yoku u dana, 'Ayi da na de!' Amma k̄at̄a yu ushuku ba. <sup>24</sup> Eneki a a'luwa n Ishi a a'luwa i t̄a a kut̄aw̄a, k̄at̄a a ya'an ili i mereve i gbagba'in. I t̄a a kudakaka adama a na a ciya uma a na o kutono le, ali n aza a na K̄ashile ka zagbai, ki baci a kufuda kuya'an nannai. <sup>25</sup> Gogo na m barangu d̄a t̄a de adama a kakuna ka nam pa kafu k̄a git̄a.

<sup>26</sup> "Adama a nannai, vuza yoku u dana d̄a baci, 'Indanai, Kishi k̄a d̄a ka'a na de e mere mu une,' k̄at̄a i banna i lanuku ba. Ko a dana d̄a baci, 'Indanai, ayi da na ushedeki,' k̄at̄a yu ushuku ba! <sup>27</sup> Ayin a na baci Maku ma Vuma ma t̄aw̄ai, yaba dem wi t̄a e kene yi, uteku u na i ce ene kutashi ku uladi ku na ku tsa akana gadi r̄ak̄a. <sup>28</sup> Uteku u na asakali a tsu bolongu k̄aci ke le a ubut̄a wa agifa, nannai da feu urotu u nam pa wa wi t̄a o kuyotsongu a na kukotso ka aduniyan ku yawa t̄a devu.

### Kubono ku Maku ma Vuma

(Mar. 13:24-27; Luk. 21:25-28)

<sup>29</sup> Gogo'o va lo ayin a wuya-wuya o kotso baci, 'Kanna ki t̄a o kubono kayimbi,

wotoi kpamu u kudoku wa kakana ba.

Azangata i t̄a a kuyikp̄a,

utsura u na kpamu wi a ādanḡashile wi t̄a a kugb̄ad̄a.' ‡

<sup>30</sup> "Ayin a nan lo, i t̄a e kene urotu u Maku ma Vuma wi t̄a a kut̄a gadi. K̄at̄a uma r̄ak̄a a aduniyan a shika adama o wovon. I t̄a e kene Maku ma Vuma a kut̄aw̄a gadi ve eleshu n utsura n tsugbayin tsu gbangam.

<sup>31</sup> Wi t̄a a kusuku alingata a ni kelime n izumgbi i gbayin i kavana, k̄at̄a o bolongu a ubut̄a u te aza a na u zagbai, ele na i da'in a ubut̄a dem a uteku wi idika ya aduniyan.

† 24:15 Dan. 9:27; 11:31; 12:11. †† Matiyu u danai, "uma a gadi vu kunu." Ubut̄a u na Yesu u yongoi, i'luwa ya a ya'an t̄a i da n ubut̄a u na vuza u kukumba gadi adama a na u yongo de a kuvuka.

‡ 24:29 Ish. 13:10.

### Kupilisa ili a ubuta u madanga ma mabiri

(Mar. 13:28-31; Luk. 21:29-33)

<sup>32</sup> “Gogo na pilisai ili i nam pa a ubuta u madanga ma mabiri: Ayin a na baci acaka a ni o topoi avuku a savu, i yeve ta lyushi i yawa ta devu. <sup>33</sup> Adama a nannai ye ene baci ili i nam pa raka a kuya'an, i kuyeve ta a na ayin a a yawai devu. <sup>34</sup> Cibai ili i nam pa ya raka i kokpo ta nannai kafu uma a na i n wuma gogo na a kuwa raka. <sup>35</sup> Gadi n idika yi ta a kulaza, amma kadanshi ka va ki ta o kokpo ko wanai.

### Babu vuza na u yevei ayin a na Yesu u kubono

(Mar. 13:32-37; Luk. 17:26-30, 34-36)

<sup>36</sup> “Babu vuza na u yevei kanna ko ayin a, ko alingata a gadi, ko Maku a kaci ka ni u yeve ba. Esheku endelen ayi da u yevei. <sup>37</sup> Ayin a na baci Maku ma Vuma mi o kubono, ili yi ta o kokpo tsu na yi a ayin a na Nuhu u yongoi. <sup>38</sup> A ayin a nan lo kafu mini ma na ma lya'i uma, uma i ta a kulya'a n o soli n a yalin yolo uteku u na a ci ya'ansa ali a kubana kanna ka na Nuhu u uwai a kpantsu. <sup>39</sup> E yeve ili i na yi a kutawa ya cina le ba, sapu mini ma tawa da ma lya'i le raka. Ta u kokpo nannai ayin a na baci Maku ma Vuma mo kubono. <sup>40</sup> Ali e re a kuya'an ta a kashina. I ta a kudika vuza te, vuza te kpamu i ta a kukasakpa yi. <sup>41</sup> Amaci e re a kuya'an ta a kiya. I ta a kudika vuza te, vuza te kpamu kata a kasakpa yi.

<sup>42</sup> “Adama a nan lo yongoi ufobushi, adama a na i yeve kanna ka na Vuzagbayin vu da u kubono ba. <sup>43</sup> Vuza vu kpa'a wi baci e kuyeve a ayin a na koboki ki a kutawa, vi yeve ta mayun wi ta o kuyongo n wuma, kata u kpa'da kukasakpa koboki ka ka uwa a kpa'a ku ni ka ya'an uboki. <sup>44</sup> Ada feu sai i yongo ufobushi ayin dem. Adama a na Maku ma Vuma ma kutawa ta ayin a na i zuwai agalin wi a kutawa ba.

### Agbashi a na i m mariki

(Luk. 12:41-48)

<sup>45</sup> “Yayi kagbashi ka na ki m mariki n ugboji? Ayi da vuza na vuzagbayin vi ni u zuwai wi inda agbashi a na a buwai, kata u neke le tsuwa'a ci le a ayin a na a galin. <sup>46</sup> Vuzagbayin vi ni u bono baci da u cinai kagbashi ka ka ya'an ta ulinga u singai, wi ta a kuciy a katsupu. <sup>47</sup> N dana ta mayun, vuzagbayin va u kuzagba ta kagbashi ka nan lo ka lana ili i na wi n i da raka. <sup>48</sup> Amma ayi kagbashi ka gbani-gbani ka baci wi, u kudana ta kaci ka ni vuzagbayin vi ni u kubono ba, ali ayin n abundai. <sup>49</sup> Kata u git a kulapa otoku a agbashi, kata u lya'a u so'o ali i maka yi n aza o yoku a na i uteku ci ni. <sup>50</sup> Vuzagbayin va wi ta a kutawa ayin a na kagbashi ka nan lo ko fobusoi ba kata u danda yi. <sup>51</sup> Vuzagbayin va u kusukuta yi ta gbani-gbani kata u loko yi u bana u dasangu n aza a kapalakashi, a ubuta u na uma a kushika n a lumamgbana'i nga'an n atakaci.”

### Agisana e nkere kupa

**25** Yesu u lya'i kelime n kuya'an kadanshi, “A ayin a nan lo tsugono tsu Kashile ci ta a kuya'an tsu nam pa: Nkere n yoku da ele uma kupa a dikai nkuni n le, da a banai adama a na gasa n vuza vi yolo i savu.

<sup>2</sup> Uma a tawun e le alau a da, aza a tawun a na a buwai ele aza a ugboji a da. <sup>3</sup> Alau a a dikai nkuni n le, amma a dika lo mani'in mo yoku kau ba. <sup>4</sup> Aza a na i n ugboji wa a dikai nkuni n le m mani'in mo yoku punu e edele. <sup>5</sup> Ana vuza vi yolo i savu ya u kpa'dai kuyawa gogo'o, da a gitangi agbadiki sapu da a latai.

<sup>6</sup> “Ana kayin ke pecei vuza yoku u salai, ‘Vuza vi yolo i savu wi ta lo a kutawa! Tawa i gasa n ayi!’

<sup>7</sup> “Da nkere ma raka n dengai da o godumoi nkuni n le. <sup>8</sup> Dada alau a a danai aza a ugboji a, ‘Neli tsu mani'in ma da kenu, adama a na nkuni n tsu mi ta devu n kukima.’

<sup>9</sup> “Amma da aza a ugboji a a ushuki, ‘Ci m mani'in ma na ma kuyawa tsu raka ba. Banai a ubuta wa aza a na e ci denge mani'in, kata i tsulaka kaci ka da.’

<sup>10</sup> “A ayin a na alau e nkere a tawun a nan lo a banai kutsulaka kaci ke le mani'in, da vuza vi yolo i savu va u yawai. Nkere n na mi ufobushi a uwai a kpa'a ka kobolo n vuza vi yolo vu savu va adama a na a ya'an kuyongo ku yolo ka. Ayin a nan lo e yevei a bayangi utsutsu wa.

<sup>11</sup> “A kubana megeshe, da nkere n na m buwai va n yawai da e dekei, ‘Vuzagbayin! Bayuwaka tsu utsutsu wa!’

<sup>12</sup> “Amma da vuza vi yolo vu savu va wu ushuki, ‘N dana ta mayun, n yeve ko ada da anan ya ba.’”

<sup>13</sup> Dada Yesu u danai, “Adama a nannai yongoi ufobushi ayin tutu, adama a na i yeve kanna ko ayin a na ili i nam pa raka i kuya'an ba.”

### Agisana a agbashi a tatsu

(Luk. 19:11-27)

<sup>14</sup> Dada Yesu u dansai agisana a nam pa, “A ayin a nan lo tsugono tsu Kashile ci ta a kuya'an tsu nam pa: Vuma vi yoku da vu na wi a kuya'an nwalu a kubana a ubuta u yoku. Kafu u laza, da u dekei agbashi a ni da u danai le a lana ucanuku u ni ayin a na baci u laza.

<sup>15</sup> Vuma va u yeve ta ili i na yaba dem vi le u kufuda wa ya'an. Da u nekei kagbashi ka iyain ikebe ya azurufa i gbagba'in † i tawun, kagbashi ke ire i re, da u nekei kagbashi ka tatsu feu vi te. Da u dengai u laza.

<sup>16</sup> Gogo'o va lo an vuma va u laza, kagbashi ka na ki n ikebe i tawun ya u ya'in tsulaga n i da, da u ciyai ikebe i tawun i yoku i uwai ni kpamu. <sup>17</sup> Kagbashi ka na ki n ikebe i re ya ka ya'in feu nannai n ikebe i ni da u ciyai ikebe i re i yoku i uwai ni feu. <sup>18</sup> Amma kagbashi ka na ki n ikebe vi te va u gava'i kpenle da u sokongi vu da a idika.

<sup>19</sup> “Ana ayin a ya'in kau, da vuzagbayin u bonoi a kpa'a, da we ecei agbashi a ili i na a ya'in n ikebe ni.

† Lana a kaci ku udani “Ikebe”, punu de kata vu lana “Talenti” a Ubuta wi ili i Kuyeve.

<sup>20</sup> Kagbashi ka na e nekei ikebe i tawun ya u tukāi n i da kobolo n i tawun i yoku i na i uwai ni. U danai, 'Vuzagbayin, vi neke mu t̄a ikebe i tawun, n ciyā t̄a i tawun i yoku i na i uwai mu.'

<sup>21</sup> "Da vuzagbayin va wu ushuki, 'Vi ya'an t̄a tsu na u yotsoi. Avu kagbashi k̄a m̄ariki ka'a ka na ka panakai mu. Adama a na vi ya'in nahannai n ili i kenu, n kuzuwa wu t̄a vi inda ili i gbagba'in k̄au. T̄awā vi ya'an m̄azangā nu mpa.'

<sup>22</sup> "Vuza na kpamu e nekei ikebe i re ya u uwai da u danai, 'Vuzagbayin, vu neke mu t̄a ikebe i re, n ciyā t̄a i re i yoku i na i uwai mu.'

<sup>23</sup> "Da vuzagbayin va wu ushuki, 'Vi ya'an t̄a tsu na u yotsoi. Avu kagbashi k̄a m̄ariki ka'a ka na ka panakai mu. Adama a na vi ya'in nahannai n ili i kenu, n kuzuwa wu t̄a vi inda ili i gbagba'in k̄au. T̄awā vi ya'an m̄azangā nu mpa.'

<sup>24</sup> "Dada kagbashi ka na e nekei vikebe vi te va u uwai da u danai, 'Vuzagbayin, n yeve t̄a a na avu vuma da vu na vi canai ba. Avu vi t̄a an vuza na u tsu kya'a a kashina ka na vuza yoku kau u c̄a'i. <sup>25</sup> Dada m panai wovon da m banai n sokongi vikebe vu nu a idika. Isa vikebe va.'

<sup>26</sup> "Da vuzagbayin va wu ushuki, 'Avu kagbashi ka gbani-gbani ka'a korogo ka'a kpamu vi! Vu danai vi yeve t̄a a na mpa n tsu kya'a a kashina ka na vuza yoku kau u c̄a'i. <sup>27</sup> Wishi u la'a n kuga'an vu zuwaka mu vikebe vu v̄a a kpakikebe, adama a na n ciyā ili i na i ku'uwa mu.'

<sup>28</sup> "Da vuzagbayin va u danai agbashi ā ni a na a buwai, 'Isai vikebe va u kagbashi ka nan lo ka, k̄at̄a i neke kagbashi ka na ki n ikebe kupa va. <sup>29</sup> Vuza na baci u ya'in ili mayin n ili i na wi n i da, K̄ashile ki t̄a o kudoku yi i yoku, k̄at̄a u ciyā ili n ābundai. Amma vuza na wi n ili ba, K̄ashile ki t̄a a kisa ko kenu i na wi n i da wā ni. <sup>30</sup> Gogo na taduki kagbashi ku unambi k̄a m̄ariki ka nan lo pulai, ā ubut̄a u k̄ayimbi u na uma ā kushikā n a lumamgbana'i nga'an n atakaci.' "

### Mogono mi t̄a a kuya'anaka uma afada

<sup>31</sup> Yesu u lya'i kelime n kuyotsongusu, "Maku ma Vu-ma mi t̄a o kubono kpamu n tsugbayin ci ni, n alingata ā ni rakā. Wi t̄a o kokpo Mogono k̄at̄a u d̄asangu a kakuba ko tsugono ka gbayin k̄a ni. <sup>32</sup> Idika ya aduniyan kakau yi t̄a o kubolongu wā ni, āyi wi t̄a e kupecuku le ugboku u re uteku u na magubi me ci pecuku nkyon nu nradika. <sup>33</sup> Wi t̄a a kuzuwa nkyon e kukiye ku usingai ku ni, nradika tamkpamu ā ugulā u ni.

<sup>34</sup> "K̄at̄a Mogono ma ma dana uma a na i e kukiye ku usingai ku ni, 'T̄awāi, Esheku ā v̄a e neke d̄a t̄a de unāsingai u ni. Isai tsugono tsu na K̄ashile ko fobusokoi d̄a ali n ayin a na u ya'in aduniyan. <sup>35</sup> Ana mi n kambulu, i neke mu t̄a ilikulya'a. Ana mi n kakuli, i neke mu t̄a ili i kuso'o. Ana mi o limoci, i rabasa mu t̄a. <sup>36</sup> Ana mi koshombodi, i neke mu t̄a ili i na n ukai. Ana mi nu mbanaki, i lanā mu t̄a. Ana kpamu mi ā kunu ku ugbashi, i bana t̄a da ye ene mu.'

<sup>37</sup> "K̄at̄a ele uma ā usubi a ā ushuku, 'Vuzavagudu, wana d̄ai ātsu ce enei nu a kambulu da ci nekei nu tsuwa'a, ko n kakuli da ci nekei nu ili i kuso'o? <sup>38</sup> Wana d̄ai ātsu ce enei nu ende'en da'in m kpa'a, da tsu ukai nu a kpa'a ku tsu? Wana d̄ai ātsu ce enei nu koshombodi, da ci nekei nu ntogu? <sup>39</sup> Wana d̄ai ātsu ce enei nu a mbanaki ko ā kunu ku ugbashi, da tsu lanāi nu?'

<sup>40</sup> "Mogono ma mi t̄a ā kushuku, 'Ayin a na baci de dem i ya'ankai uma ā v̄a ili i nam pa, ko nini d̄ai ye enei adanshi uma a ili i m̄ariki da i ba, mpa da i ya'ankai.'

<sup>41</sup> "K̄at̄a Mogono ma dana aza a na i ā ugulā u ni, "Dengāi mu lo, ādā aza a na K̄ashile ka ya'ankai unā u wuya. Banai k̄at̄a i uwa a asuvu a akina a babu uteku a na u fobusokoi Kalijani n alingata ā ni! <sup>42</sup> Mi t̄a a kambulu, amma i neke mu ilikulya'a ba. Mi t̄a kpamu n kakuli, amma i neke mu ili i na n kuso'o ba. <sup>43</sup> Mi ishi t̄a komoci, amma i rabasa mu ba, da kpamu mi ishi koshombodi, amma ko ili i ku'luka i neke mu ba. Mi ishi t̄a nu mbanaki kobolo n ugbashi, amma i lanā mu ba.'

<sup>44</sup> "K̄at̄a uma a nan lo a ā ushuku, 'Vuzavagudu, wana d̄ai tsu k̄ad̄ai kubankā wu ana vi a kambulu, ko a kakuli, ko o limoci, ko koshombodi, ko a mbanaki, ko ā kunu ku ugbashi?'

<sup>45</sup> "Mogono ma mi t̄a a kudana le, 'Ayin a na baci de dem i k̄ad̄ai kubankā uma ā v̄a, ko nini d̄ai ye enei adanshi aza ā m̄ariki a da i ba, mpa da i k̄ad̄ai kuya'anaka.'

<sup>46</sup> "Ayin a nan lo uma a nam pa a ku'uwa t̄a atakaci a babu uteku, amma uma a usubi a ku'uwa t̄a ā ubut̄a u na o kuyongo n wuma u babu uteku."

### E sheshei kuna Yesu

(Mar. 14:1-2; Luk. 22:1-2; Yah. 11:45-53)

**26** Ana Yesu u kotsoi kudansa ili i nam pa, u danai mukumitoni n ni, <sup>2</sup> "Uteku u na i yevei, K̄adivā ka Kupasamgbana'i ayin e re a da o okpoi a na ā gitā ka'a, mpa da kpamu Maku ma Vuma, ma na ā kukana k̄at̄a a bapa a madanga ma atakaci."

<sup>3</sup> "Da anan ganu vu gbagba'in nu nkoshi a ya'in obolo a kpa'a ku mogono ma anan ganu, t̄a vuza na e ci deke Kayafa. <sup>4</sup> Da e sheshei kukana Yesu usokongi k̄at̄a a una yi. <sup>5</sup> Amma da a danai, "K̄at̄a ci ya'an nannai a ayin ā K̄adivā ka Kupasamgbana'i ba, adama a na uma i t̄a ā kudengusa vishili."

### Vuka m manilin mā magulani

(Mar. 14:3-9; Yah. 12:1-8)

<sup>6</sup> Ana i o kufobuso kukana Yesu, āyi de a Bataniya a kpa'a ku Sima makutu. <sup>7</sup> Ayi de a kulya'a ilikulya'a, da vuka vu t̄awāi wā ni n kedele ka manilin k̄a magulani mi ikebe k̄au. Da u tsungi ma'a a kaci ke Yesu.

<sup>8</sup> Amma ana mukumitoni n ni me enei nannai, da a ya'in wupa a danai, "Ikebe i yi d̄ai ā lanāsa'i nannai! <sup>9</sup> Ishi e denge manilin ma nam pa ma n ikebe k̄au, k̄at̄a e neke aza a unambi."

<sup>10</sup> Yesu u yeve t̄a ili i na i a kudansa, da u danai le, "Yi d̄ai da yi o ko'uso vuka vu nam pa? U ya'an t̄a ili i sin-gai i nam pa adama ā v̄a. <sup>11</sup> Yi t̄a kobolo n aza a unam-

bi ayin tutu, amma mpa n kuyongo na n aḍa m megeshe kaḅu ba. <sup>12</sup> U tsunku mu ta manilin ma nam pa adama a na u fobuso ikyamba i va adama a kaḅidā. <sup>13</sup> N dana dā mayun, a ubuta u na baci de dem a dan-sai Arabali a Singai a aduniyan raka, i ta a kudana ili i na vuka vu nam pa u ya'in, kaḅa ta na uma a ciba yi."

### Yahuza wu ushuki kudenge Yesu

(Mar. 14:10-11; Luk. 22:3-6)

<sup>14</sup> Da vuza te a kaḅsumā ka Kupanazere, vuza na e ci deke Yahuza Iskaryoti, u banai kuya'an kadanshi n anan ganu vu gbagbalin. <sup>15</sup> U danai, "Yi dāi i kutsupa mu n neke dā baci Yesu?" Da e nekei ni ikebe ya azuru-fa kamankupa. <sup>16</sup> Ana u kotsoi nannai, da u yongoi a kulansā ayin a na a galin kaḅa u neke le Yesu.

### A ya'in Kaḅiva ka Kupasamgbanai

(Mar. 14:12-21; Luk. 22:7-13, 21-23; Yah. 13:21-30)

<sup>17</sup> A kanna ka iyain ka Kaḅiva ko Burodi vu Moloko,† da mukumitoni ma n taḅai u Yesu da e ecei, "Te dai vi cigai tsu bana ci ya'an ofobuso a kulya'a ilikulya'a i Kupasamgbanai ya?"

<sup>18</sup> Da wu ushuki, "Banai a asuvu a likuci ya i cina vuma vi yoku kaḅa i dana yi, 'Malum ma danai: Ayin a na e sheshei adama a va a yawa ta devu. Mi ta a kuya'an Kaḅiva ka Kupasamgbanai m mukumitoni n va a kpa'a ku nu.'" <sup>19</sup> Da a ya'in tsu na u danai le, da o fobusoi ilikulya'a i Kaḅiva ka Kupasamgbanai ya de.

<sup>20</sup> Ana kulivi ku ya'in, Yesu n Kupanazere† a a dāsangi adama a na a lya'a ilikulya'a. <sup>21</sup> Ele a kulya'a, da Yesu u danai, "N dana dā ta mayun, vuza te vu dā wi ta e kudenge mu."

<sup>22</sup> Da mukumitoni ma n namgbai aḅsumā kaḅu, da a gitai kece yi vuza vi te vi te, "Vuzagbayin, mpa da vuza na mi e kudenge wu va ba, mpa da?"

<sup>23</sup> Wu ushuki, "Vuma vu na u ukai kajishi ka ni nu mpa e mevene ma kusa'an, ayi da vuza na u kudenge mu. <sup>24</sup> Katagarda ka Cida ka danai n ayin a cau, Maku ma Vuma mi ta a kukuwa. Mayun ki ta a kuya'an nannai. Amma ili ya atakaci i da a ubuta u vuza na u nekei a una mu. U kula'a ta n kuga'an ishi a matsa yi ba."

<sup>25</sup> Yahuza, vuza na wi e kuneke yi, u danai, "Malum, mayun mpa da ba, mpa da?"

Yesu wu ushuki, "E, avu da."

### Ilikulya'a yu ukocishi

(Mar. 14:22-26; Luk. 22:14-20; 1 Kor. 11:23-25)

<sup>26</sup> Ele a kulya'a ilikulya'a, da Yesu u dikai burodi vi yoku. U cikpai Kaḅhile da u wansai vu da wawa'a. Da u nekei mukumitoni n ni da u danai, "Isai burodi vu nam pa kaḅa i takuma vu da, adama a na ikyamba i va i da."

<sup>27</sup> Da u dikai mata'an da u cikpai Kaḅhile adama ma'a, da u nekei ma'a mukumitoni n ni. U danai, "Yaba dem vu dā u so'o na va. <sup>28</sup> Adama a na na va mpasa n va n da n na mo okpoi agisana a uzuwakpani† u na Kaḅhile ka ya'in n uma a ni adama a na u cinukpaka le unushi u le. <sup>29</sup> N dana dā na: mi o kudoku mo so'o

maḅyanti ba, sai kanna ka na n kuso'o ma savu n aḍa o tsugono ce Esheku a va."

<sup>30</sup> Da a ya'in vishipa vu kucikpa Kaḅhile, da a lazai a kubana a Kusan ku Zaitun.

### Biturusu u kucina'i wi ta a kushamgba n Yesu

(Mar. 14:27-31; Luk. 22:31-34; Yah. 13:36-38)

<sup>31</sup> Yesu u danai mukumitoni n ni, "N kayin ka nam pa, raka vu dā yi ta a kusuma ya kaḅakpa mu, tsu na kenekei Zakariya u danai:

'Kaḅhile ki ta a kuna magubi kaḅa nlala ma n wacuwa.'†

<sup>32</sup> "Amma a ayin a na baci n dengai a kasaun, mi ta a kubana a Galili kaḅa n yawa de kelime ka dā."

<sup>33</sup> Biturusu u danai, "Ko aza a na a buwai raka a iwan wu, mpa n kulivan wu ba!"

<sup>34</sup> Da Yesu u danai, "N dana wu mayun, n kayin ka nam pa, kafu motoku ma sala vi ta a kunana mu ali kutsu."

<sup>35</sup> Amma da Biturusu u danai, "Mpa mi a kunana wu ba! Ali n kukuwa ta kobolo n avu!" Da mukumitoni n na m buwai dem a danai feu nannai.

### Yesu u ya'in kavasa ende'en ni

(Mar. 14:32-42; Luk. 22:39-46)

<sup>36</sup> Da Yesu u banai a ubuta u na e ci deke Getsemeni kobolo m mukumitoni n ni, da u danai le, "Dāsangi na, mpa n kubana ta na de ma ya'an kavasa." <sup>37</sup> Da u purai Biturusu n olobo e re a Zabidi. U namgbai kaḅsumā kaḅu da u panai amiki a ikyamba. <sup>38</sup> Da u danai le, "Mi ta n unamgbi u kaḅsumā n aḅundai u na u yawai devu a na wa kuna mu. Shamgbai na nu mpa kaḅa i lata ba."

<sup>39</sup> U doku u walai n kelime kenu, da u kudangi n aḅhi a ni a kindā idika da u ya'in kavasa, "Dada vu va, wi baci a kuya'an, takpaka mu mata'an ma atakaci ma nam pa ma. Amma u la'a ta n kuga'an vi ya'an i na vi cigai, amma i na n cigai ba."

<sup>40</sup> Da u bonoi a ubuta u mukumitoni n tatsu ma de u cinai le alavu. U danai Biturusu, "Nini dai tamkpamu i fudai i ya'in kavasa kobolo nu mpa ko viyum vi te ba?"

<sup>41</sup> Yongoi n wuma kaḅa i ya'an kavasa n utsura adama a na kaḅa i yikpa a ubuta u kukondo ba. Kaḅu ka ciga ta kuya'an ili i na yi derere, amma ikyamba yi ta ram."

<sup>42</sup> U kaḅakpai le kpamu da u ya'in kavasa, "Dada vu va! Mata'an ma nam pa mi baci a kusula mu ba, sai n so'o ma'a, mi ta a kuya'an ili i na vi cigai."

<sup>43</sup> U bonoi kpamu da u cinai le alavu. A fuda o yongo n wuma ba. <sup>44</sup> Da Yesu u kaḅakpai le da u lazai tatsu, da u ya'in kavasa a kudansa ili i te i na u dansai de.

<sup>45</sup> Da u bonoi u mukumitoni wa da u danai, "Nini dai da i buwai alavu bi'i a kuvuka tsu na i cikalai? Gogo na ayin a yawa ta. Mpa da, Maku ma Vuma ma na e kuneke a ubuta wu utsura u uma a unushi. <sup>46</sup> Dengai tsu walai. Indai, vuza na u nekei mu ayi da na lo a kutaḅa."

† 26:31 Zak. 13:7.



### A kañai Yesu

(Mar. 14:43-50; Luk. 22:47-53; Yah. 18:3-12)

<sup>47</sup> Yesu bili a kadanshi, da Yahuza, vuza te a katsuma ka Kupanazere a, u yawai kobolo n kabundai ka uma n otokobi e le nu mgbalamgbalam. Anan ganu vu gbagbalin nu n lum n Wila n nkoshi m gbaragbara n da a suki uma a nam pa a. <sup>48</sup> Yahuza u danai le ta de agisana a na u kuya'an ka le m makyan ma de, "Yi ta e kuyeve vuza na i kukanā ayin a na baci m banai a ni da n kyasai ni n wobongi." <sup>49</sup> Yahuza u tonoi derere sai u Yesu da u danai, "Malum! Mi ta ikyashi." Da wo obongi ni.

<sup>50</sup> Da Yesu wu ushuki, "Kajā'a ka va, ya'an ili i na vu tawai kuya'an." Da uma a tawai da e remei ni kpankpa'an.

<sup>51</sup> Vuza te a katsuma ka mukumitoni n Yesu u talai kotokobi ka ni. U kapai kagbashi ko mogono ma anan ganu, ali da u takpai ni kutsuvu. <sup>52</sup> Amma da Yesu u danai ni, "Bonoko kotokobi ka nu iven. Vuza na baci de dem u shilikai n kotokobi, n kotokobi ka feu vuza yoku a kunaka yi. <sup>53</sup> Mayun i yeve ta mi ta a kufuda mo folono Esheku a va, kata ta na u neke mu alingata n abundai a na a lazai ugboku kupa n u re wa adama a vishili. <sup>54</sup> Amma mayun da ka kuya'an nannai adama a na a shatangu ili i na Katagarda ka Cida ka danai."

<sup>55</sup> Da Yesu u danai kabundai ka uma ka, "I tawai kukanā mu n otokobi nu mgbalamgbalam adanshi vuza na u ci shilikai n tsugono? Kanna dem n tsu dasangu ta a A'isa a Gbayin a kuya'an kuyotsongusu, i kana mu ta na de ba. <sup>56</sup> Amma ili i nam pa raka i ya'an ta nannai, adama a na ili i na eneki a danai yo okpo mayun." Da mukumitoni n ni raka n kasakpai ni da a sumai.

### Aza e Kusheshe e ecei Yesu

(Mar. 14:53-65; Luk. 22:54-55, 63-71; Yah. 18:13-14, 19-24)

<sup>57</sup> Aza a na a kañai Yesu, a bankai ni a kpa'a ku Kayafa, mogono ma anan ganu, a ubuta u na n lum n Wila nu nkoshi n gasai kobolo. <sup>58</sup> Biturusu u tonoi a kucina ku le dada'in sapu da a yawai ulanga u kpa'a u mogono ma anan ganu ma. Da u dasangi devu n aza a kindi a kpa'a ku mogono, adama a na we ene ili i na i kuciya Yesu.

<sup>59</sup> Amma anan ganu vu gbagbalin n Aza e Kusheshe a raka a ciga ta kuna Yesu. Adama a nannai da a gbabarangi tsu na a kuciya uma o yoku a na a kudansa a'uwa adama e Yesu punu a kunu ka afada ka. <sup>60</sup> Uma n abundai a tawai da a ya'ankai ni a'uwa, amma aza a afada a a ciya ili i mariki i na a kunaka yi ba.

Da uma e re a tawai da a danai, <sup>61</sup> "Vuma vu nam pa va u danai, 'Mi ta a kufada A'isa a Gbayin a Kashiile ka ta n doku m ma'a a da kpamu a katsuma ka ayin a tatsu.'" <sup>62</sup> Mogono ma anan ganu ma ma dengai da ma danai Yesu, "Vi n wushuki u na ve kuneke kadanshi ka nam pa adama a nu ba?" <sup>63</sup> Amma ayi Yesu u dana ili ba.

Da kpamu mogono ma ma danai ni, "A katsuma ka kula ku Kashiile ka na ki n wuma, dana mu mayun avu da baci Kishi, Maku ma Kashiile."

<sup>64</sup> Da Yesu wu ushuki, "E, ta nannai tsu na i danai. Amma n dana da ta raka, a kubana ayin a kutawa, yi ta e kene Maku ma Vuma idashi e kukiye ku usingai ku Ubangari a kutawa gadi ve eleshu!"

<sup>65</sup> Ana mogono ma ma panai nannai, da u ya'in wupa ali da u karai ntogu n ni, da u danai, "Vuma vu nam pa u dansa ta kadanshi ki ishikushi a ubuta u Kashiile! Ci o kudoku kuciga ngan n yoku kpamu ba. Ada dem i panaka yi ta a kudansa kadanshi ki ishikushi ka nam pa u Kashiile. <sup>66</sup> Yi dai i sheshei a ya'an ka yi?"

Da a ushuki, "U ya'an ta unushi u na u yawai a una yi."

<sup>67</sup> Dada a cilikpai ni ntsan a ashi, da a dukpai ni n aku'un. Da aza o yoku a basai ni. <sup>68</sup> A danai, "Vu dana avu da Kishi! To, dana tsu yayi u dukpai nu?"

### Biturusu u nanai Yesu

(Mar. 14:66-72; Luk. 22:56-62; Yah. 18:15-18, 25-27)

<sup>69</sup> A ayin a nan lo, ana Biturusu wi idashi a ulanga u kpa'a, kagbashi ke mekere ka tawai a ni da u danai, "Avu feu vi ta kobolo n Yesu vu Galili."

<sup>70</sup> Amma e kelime ka yaba dem da Biturusu u danai, "Ta nannai ba! N yeve ili i na vi a kudansa ba!"

<sup>71</sup> Ana u kasakpai ulanga wa, da u banai a utsutsu u kpa'a wa, mekere mo yoku kau me enei ni. U danai uma a na i lo a ubuta wa, "Vuma vu nam pa wi ta kobolo n Yesu vu Nazara."

<sup>72</sup> Da kpamu Biturusu u nanai da u danai, "N kucina ta mpa n yeve vuma vu nan lo ba!"

<sup>73</sup> Ana megeshe ma ya'in kenu, uma o yoku a na i lo kashani a banai u Biturusu da a danai, "Mayun avu vi ta a katsuma ka aza a na i o kutono Yesu. Tsu na vi a kadanshi u yotso ta adanshi vuza vu Galili vu da vi."

<sup>74</sup> Da Biturusu u danai, "N kucina ta mayun da mi a kudansa! N yeve vuma vu nan lo ba!"

Gogo'o va lo da motoku ma salai. <sup>75</sup> Da Biturusu u cibai n ili i na Yesu u danai ni de: "Kafu motoku ma sala, vi ta a kunana mu kutatsu." Da wu utai pulai da u shikai kau.

### A dikai Yesu a kubana u Bilatu

(Mar. 15:1; Luk. 23:1-2; Yah. 18:28-32)

**27** Ana kayin ka asai n usana kalikali, da anan ganu vu gbagbalin raka nu nkoshi e sheshei kuna Yesu. <sup>2</sup> Da a shiyai ni a dikai a bankai u Gomuna Bilatu.†

### Ukpa u Yahuza

(Azu. 1:18-19)

<sup>3</sup> Yahuza, vuza na u nekei Yesu wa irala i ni, we enei e sheshe ta kuna Yesu. Da u balai katsuma kau adama a ili i na u ya'in. Da u dikai ikebe ya azurufa kamankupa ka, da u bonokoi anan ganu vu gbagbalin nu nkoshi.

<sup>4</sup> U danai, "Unushi u na n ya'in u da na: N neke da ta vuma vu na wi babu unushi adama a na u ya'una."

Da a ushuki, “Yi dāi i burai tsu n nannai? Na lo k̄a nu ka'a, k̄a tsu ka'a ba.”

<sup>5</sup> Da Yahuza u varuki ikebe ya punu a A'isā a Gbayin. Da wu utāi u banai u shiyai k̄aci k̄a ni e kudeku n kawin zuva ali u kuwāi.

<sup>6</sup> Anan ganu vu gbagba'in a a dikai ikebe ya da a danai, “Wi isa t̄a ikebe yi mpasa i nam pa adama a wuma u vuma. Wilā u dana t̄a tsa kuzuwa i da kobolo n ikebe ya A'isā a Gbayin ba.” <sup>7</sup> Dada a kucikpa a dikai ikebe ya da a tsulai kashina ka kama'i ko mgbodo adama a na a ciyā ubutā u na a kucidangu omoci a na a kuwāi a Urishelima. <sup>8</sup> Dada i zuwai da e dekei ubutā wa “Kashina ka Mpasa” ali a kubana gogo na. <sup>9</sup> Adama a nannai ili i na keneki Irimiyat u danai yo okpo t̄a mayun:

“A dikai ikebe ya azurufa kamankupa, ikebe i na uma a Israila a ushuki kutsupa adama a ni.

<sup>10</sup> A tsulakai ikebe ya kashina ka kama'i ko mgbodo, tsu na Vuzavagudu u danai.” †

#### Bilatu u ya'ankai Yesu keci

(Mar. 15:2-5; Luk. 23:3-5; Yah. 18:33-38)

<sup>11</sup> A ayin a nan lo, Yesu u shamgbai kelime ko Gomuna Bilatu, da we ecei ni, “Avu da mogono ma Ayahuda ma?”

Da Yesu wu ushuki, “E, ta ki nannai tsu na vu danai.”

<sup>12</sup> Amma ana anan ganu vu gbagba'in nu nkoshi a ya'in nsata adama e Yesu, da u padai bini. <sup>13</sup> Da Bilatu u danai ni, “Vu panaka le a nsata n nu adama a ili i nam pa rak̄a ba?” <sup>14</sup> Amma Yesu u dana ili i yoku ba, da gomuna va u ya'in mereve k̄au.

#### Bilatu wu ushuki a una Yesu

(Mar. 15:6-15; Luk. 23:13-25; Yah. 18:39—19:16)

<sup>15</sup> Kayā dem a ayin a Kādīvā ka Kupasamgbana, gomuna u ci shikpa t̄a vuza vu ugbashi vi te, vuza na a zagbai. <sup>16</sup> A ayin a nan lo vuma vi yoku wi t̄a lo a kunu ku ugbashi. Kula ku ni ku da Barabas. Yaba dem u yeve t̄a vuma vu nam pa vuza gbani-gbani da k̄au. <sup>17</sup> Ana k̄abundāi ka uma ka ko bolongi a ubutā u te, da Bilatu we ecei le, “Kagbashi ke ne ka'i i cigai n k̄asakpa? I ciga t̄a Barabas ko Yesu vuza na e ci deke Kishi?” <sup>18</sup> Bilatu u yeve t̄a adama a ikovi i da aza e kelime a tukai Yesu wā ni.

<sup>19</sup> Ana wi idashi a kakuba ka afada, da vuka vi ni vu suki akaka a nam pa a kubana wā ni: “K̄atā vi ya'anka vuma vu nan lo ili ba, adama a na u ya'an unushi ba. Anana n ya'an t̄a alatani adama a ni, alatani a ta na a takacika mu t̄a k̄au.”

<sup>20</sup> Amma da anan ganu vu gbagba'in nu nkoshi m gbara-gbara a gutsai k̄abundāi ka uma ka ka dana Barabas da i a kuciga a k̄asakpa, k̄atā u zuwa Yesu u kuwā.

<sup>21</sup> Da Bilatu u doku we ecei uma a, “Yayi a k̄atsuma ka uma e re a nam pa i cigai a k̄asakpa?”

Da a ushuki, “Barabas.”

† 27:10 Ir. 32:6-9.

<sup>22</sup> Da we ecei, “To, yi dāi n kuya'anka n Yesu, vuza na e ci deke Kishi?”

Dem vi le da a ushuki, “Bapai ni a madanga ma atakaci!”

<sup>23</sup> We ecei, “Yi dāi i zuwai? Ili i gbani-gbani ye ne i dai u ya'in?”

Amma da o orukpoi n kaca'a k̄au, “Bapai ni!”

<sup>24</sup> Ana Bilatu we enei adanshi ili yi lo i na u kuya'an ba, da kpamu uma a cigai kuya'an vishili. Dada u dikai mini da u sal'i ekiye a ni kelime ke le da u danai, “Mpa ili i bura mu n kakuna ku ukpa u vuma vu nam pa ba. Adā da yi a kuya'an ka'a!”

<sup>25</sup> Da yaba dem wu ushuki, “I t̄a a kufuda a tadaka tsu ukpa u ni, a tsu m muku n tsu.”

<sup>26</sup> Da Bilatu u k̄asakpai Barabas. Da u danai osoji a ni a faba Yesu n vukpangiri k̄atā a bana a bapa yi a madanga ma atakaci.†

#### Osoji o zo'osoi Yesu

(Mar. 15:16-20; Yah. 19:2-3)

<sup>27</sup> Da osoji o gomuna a dikai Yesu sai punu e kefeku k̄a ni, da rak̄a vi le a kandarangi ni. <sup>28</sup> O fodoi ni ntogu, da a ukai ni kuminya ku tsugono ku shili. <sup>29</sup> Da a zamai awana da a ca'akai ni oroliko da a alakai ni a kaci. Da a zuwai kalangu ko tsugono e kukiye ku usingai ku ni. Da a kudangi wā ni da o zo'osoi ni, n a danai, “Ci cikpa wu t̄a, mogono ma Ayahuda!” <sup>30</sup> Da a ci'ikpai ni ntsan. Da a isai kalangu ka wā ni da a lapakai ni n ka'a a kaci k̄au. <sup>31</sup> Ana a t̄awāi o kotsoi kuzo'oso yi, o fodoi ni kuminya ka da a ukai ni ntogu n ni ma kpamu. Da a utakai ni awatā a kubana a ubutā u na a kuna yi.

#### A bapai Yesu a madanga ma atakaci

(Mar. 15:22-32; Luk. 23:27-43; Yah. 19:17-27)

<sup>32</sup> Ele a kutā pulai, da a cinai vuma vi yoku vu Kure kula ku ni ku da Sima. Osoji a gutsai ni u dika madanga ma atakaci me Yesu. <sup>33</sup> Dem vi le da a yawai a ubutā u na e ci deke Galgata (na va dada Ubutā u Moko'o ma Kaci). <sup>34</sup> Osoji a e nekei Yesu makyān u so'o usatari n kujini tsā agumā. U kondoi amma da u iwain kuso'o ma'a. <sup>35</sup> Ana o kotsoi kubapa yi a madanga ma atakaci, da osoji a a k̄anai kuya'an kazagba adama a na e ene vuza na u kuciyā motogu me Yesu ma. <sup>36</sup> Osoji a a d̄asangi lo da a lya'i kelime n kindā yi. <sup>37</sup> Gadi a ubon u kaci u ni, a zuwai urotu u na u kuyotsongu uma ili i na i zuwai da a bapai ni. Urotu wa u danai: “NA VA DADA YESU, MOGONO MA AYAHUDA.”†

<sup>38</sup> Ele osoji a a bapa t̄a feu oboki e re kobolo n Yesu va, vuza te e kukiye ku usingai ku ni vuza te tamkpamu a ugulā. <sup>39</sup> Uma a na a banai de a gitai kufilā n aci n a shikai Yesu. <sup>40</sup> A danai, “Vu danai vi t̄a a kufuda kufada A'isā a Gbayin k̄atā vu ma'asaka a da a k̄atsuma ka ayin a tatsu. Adama a nannai isa k̄aci k̄a nu! Cipā a madanga ma atakaci ma, Maku mā K̄ashile ma baci vi mayun!”

<sup>41</sup> Anan ganu vu gbagba'in nu n lum n Wilā o zo'osoi ni feu. <sup>42</sup> A danai, “Wi isa t̄a uma, amma u fuda wi isa k̄aci k̄a ni ba! U danai ayi da mogono mi Israila!”

Mogono ma baci wi, u cipā a madanga ma atakaci ma. Kaṭā ci neke ʔdu ʔ tsu wā ni. <sup>43</sup> Wu ushuku tā n Kaṣhile. Ucikali u Kaṣhile u da baci ya'an wi isa yi. Ali u danai, 'Mpa Maku mā Kaṣhile ma'a.' <sup>44</sup> Ta feu nannai oboki a na a bapai kobolo n ʔyi a shikai ni.

### Ukpā u Yesu

(Mar. 15:33-41; Luk. 23:44-49; Yah. 19:28-30)

<sup>45</sup> Kanna a kaci da kayimbi kā kimbai likuci dem kpbam, ali a kubana iyum i tatsu. <sup>46</sup> Dada devu n ayin a nan lo a, Yesu u shikai n kaḷakatsu kau, "Eloi, Eloi lema sabatana?" Ili i na wi a kudana i dada, "Kaṣhile ka vā, Kaṣhile kā vā, yi dāi i zuwai da vu vakangi mu?"

<sup>47</sup> Uma o yoku a na i lo kashani a panakai ni da a danai, "Iliya da wi e kudeke!"

<sup>48</sup> Vuza te vi le u sumai gogo'o da u banai da u laṅsai ayangi da u yeki m maḳyan ma kalam da u shiyai a da a kalangu da u nekei Yesu u so'o. <sup>49</sup> Amma aza a na a buwai a danai, "Shamgbai, ya'an ce ene ko Iliya u ku-tawā tā wa wawa yi?"

<sup>50</sup> Da kpamu Yesu u doku u shikai n kaḷakatsu kau, dada u kuwai.

<sup>51</sup> A ayin a nan lo a derere, Kaṣhile ka zuwai kakashi ka na ki usaki ʔ Alisa ʔ Gbayin † a ka karai ugboku u re, kā gitai gadi ʔ kutawā daka. Idiika i gbaḍasai, da akpanlai o bosoi. <sup>52</sup> Asaun ʔ bayuwai, da uma ʔ Kaṣhile n ʔbundai a na ʔ kuwai de ʔ dengai. <sup>53</sup> Ana Kaṣhile kā dengusai Yesu a kasaun, da uma a ʔ utai a asaun a banai a asuvu a ubirini u cida u Urishelima, ʔ ubuta u na a yotsongi kaci ke le u uma n ʔbundai.

<sup>54</sup> Ana jagaba n osoji a na i kobolo n ʔyi a kinda Yesu e enei idiika i gbaḍasai n ili i na i matsai dem, da a panai wovon da a danai, "Mayun, ʔyi Maku mā Kaṣhile ma'a!"

<sup>55</sup> Amaci n ʔbundai a na ʔ utai ʔ Galili aza a na o yongoi o kutono Yesu adama a na ʔ bankā yi, i tā kashani da'in m madanga ma atakaci ma, a kinda. <sup>56</sup> A kaṭsuma kā amaci a ele da Meri Magadaliya, m Meri ʔ anaku a Yakubu n Isuhu, † n vuka vu Zabidi ʔ anaku a Yakubu n Yahaya.

### Kaciḍa ke Yesu

(Mar. 15:42-47; Luk. 23:50-56; Yah. 19:38-42)

<sup>57</sup> Vuma vi yoku wi tā lo vuza vu uciyi, kula ku ni ku da Isuhu† vuza vu Aramatiya. ʔyi vuza vu kutoni vi Yesu da. N kulivi ku nan lo, <sup>58</sup> u banai u Bilatu da u folonoi e neke yi keven ki ikyamba ke Yesu. Da Bilatu u danai osoji e neke yi. <sup>59</sup> Da Isuhu u dikai keven ki ikyamba ka da wa alai ka'a n arikinlai a na i wari a savu. <sup>60</sup> Da u zuwai keven ki ikyamba ke Yesu a kasaun ka savu ka na u she'wekei kaci kā ni a kakpanlai. Da u gidalākpai katali ka gbayin adama a na u kpadaka utsutsu u kasaun wa. Dada u dengai u lazai. <sup>61</sup> Meri Magadaliya m Meri vi te va lo idashi devu a kinda.

† Kakashi ka nam pa ka da ke ci pece tā ubuta u cida n ubuta u na u lali n cida cida ʔ Alisa ʔ Gbayin. Mogono ma anan ganu ma'a koci u kul'ua ʔ ubuta u na u lali n cida cida ku te ʔ kayā.

### Osoji a indai kasaun

<sup>62</sup> A kanna ke ire, n Ashibi ta na, anan ganu vu gbagba'in kobolo n Afarishi a banai u Bilatu. <sup>63</sup> A danai, "Vuzagbayin, ci ciba tā a ayin a na vuma va a'uwa vu nan lo wi n wuma u danai, 'Ayin a tatsu a ya'an baci mi tā ʔ kudenga a kasaun.'" <sup>64</sup> Adama a nannai, dana le a inda kasaun ka mayin ali a kubana a kanna ka tatsu ka. Ta baci nannai ba, mukumitoni n ni i tā a kufuḍa kubana kaṭā o boko keven ki ikyamba ka, kaṭā a dana uma u dengā tā a kasaun. A'uwa a nan lo i tā a kula'a a cau m gbayin."

<sup>65</sup> Bilatu u danai, "Dika osoji o yoku kaṭā a bana a inda kasaun ka mayin tsu na a kufuḍa." <sup>66</sup> Dada a lazai ʔ kaṣakpai Bilatu a kubana a kasaun ka, da a padarai katali ka n kaṭambariḥ ko mogono, da ʔ kaṣakpa osoji a inda ka'a.

### Yesu u dengai a kasaun

(Mar. 16:1-10; Luk. 24:1-12; Yah. 20:1-10)

**28** N usana wa Aladi kaḷikali, Meri Magadaliya m Meri vi te va a banai kene kasaun ka.

<sup>2</sup> A ayin a nan lo, idiika i gbaḍasai n utsura. Kalingata ka Vuzavagudu kā cipai, ka banai a kasaun ka, da kā gidalākpai katali ka a utsutsu wa. Da u dasangi gadi ka'a. <sup>3</sup> Kalingata ka ki tā a kutasa langu-langu an kulada, ntogu n ni kpamu mi tā wari pushe-pushe. <sup>4</sup> Osoji a na i a kinda kasaun ka e je'lekei ikyamba n wovon adama a kalingata ka, da ikyamba i kuwai le an aza a na ʔ kuwai.

<sup>5</sup> Kalingata ka ka danai amaci a, "Kaṭā i pana wovon ba. N yeve tā yi tā ʔ kulansā Yesu, vuza na a bapai a madanga ma atakaci. <sup>6</sup> Wi punu na ba. U dengā tā de a kasaun tsu na u danai dā. Tawai ye ene ubuta u na ishi a zuwai keven ki ikyamba kā ni. <sup>7</sup> Banai gogo'o i dana mukumitoni n ni, 'Yesu u dengā tā a kasaun. Wi tā de a kubana ʔ Galili kelime kā dā, yi tā ta na e kene yi de.' I dada n tawai kudana dā."

<sup>8</sup> Amaci a ʔ kaṣakpai kasaun ka gogo'o. A panai wovon, amma i tā feu ʔ mazangā. A sumai adama a na a bana a dana mukumitoni ma i na i ya'in. <sup>9</sup> Kafu a zu-ka da Yesu u cinai le da u kyasai le. Da a banai devu n ʔyi, da ʔ kanai ni e ene, da a cikpai ni. <sup>10</sup> Da u danai, "Kaṭā i pana wovon ba! Danai mukumitoni n vā a bana ʔ Galili. Ta de e kene mu."

### Osoji a kindi a e sheshei kuya'an a'uwa

<sup>11</sup> A ayin a na amaci a ʔ kanai uye u le a kulaza, osoji o yoku ʔ kaṭsuma ke le a na i a kinda kasaun ka o bonoi asuvu ʔ ubirini, da a danai anan ganu vu gbagba'in i na i ya'in dem. <sup>12</sup> Anan ganu vu gbagba'in a a ya'in obolo nu nkoshi m gbara-gbara da e sheshei. A tsupai osoji a ikebe n ʔbundai, <sup>13</sup> da a danai le, "Danai uma mukumitoni n Yesu n tawā tā n kayin, da o bokoi ikyamba ya a ayin a na yi alavu. <sup>14</sup> Gomuna u pana baci nannai, ci tā a kuya'anka yi kadanshi, kaṭā ci isa dā ʔ ubuta wa atakaci." <sup>15</sup> Da osoji a dikai ikebe ya, da a

ya'in tsu na a danai le. Uma a Yahuda i t̄a a kudansa arabali a nam pa a uteku u le ali a kut̄aw̄a gogo na.

**Yesu u ya'ankai mukumitoni n ni kadanshi**  
(Mar. 16:14-18; Luk. 24:36-49; Yah. 20:19-23; Azu. 1:6-8)

<sup>16</sup> Mukumitoni kupa n vuza te a lazai d̄a a banai a Galili a kusan ku na Yesu u danai le d̄e a bana. <sup>17</sup> Ana a yawai d̄a e enei ni, d̄a a cikpai ni, amma ele vi yoku e

neke ādu ba. <sup>18</sup> Da Yesu u t̄aw̄ai we le d̄a u danai, "K̄ashile ke neke mu t̄a utsura r̄ak̄a gadi n id̄ika.

<sup>19</sup> Adama a nan lo, banai i bonoko uma a aduniyan r̄ak̄a aza o Kutoni a v̄a. I ya'an̄ka le kusumbu ka akuci-na a k̄atsum̄a ka kula ka Dada n ka Maku n ka Ayinviki a K̄ashile.† <sup>20</sup> I yotsongusu le a ya'an̄ ili dem i na n danai d̄a. Mi t̄a o kuyongo n ād̄a ayin tutu, ali a kubana uteku wa aduniyan."

# Marukusu

## Ukuna u katagarda ka nam pa

Marukusu da vuza na u danai katagarda ka nam pa, u yeve ta azusuki. U yongo ta devu m Biturusu. A ayin a na wanai dai ukpa n udengi wu wuma u Yesu u laza, da Marukusu u banai a ubuta kakau kobolo m Baranaba, vuza kelime vi yoku a katsumu ka aza o Kutoni, kobolo ta na da a ya'in ulinga u kuzuwa a'isa a ubuta u na o yongoi dem.

Marukusu u dansa ta arabali e Yesu n utsura. Gogo va lo ayin a na baci Yesu u kotsi kuya'an ili i mereve i te, kata u bana a ubuta u yoku u ya'an ili i mereve i yoku de. Marukusu u yotsongu tsu ta Yesu a kuya'an ili n abunda adama a na u banka uma. U yotsongu tsu ta uteku u na Yesu wi ishi an kagbashi. A ayin a nan lo, uma a cigai Kishi ka na ki mogono mu utsura aduniyan a nam pa, Yesu ta na ta u yongoi nannai ba. Uma o yoku a iwain Yesu da e sheshei uteku u na a kuna yi. Marukusu u yotsongu tsu ta a na nan lo wi ta punu a katsumu ku ulinga u Yesu, ta ta na nannai u ya'in ulinga u ni adama a na wi isa uma.

Katagarda ka nam pa ki ta a kudana aza o Kutoni anana tso okpo agbashi a aza o yoku. Ka danai tsu kpamu Yesu u so'o ta atakaci adama a uteku u na Kashile ka cigai ni u ya'anka uma tsugbashi. Amma nannai da Kashile ka panai uyo'o n ili i na Yesu u ya'in, gogo na wi ta a ubuta u tsugbayin e kukiye ku usingai ku Kashile. Ko tsu so'o baci atakaci gogo na adama a kasingai a na ci o kutono Kashile, Kashile ki ta a kupana uyo'o u tsu feu.

## Ili i na yi punu udariki a katagarda ka nam pa

1. Akaka a Yahaya vu Kusumbu ka Akucina
2. Kusumbu ka akucina n kukondo ku Yesu
3. Yesu a Galili
4. Yesu u walai n Galili ali a kubana a Urishelima
5. Kuden ku ukocishi ku Yesu: Kukondo ku ni n ukpa u ni
6. Yesu wi ta n wuma
7. Yesu wu utai wu Mukumitoni n ni

## Yahaya vu kusumbu ka akucina u lapulai uye adama e Yesu

(Mat. 3:1-12; Luk. 3:1-18; Yah. 1:19-28)

**1** Na da ukuna wa Arabali a Singai e Yesu† Kirisiti Kishi, Maku ma Kashile.† <sup>2</sup> A gita ta a uteku u na Kashile ka danai a Katagarda ke Keneki† Ishaya.

"Mi ta a kusuku kalingata ka va kelime ka nu, vuza na u kulapulaka wu uye."†

<sup>3</sup> "Kalakatsu e medevile e mere mu une, 'Lapulakai Vuzavagudu uye! Bonokoi u da mejege.'"††

<sup>4</sup> Da Yahaya† vu Kusumbu ka Akucina u yongoi e mere mu une a kudana uma ukuna wa Arabali a Singai. Da u danai a ya'an kusumbu ka akucina, kata a shika unushi† u le, adama a na Kashile ka cinukpaka le u da. <sup>5</sup> Da aza a na i punu a katsumu ku ubon u Yahu-da n abunda, n aza a na i a ubirini u Urishelima da a banai wa ni, da a kana kushika unushi u le. Da u ya'ankai le kusumbu ka akucina o Kudolu ku Urdu.

† 1:2 Mal. 3:1. †† 1:3 Ish. 40:3.

<sup>6</sup> Aminya a na Yahaya u ukai, cileme tsu karakuma tsu da a cali, da u shiyai kashiyatsu ku ukpan a kukyu'un ku ni. Ilikulya'a i ni i da akyu'un n ishigi.

<sup>7</sup> Kadanshi ka na a su'uki ni ka da da na, "A kacapa ka va vuza yoku wi ta lo a kutawa, u la'a mu ta n tsugbayin. N yawa bi'i n fodo ko ataka a ni ba. <sup>8</sup> Mpa n ya'anka da ta kusumbu ka akucina m mini, amma ayi u kuya'anka da ta kusumbu ka akucina n Ayinviki a Kashile."†

## A ya'ankai Yesu kusumbu ka akucina

(Mat. 3:13-17; Luk. 3:21-22)

<sup>9</sup> Ayin a nan lo Yesu wu utai a likuci i Nazara vu ubon u Galili, da Yahaya u ya'ankai ni kusumbu ka akucina punu o Kudolu ku Urdu. <sup>10</sup> Yesu a kutu punu a mini ma, da we enei gadi† u bayuwai. Da Ayinviki a Kashile a utai gadi, da a cipai wa ni an modoi. <sup>11</sup> Da kalakatsu ku utai de gadi da ka danai, "Avu da Maku ma va ma na n cigai. Mi ta a kupana uyo'o u nu mayin."

**Kalijani ka piyai Yesu**

(Mat. 4:1-11; Luk. 4:1-13)

<sup>12</sup> Dada Ayinviki a Kāshile a dikai ni a kubana e mere mu une. <sup>13</sup> A kakamba ka na u banai va u ya'lan tã ayin amangere. Punu ayin amanga e re a, da Malyali'it ma kãñai kupiyasa yi. Ayi da u yongoi de ende'len ni, kobolo nu nnama n kakamba, da kpmu alingata a Kāshile a kãñai kubankã yi de.

**Yesu u gitai ulinga u ni**

(Mat. 4:12-17; Luk. 4:14-15; 5:1-11)

<sup>14</sup> Ana a zuwai Yahaya a kunu ku ugbashi, da Yesu u banai a Gālili a kudana uma Arabali a Singai. <sup>15</sup> Da u danai, "Ayin a yawa tã, tsugono tsu Kāshilet tsu yawa tã devu. Shikã unushi u dã katã i neke adu a ubutã wa Arabali a Singai a nam pa." <sup>16</sup> Ayi a nwalu kpmu a kãñingã ka Mala kã Gālili, da we enei Sima n vuza ni Andarawu a kutaduku maza ma bilili a mini, adama a na ele osoruku a da.

<sup>17</sup> Da Yesu u danai le, "Tãwã i tono mu. Mi tã o kuyotsongu dã uteku u na i kutukã n uma, an ya tukã n adan." <sup>18</sup> Gogo lo da a kãñakpã maza me le da o tonoi Yesu.

<sup>19</sup> Ana u doki kelime kenu da we enei Yakubu maku ma Zabidi n vuza ni Yahaya, a kpantsu a kulapula maza ma bilili me le. <sup>20</sup> Da u dekei le, da a kãñakpã esheku e le Zabidi punu a kpantsu n aza a zamalinga. Da o tonoi ni.

**Yesu u lokoi wunlã u gbani-gbani**

(Mat. 4:18-22; Luk. 5:1-11)

<sup>21</sup> Da a lazai a kubana a likuci i Kafarnahum. Ana kana ka Ashibi ka yawai, da Yesu u banai a kunu ka avasa, da u kãñai kuyotsongusu le. <sup>22</sup> Da uma a kãñai kuya'lan mereve tsu na wi a kuya'lan kuyotsongusu ku ni. Adama a na u yotsongusu le tã n utsura, amma uteku u na n lum n wilã n ci ya'lan ba.

<sup>23</sup> Punu asuvu a kunu ka avasa ka da gogo lo vuza yoku vuza na wi n wunlã u gbani-gbani o kutono yi, da u lapai unã, <sup>24</sup> "Yi dã i burai tsu n avu, Yesu vu Nazara? Vu tãwã tã adama a na vu una tsu? N yeve tã vuza na vi, Vuzacida vu Kāshile."

<sup>25</sup> Da Yesu u dansukai le n utsura, "Padai bini. Utã punu wã ni." <sup>26</sup> Da wunlã u gbani-gbani u pindarã vuma va, u lapai unã, da wu utã wã ni. <sup>27</sup> Uma a kãñai kuya'lan mereve. Da a kãñai mecenshenei, "Yi dã nannai? Kuyotsongusu ku savu ku da. Ki tã n utsura, ali a kudansuka wunlã u gbani-gbani, da ta na u panakai ni." <sup>28</sup> Gogo lo, kadanshi ka nan lo da kã karã'i ubon u Gālili dem.

**Yesu u potsokpoi uma n abundã**

(Mat. 8:14-17; Luk. 4:38-41)

<sup>29</sup> Ana a utã a kunu ka avasa, da Yesu u lazai kobolo n Yakubu n Yahaya a kubana a kpa'a ku Sima n Andarawu. <sup>30</sup> Anãku a vuka vu Sima u galin ba, wana dã i sabanai n kutãnu, da a danai Yesu. <sup>31</sup> U banai ubutã u

na wi, da u kãñai ni kukiye u dengusã, da mbaã n kãñakpã ni. Da mamãci ma, u kãñai kubankã le n up-ecu u tsuwala.

<sup>32</sup> N kulivi ku nan lo ana kanna kã yikpã, da uma a kãñai kutukã n aza a mbanaki n aza a na i n wunlã u gbani-gbani. <sup>33</sup> Uma a likuci dem a kãñai kuvana yi a utsutsu u kpa'a wa. <sup>34</sup> Da Yesu u potsokpoi mbanaki icu'u kakau n abundã. Da kpmu u kãñai kuloko wunlã u gbani-gbani ubutã u uma. Amma ayi u tsu kãñakpã le a dansa ba, adama a na e yeve tã yayi Yesu.

**Yesu u salai Arabali a Singai**

(Luk. 4:42-44)

<sup>35</sup> M kpasani, da Yesu u dengã da u banai a ubutã u na wi n kãbini, da u ya'lin kavasa. <sup>36</sup> Sima n aza a ni a banai kulãnsã yi. <sup>37</sup> Ana e enei ni, da a danai ni, "Uma dem i tã de a kulãnsã wu."

<sup>38</sup> Da Yesu u danai le, "Kãñakpã tsu banai a ubutã u yoku, a likuci likuci i na yi lo devu. Adama a na n dana uma Arabali a Singai. Adama a na ka da kã tukã mu."

<sup>39</sup> Da u karã'i Gālili dem n u danai uma Arabali a Singai a unu a avasa n u lokoi wunlã a gbani-gbani a ubutã u uma.

**Yesu u potsokpoi makutu**

(Mat. 8:1-4; Luk. 5:12-16)

<sup>40</sup> Vuma vi yoku makutu ma'a, u tãwã u kudãngi e kelime ke Yesu, da u folonoi ni. U danai, "Vu ushuku baci, potsokpo mu." <sup>41</sup> Da Yesu u panai asuvayali a ni, u barãkã kukiye ku ni, da u sa'wai ni. U danai, "Mu ushuku tã, tãnã." <sup>42</sup> Gogo lo, da ukutu wa u kãñakpã vuma va, da u tãñai ta na. <sup>43</sup> Da Yesu u danai ni u wala n ubarangi u nam pa, <sup>44</sup> "Katã vu dana vuza ba. Bana vu yotsongu kãci kã nu u ganu. Katã vi neke kune'le uteku u na Musa u danai a ya'lan adama a vuza na u potsoi, ciyã e yeve ili i na yi lo." † Da ta na u danai ni u laza.

<sup>45</sup> Amma vuma va u lazai, da u banai u kãñai kudana uma arabali a. Ali da Yesu u doku u fuda ku'uwã a likuci e keteshe ba. Da u shamgbai de da'in n likuci a ubutã u na uma i ba, ko n nannai, da uma a ubutã kakau a kãñai kubansa wã ni.

**Yesu u potsokpoi makutsumã**

(Mat. 9:1-8; Luk. 5:17-26)

**2** Ayin a ya'lan kã ba, da Yesu u doku u bonoi a Kafarnahum. Da uma a panai a dana Yesu u bono tã a kpa'a. <sup>2</sup> Da uma n abundã a banai wã ni, ali da ubutã u gusã, n pulai vu utsutsu dem. Da u kãñai kudana uma kadanshi kã Kāshile. <sup>3</sup> Da uma o yoku, ele uma a nãshi a dikai vuza na wi makutsumã a bankai ni.

<sup>4</sup> Adama a uma, a fuda a uka n vuma va a ubutã u Yesu ba. Da a karakpã kunu ka n tsugadi, da a zorukpoi n vuma va punu a kajiba. Da a zuwai ni a ubutã u na Yesu va wi. <sup>5</sup> Ana Yesu we enei uteku u na e nekei adu

† 1:44 A.Gan. 14:1-32.

e le, da u danai makutsumā ma, "Maku mā vā, a cinuk-paka wu tā n unushi u nu."

<sup>6</sup> Ubutā wa lo n lum n Wilā† n yoku mi tā lo idāshi, da a k̄anāi kusheshe punu a aḍu e le, <sup>7</sup> "Yi dāi i zuwai da vuma vu nam pa u ya'in kadanshi tsu nan lo? Wi tā a kadanshi ki ishikushi. Yayi u kufuda kucinukpaka toku n unushi? Sai Kāshile ende'en."

<sup>8</sup> Gogo lo, da Yesu u yevei ili i na i e kusheshe. Da we ecei le, "Yi dāi i zuwai da yi e kusheshe tsu nan lo punu a aḍu a dā? <sup>9</sup> Yi dāi i la'i n devu, n dana baci, 'A cinuk-paka wu tā unushi u nu,' ko "Dengā vu wala?"

<sup>10</sup> "Adama a na i yeve a na Maku ma Vumat mi n ut-sura a aduniyan a nam pa u cinukpaka uma dem n unushi." Da u danai makutsumā ma, <sup>11</sup> "Dengā vi dika kajiba k̄a nu vu wala a kubana a kpa'a."

<sup>12</sup> Da u dengāi u dikai kajiba k̄a ni, u k̄anāi nwalu a āshi e le. Ili i nan lo ya i nekei uma mereve, da a k̄anāi kucikpa Kāshile a danai, "K̄atā tsu sa'wa kene ili nannai ba."

### Yesu u dekei Levi

(Mat. 9:9-13; Luk. 5:27-32)

<sup>13</sup> Da kpamu Yesu wu utāi da u banai a k̄akinā ka mala. Da uma n ābundāi a banai wā ni, u k̄anāi kuyot-songusu le. <sup>14</sup> Ayi a nwalu, da we enei Levi,† ulobo u Alfa, idāshi a ubutā u na a ci isa utafu. Da Yesu u danai ni, "Dengā, vu tono mu." Da Levi u dengāi da u tonoi ni.

<sup>15</sup> Ana megeshe ma ya'in, Yesu a k̄atsumā ka kulya'a ilikulya'a a kpa'a ku Levi, da feu aza a kisa utafu n ābundāi n aza a unushi i a kulya'a n ayi m mukumitoni n ni, adama a na icu'u i uma i nan lo i tā a k̄atsumā ka aza a na o tonoi ni. <sup>16</sup> Amma ana n lum n Wilā n na mi Afarishi,† e enei ni a kulya'a ilikulya'a n aza a unushi n aza a kisa utafu. Da e ecei mukumitoni n ni, "Yi dāi i zuwai da wi a kulya'a ilikulya'a n aza a na a k̄pādāi kusubā?"

<sup>17</sup> Ana Yesu u panakai le, da u danai le, "Aza a na i nu mbāḷa ba, i a kulānsā vuza vā āgumā ba, sai aza a na i nu mbāḷa. N tāwā adama a aza a usubi ba, amma adama a aza a na i n unushi."

### A ya'ankai Yesu keci ku kukānā unā

(Mat. 9:14-17; Luk. 5:33-39)

<sup>18</sup> Mukumitoni n Yahaya n Afarishi, a tsu k̄anā tā unā. Aza o yoku e ecei Yesu, "Yi dāi i zuwai mukumitoni n Yahaya n Afarishi a tsu k̄anā unā, amma mukumitoni n nu n tsu k̄anā ba?" <sup>19</sup> Da Yesu u danai le, "Nini dāi aza a na i kobolo n vuza yolo i savu a kukānā unā ayin a na vuza yolo wi lo? A kukānā ba. <sup>20</sup> Amma ayin i tā lo a k̄utawā ana a kudika vuza yolo va, ayin a nan lo a da a kukānā unā.

<sup>21</sup> "Babu vuza na u kupāḍāngu kuminya ku kuku n kakashi ka savu. Vuza na baci u ya'an nannai, kakashi ka savu ka ki tā o kuso'limkpo kuminya ku kuku ka. Wi tā kpamu a kuzuwa kakashi ka ko doku ka karasaka lababa.

<sup>22</sup> "Vuza kpamu u kutsungu ribinya e kedele k̄a kuku ba. Vuza na baci u ya'in nannai, ribinya ya yi tā o kuboso kedele ka, k̄atā u namba ribinya ya n kedele ka dem. Amma a tsu tsungu tā ribinya e kedele ka savu. K̄atā dem vi le a lya'a kelime n kokpo n ugā'in."

### Vuzagbayin va Ashibi

(Mat. 12:1-8; Luk. 6:1-5)

<sup>23</sup> Kanna ka Ashibi† ko yoku, Yesu a kupasamgbana i a kashina k̄a yānji, da mukumitoni n ni a k̄anāi kuwala n o kodoi agita a yānji n a kupai. <sup>24</sup> Da Afarishi a danai ni, "Indana, yi dāi i zuwai da i a kuya'an nannai? I o kukodo yānji a kashina, u ga'an a ya'an nannai a kanna ka Ashibi ba."

<sup>25</sup> Da Yesu wu ushuki, "Aḍā i kece ili i na Dawuda u ya'in n uma a ni a ayin a na kambulu k̄a k̄anāi le ba?"

<sup>26</sup> Ayin a na Abiyata wi ishi mogono ma anan ganu, da Dawuda uwai a kpa'a ku Kāshile, u takumai burodi vu na a va'inkai. Vu na vu ga'in sai ganu da koci u kutakuma vu da. Ali da u neli ājā'ā a ni." †

<sup>27</sup> Da u danai le dem, "A ya'an tā Ashibi adama a vuma, amma vuma adama a Ashibi ba. <sup>28</sup> Adama a nannai, mpa Maku ma Vuma mpa da Vuzagbayin va Ashibi."

### Yesu u potsokpoi vuza na wi n kukiye ku ubishi

(Mat. 12:9-14; Luk. 6:6-11)

**3** Kanna ko yoku Yesu u banai a kunu ku avasa, da u cinai vuza yoku punu n kukiye ku ubishi. <sup>2</sup> Aza o yoku a kulānsā Yesu adama a na a k̄anā yi n unushi. Da a k̄anāi kinda yi, ko u kupotsotongu vuza va a kanna ka Ashibi. <sup>3</sup> Da Yesu u danai vuza na wi n kukiye ku ubishi ka, "Dengā, vu tāwā na kelime adama a na uma dem e ene wu."

<sup>4</sup> Da we ecei uma a, "Yi dāi Wilā u tsu u danai ci ya'an a kanna ka Ashibi? Ci ya'an ili i singai ko ci ya'an ili i gbani-gbani? Ci isa wuma ko tsu una?" Amma a fuda a dana yi ili ba. <sup>5</sup> Da Yesu wi indai le n wupa. We enei le asuvayali, adama a na i tā n ugbawansuvu. Da u danai vuza na wi n kukiye ku ubishi ka, "Bārākpā kukiye ku nu." U bārākpāi kukiye ku ni, da ku tānāi. <sup>6</sup> Da Afarishi a utāi, da a banai a ya'in obolo n aza a na i o kutono Hiridu, e sheshei uteku u na a kuna Yesu.

### Uma n ābundāi o tonoi Yesu

<sup>7</sup> Yesu m mukumitoni n ni a lazai a kubana a Mala mā Galili, da uma n ābundāi o tonoi ni. Aza o yoku a utāi a Galili, n Yahuda, <sup>8</sup> n Urishelima, n idika i Idumiya, n idika i na yi a kasana k̄a Urdu, n ubon u likuci i Taya n Sida. Uma a nam pa dem ta de a banai u Yesu, adama a na a pana tā ili i na Yesu wi a kuya'ansa. <sup>9</sup> Uma a na a banai u Yesu i tā n ābundāi, ali da u danai mukumitoni n ni a ciyāka yi kpantsu, adama a na u dāṣāngu ende'en ni. <sup>10</sup> U potsotongu tā uma n ābundāi, da aza a na i nu mbāḷa a k̄anāi kubana wā ni adama a na a ciyā a sa'wa yi. <sup>11</sup> Aza a na i n wunlāi u gbani-gbani e ene yi

† 2:26 1 Sam. 21:1-6.

baci dem, a ci yikpa ta kelime ka ni. Kata o orukpo, "Avu da Maku ma Kashile." <sup>12</sup> Da Yesu u danai wunlai u gbani-gbani n utsura, kata a dana vuza ko ayi da ya ba.

### Yesu u zagbai Kupanazere

(Mat. 10:1-4; Luk. 6:12-16)

<sup>13</sup> Da Yesu u banai a kusan, da u dekei aza a na wi a kuciga a bana wa ni, da a banai. <sup>14</sup> Da u zagbai uma kupa n aza e re, da u bonokoi le azusukit a ni kata a ciya o yongo n ayi. U suki le adama a na a dana uma Arabali a Singai. <sup>15</sup> Da u nekei le utsura u na o kuloko wunlai u gbani-gbani. <sup>16</sup> Na va ele da Kupanazere† a na u zagbai: Sima (vuza na Yesu u ne'li kula Biturusu.) <sup>17</sup> Yakubu n vuza ni Yahaya, muku n Zabidi (ele da Yesu u ne'li le ula anan Buwanaji, da da Muku n Kakpanga.) <sup>18</sup> U zagba ta feu Andarawu, n Filibu, m Batalamawu, da u zagbai feu Matiyu, n Toma, n Yakubu ulobo u Alfa, kobolo n Tadawu, n Sima vu Ziloti. <sup>19</sup> Da kpamu u zagbai Yahuza Iskaryoti vuza na u dengei Yesu.

### Yesu m Ba'alzabu

(Mat. 12:22-32; Luk. 11:14-23; 12:10)

<sup>20</sup> Da Yesu u lazai a kubana a kpa'a, da uma n abundai o tonoi ni, ali Yesu m mukumitoni n ni a ciya a lya'a ilikulya'a ba. <sup>21</sup> Ana aza a kpa'a a ni a panai nannai, da a utai kulansa yi, adama a na a pana ta uma a danai, "Yesu va u gitā ta kujara."

<sup>22</sup> Nlum n Wilā n yoku n na mu utai a Urishelima a kanai kudana, "Yesu va wi ta n Ba'alzabu,† mogono ma wunlai u gbani-gbani. Ayi da we kuneke yi utsura u na wi o kuloko wunlai u gbani-gbani." <sup>23</sup> Da Yesu u dekei le u ya'ankai le agisana a kadanshi, u danai, "Nini dai Malya'i mo kuloko Malya'i? <sup>24</sup> Tsugono tsu pecuku baci ugboku u re da i a vishili, tsugono tsu nan lo ci a kusuba ba. <sup>25</sup> Kpa'a ku pecuku baci ugboku u re, da i a vishili uteku u le. Kpa'a ku nan lo ka kuya'an n unā u te ba. <sup>26</sup> Malya'i mi baci o kuloko Malya'i, ashe tsugono tsu Malya'i ci ta upeci de, tsu da ci ta kpamu a kuyikpa babu megeshe.

<sup>27</sup> "Babu vuza na u ku'uwa a kpa'a ku vuza vu utsura u dika ili i ni, sai u la'a vuza vu kpa'a vu nan lo utsura kata u uwa u shiya yi, adama a na u fuda u dika ili i kpa'a i ni.

<sup>28</sup> "N dana da mayun, i ta a kufuda a cinukpaka uma n unushi u na i a kuya'ansa, n kadanshi ki ishikushit ka na a dansai dem. <sup>29</sup> Amma vuza na baci dem u ya'in kadanshi ki ishikushi wa Ayinviki a Kashile, a kucinukpaka yi unushi u nan lo ba, adama a na unushi u nan lo wi o kukotso ba." <sup>30</sup> U dana le ta kadanshi ka nam pa ka, adama a na a dana ta wi ta n wunlai u gbani-gbani.

### Amgbu e Yesu n anaku e le

(Mat. 12:46-50; Luk. 8:19-21)

<sup>31</sup> Da amgbu e Yesu a banai wa ni kobolo n anaku e le. Da a shamgbai pulai da a suki vuza u bana u deke yi. <sup>32</sup> Uma n abundai a dasangi da a kanzai ni, da a danai ni, "Anavu a da na de, kobolo n amgbu a nu a kuvana wu."

<sup>33</sup> Da we ecei, "Yayi anaku a va? Anan yayi amgbu a va?" <sup>34</sup> Da u lanai aza a na i lo idashi dem, da u danai, "Indanai, ele na da anaku a va n amgbu a va. <sup>35</sup> Vuza na baci dem u ya'in ili i na Kashile ki a kuciga ele da amgbu a va n itaku i va n anaku a va."

### Agisana a kuvishangu icu'u

(Mat. 13:1-9; Luk. 8:4-8)

**4** Kanna ko yoku Yesu u gitai kuyotsongusu a kakinā ka mala. Uma a na a banai wa ni i ta n abundai, ali da u uwai a kpantsu, u dasangi punu a ku da. Uma a na a banai wa ni, da a shamgbai a kakinā ka mala ka. <sup>2</sup> Da u kanai kuyotsongusu le ili n abundai n agisana, u danai,

<sup>3</sup> "Panai, vuma vi yoku da u banai kuvishangu icu'u a kashina ka ni. <sup>4</sup> Ayi a kuvishangu icu'u ya, da icu'u i yoku i yikpai a uye. Da nnu n yawai, da a kadai i da. <sup>5</sup> Icu'u i yoku i yikpai a kagbata. Icu'u ya yu utai gogo lo, adama a na ubuta wa wi n kayala kau ba. <sup>6</sup> Amma ana kanna ku utai, da ko songi i da, adama a na kata abinya a a zuwa aralu a utsura kpamu ba, da e dekpei gogo lo. <sup>7</sup> Icu'u i yoku i yikpai a ubuta wa awana. Ana i gbonguroi, da awana a kpa'i le da a kanai kara le. <sup>8</sup> Icu'u i yoku i yikpai a idika i singai, da i gbonguroi da a matsai arata a gbagba'in. A macalatsu dem ma na kacimbi ka ka vishangi, i yoku i matsai arata ali aman-gatawun, i yoku amangatatsu, i yoku kpamu ka-mankupa."

<sup>9</sup> Da u danai, "Vuza na baci de dem wi n atsuvu a kupana, u pana."

### Ili i na i zuwai Yesu u dansai n agisana

(Mat. 13:10-17; Luk. 8:9-10)

<sup>10</sup> Ayin a na u dasangi endelen ni, aza o yoku a na i lo n Kupanazere a a banai wa ni da e ecei ni agisana a na u ya'ankai le va. <sup>11</sup> Da wu ushuki, "A zagba da ta adama a na i yeve ukuna wi ili i na yi usokongi i tsugono tsu gadi, amma aza o yoku e kuyeve ili yi usokongi i nam pa ya ba, sai n agisana. <sup>12</sup> Adama a na 'I ta a kufuda e kene n ashi, amma e kuyeve ili i na e enei ba,

i ta kpamu a kufuda kupana kadanshi ka va, amma a kufuda e yeve ka ba.

Adama a na kata o bono u Kashile ka cinukpaka le n unushi u le ba."†

### Yesu u danai le agisana a kuvishangu a

(Mat. 13:18-23; Luk. 8:11-15)

<sup>13</sup> Da Yesu u danai le, "Ada i yeve agisana a kadanshi a ba? Nini dai i kuyeve agisana a kadanshi o yoku?"

<sup>14</sup> Vuza vu kuvishangu va kadanshi ka Kashile ka'a wi a kuvishangu. <sup>15</sup> Icu'u i na i yikpai a uye, yi ta ci iyoci ya a aza a na a vishangi kadanshi ka Kashile a adu e le. N kupana ku le, kata Malya'i ma yawa ma dika kadanshi ka Kashile ka na a vishangi a adu e le. <sup>16</sup> Aza o yoku i ta ci icu'u i na i yikpai a kagbata. Ele da aza a na a ci isa

† 4:12 Ish. 6:9-10.



kadanshi ka gogo'lo m mazanga. <sup>17</sup> Amma adama a na a zuwa aralu ba, ka'la ke geshe adu e le ba. Ayin a na baci atakaci n kagbani-gbani ka yawai adama a kadanshi ka Kashiile, a tsu kpadā tā uye. <sup>18</sup> Aza o yoku i tā adanshi icu'u i na i yikpai a ubutā wa awana. Ele a pana tā kadanshi ka, <sup>19</sup> amma adama a atakaci a aduniyan a nam pa, n ashawuya a uciyi, n kucikala ki ili i na i buwai. Ku yawai da ku dikai mariki me le, a fuda a matsa ili ba. <sup>20</sup> Aza o yoku a na a yikpai a ubutā u singai, ele da aza a na a panai kadanshi. A isai ka'la, da a matsai ili n abundai. Da aza o yoku e nekei arata amangatawun a tawun, aza o yoku amangatatsu, aza o yoku kamankupa."

### Tsu na u galin a zuwa makuni

(Luk. 8:16-18)

<sup>21</sup> Da Yesu u danai le, "Vi tā a kudyaba makuni, katā vi kimbā ma'la n kasasu, ko vu zuwa daka vu kakuba? Ala, sai vu zuwa ma'la gadi vu kashamkatsu ka ni." <sup>22</sup> Ili i na yi lo ufobi dem, i da yi tā a kutā e keteshe, ili i na yi usokongi feu i tā a kubayuwā i da. <sup>23</sup> Vuza na baci de dem wi n atsuvu a kupana, u pana."

<sup>24</sup> Da u danai le, "Indanai mayin, katā i zuwa atsuvu a dā i pana. N ili i na vu kunzuki i dāda a kukunzuku ali i la'la ili i nan lo. <sup>25</sup> Vuza na baci wi n i da i tā o kudoku e neke yi, vuza na wi n i da ba, ko kenu na wi n i da, i tā a kisa yi i da."

### Agisana a icu'u i na i gbonguroi

<sup>26</sup> Da Yesu u doku u danai le kpamu, "Ta tsugono tsu Kashiile ci nannai, uteku u na vuza u cā'i icu'u a idika. <sup>27</sup> Kanna n kayin, ko u lata ko u denga, icu'u ya yi tā a kutā, katā i gbonguro. Amma ayi u yeve uteku u na i da yi a kuya'an ba. <sup>28</sup> Idika i tsu zuwa tā ili i na a cā'i i gbonguro, i gitā kuya'an akungu katā i matsa arata a singai. <sup>29</sup> Ayin a na baci ilya ya i ge'wei, katā u kapa i da adama a na ayin a vikya'a a da a yawai."

### Agisana a icu'u i musta

(Mat. 13:31-34; Luk. 13:18-19)

<sup>30</sup> Da Yesu u doku u danai, "Nini dai tsa kudana uteku u na Kashiile ki a kuya'an tsugono ci ni? Yi dai kpamu tsa kugisanku n tsu da? <sup>31</sup> Tsu da ci tā an icu'u i musta.† Vicu'u vu na vu la'i n kenu, a katsumā ki icu'u yi idika. <sup>32</sup> Ko n nannai a cā'i baci da u gbonguroi, u tsu la'la tā icā'ashi i na i buwai dem o kugbonguro. U tsu ya'an tā acaka a gbagba'in, katā nnu n yikpa punu a acaka a ni o yoku adama a na a ciyā kulu."

<sup>33</sup> N agisana n abundai a dāda Yesu u kanai kuyot-songusu uma kadanshi ka Kashiile uteku u na e kuyeve. <sup>34</sup> U ya'anka le kadanshi babu na u ya'ankai le agisana ba. Amma ayin a na baci wi uteku u ni m mukumitoni n ni, u tsu dana le tā agisana a kadanshi a.

### Yesu u shamkpai abau

(Mat. 8:23-27; Luk. 8:22-25)

<sup>35</sup> A kanna ka nan lo n kulivi, Yesu m mukumitoni punu a kakinā ka mala ka Galili u danai le, "Tsu lazai a kubana upashi u nan de." <sup>36</sup> Da a kasakpai kabundai ka uma ka, da a lazai a kubana upashi, n ayi punu a kpantsu ka. Antsu o yoku i tā lo feu a mini ma o kuttono le. <sup>37</sup> A bana da'in ba, da wunlai u gbangam n abau u dengai, u kanai kulete m kpantsu ka. Adanshi wi tā a kulibatangu n ku da. <sup>38</sup> Ayi Yesu tamkpamu de ivalin alavu a kakinā ka kpantsu n kaci ka ni u kiyangi a kakuba. Da a banai a dengusai ni a danai, "Malum! Ci tā a kukuwā, amma avu ta na adanshi vu kebece ba."

<sup>39</sup> U dengai da u barangai wunlai n abau a. U danai, "Padai bini." Da abau n wunlai dem a shamgbai, shiriri! <sup>40</sup> Da u danai le, "Yi dai i zuwai da i panai wovon nannai? Ali n gogo na katā i neke adu a dā ubutā u Kashiile ba?"

<sup>41</sup> Da o doku a panasakai wovon n abundai, da a kanai mecenshenei, "Vuma vu yi dai nannai kpamu, ali wunlai n abau a kupanaka yi?"

### Yesu u lokoi wunlai u gbani-gbani

(Mat. 8:28-34; Luk. 8:26-39)

**5** Yesu m mukumitoni n ni a yawai upashi u mala wa, a ukambu u Garasa. <sup>2</sup> Ele a kutā a kpantsu, da vuza vu wunlai u gbani-gbani wu utai a ubutā wa asaun da u gasai n Yesu. <sup>3</sup> Ubutā wa asaun u da u ci yongo. Babu vuza na u kudoku wa fuda wa shiya yi, ko n ikani. <sup>4</sup> A ci shiya yi tā ekiye n ene n ikani, amma u tsu kasa tā i da. Babu vuza na wi n utsura u na u kanai yi. <sup>5</sup> Kanna n kayin ubutā u kuyongo u ni u da a ubutā wa asaun n ubutā wu nsasan, katā u yongo de o yoroli, n u batsai ikyamba i ni n atali.

<sup>6</sup> Ana we enei Yesu da'in da u sumai u banai u gasai n ayi, u yikpai kelime ka ni. <sup>7-8</sup> Da Yesu u danai wunlai u gbani-gbani wa, "Kasakpa vuma vu nan lo." Dada wo orukpoi n kaca'la, "Yi dai i burai nu, nu mpa, Yesu Maku ma Kashiile? Kucina n Kashiile va kutakacika mu ba."

<sup>9</sup> Da ta na Yesu we ecei ni, "Kula ku nu ku da ya?"

Da wu ushuki, "Kula ku va ku da 'Kotoro', adama a na ci tā n abundai." <sup>10</sup> Da u kanai kufolono Yesu, katā u loko le punu a kubana da'in a ukambu wa ba.

<sup>11</sup> Ubutā wa lo, ushiga wu ngurusunu wi tā lo a kalina lo a gidala'u ka masasan. <sup>12</sup> Da wunlai u gbani-gbani o folonoi ni a danai, "Kasakpa tsu tsu bana tsu uwa a ubutā wu ngurusunu u nan de wa." <sup>13</sup> Da wu ushuki le, da wunlai u gbani-gbani wu utai. Da u uwai a ubutā wu ngurusunu wa. Ana a uwai, da a sumai, a gidala'i a uwai a mala, da a kuwai punu. Kabundai ka ngurusunu ka ka yawa tā akpan e re (2,000).

<sup>14</sup> Da aza a ngurusunu a a sumai, adama a na a bana a dana uma a likuci i gbagba'in n i wawa'la. Da uma a utai a banai, adama a na e ene ili i na i ya'in. <sup>15</sup> Ana a yawai u Yesu, da e enei vuza na wi ishi n wunlai u gbani-gbani kotoro idashi, a ukai ni ntogu, ayi kpamu a katsumā ka mariki ka ni. Da dem vi le a panai wovon.

<sup>16</sup> Aza a na e enei ili ya n aashi e le, da a kanai kutonuko uma ili i na i ciyayi vuza vu wunlai u gbani-gbani va, kobolo nu ngurusunu ma feu. <sup>17</sup> Da a kanai kufolono Yesu wu utai punu a ukambu u le.

<sup>18</sup> Ayi Yesu a ku'luwa a kpantsu, da vuza na wi ishi n wunlai u gbani-gbani u kanai kufolono yi, wu ushuki adama a na u tono yi. <sup>19</sup> Amma Yesu wu ushuku yi ba, da u danai ni, "Wala a kubana a kpa'a, wa aza a nu. Vu dana le ili i na Vuzavagudu u ya'ankai nu, n tsu na u panai asuvayali a nu." <sup>20</sup> Da u laza, u kanai kudanasa uma a ubon u Dikafoli, ili i gbangam i na Yesu u ya'ankai ni. Uma dem, da a kanai kuya'an mereve.

### Jayiru u banai a ubuta u Yesu

(Mat. 9:18-26; Luk. 8:40-56)

<sup>21</sup> Ana Yesu u bonoi a upashi u nan de a kpantsu, da uma n abundai a kanzai ni. Ayi tamkpamu u shamgbai a kakinai ka mala. <sup>22</sup> Da vuzagbayin vu kunu ka avasa vi yoku wu utai de, kula ku ni ku da Jayiru. Ana we enei Yesu, da u banai, da u kudangi e kelime ka ni. <sup>23</sup> Da u folonoi ni n utsura, u danai, "Mekere me kenu ma va mi ta de a kukuwa. Vi ishi baci a kushuku vu tawa vu zuwaka yi kukiye, adama a na u ciyay wuma."

<sup>24</sup> Da Yesu u banai kobolo n ayi, da uma n abundai a kanai kutono yi n o'usoi ni.

<sup>25</sup> Punu a katsumai ka abundai ka uma ka, vuka vi yoku vi ya'an ta aya kupa n e re ayi mpasa o kulolo.

<sup>26</sup> U so'lo ta atakaci a kulansa aza a aguma. U langasa ta ili i na wi n i da dem, adama a kulansa aza a aguma, ili ya ta na a kulyala kelime. <sup>27</sup> Ana u panai ukuna u Yesu, da u yawai lo a kucina ku ni a ubuta u uma a, da u sa'wai ni motogu. <sup>28</sup> Adama a na u sheshe ta a kadu ka ni, "Ko kuminya ku ni ku da baci n sa'wai, mi ta o kupotso."

<sup>29</sup> Golo lo da kulolo ku mpasa ka ku shamgbai. A ikyamba i ni kpamu u pana ta o potsokpo yi ta a katsumai ka atakaci a ni. <sup>30</sup> Gogo lo, da Yesu u yevei a na utsura wu utai a ikyamba i ni. Da u kpatalai u lanai uma a, da we ecei, "Yayi u sa'wai motogu ma va?"

<sup>31</sup> Da mukumitoni n ni mu ushuki ni, "Avu e kene uma e kuteengu wu, da ve kece, 'Yayi u sa'wai mu?'"

<sup>32</sup> Da Yesu u lya'i kelime n kulanku, adama a na we ene vuza na u ya'in nannai va. <sup>33</sup> Ana vuka va vi yevei ili i na u ya'in, da u banai u kudangi kelime ka ni n wovon ikyamba e kuje'e. <sup>34</sup> Da u danai ni, "Mekere ma va, uneki u kadu u nu u potsokpo wu ta. Wala m matana, mbanaki n nu n kotso ta."

### Yesu u dengusai mekere ma Jayiru

<sup>35</sup> Ayi a katsumai ka kadanshi, da uma o yoku a na utai a kpa'a ku vuzagbayin vu kunu ka avasa va a danai ni, "Maku ma nu ma kuwa ta de. Yi dai kpamu vo ko'uso Malum kuya'an ka?" <sup>36</sup> Amma Yesu u kebece n kadanshi ka na i a kuya'an ba, da u danai vuzagbayin va, "Kata vu pana wovon ba, neke kadu ka nu koci."

<sup>37</sup> U kasakpa vuza u tono yi ba, sai Biturusu n Yakubu kobolo n Yahaya, Yakubu vuza ni. <sup>38</sup> Ana a yawai a kpa'a ku vuzagbayin ka, da u panai uma a kaca'a m

masi babu uteku n kula. <sup>39</sup> Ana u uwai, da we ecei le, "Yi dai i zuwai da yi a kaca'a m masi nannai? Kata maku me mekere ma ukpa u da yi ba, alavu a da yi."

<sup>40</sup> Da a kanai kuya'an ka yi izoshi i kugoyi, da u lokoi le.

Da u dikai esheku n anaku e mekere a, m mukumitoni n na i kobolo. Da a uwai a ubuta u na a va'anki mekere ma. <sup>41</sup> Da u kanai kukiye ku ni. Da u danai ni, "Talita kumi," ili i na u danai ni i da'a, "Maku me mekere, mi ta a kudana wu, denga."

<sup>42</sup> Gogo lo da maku me mekere ma ma dengai ma kanai nwalu. (Maku me mekere ma wi ta n aya kupa n e re.) Da uma dem a kanai mereve. <sup>43</sup> Da u ronoi le at-suvu, "Kata a kasakpa vuza u yeve ili i nam pa ba." Da u danai e neke yi ilikulya'a u lya'a.

### A iwain Yesu a Nazara

(Mat. 13:53-58; Luk. 4:16-30)

**6** Yesu u kasakpai ubuta u nan lo, da u bonoi a likuci i ni a Nazara. Da mukumitoni n ni n tonoi ni.

<sup>2</sup> Ana kanna ka Ashibi ka yawai, da u kanai kuya'an kuyotsongusu a kunu ka avasa ku le. Uma n abundai a na a panakai ni dem, da a ya'in mereve. Da a kanai mecenshenei, "Te dai tamkpamu vuma vu nam pa u ciyayi ili i nam pa? Kuyeve ke ne ku dai tamkpamu wi n ku da? Te dai kpamu u ciyayi utsura u na wi a kuya'ansa ili i mereve?" Ayi na da keshe'wi ka ndanga ka ba? Ayi da ulobo u Meri wa ba? Anan Yakubu n Isuhut n Yahuzo kobolo n Sima mokoshi me le? Ataku a ni a da ci na kobolo ba?" Wo okpo ta ili i matada we le. Da a iwain ni.

<sup>4</sup> Amma da u danai le, "A ci cikpa ta keneki a ubuta dem, amma a likuci i ni m kpa'a ku ni a ci cikpa yi ba."

<sup>5</sup> Wa kufuda kuya'an ili i mereve ba, sai u zuwaka aza a mbanaki kenu kukiye, adama a na u potsotongu le.

<sup>6</sup> Da u ya'in mereve, adama a na e neke adu e le wa ni ba.

### Yesu u suki Kupanazere a

(Mat. 10:5-15; Luk. 9:1-6)

Da Yesu u kanai kura'la a likuci kakau n u yotsongi uma. <sup>7</sup> U dekei Kupanazere da u suki le aza e re e re. Da u nekei le utsura u na o kuloko wunlai u gbani-gbani. <sup>8</sup> Da u danai le: "Kata i dika ili i yoku adama a nwalu n da ba, kalangu koci ka'a i kudika. Kata i dika burodi, ko ujika, ko ikebe o nsolo n da ba. <sup>9</sup> Ukai ataka, amma kata i dika ntogu n yoku ba. <sup>10</sup> Kpa'a ku na baci a isai da dem, shamgbai punu, sai ayin a na i kutai punu a likuci ya. <sup>11</sup> Likuci kpamu i iwan baci kisa da ko kupanaka da, kasakpai ubuta wa, kata i kapatsa kubuta u ene a da punu a likuci ya. Na lo va, wo okpo ta urotu we le, ada ili i bura da ba." <sup>12</sup> Da a utai a banai a kanai kudana uma kadanshi ka Kashile, adama a na a shika unushit u le kata o bono a ubuta u Kashile. <sup>13</sup> Da a kanai kuloko wunlai u gbani-gbani n abundai, a sukumakai aza a mbanaki mani'in, adama a na o potso.

### Ukpā u Yahaya vu Kusumbu ka Akucina

(Mat. 14:1-12; Luk. 9:7-9)

<sup>14</sup> Da Mogono Hiridu† u panai arabali e Yesu, adama a na uma n ̄bundāi i t̄a a kudansa ukuna u Yesu wa. Da aza o yoku a danai, “Yahaya vu Kusumbu ka Akucina da u dengāi n wuma. Dada u ciyāi utsura u na wi a kuya'ansa ili i mereve.”†

<sup>15</sup> Aza o yoku a danai, “Iliya da.”

Aza o yoku a danai, “Ayi keneki ka'a, ka na ko yotsoi eneki a cau.”

<sup>16</sup> Ana Hiridu u panai nannai, da u danai, “Yahaya vu na m gbatyai kaci k̄a ni n ayin a de, ayi da u dengāi.”

<sup>17</sup> Adama a na Hiridu n k̄aci k̄a ni u sa'wa t̄a kuzuwa a k̄anā yi. U zuwai a shiya yi k̄at̄a a uka yi ugbashi, adama a Hiridiya vuka vu vangu ni Filibu, vu na u zuwai.

<sup>18</sup> Adama a na Yahaya u yongo t̄a a kudana yi, “U ga'an vu dika vuka vu ambu ba.”

<sup>19</sup> Ayi Hiridiya ta na, da u remei Yahaya a k̄adu k̄a ni, ali da u cigai kuna yi, amma u yeve uteku u na u kuya'an ba. <sup>20</sup> Wi t̄a a kupana wovon u Yahaya, adama a na u yeve t̄a vuma vu usubi da. Ayin a na baci Hiridu u panakai Yahaya a kadanshi k̄adu k̄a ni k̄a tsu namgb̄a t̄a, amma n nannai dem u ci ciga t̄a u panaka yi.

<sup>21</sup> Amma a ukocishi, Hiridiya u ciyāi uye a kanna ka na Hiridu wi a kuciba n kanna ka na a matsai ni. Da u banuki aza a gbar̄agbar̄a a ni, kobolo n azagbagba'in o soji a ni, n azagbagba'in a ubon u Galili k̄adiv̄a. <sup>22</sup> Ana mekere ma Hiridiya ma uwai n kuje'e, da Hiridu u panai uyo'o kobolo n omoci a ni. Da mogono ma ma danai mekere ma, “Folono ili i na vi a kuciga dem, mi t̄a a kufuda me neke wu.” <sup>23</sup> Da u doku u kucinakai ni, u danai, “Ili i na baci de dem, vu folonoi, mi t̄a e kuneke wu. Ko ubon u tsugono tsu v̄a tsu da baci vu folonoi.”

<sup>24</sup> Da wu ut̄ai, da u banai w̄a an̄aku. Da we ecei, “Yi d̄ai n kudamgba mo folono?”

Da an̄aku a danai, “Folono kaci ka Yahaya vuza na u ci ya'an kusumbu ka akucina.”

<sup>25</sup> Gogo lo, da u uwai u mogono m moloko, da u folonoi ni, u danai, “Gogo na mi t̄a a kuciga vi neke mu kaci ka Yahaya vuza na u ci ya'an kusumbu ka akucina a mat̄ank̄adi.”

<sup>26</sup> Da mogono m̄a namgb̄ai k̄atsum̄a k̄au. Amma adama a akucina a na u ya'in e kelime ko omoci a na wi n a da, u yeve uteku u na u kusan̄ka yi ba. <sup>27</sup> Gogo va lo da u suki kosoji k̄a ni ka bana ka gbatya kaci ka Yahaya u tuk̄a. Da u banai u gbatyai kaci ka Yahaya punu a kunu ku ugbashi. <sup>28</sup> Da u tuk̄ai ni n kaci ka a mat̄ank̄adi, da u nekei mekere ma. Da mekere ma ma bankai an̄aku. <sup>29</sup> Ana mukumitoni n Yahaya a panai nannai, da a banai a dikai keven k̄a ni, adama a na a cid̄angu ka'a a kasaun.

### Yesu u cuwat̄angi uma ak̄pan a tawun n ilikulya'a

(Mat. 14:13-21; Luk. 9:10-17; Yah. 6:1-14)

<sup>30</sup> Da azusuki o bonoi u Yesu, da a danai ni rak̄a ili i na a ya'in n ili i na o yotsongushi.

<sup>31</sup> Da Yesu u danai le, “K̄asak̄pa tsu bana a ubut̄a u na tsa kuyongo ende'en tsu i ciyā yu uvuka.” Adama a na uma n ̄bundāi i t̄a a kut̄awa n a lazai, azusuki a ni feu a ciyā ayin a na a kulya'a ilikulya'a ba. <sup>32</sup> Da a uwai a kpantsu a kubana a ubut̄a u na o kuyongo ende'en le. <sup>33</sup> Uma n ̄bundāi a na e enei le a kulaza, e yevei le. Da uma a likuci kakau a sumai a banai upashi u nan de kafu ele a yawa de. <sup>34</sup> Ana Yesu wu ut̄ai a kpantsu, da we enei k̄abundāi ka uma. Da asuvayali a k̄anāi ni n ele, adama a na we ene le t̄a adanshi nlala n da n na mi babu magubi. Da u k̄anāi kuyotsongusu le ili n ̄bundāi.

<sup>35</sup> Ana kanna k̄a git̄ai kukotso, da mukumitoni n ni m banai w̄a ni, a danai, “Kanna ka na o kukotso, ubut̄a u na ci kpamu na wi n uma ba. <sup>36</sup> Dana uma a a wala, adama a na a bana ashina a na i lo devu devu ko likuci, adama a na a bana a tsulaka k̄aci ke le ilikulya'a.”

<sup>37</sup> Da wu ushuki le, “Nekei le ilikulya'a adama a na a lya'a.” Da e ecei ni, “Vi t̄a a kuciga tsu una ikebe † i tsu rak̄a i na i yawai i kuliv̄a i kanna ke te amangatawenre (200) a ubut̄a wi ilikulya'a, k̄at̄a tsu neke le?”

<sup>38</sup> Da Yesu we ecei le, “Burodi vu yain d̄ai yi lo n vu d̄a?” Ana a banai o kondoi, da a danai ni, “Ci t̄a m burodi vu tawun n adan e re.”

<sup>39</sup> Da u danai mukumitoni n ni, n dana uma a a d̄as̄angu ugboku kakau a mit̄a m̄a t̄aku ma lo. <sup>40</sup> Da uma a d̄as̄angi kakau ugboku amangatawun a tawun, aza o yoku amangerenkupa n kupa. <sup>41</sup> Da u dikai burodi vu tawun n adan e re, wi indai gadi, da u cikpai K̄ashile. Da u wansai burodi va u nekei mukumitoni n ni, adama a na e peceke uma a. Da u doku u wansai adan a, u nekei le. <sup>42</sup> Uma a na i lo dem, a lya'i, da a cuw̄ai. <sup>43</sup> Da mukumitoni n ni o bolongi alyashi a ilikulya'a a na a buwai, ali mbana kupa n e re. <sup>44</sup> Ali a na a lya'i ilikulya'a a k̄atsum̄a ka uma ka, ele da ak̄pan a tawun (5,000).

### Yesu u ya'in nwalu a gadi vu mala

(Mat. 14:22-33; Yah. 6:15-21)

<sup>45</sup> Gogo lo da Yesu u danai mukumitoni n ni n uwa a kpantsu k̄at̄a a laza kelime k̄a ni a pasa mala ma a kubana Besaida. Ayi tamkpamu u shamgbai bi'i adama a na u pecemgbenei n uma a. <sup>46</sup> Ana u danai uma a laza, da ayi u lazai a kubana a kusan, adama a na u ya'an kavasa. <sup>47</sup> Ana kulivi ku ya'in, kpantsu de e mere ma mala. Yesu tamkpamu de a k̄akin̄a. <sup>48</sup> Da we enei mukumitoni n ni de e kulete e mere ma mala, adama a na wunl̄ai u da wi a kutakacika le. A kubana a kayin ka kpasani, da u banai we le ayi nwalu gadi vu mini. U ya'an t̄a adanshi wi t̄a a kulaza le. <sup>49</sup> Amma ana e enei ni a nwalu a gadi vu mini, a dana t̄a kafataluwa

† L̄an̄a a kaci ku udani “Ikebe”, punu de k̄at̄a vu l̄an̄a “Dinari” a Ubut̄a wi ili i Kuyeve.

ka'la. Da o orukpoi n wovon, <sup>50</sup> adama a na raka vi le e ene yi ta da a panai wovon n abundai.

Da Yesu u danai le gogo lo, "Gbamai asuvu. Mpa da, kata i pana wovon ba."

<sup>51</sup> Da u uwai a kpantsu n ele. Da wunlai u shamgbai, da a kana kuyalan mereve, <sup>52</sup> adama a na kata e yeve uteku u na Yesu u nekei uma akpan a tawun (5,000) ilikulya'a ba, adama a ugbawansuvu u le.

### Yesu u potsokpoi aza a mbala a Janisara

(Mat. 14:34-36)

<sup>53</sup> Ana a pasai, da a yawai a idika i Janisara, da a shiyai kpantsu ku le. <sup>54</sup> N kutu ku le a kpantsu da uma e yevei Yesu va. <sup>55</sup> Da a sumai o tonoi a ubuta raka a kudika aza a mbanaki a ivalin a ajiba e le, a kubanka a ubuta u na wi. <sup>56</sup> Ubuta u na baci dem u banai, ko likuci i gbayin ko i kenke'en ko a kakamba, a tsu zuwaka yi ta aza a mbanaki e kuden. Kata o folono yi ko kuminya ku ni a ciya a sa'wa. Aza a na a sa'wai dem da o potsoi.

### Agadu a ikaya

(Mat. 15:1-9)

**7** Afarishi kobolo nu n lum n Wila n yoku a utai a Urishelima da a banai adama a na e ene Yesu. <sup>2</sup> Da e enei mukumitoni n ni a kulya'a ilikulya'a babu ekiye usali mayin.

<sup>3</sup> (Afarishi n Ayahuda dem a ci lya'a ilikulya'a ba, sai a sa'la ekiye e le mayin. Adama a na i ta o kutono agadu a ikaya e le. <sup>4</sup> Ko a utai baci e kuden a kulya'a ilikulya'a ba, sai a sa'la bili ekiye. Agadu i ta n abundai a na i o kutono, tsu na kuzala ku nko'o nu ndiki kobolo n edele.)

<sup>5</sup> Da Afarishi kobolo nu n lum n Wila me ecei Yesu, "Yi dai i zuwai mukumitoni n nu i o kutono agadu a ikaya ba? Da i a kulya'a ilikulya'a babu na a sali ekiye?"

<sup>6</sup> Da u danai le, "Ada aza a kapalakashi! Kadanshi ke keneki Ishaya mayun da, ana u danai i na Kashile ka danai,

'A danai uma a nam pa, n unu u le u da i e kuneke mu tsugbayin.

Amma punu adu e le i ta dalin nu mpa.

<sup>7</sup> Uma a nam pa gbani da i a kuyalanka mu tsugbashi n unu u le.

Adama a na adu e le i ta dalin nu mpa.

Ili i na i o kuyotsongusu, wila u uma u da koci.†

<sup>8</sup> "I vakangi kadanshi ka Kashile, da i dikai kadanshi ka uma."

<sup>9</sup> Da u danai le, "I yeve ta kuvakangu kadanshi ka Kashile, adama a na i tono agadu a da. <sup>10</sup> Adama a na Musa† u dana ta, 'Cikpa eshevu kobolo n anavu. Vuza na baci u goyoi anaku ko esheku, vuma vu nan lo a una yi.' <sup>11</sup> Amma kuyotsongusu ku da ku dana ili i singai i da vuza u dana anaku ko esheku, 'Ili i na mi ishi e kuneke da dem n neke ta de Kashile.' <sup>††12</sup> Nannai kpamu i sanaka yi ta kubanka esheku ko anaku n ili i yoku.

† 7:7 Ish. 29:13. †† Ayahuda a cau i ta n agadu o yoku a na e ci deke "korban". Agadu a da a na vuma u kuneke ikebe ko ili i na i n i da an alyuka adama a ulinga u Kashile. Na va u zuwa le ta okpoi

<sup>13</sup> Ta i ci yalan nannai i bonoko kadanshi ka Kashile ili i gbani adama o kuyotsongusu ku da. Ili n abundai uteku u nan lo i da i ci yalan."

### Ili i na i tsu langasa vuma

(Mat. 15:10-20)

<sup>14</sup> Da Yesu u doku u dekei uma a, da u danai le, "Zuwakai mu atsuva raka vu da, kata i panaka mu. <sup>15</sup> Ili i na i ku'uwa a katsuma ka vuza, i da yi kulangasa vuza ba, sai ili i na yi a kutu punu a asuvu a ni. <sup>16</sup> [Vuza na baci de dem wi n atsuva a kupana, u pana.]"

<sup>17</sup> Ana u kasakpai kabundai ka uma ka, da u uwai a kpa'la. Da mukumitoni n ni me ecei ni, "Yi dai vi ciyi na agisana a kadanshi a na vi ya'in va?" <sup>18</sup> Da u danai le, "Ada i yeve iyoci i kadanshi ya ba? Ili i na baci de dem i uwai a katsuma ka vuma, babu uteku u na i kulangasa vuza? <sup>19</sup> Adama a na i da i uwa kadu ka ni ba, a katsuma ka ni ka'la, ta kpamu i kutu nannai?" Ta ta na nannai, Yesu u danai vuza wi ta a kufuda wa lya'a ilikulya'a dem.

<sup>20</sup> Da kpamu u danai le, "Ili i na ya kutu a kadu ka vuma, i da ya kulangasa yi. <sup>21</sup> Adama a na ta punu a kadu ka vuma, kadanshi ka gbani-gbani ki a kutu. Tsugbani n amaci n ali, n uboki, m munaka, n tsugbani n nkere n olobo. <sup>22</sup> N ashi awuya, n asuvu a awuya, n tsugbani, m modoroko, n aradi, n cishe'e, n kuyalan ki ili i gbani-gbani dem. <sup>23</sup> Ili i gbani-gbani i nan lo dem, ta punu i da yi a kutu asuvu a vuma. I da kpamu ya kulangasa vuma."

### Uneki u kadu u Vuka vi Finisiya

(Mat. 15:21-28)

<sup>24</sup> Punu na lo a ubuta wa, da u dengai, da u banai a ubon u Taya kobolo n Sida. Da u uwai a kpa'la ku yoku, amma ta na u ciga vuza u yeve ba. Babu ta na uteku u na u kusokongu kaci ka ni. <sup>25</sup> Da vuka vi yoku vu na maku mekere ma ni, mi n wunlai u gbani-gbani o kutono yi. Ana u panai Yesu wi ta lo, da u banai wa ni, da u kudangi kelime ka ni. <sup>26</sup> Vuka va ta na Vuzakayimbi da, ta de a matsai ni Siriya vu Finisiya. Da u folonoi Yesu u lokoko mekere ma ni wunlai u gbani-gbani. <sup>27</sup> Da Yesu u danai ni, "Kasakpa muku n cuwa bili. Adama a na u galan a dika ilikulya'a i muku e neke nshe'e ba."

<sup>28</sup> Amma da vuka va vu ushuki ni, "E, ta nannai Vuzavagudu, amma nshe'e n ci lya'a ta alyashi a muku."

<sup>29</sup> Da u danai ni, "Adama a kadanshi ka na vu ya'in na, wala vu bono a kpa'la. Wunlai u gbani-gbani u kasakpa ta mekere ma."

<sup>30</sup> Da u lazai o kubono a kpa'la, u cinai mekere ma ivalin a kajiba. Wunlai u gbani-gbani kpamu wana dai u kasakpa yi.

babu unushi ko kadama a lana baci mmaci n le ba, a kucikpa a kana i da adama a kaci ke le a na e neke Kashile.

### Yesu u potsokpoi kagulani

<sup>31</sup> Da Yesu u k̄as̄akp̄ai ubon u Taya. Da u tonoi n Sida, da u banai a ubon u Mala m̄a Ḡalili n ubon u Dikafoli. <sup>32</sup> Da a bankai ni n kagulani ko yoku vuza vu cikeku. Da o folonoi ni adama a na u zuwaka yi kukiye k̄at̄a u potsokpo yi. <sup>33</sup> Da Yesu u d̄ikai ni adama a na u pece yi n uma a na a buwai. Da u zuwai ājivu ā ni a atsuvu a kagulani a da u ci'ikp̄ai ni nts̄an, da u sa'wai kelentsu ka vuma ka. <sup>34</sup> Da Yesu u dengus̄ai āshi ā ni gadi, da wu ur̄ai n k̄at̄sum̄a. Da u danai vuma va, "Ifata," d̄ada "Bayuwa."

<sup>35</sup> Da u bayuw̄ai atsuvu ā ni, da kelentsu feu ka shikpai. Da u k̄an̄ai kadanshi mayin. <sup>36</sup> Da Yesu u kushei le, k̄at̄a a dana vuza ba. Amma d̄a ukushe wa wo okpoi adanshi a kushangu le t̄a, a bana a dana uma kadanshi ka. <sup>37</sup> Da uma ā k̄an̄ai kuya'an mereve n ābund̄ai. A danai u ya'an t̄a ili dem mayin u zuwai kagulani ka panai, kebebe kpamu ka ya'in kadanshi.

### Yesu u nekei uma ākpan̄ a n̄ashi ilikulya'a

(Mat. 15:32-39)

**8** Ayin a nan lo, da k̄abund̄ai ka uma ko obolongi, i ta na n ilikulya'a ba. Da Yesu u d̄ekei mukumitoni n ni, da u danai le, <sup>2</sup> "Mi t̄a a kupana asuvayali a uma a nam pa, adama a na anana d̄a ayin a tatsu i kobolo nu mpa, a buwa ta na n ilikulya'a ba. <sup>3</sup> N dana le baci a laza o kubono a kpa'a nannai n kambulu, aza o yoku a kufuda a bana a kpa'a ba. Adama a na aza o yoku ut̄a t̄a d̄a'in."

<sup>4</sup> Da mukumitoni n ni me ecei ni, "Te d̄ai ts̄a kuciya ilikulya'a i na i kuyawa k̄at̄a ci neke le a kakamba ka nam pa?"

<sup>5</sup> Da we ecei le, "Burodi vi yain d̄ai yi lo n vu d̄a?"  
Da ā ushuki, "Vi cindere."

<sup>6</sup> Da Yesu u danai uma a, a d̄as̄angu a idika. Ana u d̄ikai burodi vi cindere vu nan lo va, da u cikpai K̄ashile, da u wansai. Da u nekei mukumitoni n ni adama a na e peceke uma a, d̄a ā k̄an̄ai kupeceke le. <sup>7</sup> I t̄a kpamu n adan e kenke'len kenu. Ana u cikpai K̄ashile, da u danai a d̄ika e peceke le. <sup>8</sup> Da a lya'i ali d̄a ā cuw̄ai, da mukumitoni m bolongi alyashi a na a buwai, d̄a a shatangi mbana n cindere. <sup>9</sup> Uma a na a lya'i ilikulya'a ya i t̄a uma ākpan̄ a n̄ashi (4,000). Da u danai le a laza a kubana a kpa'a. <sup>10</sup> Gogo lo, da u uwai a kpantsu m mukumitoni n ni, da u lazai a kubana a idika i Dalamanuta.

### Afarishi a na i ā kul̄ans̄a urotu

(Mat. 16:1-4; Luk. 11:29-32)

<sup>11</sup> Da Afarishi ā t̄aw̄ai ā k̄an̄ai kananai n Yesu, i ā kul̄ans̄a yi adama a na o kondo yi u yotsongu le urotu u na wi d̄e gadi. <sup>12</sup> Da Yesu wu ur̄ai n k̄at̄sum̄a k̄au d̄a u danai le, "Yi d̄ai i zuwai d̄a uma o gogo na a nam pa i ā kul̄ans̄a e ene urotu? N dana d̄a mayun, urotu wi lo u na o kuyotsongu uma o gogo na ba."

<sup>13</sup> Ubut̄a wa lo, d̄a u k̄as̄akp̄ai le, da u doku u uwai a kpantsu u lazai a kubana upashi.

### Kusasu ku burodi ka Afarishi n ku Hiridu

(Mat. 16:5-12)

<sup>14</sup> Kanna ka nan lo, mukumitoni n ni a cinukpa t̄a kudika ilikulya'a, i t̄a m burodi vi te koci punu asuvu a kpantsu. <sup>15</sup> Da u dansukai le, "K̄at̄a i ya'an cico'lo n kusasu ka Afarishi n ku Hiridu."

<sup>16</sup> Da ā k̄an̄ai kuya'ankpanai kadanshi, a danai, "U dana tsu t̄a ili i nam pa adama a na ci m burodi ba."

<sup>17</sup> Ana Yesu u yevei ili i na i a kudansa, da we ecei le, "Yi d̄ai i zuwai d̄a yi a kudana ād̄a yi m burodi ba? I dana ād̄a kpamu i yeve ili i na mi a kudansa ba? Ādu ā d̄a i t̄a uduyanuki? <sup>18</sup> Yi t̄a n āshi, amma ye ene ba. Yi t̄a n atsuvu, amma yi a kupana ba. I ci ciba feu ba? <sup>19</sup> Ana n wansai burodi vu tawun, n nekei uma ākpan̄ a tawun (5,000). Mbana n yain n d̄ai i pur̄ai alyashi a?"

Da ā ushuki, "Kupa n i re."

<sup>20</sup> "Ana n doku n wansai burodi vi cindere, n nekei uma ākpan̄ a n̄ashi (4,000), mbana n yain n d̄ai i bolonggi alyashi a?"

Da ā ushuki, "N cindere."

<sup>21</sup> Da we ecei le, "Ali n gogo na, k̄at̄a i yeve ba?"

### Yesu u potsokpoi kayimba a Besaida

<sup>22</sup> Ana a yawai a Besaida, da uma o yoku a bankai ni n kayimba, da o folonoi ni u sa'wa kayimba ka adama a na u potso. <sup>23</sup> Da u k̄an̄ai kukiye ku kayimba ka, da u bankai ni pulai vu likuci. Ana u ci'ikp̄ai ni nts̄an ā āshi a ni, da u sa'wai ni n kukiye, da we ecei ni, "Vi t̄a a kufuda ve kene ili gogo na?"

<sup>24</sup> Da kayimba ka ka gadukpai kaci, u danai, "Mi t̄a e kene uma amma adanshi ndanga n d̄a mi e kene a kukar̄a'a."

<sup>25</sup> Da u doku u d̄ikai kukiye ku ni, da u sa'wai ni ā āshi, d̄a āshi ā ni ā bayuw̄ai, da u k̄an̄ai kene ili dem mayin. <sup>26</sup> Da Yesu u danai ni u bono a kpa'a. "Amma k̄at̄a vu uwa ā likuci ba."

### Biturusu u danai Yesu Kishi ka'a

(Mat. 16:13-20; Luk. 9:18-21)

<sup>27</sup> Yesu m mukumitoni n ni a uwai ā likuci i wawa'a i Kasariya Filibi. A uye wa lo, da we ecei le. U danai, "Yayi uma e ci d̄eke mu?"

<sup>28</sup> Da ā ushuki, "Aza o yoku a danai, avu d̄a Yahaya vu Kusumbu ka Akucina. Aza o yoku a danai, Iliya d̄a vi. Aza o yoku kpamu a danai, avu va keneki ko yoku ka'a."

<sup>29</sup> Da we ecei le, "Ād̄a tamkpamu yayi i ci d̄eke mu, yayi i danai mpa mi?"

Da Biturusu wu ushuki, "Avu d̄a Kirisiti' Kishi." †

<sup>30</sup> Da Yesu u kushei le, k̄at̄a a dana vuza ko āyi d̄a ya ba.

† Ili i na Biturusu wi a kudansa i d̄ada na, "Vi t̄a o kokpo mogono m̄a tsu."

### Yesu u danai uteku u na u kukuwā

(Mat. 16:21-28; Luk. 9:22-27)

<sup>31</sup> Da Yesu u k̄an̄ai kuyotsongusu le, u danai, “Mayun da Maku ma Vuma mo kuso'o t̄a atakaci kakau n̄ ābund̄ai. K̄at̄a azagbagba'in, n̄ anan ganu vu gbagba'in, t̄ kobolo nu n̄lum n̄ wil̄a, a iwan mu k̄at̄a a una mu. Amma a kanna ka tatsu, mi t̄a a kudenḡa n̄ wuma.” <sup>32</sup> Yesu u ya'in kadanshi ka nan lo e keteshe. Da Biturusu u k̄an̄ai ni u bankai ni kakambu ke te, da u k̄an̄ai kubarangu yi. <sup>33</sup> Ana Yesu u kpatalai, da wi indanai mukumitoni n̄ ni. Da u barangi Biturusu u danai, “Denḡa lo, malya'li, vu ci ya'an kadanshi ki ili i K̄ashile ba, sai i uma.”

<sup>34</sup> Da u dekei k̄abund̄ai ka uma ka kobolo m̄ mukumitoni n̄ ni, da u danai le, “Vuza na baci dem, wi a kuciga wo tonu mu, sai u iwan k̄aci k̄a ni, k̄at̄a u d̄ika madanga ma atakaci m̄ ni u tonu mu. <sup>35</sup> Vuza na baci de dem, wi a kuciga wuma u ni, wi t̄a a kunamba u da. Vuza na baci de dem u iwain wuma u ni, adama a v̄a n̄ adama a Arabali a Singai feu, wi t̄a a kuciya u da. <sup>36</sup> Yi d̄ai vuma u kudamgba w̄a ciȳa a aduniyan a nam pa r̄ak̄a, amma u namba baci wuma u ni? <sup>37</sup> Yi d̄ai vuma wa damgba we neke, adama a na wi isa wuma u ni? <sup>38</sup> Vuza u pana baci wono u v̄a n̄ akaka a v̄a, a ayin a nam pa ana aduniyan i tukpa n̄ kawasasa n̄ kagbanigbani. Maku ma Vuma feu mi t̄a a kupana wono u ni, ayin a na baci u yawai e kelime ke esheku, kobolo n̄ alingata a K̄ashile.”

**9** Da u danai le, “Mi t̄a a kudana d̄a mayun. Aza o yoku a na i a kashani na e kene ukp̄a ba, sai e ene tsugono tsu K̄ashile a kutaw̄a n̄ utsura.”

### A saba'li ikyamba i Yesu

(Mat. 17:1-13; Luk. 9:28-36)

<sup>2</sup> Ana ayin a t̄ali a ya'in, da Yesu u dikai Biturusu, Yakubu kobolo n̄ Yahaya a kubana a kusan ku yoku ende'en ele. Da ikyamba i Yesu i saba'li e kelime ke le.

<sup>3</sup> Da aminya a ni o okpoi w̄ari pushe-pushe, da w̄ari wa u lali ili i na vi e kene dem w̄ari aduniyan a nam pa.

<sup>4</sup> Ubut̄a wa lo, da Musa kobolo n̄ Iliya t̄ a ut̄ai lo. Da a k̄an̄ai kuya'an kadanshi n̄ Yesu. <sup>5</sup> Da Biturusu u danai Yesu, “Malum, u ga'an t̄a a na ci na. Ci ya'an ap̄am a tatsu, ke te ka Musa, ke te ka Iliya, ke te tamkpamu k̄a nu.” <sup>6</sup> (U dansa t̄a ili i nam pa adama a na wi t̄a a kupana wovon n̄ ābund̄ai, u yeve ili i na u kudana ba.)

<sup>7</sup> Da keleshu ku ut̄ai de da ka palai le dem, da k̄al̄ak̄atsu ku ut̄ai punu ka danai, “Na va Maku mu ucigi m̄a v̄a ma'a. Zuwai atsuvi i panaka yi.” <sup>8</sup> Gogo va lo, ana a lan̄ak̄ai a ubut̄a dem, o doku e ene vuza lo kobolo n̄ ele ba, sai Yesu ende'en.

<sup>9</sup> Ele a kucip̄a a kusan ka, da u dansukai le. “K̄at̄a i dana vuza ili i na ye enei ba, sai ayin a na Maku ma Vu-ma m̄a denḡai a kasaun.”

<sup>10</sup> Da a k̄an̄ai kadanshi ka uteku u le e mecenshenei, “Yi d̄ai u ciȳai, sai u denḡa a kasaun?” <sup>11</sup> Da e ecei ni, “Yi d̄ai i zuwai d̄a n̄lum n̄ wil̄a n̄ danai, sai Iliya u git̄a kutaw̄a kafu Kishi?”

<sup>12</sup> Da Yesu u danai le, “Mayun da Iliya u git̄a kutaw̄a adama a na u zuwa ili dem yo okpo mayun. Yi d̄ai i zuwai d̄a a danai, ‘Maku ma Vuma wi t̄a o kuso'o atakaci kakau, k̄at̄a kpamu o goyo yi?’ <sup>13</sup> Amma mi t̄a a kudana d̄a, Iliya u taw̄a t̄a de da kpamu a ya'ankai ni ili i na a cigai, derere a uteku u na a danai adama a ni.”

### Yesu u lokoi wunl̄ai u gbani-gbani u maku

(Mat. 17:14-21; Luk. 9:37-43)

<sup>14</sup> Ana o bonoi u mukumitoni n̄ na m buwai, da e enei k̄abund̄ai ka uma k̄a k̄ar̄a'li le, kobolo n̄ Afarishi nu n̄lum n̄ wil̄a a kuya'an kanaanai n̄ ele. <sup>15</sup> Ana uma e enei Yesu, da a ya'in mereve n̄ ābund̄ai. Da a sumai a banai w̄a ni, da a kyas̄ai ni. <sup>16</sup> Da we ecei le, “Adama a iyan a d̄ai yi a kuya'an kanaanai?”

<sup>17</sup> Vuma vi yoku punu a ubut̄a u uma wa u danai, “Malum, n̄ tuk̄a t̄a m̄ maku m̄a v̄a w̄a nu, wi t̄a n̄ wunl̄ai u gbani-gbani, wa kufuda wa ya'an kadanshi ba.

<sup>18</sup> Ayin a na baci de dem wunl̄ai u gbani-gbani u nan lo u git̄ai ni, u tsu basangu yi t̄a a idika. K̄at̄a kapufu k̄a k̄an̄a kut̄a a un̄a u ni. K̄at̄a u lumamgbani nga. K̄at̄a u k̄an̄a kugandalasa. N̄ ya'an̄ka t̄a mukumitoni n̄ nu kadanshi a ut̄ak̄a wunl̄ai u gbani-gbani wa, amma a fuda ba.”

<sup>19</sup> Da Yesu u danai le, “Ad̄a uma o gogo na a nam pa, aza a na i babu uneki w̄a ad̄u. Ali wana d̄ai ma kufuda mo yongo n̄ ad̄a? Ali wana d̄ai kpamu ma kufuda me reme k̄adu n̄ ad̄a? Ad̄a tuk̄ai mu m̄ maku ma na.” <sup>20</sup> Da a bankai ni m̄ maku ma.

Ana wunl̄ai u gbani-gbani we enei Yesu, da u lapai maku ma u vakangi a idika, da u k̄an̄ai kujeleke ikyamba. Da u k̄an̄ai kagandalasa, un̄a u ni kpamu n̄ kapufu. <sup>21</sup> Da Yesu we ecei esheku a maku a, “Wana d̄ai ili i nam pa i git̄ai ni?”

Da esheku a a ushuki, “Ali ayi maku kenu. <sup>22</sup> Ayin tutu o ci yongo t̄a a kuvakangu yi a akina ko a mini, adama a na a una yi. Vi baci a kufuda va ya'an ili, ya'an, adama a na vu bank̄a tsu.”

<sup>23</sup> Da Yesu u danai ni, “Mi baci a kufuda? I t̄a a kufuda a ya'an̄ka yi ili dem, vuza na baci u nekei k̄adu a ubut̄a u K̄ashile.”

<sup>24</sup> Gogo lo a ubut̄a wa, da kesheku ka maku k̄a dengus̄ai k̄al̄ak̄atsu, “N̄ neke t̄a k̄adu k̄a v̄a. Lokoko mu ukp̄adi u kuneke u k̄adu u v̄a.”

<sup>25</sup> Ana Yesu we enei k̄abund̄ai ka uma a kutaw̄a m̄ moloko, da u dansukai wunl̄ai u gbani-gbani wa, u danai, “Avu wunl̄ai u gbani-gbani u tsubebe, n̄ dana wu t̄a, k̄as̄akp̄a yi, k̄at̄a vu bana vu doku vu kumba yi ba.”

<sup>26</sup> Ana wunl̄ai u gbani-gbani wo orukpoi, da a gbashangi maku ma a idika k̄au, da ikyamba i ni i k̄an̄ai kujele, da a k̄as̄akp̄ai ni. Da maku ma mo okpoi an k̄akuwushi. Ali uma o yoku a danai, “Maku ma m̄a kuw̄a t̄a.” <sup>27</sup> Amma da Yesu u k̄an̄ai ni kukiye da u dengus̄ai, da ta na u denḡai kashani.

<sup>28</sup> Ana Yesu u uwai a kpa'a, da mukumitoni n̄ ni me ecei ni ende'en ni. A danai, “Yi d̄ai i zuwai d̄a tsu k̄p̄adi kufuda kuloko le?”

<sup>29</sup> Da u danai le, "Ili i nan lo ya kutā ba, sai kobolo n kavasa."

### Yesu u doku u dansai ukuna wu ukpā u ni

(Mat. 17:22-23; Luk. 9:43-45)

<sup>30</sup> A kāsākpāi ubutā u nan lo, dā a pasamgbanai a ubon u Galili. U ciga ta na vuza u yeve ba. <sup>31</sup> Adama a na wi tā o kuyotsongusu mukumitoni n ni, dā u danai le, "I tā e kuneke Maku ma Vuma e ekiye a uma, i tā kpamu a kuna yi, amma u ya'an baci ayin a tatsu wi tā a kudengā."

<sup>32</sup> Amma ele ta na e yeve kadanshi ka ba. I tā kpamu a kupana wovon u kece yi.

### Vuzagbayin o tsugono tsu gadī

(Mat. 18:1-5; Luk. 9:46-48)

<sup>33</sup> Da a yawai a Kafarnahum, ana u uwai a kpa'la, dā we ecei le, "Kanananai kā iyan ka'la i ciyāi kuya'an a uye?"

<sup>34</sup> Amma dāda a padai bini, adama a na a uye wa a kṅā tā kuya'an kananani ko yayi u kokpo vuza gbayin vi le? <sup>35</sup> Da u dāsāngi u dēkei Kupanazere a dā u danai, "Vuza na baci de dem, wi a kuciga tsugbayin, sai wo okpo vuza kenu, kagbashi ka uma kpamu dem."

<sup>36</sup> Da u dīkai maku me kenu mo yoku dā u zuwai e mere me le. Da wo obongi ma'la dā u danai, <sup>37</sup> "Vuza na baci de dem wi isai maku me kenu tsu nam pa adama a kula ku vā, mpa dā wi isai. Vuza na kpamu wi isai mu, mpa dā wi isai koci ba, amma wi isa tā vuza na u suki mu."

### Vuza na u iwain tsu ba, vuza tsu dā

(Luk. 9:49-50)

<sup>38</sup> Da Yahaya u danai ni, "Malum, ce ene tā vuza o ku-loko wunlāi u gbani-gbani n kula ku nu, dā tsu sṅkṅai ni, adama a na wi o kutono tsu ba."

<sup>39</sup> Amma dā Yesu u danai, "Kātā i sṅkṅa yi ba. Babu vuza na u kuya'an ili i mereve n kula ku vā, kātā a kubana megeshe u shikasa mu.

<sup>40</sup> "Vuza na baci de dem wi a tsurala n ṅtsu ba, vuma vu nan lo va vuza tsu dā. <sup>41</sup> Vuza na baci de dem, u nelī dā mini mo kuso'lo adama a na aḍā aza a Kirisiti Kishi a dā. Mi tā a kudana dā, wi a kunamba katsupu kṅ ni ba."

### Ili i na i tsu zuwa kuya'an ku unushi

(Mat. 18:6-9; Luk. 17:1-2)

<sup>42</sup> "Vuza na baci de dem, u zuwai muku n wawa'la n nam pa n na n nekei kṅdu nu mpa a ya'an unushi, u kula'la tā n kuga'an a shiyaka yi n kutali e kudēku, kṅta a vakangu yi a mala. <sup>43</sup> Kukiye ku nu ki baci a kuzuwa wu vi ya'an unushi, gbatya ku dā. U kula'la tā n kuga'an vu uwa a kpa'la ku Kāshile n kukiye ku te, an va uwa a akina a na a kukimā ba, n ekiye e re a nu dem. <sup>44</sup> [Azun a na o kusovo le punu i a kukuwā ba, akina a na i punu feu a kukimāsa ba.] <sup>45</sup> Kune ku nu ki baci a kuzuwa wu vi ya'an unushi, gbatya ku dā. U la'la tā n kuga'an vu uwa a kpa'la ku Kāshile n kune ku te, an va

uwa akina n ene e re. <sup>46</sup> [Azun a na o kusovo le punu i a kukuwā ba, akina a na i punu feu a kukimāsa ba.]

<sup>47</sup> Kāshi kṅ nu ki baci a kuzuwa wu vu ya'an unushi, kongoro ka'la. U la'la tā n kuga'an vu uwa a kpa'la ku Kāshile n kashi ke te, an va uwa akina n āshi e re.

<sup>48</sup> Azun a na a kutakuma le punu i a kukuwā ba, akina a na i punu feu a kukimāsa ba.

<sup>49</sup> "N akina a dā a kulapula uma dem, uteku u na a tsu lapula ili nu mkpadī.

<sup>50</sup> "Mkpādī mi tā n ugal'in, amma n ṅamgbā baci, n iyan i dāi a kulapula n dā?

"Yongoi tsu mkpadī punu a aḍu a dā, kṅta i yongo mayin n uma dem."

### Kuyotsongusu ku kuna ku yolo

(Mat. 19:1-12; Luk. 16:18)

**10** Da Yesu u dengāi lo a ubutā wa, dā u bonoi a ubon u Yahuda n upashi u Kudolu ku Urdu. Da kṅbundāi ka uma ka ko doku ka banai wā ni, dā u doku u kṅṅai kuyotsongusu le uteku u na u ci ya'ansa.

<sup>2</sup> Da Afarishi o yoku a banai wā ni, adama a na o kon-do yi. Da e ecei ni, "U ga'an tā vuma u loko vuka vi ni?"

<sup>3</sup> Da Yesu wu ushuki le, "Yi dāi wilā u Musa u danai dā i ya'an?"

<sup>4</sup> Da a danai, "Musa wu ushuku tsu tā ci neke kata-garda ka kuna yolo, yeve vu loko yi." †

<sup>5</sup> Da Yesu u danai le, "Adama a ugbawansuvu u dā u dā, Musa u danakai dā katagarda tsu nan lo. <sup>6</sup> Amma a ayin a ugiti wa aduniyan Kāshile ka ya'an le tā vali n vuka. ††<sup>7</sup> Adama a nannai, vuma wi tā a kukāsākpā es-heku a ni n ṅṅaku a ni, u bono u bolongu kṅci kṅ ni okpo vi te n vuka vi ni. <sup>8</sup> Kṅta ele aza e re a o okpo ikyamba i te. A buwa kpamu aza e re ba, amma vuza te. <sup>9</sup> Adama a nannai ili i na Kāshile ko bolongi, kṅta vuza u pece i dā ba."

<sup>10</sup> Ana o bonoi a kpa'la, dā mukumitoni n ni o doku e ecei ni ukuna u nan lo wa. <sup>11</sup> Da wu ushuki le, "Vuza na baci de dem u lokoi vuka vi ni, dā u zuwai vi yoku, tsugbani tsu dā wi a kuya'an n ayi. <sup>12</sup> Vuka vu dengāi baci u vali vi ni, dā u banai wo oloi vuza yoku, tsugbani tsu dā wi a kuya'an feu."

### Yesu u zuwakai muku unāsingai

(Mat. 19:13-15; Luk. 18:15-17)

<sup>13</sup> Da uma a kṅṅai kutusāka yi m muku, adama a na u sa'wa le. Da mukumitoni n ni a kṅṅai kusānkā le.

<sup>14</sup> Ana Yesu we enei nannai, dā kṅdu kṅ ni kṅ ṅamgbāi. Da u danai le, "Kāsākpāi muku n wawa'la n tawā wā vā, kṅta i sṅkṅa le ba, adama a na tsugono tsu Kāshile icu'u i le i dā ci a kuciga. <sup>15</sup> N dana dā mayun, vuza na baci de dem wi isai tsugono tsu Kāshile tsu muku ba, wi a ku'uwa a tsu dā ba." <sup>16</sup> Da Yesu wo obongi le, dā u zuwakai le unāsingai.

† 10:4 K.Wil. 24:1-4. †† 10:6 Ugi. 1:27; 5:2. ‡ 10:8 Ugi. 2:24.

**Kolobo ku uciyi**

(Mat. 19:16-30; Luk. 18:18-30)

<sup>17</sup> Ana wi a kugitā nwalu a kubana a Urishelima, da vuma vi yoku u sumai u tawāi u Yesu, da u kudangi kelime ka ni, we ecei, "Malum ma singai, ili i singai ye ne i dai n kuya'an kaṭa n ciya wuma u babu uteku?"

<sup>18</sup> Da Yesu we ecei ni, "Yi dāi i zuwai da vi dekei mu malum ma singai? Sai Kaṣhile ende'en da vuza singai.

<sup>19</sup> Avu vi yeve tā de ili i na wilā u danai, kaṭa vu una vuza n ucikali u nu ba. Kaṭa vi ya'an tsugbani ba. Kaṭa vi ya'an uboki ba. Kaṭa vi ya'an kadanshi ki ili i na vu kpaḍai kuyeve ba. Kaṭa vi lya'a vuza ba. Cikpa eshevu kobolo n anāvu." †

<sup>20</sup> Da wu ushuki, "Malum, mpa n tono tā de ili i nan lo dem, ali mpa maku me kenu."

<sup>21</sup> Da Yesu u lanāi ni n aṣhi a ucigi. Da u danai ni, "Ili i te i da yo okpoi koci i na i galin vi ya'an. Bana vi denge ili i na vi n i da dem, kaṭa vu peceke aza a unambi. Vi tā a kuciya uciyi na de gadi, kaṭa vu tawā vu tono mu."

<sup>22</sup> Ana u panai nannai, da u lazai n asuvu a ni unamgbi, adama a na wi tā n uciyi n aḅundai.

<sup>23</sup> Da Yesu u kpatalai u lanāi mukumitoni n ni. Da u danai le, "Dikai da vuza vu uciyi u kene tsugono tsu Kaṣhile."

<sup>24</sup> Da mukumitoni n ni n ya'in mereve ma kadanshi mā ni. Da u doku u danai le, "Adā muku n va, dikyai da vuma vu uciyi u kufuda wa kene tsugono tsu Kaṣhile. †  
<sup>25</sup> U la'a tā n devu karakuma ka uwa n vunu vu vubele, a na vuza vu uciyi wa kene tsugono tsu Kaṣhile."

<sup>26</sup> Dada mukumitoni n doku n ya'in mereve n aḅundai, da a danai, "Ta baci nannai, yayi wo tamkpamu u kuciya wishi?"

<sup>27</sup> Da Yesu wi indai le, da u danai, "A ubutā u uma ili i nan lo ya kuya'an ba. Amma a ubutā u Kaṣhile, ili i nan lo dem yi tā a kuya'an."

<sup>28</sup> Da Biturusu u danai ni, "Atsu tsu kaṣakpa tā ili dem, adama a na tsu tono wu."

<sup>29</sup> Da Yesu u danai, "E, ta nannai mi tā a kudana dā. Vuza wi lo vuza na u kuṣakpa kpa'a ku ni, ko ataku, ko nkoshi n ni adama a va, ko u kaṣakpai anaku, ko esheku, ko muku n ni, ko ali kashina ka ni dem, adama a va kobolo n Arabali a Singai a va kaṭa u kpaḍa kuciya katsupu ba. <sup>30</sup> Gogo na a kaṭsumā ka ayin a nam pa i tā a kuciya katsupu ke le n aḅundai. I tā kuciya i'uwa, n aza e le, n itaku, n inaku, m muku, kobolo n ashina, n atakaci kpamu. Kaṭa a kubana kelime a ciya wuma u babu uteku. <sup>31</sup> Amma aza e kelime n aḅundai i tā kokpo aza a kaṣapa, kaṭa aza a kaṣapa o kokpo aza e kelime."

**Yesu u doku u danai uteku u na u kukuwā**

(Mat. 20:17-19; Luk. 18:31-34)

<sup>32</sup> Ele a kaṭsumā ka nwalu a kuyawa a Urishelima, Yesu kelime ke le, da mukumitoni n ni n kanai kuya'an mereve. Aza a na kpamu i o kutono le, da wovon u kanai le. Da u dekei Kupanzere a paki, da u kanai ku-

† 10:19 Kut. 20:12-16; K.Wil. 5:16-20.

dana le ili i na i kuciya yi. <sup>33</sup> Da u danai le, "Atsu da na a kubana a Urishelima i tā e kuneke Maku ma Vuma, a ubutā u anan ganu vu gbagba'in, kobolo nu nlum n wilā. I tā a kuya'an ka yi afada a ukpa, kaṭa e neke yi e ekiye a Azakayimbi, adama a na a una yi. <sup>34</sup> Kaṭa a kanā kuzo'oso yi, n a cilikpai ni ntsan. I tā a kulapa yi, kaṭa a una yi. Amma u ya'an baci ayin a tatsu wi tā a kudenga."

**Ufolu u Yakubu n Yahaya**

(Mat. 20:20-28)

<sup>35</sup> Da Yakubu n Yahaya muku n Zabidi, a yawai devu n ayi, da a danai, "Malum, ci tā a kuciga vi ya'an ka tsu ili i na tsu folonoi nu dem."

<sup>36</sup> Da wu ushuki, "Yi dāi yi a kuciga n ya'an ka dā?"

<sup>37</sup> Da a danai ni, "A kanna ko tsugono ka nu, kaṣakpa vuza te vu tsu u dāṣangu e kukiye ku singai ku nu, vuza te e kukiye ku ugulā."

<sup>38</sup> Da wu ushuki le, "I yeve ili i na yi o kufolono ba. Yi tā a kufuda yo so'o matan ma atakaci ma na mi o kuso'o? Yi tā a kufuda ya ya'an kusumbu ka atakaci ku na i a kuya'an ka mu?"

<sup>39</sup> Da a danai Yesu "E, ci tā a kufuda."

Da u danai le, "Yi tā o kuso'o matan ma atakaci ma na mi o kuso'o. Kaṭa a ya'an ka dā kusumbu ka atakaci ku na a kuya'an ka mu feu. <sup>40</sup> Amma idashi e kukiye ku singai ko ugulā ku va, na lo ka va ka'a ba, ma kufuda me neke dā ba. Kaṣhile ka'a ke kuneke vuza na u damgbai a ubutā u na u fobusokoi ni."

<sup>41</sup> Ana mukumitoni kupa n ni n na m buwai m panai nannai, da a kanai kupana wupa u Yakubu n Yahaya. <sup>42</sup> Da Yesu u dekei le da u danai le, "I yeve tā aza a na a zuwai o okpo azagbagba'in a uma a aduniyan, i tā n utsura a ka ci ke le. <sup>43</sup> Amma ta ci a kuya'an nannai n aḍa ba, vuza na baci de dem wa kuciga kokpo vuza gbayin a kaṭsumā ka dā, mayun da wo okpo kagbashi ka aza a ni. <sup>44</sup> Vuza na baci kpamu wi a kuciga tsugbayin dem, sai wo okpo kagbashi ka uma raka. <sup>45</sup> Maku ma Vuma mā tawā adama a na uma a ya'an ka yi tsugbashi ba, amma adama a na u ya'an ka uma tsugbashi. Kaṭa u neke wuma u ni dem, adama a na wi isa uma raka."

**Yesu u potsokpoi kayimba Batimawu**

(Mat. 20:29-34; Luk. 18:35-43)

<sup>46</sup> Dada a yawai Jeriko, ayi a kutā Jeriko m mukumitoni n ni kobolo n uma n aḅundai, da kayimba ko yoku ka na e ci deke Batimawu, ulobo u Timawa. Ayi lo idashi a kaḱina ku uye a kuya'an ufolu. <sup>47</sup> Ana u panai izumgbi i Yesu u Nazara a kulaza, da u gitai kuden-gusa kaḱaḱatsu, "Yesu, maku ma Dawuda, pana asuvayali a va."

<sup>48</sup> Uma n aḅundai a dansukai ni, a danai u pada bini, amma ayi u pada bini ba. Da u doku u lya'i kelime n kudeke, "Maku ma Dawuda, pana asuvayali a va."

<sup>49</sup> Da Yesu u shamgbai, da u danai, "Dekei mu ayi u tawā." Da e dekei kayimba ka, a danai ni, "Pana Arabali a Singai, denga, wi tā e kudeke wu."



<sup>50</sup> Da u vakangi ogbodo a ni, da u dengai gogo'lo a kubana u Yesu.

<sup>51</sup> Da Yesu we ecei ni, "Yi dai vi a kuciga n ya'anka wu?"

Da kayimba ka ka danai, "Malum, mi ta a kuciga me ene ubuta."

<sup>52</sup> Da Yesu wu ushuki ni, "Ya'an nwalu n nu, uneki kadi ka nu u potsokpo wu ta."

Gogo lo, da u kanai kene ubuta, da u tonoi Yesu.

### Yesu u uwai a Urishelima

(Mat. 21:1-11; Luk. 19:28-40; Yah. 12:12-19)

**11** Ele a kuyawa a Urishelima, devu m Bataji m Bataniya, a ubon u Kusan ku Zaitun. Da Yesu u suki mukumitoni n ni, aza e re. <sup>2</sup> U danai le, "Banai a likuci i na yi kelime ka da. I yawa baci de, gogo va lo yi ta a kucina de maku ma majaki ma na kata a sa'wai kukumba ba. Shikpai ni kata i tuk mu. <sup>3</sup> Vuza na baci de dem, we ecei da, 'Yi dai i zuwai da yi a kuya'an nannai?' Danai ni, 'Vuzagbayin da wi a kuciga ma'a, wi ta kpamu o kubonoko m ma'a gogo na.'"

<sup>4</sup> Da a lazai a kubana, da a yawai a cinai maku ma majaki ma ushiyi, a utsutsu u kpa'a devu n uye, da a shikpai ma'a. <sup>5</sup> Aza a na i lo kashani lo a ubuta wa e ecei le, "Yi dai i zuwai da yi a kushikpa maku ma majaki ma?"

<sup>6</sup> Da a danai le ili i na Yesu u danai le a dana. Da a kasakpai le a lazai m ma'a. <sup>7</sup> Da a bankai Yesu m maku ma majaki ma. Da o poloi aminya e le gadi, da Yesu u kumbai. <sup>8</sup> Da uma n abundai o poloi aminya e le a uye. Da aza o yoku a banai o kodoi avuku † da o poloi a uye wa. <sup>9</sup> Aza a na i kelime n kacapa, a kanai kucanana ishupa, a danai,

"Hosana!† Kashile ka zuwaka yi unasingai, vuza na wi a kutawa wa tsu n kula ku Vuzavagudu! ††

<sup>10</sup> Kashile ka zuwaka tsugono ce esheku a tsu Dawu-da unasingai. Cikapai Kashile! Hosana!"

<sup>11</sup> Da u uwai a Urishelima, da u banai Alisa a Gbayin. Ana u lanai ili dem mayin da u lazai adama a na kulivi ku ya'in ta de. Da wu utai o kubono a Bataniya kobolo n Kupanzere a.

### Yesu u ya'ankai mabiri una

(Mat. 21:18-19)

<sup>12</sup> Ana kayin ka asai, ana a kasakpai Bataniya, da kambulu ka kanai ni. <sup>13</sup> Ana we enei mabiri n avuku n abundai, da u banai ko u kuciya umaci u ni kata u lya'a. U yawai de we ene ili ba, adama a na ayin a limata a ni a da ba. <sup>14</sup> Da u danai madanga ma, "Vuza u kudoku wa lya'a umaci u nu ba."

Mukumitoni n ni ta na m panaka yi ta ana wi a kadanshi ka.

### Yesu u lokoi aza a tsulaga a Alisa a Gbayin

(Mat. 21:12-17; Luk. 19:45-48; Yah. 2:13-22)

<sup>15</sup> Ana a yawai a Urishelima,† Yesu u uwai a Alisa a Gbayin, da u lokoi aza a na i a tsulaga punu. U mutsukpai irikpa a aza a na i a kusaba'asa ikebe kakau punu, da u mutsukpai irikpa a aza a na i e kudenge ntapambara. <sup>16</sup> Da u sankai aza a na a i a kubana n o bonoi a Alisa a n ucanuku. <sup>17</sup> Da u ya'ankai le kadanshi, "Ta a danai nannai a kadanshi ka Kashile:

'Kpa'a ku va i ta e kudeke ku da ubuta wa avasa, adama a uma dem.' † Amma ada i bonokoi ku da ubuta wa aza a kalya'a n oboki."

<sup>18</sup> Ana anan ganu vu gbagba'in nu n lum n wila m panai nannai, da a kanai kulansa uye u na a kuna yi. I ta a kupana wovon, adama a uteku u na uma i a kupana uyo'lo kuyotsongusu ku ni.

<sup>19</sup> Ana kulivi ku ya'in, da Yesu m mukumitoni n ni a kasakpai likuci ya.

### Ubuta u na mabiri me dekpei

(Mat. 21:20-22)

<sup>20</sup> Ele a kulaza lo n usana, da e enei mabiri ma me dekpei n aralu a ni dem. <sup>21</sup> Ayi Biturusu u cibai, da u danai Yesu, "Malum, inda bili mabiri ma na vu ya'ankai una va me dekpe de."

<sup>22</sup> Da Yesu u danai le, "Nekei adu a da a ubuta u Kashile. <sup>23</sup> Mayun mi ta a kudana da, vuza na baci de dem u nekei kadi ka ni wa va, wi ta a kufuda wa dana kusan ku deng, ku bana kuyikpa a mala, ku da ki ta a kupanaka yi. <sup>24</sup> Mayun da mi a kudana da, ili i na baci de dem i folonoi n kavasa, da i nekei adu, yi ta a kuciya i da. <sup>25</sup> Ayin a na baci de dem i shamgbai a kuya'an kavasa, yi baci n vuza na i remei a kadi ka da, sai i cinukpa. Adama a na esheku a da a na i gadi feu, a cinukpaka da unushi u da. <sup>26</sup> [Ada yi baci a kucinukpaka aza a da unushi ba, ta feu Esheku a da nannai a kucinukpaka da unushi u da ba.]"

### E ecei Yesu ubuta u na u ciyayi utsura u ni

(Mat. 21:23-27; Luk. 20:1-8)

<sup>27</sup> Ana o bonoi a Urishelima, Yesu a kulana Alisa a Gbayin. Da anan ganu vu gbagba'in nu n lum n wila kobolo nu nkoshi m gbara-gbara dem a banai wa ni. <sup>28</sup> Da e ecei ni, "Nu utsura we ne u dai vi a kuya'an ili i nam pa? Ko yayi u nekei nu utsura u kuya'an ili i nam pa?"

<sup>29</sup> Da Yesu wu ushuki le, "Mi ta a kuya'anka da keci ku te. Mi ta a kuciga yu ushuku mu, kata mpa feu n yeve n dana da, ko n utsura we ne u dai, mi a kuya'an ili i nam pa. <sup>30</sup> Kusumbu ka akucina ku na Yahaya† u ya'in, ku uma ku da ko ku Kashile? Danai mu."

<sup>31</sup> Da a kanai kugodumo uteku u le, "Tsu dana baci ubuta u Kashile u da, wi ta a kudana, 'Yi dai i zuwai da i kadi kushuku n ayi?' <sup>32</sup> Tsu dana baci kpamu ubuta u uma da." I ta a kupana wovon u uma, adama a na uma

† 11:8 Yah. 12:13. †† 11:9 Ishp. 118:25-26.

‡ 11:17 Ish. 56:7; Ir. 7:11.

ushuku t̄a Yahaya keneki ka'la. <sup>33</sup> Adama a nan lo, da a ushuki Yesu, "Ci yeve ba."

Da Yesu wu ushuki le, "Ma kudana d̄a feu ko te d̄ai n ciȳai utsura u na mi a kuya'ansa ili i nan lo ba."

### Agisana a aza a zamalinga a gbani-gbani

(Mat. 21:33-46; Luk. 20:9-19)

**12** Da Yesu u danai, "Panai arabali a nam pa: Vuma vi yoku d̄a u ya'in kashina k̄a ndimbi. Da u kan-zai ka'la u k̄aral̄ak̄ai, da u ḡav̄ai ubut̄a u na a kupisha umaci wa punu, da u mal̄i ubut̄a ugadi adama a vuza na u kindaka yi kashina ka. Dada u zuwai aza a zamalinga a lapulaka yi ka'la, da u lazai a kubana nwalu.

<sup>2</sup> Ana ayin a ya'in a na a ta'la umaci wa, da u suki kagbashi k̄a ni wa acimbi wa adama a na wi isaka yi i na u ciȳai. <sup>3</sup> Ana aza zamalinga e enei ni, da e remei kagbashi ka. Da a lapai, da o lokoi ni u bono a kpa'la ekiye agada. <sup>4</sup> Da u doku u su'uki le kagbashi ko yoku. Da a lapai ni a kaci. Da e nekei ni wono o lokoi ni kpamu o kubono a kpa'la babu ili. <sup>5</sup> Da vuma va u doku d̄a u suki kagbashi ko yoku, da nam pa d̄a a unai ni. Vuma va u suku t̄a uma n̄ a bund̄ai, a unai aza o yoku d̄a a lapai aza o yoku n̄ o govoi. <sup>6</sup> Nam pa vuma vu kashina va u buwa t̄a n̄ vuza te adama a na u suku, maku m̄a ni ma na u cigai n̄ a bund̄ai. Da u suki ni u danai, 'I t̄a kpamu a kupana wovon u ni.' <sup>7</sup> Ana aza a zamalinga a e enei ni. Da a danai, 'Magaji m̄a ni ma na d̄e a kut̄aw̄a, ya'an tsu una yi, kat̄a a tsu tamkpamu tso okpo ci lya'la agadu a ni.' <sup>8</sup> Da a kan̄ai ni, da unai, a dikai ni a vakangi ni pulai vu ubaru.

<sup>9</sup> "Yi d̄ai i galin vuza vu kashina vu nan lo va u ya'an? Sai u bana wu una aza a zamalinga a rak̄a, kat̄a u zuwa aza o yoku. <sup>10</sup> Kat̄a i sa'wa kene punu a Katagarda ka Cida ba? Ana a danai,

'Katali ka na ama'i a iwain, ka d̄a ko okpoi kenene ke mere.

<sup>11</sup> Na lo va dem ulinga u K̄ashile u d̄a, w̄a tsu kpamu ili i mereve i d̄a.' " †

<sup>12</sup> Da aza e kelime a Yahuda a lans̄ai uye u na a kuk̄an̄a yi, adama a na e yeve t̄a n̄ ele d̄a wi a kadanshi, amma i t̄a o wovon u uma. Da a kas̄akp̄ai ni bil̄i, da a lazai.

### Keci adama a kutsupa ku utafu

(Mat. 22:15-22; Luk. 20:20-26)

<sup>13</sup> Da a su'uki ni Afarishit̄ o yoku, n uma a Hiridu, adama a na i t̄a a kuciga a ciȳa Yesu n unushi. <sup>14</sup> Ana a yawai, da e ecei Yesu, a danai, "A tsu ci yeve t̄a avu vuma vu mayun d̄a. Avu kpamu ili i bura wu n izagbushi ba, vu dika t̄a uma dem derere, ayin tutu vi t̄a o kuyot-songusu uma ili i K̄ashile. Dana tsu, derere d̄a tsu tsupa Mogono Kaisa utafu, ko tsu tsupa ba?"

<sup>15</sup> Ana u yevei ili i na i a kudansa a ađu e le, da we ecei le, "Yi d̄ai i zuwai d̄a yi o kukondo mu tsu nam pa? Tuk̄ai mu n vikebe †† vi dinari me ene."

<sup>16</sup> Ana a tuk̄ai ni, da we ecei le, "Kululu, n kula ku yayi ki punu a ubut̄a u vikebe va?"

Da a ushuki ni, "Ku Kaisa ku d̄a."

<sup>17</sup> Da u danai le, "Nekei Kaisa ili i na yi i Kaisa, kat̄a i neke K̄ashile kpamu ili i na yi i K̄ashile."

Da uma a ya'in mereve m̄a ni n̄ a bund̄ai.

### A ya'in keci ka aza a na a kudenḡa a kasaun

(Mat. 22:23-33; Luk. 20:27-40)

<sup>18</sup> Uma o yoku a d̄a e ci deke le As̄adukiya, aza a na a k̄pad̄ai kushuki a na vuma u kuw̄a baci u kudenḡa. Da a banai w̄a ni, da e ecei ni, <sup>19</sup> "Malum, ayi Musa u d̄ana-ka tsu t̄a, u danai vuza na baci vuza ni u kuw̄ai, da u kas̄akp̄ai vuka babu na vu matsai. Vuza ni u sosoku vuka va, adama a na u matsaka vuza ni muku. <sup>20</sup> Uma o yoku a d̄a i t̄a uma e cindere. Vuza iyain u ya'in yolo, da u kuw̄ai u kas̄akp̄a kucin̄a ba. <sup>21</sup> Da vuza ire u sosuki vuka va, da u kuw̄ai babu kucin̄a kpamu ali a kubana u vuza tatsu feu nannai. <sup>22</sup> Da a kuw̄ai ele uma e cindere e le dem babu a kas̄akp̄a kucin̄a, ali d̄a vuka va feu vu t̄aw̄ai vu kuw̄ai. <sup>23</sup> To, kanna ka na uma a kudenḡa a ukpisa, vuka vi yayi wa kudamgba wo kokpo? Adama a na ele uma e cindere dem o sosoku yi t̄a."

<sup>24</sup> Da Yesu wu ushuki le, "Ad̄a va adama a nan lo a d̄a i puw̄ank̄ai. Adama a na i yeve kadanshi k̄a K̄ashile ba, da kpamu i k̄pad̄ai kuyeve utsura u K̄ashile. <sup>25</sup> Ayin a na baci akpisa a denḡai, a kuya'an yolo ba, i t̄a o kokpo tsa alingata a K̄ashile. <sup>26</sup> Ukuna u kudenḡa ukpisa, kat̄a i kece a katagarda adama a ili i na K̄ashile ka danai Musa, a ubut̄a u na mad̄anga mi a kukul̄a ba? U danai ni 'Mpa d̄a K̄ashile ki Ibrahim̄t̄ n̄ ki Ishaku n̄ ka Yakubu?' <sup>27</sup> Ayi K̄ashile ka aza a wuma ka'la, amma K̄ashile k̄a akpisa ba. Mayun i puw̄ank̄a t̄a k̄au."

### Wil̄a u na u la'i m̄ gbayin

(Mat. 22:34-40; Luk. 10:25-28)

<sup>28</sup> Da malum m̄a Wil̄at̄ mo yoku ma yawai, da u cinai le a kanananai. Ana we enei Yesu wu ushuki le mayin, da we ecei, "Wil̄a u K̄ashile u ne u d̄ai u la'i tamkpamu?"

<sup>29</sup> Da Yesu u danai ni, "Ili i iyain i na i la'i m̄ gbayin i d̄ada: 'Zuwai atsuvu i pana, ad̄a Israila. Vuzavagudu K̄ashile k̄a tsu ayi d̄a ende'en. <sup>30</sup> Vi ciga K̄ashile Vuzavagudu ende'en n̄ kadu k̄a nu rak̄a, n wuma u nu rak̄a, m̄ mariki m̄a nu rak̄a, n utsura u nu dem.' <sup>31</sup> Ili i re i d̄ada, 'Vi ciga vuza nu uteku u na vi cigai k̄aci k̄a nu.' <sup>32</sup> Babu ili i na kpamu i la'i na lo."

<sup>32</sup> Da malum ma m̄a ushuki ni, "Ta nannai Malum, Vuzavagudu K̄ashile ayi d̄a ende'en, babu vuza yoku. <sup>33</sup> Vi ciga yi kpamu n̄ kadu k̄a nu rak̄a, n kuyeve ku nu rak̄a, n utsura u nu feu. Vuza kpamu u ciga vuza ni uteku u na u cigai k̄aci k̄a ni. Na lo u la'a t̄a alyuka o kusongu n e kune'e dem."

<sup>34</sup> Ana Yesu we enei uteku u na wu ushuki mayin, da u danai ni, "Vu buwa d̄a'in n̄ tsugono tsu K̄ashile ba."

Ayin a nan lo uma o doku a fuda e ece yi ili ba.

† 12:11 Ishp. 118:22-23. †† L̄an̄a a kaci ku udani "Ikebe", punu de kat̄a vu l̄an̄a "Dinari" a Ubuta wi ili i Kuyeve.

† 12:30 K.Wil. 6:4-5. †† 12:31 A.Gan. 19:18. †† 12:32 K.Wil. 4:35.

### Keci adama a maku ma Dawuda

(Mat. 22:41-46; Luk. 20:41-44)

<sup>35</sup> Yesu o kuyotsongusu uma punu A'isā a Gbayin. Da we ecei le, "Nini dai n lum n wilā n kudana Kirisiti Kishi maku ma Dawuda ma'la?"

<sup>36</sup> "Adama a na Ayinviki a Kāshile a da a zuwai Dawuda n kaci kā ni u danai,

'Vuzavaguđu u danai vuzagbayin vu vā,  
daşangu na e kukiye ku singai ku vā.

Ali ayin a na n zuwai irala i nu daka vi idasakpatsu i ene a nu.' †

<sup>37</sup> "Dawuda n kaci kā ni, u dekei ni 'Vuzavaguđu vu vā', nini dai kpamu ayi u kokpo maku mā ni?"

Uma n abundai a panai uyo'o u kuyotsongusu u ni.

### Yesu u dansukai n lum n Wilā

(Mat. 23:1-36; Luk. 20:45-47)

<sup>38</sup> Ayi punu o kuyotsongusu uma, da u danai le, "Ya'in mayin nu n lum n Wilā, † aza a na a ci ciga ku'ukasa ntogu m gbagbalin, i tā kpamu a kuciga uma a kyasa le e kuden. <sup>39</sup> Kobolo n kuciga idashi i na i lali n kuga'an a kunu ka avasa, n idashi yi ubuta u kadiva dem. <sup>40</sup> Ele da aza a na a ci lya'la ucanuku wā amaci a na ali e le a kuwai, kātā a kānā kuya'an kavasa n ugadi. Adama a nannai ele da aza a na a kuya'an ka afada a gbangam."

### Kune'le ku kagapa ka vuka

(Luk. 21:1-4)

<sup>41</sup> Da Yesu u daşangi devu n ubuta u kuzuwa ki ikebe a A'isā a Gbayin, a kinda uma a kuzuwa. Aza a uciyi n abundai a kanai kuzuwa punu ikebe n abundai. <sup>42</sup> Da kagapa ka vuka ku unambi ko yoku ka na vali vi ni vu kuwai, ku utai de, da u zuwai iyum i re. ††<sup>43</sup> Da Yesu u dekei mukumitoni n ni, da u danai le, "Kagapa ku unambi ka nam pa, u zuwa tā kau u lali ili i na uma a nan lo a dem a zuwai. <sup>44</sup> Aza a nan lo a dem e kenuku tā, da e nekei punu udukuyan u le. Amma ayi ta na u neke ta n unambi u ni dem, n ikebe i na wi n i da rakā."

### Yesu u danai uteku u na Urishelima u kuyikpa

(Mat. 24:1-2; Luk. 21:5-6)

**13** Yesu a kutā punu a A'isā a Gbayin, da vuza yoku punu a katsumā kā mukumitoni n ni u danai ni, "Malum, inda bil'i, uteku u na kuma'la ku singai ku a nan de ki, n atali a feu."

<sup>2</sup> Da wu ushuki, "Yi tā e kene kuma'la ku singai ku nan de? Ko katali ke te ko kokpo u kiyangi a gadi vu toku ba. I tā a kufadā a da dem."

### Ugiti wa atakaci

(Mat. 24:3-14; Luk. 21:7-19)

<sup>3</sup> Ayi lo idashi a Kusan ku Zaitun ku na ki a kinda A'isā a Gbayin, Biturusu n Yakubu n Yahaya kobolo n An-

† 12:36 Ishp. 110:1. †† Lānā a kaci ku udani "Ikebe", punu de kātā vu lānā "Lapta" a Ubutā wi ili i Kuyeve.

darawu a tawai wa ni n kabini da e ecei ni, <sup>4</sup> "Dana tsu wana dai a kuya'an ili i nan lo dem. Yi dai kpamu iyoci i na ce kene adama a na ci yeve ayin a na ili i nan lo ya yi a kugita?"

<sup>5</sup> Da Yesu u danai le, "Ya'in mayin, adama a na kātā vuza u tawā u yansa dā ba. <sup>6</sup> Uma n abundai i tā a kutawā wā dā n kula ku vā, kātā a dana ele da Kirisiti Kishi. I tā kpamu a kuyansa uma n abundai. <sup>7</sup> I gita baci kupana arabali o kuvon n ukuna u kuvon, kātā asuvu a dā a mudā ba, ili i nam pa i kuya'an tā rakā amma kātā uteku u da ba. <sup>8</sup> Idika yi tā a kushilikā n idika i yoku. Tsugono kpamu a kushilikā n tsugono ci yoku. Idika yi tā a kugbadāsa a ubutā kakau. Kambulu ki tā kpamu a kuya'an n abundai. Ili i nam pa dem yi tā tsu kugita kā agandā a limata.

<sup>9</sup> "Amma kātā i yongo n ugboji, i tā e kureme dā a banka a ubutā wa afada, kātā a lapa dā a unu a avasa. I tā a kubanka dā ubutā wu ngono n anan gomuna adama a vā, kātā i dana le ukuna u vā de. <sup>10</sup> Amma kafu aduniyan o kotso, sai a dana umaci dem Arabali a Singai rakā. <sup>11</sup> E reme dā baci, da a tukai dā a ubutā wa afada, kātā a dā a mudā adama a ili i na i kudansa ba. Danai le ili i na Kāshile ka danai dā a ayin a nan lo a, adama a na adā dā yi a kadanshi ka ba, amma Ayinviki a Kāshile† a da.

<sup>12</sup> "Ayin a nan lo vuza wi tā e kuneke vuza ni adama a na a una yi. Kesheku kpamu ki tā a kuya'an nannai m maku mā ni. Muku kpamu i tā a kudengusa vishili n isheku i le, ali a zuwa a una le. <sup>13</sup> Uma n abundai i tā a ku'iwan dā, adama a vā, amma vuza na baci de dem u gbmam asuvu sai a uteku wi tā a kuciya wishi.

### Atakaci a gbangam

(Mat. 24:15-28; Luk. 21:20-24)

<sup>14</sup> "Ayin i tā a kutawā a na a ili yu unata i na i tsu lan-gasa ili rakā i na yi punu o Mololo ma Cida. (U ga'an tā vuza vu kukece u yeve.) Aza a na i Yahuda a suma a kubana a nsasan. <sup>15</sup> Vuza na wi kpamu a kunu gadi vu kukpa'la ulivanki, kātā u cipā adama a na u bono u dika ili i yoku punu ba. <sup>16</sup> Vuza na wi de a kashina kātā u bono adama a na u dika ogbodo a ni ba.

<sup>17</sup> "Ayin a nan lo, ili ya asuvayali i da wā amaci a na i n atsumā, kobolo n aza a na i o kuwo'o muku. <sup>18</sup> Ya'in kavasa, kātā ayin a nan lo a yawa a ga'aka n lyushi ba. <sup>19</sup> Ayin a nan lo atakaci i tā a kuyimkpa n abundai a na a sa'wai kuya'an ba, ali n ayin a na a ya'in aduniyan a nam pa. O kudoku kpamu a ya'an a da ba. <sup>20</sup> Ishi baci Kāshile Vuzavaguđu u jebe ayin a nan lo ba, babu vuza na u kubuwa n wuma. Amma adama a uma a na u zagbai, da u jebei ayin a.

<sup>21</sup> "Ayin a nan lo a vuza na baci u danai dā, 'Lānā, Kishi ka da na, ko ayi da na de!', kātā yu ushuku ba. <sup>22</sup> Adama a na a kuyawa ayin a nan lo Kishi ka a'uwa n eneki a a'uwa i tā a kutawā, kātā a kanā kuya'an ka dā ili i mereve. Adama a na a yansa aza na Kāshile ka zagbai i baci a kufuda. <sup>23</sup> Yongoi n ugboji, gogo na m barangu dā tā de adama a kakuna ka nam pa kafu kā gita.

**Kubono ku Maku ma Vuma**

(Mat. 24:29-31; Luk. 21:25-28)

<sup>24</sup> “Ayin a nan lo, ayin a na atakaci a nan lo a lazai dem, kanna ki tã o okpo ulimã, wotoi kpamu wo kudoku wa kakana ba. <sup>25</sup> Azangata i tã a kutã gadi katã a yikpã, utsura u na kpamu wi a adangashile wi tã a kugbadã. <sup>26</sup> Ayin a nan lo a da yaba dem u kene Maku ma Vuma o kubono e eleshu n utsura u tsugbayin n tsugono. <sup>27</sup> Katã u suku alingata a ni adama a na o bolongu a ubutã u te aza a na u zagbai, ele na i dalin a ubutã dem a uteku wi idika ya aduniyan.

**Uma a ya'an cico'lo m mabiri**

(Mat. 24:32-35; Luk. 21:29-33)

<sup>28</sup> “Mi tã a kuciga i yeve ili i yoku ubutã u madanga mã mabiri. Ayin a na baci acaka a ni o topoi avuku a savu, i yeve tã lyushi i yawa tã devu. <sup>29</sup> Nannai kpamu e yene baci ili i nan lo dem i gitã, yevei ayin a gitã tã kuyawa, i tã lo devu n utsutsu. <sup>30</sup> Mayun da mi a kudana dã, aduniyan a nam pa o kukotso ba, sai ili i na danai na rakã i shana. <sup>31</sup> Gadi n idika yi tã o kukotso, amma kadanshi kã vã ki o kukotso ba.

**Babu vuza na u yevei kanna ko ayin**

(Mat. 24:36-44; Luk. 17:26-30, 34-36)

<sup>32</sup> “Amma kanna ka nan lo, ko ayin babu vuza na u yevei, ko alingata a gadi, ko Maku ma, sai Esheku a ni endelen. <sup>33</sup> I yongo n ugboji n ufobushi kpamu, adama a na i yeve kanna ka ba. <sup>34</sup> Kubono ku Maku ma Vuma ki tã uteku u na vuma u ya'in nwalu a kubana a ubutã, da u kasãkpã agbashi a ni n ili i na yaba dem u kuya'an, da u danai vuza na wi a kinda utsutsu wa u yongo ufobushi. <sup>35</sup> Amma adã i yongo ufobushi, adama a na i yeve ayin a na vuza kpa'a va u kubono ba, ko n kulivi ku da, ko n kayin ka gbayin, ko ntoku isali, ko n usana u da. <sup>36</sup> Katã i kasãkpã u bono u cina dã alavu ba. <sup>37</sup> Ili i na mi a kudana dã na, mi tã a kudana uma dem. Mi tã a kudana dã, ‘Yongoi ufobushi!’”

**E sheshei kuna Yesu**

(Mat. 26:1-5; Luk. 22:1-2; Yah. 11:45-53)

**14** Ayin e re a da o okpoi, ana a ya'an Kãdivã ka Kupasamgbanai n Kãdivã ko Burodi vu Moloko.† Da anan ganu vu gbagba'in n n lum n wilã, a kanãi kulãnsã uteku u na a kukãna Yesu usokongi adama a na una yi. <sup>2</sup> A danai, “Tsa kuya'an nannai ayin a kãdivã ba, ta lo uma a kudengusã vishili.”

**A tsunki Yesu mani'in mã magulãni**

(Mat. 26:6-13; Yah. 12:1-8)

<sup>3</sup> Ayin a na Yesu wi a likuci i Bataniya, a kpa'a ku Sima Makutu, ayi de a kulya'a ilikulya'a, da vuka vu tãwã wã ni n kedele ka mani'in kã magulãni mi ikebe kãu. Da u tsungi ma'a a kaci ke Yesu.

<sup>4</sup> Aza a na i lo da a panai wupa n abundã, da a kanãi mecenshenei, “Yi dã i zuwai da a langãsa'i mani'in mi

ikebe nahannai? <sup>5</sup> Ishi baci e denge ma'a, mi tã a kuya'an ikebe † n abundã i na i yawai ikebe i kulivã amangatawantatsu (300), katã e neke ikebe ya aza a unambi.” Da a ya'in wupa n vuka va, da a dansukai n n utsura.

<sup>6</sup> Da Yesu u danai, “Kasãkpã ni. Yi dã i zuwai da yi o ko'uso yi? Ili i singai i da u ya'ankai mu. <sup>7</sup> Ayin tutu yi tã lo kobolo n aza a unambi, ayin a na baci i cigai dem, yi tã a kufudã ya bankã le, amma mpa ayin tutu da mi lo n adã ba. <sup>8</sup> U ya'an tã ili i na wi a kufudã kuya'an, u tsunku tã ikyamba i vã mani'in kafu ayin a kacidã. <sup>9</sup> Mi tã a kudana dã mayun, i baci a kudana uma Arabali a Singai a nam pa a aduniyan, ili i na vuka vu nam pa vi ya'in, i tã a kucibasa n i da.”

**Yahuza wu ushuki kudenge Yesu**

(Mat. 26:14-16; Luk. 22:3-6)

<sup>10</sup> Da Yahuza Iskaryoti a katsumã ka Kupanazere u banai a ubutã u anan ganu vu gbagba'in, adama a na u neke le Yesu. <sup>11</sup> Ana a panai nannai, da a kanãi maza-ngã, ali da a zuwakpanai e kuneke yi ikebe. Da u kanãi kulãnsã uye u na u kuneke le.

**Yesu u lyali kãdivã ka Kupasamgbanai**

(Mat. 26:17-25; Luk. 22:7-14; 22:21-23; Yah. 13:21-30)

<sup>12</sup> Kanna ku ugiti ka na i a kuya'an Kãdivã ko Burodi vu Moloko.† Kanna ka kukidã nlala n Kãdivã ka Kupasamgbanai. Da mukumitoni n ni me ecei ni, “Te dã i vi a kuciga tsu bana tsu fobusoko wu ilikulya'a i Kãdivã ka Kupasamgbanai?”

<sup>13</sup> Da u suki mukumitoni n ni aza e re, da u danai le, “Uwai a likuci yi tã a kugasa n vuza m madiki mã mini ucanuki, katã i tonoyi. <sup>14</sup> Kpa'a ku na baci de dem u uwai i dana vuza kpa'a va, Malum ma danai, ‘Te dã ubutã u na n kulya'a ilikulya'a i Kãdivã ka Kupasamgbanai m mukumitoni n vã?’ <sup>15</sup> Wi tã o kuyotsongu dã kunu ku gadi ku singai wadani, ta de i kufobusoko tsu.”

<sup>16</sup> Da mukumitoni ma n dengã, da a uwai a likuci. Da ta na a yawai a cinai uteku u na u danai le. Da a fobusoi Kãdivã ka Kupasamgbanai lo.

<sup>17</sup> Ana kulivi ku ya'in, da u yawai kobolo n Kupanazere a. <sup>18</sup> Ele a kulya'a ilikulya'a, da Yesu u danai, “Mayun mi tã a kudana dã, vuza te a katsumã kã dã vu na u kudenge mu ci tã a kulya'a ilikulya'a e mevene me te kobolo na.”

<sup>19</sup> Da a namgbãi atsumã, da a kanãi kece yi vuza te vi te, “Mpa da wo?”

<sup>20</sup> Da u danai, “Vuza te a katsumã ka Kupanazere a dã, vuza na ci a kulya'a e mevene me te. <sup>21</sup> Ta ta na nannai, mayun da Maku ma Vuma† mi tã a kukuwã uteku u na wi udani de a kadanshi kã Kashile, amma vuma vu na u kuneke Maku ma Vuma wi tã o kokpo ili ya asuvayali. Wi ishi a kula'a n kuga'an a matsa yi ba.”

† Lãna a kaci ku udani “Ikebe”, punu de katã vu lãna “Dinari” a Ubutã wi ili i Kuyeve.

**Ilikulya'la yu ukocishi**

(Mat. 26:26-30; Luk. 22:14-20; 1 Kor. 11:23-25)

<sup>22</sup> Ele a kulya'la ilikulya'la, da Yesu u dikai burodi vi yoku. U cikpai Kāshile da u wansai vu da wawa'la. Da u nekei mukumitoni n ni da u danai, "Isai burodi vu nam pa kātā i takuma vu da, adama a na ikyamba i vā i da."

<sup>23</sup> Da u dikai mata'an da u cikpai Kāshile adama ma'la, da u nekei le. Da dem vi le da o sol'i. <sup>24</sup> Da u danai le, "Na va mpasa n vā n da n na mo okpoi agisana a uzuwakpanit u na Kāshile ka ya'in n uma a ni adama a na u cinukpaka le unushi u le. <sup>25</sup> Mi tā a kudana dā mayun, mi a kudoku mo so'lo mākyan ba, sai kanna ka na n kudoku mo so'lo o tsugono tsu Kāshile."

<sup>26</sup> Ana a ya'in vishipa vu kucikpa Kāshile, da utā i lazai a kubana a Kusan ku Zaitun.

**Biturusu wi tā a kunana Yesu**

(Mat. 26:31-35; Luk. 22:31-34; Yah. 13:36-38)

<sup>27</sup> Da Yesu u danai le, "Rākā vu dā yi tā a kusuma ya kāsākpā mu, adama a na ta a danai a kadanshi kā Kāshile nannai,

'Mi tā a kulapa magubi, kātā tamkpamu nlala n wacuwa.' †

<sup>28</sup> Amma a dengusa mu baci n wuma, mi tā a kula'la dā a kuyawa a Galili."

<sup>29</sup> Da Biturusu u danai, "Ko uma rākā a kāsākpā wu, mpa mā kāsākpā wu ba."

<sup>30</sup> Da Yesu u danai ni, "Mi tā a kudana wu, n kayin ka nam pa kafu motoku ma sala i re, vi tā a kunana mu ali kutatsu."

<sup>31</sup> Da Biturusu u kənāi kudana n utsura, "Ko a dana baci i tā a kuna tsu kobolo, mpa ma kunana wu ba."

Da aza a na a buwai dem a danai nannai feu.

**Yesu u ya'in kavasa endelen ni**

(Mat. 26:36-46; Luk. 22:39-46)

<sup>32</sup> Da a yawai a ubutā u na e ci deke Getsemeni. Da u danai mukumitoni n ni, "Shamgbai na, ali m bana n ya'an kavasa." <sup>33</sup> Da u purāi Yakubu n Yahaya kobolo m Biturusu. U namgbāi kātsumā kau da u panai amiki a ikyamba. <sup>34</sup> Da u danai le, "Mi tā n unamgbi u kātsumā n abundāi u na u yawai devu a na wa kuna mu. Vanai mu na kātā i yongo ufobushi."

<sup>35</sup> Ana u walai u banai kelime kenu, da u yikpāi a idika, da u vasai, "Kāshile, ko vi tā a kushuku, vu takpaka mu atakaci a nam pa a?" <sup>36</sup> Da u danai, "Dada, ili rākā wā nu i da yi a kuya'an, takpaka mu atakaci a nam pa, amma vi ya'an ili i na n cigai ba, sai i na vi cigai."

<sup>37</sup> Ana u bonoi, da u cinai le alavu. Da u dekei Biturusu, "Biturusu, alavu a da wu? Adā ya kufuda i yongo n wuma ali viyum vi te ba? <sup>38</sup> Yongoi n wuma kātā i ya'an kavasa n utsura adama a na kātā i yikpā a ubutā u kukondo ba. Kādu ka ciga tā kuya'an ili i na yi derere, amma ikyamba yi tā ram."

<sup>39</sup> Da u doku u bonoi a ubutā u kuya'an kavasa, a kudansa ili i te i te i na u dansai cau va. <sup>40</sup> Ali n gogo na, ana u bonoi we le, da u doku u cinai le alavu, adama a na alavu a shana tā āshi e le. O doku e yeve ili i na a kudana yi ba.

<sup>41</sup> Ana u doku u bonoi uboni u tatsu, da u danai le, "Ali n gogo na i buwa tā alavu a kuvuka? U yawa tā nannai, ayin a yawa tā e neke Maku ma Vuma e ekiye a aza a unushi. <sup>42</sup> Dengāi tsu walai, enei vuza na u kuneke mu na lo u yawai devu."

**A kənāi Yesu adama a na a una**

(Mat. 26:47-56; Luk. 22:47-53; Yah. 18:3-12)

<sup>43</sup> Yesu bili a kadanshi, da Yahuza vuza te a kātsumā ka Kupanazere a, u yawai kobolo n kabundāi ka uma n otokobi e le nu mgbālamgbālam. Anan ganu vu gbagba'in nu nlum n Wilā n nkoshi m gbarāgbārā n da a suki uma a nam pa a. <sup>44</sup> Yahuza u danai le tā de agisana a na u kuya'an le m makyān ma de, "Yi tā e kuyeve vuza na i kukānā ayin a na baci m banai a ni da n kyāsai ni n wobongi."

<sup>45</sup> N kuyawa ku ni, da u banai u Yesu. Da u danai ni, "Malum." Da wo obongi ni. <sup>46</sup> Ele ta na da a kənāi Yesu. <sup>47</sup> Amma vuza te lo kashani, da u talai kotokobi kā ni. U kapai kagbashi ko mogono ma anan ganu, † ali da u takpai ni kutsuvu.

<sup>48</sup> Da Yesu we ecei le, "I tāwāi kukānā mu n otokobi nu mgbālamgbālam adanshi vuza na u ci shilikā n tsugono? <sup>49</sup> Ayin tutu mi tā kobolo n adā a kuya'an kuyotsongusu punu a Al'isā a Gbayin, amma i kənā mu ba. A ya'an tā nannai, adama a na a shatangu ili i na kadanshi kā Kāshile ka danai."

<sup>50</sup> Ubutā wa lo, da mukumitoni n ni dem n sumai n kāsākpāi ni.

<sup>51</sup> Da kolobo ko yoku kā kənāi kutono le, n kalaba kā ni ulapangi. Ana e enei ni, da a kənāi ni. <sup>52</sup> Da u fatātsai u sumai koshombodi, u kāsākpākāi le n kalaba e ekiye.

**Yesu e kelime ka aza e Kusheshe**

(Mat. 26:57-68; Luk. 22:54-71; Yah. 18:13-24)

<sup>53</sup> Ubutā wa lo, da a dikai Yesu a kubanka a ubutā u Mogono ma anan ganu. Anan ganu vu gbagba'in, nu nkoshi m gbarāgbārā n Yahuda, nu nlum n wilā dem a banai o bolongi kaci ke le wā ni. <sup>54</sup> Biturusu u tonoi a kucinā ku le dada'in sapu da a yawai ulanga u kpa'a u mogono ma anan ganu ma. Da u dāsangi devu n aza a kindi a kpa'a ku mogono da u kənāi kunyashika akina. <sup>55</sup> Anan ganu vu gbagba'in, n aza e Kusheshe a a kənāi kulānsā urotu u na a kukānāka yi, adama a na a una yi, amma a ciyā ba. <sup>56</sup> Aza a abundāi e le a kənāi kuya'an ngan ma a'uwa, amma unā u le wo okpo u te ba.

<sup>57</sup> Da aza o yoku u dengāi a kənāi kudansa a'uwa, <sup>58</sup> a danai, "Tsu pana tā u danai, ayi wi tā a kufadā Al'isā a Gbayin a na uma a ma'i, kātā u ma'a o yoku n uma'i u vuma ba, a kātsumā ka ayin a tatsu." <sup>59</sup> Ko n nannai kadanshi ke le, ka tāwā ke te ba.

† 14:27 Zak. 13:7.

<sup>60</sup> Da Mogono ma anan ganu ma dengai e mere me le. Da we ecei Yesu, "Vi n ili i na va kushuku adama a ili i na uma a nam pa a dansai adama a nu ba?"

<sup>61</sup> Amma da u padai bini, u dana ili ba. Da Mogono ma anan ganu ma u doku we ecei ni, "Avu da Kirisiti Kishi, Maku ma Kashilet ka na e ci neke tsugbayin ba?"

<sup>62</sup> Da Yesu u danai, "Mpa da. Yi ta e kene Maku ma Vuma idashi e kukiye ku usingai ku Ubangari a kutawa gadi ve eleshu!"

<sup>63</sup> Da Mogono ma anan ganu ma karai ntogu n ni, da u danai, "Ngan n ne n dai kpamu tso kudoku tsa lansa wa ni? <sup>64</sup> Ada i pana ta kadanshi ki ishikushi ka nam pa u Kashile ka na u ya'in. Ada yi dai ye enei?"

Da a kidakai ni afada, a danai u yawa ta u kuwa.

<sup>65</sup> Da aza o yoku a gitai kuci'ikpa yi ntsan, da a palai ni ashi. Da a kanai kudukpa yi n kaku'un n a danai, "Dana tsu, yayi u lapai nu." Da aza a kinda Alisa a Gbayin a kanai kubasa yi.

### Biturusu u nanai Yesu

(Mat. 26:69-75; Luk. 22:56-62; Yah. 18:15-27)

<sup>66</sup> Biturusu lo idashi a ulanga u kpa'a wa, da kagbashi ke mekere ko Mogono ma anan ganu, ka yawai. <sup>67</sup> Ana u cinai Biturusu a kunyashika akina, da u gbatai ni n ashi. Da u danai, "Avu feu vi ta kobolo n Yesu vu Nazara."

<sup>68</sup> Amma da Biturusu u nanai, u danai, "Mpa n yeve ili i na vi a kudansa ba." Da wu utai punu e kefeku ka, da motoku ma salai.

<sup>69</sup> Da kagbashi ke mekere ka ko doku ke enei ni, da u danai aza a na i lo kashani a ubuta wa, "Vuma vu nam pa va feu i ta kobolo." <sup>70</sup> Amma da Biturusu u doku da u nanai.

Da megeshe ma ya'in kenu, da aza a na i lo kashani m Biturusu o doku a danai, "Avu feu yi ta kobolo, adama a na avu vuza vu Galili da."

<sup>71</sup> Da u kanai kuya'an ka kaci ka ni akucina, u danai, "Mpa feu n yeve vuma vu na i ciyai ba."

<sup>72</sup> Gogo lo, da motoku mo doku ma salai i re. Da Biturusu u cibai n kadanshi ka na Yesu u danai ni, "Kafu motoku ma sala i re, vi ta a kunana mu ali kutatsu." Ana u cibai n ili i na Yesu u danai ni, da u kanai mashi.

### Bilatu u ya'ankai Yesu keci

(Mat. 27:1-2, 11-14; Luk. 23:1-5; Yah. 18:28-38)

**15** Ana kayin ka asai n usana, anan ganu vu gbagba'in, nu n lum n wila, nu Nkoshi m gbaragbara n Yahuda, n Aza e Kusheshe dem, a ya'in obolo. Da a shiyai Yesu, a lazai n ayi. Da e nekei ni u Gomuna Bilatu.†

<sup>2</sup> Da Bilatu we ecei ni, "Avu da mogono ma Ayahuda ma?"

Da Yesu wu ushuki, "Ta nannai uteku u na vu danai."

<sup>3</sup> Da anan ganu vu gbagba'in a kanai kuya'an nsata n ni adama a ili n abundai. <sup>4</sup> Da Bilatu u doku we ecei ni, "Vi n kadanshi ko yoku ba? Lana nsata n abundai n na i a kutukasa adama a nu."

<sup>5</sup> Ali n gogo na, Yesu u ya'an kadanshi ko yoku ba, da Bilatu u kanai kuya'an mereve.

### Bilatu u kidakai Yesu afada a ukpa

(Mat. 27:15-26; Luk. 23:13-25; Yah. 18:39—19:16)

<sup>6</sup> Ayin a Kadiva ka Kupasamgbana dem, Bilatu u ci shikpaka le ta vuza vu ugbashi vi te, vuza na baci dem o folonoi. <sup>7</sup> Vuza yoku wi ta lo ugbashi kobolo n aza o yoku, kula ku ni ku da Barabas. Wu una ta vuza ayin a vishili. <sup>8</sup> Da kabundai ka uma ka ka banai ko folonoi Bilatu u ya'an ka le uteku u na u ci ya'ansa. <sup>9</sup> Da we ecei le, "Yi ta a kuciga n shikpaka da mogono ma Ayahuda?" <sup>10</sup> Adama a na Bilatu u yeve ta anan ganu vu gbagba'in i ta a kupana wupa u Yesu, i dada i zuwai da e remei ni.

<sup>11</sup> Amma anan ganu vu gbagba'in a kanai kukushangu uma a dana Bilatu u shikpaka le Barabas. <sup>12</sup> Da Bilatu u doku we ecei le, "Nini dai n kuya'an n vuza na e ci deke mogono ma Ayahuda?"

<sup>13</sup> Da o doku o orukpoi, "A bapa yi a madanga ma atakaci! A bapa yi!"

<sup>14</sup> Da Bilatu we ecei le, "Yi dai i zuwai, unushi we ne u dai u ya'in?"

Da o doku da a dengusai alakatsu e le, "Bapai ni a madanga ma atakaci!"

<sup>15</sup> Adama a na Bilatu wi ta a kuciga uma a ciga yi, da u ya'an ka le kpamu ili i na a cigai, u shikpakai le Barabas. Ana u zuwai a fabai Yesu, da u nekei le a banna a bapa yi a madanga ma atakaci.

### Osoji a kanai kuzo'oso Yesu

(Mat. 27:27-31; Yah. 19:2-3)

<sup>16</sup> Da osoji a dikai ni a bankai a ubuta u kefeku ko mogono. Da o bolongi lo osoji a dem. <sup>17</sup> Da a lapangi ni kuminya ku shili ku tsugono. Da a cali awana tso oroliko,† da a alakai ni a kaci. <sup>18</sup> Da a kanai kuyasa yi, na a danakai ni, "Mogono ma Ayahuda, vuza gbayin!" <sup>19</sup> Da a kanai kulapa yi n kalangu a kaci, n a cilikpai ni ntsan. A ya'an baci a kudangu adanshi i ta e kuneke yi tsugbayin. <sup>20</sup> Ana o kotsoi kuzo'oso yi, da a takpai motogu mo tsugono. Da a ukai ni ntogu n ni kpamu. Da a dikai ni a kubanka a ubuta u na a bapa yi a madanga ma atakaci.

### A bapai Yesu a madanga ma atakaci

(Mat. 27:32-44; Luk. 23:26-43; Yah. 19:17-27)

<sup>21</sup> Vuza yoku lo a kulaza, kula ku ni ku da Sima, vuza va aza e Kure da, esheku a Isakandari n Rufas. Ayi a kubana a likuci i na yi lo devu, da a gutsakai ni u dika madanga ma atakaci† ma. <sup>22</sup> Da a bankai Yesu ubuta u na e ci deke Galgata, dada ubuta wu nko'o ma aci n uma. <sup>23</sup> Ana a yawai de, da e nekei Yesu makyau u so'o usatari n kujini tsa aguma. Amma da u iwain kuso'o. <sup>24</sup> A ubuta wa lo, da a bapai ni a madanga ma atakaci. Da a dikai ntogu n ni da e pecei uteku u le. Da a kanai kuya'an kazagba adama a na e ene ili i na yaba dem u kuciya. <sup>25</sup> Agisana a viyum kuci da vu usana, ana a bapai Yesu a madanga ma atakaci. <sup>26</sup> Da a danai lo iculu

yu unushi i ni da a saki gadi a ubon u kaci, "MOGONO MA AYAHUDA." <sup>27</sup> Da a bapai lo feu aza a magalaka e re kobolo n Yesu va, vuza te e kukiye ku usingai ku ni vuza te tamkpamu a ugula. <sup>28</sup> Na va dada ushatangi u kadanshi ka na a ya'in e kece yi ta kobolo n aza unushi.

<sup>29</sup> Aza a na i a kulazasa lo a gitai kufila n aci n a shikai Yesu, "Avu na vu danai, vi ta a kufada Alisa a Gbayin a tsu, kata vu mala o yoku ayin a tatsu. <sup>30</sup> Isa kaci ka nu kata vi cipa gadi vu madanga ma atakaci ma."

<sup>31</sup> Ta kpamu n lum m gbagba'in, n anan ganu a kana kuzo'oso yi, n a danai, "Wi isa ta uma n abundai, amma u fuda wi isa kaci ka ni ba. <sup>32</sup> Ya'an Kirisiti Kishi, mogono mi Israila u cipa a madanga ma atakaci ma gogo na ce ene, kata ci yeve tsu ushuku avu da mogono ma Yahuda."

Aza a na i usaki gadi kobolo n ayi, da feu a kana kushika yi.

### Ukpa u Yesu

(Mat. 27:45-56; Luk. 23:44-49; Yah. 19:28-30)

<sup>33</sup> Ana kanna ka yawai a kaci, da kayimbi ka kimbai ubuta dem, ali a kubana viyum vu tatsu vu kulivi.

<sup>34</sup> Ana viyum vu tatsu vi ya'in, da Yesu u dengusa kalakatsu ka ni n utsura, "Eloi, Eloi, lama sabatana" Wi ta a kudana, "Kashile ka va. Kashile ka va. Yi dai i zuwai da vu vakangi mu?"

<sup>35</sup> Ana aza o yoku a na i lo a kashani, a panai nannai, da a danai, "Panai, ayi da de e kudeke Iliya." <sup>36</sup> Da vuza yoku u sumai u banai u yeki ayangi, m mayan ma kalam. Da u shiyai a da a kalangu da u nekei Yesu u so'o. Da a danai, "Ya'an ce ene ko Iliya wa kutawa, kata u cipa ka yi."

<sup>37</sup> Da Yesu u dengusa kalakatsu n utsura. Da u kuwai.

<sup>38</sup> A ayin a nan lo, kakashi ka na ki a ubuta wa Alisa a Gbayin, da ka karai. Ke pecembenei ugboku u re, ka gitai gadi a kutawa daka. <sup>39</sup> Jagaba vo osoji vu na a zuwai adama a na wi inda Yesu. Ana we enei uteku u na u kuwai, da u danai, "Mayun da. Vuma vu nam pa va Maku ma Kashile ma'a."

<sup>40</sup> Amaci o yoku i ta lo kashani da'in, ele da Meri Magadaliya, m Meri anaku a Yakubu vuza kenu vu Isuhu, t kobolo n Solomi. <sup>41</sup> Ele da aza a na o tonoi ni a bankai ni ayin a na u yongoi a Galili, kobolo n amaci n abundai a na o tonoi ni a kubana a Urishelima.

### A ya'in kacida ke Yesu

(Mat. 27:57-61; Luk. 23:50-56; Yah. 19:38-42)

<sup>42</sup> Ili ya raka i gitai ta a kanna ka Ajima, kanna ka na a tsu gitai ofobuso adama a Ashibi. <sup>43</sup> Da Isuhu vu Aramatiya, t ayi na wi n tsugbayin a katsuma ko nkoshi m gbaragbara ma. Vuza na kpamu wi a kuvana tsugono tsu Kashile. Da u remei kadu da u uwai u Bilatu. Da u folonoi e neke yi keven ki ikyamba ke Yesu. <sup>44</sup> Da Bilatu u ya'in mereve a na Yesu u kuwai de. Da u dekei Jagaba vo osoji da we ecei, "Ko Yesu va u kuwa ta de m megeshe?" <sup>45</sup> Ana we ecei a ubuta u Jagaba vo osoji da

u cinai ka'a nannai, da u nekei Isuhu keven ke Yesu ka. <sup>46</sup> Da Isuhu u tsulai arikinlai a ari. Ana u cipakai n keven ka, da wa alai n arikinlai a ari, da u zuwai a kasaun ka na e she'wei a katali. Da u gidalkpai katali ko yoku da u bayangi utsutsu wa. <sup>47</sup> Meri Magadaliya m Meri anaku a Isuhu e ene ta ubuta u na a cidangi ni.

### Yesu u dengai a kasaun

(Mat. 28:1-8; Luk. 24:1-12; Yah. 20:1-10)

**16** Ana Ashibi a lazai, da Meri Magadaliya, m Meri anaku a Yakubu, kobolo n Solomi, da a tsulai ili i magulani, adama a na a bana a sukuyaka ikyamba i Yesu. <sup>2</sup> Kanna ka Aladi m kpasani kafu kanna ku uta, da a banai a ubuta u kasaun wa. <sup>3</sup> Da a kana mecen-shenei, "Yayi u kugidalkpaka tsu katali ka na a bayanki kasaun ka?" <sup>4</sup> Ana a dengusa ashi, da e enei katali ka gbayin ka ugidalkpi, a kakambu ke te. <sup>5</sup> Ele a na a uwa a kasaun ka, da e enei kolobo ko yoku lo idashi a ubon u kukiye ku singai n aminya a ari u ukai. Dada a rikpai.

<sup>6</sup> Da u danai le, "Kata i rikpa ba. Yesu vu Nazara da yi a kulansa, vuza na a unai a madanga ma atakaci? U denga ta de, wi punu ba. Tawai ye ene, ubuta u na a zuwai ni. <sup>7</sup> Banai i dana mukumitoni n ni m Biturusu, wi ta de u lazai a kubana a Galili ta de i kene yi, uteku u na u danai da."

<sup>8</sup> Da a utai punu n iladi a kasaun ka n wovon n ikyamba i le e kuje'e. A fuda kpamu a dana vuza ili ba, adama a na wovon u kana le ta.

### Yesu u yotsongi kaci ka ni u Meri Magadaliya

(Mat. 28:9-10; Yah. 20:11-18)

<sup>9</sup> [N usana wa Aladi u na Yesu u dengai n wuma, da u gitai kuyotsongu kaci ka ni u Meri Magadaliya, vuka vu na wu utakai wunlai u gbani-gbani u cindere wa ni.

<sup>10</sup> Da ayi tamkpamu u banai u danai mukumitoni n Yesu, da u yawai u cinai le atsuma unamgbi a mashi.

<sup>11</sup> Amma ana a panai wi ta n wuma, ali Meri feu we ene yi ta, da a iwan kushuku.

### Yesu u yotsongi kaci ka ni wu mukumitoni n re

(Luk. 24:13-35)

<sup>12</sup> Ana ka nan lo ko kotsoi da Yesu u doku u yotsongi kaci ka ni wu mukumitoni n ni aza e re n uye u yoku kau. Ayin a na i a nwalu a kubana a likuci i yoku. <sup>13</sup> Da o bonoi a danai aza a na a buwai, ele kpamu da a iwain kushuku.

### Yesu u ya'in kadanshi m mukumitoni

(Mat. 28:16-20; Luk. 24:36-49; Yah. 20:19-23; Azu. 1:6-8)

<sup>14</sup> M megeshe, da u yotsongi kaci ka ni a ubuta u mukumitoni n ni kupa n vuza te, ele a kulya'a ilikulya'a. Da u dansukai le adama a ukpadi u kuneke wa adu n ugbamasuvu u le, adama a na a ushuku n aza a na e enei ni ana u dengai n wuma ba. <sup>15</sup> Da u danai le, "Banai a ubuta dem aduniyan, i dana uma Arabali a Singai. <sup>16</sup> Vuza na baci de dem u nekei kadu ka ni, da a ya'ankai ni kusumbu ka akucina, wi ta a ku-

ciya wuma u babu uteku. Amma vuza na baci u iwain kuneke kaɗu, i ta a kilukpa yi. <sup>17</sup>Aza a na e nekei aɗu e le i ta a kuya'an ili i mereve i nam pa. N kula ku va i ta o kuloko wunlaji u gbani-gbani, kata a ya'an kadanshi n elentsu o yoku. <sup>18</sup>I ta a kufuda a dika oko, ko o so'o baci yaza, ya kuya'an le ili ba. I ta a kufuda a sa'wa aza a mbanaki, kata o potso."

### A dikai Yesu a kubana gadi

(Luk. 24:50-53; Azu. 1:9-11)

<sup>19</sup>Ana Vuzagbayin Yesu u kotsoi kuya'an le kadan-shi. Da a dikai ni a kubana gadi. Da u dasangi e kukiye ku singai ku Kashile.<sup>20</sup> Da mukumitoni n ni a banai a kanai kudana uma Arabali a Singai a ubuta dem. Da Vuzavaguɗu u ya'in ulinga n ele, u kanai kpamu kuya'an ili i mereve we le, adama a na uma e yeve kadanshi ka ni mayun da.]



# Luka

## Ukuna u katagarda ka nam pa

Luka, vuza na u danai katagarda ka nam pa, keyevi ka aguma ka wi. Adama a nannai, u danai mayin da wu utakai ili n abundai e keteshe yu ukuna u Yesu. U danai kpamu katagarda ku Ulinga wa Azusuki. Atagarda e re a nam pa i ta ulinga kobolo a kudana tsumani ci Yesu m mukumitoni n ni.

A katagarda ka nam pa kuyotsongusu ku gbagba'in ki ta punu ugboku u re: Kuyotsongusu ku gbayin ku iyain ku dada ucigi u Kashile u na wi adama a yaba dem. Ku gbayin ku ire ku dada Yesu u tawai a aduniyan adama a na wo okpo Kishi ka uma. Luka u dana ta kuyotsongusu ku Yesu ku yoku kau ku na uma o yoku a danai ba, agisana, Vuza vu Samariya vu singai m Maku ma na ma puwankai. Luka u yotsongu tsu ta a na Yesu u cigai kavasa kau. U danai kadanshi ke Yesu ana u ya'in kavasa. Luka u yotsongu tsu ta uteku u na Ayinviiki a Kashile o yongoi a kuya'an ulinga a adu a uma a ayin a na Yesu wi ishi na a aduniyan. Adama a na ayi keyevi ka aguma kala, vuza u yansa yi a ayin ukpa u Kishi ba, kobolo kpamu n udengi u ni a kasaun. U danai tsu Yesu u takuma ta kadan ana u dengai n wuma. Na va u yotsongu ta a na Kashile ka dengusai Yesu a ukpa mayun.

Katagarda ka nam pa ke neke ta aza o Kutoni agisana a singai a na o kutono, agisana e Yesu n uteku u na u yongoi n uma a ayin a nan lo. Ko yotsongu tsu ta uteku u na tsa kubanku aza a unambi, n tsu na vuza u kuya'an kavasa. U tsu zuwa ta uneki u kadu u tsu u tsurakpa adama a na Luka u yongo ta tsu ngan m mayun mi ili i na Yesu u ya'in, da u kondoi u cinai kpamu Yesu u denga ta n wuma adama a tsu anana.

## Ili i na yi punu udariki a katagarda ka nam pa

1. Ili i na i zuwai da Luka u danai katagarda ka nam pa
2. Ukuna wu umaci u Yahaya vu Kusumbu ka Akucina n Yesu
3. Akaka a Yahaya vu Kusumbu ka Akucina
4. Kusumbu ka Akucina n kukondo ku Yesu
5. Ulinga u Yesu a Galili
6. Yesu wu utai a Galili da u banai a Urishelima
7. Kuden ku ukocishi ku Yesu: Afada a ni n ukpa
8. Yesu u denga ta n wuma
9. Yesu u banai a ubuta kakau, ali a dikai ni a kubana Gadi

<sup>1</sup> Vuzagbayin Tiyofilo: Uma n abundai a piya ta de kudana adama a na a dana tsu uteku u na tsumani ci shanai wa tsu. <sup>2</sup> Ele a dana ta ili i na aza a na e enei ili ya ali n ayin a ugiti, da a danai tsu. Aza a nam pa e ene ta Yesu, aza a ulinga a ni a da kpamu. <sup>3</sup> Mpa feu n lanu ta ili mayin dem ali n ugiti, me enei u ga'an ta n danaka wu tsumani tsa mayin. <sup>4</sup> N ya'an ta ili i nam pa adama a na vi yeve mayun vi ili i na o yotsongushi nu dem.

### A ya'in kadanshi ka kumatsa Yahaya

<sup>5</sup> A ya'an ta ili i nam pa a ayin a na Hiridu† wi mogono ma Yahuda. Ganu † vi yoku da, kula ku ni ku da Zakariya, vuza na wi punu a katsuma ka anan ganu va Abija. Vuka vi ni kpamu kula ku ni ku da Alisabatu. Ele dem ntsukaya n Haruna† n da. <sup>6</sup> I ta kpamu o kuyongo n usubi a ubuta u Kashile, da i o kutono mayin ili i na Vuzavaguƙu u danai dem. <sup>7</sup> Ele kpamu i m maku

† Lanu a kaci ku dani "Ganu" a Ubuta wi ili i Kuyeve.

ba, adama a na Alisabatu madari ma'a. Dem vi le kpamu a ya'an ta ayin e re.

<sup>8</sup> Kanna ke te, Zakariya, ayi a kuya'an ulinga u tsuganu u ni punu a Alisa a Gbayint† a Vuzavaguƙu, adama a na ayin a ulinga e le a da. <sup>9</sup> A ya'an ta kazagba ka ni uteku u na anan ganu a kiwanai kuya'ansa, wo okpo vuza vu kusongu ili i magulani† a katalikalyuka. Da u banai o Mololo ma Cida.† <sup>10</sup> Ayi punu o kusongu ili i magulani ya, kabundai ka uma lo pulai a kuya'an avasa.

<sup>11</sup> Da kalingata ka Vuzavaguƙu ka banai wa ni, da ka shamgbai e kukiye ku usingai a katalikalyuka ka. <sup>12</sup> Ana Zakariya we enei ni, da u rikpai da kpamu u panai wovon. <sup>13</sup> Da kalingata ka ka danai, "Zakariya, katu vu pana wovon ba. A pana ta avasa a nu. Vuka vu nu vi ta a kumatsaka wu maku mo kolobo, katu vi deke kula ku ni Yahaya.† <sup>14</sup> Vi ta a kuya'an mazanga n abundai, uma kpamu a kupana ta uyo'o n umaci u ni. <sup>15</sup> Wi ta kpamu o kokpo vuzagbayin a ubuta u Vuzavaguƙu. Katu kpamu u so'o mara ba, ko ili i na i kuzuwa i maka yi. Wi ta

kpamu a kushana n Ayinviki a Kāshilet kafu a matsa yi. <sup>16</sup> Wi t̄a o kubonoko aza a Israila n aḅund̄ai a ubut̄a u Vuzavagud̄u Kāshile ke le. <sup>17</sup> Wi t̄a o kokpo vuza vu ut-sura n kaḍu uteku ci Iliya. Kaṭ̄a kpamu u lapula aḍu a uma adama a kut̄aw̄a ku Vuzagbayin. U bolongu aḍu a isheku m muku n le. Wi t̄a a kuzuwa aza a ugbawansu-vu n Kāshile o bono a uye wa aza a usubi.”

<sup>18</sup> Da Zakariya we ecei kalingata ka, “Nini dai mpa n kushuku n ili i nam pa? Mpa n kutsa t̄a, vuka vu v̄a kpa-mu vu kutsa t̄a.”

<sup>19</sup> Da kalingataf̄ ka ka danai, “Mpa da Jibara'ilu. N ci shamgba t̄a e kelime ka Kāshile. Ayi da kpamu u suki mu n dana wu arabali a singai a nam pa. <sup>20</sup> Gogo na vi t̄a a kupada bini vo okpo kebebe. Vo kudoku va fuda va kudansa ba, sai ayin a na u matsai, adama a na avu vi neke kaḍu ka nu n kadanshi ka v̄a ba.”

<sup>21</sup> Uma a na i lo pulai a kuvana Zakariya, da a kan̄ai mereve adama a ili i na i zuwai da u geshei nannai punu o Mololo ma Cida ma. <sup>22</sup> Ana wu ut̄ai, da u kan̄ai kuya'an tsubebe n ele. Da e yevei vuma va we ene t̄a ili i na i la'i ni punu o Mololo ma. Da u kan̄ai kuya'an kadanshi n ekiye adama a na u fuda u dansa ba.

<sup>23</sup> Ana ayin a ulinga a ni o kotsoi, da u bonoi a kpa'a. <sup>24</sup> Da vuka vi ni vi ya'in kaṭsum̄a, ali wotoi u tawun ayi e kushedekusu. <sup>25</sup> Da u danai, “Mpa mo okpo t̄a macigi ma Vuzavagud̄u, adama a na u ya'an ka mu t̄a ili i nam pa: U takpaka mu t̄a kpamu wono u v̄a a ubut̄a wa aza a na i o kugoyo mu.”

### A ya'in kadanshi ka kumatsa Yesu

<sup>26</sup> Ana kaṭsum̄a ka Alisabatu ka yawai wotoi u t̄ali, da Kāshile ka suki kalingata ka ni Jibara'ilu a kubana Nazara, likuci i yoku i da punu a Galili. <sup>27</sup> Kalingata ka ka banai u mekere ma na me yevei vali ba, kula ku ni ku da Meri. Wi t̄a n kamana, kula ku ni ku da Isuhu.† Ayi kpamu wi t̄a a kaṭsum̄a ka ntsukaya m Mogono Dawuda. <sup>28</sup> Da kalingata ka danai ni, “Mi t̄a a kuyas̄a wu, avu macigi ma Kāshile. Vuzavagud̄u kpamu wi t̄a kobolo n avu.”

<sup>29</sup> Da Meri u namgb̄ai kaṭsum̄a n aḅund̄ai adama a kadanshi ka na a ya'ankai ni va. Da u kan̄ai kece kaḍi ka ni icu'u yi ikyashi yi iyan i dai nannai. <sup>30</sup> Amma da kalingata ka danai ni, “Meri, kaṭ̄a vu pana wovon ba. Vo okpo t̄a macigi ma Kāshile. <sup>31</sup> Vi t̄a a kuya'an kaṭsum̄a kaṭ̄a vu matsa kolobo, kaṭ̄a vi ne'i kula Yesu.

<sup>32</sup> Wi t̄a o kokpo vuzagbayin. I t̄a e kudeke yi kpamu Maku ma Mala'imili dem. Kāshile Vuzavagud̄u wi t̄a e kuneke yi kakuba ko tsugono ke esheku a ni Dawuda.

<sup>33</sup> Ayi wi t̄a a kulya'a tsugono a ntsukaya n Yakubu. Tsugono ci ni kpamu tsu da ci lo o kukotso ba.”

<sup>34</sup> Da Meri we ecei, “Nini dai ili i nam pa i kokpo? Mpa da na mekere ma'a, n yeve kpamu vali ba.”

<sup>35</sup> Da wu ushuki, “Ayinviki a Kāshile i t̄a a kut̄aw̄a wa nu n utsura u Mala'imili, kaṭ̄a u pala wu. Vuma vi cida vu na a kumatsa va, e kudeke yi t̄a Maku ma Kāshile.†

<sup>36</sup> Alisabatu vuza nu wi t̄a a kumatsa maku n tsukutsa ci ni. Ayi na a danai madari ma'a, kaṭsum̄a ka ni wotoi u t̄ali u da na. <sup>37</sup> Ili dem i la'a Kāshile utsura ba.”

<sup>38</sup> Da Meri u danai, “Mpa kagbashi ka Vuzavagud̄u ka'a. Ya'an ili i na vu danai dem yo okpo mayun wa v̄a.” Da kalingata ka ka kas̄akpāi ni.

### Meri u banai u Alisabatu

<sup>39</sup> Ayin a nan lo, da Meri u denḡai da u fobusoi, da u ya'in moloko a kubana a likuci yi nsasan a ubon u Yahuda. <sup>40</sup> Ana u yawai, u uwai a kpa'a ku Zakariya, da u kyas̄ai vuka vi ni Alisabatu. <sup>41</sup> Ana u panai ikyashi ya, da maku ma na mi punu a kaṭsum̄a ka ma kan̄ai kuzumgb̄as̄a m maz̄anḡa. Da Alisabatu u shanai n Ayinviki a Kāshile.

<sup>42</sup> Da u ya'in kadanshi n kaḷak̄atsu ka, “Avu a zuwaka wu t̄a un̄asingai a ubut̄a wa am̄aci dem. Ili i na yi punu a kaṭsum̄a ka nu dem a zuwaka t̄a i da un̄asingai. <sup>43</sup> Yi d̄ai i zuwai da ili i gbangam i nam pa i t̄aw̄ai wa v̄a, ali an̄aku a Vuzagbayin a v̄a a t̄aw̄ai wa v̄a adama a na we ene mu? <sup>44</sup> Ayin a na m panai ikyashi i nu, maku ma na mi punu a kaṭsum̄a ka v̄a, da ma ikpangi adama a maz̄anḡa. <sup>45</sup> Un̄asingai u tonu wu, adama a na vi neke t̄a kaḍu ka nu n ili i na Vuzavagud̄u u danai i t̄a a kushatangu i da.”

### Vishipa vi Meri

<sup>46</sup> Da Meri u danai, “Kas̄akpā kaḍu ka v̄a ka cikpa Vuzavagud̄u.

<sup>47</sup> Kaḍu ka v̄a dem kpamu ka ya'an t̄a maz̄anḡa a ubu-t̄a u Kāshile vuza na u kisa mu,

<sup>48</sup> adama a na u ciba t̄a nu mpa, kagbashi ka ni koci. Punu anana a kubana u uma a na a kut̄aw̄a, i t̄a e kudeke mu vuza na Kāshile ka zuwakai un̄asingai,

<sup>49</sup> adama a na Ub̄anḡari u ya'an ka mu t̄a ili i na i la'i n kuga'an. Kula ku ni ku cida ku da.

<sup>50</sup> U tsu pana t̄a asuvayali a aza a na i a kupana wovon u ni a kubana wu ntsukaya dem.

<sup>51</sup> U ya'an t̄a ulinga u gbagba'in n ekiye a ni. U wacuwa t̄a aza a na i n ar̄adi punu a aḍu e le.

<sup>52</sup> U takpa t̄a ngono gadi va akuba e le, u dengusa t̄a kpamu aza a na o goyoi kaḍi ke le.

<sup>53</sup> U neke t̄a kpamu aza a kambulu ilikulya'a i singai. Amma u zuwa t̄a aza a na i n uciyi o okpo n kambulu.

<sup>54</sup> U ban̄ka t̄a kagbashi ka ni Israila. U ciba t̄a kpamu uzuwakpani u kupana t̄a asuvayali a ni.

<sup>55</sup> U ya'in uzuwakpani wa n akaya a tsu Ibrahim̄t̄ n ntsukaya n ni ko wanai.”

<sup>56</sup> Da Meri u das̄angi de u Alisabatu ali wotoi u tatsu, da u yevei u bonoi a kpa'a.

### A matsai Yahaya vu kusumbu ka akucina

<sup>57</sup> Ana ayin a yawai, Alisabatu u matsai maku mo kolobo ma. <sup>58</sup> Mmaci n ni n aza a na i devu a panai ili i singai i na Vuzavagud̄u u ya'ankai ni, da a ban̄ka ni maz̄anḡa.

<sup>59</sup> A kanna ka kunl̄ai, a banai adama a na a kida maku ma kavaja, kaṭ̄a feu e ne'e yi kula ke esheku Zakariya.

<sup>60</sup> Amma da an̄aku a a danai, “A'la, kula ku ni ku da Yahaya.”

<sup>61</sup> Da a danai ni, "Babu vuza na wi n kula tsu nan lo a kaṣsumā ku umaci u tsu."

<sup>62</sup> Da a ya'ankai esheku a kadanshi n ekiye, adama a na e yeve kula ku na e kudeke maku ma. <sup>63</sup> Da u danai e neke yi ili yi idani, da u danai, "Kula ku ni ku da Yahaya." Uma lo feu kashani a kinda m mereve. <sup>64</sup> Gogo lo, da tsubebe ci ni tsu kaṣakpai ni, da u kaṅai kadanshi n u cikpai Kaṣhile. <sup>65</sup> Aza a na i devu n ayi dem da a kaṅai mereve. Aza a na i punu ubon wu nsasan n Yahuda dem da a kaṅai kukarāḷa n a dansai arabali a. <sup>66</sup> Vuza na baci u panai kadanshi ka dem sai u kaṅa kucibasa, kaṭa we ece, "Yi dai tamkpmu maku ma nam pa mi o kokpo?" Adama a na uma e ene ta Vuzavaguḍu wi ta n ayi.

### Vishipa vu Zakariya

<sup>67</sup> Esheku a maku a, Zakariya da u shanai n Ayinviki a Kaṣhile, da u ya'in kene,

<sup>68</sup> "Cikpai Vuzavaguḍu, Kaṣhile ki Israila, adama a na ayi u taḡa ta, da kpmu u baṛuwai uma a ni.

<sup>69</sup> U dengusa ta Kishi ku utsura adama a tsu a kpa'a ku kagbashi ka ni Dawuda,

<sup>70</sup> (uteku u na u dansai a ubuta u eneki a ni m megeshe ma de.)

<sup>71</sup> Wi isa tsu ta a ubuta wa aza a na i a kul'iwani tsu, n irala i tsu.

<sup>72</sup> U yotsongu ta isheku i tsu asuvayali, u cibai kpmu n uzuwakpani u cida u ni,

<sup>73</sup> uzuwakpani u na u kucinakai esheku a tsu Ibrahim.

<sup>74</sup> U danai wi ta a kisa tsu e ekiye a aza a na i a kul'iwani tsu. Kaṭa u zuwa kpmu tsu tonon yi babu wovon.

<sup>75</sup> Ci ta o kuyongo cida cida n usubi u kaḍu ayin tutu.

<sup>76</sup> Avu maku ma va, i ta e kudeke wu keneki ka Mala'imili. Adama a na avu vi ta a kubana e kelime ka Vuzagbayin, kaṭa vu lapulaka yi uye.

<sup>77</sup> Vi ta e kuneke aza a ni e yeve uteku u na Kaṣhile ka ki isai uma, a ubuta u kucinukpa n unushi u le.

<sup>78</sup> Kaṣhile ka tsu ki ta n asuvayali n kule'eshe uma. Adama a nannai kutashi ku usana ku Kaṣhile ki ta a kuciga kutawa wa tsu.

<sup>79</sup> Wa akana kpmu a ubuta wa aza a na i o kuyongo a kayimbi, ko ubuta u kululu ku ukpa. Wi ta kpmu a kutaḡa tsu punu a kubana a uye u maṭana.

<sup>80</sup> Da maku ma mo gbonguroi, da wo okpoi vuza u utsura wi ikyamba n kaḍu kau. Da u kaṅai kuyongo e mere ma kakamba ali ayin a na u yotsongi kaḍi ka ni wa aza a Israila.

### A matsai Yesu

(Mat. 1:18-25)

**2** Ayin a nan lo, Kaisa Agusta, mogono ma gbayin mo Roma, † u danai yaba dem a aduniyan u bana a likuci i ni adama a na e kece yi. <sup>2</sup> (Na va daḍa mekecu mu ugiti ma na a ya'in, ayin a na Kiriniyu wi gomuna vi Siriya.) <sup>3</sup> Uma dem a banai a likuci i le, kaṭa a na a dana ula e le adama e mekecu ma.

<sup>4</sup> Da Isuhu feu wu utai a Nazara vu ubon u Galili a kubana a likuci i Batalami vi Yahuda. Batalami kpmu daḍa likuci i Mogono Dawuda. U banai de adama a na ayi umaci u Dawuda u da wi. <sup>5</sup> U banai m Meri kamana ka ni adama a na u dana kula ku ni. Wi ta kpmu a kuvana kumatsa ku ni. <sup>6</sup> Ele de da ayin a kumatsa a ni a yawai. <sup>7</sup> Da u matsai maku ma iyain, kolobo. Da u palai ma'a mayin ni nyaga, da u zuwai ni a kpantsu ki ijanu ka anaka, adama a na ubuta wi lo an a uwa ba.

### Ngubi n alingata a Kaṣhile

<sup>8</sup> Ngubi n yoku mi ta lo a ka'asa e keteshe, adama a na a inda kuzuwa ku le n kayin. <sup>9</sup> Da kalingata ka Vuzavaguḍu ka banai we le de, da kutashi ku tsugbayin ku Vuzavaguḍu ka akanai le. Da a rikpai da a panai wovon. <sup>10</sup> Amma da u danai le, "Kaṭa i pana wovon ba, adama a na n tuka da ta n arabali a singai a maṅanga ma gbayin ma na mo kokpo ma uma raka.

<sup>11</sup> Anana a likuci i Dawuda, a matsaka da ta Kishi, † ayi da Kirisiti Vuzavaguḍu. <sup>12</sup> Na va da u kokpo urotu wa da: Yi ta a kucina merebu upali ni nyaga. A va'anki ni a kpantsu ki ijanu ka anaka."

<sup>13</sup> Gogo lo, da kabundai ka alingata a gadi bututu o bolongi n kalingata ka nan lo ka. A kaṅai kucikpa Kaṣhile, n a danai,

<sup>14</sup> "Cikpai Kaṣhile ka tsu ka na ki gadi. Maṭana mi ta lo wa aza a na wi a kupana uyo'o u le punu a aduniyan."

<sup>15</sup> Ana alingata a a la'ai o kubono gadi, da ngubi n dananai, "Ya'an tsu bana a Batalami, adama a na ce ene ili i na yi de i na Vuzavaguḍu u danai tsu va."

<sup>16</sup> Da a ya'in moloko, ana a yawai da a cinai Meri n Isuhu m merebu ma na mi de uva'anki a kpantsu ki ijanu ka anaka. <sup>17</sup> Ana e enei ni, da a danai uma ili i na enei a ubuta u maku wa. <sup>18</sup> Aza a na a panai nannai da a kaṅai mereve, adama a ili i na ngubi ma n danai le.

<sup>19</sup> Da Meri u kaṅai kucibasa n ili i nan lo dem ayin tutu a kaḍu ka ni. <sup>20</sup> Da ngubi ma n kaṅai uye a kubono a kpa'a m maṅanga, n a cikpai Kaṣhile, adama a ili i na e enei uteku u na a danai le.

### A bankai Yesu a A'isa a Gbayin

<sup>21</sup> A kanna ka kunlai, ana ayin a yawai a na a kida maku ma kavaja, da e ne'i ni kula Yesu, † kula ku na kalingata ka ke ne'i ni, kafu a ya'an kaṣsumā ka ni.

<sup>22</sup> Ana ayin a kutakpa maṣhinda a yawai uteku u na Wilā u Musa u danai, Isuhu m Meri a dikai ni a kubanaka yi a ubuta u Vuzavaguḍu. <sup>23</sup> (Uteku u na a danai a Wilā wa, "Maku ma na baci a gitai kumatsa dem ma vali, e neke yi a ubuta u Vuzavaguḍu"). <sup>††24</sup> Da a ya'in alyuka† uteku u na Wilā u danai, "Modoi n re ko nta-pambara n wawa'a n re daḍa a kuya'anaka." ‡

<sup>25</sup> Vuma vi yoku vi ta lo a Urishelima, kula ku ni ku da Saminu. Vuza na wi kpmu n usubi o kutono Kaṣhile mayin. Wi ta a kuvana vuza na u kisa aza a Israila. Ayinviki a Kaṣhile kpmu i ta kobolo n ayi. <sup>26</sup> Ayinviki a

† Lāṅa a kaci ku udani "Roma" a Ubuta wi ili i Kuyeve.

†† 2:23 Kut. 13:2-12. ‡ 2:24 A.Gan. 12:6-8.

Kashile a dana yi ta u kukuwa ba, sai we ene Kirisiti Kishi ka Vuzavaguđu.

<sup>27</sup> Da Ayinviki a Kashile a sa'wai ni, da u dengai a kubana a Alisa a Gbayin. Da esheku n anaku a tukai m maku ma, Yesu uteku u na Wila u danai. <sup>28</sup> Ana a gasai, da Saminu u dikai ni e ekiye, da u cikpai Kashile da u danai,

<sup>29</sup> "Vuzavaguđu Dem, ya'an kagbashi ka nu ka laza m mazanga, uteku u na vu danai, <sup>30</sup> adama a na ashi a va e ene ta wishi u na vu tukai, <sup>31</sup> vuza na vi nekei a kubana a ubuta u uma dem. <sup>32</sup> Ayi kutashi ku da kpa-mu a kubana a ubuta wa Azakayimbi,† n tsugbayin kpa-mu a kubana wa aza a Israila."

<sup>33</sup> Da anaku a maku a n esheku a ni da a ya'in mereve, adama a ili i na u danai. <sup>34</sup> Da Saminu u zuwakai le unasingai, da u danai Meri, anaku a maku a, "Maku ma nam pa ma, a matsa ta ma'a adama a na u zuwa uma a Israila n abundai a tadatsa, aza o yoku a denga. Urotu u da wi kpa-mu, amma uma n abundai i ta a ku'iwani yi. <sup>35</sup> Adama a nannai ili i na yi usokongi a adu a uma dem, yi ta a kutu. Unamgbukatsumu tsu kotokobi kpa-mu ki ta a kusa'wa kadu ka nu."

<sup>36</sup> Kenekit ka vuka ko yoku ki ta lo, kula ku ni ku da Hanatu, mekere ma Fanula, umaci wa aza a Asha. U ya'an ta aya e cindere n vali vi ni ana u ya'in yolo, <sup>37</sup> da wo okpoi kagapa. Ayi kpa-mu u ya'an ta mamaci, ali aya amanganashi n a nashi. U tsu kasakpa Alisa a Gbayin ba, amma u ci yongo ta o kutono Kashile kanna n kayin punu, n u kanai unu n u vasai. <sup>38</sup> Da u banai we le a katsuma ka ayin a nan lo a. Da u cikpai Kashile, da u ya'in kadanshi ka maku ka a ubuta u uma dem, aza a na i a kuvana a baruwa Urishelima.

<sup>39</sup> Ana Isuhu m Meri o kotsoi kuya'an ili i na Wila u danai a ya'an, da a lazai o kubono a Galili a likuci i na i idashi, Nazara. <sup>40</sup> Da maku ma mo gbonguroi ali da ma ya'in utsura, da kpa-mu u shanai n kuyeve. Da kpa-mu ucigi u Kashile wi n ayi.

### Yesu a Alisa a Gbayin

<sup>41</sup> Kaya dem, isheku i Yesu i tsu bana ta a Urishelima adama a Kadiva ka Kupasamgbana. <sup>42</sup> Ayin a na wi n aya kupa n e re, da a banai n ayi a ubuta u kadiva uteku u na a kiwanai. <sup>43-44</sup> Ana o kotsoi kadiva ka, da i o kubono a kpa'a, da maku ma, Yesu, u shamgbai kacapa de a Urishelima. A ya'in nwalu ali kanna ke te, a dana ta wi ta punu a ubuta u uma, amma ele e yeve a na wo okpoi kacapa ba. N kulivi ku nan lo, a kanai kulansa yi a ubuta wa aja'a e le nu mmaci n le. <sup>45</sup> Ana a kpadai kene yi, da a lazai o kubono a Urishelima, adama a na a lansa yi.

<sup>46</sup> Kanna ka tatsu, da a cinai ni a Alisa a Gbayin a idashi e mere mu n lum m gbagba'in. U kanai kupana-ka le, n u ya'ankai le keci. <sup>47</sup> Aza a na a panakai ni dem, da a kanai mereve uteku u na wi n kuyeve, n tsu na wi e kuneke le kpa-mu wushuki. <sup>48</sup> Ana isheku i ni ye enei nannai, e yeve ili i na a kudana ba. Da anaku a danai maku ma, "Yi dai i zuwai da vi ya'ankai tsu nannai? Es-

hevu nu mpa tsu takacika ta n abundai, adama a kulansa wu a ubuta dem."

<sup>49</sup> Da Yesu u danai le, "Yi dai i zuwai da yi a kulansa mu? U galan i yeve mpa mi ta a kudasangula a kpa'a ku Dada vu va ba?" <sup>50</sup> Amma ele e yeve ili i na wi a kudansa ba.

<sup>51</sup> Da u lazai n ele a kubono a Nazara, n u tonoi ili i na i a kudana yi mayin. Da feu anaku a zuwai kadanshi ka nan lo a kadu ka ni. <sup>52</sup> A ayin a nan lo, da Yesu u gbonguroi n ugadi n kuyeve, Kashile kpa-mu ka cigai ni, n aza a na e yevei ni dem a cigai ni feu.

### Yahaya u lapulai uye

(Mat. 3:1-12; Mar. 1:1-8; Yah. 1:19-28)

**3** A katsuma ka kaya ke gendu ko tsugono tsu Kaisa Tibariya, ngono n nashi n yoku mi ta lo kacapa ka ni: Bilatu† ayi da gomuna vi idika i Yahuda; Hiridu Antiba tamkpa-mu mogono ma Galili; vangu vi ni Filibu a kulya'a tsugono ci Ituriya n Tarakunita; Lisaniya feu a kulya'a tsugono tsu Abiliya. <sup>2</sup> Ayin a na Hanana n Kayafa i o tsugono tsu anan ganu, kadanshi ka Kashile ka tawai u Yahaya, maku ma Zakariya, ayi a kakamba. <sup>3</sup> U karali a ubuta raka, a ubon u Kudolu ku Urdu n u danai ukuna wa Arabali a Singai. A kudana uma a shika unushit u le, n u ya'ankai le kusumbu ka akucina,† adama a na wo okpo urotu u na Kashile ka cinukpakai n unushi u le. <sup>4</sup> Uteku u na a danai adama a Yahaya a katagarda ke keneki Ishaya:

"Kalakatsu e medevile e mere mu une,  
'Lapulai uye adama a Vuzagbayin.  
Bonokoi u da mejege.

<sup>5</sup> I cidangu arala raka, aginda nu nsasan i sara le o okpo derere.

Uye u na wi n kokondo i bonoko u da mejege.

Uye u gbani-gbani wa agavishi u bono u galan.

<sup>6</sup> Dada umaci u vuma raka u kene wishi u Kashile.' "†

<sup>7</sup> Da Yahaya u danai kobolo ka uma ka na ka tawai wa ni raka, "Ada agbaturu, yayi u danai da i were wupa u Kashile u na wi lo a kutawa? <sup>8</sup> Ya'in ili i na i kuyot-songu an i shikai unushit u da. Kasakpai kugita kudana, Ibrahim da esheku a tsu. N dana da, punu a atali a nam pa, Kashile ki ta a kufuda kuneke Ibrahim muku. <sup>9</sup> Kogovu ki ta de ugbatyangi punu a aralu a ndanga a, adama a na ka gbatya ndanga n na m kpadai kumatsa umaci u singai, kata a vakangu a aki-na."

<sup>10</sup> Da kobolo ka uma ka ke ecei, "Yi dai tsa kuya'an?"

<sup>11</sup> Da wu ushuki le, "Vuza na baci wi nu ntogu n re u pece n vuza na wi m ma'a ba. Vuza vu tsuwa'a kpa-mu u ya'an nannai."

<sup>12</sup> Ishi a utafu o yoku a tawai adama a na u ya'anka le kusumbu ka akucina, da e ecei, "Malum, yi dai tsa kuya'an?"

<sup>13</sup> U danai le, "Kata yi isa i pasatangu ili i na a danai da yi isa ba."

<sup>14</sup> Da osoji o yoku e ecei ni, "A tsu tamkpa-mu, yi dai tsa kuya'an?"

† 3:6 Ish. 40:3-5.

Da u danai le, “Kaṭa yi isa vuza ikebe n utsura, ko i reme yi babu u ya'an ili ba. Indai katsupu ka da koci.”

<sup>15</sup> Uma i ta a kuvana Kishi ka ta wa, adama a nannai da a kana mereve punu a adu e le ko Yahaya da Kishi ka. <sup>16</sup> Yahaya wu ushuki le raka, “N ya'anaka da ta kusumbu ka akucina m mini. Amma vuza na u la'i mu utsura wi ta lo a kutawa. Ko ataka a ni mi a kufuda kufodo ba. Wi ta a kuya'anaka da kusumbu ka akucina n Ayinviki a Kashile n akina kpamu. <sup>17</sup> Wi ta n kasasu ke kuyelikpu adama a na u yelikpe, ka ta u bolongu i singai o mopon ma ni. Ka ta u songu kopo ka n akina a na a kukima ba.” <sup>18</sup> N uye kakau da Yahaya u danai uma Arabali a Singai, da u doku u danai le kpamu a sabala.

<sup>19</sup> Amma Yahaya u dansukai Mogono Hiridu Antiba adama a na u dikai Hiridiya yolo vuka vu vangu vi ni, n ili i gbani-gbani i na u ya'in raka. <sup>20</sup> Hiridu u doku u ya'in unushi u yoku, ana u bayangi Yahaya a kunu ku ugbashi.

### Kusumbu ka akucina ku Yesu

(Mat. 3:13-17; Mar. 1:9-11)

<sup>21</sup> Ana uma n abundai a ya'in kusumbu ka akucina, da a ya'ankai Yesu feu. Ayi a kuya'an kavasa, da gadi u bayuwai. <sup>22</sup> Da Ayinviki a Kashile a cipai wa ni n ikyamba tsu modoi. Da kalakatsu ku utai gadi, ka danai, “Avu da Maku ma wa ma na n cigai, mi kpamu a kupana uyo o u nu.”

### Tsukaya ci Yesu

(Mat. 1:1-17)

<sup>23</sup> Ana Yesu u gitai ulinga u ni, wi ta n aya devu n kamankupa. Ayi maku ma Isuhu ma'a (uteku u na uma e sheshei n Isuhu). Isuhu maku me Heli ma'a. <sup>24</sup> Heli maku ma Mata ma'a. Mata maku me Levi ma'a. Levi maku ma Maliki ma'a. Maliki maku ma Yana ma'a. Yana maku ma Isuhu ma'a.

<sup>25</sup> Isuhu maku ma Matataya ma'a. Matataya maku ma Amosu ma'a. Amosu maku ma Nahum ma'a. Nahum maku ma Azaliya ma'a. Azaliya maku ma Najaya ma'a. <sup>26</sup> Najaya maku ma Malata ma'a. Malata maku ma Matataya ma'a. Matataya maku ma Shimaya ma'a. Shimaya maku ma Isuhu ma'a. Isuhu maku ma Yahuda ma'a.

<sup>27</sup> Yahuda maku ma Yowana ma'a. Yowana maku me Refaya ma'a. Refaya maku me Zerubabe ma'a. Zerubabe maku ma Shayatiya ma'a. Shayatiya maku ma Niri ma'a. <sup>28</sup> Niri maku ma Maliki ma'a. Maliki maku ma Adi ma'a. Adi maku ma Kusama ma'a. Kusama maku ma Alumadama ma'a. Alumadama maku ma Iri ma'a.

<sup>29</sup> Iri maku mo Yosi ma'a. Yosi maku me Eliyaza ma'a. Eliyaza maku ma Yarima ma'a. Yarima maku ma Mata ma'a. Mata maku me Levi ma'a. <sup>30</sup> Levi maku ma Saminu ma'a. Saminu maku ma Yahuza ma'a. Yahuza maku ma Isuhu ma'a. Isuhu maku ma Yunana ma'a. Yunana maku ma Iliyakima ma'a.

<sup>31</sup> Iliyakima maku ma Malaya ma'a. Malaya maku ma Manana ma'a. Manana maku ma Matata ma'a. Matata

maku ma Natan ma'a. Natan maku ma Dawuda ma'a. <sup>32</sup> Dawuda maku ma Yasa ma'a. Yasa maku ma Abida ma'a. Abida maku ma Buwaza ma'a. Buwaza maku ma Salumuna ma'a. Salumuna maku ma Nasham ma'a.

<sup>33</sup> Nasham maku ma Aminadaba ma'a. Aminadaba maku ma Aram ma'a. Aram maku ma Hasuruna ma'a. Hasuruna maku ma Farisa ma'a. Farisa maku ma Yahuza ma'a. <sup>34</sup> Yahuza maku ma Yakubu ma'a. Yakubu maku mi Ishaku ma'a. Ishaku maku mi Ibrahim ma'a. Ibrahim maku ma Tera ma'a. Tera maku ma Naho ma'a.

<sup>35</sup> Naho maku me Seru ma'a. Seru maku me Reyu ma'a. Reyu maku me Fele ma'a. Fele maku me Eba ma'a. Eba maku me Shela ma'a. <sup>36</sup> Shela maku me Kenan ma'a. Kenan maku ma Afakasha ma'a. Afakasha maku me Shem ma'a. Shem maku ma Nuhu ma'a. Nuhu maku ma Lame ma'a.

<sup>37</sup> Lame maku me Metusela ma'a. Metusela maku ma Anuhu ma'a. Anuhu maku ma Jare ma'a. Jare maku ma Mahalale ma'a. Mahalale maku me Kenan ma'a. <sup>38</sup> Kenan maku me Enos ma'a. Enos maku ma Shitu ma'a. Shitu maku ma Adamu ma'a. Adamu ayi da vuza na Kashile ka ya'in.

### O kondoi Yesu

(Mat. 4:1-11; Mar. 1:12-13)

**4** Da Yesu u shanai n Ayinviki a Kashile. Ana wu utai o Kudolu ku Urdu, da Ayinviki a Kashile a dikai ni a kubana a kakamba. <sup>2</sup> Ta de Kalijani ka piyasai ni ali ayin amangere. Ayin a nan lo raka u lya'a ili ba, da kambulu ka kana ni n abundai a kubana uteku.

<sup>3</sup> Da Kalijani ka danai ni, “Maku ma Kashile ma baci vi mayun, bonoko katali ka burodi.”

<sup>4</sup> Amma da Yesu u danai ni, “Wi ta punu udani a Kata-garda ka Cida,† ‘N ilikulya'a i da koci vuza u kuya'an wuma ba.’” †

<sup>5</sup> Da u dikai ni u bankai gadi, da gogo lo u yotsongi ni tsugono tsa aduniyan dem. <sup>6</sup> Da Kalijani ka danai ni, “Mi ta e kuneke wu tsugbayin n tsugono tsa n utsura raka, vo okpo vuza vi kindi le. Adama a na ili ya i va i da e neke mu ta i da raka, mi ta a kufuda kpamu me neke vuza na u luwai mu dem. <sup>7</sup> Vu kudangu baci da vi lya'akai mu kayala, mi ta e kuneke wu i da.”

<sup>8</sup> Da Yesu wu ushuki ni, “Wi ta udani, ‘Kudangu vi lya'aka Vuzavagudu Kashile ka nu kayala ende'en, ayi da kpamu vuza na va kuya'anaka tsugbashi.’” †† Da Kalijani ka dikai ni a kubana a Urishelima a ubuta u na u la'i ugadi dundu'un a A'isa a Gbayin, da u danai, “Avu Maku ma Kashile ma'a baci vi mayun, ikpangu a idika. <sup>10</sup> Adama a na wi ta udani, ‘Wi ta a kudana alingata a ni a inda wu. <sup>11</sup> I ta kpamu e kukebe wu, adama a na ka ta vu tadatsa a katali ba.’” †

† 4:4 K.Wil. 8:3. †† 4:8 K.Wil. 6:13. ‡ Punu na, Kalijani ka dakakai adama a na u ya'anaka Yesu ugboji. Uzuwakpani u Kuku (Ishp. 91:11-12), u danai Kashile ki ta a kusuku alingata a ni a banka wu adama a na vu tadatsa ba.

<sup>12</sup> Da Yesu wu ushuki ni, "A dana tã, 'Kaṭã vu kondo Vuzavaguḍu Kaṣhile kã nu ba.'" †

<sup>13</sup> Ana Kalijani ko kotsoi ikondishi i ni dem, ða u lazai u kaṣãkpã ni bili.

### Yesu u gitai ulinga a Galili

(Mat. 4:12-17; Mar. 1:14-15)

<sup>14</sup> Da Yesu u lazai o kubono a ubon u Galili. Utsura wa Ayinviki a Kaṣhile kpamu wi tã kobolo n ayi. Arabali a ni kpamu ða a kaṅai kukaṛaṣã. <sup>15</sup> Da u kaṅai kuyot-songusu uma a unu a avasa, ða uma kpamu a kaṅai kucikpa yi.

### A iwain Yesu a Nazara

(Mat. 13:53-58; Mar. 6:1-6)

<sup>16</sup> Ana Yesu u yawai Nazara (ubutã u na u kumgbai), ða a kanna ka Ashibi u uwai a kunu ka avasa, † uteku u na u ci ya'ansa. Da u dengai adama a na u ya'an mekecu. <sup>17</sup> Da e nekei ni katagarda ke keneki Ishaya, ða u baṛãkpã ka'a, ða u cinai ubutã u na a ðanai,

<sup>18</sup> "Ayinviki a Vuzavaguḍu i tã kobolo nu mpa, ða a zuwai mu adama a na n dana aza a unambi Arabali a Singai. U suku mu tã kpamu adama a na n dana a kaṣãkpã aza a na i ugbashi. M bayuwã kpamu aṣhi a ayimbã, mi isa kpamu aza a na uma i o kudomoku. <sup>19</sup> N dana kpamu na va ayin a yawa tã adama a na Vuzavaguḍu wi tã a kuya'anka uma kasingai." ††

<sup>20</sup> Da u kaṭãṭã katagarda ka, ða u nekei vuza vu ulinga, ða u ðãṣãngi adama a na u ya'an kuyotsongusu. Aza a na i punu a kunu ka avasa ka dem, ða a kaṅai kinda yi. <sup>21</sup> Da u kaṅai kudana le, "Anana kadanshi ka katagarda ka ka shana tã a atsuvu a ðã."

<sup>22</sup> Dem vi le ða a kaṅai kucikpa yi, ða a kaṅai kuya'an mereve ma kadanshi ku uyo'o ka na u ya'in va, ali ða a ðanai, "Ashe ayi maku mã Isuhu† ma'a ba?"

<sup>23</sup> Yesu u ðanai le, "Mayun sai i dana mu kansa ka nam pa ka, 'Koboci, taṅãṅãngi kaçi kã nu.' I dana baci nannai yi tã a kudana mu, 'Ya'an ili i mereve punu na a ubutã u uma a nu uteku u na vi ya'in a Kafarnahum.'"

<sup>24</sup> Amma n dana ðã mayun, a ci cikpa keneki a ubutã u uma a ni ba.

<sup>25</sup> "Mayun ða, a ayin e keneki Iliya, agapa o yoku i tã lo (aza na ali e le a kuwã) i a kuciga ubãki. Adama a na a saṅã mini ma gaḍi ali ayã a tatsu n kagimi, ða kambulu ka gbayin kã yikpã idika i nan lo. <sup>26</sup> Amma a suku Iliya a kubana wa agapa o yoku ba, sai u kagapa ko yoku komoci na ðe a Zarifatu a ubon u Sida. <sup>27</sup> A ayin a keneki Ilisha, † nkuu mi tã lo n aḅundã punu a Israila. Amma ko vuza te a kaṭsumã ke le o potsokpo ba, sai Na'ama† ða ende'en, vuza va aza a Siriya." ††

<sup>28</sup> Ana a panai nannai, ele vu na i punu a kunu ka avasa ka, ða a ya'in wupa n aḅundã. <sup>29</sup> Da a dengai, ða a utãkã ni a ukãṛã'i u likuci a ubutã u na wi gaḍi n kaḡãguru, adama a na e tecengu yi ðe. <sup>30</sup> Amma ða u kpatalai sayin, ða u lazai punu e mere me le.

### Vuza vu wunlã u gbani-gbani

(Mar. 1:21-28)

<sup>31</sup> Da Yesu u lazai a kubana a Kafarnahum, likuci i yoku punu a Galili, ða kanna ka Ashibi u kaṅai kuyot-songusu le. <sup>32</sup> Da a kaṅai kuya'an mereve n kuyot-songusu ku ni, adama a uteku u na wi o kuyotsongusu n utsura.

<sup>33</sup> Punu a kunu ka avasa ka, vuza yoku wi tã punu n wunlã u gbani-gbani† wi nshinda, ða u dengusã kaḷãkãtsu n utsura, <sup>34</sup> "Yi ðã ðã vi o ko'uso tsu, Yesu vuza vu Nazara? Vu taṅã tã adama a na vu una tsu? N yeve tã ko avu ða ya, Vuzacida nan lo ða vuza vu Kaṣhile!"

<sup>35</sup> Da Yesu u dansukai ni, u ðanai, "Paḍa bini! Kaṭã vu kaṣãkpã yi." Ana wunlã wa u basangi ni a idika lo a ubutã u uma, ða u kaṣãkpã ni, amma ta na u ciyã usãn ba.

<sup>36</sup> Da mereve mã kaṅai le dem, ða a kaṅai mecenshenei, "Icu'u i kadanshi i yi ðã nannai? Da wi a kuya'anka wunlã u gbani-gbani kadanshi babu wovon, ali ða kpamu wunlã u sumai n u kaṣãkpã uma!" <sup>37</sup> Da arabali a a kaṛã'i dem punu a ubon wa.

### Yesu u potsokpoi akaya a Biturusu

(Mat. 8:14-17; Mar. 1:29-34)

<sup>38</sup> Da Yesu u dengai punu a kunu ka avasa ka, ða u uwai a kpa'a ku Biturusu, ða ta na u cinai aṅãku a vuka vu Biturusu a sabanai n kuṭãnu. Da o folonoi ni adama a na u taṅãṅãngi yi. <sup>39</sup> U shamgbai ðevu n ayi, ða u dansukai kuṭãnu ka. Da ta na u taṅã, ali ða u dengai ða u kaṅai kubãnkã le.

<sup>40</sup> Kanna ka nan lo a kubana kulivi, uma a banka tã n aza a mbanaki kakau u Yesu adama a na u zuwaka le ekiye kaṭã u potsokpo le. <sup>41</sup> Wunlã u gbani-gbani kakau kpamu u tsu utã tã punu u uma n aḅundã. A kaṅã kpamu yoroli, n a ðanai, "Avu Maku mã Kaṣhile ma'a."

Amma u dansuka le tã, ða u saṅkã le kadanshi, adama a na e yeve tã ayi ða Kirisiti Kishi.

### Yesu a kudana uma kadanshi kã Kaṣhile

(Mar. 1:35-39)

<sup>42</sup> Ana kayin ka asai, ða Yesu u dengai u banai a ubutã u na wi babu vuza. Da ta na uma a kaṅai kulãnsã yi. Ana e enei ni, ða o folonoi ni adama a na kaṭã u kaṣãkpã likuci i le ba. <sup>43</sup> Amma ða u ðanai le, "Mayun ða, n dana likuci i yoku Arabali a Singai o tsugono tsu Kaṣhile, † adama a na a ðã a su'luki mu." <sup>44</sup> Da u kaṅai kaḡãṛãṣã a kudana uma kadanshi kã Kaṣhile ðe a unu a avasa a ubon u Yahuda. ††

### Yesu u gitai kudeke mukumitoni n ni

(Mat. 4:18-22; Mar. 1:16-20)

**5** Kanna ke te, Yesu lo a kashani a kaḡinã ka Mala mã Galili. Uma ta na a banai wã ni n aḅundã,

†† Idani i kuku i yoku i ðanai "Galili".

† 4:12 K.Wil. 6:16. †† Yesu a kuya'an kadanshi a Katagarda ki Ishaya 61:1-2. ‡ 4:26 1 Ng. 17:1-16. †† 4:27 2 Ng. 5:1-14.

adama a na a pana kadanshi ka Kashile. <sup>2</sup>Da we enei antsu e re lo a na osoruku a zuwai adama a na i ta a kuzala maza ma bilili me le. <sup>3</sup>Da u uwai a kpantsu ku yoku ku Sima ku da ta na. Da u danai e tecengu kpantsu ka kenu. Da u dasangi, adama a na u ciya u ya'an kuyotsongusu.

<sup>4</sup>Ana u kotsoi kuya'an le kadanshi, da u danai Sima, "Dika maza ma nu, taduku ma'a a ubuta wu ugavi adama a na vi ciya adan."

<sup>5</sup>Da Sima u danai ni, "Vuzagbayin, ci ya'an ta de ulinga n kayin dem ci ciya ili ba. Adama a na avu da vu danai, ci ta a kuya'an."

<sup>6</sup>Ana a ya'in nannai, da e remei adan n abundai, ali bilili vi le vi cigai kukara. <sup>7</sup>Da e dekei aza e le a bana a banga le. Da a banai da a shatangi antsu e le dem, ali a da a cigai kuliba.

<sup>8</sup>Ana Sima Biturusu we enei nannai, da u kudangi da u lya'i kayala, da u danai, "Vuzagbayin, denga lo devu nu mpa, mpa vuza vu unushi da." <sup>9</sup>U dana ta nannai adama a na ayi n aza a ni dem a ya'an ta mereve, adama a kabundai ka adan ka na e remei. <sup>10</sup>Da Yakubu n Yahaya, muku n Zabidi, n Sima toku vi le a ya'in kpamu mereve.

Da Yesu u danai Sima, "Kata vu pana wovon ba. Uteku n anana vo kudoku ve reme adan ba, vi ta o kokpo vuza na u kutawa n uma." <sup>11</sup>Da a utakai antsu e le pulai a kasakpai lo a da, da o tonoi ni.

#### Yesu u potsokpoi makutu

(Mat. 8:1-4; Mar. 1:40-45)

<sup>12</sup>Kanna ke te, Yesu punu a likuci i yoku lo, da makutu mo yoku ma tawai wa ni. Ana we enei Yesu, da u kudangi u lya'i kayala, da u folonoi ni, "Vuzagbayin, vi ciga baci, potsokpo mu."

<sup>13</sup>Yesu u barakpai kukiye ku ni, da ta na u sa'wai vuma va. Da u danai, "N ciga ta. Potso!" Gogo va lo, da ukutu u kasakpai ni.

<sup>14</sup>Da Yesu u danai ni, "Kata vu dana vuza ba, amma bana vi yotsongu kaci ka nu a ubuta u ganu. Kata vi lyuka uteku u na Musa u danai adama a na o potsokpo wu ta. Na da urotu u na u kokpo we le." †

<sup>15</sup>Ko n nannai, arabali a ni a, a kara'i kau, ali da kabundai ka uma ka tawai kupanaka yi, kata kpamu o potsokpo le mbala. <sup>16</sup>Yesu ta na u tsu bana ta a ubuta ende'en ni, adama a na u ya'an kavasa.

#### Yesu u potsokpoi makutsuma

(Mat. 9:1-8; Mar. 2:1-12)

<sup>17</sup>Kanna ke te, Yesu a kuya'an kuyotsongusu, da Afarishi nu n lum n Wila lo idashi, ele da a utai katsura katsura ka Galili dem n Yahuda n Urishelima kpamu. Utsura u Vuzavagu du wi ta lo n ayi, adama a na u potsokpo aza a mbanaki. <sup>18</sup>Uma o yoku a yawai ma makutsuma a kajiba, da a piyai adama a na a uka yi punu a kunu ka, kata o poloko Yesu va asuvu. <sup>19</sup>A fuda a ya'an nannai ba, adama a kabundai ka uma. Da a kumbai

kukpa'a da a karakpai, da o zorukpoi ni punu n kajiba ka ni e mere ma uma, sai a asuvu e Yesu derere.

<sup>20</sup>Ana Yesu we enei uneki wa adu u le, da u danai, "Kajala ka va, a cinukpaka wu ta n unushi u nu."

<sup>21</sup>Afarishi nu n lum n Wila ma, a kana'i kusheshe uteku u le, "Yayi vuza tsu nam pa o kubonoko kaci ka ni tsu Kashi? Yayi u kufuda kucinukpaka n unushi? Sai Kashi ende'en."

<sup>22</sup>Yesu u yeve ta ili i na i e kusheshe, da ta na we ecei le, "Yi dai da yi e kusheshe ili i nan lo a adu a da? <sup>23</sup>Ye ne i dai i la'i n devu, an vuza wa dana, 'A cinukpaka wu ta n unushi u nu,' ko a dana, 'Denga, vu wala?' <sup>24</sup>Amma, mi ta a kuya'an nannai, adama a na i yeve a na mpa, Maku ma Vuma,† mi n utsura u na u kucinukpaka n unushi." U danai makutsuma ma, "N dana wu, denga, dika kajiba ka nu, vu wala a kubana a kpa'a." <sup>25</sup>Gogo lo, da u dengai a asuvu e le, u dikai kajiba ka ni. Da u lazai a kubana a kpa'a, n u cikpai Kashi. <sup>26</sup>Yaba dem u ya'in mereve, da a cikpai Kashi kpamu. A panai wovon kau, da a danai, "Ce ene ta ili i gbangam anana."

#### Yesu u dekei Levi

(Mat. 9:9-13; Mar. 2:13-17)

<sup>27</sup>Ana i nan lo i lazai, Yesu wu utai a ubuta u yoku. Da we enei vuza na e ci deke Levi,† kishi ku utafu,† a idashi a kafalaka. Da u danai ni, "Tono mu." <sup>28</sup>Da u dengai u kasakpai ili i ni raka, da ta na u tonoi ni.

<sup>29</sup>Dada Levi u fobusoi kadiva ka gbayin a kpa'a ku ni adama e Yesu. Da ishi a utafu n abundai n uma o yoku lo a lya'i kobolo dem. <sup>30</sup>Amma Afarishi nu n lum n Wila n le, a ya'ankai mukumitoni kadanshi ko mololo, a danai, "Yi dai da ya kulya'a n i so'i n ishi a utafu n aza a unushi dem?"

<sup>31</sup>Yesu wu ushuki le, "Vuza vi ikyamba m matana da u tsu lansu vuza va aguma ba, amma sai vuza vu mbala. <sup>32</sup>N tawa adama a na n deke aza a usubi ba, amma sai aza a unushi a kubana a ubuta u kushika unushi."

#### Keci adama a kumana ku unu

(Mat. 9:14-17; Mar. 2:18-22)

<sup>33</sup>A danai ni, "Mukumitoni n Yahaya a tsu kana ta unu a n a vasai, ali m mukumitoni ma Afarishi dem, amma n nu sai kulya'a n o so'i ayin tutu."

<sup>34</sup>Da Yesu wu ushuki, "Va kuzuwa ta omoci a vuza vi yolo i savu a kana unu, ayi ta na lo kobolo n ele? <sup>35</sup>Ayin i ta lo a kutawa a na a kudika vuza vi yolo i savu a we le, a katsuma ka ayin a nan lo i ta a kumana unu."

<sup>36</sup>Da u danai le agisana a nam pa: "Babu vuza na u kukara motogu ma savu, kata u padangu motogu ma kuku. Vuza na baci u ya'in nannai, motogu ma savu ma mi ta a kunamga raka. Kakashi ka savu ka ka kuciyanai n ka kuku ka ba. <sup>37</sup>Babu vuza na u kutsungu ribinya a kedele ka kuku. Vuza na baci u ya'in nannai, ribinya ya yi ta a kushita kata i boso kedele ka, kata u namba ribinya ya n kedele ka dem. <sup>38</sup>Amma ribinya a tsungu i da e kedele ka savu. <sup>39</sup>Babu vuza na u ki-

† 5:14 A.Gan. 14:1-32.

wanai n washi, kaṭa u doku u ciga kuso'o ribinya. Adama a na wi ta a kudana, 'Kakuci ka la'a ta n uyo'o.'

**Yesu da Vuzagbayin va Ashibi**  
(Mat. 12:1-8; Mar. 2:23-28)

**6** Kanna ke te n Ashibi,† Yesu a kupasamgbanai a kashina ka yanji, da mukumitoni n ni n kodoi yanji n a kupai. <sup>2</sup> Da Afarishi o yoku e ecei, "Yi dai i zuwai da vi a kupasa Wila u kanna ka Ashibi?"

<sup>3</sup> Da Yesu u wu ushuki, "Kaṭa i kondo kukece ba, uteku u na Dawuda u ya'in, ayin a na kambulu ka kana ni, kobolo n aja'la a ni?" <sup>4</sup> U uwai a kpa'a ku Kashile da u dikai burodi vu uzagbi, da u takumai, ali da u neli aja'la a ni. Burodi da vu na u galin ayi u lya'a ba, sai anan ganu koci." <sup>5</sup> Da u danai le, "Maku ma Vuma, ayi da Vuzagbayin va Ashibi."

**Vuza na wi n kukiye ku ubishi**  
(Mat. 12:9-14; Mar. 3:1-6)

<sup>6</sup> Kanna ka Ashibi ko yoku, da u uwai a kunu ka avasa, adama a na u yotsongusu le. Vuza yoku wi ta punu, vuza na kukiye ku usingai ku ni ku bisai. <sup>7</sup> Nlum n Wila n Afarishi o ci yongo ta a kuya'ansa kasaka ke Yesu, adama a na a ciya ili i na a dana azagbagbalin e le, e ene baci o kupotsokpo yi kanna ka Ashibi. <sup>8</sup> Ayi ta na u yeve ta ili i na yi adu e le. Da u danai vuza va, "Denga, vu tawa vi shamgba na e mere." Da u dengai, da u shamgbai a ubuta wa.

<sup>9</sup> Da Yesu u danai le, "Ya'an me ece da, yi dai Wila u tsu dana i galin ci ya'an kanna ka Ashibi, ili i singai ko ili i gbani-gbani? Ci isa wuma ko tsu una?"

<sup>10</sup> Da u lanai le dem, da u danai vuma va, "Barakpa kukiye ku nu." Da u barakpai kukiye ku ni. Da ta na ku bonoi m matana. <sup>11</sup> Da asuvu e le a namgbai wuyawa. Da e sheshei uteku u na a kuya'an n Yesu.

**Yesu u zagbai mukumitoni kupa ni n re**  
(Mat. 10:1-4; Mar. 3:13-19)

<sup>12</sup> A ayin a nan lo Yesu wu utai, da u kumbai masasan adama a na u ya'an kavasa. Da wa asai a avasa n kayin ka nan lo raka. <sup>13</sup> N usana, da u dekei mukumitoni n ni, da u zagbai uma kupa n aza e re adama a na o okpo azusukit a ni. <sup>14</sup> A katsum a ke le ele da Sima (vuza na Yesu u dekei Biturusu), n vuza ni Andarawu, kobolo n Yakubu, n Yahaya. U zagbai feu Filibu, m Batalamawu, <sup>15</sup> ali m Matiyu, n Toma. Da u zagbai feu Yakubu maku ma Alfa, n Sima vuza na e ci deke Ziloti, <sup>16</sup> kobolo n Yahuza maku ma Yakubu, n Yahuza Iskaryoti vuza na u dengei ni.

**Yesu u bankai uma n abundai**  
(Mat. 4:23-25)

<sup>17</sup> Da u cipai kobolo n ele a ubuta u gbanda, da u shamgbai e keteshe. U cinai aza o kutoni a ni n abundai, n uma o yoku, aza a na a utai a Yahuda n Urishelima n ubon u Taya n Sida vu na vi devu m mala. <sup>18</sup> Aza a

nam pa a banai adama a na a panaka yi, kaṭa u tanga-tangu mballa n le. Aza a na kpamu wunlai u gbani-gbani wi o ko'uso, da u potsokpoi le. <sup>19</sup> Da uma n abundai a kanai kulansa yi, adama a na a sa'wa yi, adama a na utsura wi ta a kutu punu wa ni, da kpamu u potsokpoi le dem.

**Unasingai n atakaci**  
(Mat. 5:1-12)

<sup>20</sup> Da u dengusai kaci ka ni gadi, da wi indai mukumitoni n ni. Da u danai le, "Kashile ka zuwaka da unasingai, ada vu na yi aza a yali,

adama a na tsugono tsu Kashile e neke da tsu da.

<sup>21</sup> Kashile ka zuwaka da unasingai, ada vu na yi n kambulu.

Ayin i ta lo a kutawa a na i kucuwa.

Kashile ka zuwaka da unasingai, ada vu na yi a mashi na.

Ayin i ta lo a kutawa a na i kuzoso m mazanga.

<sup>22</sup> Kashile ka zuwaka da unasingai, ada vu na a iwain, o lokoi da, da o zo'osoi da, da kpamu a ya'ankai ula a da kawuya,

adama a na i tono ta Maku ma Vuma.

<sup>23</sup> Ili i nan lo ya i ciya da baci, ya'in mazanga i ikpan-gu adama a uyo'o adama a na katsupu ka singai ki ta de na de gadi a kuvana da. Cibai n eneki a cau a feu, ta ikaya i le i ya'ankai le nannai.

<sup>24</sup> Amma ada atakaci i ta a kuvana da, ada vu na yi n uciyi gogo na,

adama a na i dika ta de mazanga ma da.

<sup>25</sup> Ada atakaci i ta a kuvana da, ada vu na yi n ucuwi n ili n abundai gogo na.

Ayin a kambulu a gbani-gbani i ta lo a kutawa.

Ada atakaci i ta a kuvana da, ada vu na yi izoshi.

Izoshi i da yi ta o kubono mashi n unamgbukat-suma.

<sup>26</sup> Ada atakaci i ta a kuvana da, ada vu na uma i a kucikpa gogo na.

Ta feu ikaya i le i kanai kucikpa eneki a a'uwa nannai."

**Ciga irala i nu**  
(Mat. 5:38-48; Mat. 7:12)

<sup>27</sup> Yesu u lya'i kelime, "Ada vu na yi a kupanaka mu, mi ta a kudana da: Cigai irala i da, ya'ankai aza a na a iwain da kasingai. <sup>28</sup> Aza a na a ya'ankai da un, ya'ankai le unasingai. Ya'ankai aza a na i a kushika da kavasa. <sup>29</sup> Vuza u basa wu baci a maguji me te, saba'aka yi maguji ma na ma buwai. Vuza na baci u fabanai n kalaba, kaṭa vu sanku yi ba, neke yi ali m motogu ma nu. <sup>30</sup> Vuza na baci we ecei nu ili dem, neke yi i da. Vuza u fabana wu baci ili, kaṭa vu bana vi isa i da ba.

<sup>31</sup> Ya'ankai uma ili i na yi a kuciga uma a ya'anka da.

<sup>32</sup> "Ada yi baci a kuciga aza a na i a kuciga da koci, yi dai katsupu ka da? Ko aza a unushi ta a ci ya'an nannai. <sup>33</sup> Yi baci a kuya'an kasingai wa aza a na i a kuya'anka da kasingai koci, te dai ili i mereve yi? Ko

† 6:4 1 Sam. 21:6.



a za a unushi a ci ya'an ta nannai. <sup>34</sup>I neke baci okopu a ubuta wa aza a na a kutsupa da koci, te kasingai ka na yi a kuya'anika uma? Aza a unushi feu ta a ci ya'ankpanai nannai, adama a na i ta e kuke de apa'la we le. <sup>35</sup>Cigai irala i da. Ya'ankai le kasingai. Nekei le okopu, kata i lansa ili i yoku we le ba. Katsupu ka da kpamu ki ta a kuyimkpa, yi ta o kokpo muku m Mala'imili, adama a na ayi vuza na u ci ya'anika uma kasingai da, aza a asuvu a wuya n aza a na a tsu kpa da cucikpa ili. <sup>36</sup>Panai asuvayali uteku u na Esheku a da feu u tsu pana asuvayali a uma."

### Kata i ya'anika vuza afada ba

(Mat. 7:1-5)

<sup>37</sup>Yesu u lya'li kelime, "Kata i ya'anika vuza afada ba, ciya vuza kpamu u kuya'anika da afada ba. Kata yi ilukpa vuza ba, ciya vuza kpamu wi ilukpa da ba. Cinukpakai n unushi wi itoku i da, kata feu a cinukpaka n u da. <sup>38</sup>Nekei, kata feu e neke da: ali mudu ushani mayin, kata a zakatsa o doku a dyanuku u ya'an tororo ali u barakpa, kata a tsunku da a aburuma. Mudu vu na i kunzuku vu da da feu a kukunzuku da."

<sup>39</sup>Da Yesu u doku u ya'ankai le agisana a kadanshi o yoku, u danai, "Kayimba ki ta a kufuda ko rono kayimba? Ele aza e re e le dem i ta a kuyikpa a kawawa."

<sup>40</sup>Kapilishi ka tsu la'a malum ma ni ba. U pilisa baci mayin, wi ta o kokpo uteku tsu malum ma ni.

<sup>41</sup>"Adama a iyan a dai da vi a kindai ili i picici i na yi a kashi ka vuza nu? Amma kogboli ka'a punu a kashi ka nu, vi kebece n ka'a ba. <sup>42</sup>Nini dai va kufuda va dana vuza nu, 'Vuza va, ya'an n takpaka wu ili i na yi punu a kashi ka nu.' Amma avu ve ene kogboli ka na ki a kashi ka nu, kata vu takpa ka'a ba. Avu vuza vu kapalakashi, takpa bili ka nu. Adama a na ve ene i na yi a kashi ka vuza nu mayin, kata vu takpa i da."

### E ci yeve ta madanga n umaci u ni

(Mat. 7:16-20; Mat. 12:33-35)

<sup>43</sup>Yesu u lya'li kelime, "Madanga ma singai ma tsu matsa umaci u gbani-gbani ba. Madanga ma gbani-gbani kpamu ma tsu matsa umaci u singai ba."

<sup>44</sup>Adama a na madanga dem e ci yeve yi ta a ubuta wu umaci u ni. Va kuta'a mabiri a madanga ma awana ba, ko madimbit ma kumatsa o kokovu ba. <sup>45</sup>Vuma vu singai kpamu u ci ya'an ta ili i singai uteku u na kadu ka ni ki. Vuza vu gbani-gbani kpamu u ci ya'an ta ili uteku u na wi. Ili i na yi a kadu ka vuza i da da u tsu dansa."

### Amali a kpa'a e re

(Mat. 7:24-27)

<sup>46</sup>Yesu u lya'li kelime, "Yi dai i zuwai da yi e kudekeshe mu 'Vuzagbayin, Vuzagbayin,' amma yi a kuya'an ili i na n danai da i ya'an ba? <sup>47</sup>Mi ta o kuyot-songu da uteku u na wi: Vuza na baci wi a kutawa wa va, wi kpamu a kupana kadanshi ka va, n u ya'in ka'a, <sup>48</sup>wi ta an vuza na wi a kuya'an kuma'a ku kpa'a, da u gava da u varai kuma'a ka a gadi vu kakpanlai. Ana kudolu ku lya'li, da mini ma, ma cigai kuvaruku kunu

ka, amma ku da ku yikpa ba, adama a na a ma'a ta ku da mayin. <sup>49</sup>Amma, vuza na baci u panai kadanshi ka va, da u kpa dai kutono ka'a, wi ta an vuza na u ma'li kpa'a ku ni a gadi vu kayala, u gava a na wa cina ubuta u kakpanlai ba. Mini ma yawa baci lo gaji, ma sa'wai sai kuyikpa, kata ku bosu wuya-wuya."

### Uneki u kadu u jagaba vo osoji

(Mat. 8:5-13; Yah. 4:43-54)

**7** Ayin a na Yesu u kotsoi kudansa ili i nam pa raka a atsuva a uma, da u uwai a Kafarnahum. <sup>2</sup>Jagaba ba vo osoji vu Roma vi yoku wi ta de n kagbashi ka na u la'i n kuciga. Da ka ya'in mba'la ali devu n ukpa. <sup>3</sup>Jagaba va u panai ukuna u Yesu. Da u suki nkoshi ma Ayahuda n yoku wa ni, m bana n dana yi u tawa a kpa'a ku ni u potsokpoko yi kagbashi. <sup>4</sup>Ana a yawai wa ni, da o folonoi ni n utsura, "U ga'an ta vu bana vi ya'anika yi nannai. <sup>5</sup>Adama a na u ciga ta idika i tsu, ali da u ma'li kunu ka avasa ku tsu." <sup>6</sup>Da ta na u banai n ele.

Ayi wi da'in m kpa'a ku vuzagbayin ka ba, ana u suki aja'la a ni a bana a dana yi tsu nam pa, "Vuzagbayin, kata vu takacika kaci ka nu ba. N yawa m banka wu a kavalu ka kpa'a ka va ba. <sup>7</sup>I da da i zuwai da n dikai kaci ka va vuza ba, ali m kpa dai kutawa wa nu. Avu dansa koci, kagbashi ka va ki ta o kupotso. <sup>8</sup>Mpa feu mi ta a kacapa ka vuza, mi ta kpamu n osoji a na i kacapa ka va. N dana baci vuza nam pa, 'Wala!', kata ta na u wala. Ayi na kpamu, 'Tawa!', kata u tawa. N tsu dana ta kagbashi ka va, 'Ya'an na!', kata ta na u ya'an i da."

<sup>9</sup>Ana Yesu u panai nannai, da u ya'in mereve, da u kpatalai da wi indai kobolo ka uma ka, da u danai, "N dana da, kata n sa'wa kene uneki u kadu tsu nan lo ko a ubuta wi Israila ba." <sup>10</sup>Da ta na aja'la a o bonoi a cinai kagbashi ka wana dai u potso.

### Yesu u dengusai maku ma na ma kuwai

<sup>11</sup>M megeshe mo yoku kpamu, da Yesu u banai a likuci i na e ci deke Nayin. Mukumitoni n ni n kabundai ka uma kpamu a banai n ayi. <sup>12</sup>Ayi a kuyawa a utsutsu u likuci wa, da u gasai n keven ka maku mo kolobo ka na a dikai. Anaku a ni kpamu vali vi ni vu kuwa ta, ma da da yi ta na endelen. Kabundai ka uma ka likuci ka ki ta kobolo n ayi. <sup>13</sup>Ana Vuzagbayin we enei ni, da asuvayali a kanai ni n vuka va, da u danai, "Kata vi shika ba."

<sup>14</sup>Da da u banai u sa'wai kajiba ka na a dikakai keven ka, aza a na kpamu i ucanuki n ka'a a shamgbai bini. U danai, "Maku ma va, mi ta a ku dana wu, dengal!" <sup>15</sup>Keven ka ka dengai ka dasangi, da u kanai kadanshi. Da Yesu u nekei ni wa anaku.

<sup>16</sup>Raka vi le a panai wovon, da a cikpai Kashile, a danai, "Keneki ka gbayin ka tawa ta wa tsu. Kashile ka tawa ta kubanku uma a ni." <sup>17</sup>Arabali a ili i na Yesu u ya'in na a kara'la ta Yahuda dem n likuci i na yi lo a ukambu raka.

### Yesu n Yahaya vu Kusumbu ka Akucina

(Mat. 11:2-19)

<sup>18</sup> Mukumitoni n Yahaya† n danai ni ukuna wi ili i nam pa dem. U dekei aza e re, <sup>19</sup> u suki le u Vuzag-bayin e ece yi, “Avu da vuza na u kutawā va, ko tsu vana vuza yoku kparamu?”

<sup>20</sup> Ana uma a a yawai u Yesu, da a danai, “Yahaya Vuza vu Kusumbu ka Akucina u suku tsu ta ce ece wu, ‘Avu da vuza na u kutawā va, ko tsu vana vuza yoku kparamu?’”

<sup>21</sup> A ayin a nan lo a da, Yesu u potsokpoi uma n abundai nu mbanaki kakau, n u lokoi wunlai u gbani-gbani, n u padukpai ayimba. <sup>22</sup> Da wu ushuki aza a na u suki va, “Banai i dana Yahaya ili i na ye enei da kparamu i panai: Ayimba e enei, nkutsuma n walai, nkutu feu m potsoi, agulani dem a panai, akpisa a dengai n wuma, kadanshi ka Kashile ka yawai wa aza a unambi. <sup>23</sup> Unasingai u da a kubana u vuza na u tadatsai adama a va ba.”

<sup>24</sup> Ana aza a usuki a lazai, Yesu u kanai kuyalanka kabundai ka uma ka kadanshi ka Yahaya, “Yi dai i banai a kakamba kene? Burugu vu na wunlai wi a kugbadasa? <sup>25</sup> Nannai da baci ba, yi dai yu utai kene? Vuza na u ukai aminya a singai? Aza a na i n aminya e ikebe, kata o yongo a kupana uyo'o, a ci cina le ta e kefeku ko tsugono. <sup>26</sup> Amma yi dai yu utai kene? Keneki? E, n dana da, u la'a ta keneki. <sup>27</sup> Na va da da uteku u na a danai a Katagarda ka Cida adama a ni,

‘Mi ta a kusuku vuza kelime ka nu, vuza na u kufobusoko wu uye.’ <sup>28</sup> N dana da a umaci u vuma dem, babu vuza na u lai Yahaya. Amma vuza na wi kenu o tsugono tsu Kashile, u la'a yi ta bi'i.”

<sup>29</sup> (Uma raka, ali ishi a utafu, ana a panai kadanshi ke Yesu, da e yevei an kadanshi ka Kashile ka galin adama a na Yahaya va u ya'anka le ta kusumbu ka akucina. <sup>30</sup> Amma Afarishi n eyevi a Wila o yoku a iwain ili i na Kashile ka cigai adama e le, adama a na a iwain kusumbu ka akucina ku Yahaya.)

<sup>31</sup> Yesu u doku u danai, “N iyan i dai n kugisanku uma o gogo na a nam pa? Yi dai o yotsoi? <sup>32</sup> I ta adanshi muku n da a idashi e kuden e medekenei tsu nam pa: ‘Ci li'akai da vishari, amma i je'e ba.

Ci ya'ankai da vishipa vu kpalu, amma i shika ba.’

<sup>33</sup> Yahaya Vuza vu Kusumbu ka Akucina u tawai, amma u takuma burodi ba, u so'o kparamu makula ko mara ba, da i danai, ‘Wi ta n wunlai u gbani-gbani.’ <sup>34</sup> Mpa Maku ma Vuma n tawa ta kulya'a nu n so'i, da kparamu i danai, ‘Vuza vu ulyuwa da, n kagali ka washi. Kaja'a ka'a ka ishi utafu n aza a unushi.’ <sup>35</sup> Amma uyevi u mayun wi ta o kuyotsongu a ubuta wa aza o kutoni a ni raka.”

### Vuka vu tsunki Yesu mani'in

<sup>36</sup> Kafarishi ko yoku, kula ku ni Sima, u banuki Yesu u bana u lya'a ilikulya'a n ayi. Da u banai a kpa'a ku ni

† 7:27 Mal. 3:1.

ka, da u dasangi kulya'a. <sup>37</sup> Vuka vu unushi vi yoku vi ta lo a likuci ya. Ana u panai Yesu wi ta de a kulya'a ilikulya'a a kpa'a ka, da u tukai n kedele ka mani'in ma magulani mi ikebe. <sup>38</sup> Ana u shamgbai devu n ene e Yesu a mashi, da kujilya ku ni ku dakpai e ene a. Da ta na wu urasai ku da n kanji ka ni, n wo obongushi, da u tsungi a da mani'in.

<sup>39</sup> Ana Kafarishi ka ke ene nannai, da u sheshei n kaci ka ni, “Vuma vu nam pa keneki ka baci, u galan ta u yeve vuza na wi a kusa'wa yi. Kata kparamu u yeve vuka vu unushi vu da.”

<sup>40</sup> Yesu vu ushuki ni, “Sima, mi ta n ili i na n cigai kudana wu.”

Da u danai, “Dana mu, malum.”

<sup>41</sup> Da Yesu u danai, “Uma o yoku a da aza e re vuza yoku wi o kutono le ikebe, † vuza te amangatawantawun, vuza ire tamkparamu amangerenkupa. <sup>42</sup> Raka vi le babu vuza na kata wi n ikebe an wa tsupa yi. Da ta na u kasakpaka le ikebe ya raka. Gogo na, raka vi le, yayi u kula'a n kuciga yi?”

<sup>43</sup> Sima wu ushuki, “N ciga ta kudana, vuza na u lai n ikebe ya abundai da a kasakpaka ni.”

Da Yesu u danai, “Vu dansa ta derere.”

<sup>44</sup> Dada u kpatalai u vuka va, da u danai Sima, “Ve ene ta vuka vu nam pa? N tawai a kpa'a ku nu, vi ne'e mu mini ma na n kusa'a ene ba, amma u tanatangi ene a va n kujilya ku ni. Da kparamu wu urai a da n kanji.

<sup>45</sup> Ana vi kyasai mu, vo obongu mu ba. Amma vuka vu nam pa, n ayin a na n uwai ali n gogo na, u kasakpa kobongu ene a va ba. <sup>46</sup> Vu tsunku mu mani'in a kaci ba, amma u tsungu ta mani'in ma magulani e ene a va. <sup>47</sup> Mayun n dana wu, ayi vuza vu unushi da kau, amma a cinukpaka yi ta n u da raka, adama a na u ciga mu ta kau. Amma vuza na baci a cinukpakai kenu, wi ta o kuyotsongu ucigi kenu.”

<sup>48</sup> Dada Yesu u danai vuka va, “A cinukpaka wu ta n unushi u nu.”

<sup>49</sup> Omoci a na a buwai da a kanai mololo uteku u le, “Yayi tamkparamu ali a kucinukpa n unushi u uma?”

<sup>50</sup> Yesu u danai vuka va, “Uneki u kadu u nu wi isa wu ta. Wala m matana.”

### Amaci o yoku o tonoi Yesu

**8** Yesu u doku u geshe ba, da u kanai kubansa likuci i gbagbalin n i wawa'a adama a na u dana uma Arabali a Singai adama o tsugono tsu Kashile. Kupanazere a kparamu i ta kobolo n ayi. <sup>2</sup> Amaci o yoku o tonoi yi ta feu, aza a na o lokoi wunlai u gbani-gbani we le, n aza a na ishi nu mbanaki. A katsuma ke le kparamu ta punu Meri Magadaliya vuza na o lokoi wunlai u gbani-gbani u cindere wa ni, <sup>3</sup> n Yuwana vuka vu Kuza (vuza vu ulinga vu gbayin vi Hiridu), n Suzana, n amaci o yoku n abundai. Amaci a nam pa a banka le ta n ili i le.

†† Lana a kaci ku udani “Ikebe”, punu de kata vu lana “Dinari” a Ubuta wi ili i Kuyeve.

**Agisana a kuvishangu icu'u**

(Mat. 13:1-9; Mar. 4:1-9)

<sup>4</sup>Da kabundaj ka uma ku utaj likuci likuci a banai a ubuta u na Yesu wi. Da u ya'ankai le agisana a kadan-shi. U danai, <sup>5</sup>"Vuma vi yoku da u banai kuvishangu icu'u. Ayi a kuvishangu, da icu'u i yoku i yikpai a uye, da a dasai i da. Da kpamu nnu n kanai kuka da i da. <sup>6</sup>I yoku i yikpai a kagbata. Ana yu utaj da i lumbai, adama a na ubuta wa wi n kutanu ba. <sup>7</sup>Icu'u i yoku i yikpai a ubuta wa awana, da i gbonguroi, da awana a kanai kara le. <sup>8</sup>Da aza o yoku a yikpai a ubuta wi idika i singai, da i gbonguroi, da a matsai arata a gbagba'in. A maca'atsu dem ma na kacimbi ka ka vishangi, i yoku i matsai arata ali amangatawun."

Ana u kotsoi kadanshi, da u dengusai kalakatsu ka ni, da u danai, "Vuza na baci de dem wi n atsuvu a kupana, u pana."

**Ili i na i zuwai da Yesu u dansai n agisana**

(Mat. 13:10-17; Mar. 4:10-12)

<sup>9</sup>Da mukumitoni n ni me ecei ni, "Yi dai agisana a kadanshi a?"

<sup>10</sup>Da u danai, "Ada, a ushuku da ta i yeve ili i na yi usokongi punu a ubuta u tsugono tsu Kashile dem. Amma, aza a na a buwai, sai a ya'anka le kadanshi n agisana, tsu na a danai:

'I ta a kinda, amma e kene ba,

i ta kpamu a kupana, amma e kuyeve ba.' †

**Yesu u danai le agisana a kadanshi a kuvishangu a**

(Mat. 13:18-23; Mar. 4:13-20)

<sup>11</sup>"Agisana a a da da: Icu'u ya kadanshi ka Kashile ka'a. <sup>12</sup>I na i yikpai a uye, ele da aza a na a panai kadanshi ka Kashile. Da Kalijani ka tawai, da ka faba-nai ka'a a adu e le, adama a na ta lo e neke adu e le ka ta a ciya wishi. <sup>13</sup>I na i yikpai a kagbata ka i da da, aza a na a panai kadanshi ka Kashile. Da a ushuki n ka'a m moloko m mazanga, amma a zuwa aralu ba. Ayin kenu a na baci atakaci a tawai, a ci shamgba ba. <sup>14</sup>Icu'u i na i yikpai a ubuta wa awana, ele da aza a na a panai. Amma awuya, n uciyi, n kupana ku uyo'o ku wuma ku nam pa ku uwai da ku u kparasai le. Icu'u i le i kutsa an ya yawa kukya'a ba. <sup>15</sup>Icu'u i na i yikpai a idika i singai, i da da agisana aza a adu a singai. A panai kadanshi ka Kashile, da a kanai ka'a mayin. Da a kanai kutono ka'a mayin n ka du ke te. Da a gbamai asuvu ali da a matsai n abundaj."

**Makuni ma na a kimbai n kasasu**

(Mar. 4:21-25)

<sup>16</sup>Yesu u lya'i kelime, "Vuza u tsu tasuku makuni, ka-ta u kimbai ma'a n kasasu ba, ko u zuwa ma'a daka vu kakuba ba. Amma sai a zuwa ma'a a kashampatsu ka ni, adama a na uma a uwa baci ka ta e ene kutashi. <sup>17</sup>Ili i na baci yi usokongi dem, i da yi ta a kutu e keteshe. Ili

i na yi upali dem, a utaka i da a ubuta u kutashi, ka ta e ene i da. <sup>18</sup>Ya'an cico'o n uteku u na vi a kupana ili dem. Aza a na i n ili, i ta o kudoku e neke le i da. Amma aza a na i n i da ba, i ta a kisa i na a danai i n i da."

**Amgbu e Yesu n anaku e le**

(Mat. 12:46-50; Mar. 3:31-35)

<sup>19</sup>Amgbu e Yesu n anaku e le a banai wa ni. Amma a fuda a yawa wa ni ba, adama a uma. <sup>20</sup>Da vuza yoku u danai Yesu, "Anavu n amgbu a nu i ta de pulai a kuvana wu."

<sup>21</sup>Da Yesu u danai le, "Anaku a va n amgbu a va, ele da aza a na a panai kadanshi ka va, da i a kuya'an ka'a."

**Yesu u shamkpai abau**

(Mat. 8:23-27; Mar. 4:35-41)

<sup>22</sup>Kanna ke te, Yesu u uwai a kpantsu m mukumitoni n ni. Da u danai le, "Ya'an tsu laza a kubana upashi u mala wa n tsu nan de." Da ta na a gitai nwalu. <sup>23</sup>Ele de a katsuma ka nwalu, da Yesu u gitai alavu. Gogo lo, da wunlai n abau a dengai, an wa libatangu m kpantsu ka. Ana e enei nannai, da adu e le a mudai.

<sup>24</sup>Da a banai adama a na a dengusa yi. Da a danai, "Vuzagbayin, Vuzagbayin! Atsu da na devu n ukpa!"

Da Yesu u dengai, u barangi wunlai n abau, da a shamgbai. Da ubuta dem wo okpoi bini. <sup>25</sup>Da we ecei le, "Te dai uneki wa adu u da wi?"

Amma da wovon u kanai le m mereve, da a kanai mecenshenei, "Vuma vi iyan dai nannai? Ali a kubarangu wunlai n abau, da ta na a panakai ni."

**Yesu u lokoi wunlai u gbani-gbani**

(Mat. 8:28-34; Mar. 5:1-20)

<sup>26</sup>Yesu m mukumitoni n ni a kpantsu a kubana a Garasa, ubon wu upashi u Galili. <sup>27</sup>Ana Yesu u yawai a kakinu ka mala, da u cinai vuza yoku vu wunlai u gbani-gbani. Ayi da vuza vu Garasa, ayin tutu u ci yongo ta koshombodi. U ci shamgba kpamu a kpa'a ba, amma ta de u ci yongo a ubuta wa asaun. <sup>28</sup>Ana we enei Yesu, da wo orukpoi, da u banai da u kudangi a asuvu a ni. Da u dansai n utsura, "Yesu, Maku ma Kashile Mala'imili, yi dai vi a kuciga va ya'an nu mpa? Mi ta ufolu u nu, ka ta vi neke mu atakaci ba." <sup>29</sup>U danai nannai, adama a na Yesu u dana ta de wunlai u gbani-gbani wa u kasakpa vuza va. Ayin n abundaj wunlai u gbani-gbani wa u ci reme yi ta. Ka ta uma e reme yi, a shiya yi n ikani e ekiye n ene. Amma u tsu kasa ta ikani ya, ka ta wunlai u gbani-gbani u loko yi a kubana e mere mu une.

<sup>30</sup>Da Yesu we ecei ni, "Yayi kula ku nu?"

Da u danai, "Kotoro," adama a na wunlai u gbani-gbani u yimkpa ta wa ni. <sup>31</sup>Da wunlai u gbani-gbani wa u folonoi Yesu, "Ka ta vu uka tsu e kpenle ku zururu a kubana ba!"

<sup>32</sup>Ushiga wu ngurusunu wi ta lo devu n abundaj, a kalina lo a ubuta wu nsasan. Da wunlai u gbani-gbani wa u folonoi Yesu va, u kasakpa le a uwa punu a ubuta

† 8:10 Ish. 6:9.

wu ngurusunu wa. Da ta na u *kaṣaḳpa* le. <sup>33</sup> Da *a* utāi punu *a* ubutā u vuza wa, da a uwai punu *a* ubutā wu ngurusunu wa. Da ushiga wu ngurusunu wa u gidāḷai punu a mala ma. Da *a* kuwāi punu.

<sup>34</sup> Ana aza a na ishi a kinda ngurusunu ma enei nan-nai, da a sumai da a banai da *a* *kaṅai* kudana uma punu *a* likuci ya n i wawa'a *raḳa*. <sup>35</sup> Da uma *a* utāi a banai adama a na e eneke *kaḳi* ke le ili ya. Ana a yawai, da a cinai vuma vu na wishi n wunḷai u gbani-gbani wa. *Ayi* lo idāshi a asuvu e Yesu, n aminya u'luki, m *maṛiki ma* ni kpamu. Da dem vi le a panai wovon. <sup>36</sup> Aza a na e enei ni, da a danai uma uteku u na *a* *taṅaṅaṅi* vuma va. <sup>37</sup> Da uma a ubon u nan lo wa dem, a danai Yesu u *kaṣaḳpa* le ubon wa. Adama a na i *ta* a kupana wovon n *a* *abundai*.

Ana Yesu u uwai a *kpantsu*, an wa laza, <sup>38</sup> da vuma vu na *a* utāḳai wunḷai u gbani-gbani wa *wa* ni, da u folonoi Yesu, "Mi *ta* a *kuciga* mo tonu wu." Amma da u *saṅai* ni. Da u danai ni, <sup>39</sup> "Wala o kubono a *kpa'a*, vu dana uma ili i na *kaṣhile* ka *ya'ankai* nu." Da vuma va u banai *a* likuci ya dem, da u *kaṅai* kudana uma ili i na Yesu u *ya'ankai* ni dem.

#### Mekere ma Jayiru n vuka vu mbanaki

(Mat. 9:18-26; Mar. 5:21-43)

<sup>40</sup> Ana Yesu u pasai o kubono upashi u mala, da uma a rabasai ni, adama a na ishi *ta* de a kuvana yi. <sup>41</sup> Vuma vi yoku da kula ku ni ku da Jayiru. *Ayi* vuzagbayin da de *a* kunu ka avasa. U yawai da u *kuḳangi* e kelime ke Yesu, da u folonoi ni u bana a *kpa'a* ku ni. <sup>42</sup> Adama a na maku me mekere *ma* ni mi *ta* de *devu* n *ukpa*. *Ayi* wi *ta* m maku me te ma na mi n *aya* kupa n e re.

Ana Yesu wi a kubana de, da uma *a* *kaṅai* ko'uso yi. <sup>43</sup> Punu *a* *kaṣuma* ka uma ka, vuka vi yoku vi *ta* lo, vuza na wi o kuso'o atakaci n kulolo ku mpasa ali *aya* kupa n e re. [Wu una *ta* ikebe i ni dem *a* ubutā wa aza *a* *aguma*.] Amma babu vuza na u fudai u *taṅaṅaṅi* ni. <sup>44</sup> Da wu utāi punu, da u banai, da u sa'wai kocombo ka kuminya ke Yesu. Da ta na kulolo ku mpasa ka ku shamgbai.

<sup>45</sup> Da Yesu u we ecei, "Yayi u sa'wai mu?"

Aza a na i lo dem da a nanai. Da Biturusu u danai, "Vuzagbayin, uma n *abundai* i ta lo a kanzai nu. Da kpamu i e kutecegu wu."

<sup>46</sup> Amma da Yesu u danai, "Vuza u sa'wa mu *ta*. N yeve *ta* adama a na utsura wu utā mu *ta*."

<sup>47</sup> Ana vuka va vi yevei i *ta* e kuyeve yi, da wu utāi, ikyamba e kuje'e. Da u *kuḳangi* u Yesu, e kelime ka uma lo dem. Da u danai Yesu ili i na i zuwai da u sa'wai kuminya ku ni, n uteku u na kpamu u potsoi. <sup>48</sup> Da Yesu u danai ni, "Mekere *ma* *va*, uneki u *kaḳu* u nu u da u *taṅaṅaṅi* nu. Laza m *maṅana*."

<sup>49</sup> Yesu lo a kadanshi, da vuza vu usuki u yawai, wu utāi de a *kpa'a* ku Jayiru, vuzagbayin vu kunu ka avasa ka. Da u danai ni, "Maku *ma* nu *ma* kuwā *ta*. *Kaṅa* vo o'uso malum ma gbani ba."

<sup>50</sup> Amma ta na da Yesu u panakai ni, da u danai Jayiru, "Kaṅa vu pana wovon ba, neke *kaḳu* *ka* nu, wi *ta* o kupotso."

<sup>51</sup> Ana u yawai a *kpa'a* ka, u *kaṣaḳpa* uma a uwa punu n *ayi* ba, sai Biturusu, n Yahaya, n Yakubu, kobolo n esheku e mekere a, n *anaḳu*. <sup>52</sup> Uma a na i lo dem, da *a* *kaṅai* *maṣhi* n unambukatumā, adama *a* *ukpa* u maku wa. Da Yesu u danai le, "Kaṣaḳpai *maṣhi* ma, maku ma *ukpa* u da yi ba. Alavu a da yi koci."

<sup>53</sup> Da o zo'oso ni, adama a na e yeve *ta* maku ma *ukpa* u da yi. <sup>54</sup> Amma da Yesu u remei ni kukiye, da u dekei ni, "Maku *ma* *va*, *deṅga*." <sup>55</sup> Da wuma u ni u bonoi, da u *deṅai* *taṅaḳaci*. Da u dana le e ne'e yi ilikulya'a. <sup>56</sup> Da isheku i ni i *kaṅai* mereve, amma da Yesu u danai le *kaṅa* a dana vuza ili i na u *ya'in* ba.

#### Yesu u suki mukumitoni n ni kupa ni n re

(Mat. 10:5-15; Mar. 6:7-13)

**9** Da Yesu u dekei Kupanazere *a* ubutā u te, da u nekei le utsura n *abundai*, adama a na o loko wunḷai u gbani-gbani *raḳa*, *kaṅa* o potsokpo kpamu uma. <sup>2</sup> Da u suki le a bana *a* *kaṣaṣa*, adama a na a dana uma kadanshi *ka* *kaṣhile* n tsugono ci ni, *kaṅa* kpamu o potsokpo aza a mbanaki. <sup>3</sup> Da kpamu u danai, "Kaṅa i dika ili adama a nwalu *a* *da* ba: ko kalangu, ko ujika ko ilikulya'a, ko ikebe, ko motogu mo yoku kau ba. <sup>4</sup> Ubutā u na baci a isai *da* dem mayin, yongoi punu a *kpa'a* ka, ali kanna ka na yu utāi punu *a* likuci ya. <sup>5</sup> Ubutā u na baci a isai *da* ba, *kaṣaḳpai* likuci i nan lo ya. *Kaṅa* i *kaṣaṣa* lo kubutā ku ene ku *da*. Na lo va wo okpo *ta* urotu we le." †

<sup>6</sup> Da mukumitoni ma n lazai a kubana *a* likuci likuci, n a danai uma Arabali a Singai, n o potsokpoi uma *a* ubutā dem.

#### Hiridu u ripulai

(Mat. 14:1-12; Mar. 6:14-29)

<sup>7</sup> Ana Hiridu Antiba, mogono *ma* *Galili*, u panai ili i na yi lo, da u ripulai. Adama a na aza o yoku a dana yi *ta* Yahaya Vuza vu Kusumbu ka Akucina u *deṅa* *ta* *a* *ukpisa*. <sup>8</sup> Aza o yoku a danai Iliya da u bonoi. Aza o yoku a danai keneki ko yoku *ka'a* ka cau *ka* *deṅai* n wuma. <sup>9</sup> Da Hiridu u danai, "M gbatya *ta* de kaci ka Yahaya. Amma yayi tamkpamu vuma vu nam pa vu na ci a kupana kadanshi *ka* ni?" Da u *kaṅai* kulansā we ene Yesu.

#### Yesu u cuwaṅangi uma akpan a tawun n ilikulya'a

(Mat. 14:13-21; Mar. 6:30-44; Yah. 6:1-14)

<sup>10</sup> Da azusuki a o bonoi, da a danai Yesu ili i na a *ya'in* dem. Da u dikai le, a lazai a kubana *a* likuci i Besaida ende'en le. <sup>11</sup> Ana *kaḳbundai* ka uma ka panai wi *ta* lo, da o tonoi ni. Da u rabasai le, da u *ya'ankai* le kadanshi ko tsugono tsu *kaṣhile*, da u potsokpoi aza a mbanaki.

† *A kaṣaṣai kubutā ku ene e le, adama a na o yotsongu a na a iwain ubutā u nan lo raḳa, ali n kubutā ka dem.*

<sup>12</sup> Kanna de a kubana kuyikpa, da Kupanazere a banai wa ni. Da a danai, "Dana uma a bana a likuci i wawa'a n ashina, a lansaƙa ƙaci ke le ilikulya'a n ubuta u kasa, adama a na kpa'a ki lo devu ba."

<sup>13</sup> Amma da Yesu u danai le, "Ada neli le ilikulya'a."

Da a danai, "Ili i na ci n da i daɗa burodi vu tawun n adan e re. Vi ciga ta tsu bana tsu tsula ilikulya'a adama a uma a nam pa dem?" <sup>14</sup> A katsuma ka uma a na i lo, ali a a yawa ta akpan a tawun (5,000).

Da Yesu u danai mukumitoni n ni, "Danai uma a a dasangu uma amangerenkupa n kupa." <sup>15</sup> Ana mukumitoni ma n ya'in nannai, <sup>16</sup> da Yesu u dika burodi vu tawun va, n adan e re, da u dengusai ashi gadi, da u cikpai Kashile, da u wansasai, da u nekei mukumitoni n ni m peceke uma. <sup>17</sup> Da uma a dem a Iya'i, da a cuwai. Da a tadai alyashi ali mbana kupa ni n re.

#### Biturusu u danai Yesu Kishi ka'a

(Mat. 16:13-19; Mar. 8:27-29)

<sup>18</sup> Kanna ke te, ana Yesu wi a kuya'an kavasa endelen ni, da mukumitoni n ni m banai wa ni. Da we ecei le, "Yayi uma e ci deke mu?"

<sup>19</sup> Da a ushuki, "Aza o yoku e ci deke wu ta Yahaya Vuza vu Kusumbu ka Akucina. Aza o yoku a dana avu da Iliya. Aza o yoku tamkpamu a danai a katsuma ke eneki a cau ko yoku ka'a ka dengai n wuma."

<sup>20</sup> Da we ecei le, "Ada tamkpamu, yayi i danai mpa mi?"

Da Biturusu u danai, "Avu da Kirisiti Kishi vuza na Kashile ka suki."

<sup>21</sup> Da Yesu u danai le, kata a dana vuza ba.

#### Yesu u dansai ukuna wu ukpa u ni

(Mat. 16:20-28; Mar. 8:30-9:1)

<sup>22</sup> Da kpamu Yesu u doku u danai le, "Mpa Maku ma Vuma mi ta o kuso'o atakaci, kata kpamu nkoshi m gbaragbara n iwan mu, n anan ganu vu gbagbalin, nu nlum n Wila feu. I ta a kuna mu, amma a kanna ka tatsu, mi ta a kudenga."

<sup>23</sup> Da u danai le dem, "Vuza na baci u cigai kutono mu dem, sai u iwan kaci ka ni kata u dika kpamu madanga ma atakaci ma ni, adama a na u tono mu ayin dem. <sup>24</sup> Aza a na baci i a kuciga a kisa wuma u le, i ta a kunamba u da. Aza a na baci a iwain wuma u le adama a va, i ta a kuciya u da. <sup>25</sup> Vuza u ciya baci ili ya aduniyan dem, da u nambai wuma u ni, yi dai u kuciya? <sup>26</sup> Uma i baci a kupana wono u va n kadanshi ka va, mpa Maku ma Vuma feu mi ta a kupana wono u le, ayin a na baci m bonoi na n tsugbayin tsu va, n tsugbayin tsu Dada n tsa alingata a cida. <sup>27</sup> Mi ta a kudana da, uma o yoku i ta na, aza a na e kene ukpa ba, sai e ene tsugono tsu Kashile."

#### A saba'i ikyamba i Yesu

(Mat. 17:1-8; Mar. 9:2-8)

<sup>28</sup> Ana kuden ku te ku lazai, ana u ya'in kadanshi ka, da Yesu u dikai Biturusu, n Yahaya, n Yakubu, da u lazai a kubana a kusan kobolo n ele, adama a na u

ya'an kavasa. <sup>29</sup> Ayi a katsuma ka avasa, da kucan n ashi a ni a saba'i, n aminya a ni dem, da o bonoi wari pushe-pushe. <sup>30</sup> Gogo lo, da uma e re o yoku a yawai lo, da a kana kadanshi n ayi. Ele da Musa n Iliya, <sup>31</sup> a kutasa langu-langu an kutashi ku gadi. Da a kana kuya'an kadanshi uteku u na u kusakpa aduniyan, n tsu na kpamu u kutawa wa shana a Urishelima. <sup>32</sup> Biturusu n aza a ni i ta alavu. Ana a dengai, da e enei Yesu n tsugbayin ci ni. Uma e re a kpamu lo kashani n ayi.

<sup>33</sup> Ana uma a i a kulaza, da Biturusu u danai ni, "Vuzagbayin, u galan ta an ci na. Ci ya'an apam a tatsu, ke te ka nu, ke te ka Musa, ke te kpamu ka Iliya." Ayi ta na ketepu ka'a wi a kudansa. <sup>34</sup> Ayi lo a kadanshi, da egele a utai de gadi an keleshu, da ka palai le. Da ta na mukumitoni ma m panai wovon ana keleshu ka ka palai le.

<sup>35</sup> Da kalakatsu ku utai punu e keleshu ka, ka danai, "Na va Maku ma va ma'a ma na n zagbai. Panakai ni."

<sup>36</sup> Ana kalakatsu ka ko kotsoi kuya'an kadanshi, da Yesu wo okpoi lo ende'en. Da mukumitoni n ni m padai bini bili, a dana vuza ili i na e enei ba.

#### Yesu u potsokpoi maku ma na mi n wunlai u gbani-gbani

(Mat. 17:14-18; Mar. 9:14-27)

<sup>37</sup> Ana kayin ka asai, da Yesu m mukumitoni n ni a cipai a kusan ka, da kobolo ka uma ka banai ka cinai ni. <sup>38</sup> Da vuma vi yoku vu lapai unu punu a katsuma ka uma ka, "Malum, mi ta ufolu u nu, lanaka mu maku ma va. Ayi da mu koci. <sup>39</sup> Wunlai u gbani-gbani u tso o'uso yi ta, kata u kana yoroli n kagandalasa, ali kapu-fu ku utai unu u ni. U tsu kusakpa yi ba, ali devu n kuna yi. <sup>40</sup> N folono ta mukumitoni n nu n loko u da, amma a fuda ba."

<sup>41</sup> Yesu u danai, "Ada uma a ugbawansuvu a da, yi kpamu n uneki wa adu ba. Ali wanai dai n kuyongo n ada? Ali wanai dai n kulya'a kelime n kureme kadu n ada? Tukai mu m maku ma na."

<sup>42</sup> Ana kolobo ka ki a kubana u Yesu, da wunlai u gbani-gbani wa u dikai ni, da u basangi ni a idika da u kana kagandalasa. Da Yesu u barangi u da, da u tanga-tangi ni. Da u dikai maku ma da u nekei kesheku ka.

<sup>43</sup> Uma dem a kana mereve adama a utsura u Kashile u na e enei.

#### Yesu u doki u ya'in kadanshi ku ukpa u ni

(Mat. 17:22-23; Mar. 9:30-32)

Uma lo a kuya'an mereve mi ili i na Yesu wi lo a kuya'ansa, da u danai mukumitoni n ni, <sup>44</sup> "Kata i cinukpa n ili i na mi a kudana da na ba. I ta e kuneke Maku ma Vuma ma e ekiye a irala i ni." <sup>45</sup> Amma mukumitoni n ni n yeve ili i na u ciya ba. Adama a na i da yi ta usokongi we le, adama a nannai e kuyeve ba. Da kpamu a panai wovon uteku u na e kece yi.

### Vuzagbayin o tsugono tsu gadi

(Mat. 18:1-5; Mar. 9:33-40)

<sup>46</sup> Da kanananai ka gitai a ubuta u mukumitoni n ni, ko yayi u kokpo vuzagbayin vi le. <sup>47</sup> Da Yesu u yevei ili i na i e kusheshe punu a adu e le, da u dikai maku, da u zuwai ni devu n ayi. <sup>48</sup> Da u danai le, "Vuza na baci wi isai maku me kenu ma nam pa n kula ku va, wi isa mu ta feu. Vuza na baci wi isai mu, wi isa ta feu vuza na u suki mu. Vuza na baci de dem u bonokoi kaci ka ni an maku a katsuma ka da, ayi da vuzagbayin."

<sup>49</sup> Da Yahaya u danai, "Vuzagbayin, ce ene ta vuma o kuloko wunlai u gbani-gbani n kula ku nu, da tsu danai ni u kasakpa. Adama a na ta punu wi kobolo n atsu ba."

<sup>50</sup> U danai le dem, "Kata i sankai yi ba. Vuza na baci wi a tsurala n ada ba, vuza da da."

### Likuci i Samariya i iwain Yesu

<sup>51</sup> Ana ayin a gitai kuyawa devu a na a kubanka yi gadi, da u zuwai kadu ka ni a kubana a Urishelima. <sup>52</sup> Da u suki uma kelime ka ni, aza a na a banai a likuci yu ubon u Samariya, adama a na o fobusoko yi ili dem. <sup>53</sup> Amma uma a nan lo a kurabasa yi ba, adama a na a pana ta ayi ta de wi a kubana a Urishelima. <sup>54</sup> Ana mukumitoni n ni n re, Yakubu n Yahaya, e enei nannai, da a danai, "Vuzagbayin, ko vi ciga ta ci deke akina a gadi, kata a tawa a una le?" <sup>55</sup> Da Yesu u kpatalai, da u barangji le. <sup>56</sup> Da a lazai a kubana a likuci i yoku.

### Kutono ku Yesu ki ta n atakaci

(Mat. 8:19-22)

<sup>57</sup> Ele lo a nwalu, da vuma vi yoku vu banai u Yesu, u danai, "Mi ta o kutono wu a ubuta u na baci vu banai dem."

<sup>58</sup> Yesu u danai ni, "Iranji yi ta n angu, nnu kpamu i ta n cikinda, amma mpa Maku ma Vuma mi n ubuta u na n kuzuwa kaci ka va ba."

<sup>59</sup> Da u danai vuza yoku, "Tono mu."

Da vuma va u danai, "Vuzagbayin, ya'an bili m bana n cidangu esheku a va."

<sup>60</sup> Da Yesu u danai ni, "Kasakpa akpisa a cidamgbani. Avu bana vu dana uma ukuna u tsugono tsu Kashile."

<sup>61</sup> Da kpamu vuza yoku u danai, "Mi ta o kutono wu, Vuzagbayin, amma ya'an m bana n dana aza a va bili."

<sup>62</sup> Da Yesu u danai ni, "Vuza na baci u remei mabari ma anaka a kunima, da u kanai kulana kucina, wi a kuya'an ili i mariki a ubuta u tsugono tsu Kashile ba."

### Yesu u suki uma amangatatsunkupa n aza e re

**10** Ana i nam pa i lazai, da Vuzagbayin u zagbai uma o yoku amangatatsunkupa n aza e re, † da u suki le aza e re e re e kelime ka ni a likuci likuci raka i na wa kutawa wa bana. <sup>2</sup> U danai le, "Ili i vikya'a i yimkpa ta, amma aza a ulinga a gusa ta. Folonoi Vuzag-

† Idani i kuku i yoku i danai "70".

bayin vu vikya'a va u suku aza a ulinga a kashina ka. <sup>3</sup> Banai, mi ta a kusuku da tsu muku mu nlala e mere ma nkunzukurzu. <sup>4</sup> Kata i dika kazuwatsu, ko ujika, ko ataka o yoku ba. Kata kpamu i shamgba ikyasi a uye ba.

<sup>5</sup> "Ayin a na baci yi a ku'luwa a kpa'a, i dana bili, 'Matana a kpa'a ku nam pa.' <sup>6</sup> Vuza vu matana wi baci punu, matana ma da mi ta o kuyongo n ayi. Vuza vu matana wi baci punu ba, ma'a mi ta o kubono wa da. <sup>7</sup> Kata i kana kusaba'asa kpa'a ba, amma shamgbai a kpa'a ku nan lo ka. I lya'a kata kpamu i so'o ili i na e nekei da dem, adama a na u ga'an ta kayalin ku ulinga u ciya katsupu ka ni punu.

<sup>8</sup> "Vu uwa baci a likuci, da a isai nu, lya'a ili i na a tukai nu dem. <sup>9</sup> Potsokpo aza a mbanaki a na i lo, kata u dana le, 'Tsugono tsu Kashile ci yawa ta devu n ada.' <sup>10</sup> Amma i uwa baci a likuci, da a isai da ba, utai a uye, kata i dana, <sup>11</sup> 'Ko kubuta ku likuci ku da ku na ku kabai ene a tsu, ci ta a kukapatsa ku da adama a da. Kata kpamu i yeve, tsugono tsu Kashile ci yawa ta devu.'

<sup>12</sup> N dana da, a kanna ka afada Kashile ki ta a kula'a n kupana asuvayali o Sodom an wa pana asuvayali a da!"

### Likuci i na i kpadai kuneke adu e le

(Mat. 11:20-24)

<sup>13</sup> Yesu u lya'i kelime, "Atakaci i ta a kuvana da, aza o Korasinu m Besaida! Ili i mereve i na a ya'ankai da, ishi baci a ya'anaka i da Taya n Sida, ishi ta a kushika de unushi u le m megeshe, o kuyongo n akashi n kokomo adama a unamgbukatsuma. <sup>14</sup> Amma a ubuta wa afa-da, u la'a ta a takacika da n abundai, an a takacika Taya n Sida. <sup>15</sup> Ada kpamu aza a Kafarnahum, i ta a kudengusa da ali a kubana gadi? A'a, yi ta a ku'luwa daka vu kpenle ka akpisa.

<sup>16</sup> "Vuza na baci u panakai da, wi ta a kupanaka mu feu. U iwan da baci, u iwan mu ta feu. Amma vuza na baci u iwan mu, u iwan ta vuza na u suki mu kpamu." Da a lazai a banai ta na.

### Uboni u uma amangatatsunkupa n aza e re a

(Mat. 11:25-27; Mat. 13:16-17)

<sup>17</sup> Uma amangatatsunkupa n aza e re a nan lo o bonoi m mazanga, da a danai Vuzagbayin, "Ali n wunlai u gbani-gbani dem u panakai tsu, adama a kula ku nu."

<sup>18</sup> Da Yesu wu ushuki, "Me ene ta Malya'it a kuyikpa tsu uladi u na wu utai gadi. <sup>19</sup> N neke da ta utsura u na i kudasa oko n adyabu. Kata kpamu i lya'a utsura u vurala vu da vu nan lo, babu ili i na i kusa'wa da. <sup>20</sup> Kata i ya'an mazanga an wunlai u gbani-gbani u panakai da ba, amma ya'in mazanga kau a na ula a da a ya'in udani na de gadi."

<sup>21</sup> Ayin a nan lo a, Yesu ayi m mazanga n abundai n Ayinvi i a Kashile, da u danai, "N cikpa wu ta, Dada, Vuzavagudu vu gadi n idika, adama a na vu sokongu ta ili i nam pa a ubuta wa aza a ugboji n aza a na i n kuyeve, da vu utakai i da a ubuta wa aza a na i an

muku. E, ta nannai Dada, adama a na daɗa u yokpoi nu.

<sup>22</sup> "Ili raƙa Dada vu va u neke mu ta i da. Babu vuza na u yevei Maku, sai Esheku endelen, babu kpamu vuza na u yevei Esheku a, sai Maku ma endelen, kobolo n aza a na Maku ma ma zagbai u dansa ukuna u ni."

<sup>23</sup> Daɗa u kpatalai a ubuta wu mukumitoni n ni, da u dansai n ele endelen le paki, "Unasingai u da wa aushi a na e enei ili i na ye enei. <sup>24</sup> N dana da eneki nu ngono n aɓundai a cigai e ene ili i na ye enei, amma e ene i da ba. Kaɗa kpamu a pana ili i na i panai, amma a pana i da ba."

### Agisana a vuza vu Samariya vu singai

<sup>25</sup> Kanna ke te, keyevi ka Wilaɗ u dengai kashani o kukondo Yesu. Da we ecei, "Malum, yi dai n kuya'an adama a na n ciya wuma u na u kukotso ba?"

<sup>26</sup> Da wu ushuki, "Yi dai yi udani a katagarda ka Wila? Nini dai vi ci kece ka'a?"

<sup>27</sup> Daɗa wu ushuki, "Ciga Vuzavaguɗu Kaɗhile ka nu n kaɗu ka nu raƙa, n wuma u nu, n utsura u nu, m mariki ma nu dem. Vi ciga kpamu vuza nu tsu kaɗi ka nu." †

<sup>28</sup> Yesu u danai, "Vu ushuku ta derere. Ya'an nahanai, adama a na vi yongo n wuma." ††

<sup>29</sup> Amma adama a na u ciga ta wa lapula kaɗi ka ni, da we ecei Yesu, "Yayi tamkpamu vuza va?"

<sup>30</sup> Da Yesu u danai, "Vuma vi yoku da wu utai a Urishelima a kubana e Jeriko, da u uwai e ekiye a aza a magalaka. O fodoi ni ntogu, da a lapai ni, da a lazai, a kasakpai ni ulimi, wuma feu e ekiye a Kaɗhile. <sup>31</sup> Ganu vi yoku ayi a kuwala a uye wa, ana we enei vuma va, da u katsukpai ni, da u lazai. <sup>32</sup> Da vuza vi Levi feu ana u walai lo, da we enei vuza va, da u katsukpai dalin.

<sup>33</sup> Amma vuza vu Samariya ayi a nwalu, da u yawai a ubuta u na vuza va wi. Ana we enei ni, da u panai asuvayali a ni. <sup>34</sup> U banai u vuza va, da wa alasai ni untsu a, u sukumakai ni kpamu manilin ma aguma. Da u kumbakai ni a majaki ma ni ma, da u dikai ni sai a kpa'a ko omoci, adama a na a ya'an ciba ci ni. <sup>35</sup> Ana kayin ka asai, u dikai ikebe † i re, da u nekei vuza vu kpa'a ko omoci va. U danai, 'Ya'an ciba ci ni. Ayin a na baci m bonoi, mi ta e kuneke wu raƙa ili i na vu unai.' ††

<sup>36</sup> Da Yesu we ecei ni, "A katsumu ka uma a tatsu a, yayi vi sheshei wi vuza vu singai vu vuza na u uwai e ekiye a aza a magalaka a?"

<sup>37</sup> Da keyevi ka Wila ka, ku ushuki, "Vuza na u panai asuvayali a ni."

Yesu u danai ni, "Bana feu vi ya'an nannai."

### A kpa'a ku Marta m Meri

<sup>38</sup> An Yesu wi a uye m mukumitoni n ni, da a banai a likuci i vuka vu na e ci deke Marta, vuza na u kasakpai le a uwa a kpa'a ku ni. <sup>39</sup> Wi ta n vangu vi ni vi yoku e ci deke Meri, † vuza na u dasangi a idika a asuvu e Yesu a kupana ili i na Yesu wi a kudansa. <sup>40</sup> Amma Marta

† 10:27 K.Wil. 6:5; A.Gan. 19:18. †† 10:28 A.Gan. 18:5. ‡ Lana a kaci ku udani "Ikebe", punu de kaɗa vu lana "Dinari" a Ubuta wi ili i Kuyeve.

ofobuso a dikai ni kayayan. U tawaɗi wa ni, da we ecei, "Vuzagbayin, vi kebece ba, a na vangu vu va vu kasakpai mu n ya'an ulinga endelen va? Dana yi u banka mu."

<sup>41</sup> Vuzagbayin wu ushuki, "Marta, Marta, vi ta n kaɗu unamgbi adama a ili n aɓundai kpamu. <sup>42</sup> Amma ili i te i da koci i la'i n uga'in. Meri u zagba ta ili i na i la'akai ni, babu ta na feu vuza na u kisa yi i da."

### Yesu u yotsongushi le kuya'an ka avasa

(Mat. 6:9-13; Mat. 7:7-11)

**11** Kanna ke te, Yesu a kuya'an kavasa a ubuta u yoku. Ana u kotsoi, da makumitoni mo yoku me ecei ni, "Vuzagbayin, yotsongusu tsu kuya'an ka avasa uteku u na Yahaya u yotsongushi mukumitoni n ni."

<sup>2</sup> Daɗa u danai le, "Yi baci a kuya'an kavasa, i dana: 'Dada, ya'an ci cikpa kula ku nu.

<sup>3</sup> Zuwa tsugono tsu nu tsu tawa na a aduniyan.

<sup>4</sup> Neke tsu ilikulya'a i na ci a kuciga anana.

<sup>5</sup> Cinukpaka tsu unushi u tsu, uteku u na ci ci cinukpaka aza a na a nusakai tsu.

<sup>6</sup> Kaɗa vu banka tsu a ubuta u kukondo ba.' †

<sup>7</sup> Da u danai le kpamu, "Vuza yoku vu da wi baci n kaɗa, da u banai wa ni n kayin, da u danai, 'Kaɗa'la ka va, kopuku mu burodi vu tatsu. <sup>8</sup> Adama a na komoci ko yoku ka cipa ta wa va. Mi ta na n ili i na n kuneke yi u lya'a ba.'

<sup>9</sup> "Dada vuza na wi punu a asuvu a, da wu ushuki, 'Kaɗa vu takacika mu ba. Utsutsu u ya'an ta de ugbaguri, muku n va kpamu a lata ta de a kajiba na nu mpa. Mi a kufuda kudenga kaɗa n neke da ili ba.' <sup>10</sup> N dana da, ko wi a kufuda kudenga kaɗa u neke yi burodi va adama a na wi kaɗa'la ka ni ba, amma adama a uteku u na u lya'i kelime n kutacika yi, wi ta a kudenga, kaɗa u neke yi ili i na u cigai dem.

<sup>11</sup> "Ya'an n dana da: Folonosoi, e kuneke da ta. Lan-sasai, ya kuciya ta. Kalasai utsutsu, a kubayuwaka da ta. <sup>12</sup> Vuza na baci dem wi o kufolonoso, u kisa ta. Vuza na wi a kulansasa, u kuciya ta. Vuza na kpamu wi a kulaasa utsutsu wa, a kubayuwasa yi ta.

<sup>13</sup> "Kesheku ke ne ka'i, maku ma ni mo folono yi baci kadan, kaɗa u neke yi koko? ††<sup>12</sup> Ko u folono yi baci kokowo, kaɗa u neke yi kudyabu? <sup>13</sup> Adu na yi uma a gbani-gbani i yevei kuneke muku n da ili i singai. Esheku a da a na i gadi tamkpamu, a la'a ta bi'i, wi ta ufobushi ka adama a na u neke aza a na o folono ni Ayinviki a Kaɗhile!"

### Yesu m Ba'alzabu

(Mat. 12:22-30; Mar. 3:20-27)

<sup>14</sup> Kanna ke te, Yesu wu utakai n wunlai u gbani-gbani u tsubebe. Ana wunlai u gbani-gbani wa u lazai, vuza na wi ishi kebebe ka da u dansai. Da kobolo ka uma ka ya'in mereve. <sup>15</sup> Amma aza o yoku e le a danai, "Wi ta o kuloko wunlai u gbani-gbani n utsura u Ba'alzabu mogono ma wunlai u gbani-gbani." <sup>16</sup> Aza o

†† Idani i kuku i yoku i doku ta, "U folono wu baci burodi, vi ta e kuneke yi katali?"

yoku o kondoi ni o kufolono yi u ya'anaka le urotu u na wu utai gadi.

<sup>17</sup> Yesu u yevei ili i na e kusheshe, da u danai le, "Tugono tsu na baci ci pecuki kaci ka ni, ci ta a kukuwa. Kpa'a ku na baci kpamu ku pecuki kaci ka ni ki ta a kuyikpa. <sup>18</sup> Malyali me pecuku baci kaci ka ni, ni ni dai tugono ci ni tsa kushamgba? N dana ta ili i nam pa ya, adama a na ada i dana ta n loko ta wunlai u gbani-gbani wa n utsura u Ba'alzabu. <sup>19</sup> Gogo na, mu utaka baci wunlai u gbani-gbani n utsura u Ba'alzabu, n utsura we ne u dai tamkpamu otoni a da o tsu lokoko? To, na lo va, ele i ta a kilukpa da adama a ili i na i danai. <sup>20</sup> Amma n loko baci wunlai u gbani-gbani n utsura u Kashile, tugono tsu Kashile tsu tawa ta wa da ta na.

<sup>21</sup> "Vuza vu utsura n yunatsu i gbayin u shamgba baci a kinda kpa'a ku ni, ucanuku u ni raka u kuyongo ta m matana. <sup>22</sup> Amma vuza yoku vu na u la'i ni n utsura wi ta a kisa yunatsu i na wi a kuya'anaka aradi a, kata u di ka ucanuku wa.

<sup>23</sup> "Vuza na wi kobolo nu mpa ba, wi ta a tsurala nu mpa. Vuza na baci u bangai mu kubolungu ba, wi ta a kuwacuwa.

#### Uboni u wunlai u gbani-gbani

(Mat. 12:43-45)

<sup>24</sup> "Wunlai u gbani-gbani wu utai baci u vuza, u tsu tono ta n ubuta u na wi babu mini a kulansa ubuta u kuvuka, amma u kuciya u da ta na ba. Kata ta na u dana, 'Mi ta o kubono a kpa'a ku na mi ishi.' <sup>25</sup> Ayin a na baci u yawai, wi ta a kucina kpa'a ka upurangi, n wadani kpamu derere. <sup>26</sup> Kata u bana u doku wunlai u gbani-gbani kpamu ali uma e cindere, aza a na kpamu a la'i ni n wuya-wuya, kata a uwa punu o yongo. Kata atakaci a vuza nan lo, a la'a uteku u na i ishi n ugiti."

<sup>27</sup> An Yesu wi a kadanshi ki ili i nan lo, da vuka punu a katsumu ka uma ka, u dengusai kalakatsu, "Unasingai u da wa anavu a na a matsai nu, da o woli nu."

<sup>28</sup> "Da wu ushuki, "Amma unasingai u la'a ta a kubana wa aza a na a panai kadanshi ka Kashile, da o tonoi ka'a."

#### Agisana a Yunusa

(Mat. 12:38-42; Mar. 8:11-12)

<sup>29</sup> Ana kobolo ka uma ka, ko doki, da Yesu u danai, "Uma a anana a gbani-gbani a da. A cigai urotu u mereve, amma ko u te a kuciya ba, sai u keneki Yunusa koci. <sup>30</sup> Tsu na Yunusa wo okpoi urotu u Nini-va,† ta kpamu Maku ma Vuma u kokpo u uma a anana a nam pa nannai. <sup>31</sup> Mogono ma vuka me Sheba mi ta a kudenga a ubuta wa afada n uma a anana a nam pa, kata u neke le unushi. Wu utai ta da'in kau adama a na we ene kuyeve ku Sulemanu. Gogo na kpamu vuza na u la'i Sulemanu† wi ta na. <sup>32</sup> Uma a Niniva i ta a kuden-ga kashani a kanna ka afada n uma a anana a nam pa, kata e neke le unushi. Adama a na ele a shika ta unushi u le a ubuta u kadanshi ka Yunusa. Gogo na ta na vuza na u la'i Yunusa wi ta na.

#### Kutashi ki ikyamba

(Mat. 5:15; 6:22-23)

<sup>33</sup> "Babu vuza na kudyaba makuni, kata u sokongu ma'a ko u zuwa daka vu kasasu. Sai a zuwa ma'a gadi vu kashamkpatsu ka ni, kata vuza na wi a ku'uwa dem we ene kutashi. <sup>34</sup> Ashi a nu a da kutashi ki ikyamba ku nu. Ashi a nu a ga'an baci, ikyamba i nu raka yi ta n kutashi. Amma a ga'an baci ba, ikyamba i nu raka yi ta a kuya'an n kayimbi. <sup>35</sup> Lana bili ko kutashi ku na ki a nu kayimbi ka'a. <sup>36</sup> Adama a nannai, ikyamba i nu raka yi baci n kutashi, babu kakambu ko yoku ka na ki n kayimbi. U kuya'an ta n kutashi gbende, tsu na kutashi ku makuni ku tsu akana wu hawun."

#### Yesu u dansukai Afarishi nu n lum n Wila

(Mat. 23:1-36; Mar. 12:38-40)

<sup>37</sup> Ayin a na Yesu u kotsoi kadanshi, da Kafarishi ka banuki ni kulya'a ki ilikulya'a. Da u banai a kpa'a ku ni ka, da u dasangi kulya'a. <sup>38</sup> Amma ana Yesu u kpadai kusa'a ekiye kafu u lya'a, da Kafarishi ka ka ya'in mereve.

<sup>39</sup> "Da Vuzagbayin u danai ni, "Ada Afarishi, i tsu za'la ta nko'o nu nvene pulai koci, amma punu a adu a da, sai ulyopi n kagbani-gbani. <sup>40</sup> Ada alau a da! Ayi vuza na u ya'in pulai, ayi da kpamu u ya'in asuvu ba? <sup>41</sup> Amma neke aza a unambi ili i na yi e mevene, adama a na ili raka i nu yo okpo babu kabilin.

<sup>42</sup> "Atakaci i ta a kuvana da Afarishi, adama a na i neke ta Kashile ili i te a katsumu ka kupa ki ili i na i ciyai dem, ali n ili kenke'en i mava'an ma kusan n igebetsu. Amma i kpadai kukebece n kindana uma derere n ucigi u Kashile. I gitai kuya'an kasingai ka nam pa, amma kata i kasakpa ili i na yi ishi a kuya'ansa ba.

<sup>43</sup> "Atakaci i ta a kuvana da, Afarishi adama a na i la'a ta n kuciga idashi i tsugbayin a unu a avasa, n ikyasi i tsugbayin yi baci a ku'uwa e kuden.

<sup>44</sup> "Atakaci i ta a kuvana da, adama a na yi ta tsa asaun a na i babu urotu a ubuta u kacida, ali uma a wala gadi vi le babu kuyeve."

<sup>45</sup> Keyevi ka Wila ko yoku ka danai ni, "Malum, ana vu danai ili i nam pa ya, vi shika tsu ta dem."

<sup>46</sup> Yesu wu ushuki, "Atakaci i ta a kuvana da feu, ada eyevi a Wila, adama a na i tsu zuwaka ta uma ucanuku wa amiki u na a kufuda kudika ba. Ada kpamu n kaci ka da ko n kajivu ke te ya kubanku le kudika ba.

<sup>47</sup> "Atakaci i ta a kuvana da, yi o kufobuso asaun e eneki a na ikaya i da yu unai de m megeshe. <sup>48</sup> Ada yi a kupana uyo'o n ili i na ikaya i da i ya'in, a unai eneki, ada tamkpamu i fobusokoi le asaun mayin. <sup>49</sup> Adama a nannai, Kashile n kuyeve ku ni u danai da, 'Mi ta a kusuku le eneki n azusuki, aza o yoku a una, kata e neke aza o yoku atakaci.' <sup>50</sup> Adama a nannai, uma a anana a nam pa a kudika ta unushi wu mpasa u eneki wa raka a na a unai ali n ayin a ugiti wa aduniyan. <sup>51</sup> A gitai a mpasa n Habila† a kubana n Zakariya vuza na a unai e mere ma katalikalyuka o Mololo ma Cida. † E, n



dana dā, uma a anana a nam pa i t̄a a kudika unushi u le r̄aka.

<sup>52</sup> "Atakaci i t̄a a kuvana dā eyevi a Wilā, adama a na i dika t̄a de kagbaguratsu ke kuyeve. Adā a kaci k̄a dā i uwa ba, i k̄asakp̄a k̄pamu aza a na a cigai ku'uwa a uwa ba."

<sup>53</sup> Ana Yesu u k̄asakp̄a ubut̄a u nan lo, da Afarishi nu nlum n Wilā a k̄an̄ai kulans̄a tsu na a kukan̄a yi. Da a k̄an̄ai kuya'an̄ka yi keci n ābund̄ai ku gbagba'in, <sup>54</sup> adama a na a ciyā a k̄an̄a yi n ili i na u kudansa.

#### Kuya'an cico'o adama a aza a kapalakashi (Mat. 10:26-27)

**12** K̄abund̄ai ka uma ākpan̄ ākpan̄ ka banai u Yesu, ali da a k̄an̄ai madasanai uteku u le. Da Yesu u danai mukumitoni n ni, "Ya'in cico'o mayin adama a kusu ka Afarishi, adama a na ku dāda kapalakashi ke le. <sup>2</sup> Ili i na baci a palai dem i t̄a a kupalukpa i da. Ili i na yi usokongi dem i t̄a a kut̄ak̄a i da. <sup>3</sup> Ili i na vu dansai a k̄ayimbi dem i da yi t̄a a kut̄a e keteshe. Ili i na vu dansai n yemeni dem a kunu, i t̄a a kusala i da, k̄at̄a a dansa i da n kaca'a.

#### Vuza na a kupana wovon u ni (Mat. 10:28-31)

<sup>4</sup> "Mi t̄a a kudana dā, āja'a a v̄a, k̄at̄a i pana wovon wa aza a na a kuna ikyamba ba. I o kudoku a fuda a ya'an ili i yoku ba. <sup>5</sup> Mi t̄a o kuyotsongu dā vuza na i a kupana wovon u ni: Panai wovon u K̄ashile vuza na u kuna ikyamba, k̄at̄a k̄pamu u taduku wu a kpa'a ka akina. Mayun āyi da u gal'in i pana wovon u ni. <sup>6</sup> Ashe ashambadi a tawun a da e ci denge iyum i re † ba? Amma babu kashambadi ka na K̄ashile ka cinukpai. <sup>7</sup> Ko k̄an̄ji ka kaci k̄a nu ka ki t̄a ukeci. K̄at̄a i pana wovon ba, i la'a t̄a bil'i ashambadi k̄au.

#### Kudansa mayun adama e Yesu ko kuliwan yi (Mat. 10:32-33; 12:32; 10:19-20)

<sup>8</sup> "Mi t̄a kudana dā, aza a na a ut̄ai e keteshe, da a ya'in kadanshi k̄a v̄a, mpa Maku ma Vuma feu mi t̄a a kuya'an̄ka le nannai e kelime ka alingata a K̄ashile. <sup>9</sup> Amma aza a na a iwain mu e keteshe, mpa Maku ma Vuma feu mi t̄a a kuliwan le e kelime ka alingata a. <sup>10</sup> Vuza na baci u nusakai Maku ma Vuma i t̄a a kufuda a cinukpaka yi n unushi u ni. Amma vuza na baci u ya'in kadanshi ki ishikushi wa Ayinviki a K̄ashile a kucinukpaka yi n unushi u ni ba.

<sup>11</sup> "A banka dā baci a ubut̄a wa afada a unu a avasa ko a ubut̄a wa aza o tsugono, k̄at̄a k̄adu k̄a dā k̄a mudā, adama a ili i na i kudansa ba. <sup>12</sup> Adama a na Ayinviki a K̄ashile i t̄a o kuyotsongu dā ili i na i kudansa a k̄atsum̄a ka ayin a nan lo a."

† *Inda Ululu a A'isa a Gbayin a kapashi ku uteku. † L̄an̄a a kaci ku udani "Ikebe", punu de k̄at̄a vu l̄an̄a "Asariyon" a Ubut̄a wi ili i Kuyeve.*

#### Agisana a kalau ka vuza vu uciyi

<sup>13</sup> Vuma vi yoku a k̄atsum̄a ka uma ka u danai Yesu, "Malum, dana vuza v̄a u pece nu mpa uciyi u na esheku a tsu a kuw̄ai a k̄asakp̄ak̄ai tsu."

<sup>14</sup> Yesu u danai ni, "K̄aja'a k̄a v̄a, yayi u zuwai mu mo okpo keyevikafada k̄a dā ka na n kupeceke dā uciyi?"

<sup>15</sup> "Da u danai uma a na i lo va dem, "U ga'an t̄a i ya'an cico'o, k̄at̄a i ya'an ulyopi n ili i uma ba. Ili i bura wuma u dā n uciyi ba."

<sup>16</sup> "Da Yesu u danai agisana a nam pa: "Vuza vu uciyi vi yoku vu da. Vuza na kashina k̄a ni ka matsai n ābund̄ai. <sup>17</sup> Da u k̄an̄ai kusheshe n kaci k̄a ni, 'Mi n ubut̄a u na ma kuzuwa ilya i v̄a ba. Yi d̄ai ma kuya'an? <sup>18</sup> Ili i na ma kuya'an i dāda na, ya'an m boso mpon n v̄a dem, k̄at̄a m ma'a m gbagba'in a ubut̄a u na ma kuzuwa ilya ya n ili i na i buwai. <sup>19</sup> K̄at̄a n dana kaci k̄a v̄a, "Vuma vu uciyi, vi ciyā t̄a ili i singai ya adama a āya n ābund̄ai. Yongo mayin, lya'a k̄at̄a vu so'o adama a na vu pana uyo'o." "

<sup>20</sup> "Amma dā K̄ashile ka danai ni, 'Avu kalau! Anana n kayin ka nam pa i t̄a a kuciga wuma u nu. K̄at̄a ce ene ko yayi u kulya'laka wu ili i na vi ciyāi va.' "

<sup>21</sup> "Da Yesu u danai, "Ta aza a na i o kubolonguku kaci ke le uciyi i nannai, amma i n uciyi a ubut̄a u K̄ashile ba."

#### Neke k̄adu k̄a nu a ubut̄a u K̄ashile (Mat. 6:25-34)

<sup>22</sup> "Da Yesu u danai mukumitoni n ni, "K̄at̄a yo o'uso kaci k̄a dā adama a ili i na i kulya'a, ko akashi a na i ku'luka a ikyamba i dā ba. <sup>23</sup> Wuma u dā u la'a t̄a ilikulya'a, ikyamba i dā k̄pamu i la'a t̄a akashi. <sup>24</sup> L̄an̄ai agawun: a ci ca'a ba, ko a kya'a, i k̄pamu n ubut̄a u kuzuwa ilikulya'a ko mpon ba. Amma K̄ashile ke ci neke le t̄a ilikulya'a. Adā i la'a t̄a nnu. <sup>25</sup> A k̄atsum̄a k̄a dā, yayi u ko'uso kaci k̄a ni, k̄at̄a u fuda kudoku ayin a wuma u ni? <sup>26</sup> Ana ya kufuda ya ya'an ili i kenu i nam pa ba, yi d̄ai k̄pamu yi o ko'uso kaci k̄a dā adama a ili i na i buwai?"

<sup>27</sup> "Indanai bil'i uteku u na āpalu o tsu gbonguro. A ci ya'an ulinga, ko a ya'an̄ka kaci ke le aminya ba. Ya'an dana dā, ko Mogono Sulemanu n uciyi u ni dem wi n aminya a na a yawai tsuloboi tsā āpalu a nam pa ba.

<sup>28</sup> K̄ashile ka'a k̄a tsu l̄an̄a mit̄a ma na mi anana, k̄at̄a mkpa'a k̄pamu o songu le. Ayi wi t̄a a kufuda w̄a l̄an̄a dā ali u la'a nannai. Adā aza a uneki w̄a ādu u kenu!

<sup>29</sup> K̄at̄a yo o'uso kaci k̄a dā adama a ili i na i kulya'a k̄at̄a i so'o ba. <sup>30</sup> Adama aza a na e yevei K̄ashile ba, i t̄a a kulans̄a i da ayin tutu. Esheku a dā e yeve t̄a yi t̄a a kuciga ili i nam pa. <sup>31</sup> Adama a nannai, zuwai ādu a dā a ubut̄a u tsugono tsu K̄ashile, wi t̄a e kuneke dā ili i na i buwai dem an avakana.

### Uciyi u gadi (Mat. 6:19-21)

<sup>32</sup> “Kaṭa i pana wovon ba, aḍa ushiga u kenu. Esheku a ḍa a tsu pana ta uyo'o u neke ḍa tsugono tsu Kashile. <sup>33</sup> Dengei ili i na yi n i ḍa, kaṭa i neke aza a un-ambi. Zuwakai kaṭi ka ḍa ili o nsolo n na n kuṭasa ba. I zuwa uciyi u ḍa gadi a ubuta u na i ḍa i kujebe ba. Koboki kpamu ki lo a kuḍika ba. Kaya'an kpamu ka kulya'a ba. <sup>34</sup> Adama a na kaḍu ka vuza ki ta o kuyongo a ubuta u na uciyi u ni wi.”

### Kuyongo ufobushi

<sup>35</sup> Yesu u lya'i kelime, “Yongoi ufobushi adama a ili i na i kuṭawa wa ḍa dem nu nkuni n ḍa kpamu utashiki, <sup>36</sup> an agbashi a na i a kuvana vuzagbayin vi le u bono a ubuta u kaḍiva ko yolo. Ayin a na baci u yawai, ḍa u kaḷai, kaṭa gogo lo a bayuwaka yi. <sup>37</sup> Agbashi a i ta a kuya'an maṅanga ayin a na baci vuzagbayin vi le u yawai, ḍa u cinai le wuma ele kpamu a kuvana yi. Mi ta a kudana ḍa, wi ta o kufobuso kaṭa a ḍasangu adama a na u neke le ilikulya'a. <sup>38</sup> Wi ta a kufuda wa ṭawa e mere ma kayin ko m kpasani, u ṭawa baci aza a nan lo i ta a kuciya katsupu wa ni.

<sup>39</sup> “U ga'an ta vi yeve: Vuza u yeve baci a na koboki ki lo a kuṭawa, u kuṭasaḳpa ka ka uwa ba. <sup>40</sup> U ga'an ta vi yongo ufobushi ayin dem, adama a na Maku ma Vuma mi ta a kuṭawa ayin a na i yevei ba.”

### Icu'u ya agbashi i yoku kau (Mat. 24:45-51)

<sup>41</sup> “Da Biturusu we ecei ni, “Agisana a nam pa adama a tsu a ḍa koci, ko n aza a na a buwai dem ḍa?”

<sup>42</sup> “Da wu ushuki, “Yayi wo ta na kagbashi ka singai n vuza vu ugboji? Ayi ḍa vuza na vuzagbayin vi ni u kuzuwa yi u lanā ili i kpa'a dem. Kaṭa u neke agbashi a na a buwai utalu a ayin a na a cigai. <sup>43</sup> Ayin a na baci vuzagbayin va u yawai u cinai ni a kuya'an ili i na i gal'in u ya'an, kagbashi ka nan lo wi ta a kuciya kat-supu. <sup>44</sup> Mi ta a kudana ḍa vuzagbayin vu nan lo wi ta a kuzuwa kagbashi ka nan lo wo okpo vuza kelime va aza a na a buwai, n ili i na i buwai dem. <sup>45</sup> Amma ishi baci kagbashi ka nan lo ki ishi ka dana kaṭi ka ni, ‘Vuzagbayin vu va wo kubono gogo na ba.’ Da u kanai kulapa aza a na a buwai, amaci n ali dem. Da u kanai kulya'a n so'i n u galai washi. <sup>46</sup> Kaṭa vuzagbayin vi ni vi yawa a ayin a na u yevei ba. Ana u yawai, ḍa u nekei ni atakaci kaḍu, ali ḍa u bonokoi ni a ubuta wa aza a gbani-gbani.

<sup>47</sup> “Kagbashi ka na ke yevei ili i na vuzagbayin vi ni u cigai u ya'an, amma u fobuso kaṭi ka ni kaṭa u ya'an ba, i ta a kutakacika yi n abundai. <sup>48</sup> Amma kagbashi ka na ke yevei ili i na vuzagbayin vi ni u cigai ba, ḍa u ya'in ili i na i gal'in a lapa yi, i ta e kuneke yi atakaci kenu. E neke baci vuza ili n abundai, i ta a kuciga a isa ili ya abundai kpamu wa ni. Vuza na kpamu a la'i n

kuneke utsura n abundai, i ta a kuciga yi u ya'an a ḍa ulinga n abundai.”

### Yesu u tukai n upecu (Mat. 10:34-36)

<sup>49</sup> Yesu u lya'i kelime, “N ṭawa ta adama a na n tuka n akina a aduniyan. N ciga ta ishi de a ya'an ta de utashiki! <sup>50</sup> Mi ta n kusumbu ka akucina ka atakaci ku na n kisa, amma ali a kubana ayin a nan lo kaḍu ka va ki idashi ba. <sup>51</sup> Adā i dana ta n ṭawa ta adama a na n tuka m maṅana a aduniyan? Ala, maṅana ma'a ba, sai up-ecu. <sup>52</sup> Uteku n gogo na, kpa'a ku na ki n uma a tawun, i ta e kupecuku ku ḍa ugboku u re: uma a tatsu a ku'liwan aza e re adama a va. Ko aza e re kpamu a ku'liwan uma a tatsu nannai. <sup>53</sup> Isheku n olobo e le i ta a ku'liwanai adama a va. Inaku ni nkere n le i ta a ku'liwanai feu nannai. Ejene n inaku i le feu i ta a ku'liwanai.”

### Kuyeve ku ayin (Mat. 16:2-3)

<sup>54</sup> “Da Yesu u danai uma a, “Ye ene baci eleshu a kuḍenga a kasana, yi ta a kudana, ‘Wi ta o kuyo'o.’ Wi ta ta na o kuyo'o. <sup>55</sup> Ye ene baci wunlai u ḍaka u lapai, vi ta a kudana, ‘Anana wi ta a kuya'an usudukpi.’ Wi ta ta na a kusudukpa. <sup>56</sup> Adā aza a kapalakashi, yi ta a kufuda ya kindā idika n eleshu, kaṭa i dana, ‘Anana ili yo okpo nannai.’ Kaṭa ta na i ḍa i ya'an nannai. Yi dai i zuwai ḍa i kpaḍai kuyeve icu'u i ayin a nam pa?”

### Lanai kadanshi uteku u da (Mat. 5:25-26)

<sup>57</sup> “Yi dai i zuwai ḍa yi kulana kadanshi kaṭa i yeve ili i na i gal'in i ya'an ba? <sup>58</sup> Vuza u ya'an a wu baci nsata ḍa u bankai nu a ubuta wa afada, ya'an kataci lo a uye wa kaṭa i lanā kadanshi ka mayin kafu i yawa de. I lanā baci ka'a ba, i ta a kuḍika wu a kubana a ubuta wa afada, kaṭa a banka wu a ubuta wa adugari, kaṭa a banka wu a ugbashi. Ta de vi a kushamgba. <sup>59</sup> Mi ta a kudana ḍa, a kuṭasaḳpa yi ba, sai u tsupa le raka raka.”

### Shika unushi ko vu kuwa

**13** Ayin a nan lo, aza o yoku i ta lo a banai a danai Yesu ukuna wa aza a Galili a na Bilatu wu unai punu a Alisa a Gbayin, ali mpasa n le n satarai a ubuta u kuya'an alyuka e le. <sup>2</sup> Da Yesu wu ushuki, “Vi sheshe ta aza a Galili a nam pa i ta n unushi a la'i aza a Galili a na a buwai, adama a na o so'i atakaci tsu nam pa? <sup>3</sup> N dana wu, ta nannai ba. Amma sai i shika unushi u da kaṭa i kaṭaḳpa, ko kpamu i kuwa ci le.” <sup>4</sup> Da u danai le kpamu, “Uma kupa n kunlai a na a kuwai ana mashilya ma gadi ma Suluwamu ma varai le ta na. I ta n unushi a la'i aza a Urishelima a na a buwai? <sup>5</sup> Ala, n dana ḍa kpamu, sai i shika unushi u da, ko kpamu i kuwa ci le.”

<sup>6</sup> Da u danai le agisana a nam pa: “Vuza u ca'i mabiri a kashina ka ni, ḍa u kanai kuṭawa n u kondoi ko ma

† A idika i na Yesu u yongoi, uguyi u tsu utā ta a kalivi.

matsa, amma ta na wo okpo t̄a n wono. <sup>7</sup> A ukocishi, da u danai aza a kinda kashina ka, 'N vana t̄a ali aȳa a tatsu, amma ma matsa ili ba. Kapa ma'a, mi t̄a a kukpada tsu ubut̄a u na tsa kuya'an ili i yoku.'

<sup>8</sup> "Vuza kinda kashina wu ushuki, 'Vuzagbayin, doku vu k̄as̄akp̄a bili ma'a kaȳa ke te ko yoku, mi t̄a o kudoku ma lapula ma'a mayin, k̄at̄a kpamu n tsunki mut̄a. <sup>9</sup> U matsa baci a kubana kaȳa, to. U matsa ta na ba, to, yeve vu kapa ma'a.'"

### O potsokpoi makutsum̄a ma vuka n Ashibi

<sup>10</sup> Kanna ka Ashibi, Yesu a kuya'an kuyotsongusu a kunu ka avasa ku yoku. <sup>11</sup> Vuka vi yoku lo, vuza na wunl̄ai u gbani-gbani u bonokoi makutsum̄a, ali aȳa kupa n kunl̄ai. U k̄anz̄ai u bonoi uk̄aliki, u doku u wala mejege kpamu ba. <sup>12</sup> Ana Yesu we enei ni, da u dekei ni sai kelime. Da u danai ni, "Vuka, o potsokpo wu t̄a mb̄al̄a n nu." <sup>13</sup> Da u zuwakai ni ekiye. Da ta na gogo lo u b̄arakp̄ai kashani, da u k̄an̄ai kucikpa K̄ashile.

<sup>14</sup> Vuzagbayin vu kunu ka avasa u ya'in wupa a na Yesu u potsokpoi vuka va a kanna ka Ashibi. Da u danai uma, "Ayin a t̄ali i t̄a lo a ulinga. T̄aw̄ai ayin a nan lo o potsokpo d̄a, amma n Ashibi ba."

<sup>15</sup> Da Vuzagbayin Yesu wu ushuki, "Ad̄a aza a kapalak̄ashi! I ci shikpa kobomburon, ko majaki a kaguta k̄a ni, k̄at̄a i banka yi u so'lo mini a kanna ka Ashibi ba?"

<sup>16</sup> Gogo na, vuka vu nam pa mekere mi Ibrahim ma'a, vuza na Malya'i m̄a k̄an̄ai ali aȳa kupa n kunl̄ai. Da a isai ni e ekiye a Malya'i n Ashibi. U ga'an ba?"

<sup>17</sup> Ana u danai nannai, da wono u k̄an̄ai irala i ni ya, da uma a na a buwai a panai maz̄anḡa n ili i mereve i na wi a kuya'ansa.

### Agisana a vicu'u vu musta

(Mat. 13:31-33; Mar. 4:30-32)

<sup>18</sup> Da Yesu we ecei, "Nini dai tamkpamu tsugono tsu K̄ashile ci yotsoi? N iyan i dai n kugisangu tsu da? <sup>19</sup> Ci t̄a ci vicu'u vu musta vu na vuza u ci d̄ika, k̄at̄a u ca'la a kashina k̄a ni. Vu tsu gbonguro t̄a, k̄at̄a vi ya'an mad̄anga ali nnu n yikp̄a d̄e a acaka a ni."

<sup>20</sup> U doku u danai kpamu, "N iyan i dai n kugisanku tsugono tsu K̄ashile? <sup>21</sup> Ci t̄a tsu kusu ku na vuka vi ci d̄ika k̄at̄a u satara n kiya k̄a ābund̄ai, sai ayin a na ku gasai dem."

### Utsutsu wu ubori

(Mat. 7:13-23)

<sup>22</sup> Yesu u walai a likuci i gbagbal'in n i wawa dem n u ya'in kuyotsongusu a kubana ta na a Urishelima.

<sup>23</sup> Vuza yoku we ecei ni, "Vuzagbayin, uma kenu da a kuya'an wishi?"

Da u danai le, <sup>24</sup> "Ya'in kataci ciya i uwa a utsutsu u kenu wa. N dana d̄a uma n ābund̄ai i t̄a a kuciga ku'uwa n u d̄a, amma a kufuda ba. <sup>25</sup> Vuza vu kpa'a u d̄enga baci da u baȳangi utsutsu, yi t̄a a kushamgba pulai a kukal̄a n ufolu, 'Vuzagbayin, bayuw̄ak̄a tsu utsutsu.'

"Amma ayi wi t̄a a kushuku, 'N yeve d̄a ba, ko ubut̄a u na yu ut̄ai.'

<sup>26</sup> "K̄at̄a ta na i dana, 'Ci lya'a t̄a da kpamu tsu so'li kobolo. Da vi yotsongushi kpamu a nsanji n likuci n tsu.'

<sup>27</sup> "Amma ayi wi t̄a a kushuku, 'N yeve d̄a, ko ubut̄a u na yu ut̄ai ba. Walakai mu na d̄e, ad̄a aza a gbani-gbani!'

<sup>28</sup> "Ayin a nan lo, yi t̄a e kene Ibrahim, n Ishaku, n Yakubu kobolo n eneki rak̄a o tsugono tsu K̄ashile, amma ad̄a uvakangi pulai, yi t̄a a kuya'an m̄ashi n kutaku-ma ku ngan. <sup>29</sup> Uma i t̄a a kut̄a a kasana n kalivi, kobolo kpamu n gadi n d̄aka, k̄at̄a a d̄ika ubut̄a u le a kad̄iva o tsugono tsu K̄ashile. <sup>30</sup> Mayun, uma i t̄a lo aza a na i k̄ac̄ap̄a, k̄at̄a o bono aza e kelime. K̄at̄a kpamu aza e kelime o bono k̄ac̄ap̄a."

### Yesu u namgbai katsum̄a n Urishelima

(Mat. 23:37-39)

<sup>31</sup> A ayin a nan lo, da Afarishi o yoku a t̄aw̄ai u Yesu da a danai ni, "K̄as̄akp̄a ubut̄a u nam pa wa vu bana a ubut̄a u yoku, adama a na Hiridu Antiba u ciga t̄a wa kuna wu."

<sup>32</sup> Da wu ushuki, "Banai i dana kanama ka, 'Anana nu mkpa'a, mi t̄a a kut̄ak̄a wunl̄ai u gbani-gbani, k̄at̄a n potsokpo uma, k̄at̄a kanna ka tatsu n kotsu ili i na n cigai.' <sup>33</sup> Ko n nini, n kubansa t̄a anana nu mkpa'a n nalya'a. Mayun, ko keneki ke te k̄a kukuw̄a a likuci i yoku ba, sai a Urishelima.†

<sup>34</sup> "Kaya! Aza a Urishelima, ad̄a na yu unai eneki, da i varai aza a na a suki d̄e! Ayin n ābund̄ai n ci ciga t̄a kubolongu d̄a uteku u na motoku mo tsu sokongu muku n ni e evelyu, amma i k̄as̄akp̄a mu ba. <sup>35</sup> Inda bili, gogo na a k̄as̄akp̄ak̄a wu t̄a kpa'a ku nu agali. Vo kudoku ve kene mu ba, sai ayin a na vu danai, 'Un̄asingai u da u vuza na u kut̄aw̄a n kula ku Vuzavagudu.'"

### Yesu u potsokpoi vuza yoku

**14** Kanna ka Ashibi ko yoku, Yesu u banai adama a na u lya'a ilikulya'a a kpa'a ku Kafarishi ka gbayin ko yoku. Da uma a k̄an̄ai kusaka yi mayin. <sup>2</sup> Kelime k̄a ni, vuma vi yoku vi t̄a lo vuza na ikyamba i ni yi ushiti. <sup>3</sup> Da Yesu we ecei eyevi a Wil̄a n Afarishi a, "Wil̄a u tsu u k̄as̄akp̄a tsu t̄a tsu potsokpo kanna ka Ashibi, ko u k̄as̄akp̄a ba?" <sup>4</sup> Amma ele a dana ili ba. Da Yesu u zuwakai vuma va kukiye da u potsokpoi ni, da u k̄as̄akp̄ai ni u laza. <sup>5</sup> Da u danai le, "Vuza wi baci m maku ko majaki, † da m̄a yikp̄ai a kayinva n Ashibi, ya kut̄ak̄a yi gogo lo ba?" <sup>6</sup> Amma a fuda a ushuku yi ba.

### Kat̄a vi cikpa k̄aci k̄a nu ba

<sup>7</sup> Ana Yesu u lan̄ai da we enei uteku u na omoci o yoku i a kuzagba ki id̄ashi i singai i singai, da u ya'ankai le agisana a nam pa: <sup>8</sup> "Kanna ka na baci a

† Idani i kuku i yoku i danai "makparagi ko majaki" adama a na n kelentsu ke Helene, udani "makparagi ko majaki" m "maku" o yotsonsonoi t̄a.

banuki nu a ubuta u kadiva ko yolo, kata vu kanzaka kaci ka nu idashi i singai ba. Adama a na vuza gbara yoku u kuya'an ta lo vuza na a banuki. <sup>9</sup> Vuza na u dekei nu va, wi ta a kubana wa nu, kata u dana wu, 'Kasakpaka vuza vu nam pa va idashi i nu.' Avu vi ta o kokpo n wono, kata vu bono vu dasangu a kakuba ke kenu. <sup>10</sup> Ili i na vu kuya'an, vuza u banuku wu baci, bana vu dasangu a kakuba ke kenu. Tawa baci, vuza na u banuki nu va u yawa kata u dana wu, 'Vuza va, denga vu bono na a ubuta u na u lali n kugalan.' Nannai da uma dem a kucikpa wu. <sup>11</sup> Adama a na aza a aradi dem i ta o kubonoko le ili ba. Aza a na kpamu a cikpai kaci ke le ba, i ta a kucikpa le."

<sup>12</sup> Da Yesu u danai Kafarishi ka na ka banuki ni va, "Kanna ka na baci de dem vi a kubanuku uma adama a na a lya'a ilikulya'a, kata vu banuku aza a nu, ko amgbu a nu, ko aja'a a nu, ko otovu aza a uciyi ba. Adama a na ele feu i ta a kubanuku wu kanna ko yoku adama a na a tsupa wu. <sup>13</sup> Kanna ka na baci vi a kubanuku vuza kadiva, banuku aza a unambi, nu nkutsuma, n aza a iwanda, kobolo n ayimba. <sup>14</sup> Ada yi ta a kuciya unasingai, adama a na aza a nan lo a kufuda a tsupa da ba. Kashile ki ta a kutsupa da kanna ka na aza a usubi a kudenga a ukpisa."

#### Agisana a kadiva ka gbayin

(Mat. 22:1-10)

<sup>15</sup> Ana vuza yoku u panai nannai, da u danai Yesu, "Unasingai u da wa aza a na a kudasingu a kadiva na de gadi a ubuta u tsugono tsu Kashile."

<sup>16</sup> Da Yesu u danai ni, "Vuma vi yoku da vuza na wi o kufobuso kadiva, da u banuki uma n abundai. <sup>17</sup> Ana ayin a kadiva a a yawai, da u suki kagbashi ka ni ka dana omoci a, 'Tawa gogo na, n kotso ta ofobuso.'

<sup>18</sup> "Da dem vi le a kana kutuka n ogodi. Vuza na a gitai kubana wa ni, da u danai kagbashi ka, 'N tsula ta ubuta u vicimba. Mi ta a kubana mo kondo u da. Ya'anaka mu ahankuri.'

<sup>19</sup> "Da vuza yoku u danai, 'N tsula ta obomburon a vicimba ugboku u tawun. Mi ta a kuciga ma bana mo kondo le. Ya'anaka mu ahankuri.'

<sup>20</sup> "Da vuza yoku u danai, 'N ya'in yolo kata n geshe ba, adama a nannai mi a kuciya ma tawa ba.'

<sup>21</sup> "Da kagbashi ka ko bonoi, da ka danai vuzakpa'a vi ni. Ana u panai nannai, da u danai kagbashi ka ni, 'Bana a uye dem nu nsanji n likuci, vu tuka n aza a unambi, nu nkutsuma, n aza a iwanda, kobolo n ayimba.'

<sup>22</sup> "U ya'in nannai, da u danai, 'N ya'an ta ili i na vu danai mu. Amma ubuta u buwa ta a ubuta u kadiva wa.'

<sup>23</sup> "Da vuzakpa'a vi ni vu danai ni, 'Bana a uye u dalin dem nu nsongolimo, kata vu leleshe le a tawa, adama a na mi ta a kuciga kpa'a ku va ku shana n uma.

<sup>24</sup> Ya'an n dana da, babu vuza na m banuki bili u kusa'wa ilikulya'a i nan lo.' "

#### Atakaci o kokpo mukumitoni n Yesu

(Mat. 10:37-38)

<sup>25</sup> Kobolo ka uma lo n abundai o kutono Yesu. U kpatalai da u danai le, <sup>26</sup> "Vuza na u tonoi mu kata u kokpo makumitoni ma va ba, sai ucigi u ni wa va u la'a uteku u na u cigai aza a na a buwai ko n esheku a ni, n anaku, kobolo n vuka vi ni, m muku n ni, kobolo kpamu nu nkoshi n ni, n amgbu a ni, n itaku i ni, ali n wuma u ni dem. <sup>27</sup> Vuza na u dikai madanga ma atakaci ma ni da u tonoi mu ba, u kokpo makumitoni ma va ba.

<sup>28</sup> "A katsuma ka da, vuza u sheshe baci kuma'a kpa'a ku gadi, u dasangu bili u kece ko yain dai ku da ka kulya'a. Kata u lana ko ikebe i ni yi ta a kufuda yo kotso ku da. <sup>29</sup> U ya'an baci nannai ba, wa kufuda wo kotso kpa'a ka ba. Aza a na i e kene ku da i ta o kuzo'oso yi, a danai, <sup>30</sup> 'Vuma vu nam pa u gitai kuma'a, amma u ciya ikebe i na u kukotso ku da ba.'

<sup>31</sup> "Mogono kpamu ma bana baci kuvon, da wi n osoji akpan kupa (10,000), kata u lya'a mogono mo yoku ma na mi n osoji akpan kamanga (20,000). Sai u dasangu kata u lana ko wi ta n utsura u na u kushilika m mogono ma nan lo ma. <sup>32</sup> Wi baci a kufuda ba, ayi bili dalin a kinda le, wi ta a kusu'uku mogono ma nan de ma uma, adama a na unu wo okpo le u te." <sup>33</sup> Da Yesu u kotsoi kadanshi ka, "A katsuma ka da babu vuza na u kokpo makumitoni ma va, sai vuza na u nekei ili i na wi n i da raka.

#### Mkpadi m gbani-gbani

(Mat. 5:13; Mar. 9:50)

<sup>34</sup> "Mkpadi mi ta n ugalin, amma n da n namgba baci, yi dai va kulapulaka n da, kata n da n yokpo kpamu?

<sup>35</sup> N da mi n ugalin ba, ko adama a kutsungu a kashina ko a satara m muta, sai kuvama.

"Vuza na baci de dem wi n atsuvu a kupana, u pana."

#### Agisana o mokyon ma na ma puwankai

(Mat. 18:12-14)

<sup>15</sup> Ayin a nan lo, ishi a utafu n aza a unushi o bo-longi kaci ke le raka a kupanaka yi. <sup>2</sup> Amma Afarishi nu n lum n Wila a ya'in mololo, "Vuma vu nam pa wi ta o kuyongo n aza a unushi n u lya'i kpamu n ele."

<sup>3</sup> Da Yesu u danai le agisana a nam pa: <sup>4</sup> "A katsuma ka da, vuza yoku wi baci nu nlala amangatawun, da me te ma puwankai ni. Yi dai u kuya'an? Wi ta a kukasakpa amanganashinkupa n kuci a ubuta wu ushiga n uma, kata u bana kulansa ma nan lo ma, sai ayin a na we enei ma'a. <sup>5</sup> We ene baci ma'a kata u dika ma'a a avangatsu a ni a kubana a kpa'a m mazanga. <sup>6</sup> Kata u deke aja'a a ni n aza a na i lo devu devu dem, kata u dana, 'Bankai mu m mazanga, n ciya ta malala ma na ma puwankai va.' <sup>7</sup> N dana da tsu nan lo tsa, mazanga ma abundai ma kuya'an ta na de gadi adama a vuza vu unushi vi te vu na u shikai unushi u ni. U lali kpamu uma amanganashinkupa n kuci a na i n usubi, babu kpamu kulansa kushika unushi u le.

### Agisana e vikebe vu na vu puwankai

<sup>8</sup>“Vuka vi baci n ikebe ya azurufa † kupa, da u vakangi vi te. Yi dai u kuya'an? Wi ta a kudyaba makuni adama a na we ene ubuta, kata u purangu kpa'a ka n u lansai mayin, ali sai ayin a na we enei vu da.<sup>9</sup> Ayin a na baci we enei vu da, kata u deke aja'a a ni n aza a na i lo devu devu kobolo dem, kata u dana, 'Ya'in mazanga nu mpa. Me ene ta vikebe vu na vu puwankai mu va.'<sup>10</sup> N dana da kpamu, mazanga mi ta a kuya'an a ubuta wa alingata a Kashile, adama a vuma vu unushi vi te vu na u shikai unushi u ni.”

### Agisana a maku ma na ma puwankai

<sup>11</sup> Yesu u lya'i kelime, u danai, “A ya'an ta vuma vi yoku wi ta n olobo e re. <sup>12</sup> Vuza kenu u danai esheku a, 'Dada, neke mu kawalatsu ka va.' Da ta na u pecekei le ka'a n ucanuku wa, aza e re e le.

<sup>13</sup> “A ya'an megeshe ba, da vuza kenu va u bolongi rakka ili i na u ciyai. Da u dengai nwalu a kubana a likuci i yoku dalin, ta de ta na u langasai uciyi u ni a ubuta u kuyongo ku ketepu n ku kavama. <sup>14</sup> U langasai ili i ni rakka, kambulu ta na lo a likuci ya, da u nambai ili i na u kulya'a kpamu. <sup>15</sup> Dada u banai kuya'an ka vuza yoku punu a likuci ya zamalinga, da u zuwai ni kaguba ka ngurusunu. <sup>16</sup> Ana kambulu ka kanai ni kau, da u cigai kulya'a ilikulya'a yi ngurusunu, amma babu vuza na u nel'i ni ili.

<sup>17</sup> “Ana kaci ka ni ko bonoi ushiyi, da u danai, 'Ko aza a na dada vu va u dikai ulinga, a ciya ta tsuwa'a n abundai ali a zuwa bili ci yoku paki, amma mpa da na a kukuwa n kambulu. <sup>18</sup> Mi ta o kubono a kpa'a u dada, kata n dana, “Dada, n ya'an ka ta Kashile n avu dem unushi. <sup>19</sup> N yawa o doku e deke mu maku ma nu ba, bonoko mu tsu vuza vu zamalinga vu nu vi yoku.”<sup>20</sup> U dengai, da u lazai a kubana we esheku.

“Ayin a na ayi bili babu u yawa a kpa'a, da esheku a ni e enei ni dalin. Asuvayali a kanai ni, da u sumai u banai u maku wa, u bapai ekiye a ni da wo obongi ni.

<sup>21</sup> “Da maku ma danai, 'Dada, n ya'an ka ta Kashile n avu dem unushi. N yawa e deke mu maku ma nu ba.'

<sup>22</sup> “Da esheku a a danai agbashi a ni, 'tukai mu m motogu ma singai gogo'o, kata u uka yi. I uka yi makawani kpamu a kajivu, n ataka e ene. <sup>23</sup> Tukai m medendem mi ikyamba, kata u kida. Kata ci ya'in bili kadiva. <sup>24</sup> Adama a na maku ma va ma nam pa mi ishi ta ma kuwa, amma gogo na u bono ta n wuma kpamu. Wi ishi ta u puwanka, amma a ciya yi ta.' Da a kanai kuya'an kadiva.

<sup>25</sup> “N ayin a nan lo a, kolobo ka gbayin ka de a kashina, ana u yawai devu m kpa'a ka, da u panai tsuwa'i n kuje'e. <sup>26</sup> Da u dekei bili kagbashi ko yoku, da we ecei ili i na a ciyai punu a kpa'a ka. <sup>27</sup> Da wu ushuki ni, 'Ambu da wi punu u bonoi. Da esheku a da a kidai

medendem ma na ma lali n ikyamba, adama a na u bono yi ta m matana kpamu.'

<sup>28</sup> “Kolobo ka gbayin ka ka ya'in wupa, da u iwain ku'luwa a kpa'a ka. Da esheku a ni a utai da o folonoi ni. <sup>29</sup> Da ta na wu ushuki esheku a, 'Lana ali n ayin a na mi a kuya'an ka wu tsugbashi, n goyo kadanshi ka nu ba. Amma vu sa'wa kuneke mu ko maku ma malala n ya'an kadiva n aja'a a va ba. <sup>30</sup> Amma ana maku ma nu ma nam pa, vuza na u langasai uciyi u nu a ubuta wa amaci, u bonoi a kpa'a, da ali vi kidakai ni medendem.'

<sup>31</sup> “Da esheku a a danai, 'Maku ma va, avu vi ta kobolo nu mpa ko wanai, ili i na kpamu mi n i da rakka i nu i da. <sup>32</sup> Amma u galan ta ci ya'an kadiva m mazanga, adama a ambu vu na wi ishi u kuwai, da u bonoi n wuma kpamu, wi ishi u puwankai, da a ciyai ni.'”

### Agisana a vuza vu ugboji

**16** Da Yesu u danai mukumitoni n ni, “Vuza vu uciyi vi yoku vu da. Kanna ke te a danai ni uteku u na vuzagbayin vu na u zuwai wi indaka yi uciyi wa, wi a kulya'a yi. <sup>2</sup> Da u dekei ni, da we ecei ni, 'Yi dai tamkpamu ili i na m panai adama a nu? Neke mu uteku u na vu lanai ili i na n kasakpai e ekiye a nu, adama a na ma kukasakpa vu doku vi lya'a kelime n kokpo vuza na u kulana ka mu ucanuku ba.'

<sup>3</sup> “Da kalani ku ucanuku ka ke ecei kaci ka ni, 'Yi dai ma kudamgba ma ya'an gogo na? Vuzakpa'a vu va wi ta a kutakpa mu ulinga. Mi n utsura u na ma kuya'an vicimba ba. Mi ta kpamu a kupana wono u na ma kuya'an ufolu. <sup>4</sup> N yeve ta ili i na n kuya'an, tawa baci n kasakpa na, kata uma isa mu a iluwa i le.'

<sup>5</sup> “Da u dekei aza a na vuzakpa'a vi ni wi o kutono atan, da we ecei vuza iyain, 'Yain dai vuzakpa'a vu tsu wi o kutono wu?'

<sup>6</sup> “Da u danai, 'Edele a mani'in amangatawunkunlai (800).'

“Da kalani ka ka danai, 'Lana, kara kepepa ku uzuwakpani, kata vu bonoko kutan ka amangatawunashi (400).'

<sup>7</sup> “Da we ecei vuza ire, 'Ya'in dai kutan ku nu?'

“Da u danai, 'Aburuma a yanji kakpan ke te (1,000).'

Da u danai, 'Lana, danaka yi aburuma amangatawunkunlai (800).'

<sup>8</sup> “Da vuza kpa'a va u cikpai kalani ka gbani-gbani ka ni ka, adama a na wi ta n ugboji. Mayun da, aza a aduniyan a nam pa a lala ta n ugboji u kulana aza e le, ali da a lali aza a na i a ubuta u kutashi. <sup>9</sup> Mi ta a kudana da, lansakai kaci ka da aja'a n uciyi wa aduniyan u na yi n u da. Adama a na uciyi wa u kotso baci, a kisa da ta a iluwa i gadi i na i kuyikpa ba, ko wanai.

<sup>10</sup> “Vuza na baci u fudai kulana ili i kenu i na e nekei ni mayin, i ta a kufuda e neke yi ya abundai adama a na wi inda. Vuza u lana baci ili i kenu mayin ba, nini dai e kuneke yi ya abundai kata u lana mayin? <sup>11</sup> Uma a ushuku baci kuneke wu ili ya aduniyan ba, adama a unambi u mariki u nu, yayi u kuneke wu uciyi u

† Lana a kaci ku udani “Ikebe”, punu de kata vu lana “Darakama” a Ubuta wi ili i Kuyeve.

†† Kabundai ka yanji feu, i ya'an baci tororo, ikebe ya yi ta a kuya'an derere n i na a kutsupa vuza zamalinga ali kaye ke te.

mayun? <sup>12</sup> A fuda baci e neke wu ili i vuza adama a na vi reme ba, yayi u kuneke wu ili i kaci ka nu?

<sup>13</sup> "Babu kagbashi ka na ka kufuda kuya'anka aza gbagba'in e re tsugbashi, sai ko u iwan vuza te, u ciga kpamu vuza te. Ko kpamu u kasakpa vuza te, u tono vuza te. Va kuya'anka Kashile tsugbashi kobolo n ikebe ba."

#### A kusaba'a Wilā u Kāshile ba

(Mat. 11:12-13; Mat. 5:31-32; Mar. 10:11-12)

<sup>14</sup> Ana Afarishi a panai ili i na Yesu wi a kudansa, da a kanai kacuru, adama a na i ta n uciyi wi ikebe. <sup>15</sup> Da Yesu u danai le "Adā da aza a na a tsu lapula kaci ke le a ubuta u uma, amma Kāshile ke yeve ta adu a da. Ili i na uma a cigai n abundai, Kāshile tamkpamu ki ta a kul'iwani da."

<sup>16</sup> Yesu u lya'i kelime, u danai, "Wilā u Musa n idani i Eneki i ya'an ta ulinga ali a kubana a ayin a Yahaya Vuza vu Kusumbu ka Akucina. A ayin a Yahaya a nan lo a da a kanai kudana Arabali a Singai o tsugono tsu Kāshile. Uma n abundai kpamu a ya'an ta kataci adama a na a uwa punu. <sup>17</sup> Gadi n idika yi baci a kufuda ya laza, ko kagitatsu ke te ka Wilā u Kāshile ka kulaza ba."

<sup>18</sup> "Vali vu na baci u kasakpai vuka vi ni de dem, da u zuwai vi yoku, wi ta a kuya'an tsugbani. Vuza na baci kpamu u dikai vuka vu na vuza u kasakpai, wi ta a kuya'an tsugbani n ayi."

#### Vuza vu uciyi n Li'aziru

<sup>19</sup> Da Yesu u danai le, "Vuza vu uciyi vi yoku da, vuza na kpamu u tsu uka aminya a ikebe n abundai, u ci yongo ta kpamu a kupana uyo'o ayin dem. <sup>20</sup> Vuza vu unambi vi yoku vi ta lo, kula ku ni ku da Li'aziru. Ikyamba i ni kpamu i da yi ta n untsu. A tsu banka yi ta a utsutsu u vuza vu uciyi va, <sup>21</sup> adama a na u ciya u lya'a alyashi a vuza vu uciyi va. Ali a ubuta u yoku nshele n tsu bana ta adama a na e pede untsu a ni.

<sup>22</sup> "Kanna ke te, da vuza vu unambi va u kuwai, da alingata a dikai ni da a dasanki ni wi Ibrahim. Da kpamu vuza vu uciyi feu da u kuwai. <sup>23</sup> Ayi de a kpa'a ka akina, a ubuta u na wi o kuso'o atakaci, da u lanai gadi da we enei Li'aziru idashi de wi Ibrahim dalin. <sup>24</sup> Da u dengusai kalakatsu ka ni u dekei, 'Dada Ibrahim, pana asuvayali a va. Suku Li'aziru u dyaba mini a kajivu ka ni, adama a na u tawa u dakanku mu e kelentsu. Adama a na mi ta o kuso'o atakaci punu a akina a.'

<sup>25</sup> "Da Ibrahim u danai, 'Ciba, maku ma va, ayin a na vi n wuma e neke wu ta ili i singai dem, ayi tamkpamu Li'aziru wi n ili ba. Amma gogo na ayi wi ta a kupana uyo'o, avu tamkpamu o kuso'o atakaci. <sup>26</sup> Nannai da kpamu koci ba, kpenle ku gbayin ki ta lo ku na ku pecei tsu. Aza a na i a kuciga kupasa o kubono na de a kufuda ba. Atsu kpamu nannai.'

<sup>27</sup> "Da vuza vu uciyi va u danai, 'Mi ta o kufolono wu, Ibrahim, suku Li'aziru a kubana a kpa'a ku dada. <sup>28</sup> Mi ta de n amgbu a va uma a tawun. U bana u dana le,

adama a na ele feu a tawa na, ubuta u na mi o kuso'o atakaci ba.'

<sup>29</sup> "Da Ibrahim u danai, 'Aza a nu i ta de n atagarda a idani i Musa kobolo n e Eneki, adama a na a dana le. U galan ta aza a nu a panaka le.'

<sup>30</sup> "Da vuza vu uciyi va u danai, 'Eshoku a tsu Ibrahim, na lo u yawa ba. Amma kakpisa ka bana baci we le, i ta a kula'a n kupana, kata a shika unushi u le.'

<sup>31</sup> "Da Ibrahim u danai, 'I baci a kupanaka Musa n Eneki ba, a kupanaka vuza na u dengai a ukpisa ba.'"

#### Unushi, uneki u kadu, n ulinga

(Mat. 18:6-7; 18:21-22; Mar. 9:42)

**17** Yesu u danai mukumitoni n ni, "Ili i na i tsu zuwa uma a ya'an unushi, mayun da i tawa. Amma atakaci i ta a kuvana vuza na u tsu zuwa i da i ya'an. <sup>2</sup> Wi ta a kula'a a shiyaka yi n kutali e kudeku, kata a vakangi a mala u kuwa punu, an wa zuwa muku n wawa'a n nam pa n ya'an unushi. <sup>3</sup> Saka kaci ka nu.

"Vuza nu u ya'an baci unushi, dansuka yi. U shika baci unushi, cinukpaka yi u da. <sup>4</sup> U ya'anka wu baci unushi ali kucindere a kanna ke te, da kpamu u bonoi wa nu ali kucindere, n u danai, 'N shika ta unushi,' cinukpaka yi."

<sup>5</sup> Da azusuki a danai, "Vuzagbayin, doku uneki wa adu u tsu!"

<sup>6</sup> Da wu ushuki, "Yi baci n uneki u kadu ko kenu ci icu'u i musta,† vi ta a kufuda va dana madanga mo korondo ma nam pa, 'Muda, kata va bana vi shikpa kaci ka nu a mala.' Madanga ma mi ta ta na a kupanaka wu.

<sup>7</sup> "Vuza da yoku wi baci n kagbashi a kuya'anka yi vicimba ko kaguba ka nlala, ana wu utai a kakamba, yi dai u kudana yi? Wi ta a kudana yi, 'Tawa na vu dasangu vi lya'a ili? A! Ta nannai ba. <sup>8</sup> Sai bil'i u ya'anka vuzagbayin vi ni u lya'a, kata u doku u so'o. Ayin a nan lo yeve u lya'a, kata u doku u so'o. <sup>9</sup> Wi ta a kucikpa kagbashi ka, adama a na u ya'in ili i na u danai ni u ya'an? Ta nannai ba. <sup>10</sup> Adā kpamu dem, ayin a na baci i ya'in ili i na a danai da i ya'an, u galan ta i dana, 'Atsu aza a ulinga a da koci, ci ya'an ta i na i galin ci ya'an.'"

#### O potsokpoi nkutu kupa

<sup>11</sup> Yesu a nwalu a kubana a Urishelima da u yawai a uteku u mere ma Samariya† n Galili. <sup>12</sup> Ayi a ku'uwa a likuci, da nkutu kupa n gasai n ayi. Amma da a shamgbai dalin. <sup>13</sup> Da e dekei n kalakatsu kau, "Yesu Vuzagbayin, pana asuvayali a tsu."

<sup>14</sup> Ana we enei le, da u danai, "Banai i yotsongu kaci ka da u anan ganu." Ele a katsum a nwalu, da o potsoi.

<sup>15</sup> Vuza te vi le, ana we enei u potso ta, da u bonoi wa ni, n u cikpai Kāshile n kalakatsu kau. <sup>16</sup> U kudangi e kelime ke Yesu, da u cikpai ni kpamu, ayi ta na vuma vu Samariya da.

<sup>17</sup> Da Yesu we ecei, "Adā uma kupa da i potsoi ba? Te uma kuci tamkpamu i? <sup>18</sup> Babu vuza na u kubono wa cikpa Kāshile sai komoci ka nam pa?" <sup>19</sup> Da u danai vu-

ma va, "Dengā vu wala. Uneki u kaḍu u nu u potsokpo wu tā."

### Kutawā ku tsugono tsu Kāshile

(Mat. 24:23-41)

<sup>20</sup> Kanna ke te, Afarishi a banai u Yesu adama a na e ece yi ko wana dai tsugono tsu Kāshile tsā kutawā. Da Yesu wu ushuki, "N kindana ku dā ku da i kene tsugono tsu Kāshile† a kutawā ba. <sup>21</sup> Ya kufuḍa kudana, 'Tsu da na,' ko 'Tsu da na de,' ba, adama a na ta punu ci n aḍā."

<sup>22</sup> Da u danai mukumitoni n ni, "Ayin i tā lo a kutawā, ana i kuyongo a kuciga ye ene kanna ka na Maku ma Vuma u kubono, amma ye kene ba. <sup>23</sup> Uma a kudana dā tā, 'Ayi da na de,' ko 'Ayi da na.' Kātā yu utā ko i tono le a kubana a ubutā u yoku ba. <sup>24</sup> Maku ma Vuma mi baci o kubono, wi tā a kuya'an an uladi u na u tsu laḍa maru-maru rākā. <sup>25</sup> Amma u kuso'o tā atakaci bil'i a ili n aḅundai, kātā kpamu uma a anana a nam pa a iwan yi.

<sup>26</sup> "Tsu na ili i ya'in a ayin a Nuhu † ta kpamu i kuya'an nannai a ayin a Maku ma Vuma. <sup>27</sup> Uma a kulya'a n o soli n a ya'in yolo, ali a kubana a ayin a na Nuhu u uwai a kpantsu. Da ta na mini mā tawāi, da mu unai le rākā.

<sup>28</sup> "Derere da n ayin o Lotu, † uma a kulya'a n o soli, kutsula n e dengei, kucimba n a ma'li. <sup>29</sup> Amma, kanna ka na Lotu u kaṣakpai Sodom, † akina n farinwuta a cipai gadi, da a unai le rākā. ††

<sup>30</sup> "Ta kpamu ka kuya'an nannai a kanna ka na Maku ma Vuma mā kutawā. <sup>31</sup> A kanna ka nan lo, babu vuza na wi pulai devu m kpa'a kātā u bono a asuvu adama a na u tabula ucanuku u ni punu. ‡ Ta kpamu nannai, babu vuza na u kuya'an a kashina, kātā u dana wi tā o kubono kudika ili i yoku. <sup>32</sup> Ciba n vuka vu Lotu!

<sup>33</sup> Vuza na de dem wi a kuciga wuma u ni, wi tā a kunnamba u da. Vuza na kpamu u iwain u da, wi tā a kuciya u da. <sup>34</sup> N dana dā, n kayin ka nan lo, uma e re a kuya'an tā iva'in a kajiba ke te, vuza te u kuya'an tā udiki, kātā vuza te wo okpo. <sup>35</sup> Amaçi e re a kuya'an tā a kuya'an kiya a ubutā u te, vuza te u kuya'an tā udiki, kātā vuza te wo okpo. [ <sup>36</sup> Uma e re a kuya'an tā a kashina, vuza te u kuya'an tā udiki, kātā vuza te wo okpo.]"

<sup>37</sup> "Da e ecei, "Vuzagbayin, te dai ili i nam pa i kuya'an?"

"Da wu ushuki le n kansa, "Ubutā u na baci kaḅuwushi ki, ta lo asakali a ci shana."

### Agisana a vuka n keyevikafada

**18** Yesu u danai mukumitoni agisana adama a na a zuwa le kuya'an ka avasa babu kuvuka. <sup>2</sup> U danai, "A ya'an tā keyevikafada ko yoku a likuci i yoku, vuza na u tsu pana wovon u Kāshile ba, benle u vuma. <sup>3</sup> Vuka vu na vali vi ni vu kuwāi vi yoku vi tā lo a likuci

† 17:26 Ugi. 6:5-8. †† 17:29 Ugi. 18:20—19:25. ‡ Luka u danai, "uma gadi vu kunu." Ubutā u na Yesu u yongoi, i'luwa ya, a ya'an tā i da n ubutā u na vuza u kukumba gadi adama a na u yongo de a kuvuka. †† 17:32 Ugi. 19:26.

ya, vuza na u bansai wā ni n ufolu u na u ciya wutāki u vuza na wi a tsurala n ayi.

<sup>4</sup> "Ali n ayin n aḅundai n u iwain, amma a kubana megeshe, da u sheshei n kaḍu kā ni, 'Ko an n tsu pana wovon u Kāshile, n u vuma ba, <sup>5</sup> amma uteku u na vuka vu nam pa vo o'usoi mu kaḅu na, n kukondo tā me ene u ciya wutāki, adama a na kātā wo o'uso mu kpamu n kutawāsa ku ni ba.'"

<sup>6</sup> "Da Vuzagbayin u danai, "Panai ili i na keyevikafada ka gbani-gbani ka nan lo ka dansai. <sup>7</sup> Kāshile ka'a kātā tukai n wutāki a ubutā wa aza a na u zagbai da i a māshi kanna n kayin ba? U kuyongo tā a kudana le a lazasa bil'i? <sup>8</sup> N dana dā, sai we ene a ciya wutāki gogo kpamu. Gogo na, mpa Maku ma Vuma m bono baci, n kuciya tā wo aza a uneki wā aḍu a idika ya?"

### Agisana a Kafarishi n kishi ku utafu

<sup>9</sup> "Da Yesu u ya'ankai aza o yoku agisana a nam pa, aza a na i a kindai kaçi ke le i tā n usubit derere, amma o tsu goyo aza a na a buwai. Da u danai: <sup>10</sup> "Uma e re o yoku a da a banai kuya'an kavasa a Alisa a Gbayin: vuza te Kafarishi, vuza te kpamu kishi ku utafu. <sup>11</sup> Kafarishi kā dengai kashani ende'len ni, da u ya'in kavasa, 'Kāshile, n cikpa wu tā adama a na mi tsu uma o yoku a na i: oboki, n aza a kagbani-gbani, n aza a tsugbani, ko ci kishi ku utafu ka nam pa ba. <sup>12</sup> N tsu kanta tā unā kure a kaṣsumā ke kuden ku te. N doku kpamu n takpa i te a kaṣsumā ka kupa ki ili i na n ciya dem kātā n neke wu.'

<sup>13</sup> "Amma kishi ku utafu ka shamgbai da'in. Wi inda bil'i gadi gbani ba, amma u lapai mākaṅga mā ni adama a unamgbukaṣsumā. Da u danai, 'Mpa vuza vu unushi da, Kāshile, pana asuvayali a va.'

<sup>14</sup> "N dana dā, vuza vu unushi vu nam pa u bonoi a kpa'a ku ni n unushi u ni uciniḅi a ubutā u Kāshile, amma Kafarishi ka ka lazai n unushi u ni. Adama a na vuza na baci de dem u cikpai kaçi kā ni i tā o kugoyo yi. Vuza na u goyoi kaçi kā ni kpamu u ciya ucikpi."

### Yesu u zuwakai muku unasingai

(Mat. 19:13-15; Mar. 10:13-16)

<sup>15</sup> Uma a kutukā muku n wawa'a u Yesu, adama a na u sa'wa le. Ana mukumitoni me enei nannai, da a dansukai le. <sup>16</sup> Amma Yesu u dekei muku ma n kaçi kā ni, da u danai, "Kaṣakpai muku n tawā wā va, kātā i sanga le ba, adama a na aza a na i n uneki u kaḍu ci le i tā a kudasaṅgu o tsugono tsu Kāshile. <sup>17</sup> N dana wu mayun, vuza na baci wi isai tsugono tsu Kāshile tsu maku ba, wa ku'uwa tsu da ta na ba."

### Vuzagbayin vu uciyi

(Mat. 19:16-30; Mar. 10:17-31)

<sup>18</sup> Vuzagbayin vi yoku da we ecei ni, "Malum ma singai, nini dai n kuya'an adama a na n ciya wuma u na u kukotso ba?"

<sup>19</sup> "Da Yesu wu ushuki, "Yi dai i zuwai da vi dekei mu vuza singai? Babu vuza singai, sai Kāshile ende'len. <sup>20</sup> Vi

yeve tã de Wilã wa: 'Kãtã vi ya'an tsugbani ba. Kãtã vu una vuza ba. Vi ya'an uboki feu ba. Kãtã vu dansa a'luwa ba. Vi cikpa eshevu n aṅavu dem.'"<sup>†</sup>

<sup>21</sup> U danai, "M banã tã de ili i nam pa ali mpa maku me kenu."

<sup>22</sup> Ana Yesu u panai nannai, ða u danai ni, "Vu buwa tã n ili i te. Denge ili i na vi n i ða rãkã, kãtã vu peceke aza a unambi. Vi tã a kuciya uciyi na de gadi. Kãtã vu tãwã vu tonu mu."

<sup>23</sup> Ana u panai nannai, ða u namgbai kãtsumã, adama a na ayi vuma vu uciyi ða kãu. <sup>24</sup> Yesu wi indai ni, ða u danai, "Dikiyai ða vuma vu uciyi u ku'luwa o tsugono tsu Kãshile. <sup>25</sup> U la'la tã n ðevu karakuma ka uwa a vunu vu vubele, an vuza vu uciyi u ku'luwa o tsugono tsu Kãshile."

<sup>26</sup> Aza a na a panai kadanshi ka, ða e ecei, "Ta baci nannai, yayi wo tamkpamu u kuciya wishi?"

<sup>27</sup> Ða Yesu wu ushuki, "Ili i na ya kuya'an a ubutã u uma ba, i tã a kuya'an a ubutã u Kãshile."

<sup>28</sup> Biturusu u danai, "Tsu kãsakpã tã ili i na ci n i ða rãkã adama a na tsu tonu wu."

<sup>29-30</sup> Yesu u danai le, "N dana ðã mayun, vuza na baci u kãsakpai ili i yoku, adama o tsugono tsu Kãshile, u kuciya tã katsupu kã ni n aṅundã a kãtsumã ka ayin a nam pa. Nannai kpamu u kãsakpã baci kpa'a ku ni ko vuka vi ni, u kuciya tã katsupu ka nam pa. Ta kpamu nannai vuza yoku u kãsakpã baci isheku i ni, ko nkoshi n ni, ko muku n ni. Ayin a na kpamu a kutãwã, u kuciya tã wuma u na u kukotso ba."

#### Kadanshi ku ukpã ke Yesu ka tatsu

(Mat. 20:17-19; Mar. 10:32-34)

<sup>31</sup> Yesu u ðekei Kupanazere a nan lo paki, ða u danai le, "Ci tã a kubana a Urishelima a ubutã u na ili rãkã i na eneki a ðanai adama a ukuna u Maku ma Vuma i kushana. <sup>32</sup> I tã e kuneke yi e ekiye a Azãkayimbi. Kãtã a kãṅã kuzo'oso yi, kãtã kpamu a shika yi, n a ci'ikpai ni ntsãṅ. A lapa yi, kãtã a una yi. <sup>33</sup> A kanna ka tatsu, wi tã kpamu a kudengã n wuma."

<sup>34</sup> Mukumitoni ko ili i te i na u dansai e yeve i ða ba. Ili i na kadanshi ka ka kudana i ða yi tã usokongi we le, benle e yeve ili i na wi a kudansa.

#### Yesu u potsokpoi kayimbã

(Mat. 20:29-34; Mar. 10:46-52)

<sup>35</sup> Yesu a kuyawa ðevu n Jeriko, kayimbã ko yoku lo tamkpamu idãshi a uye paki a kuya'an ufolu. <sup>36</sup> Ana u panai kãbundã ka uma a nwalu, ða we ecei ili i na yi lo. <sup>37</sup> Ða a danai ni, "Yesu vu Nazara ða wi lo a nwalu."

<sup>38</sup> Ða u ðekei kãu, "Yesu, Maku ma Dawuda, pana asuvayali a va!"

<sup>39</sup> Aza a na i lo a nwalu kelime ka, a dansukai ni, a dana u paða bini, amma u doku wo orukpoi medevile ma kãu, "Maku ma Dawuda, pana asuvayali a va!"

<sup>40</sup> Yesu u shamgbai, ða u danai a tukã yi n vuma va. Ana u yawai ðevu, ða Yesu we ecei ni, <sup>41</sup> "Yi ðã vi cigai n ya'an ka wu?"

Ða wu ushuki, "Vuzagbayin, n ciga tã me ene ubutã."

<sup>42</sup> Yesu u danai ni, "Ene! Uneki u kãðu u nu u pot-sokpo wu tã." <sup>43</sup> Gogo va lo, ða we enei ubutã, ða u tonoi Yesu n u cikpai Kãshile. Ana uma e enei nannai dem, ða a cikpai Kãshile feu.

#### Zaka kishi ku utafu

**19** Yesu u yawai e Jeriko, ayi a kuwala punu a likuci ya. <sup>2</sup> Vuma vi yoku punu, kula ku ni ku ða Zaka. Ayi ða vuzagbayin vi ishi a utafu, wi tã kpamu n uciyi. <sup>3</sup> U cigai we kene ko yayi Yesu, amma adama a na wi megejere, u fuda we ene yi ba, adama a kãbundã ka uma kpamu. <sup>4</sup> Ðada u sumai kelime u banai u kumbai mãbiri, u ciya we ene yi an Yesu wi lo a kuwala a uye u nan lo wa.

<sup>5</sup> Ana Yesu u yawai a magaba ma derere, ða wi indai gadi, ða ta na u danai ni, "Zaka, cipã gogo. Anana n ku-cipã tã a kpa'a ku nu." <sup>6</sup> Ða Zaka u cipã gogo, ða u rabasai ni m mãzãṅã.

<sup>7</sup> Uma a na e enei nannai rãkã, ða a kãṅã mololo, "U bana tã kuya'an limoci a kpa'a ku vuza vu unushi."

<sup>8</sup> Amma Zaka u ðengã kashani ða u danai ni, "Lãṅã, Vuzagbayin. Gogo na punu na mi tã e kuneke kagimi ku uciyi kã va wa aza a unambi. N lya'a baci kpamu vuza yoku, n kutsupa yi tã n ili i va ali kunãshi tsu nan lo tsa."

<sup>9</sup> Yesu u danai ni, "Anana wishit u Kãshile u tãwã tã a kpa'a ku nam pa, adama a na vuma vu nam pa feu maku mi Ibrahim ma'la mayun. <sup>10</sup> Adama a na mpa Maku ma Vuma n tãwã tã kulãṅã, kãtã mi isa aza a na a puwãkãi."

#### Agisana a agbashi kupa

(Mat. 25:14-30)

<sup>11</sup> Ana i lo a kupana ili i nan lo, ða u lya'i kelime n ku-dana le agisana ciya u lapula kusheshe ku le. Adama a na uma kpamu e sheshe tã tsugono tsu Kãshile ci tã a kutãwãshi lo gogo an wi ðevu n Urishelima. <sup>12</sup> U danai, "Vuma vu kpa'a ku tsugono vi yoku ða wi a kubana a likuci i yoku ða'in. U banai adama a na a zuwa yi mogono, kãtã kpamu u bono. <sup>13</sup> Kafu u laza a kubana nwalu ma, ða u ðekei agbashi a ni kupa, ða u nekei le ikebe ya azurufa<sup>††</sup> vi te vi te. Ða u danai, 'Ya'an kai i ða tsulaga, sai m bono.'"

<sup>14</sup> "Amma uma a ni a iwain ni, ða a suki uma o yoku a bana a dana azagbi o ngono a, 'Tsa kuciga yi u ya'an mogono mã tsu ba.'

<sup>15</sup> "Sai an ta na a zuwai ni tsugono tsa, ða u bonoi a kpa'a. Ða u lãṅã agbashi a na u nekei ikebe ya, adama a na u yeve ariba a na a ciya'i.

<sup>16</sup> "Vuza iyain u tãwã'i ða u danai, 'Vuzagbayin, vikebe vi te vu nu vi ciya tã ikebe kupa kpamu.'

<sup>17</sup> "Vuzagbayin vi ni u danai, 'Kyãṣã wu, kagbashi ka singai kã va. Adama a na vi ya'an tã kasingai n ili i kenu dem, okpo vuza vi kelime vi likuci kupa.'

<sup>††</sup> Lãṅã a kaci ku udani "Ikebe", punu de kãtã vu lãṅã "Mina" a Ubutã wi ili i Kuyeve.

<sup>†</sup> 18:20 Kut. 20:12-16; K.Wil. 5:16-20.



<sup>18</sup> “Vuza ire u tawaj, da kparamu u danai, ‘Vuzagbayin, ikebe i nu i ciya ta kparamu iyum i tawun i yoku.’

<sup>19</sup> “Dada vuzagbayin vi ni wu ushuki ni, ‘Avu lya'a tsugono ci likuci i tawun.’

<sup>20</sup> “Da kagbashi ko yoku ka tawaj kparamu, da u danai, ‘Vuzagbayin, ikebe i nu i da na, mi ishi ta n katala i da a kakashi, da n sokongi. <sup>21</sup> Mi ta a kupana wovon u nu, adama a na avu vi cana ba. Vi ta a kudika ili i na vu zuwai ba, kanta kparamu vi kya'a a ubuta u na vi cali ba.’

<sup>22</sup> “Vuzagbayin vi ni wu ushuki, ‘N kuya'anka wu ta afada n ili i na yu utai a una u nu, avu kagbashi ka gbani-gbani. Vi yeve ana mpa m kanta kucana. Da mi a kudikasa a ubuta u na n kanta kuzuwa, ni n kyali i na m kanta kucala. <sup>23</sup> Yi dai vu kanta kuzuwaka mu ikebe i va a kpakikebe? Ayin a na m bonoi va, mi ishi mi isa i da wana dai n ciya punu mini.’

<sup>24</sup> “Dada u danai aza a na i lo kashani, ‘Isai ikebe i ni ya, kanta i neke vuza na wi n iyum kupa va.’

<sup>25</sup> “Da a danai, ‘Vuzagbayin, wi ta de bili n kupa!’

<sup>26</sup> “Da u danai le, ‘N dana da, vuza na baci wi n i da, i ta o kudoku yi kparamu, amma vuza na wi n i da ba, ko i kenu i na wi n i da, i ta o kukotso a kisa yi i da. <sup>27</sup> Irala i va i nan lo ya, aza a na a cigai n lya'a tsugono tsa ba va, tukai mu n ele na, kanta yu una le kelime ka va.’”

#### Uma a Urishelima a rabasai Yesu

(Mat. 21:1-11; Mar. 11:1-11; Yah. 12:12-19)

<sup>28</sup> Ayin a na Yesu u kotsoi kudansa ili i nam pa, da u lya'i kelime a kubana a Urishelima. <sup>29</sup> Ana a yawai devu m Bataji m Bataniya a Kusan ku Zaitun, u dekei mukumitoni n ni n re, da u danai le, <sup>30</sup> “Banai a likuci i yoku e kelime ka da. N ku'uwa ku da, yi ta e kene maku ma majaki ushiyi lo, ma na kanta vuza u sa'wai kukumba ba. I shikpa ma'a kanta i tukai mu. <sup>31</sup> Vuza na baci we ecei da, ‘Yi dai ya kushikpa ma'a?’ danai ni, ‘Vuzagbayin wi ta a kuciga ma'a.’”

<sup>32</sup> Aza a na u suki va, a banai a cinai ta na derere tsu na u danai le va. <sup>33</sup> Ana i a kushikpa ma'a, da vuza vi ili va we ecei le, “Yi dai ya kushikpa majaki ma?”

<sup>34</sup> Dada a ushuki, “Vuzagbayin wi ta a kuciga ma'a.”

<sup>35</sup> A tukai m ma'a u Yesu. O poloi aminya e le gadi tsa akumari, da a kumbakai Yesu de. <sup>36</sup> Ana wi a nwalu, da uma a kana kupolo aminya e le a uye wa.

<sup>37</sup> U yawai devu n ubuta u na uye u gidajai a Kusan ku Zaitun. Da kabundai ka uma ka mukumitoni ma raka, a kana mazanga n a cikpai Kashile n alakatsu kau, adama a ili i mereve i na e enei de dem:

<sup>38</sup> “Unasingai a kubana u mogono ma na ma tawaj n kula ku Vuzavagudu.” †

“Matana na de gadi, n tsugbayin zuva dem.”

<sup>39</sup> Afarishi o yoku punu a katsuma ka uma ka, a danai Yesu, “Malum, dansuka mukumitoni n nu.”

<sup>40</sup> Da wu ushuki, “N dana da, ko a pada baci bini, atali i ta o korukpo m mazanga nannai.”

<sup>41</sup> Ana wi a kuyawa a Urishelima da we enei ubirini wa, da u shikai adama u da. <sup>42</sup> Da u danai, “Yi ishi i ciya de i yeve ko yayi u kutuka da m matana anana. Amma

o sokongu ta ma'a a ashi a da gogo na. <sup>43</sup> Kanna ki ta lo a kutawa ka na irala i da i kumalaka da idasakpatsu i kukumba mashilya mu ubirini. A kanta da punu e mere, kanta a kanta utsutsu. <sup>44</sup> Kanta a uwa a min-jarangu da, ada m muku n da punu e mere mu ubirini ma. Ko katali a kakashaka ka'a a umatyangi o toku ba, adama a na i kanta kuyeye kanna ka kutawa ka Kashile wa da.”

#### Yesu u lokoi aza a tsulaga a Alisa a Gbayin

(Mat. 21:12-17; Mar. 11:15-19; Yah. 2:13-22)

<sup>45</sup> Dada u uwai a Alisa a Gbayin, da u kana kuloko aza a na lya kuya'an tsulaga punu. <sup>46</sup> U danai le, “Wi ta udani, ‘Kpa'a ku va ki ta o kokpo kpa'a ka avasa,’ † amma ada i bonokoi ku da ‘kpa'a ko oboki.’”

<sup>47</sup> Kanna dem sai u ya'an kuyotsongusu a Alisa a Gbayin. Amma anan ganu vu gbagba'in, nu nlum n Wila, kobolo n aza e kelime a uma a cigai kuna yi. <sup>48</sup> Ali n gogo na, a ciya uye u na o kutono ba, adama a na uma raka i ta a kuciga a pana kadanshi ka ni.

#### E ecei utsura u Yesu

(Mat. 21:23-27; Mar. 11:27-33)

**20** Kanna ke te, an wi a kuya'an kuyotsongusu punu a Alisa a Gbayin, n u danai Arabali a Sin-gai, anan ganu vu gbagba'in kobolo nu nlum n Wila nu nkoshi a tawaj wa ni. <sup>2</sup> A danai, “Dana tsu, n utsura we ne u dai vi a kuya'an ili i nam pa dem? Yayi u nekei nu utsura u nam pa?”

<sup>3</sup> Da wu ushuki, “Mi ta feu a kuya'anka da keci, danai mu, <sup>4</sup> kusumbu ka akucina ku na Yahaya u ya'in, ku Kashile ku da ko ku uma ku da?”

<sup>5</sup> Dada e sheshe'i bili uteku u le, da a danai, “Tsu dana baci, ‘Ku Kashile ku da,’ wi ta e kece tsu, ‘Yi dai da tsu kanta kuneke ka du wa ni?’ <sup>6</sup> Amma tsu dana baci, ‘Ku uma ku da,’ uma raka i ta a kuvara tsu, adama a na a dana ta Yahaya keneki ka'a.”

<sup>7</sup> Da a ushuki, “Ci yeve ko ku yayi ba.”

<sup>8</sup> Yesu u danai, “Mi feu a kudana da ko n utsura u yayi mi a kuya'an ili i nam pa ba.”

#### Agisana a acimbi a gbani-gbani

(Mat. 21:33-46; Mar. 12:1-12)

<sup>9</sup> U lya'i kelime n kudana uma agisana a nam pa: “Vuza yoku u ya'in kashina ka ndimbi ma Ayahuda, da u nekei ka'a aza a zamalinga, adama a na a lanaka yi ka'a. Ayi tamkparamu u banai a ubuta ali u ya'in ayin n abundai. <sup>10</sup> Ana ayin a kuta'a a yawai, da u suki kagbashi ka ni ka bana de, adama a na e neke yi umaci wu ndanga n yoku punu a kashina ka. Amma aza a zamalinga a a lapai ni, da o lokoi ni. U bonoi a kpa'a ekiye agada. <sup>11</sup> U doku u suki kagbashi ko yoku, amma a lapai ni da e nekei ni wono, o lokoi ni o kubono a kpa'a ekiye agada. <sup>12</sup> U doku u suki vuza tatsu, da o foroi ni da o lokoi ni punu a ubaru.

† 19:38 Ishp. 118:26.

†† 19:46 Ish. 56:7; Ir. 7:11.

<sup>13</sup> “Dada vuza vu kashina va u danai, ‘Yi daji n kuya'an? Mi ta a kusuku maku ma va ma na n cigai, u galan ba e kuneke yi ta tsugbayin ci ni.’

<sup>14</sup> “Amma ayin a na aza a zamalinga a e enei ni, da a ya'in kadanshi bili, a danai, ‘Maku ma ni ma na. Tsu una yi, kata tso okpo n kashina ka.’ <sup>15</sup> Da a taduki ni n tsupulai tsu kashina tsa. Da a unai ni.”

Da Yesu we ecei le, “Yi daji vuza vu kashina va u kuya'anka le? <sup>16</sup> Wi ta a kubana, kata wu una aza a zamalinga a, kata u zuwa aza o yoku kpamu aza a na a kindaka yi ka'a.”

Ana uma a a panai nannai, da a danai, “U jebeshe bili.”

<sup>17</sup> Yesu wi indai le magaba, da u danai, “Yi daji ili i na yi udani na lo yi a kudana, wo ta na:

‘Katali ka na ama'i a iwain, ka da ko okpoi kenene ke mere.’ †

<sup>18</sup> Vuza na baci de u yikpai a katali ka nan lo, wi ta o kukodo agbati agbati, amma vuza na baci ka ka varai, ki ta a kuminjarangu yi.”

#### Kutsupa ku utafu a ubuta u Kaisa

(Mat. 22:15-22; Mar. 12:13-17)

<sup>19</sup> Gogo lo, n lum n Wila n anan ganu vu gbagba'in a lansai uye u na a kukana yi, adama a na e yeve ta u dansa ta agisana a nam pa a adama a na u palukpa le. Amma i ta a kupana wovon u uma.

<sup>20</sup> N kinda ku na Iya a kuya'anka yi, da a suki aza a kasaka aza a na a ya'in adanshi uma a usubi a da. A ciga ta a kana Yesu n ili i na u dansai, adama a na a banka yi a ubuta wu utsura u gomuna. <sup>21</sup> Da aza a kasaka a, e ecei ni, “Malum, ci yeve ta vu tsu dansa ta kata kpamu vi yotsongu ili i na i galin. Vi ci ya'an kpamu cishe'e ba, amma vi yotsongu ta n uye u Kashile m mayun. <sup>22</sup> U galan ta tsu tsupa Mogono Kaisa utafu, ko u galan ba?”

<sup>23</sup> We enei ugboji u le, da u danai, <sup>24</sup> “Yotsongi mu ikebe † dinari vi te. Kululu ku yayi n kula ku na ki punu va?”

<sup>25</sup> Da a danai, “Ku Kaisa ku da.”

U danai le, “Nekei ili i na yi i mogono ili i ni. I Kashile kpamu nekei Kashile.”

<sup>26</sup> A fuda a kana yi n ili i na u dansai e keteshe ka ba. Da kucikpa o bonoi a ya'in mereve n wushuki u ni, da a padai bini.

#### Kudenga ka akpisa n yolo

(Mat. 22:23-33; Mar. 12:18-27)

<sup>27</sup> Asadukiya† o yoku a banai u Yesu n keci, ele da aza a na a ushuki an kudenga ka akpisa ki lo ba. <sup>28</sup> A danai, “Malum, Musa u danaka tsu ta, u danai, ‘Vuza na baci vuza ni u kuwai, da u kasakpai vuka babu na vu matsai, vuza ni va u sosuku vuka va, adama a na u matsaka vuza ni va maku.’ <sup>29</sup> Uma o yoku a da a kpa'a ku te, i ta uma e cindere. Vuza iyain u ya'in yolo, ali u kuwai babu na vuka va vi ciya kucina. <sup>30</sup> Da vuza ire u sosuki

† 20:17 Ishp. 118:22. †† Lana a kaci ku udani “Ikebe”, punu de kata vu lana “Dinari” a Ubuta wi ili i Kuyeve.

ni, da u tsu kuwa kpamu. <sup>31</sup> Da vuza tatsu u doku u sosuki kpamu, ali a kubana uma e cindere ele raka a kuwai, a ciya kucina n vuka va ba. <sup>32</sup> Da vuka va feu vu tawai vu kuwai. <sup>33</sup> To, kanna ka na a kudengusa akpisa, vuka vi yayi wo ta na u kudamgba wo kokpo, an wo oloi ali e cindere a dem?”

<sup>34</sup> Dada Yesu wu ushuki, “Uma a aduniyan a anana a nam pa i ta a kudika amaci n o olotongi. <sup>35</sup> Amma ta u kuya'an nannai a katsuma ka aduniyan a na a kutawa ba. Aza a na Kashile ke enei a galin a ciya kudenga ka akpisa a kuya'an yolo kpamu ba. <sup>36</sup> O kudoku a kuwa ba, adama a na i ta o kokpo tsa alingata. Muku n Kashile n da kpamu adama a ubuta u kudenga a ukpisa.

<sup>37</sup> “Amma a ukuna u na ko uma a kudenga a akpisa, ko Musa u kumgbasa ta ukuna u nan lo ana u danai u na madanga me kenu mi a kukula. U dekei Vuzavagudu tsu nam pa: ‘Kashile ki Ibrahim, n Kashile ki Ishaku, n Kashile ka Yakubu.’ †<sup>38</sup> Ayi Kashile ka akpisa ka ba, amma ka aza a wuma, adama a na ubuta u ni u da ele dem i n wuma.”

<sup>39</sup> N lum n Wila n yoku mu ushuki, “Vu dansa ta mayin, malum.” <sup>40</sup> O doku a ka'wan a ya'anka yi kadan-shi n keci ba.

#### Kishi maku ma yayi?

(Mat. 22:41-46; Mar. 12:35-37)

<sup>41</sup> Dada Yesu u danai le, “Nini dai tamkpamu da a danai Kirisiti Kishi ka Maku ma Dawuda ma'a? <sup>42</sup> Dawuda a kaci ka ni u dana ta a Katagarda ki Ishipa, † ‘Vuzavagudu u danai Vuzagbayin vu va, “Dasangu e kukiye ku usingai ku va, <sup>43</sup> sai ayin a na m bonokoi irala i nu a daka va ataka e ene a nu.” †

<sup>44</sup> Dawuda u ci deke yi ta ‘Vuzagbayin,’ nini dai tamkpamu u kubono maku ma ni?”

#### Yesu u dansukai uma adama a n lum n Wila

(Mat. 23:1-36; Mar. 12:38-40)

<sup>45</sup> Ana uma raka i lo a kupana da Yesu u danai mukumitoni n ni, <sup>46</sup> “Ya'in dalin nu n lum n Wila. A ci ciga ta ku'luka ntogu n gbagba'in adama a na uma e ene le. A ci ciga ta ikyasi e kuden, n ucigi wi idashi i singai, kpamu a unu a avasa n ubuta u kadiva. <sup>47</sup> O tsu doro ta agapa a amaci † i'uwa i le, kobolo n kuya'an ka avasa a ugadi. Uma a nan lo a, i ta a kutakacika le kau.”

#### Kune'e ku vuka

(Mar. 12:41-44)

**21** Yesu punu a Alisa a Gbayin a bili, da u kana kin-da aza a uciyi a kana kuzuwa kune'e ku le a ubuta u kuzuwa. <sup>2</sup> Da kagapa ka vuka ko yoku ku utai de, vuza vu unambi, da u zuwai iyum i re. †<sup>3</sup> Da Yesu u danai le, “Mi ta a kudana da mayun, kagapa ka vuka vuza vu unambi vu nam pa u neke ta ili i na i lazai uma a nan lo dem. <sup>4</sup> Adama a na ele ta punu e nekei kenu a

† 20:37 Kut. 3:6. †† 20:43 Ishp. 110:1. †† “Amaci” punu na ele da aza a na ali e le a kuwai. ††† Lana a kaci ku udani “Ikebe”, punu de kata vu lana “Lapta” a Ubuta wi ili i Kuyeve.

kaɓsumā ki ili n aɓundai i na i n i da. Amma n yali i ni dem u neke ta ili i na wi n i da dem a wuma u ni dem.”

**Yesu u yalin kene**  
(Mat. 24:1-2; Mar. 13:1-2)

<sup>5</sup> Mukumitoni n ni n yoku mi a kadanshi ka A'isā a Gbayin. Uteku u na i n tsuloboi ci kinda n atali n ili i tsuloboi i na uma e nekei Kašhile, n uteku u na i ukali. Da Yesu u danai le, <sup>6</sup> “Ili i na ye enei na dem, ayin i ta lo a kutawa a na ko katali ke te ki lo a kushamgba umatyamgbani gadi vu vutoku ba. Raƙa vi le i ta a kufada le.”

**Atakaci n kutakacika ku uma**  
(Mat. 24:3-14; Mar. 13:3-13)

<sup>7</sup> Da e ecei ni, “Malum, wana dai ili i nam pa ya i kugita? Yi dai kpamu ce kene ayin a na baci ili ya i gitai kutawa adama a na ci yeve?”

<sup>8</sup> Da Yesu wu ushuki, “Yongoi ufobushi, kata vuza u doro da ba. Uma n aɓundai i ta a kuya'an kadanshi adanshi ele da Kishi. Kata a dana, 'Mpa da Kirisiti Kishi ka,' kpamu, 'Ayin a yawa ta.' Kata yu ushuku ba. <sup>9</sup> Kata i pana wovon ba, ayin a na baci i kana kupana arabali o kuvon n vishili. Ili i nan lo i da i kugita kutawa bili, amma nan lo dem, kata uteku u yawa ba.”

<sup>10</sup> Da u lya'i kelime n kadanshi tsu nam pa, “Idika yi ta o kuyongo vishili n idika i yoku. Tsugono kpamu nannai. <sup>11</sup> Idika yi ta a kugita kugbadasa uteku u ni. Kambulu ka gbayin ki ta a kutawa kobolo m madukpa a ubuta kakau dem. Ili i wovon n aɓundai yi ta a kutawa n urotu wi ili i gadi.

<sup>12</sup> “Kafu ili i nam pa raka i tawa, uma i ta a kukanā da kata a takacika da. I ta e kuneke da adama a na a ya'anka da afada a unu a avasa, kata a zuwa da a unu a ugbashi. I ta a kubanka da o ngono n anan gomuna adama a kula ku va. <sup>13</sup> Ayin a nan lo a a da'a a galin i dana uma uteku u na uneki u kudu u da wi. <sup>14</sup> Kata yo o'uso kaci ka da adama a ili i na i kudansa a ubuta wa afada ba. <sup>15</sup> Adama a na mi ta e kuneke da ili i na i kudansa, kata kpamu n neke da kuyeve, adama a na irala i da i kufuda ya lya'a da n kadanshi ke le ba. <sup>16</sup> Aza a da i ta e kuneke da we le. Ali n isheku i da, ko nkoshi n da, ali aja'a a da a kuya'anka da ta nannai. A kaɓsumā ka da, i ta a kuna aza o yoku. <sup>17</sup> Uma raka i ta a kul'iwān da, adama a va. <sup>18</sup> Amma ko kaji ke te a kaci ka da ki lo a kupuwankā ba. <sup>19</sup> Shamgbai n utsura adama a na i ciya wuma u da.

**Uteku u na a kufada Urishelima**  
(Mat. 24:15-21; Mar. 13:14-19)

<sup>20</sup> “Ayin a na baci ye enei a kanzai Urishelima adama a kuvon, kata i yeve i ta a kuciga kufada a da. <sup>21</sup> Ayin a nan lo uma a na i Yahuda a suma a kubana a nsasan. Aza a na i punu a likuci kpamu. Aza a na i de kpamu a ubuta u yoku, kata a suma o kubono a likuci ba. <sup>22</sup> Ayin a nan lo ayin a katsupu ka awuya ka'a a kubana a ubuta u uma, adama a na ili i na yi udani i shana. <sup>23</sup> Ayin a nan lo amaci a na i n aɓsumā o kuso'o ta atakaci, n aza

a na i o kuwo'o nrebu. Ili i wuya yi ta a kutawa a ubuta u uma, adama a na wupa u Kašhile wi ta a kucipa gadi. <sup>24</sup> Aza o yoku a kuya'an ta wuni n otokobi. Aza o yoku kpamu i ta a kubanka le ugbashi a kubana idika kakau. Aza kayimbi i ta a kuna Urishelima, sai ayin a na ayin e le a shanai.

**Kubono ku Maku ma Vuma**  
(Mat. 24:29-31; Mar. 13:24-27)

<sup>25</sup> “Ili kakau i savu yi ta a kugita kuya'an tsu urotu a ubuta u kannu, n wotoi, n azangata. Aduniyan dem i ta o kokpo n atakaci n udamishi adama a kurā n abau a mala. <sup>26</sup> Uma a kulima ta adama o wovon, adama ili i na i e kene n i na i a kuvana i na yi lo a kutawa. Ili i na yi gadi dem yu utsura i da yi ta a kugbadasa. <sup>27</sup> Ayin a nan lo a Maku ma Vuma mi ta a kutā de gadi n eleshu n utsura n tsugbayin dem. <sup>28</sup> Ili i nam pa i gitai baci kuyawa, dengai kata i dengusa aashi a da, adama a na ayin a na a kisa da a da a yawa ta devu.”

**Ya'in cico'o m mabiri**  
(Mat. 24:32-35; Mar. 13:28-31)

<sup>29</sup> Da Yesu u danai le agisana a kadanshi a nam pa: “Ya'in cico'o m madanga ma mabiri nu ndanga n na m buwai. <sup>30</sup> Ayin a na baci ye enei avuku e le a gitai kutoyo, i yeve ta lyushi i gitai kuyawa. <sup>31</sup> Ili i te kpamu ye ene baci ili i nam pa i gitai kuyawa, i yeve tsugono tsu Kašhile ci yawa ta devu.

<sup>32</sup> “Cibai ili i nam pa ya, dem i da yi ta a kutawa kafu uma a anana o kotso. <sup>33</sup> Gadi n idika i kupuwankā ta, amma kadanshi ka va ko ke te ki lo a kulaza ba.

**U galan ta ci ya'an cico'o**

<sup>34</sup> “Yongoi ufobushi kata i shatangu kaci ka da n kadiva va ko n ilyashi, ko n isoshi, kobolo n udami wi ili ya aduniyan ba. Ta baci nannai ba ko n ka nan lo ka ki ta a kutawa ka cina da babu ofobuso. <sup>35</sup> Ki ta a kuya'an an maza ma na ma kutawa a ubuta u uma wa aduniyan dem. <sup>36</sup> Yongoi ufobushi n i ya'in kavasa ayin tutu, adama a na i ciya utsura uteku u na i kutā punu a kaɓsumā ki ili dem, kata kpamu i shamgba a ubuta u Maku ma Vuma.”

<sup>37</sup> Yesu u ya'an ta ayin a nan lo dem o kuyotsongusu uma punu a A'isā a Gbayin. Amma kayin ka ya'an baci, u tsu utā ta kata u bana a Kusan ku Zaitun. <sup>38</sup> N usana kalikali, uma a tsu bana ta a A'isā a, adama a na a panaka yi, uteku u na wi o kuyotsongusu.

**Yahuza u dengei Yesu**  
(Mat. 26:1-5; Mar. 14:1-2; Yah. 11:45-53)

**22** Gogo na, Kadiva ka Kupasamgbani ka na ka gitai ta kuyawa. <sup>2</sup> Anan ganu vu gbagba'in nu n lum n Wilā i ta a kulansa uye u na a una Yesu. Amma i ta a kupana wovon u uma. <sup>3</sup> Da'a Malya'i ma uwai u Yahuza, vuza na e ci deke Iskaryoti, a kaɓsumā ka Kupanzere a.

<sup>4</sup>Da Yahuza u banai u anan ganu vu gbagba'in n aza a gbaragbara a kinda A'isa a Gbayin, da u sheshei n ele uteku u na u kuneke le Yesu. <sup>5</sup>A panai mazanga, da a ushuki kuneke yi ikebe. <sup>6</sup>Da u kana'i kulansa uye u kukan'a Yesu kata u neke le, ayin a na baci kabundai ka uma ki lo ba.

### Ilikulya'a ya Akucina

(Mat. 26:17-30; Mar. 14:12-26; Yah. 13:21-30; 1 Kor. 11:23-25)

<sup>7</sup>Ana kannna ka yawai ka Kadiva ko Burodi vu Moloko ka na a kulyuka malala ma Kupasamgbana'i,† <sup>8</sup>Yesu u suki Biturusu n Yahaya, u danai le, "Banai, i fobusoko tsu, adama a na ci Iya'a ilikulya'a i Kupasamgbana'i."

<sup>9</sup>Da e ecei, "Te dai vi cigai tsu bana tsu fobuso i da?"

<sup>10</sup>Wu ushuki, "Ada ana ya uwa a likuci, vali vi yoku wi ta a cucina da n kedele ka mini. Tono'i ni a kubana a kpa'a ku na u uwai. <sup>11</sup>Kata i dana vuza vu kpa'a va, 'Malum ma dana ci ece wu: Te kunu ko omoci ku na n kulya'a ilikulya'a i Kupasamgbana'i m mukumitoni n va?' <sup>12</sup>Wi ta o kuyotsongu da kunu ku gbayin ku gadi upurangi cida n ili dem. Kata i ya'an ofobuso a da de."

<sup>13</sup>Ana a lazai, da ta na a cinai ili derere tsu na Yesu u danai le. Da o fobuso'i Kadiva ka Kupasamgbana'i ka.

<sup>14</sup>Ana ayin a yawai, Yesu n azusuki a ni a dasangi a kirikpa ki ilikulya'a ka. <sup>15</sup>Da u danai le, "N ciga ta kau n Iya'a ilikulya'a i Kupasamgbana'i i nam pa n ada, kafu n so'o atakaci. <sup>16</sup>N dana da, mi o kudoku ma Iya'a kpa-mu ba, sai ayin a na i shana'i o tsugono tsu Kashile."

<sup>17</sup>Ayin a na u dikai mata'an ma, da u cikpai Kashile u danai, "Isai na kata i so'o uteku u da. <sup>18</sup>N dana da, uteku n anana, mi o kudoku mo so'o makyana ba, sai tsugono tsu Kashile tsu tawa."

<sup>19</sup>U dikai burodi da u cikpai Kashile, da u wansai vu da, da u nekei le. U danai, "Na va ikyamba i va i da, e nekei adama a da. Ya'in ili i nam pa adama a kucibasa nu mpa."

<sup>20</sup>Nannai kpa-mu ayin a na u kotsoi ilikulya'a ya, da u dika mata'an. U danai, "Makyant ma nam pa, uzuwakpanit u savu u da wu mpasa n va n na o lolotongi adama a da. <sup>21</sup>Amma kukiye ku vuza na u kudenge mu wi ta na idashi e mevene nu mpa. <sup>22</sup>Mpa Maku ma Vuma ma kukuwa ta uteku u na Kashile ke sheshei de. Amma atakaci i ta a kuvana vuza na u kudenge yi kata a una yi va." <sup>23</sup>A gitai mecenshenei uteku u le, yayi a katsumu ke le u kuya'an nannai.

### Yayi vuzagbayin?

<sup>24</sup>Da kpa-mu kanaanai ka dengai e mere me le, ko yayi u kokpo vuzagbayin vi le. <sup>25</sup>Da Yesu u danai le, "Aduniyan a nam pa ngono n uma a gbagba'in o yotsongu uma utsura u le. Amma ele ta na a kudana ko e kudeke le Aja'a a Uma. <sup>26</sup>Amma ada ta i kuya'an nannai ba. Kucikpa vuzagbayin a katsumu ka da, wo okpo maku raka, vuza vu kelime kpa-mu wo okpo kagbashi. <sup>27</sup>To, yayi wo vuzagbayin dem, vuza na wi idashi e mevene a asuvu a ni ko vuza vu tsugbashi? Vuza na wi idashi e mevene a asuvu ba? Amma mpa mi ta a katsumu ka da tsu kagbashi. <sup>28</sup>I shamgba ta nu mpa

mayun a kannna ka na o kondosoi mu. <sup>29</sup>N kana'ka da ta tsugono tsu Kashile uteku u na Esheku a va a kana'ka mu feu tsu da. <sup>30</sup>Adama a na ada feu i Iya'a kata kpa-mu i so'o e mevene o tsugono tsu va, kata i dasangu a akuba o tsugono a kuya'an ka umaci kupa n u re wi Israila u nan lo afada.

### Yesu u danai Biturusu wi ta a kunana yi

(Mat. 26:31-35; Mar. 14:27-31; Yah. 13:36-38)

<sup>31</sup>"Sima, Sima, Malya'i ma na mo folonoi u ciya da uteku u na e ci yelikpe yanji. <sup>32</sup>Amma, n ya'an ta kavasa adama a nu, Sima, ciya uneki u kadu u nu u yikpa ba. Amma ayin a na baci vi shikai unushi da vu bonoi wa va, vu dokusu aza a nu a shamgba n utsura."

<sup>33</sup>Da wu ushuki, "Vuzavagudu, mpa n fobuso ta adama a na m bana n avu a kunu ku ugbashi ko ukpa."

<sup>34</sup>Yesu wu ushuki, "N dana wu Biturusu, kafu motoku ma sala n usana, vi ta a kunana mu ali kutatsu. Vu dana avu vi yeve mu ba."

<sup>35</sup>Da Yesu we ecei le, "Ana n suki da babu nsolo n ajika ko ataka, i namba ta ili?"

Da a ushuki, "Aa."

<sup>36</sup>U danai le, "Amma gogo na yi baci nu nsolo dikai n ajika dem. Yi baci kpa-mu n otokobi ba, dengei ntogu n da kata i tsula. <sup>37</sup>Ayin a yawa ta a na idani i eneki i nam pa i na yi adama a va, ya shana: 'E kece yi ta a katsumu ka aza a na a ci ya'an ugbami u kaci n tsugono.'† Ili i na keneki ka danai adama a va yi ta a kushana."

<sup>38</sup>Dada mukumitoni n danai, "Inda, Vuzagbayin, otokobi a da na e re."

Da u danai, "A yawa ta."

### Yesu u vasai a Kusan ku Zaitun

(Mat. 26:36-46; Mar. 14:32-42)

<sup>39</sup>Yesu wu utai tsu na u kiwanai, u banai a Kusan ku Zaitun, da mukumitoni n ni n tonoi ni. <sup>40</sup>Ana a yawai a ubuta wa, da u danai le, "Ya'in kavasa adama a na kata i yikpa a ubuta u kukondo ba." <sup>41</sup>U walai kelime kenu agisana kuba'in ku matan, da u kudangi u ya'in kavasa. <sup>42</sup>"Dada, vu ushuki baci, dika mata'an ma atakaci ma nam pa wa va. Amma, n ucigi u va ba, amma n u nu." [ <sup>43</sup>Kalingata ka Kashile ka tawa'i wa ni da ko doki ni utsura. <sup>44</sup>U ya'in kavasa n utsura n unangbi u katsumu, ali mele ma ni ma kana'i kudakpasa a idika tsu mpasa.]

<sup>45</sup>Ana u dengai a ubuta u kavasa, da u bonoi a ubuta wu mukumitoni n ni. Da u cinai le alavu, n wo'wi adama a unangbi u katsumu. <sup>46</sup>We ecei le, "Yi dai yi alavu? Dengai, i ya'an kavasa adama a na, kata i yikpa a ubuta u kukondo ba."

### A kana'i Yesu

(Mat. 26:47-56; Mar. 14:43-50; Yah. 18:3-11)

<sup>47</sup>Ayi bili a kadanshi da kabundai ka uma ka yawai. Vuma vu na e ci deke Yahuza a katsumu ka Kupanazere u ukai le kelime. U yawai u Yesu adama a na

† 22:37 Ish. 53:12.

wo obongu yi. <sup>48</sup> Amma da Yesu we ecei ni, "Yahuza, vi ta e kuneke Maku ma Vuma a una n wobongi?"

<sup>49</sup> Ayin a na otoni e Yesu e enei ili i na yi a kuciga kutaƙa, da a danai, "Vuzagbayin, ci shilika n otokobi a tsu?" <sup>50</sup> Da vuza te vi le u gbatyai kutsuvu ku usingai ku kagbashi ko mogono ma anan ganu.

<sup>51</sup> Da Yesu u danai, "Kaƙa vu doku kpamu ba." Da u sa'wai kutsuvu ku vuma ka. Da ku bonoi ku padarai kpamu derere.

<sup>52</sup> Yesu we ecei anan ganu vu gbagba'in, n aza e kelime a kinda Alisa a Gbayin, nu nkoshi m gbagba'in, aza na a taƙaƙa wa ni, u danai, "Mpa vuza vu magalaka da, ali da i taƙaƙa n otokobi n alangu?" <sup>53</sup> Ayin tutu n ci yongo ta n adu a Alisa a, amma i kana mu ba. Amma ayin a da a da na, an kayimbi ka kulya'a tsugono."

#### Biturusu u nanai Yesu

(Mat. 26:57-75; Mar. 14:53-72; Yah. 18:12-27)

<sup>54</sup> A kana ni da a lazai n ayi a kubanka yi a kpa'a ku mogono ma anan ganu. Biturusu u tonoi le kucina dada'in. <sup>55</sup> Amma ana a zuwai akina e mere ma kaban-ga ka kpa'a ka, da a dasangi. Biturusu feu u dasangi kobolo n ele. <sup>56</sup> Kagbashi ke mekere ke enei ni a idashi devu n akina a. Da wi indai ni magaba, da u danai, "Vuma vu nam pa va feu wishi ta kobolo n ayi."

<sup>57</sup> Amma, u nana ta, u danai, "Vuka, mpa n yeve yi ba."

<sup>58</sup> M megeshe kpamu kenu, vuza yoku we enei ni, da u danai, "Avu feu, vi ta kobolo n ele."

Da Biturusu wu ushuki, "Vuza vu nam pa, mpa, mi kobolo n ele ba."

<sup>59</sup> Devu n viyum vi te va shana, vuza yoku u doku u gbagba'in ni, u dana, "Mayun, vuma vu nam pa wishi ta kobolo n ayi, adama a na ayi feu vuza vu Galili da."

<sup>60</sup> Dada Biturusu wu ushuki kpamu, "Avu, n yeve ili i na vi ciya ba." Kafu u bayangu unu, da motoku ma salai. <sup>61</sup> Vuzagbayin u kpatalai da wi indai Biturusu mayin. Da Biturusu u cibai n kadanshi ka na Vuzagbayin u danai ni, "Kafu motoku ma sala anana, vi ta a kunana mu ali kutatsu." <sup>62</sup> Da wu utai pulai u shikai kau.

#### Adugari o zo'osoi Yesu

(Mat. 26:67-68; Mar. 14:65)

<sup>63</sup> Adugari a na a kinda Yesu a kana kuzo'oso yi, n a lapai ni. <sup>64</sup> A palai ni ashi, da a lapai ni. Da e ecei ni, "Avu keneki, yayi u dukpai nu? Ya'an kene!" <sup>65</sup> Da a ya'ankai ni kadanshi ka gbani-gbani n abundai.

#### A bankai Yesu wa aza e kusheshe

(Mat. 26:59-66; Mar. 14:55-64; Yah. 18:19-24)

<sup>66</sup> N usana, nkoshi n gbara-gbara n uma kobolo n anan ganu vu gbagba'in, nu n lum n Wilu a gasai obo-lo. Da a tukai Yesu kelime ke le. <sup>67</sup> A danai, "Avu da baci Kishi ka, dana tsu."

Yesu wu ushuki, "N dana da baci, ya kushuku mu ba. <sup>68</sup> Me ece da baci feu, ya kudansa ba. <sup>69</sup> Amma, ili i na i

gitai gogo na, Maku ma Vuma mi ta a kudangu e kukiye ku usingai ku Kashile Ubangari."

<sup>70</sup> Da raka vi le, e ecei, "Avu da wo Maku ma Kashile ma?"

Wu ushuki, "Derere da i dansai, mpa da."

<sup>71</sup> Dada ta na a danai, "Yi dai ci cigai kpamu ci yeve? Tsu pana de n unu a ni."

#### A bankai Yesu u Bilatu n Hiridu

(Mat. 27:1-14; Mar. 15:1-5; Yah. 18:28-38)

**23** Aza e Kusheshe raka da a dengai da a bankai Yesu u Bilatu. <sup>1</sup> Ta de a kana ku'uwaka nu nsata adama a ni. A danai, "Tsu kana ta vuma vu nam pa va a kuzuwa uma a ya'an ugbami u kaci n tsugono a idika i tsu. N u danai uma a tsupa utafu a ubuta u tsugono tsu Roma ba. Wi ta kpamu a kudana uma ayi Kishi ka'a m mogono."

<sup>2</sup> Da Bilatu we ecei ni, "Avu mogono ma Ayahuda ma'a?"

Da Yesu wu ushuki, "Uteku u na vu danai, ta nannai."

<sup>3</sup> Da Bilatu u danai anan ganu vu gbagba'in va n kabundai ka uma ka, "N ciya ili i na n kunaka vuma vu nam pa ba."

<sup>4</sup> Amma da'a o doku da a iwansakai kadanshi ka Bilatu. A danai, "Kuyotsongusu ku ni ki ta a kuzuwa uma o yongo a vishili n uma a na i punu Yahuda dem. Ta de u gitai a Galili ali sapu da wi a kuyawa na a Urishelima."

<sup>5</sup> Ana Bilatu u panai nannai, da we ecei vuma vu nam pa va, "Vuza va aza a Galili da?" <sup>6</sup> Ana u yevei Yesu va vuza va aza a Galili da a ubuta u na Hiridu Antiba wi o tsugono, da u suki Yesu de. Adama a na ayi feu wi ta punu a Urishelima.

<sup>7</sup> Ana Hiridu we enei Yesu, da u kana maza-gaza n abundai, adama a na ali m megeshe da wi a kuciga we ene yi. Adama a na wi ta a kupanasa arabali a ni, wi ta kpamu a kulansa we ene ili i mereve i na Yesu ni a kuya'ansa. <sup>8</sup> Da u kana kuya'ansaka yi keci n abundai, amma ta na Yesu wu ushuki ba. <sup>9</sup> Anan ganu vu gbagba'in nu n lum n Wilu lo kashani o kudoku n a ukai nsata n kaca'a. <sup>10</sup> Da Hiridu n aza o kuvon a ni da a kana kutakacika Yesu n kadanshi ka gbani-gbani. Da a kana kuya'anka yi ili i wono. Da a ukai ni ntogu m mogono adama a na o zo'osoi, a bankai ni u Bilatu. <sup>11</sup> A kanna ka nan lo, Hiridu n Bilatu o okpoi aja'a, amma ayin a cau ishi a ci ciganai ba.

#### Bilatu wu ushuki a una Yesu

(Mat. 27:15-26; Mar. 15:6-15; Yah. 18:39—19:16)

<sup>12</sup> Da Bilatu u dekei anan ganu vu gbagba'in nu nkoshi m gbara-gbara n uma dem. <sup>13</sup> Da u danai le, "I taƙaƙa ta n vuma vu nam pa wa wa, da i danai wi ta a kuzuwa uma vishili. Gogo na, me ecei ni na kelime ka da dem, n ciya yi n unushi u yoku u na adu va, yi a kudansika yi ba. <sup>14</sup> Ko Hiridu ma u ciya yi n unushi ba, da'a i zuwai da u bonokoi ni na wa tsu. Babu unushi u yoku u na u ya'in u na u yawai a una yi. <sup>15</sup> Mi ta a kufaba yi, kaka n kasakpa yi u laza." [ <sup>16</sup> A kaye dem a ayin a

Kaḍiva ka Kupasamgbanai, a ci shikpa t̄a vuza vu ug-bashi vi te vi yoku.]

<sup>18</sup> Da kaḅund̄ai ka uma dem ko orukpoi, "Unai ni, ka-t̄a vu kaṣakpaḅa tsu Barabas!" <sup>19</sup> (Adama a na ishi t̄a a zuwa Barabas ugbashi adama a na u dengusa t̄a vishili n tsugono tsu Roma, ali da wu unai uma.)

<sup>20</sup> Bilatu u ciga t̄a kuṣakpaḅa Yesu, da u folonoi kaḅund̄ai ka uma ka. <sup>21</sup> Amma da o doku da o orukpoi "Unai ni! Unai ni!"

<sup>22</sup> Da u doku da u we ecei tatsu, "Unushi we ne u dai u ya'in? Mpa me ene unushi u na u ya'in ali da u yawai ni u kuwa ba. Mpa mi t̄a a kufaba yi, kaṭa n kaṣakpa yi."

<sup>23</sup> Amma da o doku da a kaṅai kaca'a, "Unai ni! Unai Yesu!" Da ta na u panai maṣhi me le. <sup>24</sup> Da Bilatu wu ushuki le ili i na i o kufolono va. <sup>25</sup> Da u kaṣakpaḅa vuza na o folonoi ni u kaṣakpa va. Vuza na ishi a zuwai ug-bashi adama a na ayin o yoku u dengusa t̄a vishili, ali wu unai uma. Da u nekei Yesu a ubuta wo osoji, adama a na a ya'lanka yi ili i na uma a cigai.

### A bapai Yesu a madanga ma atakaci

(Mat. 27:32-44; Mar. 15:21-32; Yah. 19:17-27)

<sup>26</sup> Da osoji a purai Yesu, ele a nwalu da a cinai vuma vi yoku, kula ku ni ku da Sima, vuza va aza e Kure. Ayi a kubana asuvu a likuci, da a purai ni da a zuwakai ni kogboli ka na a sa'aki Yesu. Da a zuwai ni u canuku ka'a o kutono yi. <sup>27</sup> Da kaḅund̄ai ka uma ko tonoi ni, punu va amaci o yoku i ta punu da a kaṅai maṣhi n a panai asuvayali a ni. <sup>28</sup> Da Yesu u kpatalai, da u danai le, "Amaci a Urishelima, kaṭa i shika adama a va ba, amma adama a kaḅaci ka da m muku n da. <sup>29</sup> Adama a na ayin i t̄a lo a kutawa a na uma a kudana, 'Amaci a na kaṭa a sa'wai kumatsa vuza ba, ko kuneke muku mani ba, i t̄a a kuya'an mazanga adama a na ele ndari ma amaci n da.'

<sup>30</sup> "Ayin a nan lo a da uma a kudana nsasan, 'Yikpai kaṭa i tsugba tsu!' kaṭa kpamu a dana akpanlai, 'O sokongu tsu.'

<sup>31</sup> Ili i nam pa i ciya mu baci mpa madanga ma t̄aku, ad̄a ta na aza e dekp?"

<sup>32</sup> Uma o yoku kpamu oboki aza e re, a dikai le adama a na a bana a una le feu kobolo n Yesu. <sup>33</sup> Ana a yawai a ubuta u na e ci deke Ubuta u Moko'o ma Kaci,† ta lo a kutangi Yesu ikusa lo gadi vu madanga ma atakaci kobolo n oboki a, vuza te a ugula, vuza te a usingai. <sup>34</sup> Da Yesu u danai, "Dada, cinukpaka le n unushi u le, adama a na e yeve ili i na i a kuya'an ba." Da a ya'in kazagba uteku u le adama a na e pecei ntogu n ni.

<sup>35</sup> Da uma a shamgbai lo, da a kaṅai kinda, amma aza a gbaraḅara a Yahuda a kaṅai kuzo'oso yi, "Wi isa t̄a uma. Mayun da baci wi Kirisiti Kishi ka Kaṣhile, Mazagbi, ya'an feu u cip̄a, adama a na wi isa kaḅaci ka ni."

<sup>36</sup> Da osoji a, a kaṅai kuzo'oso Yesu. Da a banai wa ni da e nekei ni maḅyan ma kalam. <sup>37</sup> Da a danai, "Isa kaḅaci ka nu, avu da baci mogono ma Ayahuda."

<sup>38</sup> De gadi va da a danai, "NA VA DADA MOGONO MA AYAHUDA."

<sup>39</sup> A kaṭsum̄a ko oboki a nan lo a a na i de gadi n Yesu va, da vuza te va u kaṅai kushika Yesu, "Avu da Kishi ka ba? Isa kaḅaci ka nu n atsu feu!"

<sup>40</sup> Da vuza te va u dansukai ni, "Ashe avu va kupana wovon u Kaṣhile ba? Ali da vi a kisa afada icu'u i te n ayi? <sup>41</sup> Atakaci a tsu ta u galin a ya'lanka tsu nannai, adama a na tsu nusa t̄a. Amma ayi u nusa ba."

<sup>42</sup> Da u danai Yesu, "Mi t̄a ufolu u nu, vu ciba nu mpa, ayin a na baci vu banai o tsugono tsu nu."

<sup>43</sup> Da Yesu u danai ni, "Uteku n anana vi t̄a kobolo nu mpa de a ubuta u kuvuka."†

### Ukpa u Yesu

(Mat. 27:45-56; Mar. 15:33-41; Yah. 19:28-30)

<sup>44</sup> Kanna de a kaci, da kayimbi ka palai ubuta dem ali a kubana viyum vu tatsu vu kulivi. <sup>45</sup> Kanna ko doku ka akana ba. Kakashi ka na ki punu a Alisa a Gbayin da ka sazai e mere, ko okpoi ugboku u re. <sup>46</sup> Da Yesu u dengusa kaḅakatsu ka ni n utsura, "Dada, wa nu u da mi e kuneke ayinviki a va." Ana u dansai nannai, da ta na u kuwai.

<sup>47</sup> Ana jagaba vo osoji we enei nannai, da u cikpai Kaṣhile, da u danai, "Mayun da vuma vu nam pa vuma vu usubi da." <sup>48</sup> Ana uma a banai o bolongi de, da e enei ili i na i ya'in. Da a laza'i o kubono a kpa'a, da a kaṅai kukebe atsum̄a e le adama o wovon. <sup>49</sup> Aza a na e yevei Yesu dem, n amaci a na o tonoi ni a utai Galili, da a shamgbai dalin da a kaṅai kinda ili i nan lo.

### Kacida ke Yesu

(Mat. 27:57-61; Mar. 15:42-47; Yah. 19:38-42)

<sup>50</sup> Vuma vi yoku vi t̄a lo kula ku ni ku da Isuhut̄ vuza va aza a Aramatiya. Ayi feu wi t̄a a kaṭsum̄a ka Aza e Kusheshe, vuma vu singai da n usubi kpamu. <sup>51</sup> Ayi wu ushuku kutono le n ili i na a ya'in ba. Wi t̄a a kuvana kutawa ku tsugono tsu Kaṣhile. <sup>52</sup> Da u banai u Bilatu u folonoi e neke yi keven ke Yesu, adama a na u cidangu. <sup>53</sup> Da u cipakai n ka'a, da u palai ni n arikinlai a kacida. Da u cidangi ni a kasaun ka na e shelwei a katali ka na kpamu kaṭa a cidangi punu vuza ba. <sup>54</sup> N Ajima a da (Kanna ko Ofobuso), ana Ashibi a uwa.

<sup>55</sup> Amaci a na o tonoi Yesu a na utai Galili o tonoi Isuhu, adama a na e ene kasaun ka a ubuta u na a zuwai ikyamba i Yesu. <sup>56</sup> Da a laza'i o kubono a kpa'a, da o fobusoi ili i magulani m mani'in ma na a kusuku-maka Yesu. N Ashibi da a uvukai uteku u na wilu u le u danai.

### Yesu u dengai a ukpisa

(Mat. 28:1-10; Mar. 16:1-8; Yah. 20:1-10)

**24** N usana wa Aladi kalikali, da amaci o yoku a banai a kasaun ke Yesu, da a dikai ucanuku u magulani u na a kubana a tsunku keven ka. <sup>2</sup> Ana a

yawai, da a cinai katali ka na a palakai kasaun ka'a ugi-dal̄akpi.<sup>3</sup> Ana a uwai, a cina keven ke Yesu ba. <sup>4</sup> Ele lo a kuya'an mereve ma kakuna ma, da aza e re o yoku a yawai lo, nu ntogu ma ̄ari buga-buga. <sup>5</sup> Adama o wovon da ̄amaci a ̄a zal̄ikai. Amma da uma a a danai le, "Yi d̄ai i zuwai da yi ̄a kul̄ans̄a vuma vu wuma ̄a ubut̄a wa ̄akpisa? <sup>6</sup> U buwa punu ba. U denga t̄a de! Cibai uteku u na u danai d̄a na de ̄a Gal̄ili, <sup>7</sup> I t̄a e kuneke Maku ma Vuma ̄a ubut̄a u uma ̄a unushi, adama a na a una yi a madanga ma atakaci, amma a kanna ka tatsu wi t̄a ̄a kudenga." <sup>8</sup> Da ̄amaci a a cibai a na Yesu u danai le de kakuna ka nam pa.

<sup>9</sup> Ana o bonoi ̄a ubut̄a u kasaun, da a danai uma kupa n vuza te va n aza a na a buwai. <sup>10</sup> Aza a na a banai a kasaun ka, ele da Meri Magadaliya, n Yuwana, m Merit̄ an̄aku a Yakubu, n aza o yoku. Ele da a danai le kadanshi ka. <sup>11</sup> Amma uma a ̄a ushuku n kadanshi ka ba. Adama a na i t̄a a kinda kadanshi ke le ka an kadanshi ke ketepu. <sup>12</sup> Da Biturusu u d̄engai da u sumai a kubana a kasaun ka. Ana u yawai, da u kal̄ikai u lan̄ai kasaun ka, we ene punu keven ke Yesu ba. Sai arikinlai a da we enei koci. Da u lazai u kan̄ai mereve uteku u ni n u danai, "Yi d̄ai tamkpamu nahannai?"

#### Nwalu a kubana a Imawu

(Mar. 16:12-13)

<sup>13</sup> A kanna ka nan lo, aza o kutoni e Yesu o yoku, aza e re, ele a kubana ̄a likuci i kenu i yoku. Kula ku likuci ka ku d̄ada Imawu, u yawa t̄a meli vi cindere, <sup>†</sup> a kubana a Urishelima. <sup>14</sup> Da ̄a kan̄ai kadanshi adama a ili i na i ya'in punu ̄a likuci i Urishelima ya. <sup>15</sup> Ele lo a kadanshi ka, da Yesu u yawai devu n ele da u kan̄ai nwalu n ele. <sup>16</sup> E enei ni, amma K̄ashile ka zuwai a fuda e yeve ko yayi ba.

<sup>17</sup> Da Yesu we ecei le, "Yi d̄ai i ciȳai a kudansa uteku u d̄a n i walai?"

Da a shamgbai n asuvu e le un̄amgbi. <sup>18</sup> Da vuza te, kula ku ni ku da Kiliyoba, da we ecei ni, "Avu komoci ka'a vi punu a Urishelima, da vu kp̄ad̄ai kuyeve ili i na i ya'in a ayin a nam pa?"

<sup>19</sup> We ecei, "Yi d̄ai i ya'in?"

A ushuki ni, "Ili i na tamkpamu i ya'in Yesu vuza va aza Nazara, vuma vu nan lo va keneki ka'a. K̄ashile ki t̄a a kupanaka yi n uma dem. Ili i na wi a kudansa i da yi t̄a n utsura, n i na kpamu u ya'ansai. <sup>20</sup> Anan ganu vu gbagba'in nu nkoshi m gbar̄agbara n tsu e nekei ni ̄a ubut̄a u na a kuna yi, da ta na a unai ni a madanga ma atakaci. <sup>21</sup> Ātsu ta na ci ishi t̄a tsu dana ayi da u kisa Israila ̄a ubut̄a wu ugbashi u na i a kuya'an. Anana da ayin a tatsu a na ili i nan lo i ya'in.

<sup>22</sup> "Amaci ̄a tsu o yoku e neke tsu t̄a ili i mereve ̄a d̄engai n usana kal̄ikai a kubana a kasaun ka. <sup>23</sup> Amma, a yawai a cina de keven ka ba. Da a danai āshi e le a bat-sa t̄a, da e ene alingata ̄a K̄ashile ka na ka danai u d̄engai t̄a de. <sup>24</sup> Da aza ̄a tsu o yoku a banai da o kondoi

<sup>†</sup> Nda'in n na ubut̄a u nam pa wi a kadanshi na. U d̄ada meli vi 7 wi t̄a derere n kilomita 11 vu na u kuyawa vuza u ya'an nwalu n ene ali devu n iyum i re.

kasaun, da ta na a cinai nannai uteku u na ̄amaci a a danai. Amma ele e ene yi ba."

<sup>25</sup> Da Yesu u danai le, "Ad̄a yi n ugboji ba? Yi d̄ai i zuwai da i ci neke ad̄u ̄a d̄a sawu, adama a ili i na eneki a dansai? <sup>26</sup> Mayun da Kishi ko kuso'o atakaci bil̄i, kafu u uwa ̄a ubut̄a u tsugbayin u ni ba?" <sup>27</sup> Da Yesu u kan̄ai kudana le ili i na a dansai adama ̄a ni punu a Katagarda ka Cida. U git̄ai a katagarda ka Musa, ali n idani i eneki rak̄a.

<sup>28</sup> Ana a yawai devu n likuci i na i a kubana, u lazai adanshi wi t̄a a kubana n kelime. <sup>29</sup> Da o folonoi ni, "Shamgba na n ātsu. Kanna ka git̄a t̄a kukotso, ubut̄a kpamu u git̄a t̄a kulim̄ana." Da u tonoi le, da u cip̄a n ele.

<sup>30</sup> Da u d̄asangi adama a na u lya'a ilikulya'a n ele. Da u dikai burodi va da u zuwakai vu da un̄asingai. Da u wansai vu da, da u nekei le. <sup>31</sup> Da āshi e le ̄a bayuwai, da ta na e yevei ni. Da Yesu u puwank̄ai lo ̄a āshi e le. <sup>32</sup> Da ̄a kan̄ai kudananai, "U ya'an t̄a adanshi akina ̄a maz̄anḡa a da i punu utashiki punu asuvu ̄a tsu ana u ya'in kadanshi n ātsu a uye wa, ana kpamu u danai tsu ili i na yi udani a Katagarda ka Cida ka."

<sup>33</sup> Da ̄a d̄engai gogo va lo, da a lazai a kubana a Urishelima. Ubut̄a u na a cinai mukumitoni n ni kupa m me te ubolongi ̄a ubut̄a u te n aza a na a buwai. <sup>34</sup> Da uma a nan lo a danai aza e re a, "Vuzavagudu vu tsu u d̄enga t̄a. Mayun da! U yotsongu t̄a kac̄i ka ni u Sima." <sup>35</sup> Da uma e re a nan lo a, ̄a kan̄ai kudana le ili i na e enei a uye wa, uteku u na kpamu e yevei ni ayin a na u wansai burodi va.

#### Yesu wu ut̄ai u mukumitoni n ni

(Mat. 28:16-20; Mar. 16:14-18; Yah. 20:19-23; Azu. 1:6-8)

<sup>36</sup> Ana uma e re a Imawu i a kudana le, gogo va lo, da Yesu wu ut̄ai lo ̄a ubut̄a wa e mere me le. Da u danai le, "Mat̄ana mo yongo n ad̄a."

<sup>37</sup> Da a panai wovon, adama a na e ene t̄a adanshi kak̄pisa ka'a i e kene. <sup>38</sup> Da u danai le, "Yi d̄ai i zuwai da yi a kupana wovon? Yi d̄ai i zuwai kpamu da i kp̄ad̄ai kushuku? <sup>39</sup> Lan̄ai ekiye ̄a va n ataka e ene ̄a va kat̄a i yeve mpa da. Sa'wai mu ye ene adama a na kak̄pisa ki n ikyamba n etele ba, uteku na mpa mi."

<sup>40</sup> Ana u danai le ili i nam pa ya, da u yotsongu le ekiye ̄a ni n ataka e ene ̄a ni. <sup>41</sup> Amma n nannai dem a ciga kushuku ba. Da maz̄anḡa ma shanai ad̄u e le m mereve. Da we ecei le, "Yi t̄a lo n ilikulya'a?" <sup>42</sup> Da e nekei ni kagimi ka kadan ko yoku uzaciki <sup>43</sup> ka na u dikai da u takumai lo ̄a āshi e le.

<sup>44</sup> Da u danai le, "Ili i nam pa ya, i da gaji n danai d̄a va ayin a na mi ishi kobolo n ad̄a. Ili i na a danai dem punu ̄a Wil̄a u Musa, n idani i eneki n i na yi punu a Katagarda ki Ishipa ka sai i shana."

<sup>45</sup> Da u bayuwai ad̄u e le adama a na e yeve kadanshi ka K̄ashile. <sup>46</sup> Da u doku u danai le, "Ili i nam pa, i da yi t̄a punu udani mayun Kishi sai ka ko so'o atakaci, kat̄a u d̄enga ̄a ukpisa a kanna ka tatsu. <sup>47</sup> N kula ku ni uma a kuya'an t̄a uma kadanshi ka K̄ashile, adama a na a shika unushi u le, kat̄a a cinukpa n u da. A git̄a a Ur-

ishelima a kubana a ubuta u uma dem. <sup>48</sup> Ada aza a na e enei ili i nam pa, banai i dana uma kakau dem. <sup>49</sup> Mpa n kaci ka va mi ta a kusu'uku da Ayinviki a Kashilet a na Dada vu va u yalankai da uzuwakpani. Amma vanai na a Urishelima sai ayin a na Ayinviki a Kashile a tawai wa da kata e neke da utsura na de gadi."

### A dikai Yesu a kubana gadi

(Mar. 16:19-20; Azu. 1:9-11)

<sup>50</sup> Da u dikai uma kupa n vuza te a n aza a na a buwai va a kubana a awata a likuci a, ali a kuyawa Bataniya. Ubuta u na u dengusai ekiye a ni, da u zuwakai le unasingai. <sup>51</sup> Ayi a katsuma ka kuzuwaka le unasingai, da a dikai ni a kubana gadi, da u kasakpai le. <sup>52</sup> Da e nekei ni tsugbayin. Da e yevei a lazai o kubono a Urishelima. Mazanga kpamu ma shanai a adu e le. <sup>53</sup> Da a uwai a Alisa a Gbayin da o yongosoi punu a kucikpa Kashile.



# Yahaya

## Ukuna u katagarda ka nam pa

Yahaya da, vuza na u danai katagarda ka nam pa, u yongo ta devu n Yesu a ayin a na Yesu wi a kuya'an ulinga u ni punu a aduniyan na. M megeshe ma de, da Yahaya wo okpoi vuza vi kelime vi te a katsuma ka azagbagba'in ka aza o Kutoni e Yesu (Kece punu a katagarda ka Azusuki). Punu a katagarda ka nam pa ka dana tsu ta ili i na i ya'in a ayin a na wi kobolo n Yesu.

Punu a katagarda ka nam pa ci ta e kene ili i na Yesu u danai da kpamu u ya'in ayin a na wi kobolo n uma. Punu feu ci ta e kukece arabali a nam pa: vuka va aza a Samariya vu na vi isai mini ma wuma, n vuka vu na a kana n unushi, n kaja'la ka ni Li'aziru vuza na u dengusa'i n wuma, kobolo n aza o yoku n abunda'i.

Yesu u dekei kaci ka ni "Mpa da", kula ku Kashile ku na ku la'i n cida n Ciyahuda. U yotsongi tsu agisana n abunda'i uteku u na ayi wi, tsu na wi magubi ma singai, ayi da kpamu kumi'li ku mayun. Yahaya u dansai uteku u na Yesu u ya'in ili i mereve i cindere i na yo okpoi urotu tsu uteku u na Yesu wi. Ili i mereve i yoku a katsuma ka nan lo i da'ada tsu na Yesu u potsokpoi makutsuma. Ayi wi ta ce Esheku a ni, vuza na u tsu kashakpa kuya'an ulinga ba.

Yahaya u dana ta ili i nam pa adama a na uma e neke adu n Yesu, ayi da Kishi. Punu a masala ma 3, kaba'in ka 16, ci ta a cucina de kadanshi ku utsura ka na ko yotsongi tsu na Kashile ka cigai uma punu a aduniyan a nam pa. Adama a na Yahaya we enei ili i nam pa raka n ashi a ni, ci ta a kufuda kuneke adu n ili i na u danai mayun da.

## Ili i na yi punu udariki a katagarda ka nam pa

1. Kubayuwā adama a ukuna u Yesu a na wi Kashile
2. Akaka a Yahaya vuza vu Kusumbu ka Akucina
3. Yesu u zagbai Mukumitoni n ni n iyain
4. Ili i mereve i gbagba'in i cindere i Yesu
5. Kuden ku ukocishi ku Yesu: Afada a ni n ukpa
6. Yesu wi ta n wuma kpamu
7. Yesu wu utai a ubuta wu Mukumitoni n ni

## Kirisiti Kishi da Akaka a na e ci neke wuma

1 Kafu a ya'an aduniyan, Akaka a i ta lo. † Akaka a i ta kobolo n Kashile, Akaka kpamu ili i te i da n Kashile. 2 Wi ta n Kashile ali kafu ayin a ugiti.

3 U ya'in ili raka nannai, babu ili i na a ya'in i na u kpa'dai kuya'an. 4 Akaka a nam pa a da'ada kumi'li ku wuma raka, da wuma u nan lo u tukai n kutashi u uma. 5 Kutashi ku na ku tsa akana a kayimbi, kayimbi ta na ka fuda ka kimbā kutashi ka ba.

6 Vuma vi yoku da, kula ku ni ku da Yahaya, †† vuza na Kashile ka suki tsu kalingata ka ni. 7 U tawai kudana uma ili i na yi mayun a ukuna u kutashi adama a na uma e neke adu. 8 Ayi a kaci ka ni ayi da kutashi ka ba, amma u tawā ta kudana uma ili i mayun adama a kutashi ka. 9 Kutashi ku mayun, ku na ki a kutukā n ku-

tashi adama a yaba dem, ki ta de a kutawā a aduniyan, gogo na ta na ku yawa ta de!

10 U tawai punu a aduniyan a na u ya'in, amma aduniyan e yeve yi ba. 11 U tawai a idika i ni, amma uma a ni a isa yi ba. 12 Amma uma o yoku a isai ni, ali da e nekei ni adu e le. Da'ada u nekei le utsura o okpo muku n Kashile. 13 Ana esheku e le a aduniyan a matsai le, u zuwa o okpo muku n Kashile ba. Kashile a kaci ka ni da u zuwai le o okpo muku n ni.

14 Akaka a o okpoi vuma da u yongoi na n atsu. Wi ta ushani n kasingai kobolo kpamu n ili i mayun. Ce ene ta tsugbayin ci ni, tsu da ta na wi isai adama a na ayi da Maku ma Kashile ende'en.

15 Yahaya u danai ukuna u mayun adama a ni, da u salai, "Ayi da n ya'ankai da kadanshi adama a ni: 'Vuza na n la'i umaci na a aduniyan u la'a mu ta n tsugbayin adama a na wi ta n wuma kafu a matsa mu.'" 16 Adama a ucigi u gbayin u ni a kubana wa tsu, wi ta n kasingai a tsu raka. U ci ya'ansa ta unasingai a kubana a ubuta u tsu ayin dem. 17 Uma a a isai Wilā adama a Musa, amma a isai kasingai m mayun kpamu adama e Yesu

† Aza Ayahuda i ta a kindā Kalingata an Kashile amma kau da n Kashile Dada. Na lo va da'ada uye u singai u na Yahaya wa kufuda wa gisangu tsu na Yesu wi. †† Yahaya punu a kaba'in ka nam pa, Yahaya Vuza vu Kusumbu ka Akucina da.

Kishi Kirisiti. <sup>18</sup> Babu vuza na u sa'wai kene Kāshile. Maku ma dāda endelen, vuza na wi derere n Kāshile, devu n Esheku kpamu, ayi u zuwa t̄a uma e yeve ili i na Kāshile ko yotsoi mayin.

### Yahaya u ya'in kadanshi ku ukuna u Yesu

(Mat. 3:1-12; Mar. 1:1-8; Luk. 3:1-18)

<sup>19</sup> Aza e kelime a Ayahuda a Urishelima a suki anan ganu vi yoku n aza a kubankā ulinga a Alisā a Gbayin u Yahaya vuza na wi a kuya'an kusumbu ka akucina. A bana e ece yi, "Avu da vi ci ya'an ya?"

<sup>20</sup> U iwain kushuku le, amma u dansai mejege, u danai, "Mpa da Kishi ka ba."

<sup>21</sup> Dada e ecei ni, "Avu da baci Kirisiti Kishi ba, avu da tamkpamu ya? Iliya da vi?" †

Wu ushuki, "Ala, mpa da ba."

E ecei ni, "Avu Keneki ku uzagbi ka'a?"

Wu ushuki, "Ala, mpa Keneki ka'a ba."

<sup>22</sup> Dada a danai, "Avu da ya? Ushuku tsu, kat̄a ci ciya tsu bana tsu dana aza a na a suki tsu. Yayi vu danai avu vi?"

<sup>23</sup> Wu ushuki le n ili i na keneki Ishaya u danai:

"Mpa kalakatsu e medevile e mere mu une,

'Lapulai uye adama a Vuzavagudu.' " ††

<sup>24</sup> Afarishi ele da a suki alingata a. <sup>25</sup> E ecei, "Avu da baci Kishi ba, ko Iliya, ko Keneki ku uzagbi ba, yi dai i zuwai da vi ya'in kusumbu ka akucina tsu nam pa?"

<sup>26</sup> Yahaya u danai le, "N ya'in kusumbu ka akucina m mini, amma punu na a ubuta u kobolo u nam pa vuza yoku da vu na i yevei ba. <sup>27</sup> Ayi da vuza na u kutawa ka-capa ka va. N yawa ko n fodo ataka a ni ba."

<sup>28</sup> Ili i nam pa rakā i ya'an ta a likuci i Bataniya a kasana ko Kudolu ku Urdu a ubuta u na Yahaya wi a kuya'anika uma kusumbu ka akucina.

### Yesu Magiri ma Kāshile

<sup>29</sup> Ana kayin ka asai, da Yahaya we enei Yesu a kutawa kucina yi, Yahaya u danai, "Na va dada Magiri ma Kāshile ma na u tsu takpa unushi u uma punu a aduniyan. <sup>30</sup> Ayi da vuza na n ya'in de kadanshi ka ni ana n danai wi lo a kutawa, 'Vuza na n la'i umaci na aduniyan u la'a mu ta n tsugbayin adama a na wi ta n wuma kafu a matsa mu.' <sup>31</sup> Mi ishi n yeve a na ayi da ba, amma mi ta a kuya'ansa kusumbu ka akucina m mini adama a na n zuwa uma a Israila e yeve yi."

<sup>32</sup> Dada Yahaya u danai, "Me enei Ayinviki a Kāshile a utai gadi tsu modoi da ma yikpai a gadi vi ni da ma shamgbai de. <sup>33</sup> Mi ishi n yeve a na ayi da ba, amma ana Kāshile ka suki mu n ya'ansa kusumbu ka akucina m mini, da u danai mu, 'Ayin a na baci ve enei Ayinviki a Kāshile a kucipa u vuza da a shamgbai de, ayi na lo va ayi da vuza na vi a kulansa va. Ayi da vuza na u ci ya'an kusumbu ka akucina n Ayinviki a Kāshile.' <sup>34</sup> Me enei nannai u ya'in u Yesu. Adama a nannai, mi ta a kudana da mayun ayi da Maku ma Kāshile."

† Adama a na Kāshile ka dika ta Iliya ayi bi'i n wuma, Ayahuda i ta a kuvana Iliya u bono. Musa u dana ta aza a Israila keneki an ayi Musa. Ayahuda i ta a kuvana keneki. †† 1:23 Ish. 40:3.

### Mukumitoni n iyain n Yesu

<sup>35</sup> Ana kayin ka asai kpamu, Yahaya de m mukumitoni n ni n re a kuya'anika uma kusumbu ka akucina kpamu, <sup>36</sup> da we enei Yesu a nwalu, da u danai, "In-danai, Magiri ma Kāshile ma na!"

<sup>37</sup> Ana mukumitoni n re n nan lo a panai Yahaya u danai nannai, da o tonoi Yesu. <sup>38</sup> Da Yesu u kpatalai da we enei le o kutono yi, da we ecei, "Yi dai yi a kulansa?"

A ushuki, "Rabbi, te vi o kuyongo?" ("Rabbi" da da "Malum".)

<sup>39</sup> Wu ushuki, "Tawa ye ene." (Ayin a nan lo a da da derere n viyum vu nashi vu kannu. †) A banai kobolo n ayi da e enei ubuta wa, da a shamgbai n ayi ali kannu ko kotsoi.

<sup>40</sup> Makumitoni me te ma dada Andarawu vangu vu Sima Biturusu. <sup>41</sup> Ili i na Andarawu u ya'in gogo va lo i da da u lansa vuza ni da u danai ni, "Ce ene ta Kishi ka!" (N Ciyahuda a danai "Kishi" ka da kpamu e ci deke "Kirisiti" derere da wi n Cihelene. †) <sup>42</sup> Dada Andarawu u dikai Sima a kubana u Yesu.

Yesu wi indanai ni da u danai, "Avu da Sima. Esheku a nu a da Yahaya. † Ya'an o bono e deke wu Kefasu," ("Kefasu" da da kpamu "Biturusu".) ††

### Yesu u zagbai Filibu n Nataniya

<sup>43</sup> Ana kayin ka asai kpamu, Yesu u cigai kubana a Galili. U cinai Filibu da u danai ni, "Tono mu."

<sup>44</sup> Besaida likuci i Filibu i da yi ishi kobolo n i Andarawu m Biturusu. <sup>45</sup> Filibu u lansa Nataniya da u danai ni, "Ci ciya ta vuma vu na Musa u danakai tsu adama a ni a Wila. Eneki a kpamu a dana ta adama a ni. Ayi da Yesu, maku ma Isuhu, † Nazara kpamu likuci i ni i da."

<sup>46</sup> Amma Nataniya u danai Filibu, "Ili i singai yi ta a kutu a Nazara?"

Filibu wu ushuki, "Tawa ye ene."

<sup>47</sup> Ana Yesu we enei Nataniya a kutawa wa ni, da u danai, "Na da matsukaya ma mayun mi Israila. Ayi vuza vu kalya'a da ba."

<sup>48</sup> Nataniya we ecei, "Nini dai vi yevei mu?"

Yesu wu ushuki, "Kafu Filibu u deke wu, me enei wu ta a kumi'i ku madanga ma mabiri."

<sup>49</sup> Dada Nataniya u danai, "Malum, avu Maku ma Kāshile ma'a. Avu da Mogono ma aza a Israila."

<sup>50</sup> Da Yesu we ecei, "Vi neke ta kadu nu mpa adama a na n danai me enei wu ta a madanga ma? Yi ta e kene ili i na i la'i na m gbayin."

<sup>51</sup> Da Yesu u danai le, "Mi ta a kudana da mayun, yi ta e kene gadi u bayuwa n alingata a Kāshile a kukumba gadi n a cipa u Maku ma Vuma." †

‡ Katagarda ka Cida ko yoku ka dana ta "viyum vu kupa." Uteku u na ele e ci kece ayin n ayin a cau a da, viyum vu kupa da da uteku u na atsu tsu dana viyum vu nashi vu kannu gogo na. †† Ula Kefasu m Biturusu dem vi le da da "katali".

### Yesu u bonokoi mini ma gbani maḳyaṅ †

2 A kanna ka tatsu, a ya'in kaḳiḳi ko yolo a likuci i Kana vu Galili. Anaku e Yesu lo u banai. 2 Da feu a banuki Yesu m mukumitoni n ni. 3 Ana maḳyaṅ maḳiḳi ma mo kotsoi, da anaku a a danai ni, "Maḳyaṅ ma mo kotso ta."

4 Da Yesu wu ushuki, "Mma, yi dai i zuwai da vi a kugbandarasa mu n ili i nam pa? Kaḳa ayin a va a yawa ba."

5 Da anaku a ni a danai agbashi a, "Ya'in ili i na u danai da i ya'an dem."

6 A ayin a cau, Ayahuda i ta n uteku u na a ci ya'ansa kuzala i baci a kutakpa nshinda. Adama a nannai, aza a kpa'a a i ta n atali a na e she'wei tso ogbodo a mini a tali. Ogbodo a nam pa a gbagba'in a da ali a yawa ta tsu na a kufuda a kudika mini ali edele kamanga a kubana kamankupa.

7 Yesu u danai agbashi a, "Shatangi ogbodo a m mini." Da ta na a shatangi a da belele.

8 Da u danai le, "Gogo na kenuki mini ma kaḳa i neke vuzagbayin vu kaḳiḳi va."

Da ta na a ya'in nannai. 9 Ana vuzagbayin vu kaḳiḳi va u kondoi ma'a da u cinai wana dai mo bono maḳyaṅ. U yeve ubuta u na maḳyaṅ mu utai ba, amma agbashi a na a tukai va e yeve ta ubuta u na ma mu utai. Da u dekei vuza vi yolo i savu va, 10 da u danai ni, "A ugiti u kaḳiḳi ko yolo da da e ci neke uma maḳyaṅ ma na ma la'i n ugalin. A kubana megeshe, omoci a o so'lo baci n abundai kaḳa e yeve a tuka m maḳyaṅ ma na ma galin mayin ba, e neke uma a nannai. Amma vu sokongu ta maḳyaṅ ma singai ali a kutawa gogo na."

11 Ta de a Kana vu Galili Yesu u ya'in urotu wi ili i mereve yu ugiti i ni. Ta de kpamu u yotsongi tsugbayin ci ni. Da mukumitoni n ni e nekei adu e le wa ni.

12 Ana ka nan lo ko kotsoi, da u lazai a kubana a likuci i Kafarnahum kobolo n anaku a ni, n amgbu a ni, m mukumitoni n ni da o yongoi de ayin ukeci.

### Yesu u lapulai Alisa a Gbayin

(Mat. 21:12-13; Mar. 11:15-17; Luk. 19:45-46)

13 Da Yesu u banai a Urishelima adama a na ayin a Kaḳiḳi ka Kupasamgbanai a yawa ta devu. 14 Ana u banai a Alisa a Gbayin, da u cinai uma e kudenge anaka nu nlala nu ntapambara. Da we enei aza a na i a idashi a irikpa a kusaba'asa ikebe kakau. 15 Da u dikai awin da u cali vukpangiri. Da u lokoi yaba dem wu utai punu a Alisa a n anaka e le nu nlala n le. Da u mutsupai irikpa a aza a na a ci ya'an kasaba'a ki ikebe, da u wacuwai ikebe yi iyum dem. 16 Da u danai aza a na i e kudenge ntapambara, "Takpai ili i nam pa yu utaka pulai, kaḳa i bonoko kpa'a ke Esheku a va kuden ba."

17 Ana ka nam pa ka ya'in, da mukumitoni n ni n cibai n kansa ka na a danai de a Katagarda ka Cida,† "Ucigi u va a ubuta u kpa'a ku nu u da u kuna mu." ††

† A ubuta u nan lo maḳyaṅ n adimbi a da a ya'ankai ma'a ba, amma a ubuta u madanga ma na e ci deke inabi. A ya'an ta ma'a uteku u na uma o kuso'o n abundai kaḳa ma maka le. †† 2:17 Ishp. 69:9.

18 Aza e kelime a Ayahuda e ecei Yesu, "Ili i mereve ye ne i dai va kuya'an adama a na vi yotsongu uteku u na vi ciyayi utsura u na vi ya'an nahannai?"

19 Da wu ushuki le, "Fadai alisa a nam pa, mi ta a kuma'asaka a da a katsuma ka ayin a tatsu."

20 Da a ushuki, "Ana a gitai kuma'a Alisa a nam pa, a ya'an ta aya amangere n a tali kafu o kotso! Nini dai vo kukotso kuma'a a da a katsuma ka ayin a tatsu?"

21 Amma ana Yesu wu ulai "alisa a," kadanshi ki ikyamba ka ni ka'a wi a kuya'an. 22 Ana a dengusai ni a kasaun, da mukumitoni i ni n cibai ana u ya'in kadanshi ka nam pa. Da a ushuki n kadanshi ke Yesu n Katagarda ka Cida.

### Yesu u yeve ta adu a uma

23 Ana Yesu wi punu bili a Urishelima adama a Kaḳiḳi ka Kupasamgbanai, uma n abundai e nekei adu e le wa ni adama a na e ene ta urotu wi ili i mereve i na u ya'in. 24 Amma Yesu u yeve ta uteku u na uma i a adu e le, da u iwain kukasakpa le e shesheke yi ili i na u kuya'an. 25 Vuza da u zuwai ni u yeve le ba, adama a na ayi u yeve le ta de.

### Nikodimusu u banai u Yesu

3 A katsuma ka Aza e Kusheshe, vuza yoku wi ta punu, kula ku ni ku da Nikodimusu, ayi Kafarishi ka'a. 2 Kanna ke te n kayin, u banai u Yesu da u danai, "Vuzagbayin, ci yeve ta a na Kashile ka'a ka suki nu vu tawa vu ya'an ka tsu kuyotsongusu. Babu vuza na u kuya'an urotu wi ili i mereve tsu nam pa, sai Kashile ki kobolo n ayi."

3 Yesu u danai, "Mi ta a kudana wu mayun, babu vuza na u ku'uwa o tsugono tsu Kashile† sai o doku a matsasaka vuza nan lo va ire."

4 Da Nikodimusu u danai, "Amma vuza u kutsa baci tamkpamu de, nini dai o kudoku a matsasaka yi kpamu? Wi o kudoku wo bono a katsuma ka anaku a ni kpamu ba. To, nini dai o kudoku a matsasaka vuma ire?"

5 Amma Yesu wu ushuki, "N dana wu mayun, babu vuza na u ku'uwa o tsugono tsu Kashile sai u ciya a matsasaka yi m mini kobolo kpamu n Ayinviki a Kashile. 6 Isheku i da i tsu matsa vuma n ikyamba, amma Ayinviki a Kashile a da a tsu zuwa vuma u ciya wuma. 7 Kaḳa vi ya'an mereve ana n danai nu, 'Ada da aza a na o kudoku a matsasaka kpamu va,' ba. 8 Wunlai u tsu lapa ta a ubuta u na we enei u ya'in ni, kaḳa kpamu avu vu pana izumgbi i ni, amma ve kuyeve ugiti ba, n ubuta u na wi a kubana ba. Nannai da u kuya'an kpamu Ayinviki a Kashile a matsasaka baci vuza."

9 Nikodimusu we ecei, "Nini dai ili i nan lo i kuya'an?"

10 Yesu wu ushuki, "Avu malum ma gbayin ma'a a Israila. Nini dai va kudoku ve yeve ili i nam pa ya ba? 11 N dana wu mayun, tsu dansa ta ili i na ci yeve, kaḳa kpamu tsu dana ukuna wi ili i na ce enei, amma ada yu ushuku n ili i na tsu danai da ba. 12 N dana da ta ukuna wi ili i na yi punu na a idika, ada ta na i neke adu a da

nu mpa ba. Adama a nannai, n dana dā baci ukuna wi ili i Kāshile, i kuneke ̄du ̄ dā nu mpa ba. <sup>13</sup> Mpa dā endelen, Maku ma Vuma, vuza na u k̄as̄akp̄ai gadi da u t̄aw̄ai a idika da wi o kubono gadi kpamu. <sup>14</sup> Tsu na Musaf̄ u dengus̄ai koko k̄a viyum vi shili a madanga na de a kakamba, ta nannai ̄ kudengus̄a Maku ma Vuma. <sup>15</sup> K̄at̄a vuza na baci de dem u nekei k̄adu u Maku ma Vuma wi t̄a ̄ kuciya wuma u babu uteku.

<sup>16</sup> “Kāshile u nekei Maku mu ucigi mā ni me te endelen adama a vuza na baci de dem u nekei k̄adu w̄a ni w̄a kukuw̄a ba, amma u ciya wuma u babu uteku. Nahannai da uteku u na Kāshile ka la'i n kuciga uma a aduniyan a nam pa. <sup>17</sup> Kāshile kpamu k̄a suku Maku mā ni a aduniyan adama a na wi ilukp̄a uma ba. U suku yi t̄a adama a na wi isa le. <sup>18</sup> A kuya'an ka aza a na e nekei ̄du e le u Maku ma afada ba. Amma a ya'an ka t̄a de aza a na ̄ kp̄ad̄ai kuneke ̄du e le, adama a na e nekei ̄du e le m Maku mā Kāshile ende'en ba. <sup>19</sup> I dāda i zuwai afada a nam pa i lo adama e le: Kutashi ku t̄aw̄a t̄a a aduniyan, amma a ciga ku dā ba. A cigai kayimbi, adama a na i t̄a a kuya'an ili i gbani-gbani. <sup>20</sup> Aza a na a ci ya'an ili i gbani-gbani a iwan t̄a kutashi, k̄at̄a kpamu a kp̄ad̄a kutaw̄a ̄ ubut̄a u kutashi wa, adama a na a ciga vuza we ene ukuna u gbani-gbani u le ba. <sup>21</sup> Amma aza a na o tonoi uye u mayun ̄ t̄aw̄a t̄a ̄ ubut̄a u kutashi. Yaba dem kpamu wi t̄a e kene le a kuya'an ili i na Kāshile ka cigai le a ya'an.”

#### Yahaya u ya'in kadanshi ku ukuna u Yesu

<sup>22</sup> M makyan kenu, Yesu m mukumitoni n ni a banai a ubon u Yahuda, ̄ ubut̄a u na a ya'in de megeshe a kuya'an ka uma kusumbu ka akucina. <sup>23-24</sup> A ayin a nam pa, babu na a zuwai Yahaya ̄ kunu ku ugbashi. Yahaya bi'i a kuya'an ka uma kusumbu ka akucina a Anon, ̄ ubut̄a u na wi da'in n Salima ba, adama a na mini mi t̄a de n ̄bund̄ai. Uma o yongoi a kubana w̄a ni, ̄ ayi ta na a kuya'an ka le kusumbu ka akucina. <sup>25</sup> Mukumitoni n Yahaya n yoku ̄ kan̄ai kanananai n vuma vi Israila adama a ukuna u kutakpa nshind̄a. <sup>26</sup> A banai u Yahaya da danai ni, “Malum, vuma vu na vu cinai a upashi u Kudolu ku Urdu, vuza na vu danai ̄ ayi da Kishi ka, wi t̄a kpamu a kuya'an ka uma kusumbu ka akucina. Yaba dem kpamu wi a kubansa de a na ̄ t̄aw̄a ̄ tsu.”

<sup>27</sup> Yahaya wu ushuki, “Vuma u ci ciya t̄a ili i na Kāshile ke ci neke yi koci. <sup>28</sup> Ad̄a da i panakai mu n danai, 'Mpa da Kishi ka ba, amma mpa da Kāshile k̄a suki n lapula uye adama ̄ ni.' <sup>29</sup> Vuka vu savu vu bana t̄a ̄ ubut̄a u na vali savu vi ni vi. K̄aj̄a'la ka vuza vi yolo i savu u tsu shamgba t̄a devu adama a na u pana akucina ̄ ni. Mpa da k̄aj̄a'la ka vuza vi yolo i savu, mi t̄a m maz̄anga n ̄bund̄ai adama ̄ ayi feu wi t̄a m maz̄anga. <sup>30</sup> Mayun da u la'a m gbayin a kubana, k̄at̄a kpamu mpa m bono kenu a kubana feu.”

#### Vuza na wu ut̄ai gadi

<sup>31</sup> Yahaya u lya'i kelime da u danai, “Vuza na wu ut̄ai gadi u la'a t̄a uma r̄aka n tsugbayin. Vuza na wu ut̄ai punu a aduniyan ̄ ayi vuza va aduniyan dā, kadanshi ka aduniyan ka'a kpamu u ci ya'an. Amma ̄ ayi na wu ut̄ai gadi va u la'a t̄a yaba dem a aduniyan na. <sup>32</sup> U tsu dansa t̄a i na we enei da kpamu u panai, amma babu vuza na u tsu ushuku n ili i na u tsu dansa. <sup>33</sup> Vuza na baci wu ushuki n akaka ̄ ni, u yotsongu t̄a a na u nekei k̄adu n ili i na Kāshile ka danai mayun dā. <sup>34</sup> Vuma vu nan lo vu na Kāshile k̄a suki, kadanshi k̄a Kāshile ka'a u tsu dansa, adama a na Kāshile ke neke yi t̄a utsura wa Ayinviki ̄ ni tukpa. <sup>35</sup> ̄ Ayi dā feu Maku ma na Kāshile ka cigai, dā u nekei ni utsura wi ili r̄aka. <sup>36</sup> Aza a na e nekei ̄du e le m Maku ma, i t̄a n wuma u babu uteku, amma aza a na a cikpai Maku ma ba, ̄ kuciya wuma u nan lo ba. Kāshile ki t̄a a kuya'an wupa n ele ko wanai.”

#### Yesu u ya'in kadanshi n vuka vu Samariya

**4** Yesu u lya'i kelime n kuciya aza o kutoni n u ya'an kai le kusumbu ka akucina. Afarishi a panai aza o kutoni a a yimkpa t̄a ali a la'i aza o kutoni a Yahaya n k̄bund̄ai. <sup>2</sup> (Yesu ̄ k̄aci k̄a ni u ya'an ka vuza kusumbu ka akucina ba, amma mukumitoni n ni n ya'an t̄a.) <sup>3</sup> Yesu u yeve t̄a a na Afarishi a panai ka na wi a kuya'an, da u k̄as̄akp̄ai Yahuda da u git̄ai nwalu o kubono ̄ Ḡalili.

<sup>4</sup> Uye wa u pasamgbana t̄a punu a idika i Samariya. t̄ <sup>5</sup> ̄ Ayi a nwalu a Samariya da u yawai ̄ likuci i na e ci deke Saika i da yi da'in n kashina ka na Yakubu u nekei maku mā ni de Isuhuf̄ ba. <sup>6</sup> Ta de kayinva ka Yakubu ki. N kannu, ana Yesu wo o'oi adama a na u ya'an t̄a nwalu k̄au, dā u d̄as̄angi lo devu a kayinva ka.

<sup>7-8</sup> Ayin a na mukumitoni n ni m banai asuvu ̄ likuci kutsula ilikulya'a, dā vuka vu Samariya vi yawai lo a kayinva ka kukenuki mini. Da Yesu u folonoi ni, “Ne'e mu mini n so'o.”

<sup>9</sup> Da u ya'in mereve adama a na Ayahuda i n ili i na i gasai le n Asamariya ba. Da u danai Yesu, “Avu Kayahuda ka'a, mpa tamkpamu vuka vu Samariya da. Yi d̄ai i zuwa dā vi o kufolono mu mini?”

<sup>10</sup> Da wu ushuki ni, “Vi yeve ili i na Kāshile ki a kuciga ke ne'e wu ba, vi yeve kpamu vuza na wi o kufolono wu mini mo kuso'o ba. Ishi baci vi yeve, vi ishi o kufolono mu n neke wu mini ma na me ci neke wuma.”

<sup>11</sup> Da u danai, “Vuzagbayin, vi bi'i m moko'o ba, kayinva ka ta na ki t̄a n uḡavi. Te d̄ai v̄a kuciya mini ma nam pa ma na me ci neke wuma? <sup>12</sup> Akaya ̄ tsu Yakubu ̄ ayi dā u ḡav̄ai kayinva ka nam pa. ̄ Ayi n limata i ni n kuzuwa ku ni o tsu so'o t̄a mini punu. Avu vu la'a t̄a Yakubuf̄ m gbayin?”

<sup>13</sup> Da wu ushuki, “Vuza na baci de dem u so'i mini ma nam pa, kakuli ki t̄a o kudoku k̄a kan̄a yi. <sup>14</sup> Amma aza a na o so'i mini ma na n kuneke le na, kakuli ko kudoku k̄a kan̄a le ba. Amma mini ma nan lo mi t̄a o

kokpo an kashi ka mini ka na ke kuneke le wuma u babu uteku."

<sup>15</sup> Da u danai ni, "Vuzagbayin, neke mu mini ma nam pa, adama a na n doku m pana kakuli ba, ali n doku kpamu m bono na kukenuki mini ba."

<sup>16</sup> Da u danai ni, "Bana vi deke vali vu nu karta i bono kobolo na."

<sup>17</sup> Da wu ushuki, "Mpa mi n vali ba."

Da wu ushuki ni, "Mayun da vu danai vi n vali ba."

<sup>18</sup> Vu olo ta de ali a tawun amma vali vu na yi idashi gogo na yi o yolo kobolo ba. Vu dana mu ta ili i mayun."

<sup>19</sup> Da u danai, "Vuzagbayin, me ene ta avu va keneki kala. <sup>20</sup> Ikaya i va i cikpa ta Kashile a Kusan ku Garizim, amma ada Ayahuda i danai sai a Urishelima u da ubuta u cida u na a kucikpa Kashile."

<sup>21</sup> Da u danai ni, "Vuka, ushuku nu mpa, ayin i ta lo a kutawa ana uma a kucikpa Dada ko a kusan ku nam pa ko a Urishelima ba. <sup>22</sup> Ada Asamariya, kenu da i yevei ukuna u vuza na yi a kucikpa, ats tamkpamu Ayahuda ci yevei kakuna ka ni raka n abundai, adama a na wishi wi ta a kutu a ubuta wa Yahuda. <sup>23</sup> Ayin i ta lo a kutawa, mayun ayin a a yawa ta de, ana Ayinviki a Kashile a kuzuwa uma a cikpa Kashile uteku u na wi mayun. Ele na da aza a na Dada u cigai a cikpa yi.

<sup>24</sup> Kashile ayinviki a da. Sai n utsura wa Ayinviki a Kashile da uma a kufuda kucikpa yi uteku u na wi mayun."

<sup>25</sup> Da vuka vu danai, "N yeve ta a na Kishi ki lo a kutawa. Ayi da vuza na e ci deke Kirisiti. Ayin a na baci u tawai, wi ta a o kutonoko tsu ili dem."

<sup>26</sup> Yesu u danai, "Mpa na mi a kadanshi n avu gogo na, mpa da vuza va."

### Mukumitoni m bonoi a kayinva ka

<sup>27</sup> Yesu bili a kadanshi ka, da mukumitoni n ni m bonoi. Da a ya'in mereve ka ana a cinai ni a kadanshi n vuka. Amma ko vuza te u dana vuka va, "Yi dai vi cigai?" ko e ece Yesu, "Yi dai i zuwai da vi a kadanshi n ayi?" ba. <sup>28</sup> Da vuka va vu kasakpai madiki ma mini ma ni, da u bonoi asuvu a likuci da u danai yaba dem, <sup>29</sup> "Tawai ye ene vuma vu na vu danai mu ili i na n ya'in dem! An wa ya'an wo ayi da Kishi ka?" <sup>30</sup> Da a utai a likuci ya da a banai kene Yesu.

<sup>31</sup> Kafu uma a likuci a yawa, da mukumitoni n Yesu n danai ni, "Malum, tsu folono wu ta, Iya'a bili ilikulya'a."

<sup>32</sup> Amma da u danai le, "Mi ta ni ilikulya'a i na karta i yevei ba."

<sup>33</sup> Da a gitai mecenshenei, "Vuza yoku u neke yi ta ilikulya'a?"

<sup>34</sup> Da u danai, "Wi ta uteku u na ilikulya'a yi mu, n ya'an baci ulinga u na vuza na u suki mu n ya'an, wi ta kpamu an ilikulya'a wa va ayin a na baci n kotsoi ulingawa. <sup>35</sup> Yi ta n kansa ka kadanshi ka na i danai, "Wotoi u nashi u da u buwai karta uma e yeve a gitai vika'a." Amma n dana da, indanai mayin, yi ta e kene i dekpei da e ge'wei a kuvana vika'a. <sup>36</sup> Ko n gogo na vuza vi vika'a wi ta a kisa katsupu, da kpamu wi a o kubo-

longu adama a wuma u babu uteku. Adama a vuza na u ya'in vica'a n vuza na u ya'in vika'a a ya'an mazanga kobolo. <sup>37</sup> Kansa ka nam pa mayun da, 'Vuza yoku u ya'in vica'a, da vuza yoku kpamu kau u ya'in vika'a.' <sup>38</sup> N suku da ta i kya'a ili i na i kpa'ai kucimba. Aza o yoku a da a cimbai, ada tamkpamu i ciyai punu ili a ulinga u le."

### Asamariya n abundai e nekei adu

<sup>39</sup> Asamariya n abundai a likuci i nan lo e nekei adu e le n Yesu adama i na vuka va vu danai, "U danai mu ili i na n ya'in raka." <sup>40</sup> Ana Asamariya a a tawai u Yesu o folonoi ni u cipa we le, da u shamgbai de ayin e re koci. <sup>41</sup> Da uma kpamu n abundai e nekei adu e le adama ili i na u danai le.

<sup>42</sup> Da a danai vuka va, "Ili i iyain i dada ci neke ta adu u Yesu adama a kadanshi ka nu, amma gogo na ci neke ta adu adama a na tsu panaka yi ta n kaci ka tsu. Ci yevei gogo na a na vuma vu nam pa wi Kishi ka aduniyan."

### Yesu u potsokpoi maku ma taji vi yoku

(Mat. 8:5-13; Luk. 7:1-10)

<sup>43</sup> Ana ayin e re a lazai, da Yesu u banai a Galili. <sup>44</sup> (U dana le ta de, "A ci cikpa keneki a likuci i ni ba.") <sup>45</sup> Ana u yawai a Galili da uma a rabasai ni, adama a na e ene ta de ili i na u ya'in a ayin a Kadiva ka Kupasamgbani a Urishelima adama a na ele feu a bana ta Kadiva ka.

<sup>46</sup> Yesu bili punu a Galili, da u bonoi a likuci i Kana, a ubuta u na u bonokoi de mini makyar. Taji vi yoku vi ta idashi de a likuci i Kafarnahum, maku ma taji ma nan lo mi ta nu mbanaki. <sup>47</sup> Ana taji va u panai Yesu wu utai Yahuda da u yawai a Galili, da u banai wa ni da u folonoi ni u bana Kafarnahum, karta u potsokpo maku ma ni, adama a na maku ma mi ta devu n ukpa.

<sup>48</sup> Da Yesu u danai ni, "Ko vuza te vu da u kuneke kadu ba, sai ye ene urotu wi ili i mereve kobolo n imodi."

<sup>49</sup> Da taji va u danai, "Vuzagbayin, tawa a kpa'a ku va, babu na maku ma va ma kuwa."

<sup>50</sup> Da Yesu wu ushuki ni, "Bana a kpa'a. Maku ma nu mi ta n wuma."

Da vuma u nekei kadu n ili i na Yesu va u danai, da u lazai o kubono a kpa'a. <sup>51</sup> Ayi a nwalu da agbashi a ni o yoku a gasai n ayi, da a danai ni, "Maku ma nu mo potso ta!" <sup>52</sup> We ece le ayin a na maku ma mo potsoi, da a ushuki, "Kutaru ka kukasakpa yi ta a muntsa ma viyum vi te vu kannu."

<sup>53</sup> Da esheku a maku a e yevei a na ayin a nan lo a da derere Yesu u ya'in kadanshi u danai, "Maku ma nu mi ta n wuma." Vuma va n aza a kpa'a a ni raka e nekei adu u Yesu.

<sup>54</sup> Na va dada ili i mereve i ire i na Yesu u ya'in ana wu utai a Yahuda da u yawai a Galili.

### Yesu u potsokpoi makutsuma

5 Ana i nan lo i ya'in, Yesu u banai a Urishelima adama a kaqdiva ka Ayahuda ko yoku. <sup>2</sup> Punu a ubirini u Urishelima, kadaba ko yoku ka na e ci deke Batasada n Ciyahuda ki ta lo devu n Utsutsu wi Nkyon. A kpa'la ta ali afalaka a tawun ukara'li u kadaba wa. <sup>3</sup> Uma n abundai aza a mbanaki iva'in a kakinu ka kadaba ka. Aza o yoku ayimba a da, aza o yoku kpamu nkutsuma. [O yongoi a kuvana mini ma ma vura. <sup>4</sup> Ayin o yoku kalingata ka Kashile ka tsu tawa ta adama a na u vura mini ma. Vuza na u kugita ku'uwa a mini ma wi ta o kupotso.] <sup>5</sup> Vuma vi yoku iva'in de nu mbanaki ali aya kamankupa n kunlai. <sup>6</sup> Yesu we enei ni iva'in de, da u yevei a na vuma va wi nu mbanaki ali ayin n abundai. Dada we ecei ni, "Vi ciga ta vu potso?"

<sup>7</sup> Vuma va wu ushuki, "Mi a kufuda ba, Vuzagbayin, adama a na mi n vuza na u kubanku mu n uwa a kadaba ka ba, a ayin a na baci a vura ka'la. Mpa a kat-aci a na ma yawa de, kata vuza yoku u la'asa mu kata u uwa kelime ka va."

<sup>8</sup> Yesu u danai ni, "Denga vi dika kajiba ka nu, kata vu wala." <sup>9</sup> Gogo'lo lo da vuma va u potsoi. U katilai kajiba ka ni da ta na u walai.

Kanna ka na u ya'in ili i nam pa ya n Ashibi a da. <sup>10</sup> Ana aza e kelime a Ayahuda e enei vuma va u dikai kajiba ka ni, da a danai ni, "Anana da Ashibi! Wilu wu ushuku vuza u dika kajiba n Ashibi ba."

<sup>11</sup> Da wu ushuki, "Vuma vu na u potsokpoi mu u dana mu ta, "Dika kajiba ka nu vu wala."

<sup>12</sup> Dada e ecei ni, "Yayi tamkpamu vuma vu na u danai nu vi ya'an nannai?"

<sup>13</sup> Amma ayi u yeve bili vuza na u potsokpoi ni va ba, adama a na kabundai ka uma ki ta lo a ubuta wa, Yesu kpamu wana dai u laza n kabini.

<sup>14</sup> Megeshe de kenu, Yesu u cinai vuma va a Alisa a Gbayin da u danai ni, "Indana bili, vu potso de. Kasakpa kuya'an unushi adama a na ili i gbayin i wuya-wuya i ciya wu kpamu ba." <sup>15</sup> Dada vuma va u banai u danai aza e kelime a Ayahuda a na Yesu da u potsokpoi ni.

<sup>16</sup> Da a gitai kutakacika Yesu n abundai adama a na u ya'an ta ili nannai n Ashibi. <sup>17</sup> Amma da Yesu u danai le, "Dada vu va wi ta ulinga ayin tutu, mpa feu mi ta ulinga." <sup>18</sup> Adama a nannai, aza e kelime a Ayahuda a gbagbalai a cigai kuna yi a na u kpadai kutono wilu wa Ashibi. Amma ili i na i la'li n kunamgba kpamu i dada ana u danai Kashile ka'la Esheku a ni, i na i zuwai ni wo okpoi derere n Kashile.

### Esheku e ci neke ta Maku ma utsura

<sup>19</sup> Yesu u danai, "N dana da mayun, Maku ma mi a kufuda kuya'an ili ayi n kaci ka ni ba. Ili i na u ci ya'an i dada i na we enei Esheku a kuya'an. Ili i na baci Esheku a ya'in i dada Maku ma ci ya'an feu. <sup>20</sup> Esheku a ciga ta Maku ma, da u yotsongi ni ili raka i na ayi Esheku a a ci ya'an. Amma Esheku a i ta o kuyotsongu

Maku ma ili i na i la'li m gbagbalin i na i la'li i nam pa, adama a na raka vu da i ya'an mereve. <sup>21</sup> Maku ma me ci neke ta wuma wa aza a na u cigai kuya'an nannai, uteku u na kpamu Esheku a a tsu dengusa le a ubuta wu ukpa kata kpamu u neke le wuma. <sup>22</sup> Esheku a ci ya'an vuzafada ba, amma u zuwa ta Maku ma ni mo okpo keyevikafada u yaba dem. <sup>23</sup> Esheku a ciga ta yaba dem u cikpa Maku uteku u na a kucikpa yi. Yaba dem u iwan baci kucikpa Maku ma, derere da n kulivan kucikpa Esheku a na a suki ni.

<sup>24</sup> "N dana da mayun, vuza na baci de dem u panai ili i na n danai, da kpamu u nekei kudu u vuza na u suki mu, wi ta a kuciya wuma u babu uteku. Vuma vu nan lo a kilukpa yi ba, u fatasa ta de ukpa a kubana wuma. <sup>25</sup> N dana da mayun, ayin i ta lo a kutawa, a yawa ta de ta na ana akpisa a kupana kalakatsu ka va, ka Maku ma Kashile, aza a na a panai ta na a kuciya ta wuma. <sup>26</sup> Esheku a i ta n utsura u na u kuneke wuma, u neke ta ta na icu'u yu utsura i nan lo ya u Maku ma ni. <sup>27</sup> U neke ta Maku ma ni utsura u ya'an vuzafada dem afada, adama a na ayi Maku ma Vuma ma'la.

<sup>28</sup> "Kata i ya'an mereve adama a ili i nam pa ba. Ayin i ta lo a kutawa ana akpisa raka punu a asaun e le a kupana kalakatsu ka ni. <sup>29</sup> Kata ta na a dengun wuma punu a asaun a. Aza a na a ya'ansai ili i mariki i ta a kudenga kata o doku o yongo n wuma, aza a na kpamu a ya'ansai kagbani-gbani i ta a kudenga kata a ilukpa le.

### Yesu Maku ma Kashile ma'la

<sup>30</sup> "Mi a kufuda kuya'an ili n kaci ka va ba. Dada da u suki mu, ayi da vuza na u yotsongi mu uteku u na n kuya'an afada. N ci ya'an ta afada a na a galin, adama a na mi ta e kuneke yi tsugbayin, adama a na n neke kaci ka va uyo'lo ba.

<sup>31</sup> "Mpa da baci koci n ci ya'an kadanshi adama a kaci ka va, babu vuza na u ku ushuku n kadanshi ka va.

<sup>32</sup> Amma vuza yoku wi ta lo u ci ya'an ta kadanshi adama a va, n yeve ta ta na ili i na u tsu dana adama a va mayun da. <sup>33</sup> I suku ta alingata u Yahaya, da ta na u danai le ili i mayun adama a va. <sup>34</sup> Mpa n zuwaka katura n kadanshi ka na vuza u dansai adama a va ba, amma n dana da ta ukuna u nam pa adama a na i ciya wishi. <sup>35</sup> Yahaya u yongo ta a kutasa tsu makuni ma na a tsu dyaba, ada ta na yi ta m mazanga ma na i yongo bili n kutashi ka.

<sup>36</sup> "Amma ili i yoku yi ta lo i na i la'li Yahaya m gbayin i na i dansai ukuna u va mayun. Ili i na mi a kuya'an i ci yotsongu ta ko mpa da ya, i dada ili i na Dada u zuwai mu n ya'an. Ili i nam pa kpamu raka i yotsongu ta a na Dada da u suki mu. <sup>37</sup> Dada vu na u suki mu u ci ya'an ta kpamu kadanshi adama a va, amma kata i sa'wa kupana kalakatsu ka nam pa ba, i sa'wa kpamu kene yi ba. <sup>38</sup> Akaka a ni i punu a adu a da ba, adama a nannai i neke adu nu mpa a na Kashile ka'la ka suki mu ba.

<sup>39</sup> "Ada i kece ta Katagarda ka Cida mayin adama a na i sheshe ta yi ta a kuciya wuma u babu uteku punu. Amma Katagarda ka Cida ka nam pa ta na ka ci ya'an

† Idani i kuku i yoku i dana kabalin ka nam pa ba.

tā kadanshi adama a vā! <sup>40</sup> Da i iwain kutawā wā vā adama a na n neke dā wuma u babu uteku u nam pa.

<sup>41</sup> "Mpa mi a kulānsā ucikpi a ubutā u vuma ba.

<sup>42</sup> Amma n yeve dā tā. N yeve tā i ciga Kāshile ba. <sup>43</sup> N tawā tā n kula ku Dada, amma yi isa mu ba. Amma yi isa tā uma a na a tawāi adama a kaci ke le. <sup>44</sup> I la'la tā n kuciga yi isa ucikpi wi itoku i dā, amma i dakaka adama a na i ciyā ucikpi a ubutā u Kāshile ende'en ba. Nini dāi i kuneke ādu wā vā?

<sup>45</sup> "Amma mpa da vuza na n kubanka nu nsata adama a dā a ubutā u Dada ba. Musa da u kuya'an nannai! E, Musa da vuza na i zuwakai katsura u kubankā dā. <sup>46</sup> Musa u dana tā ukuna u vā. Yi ishi baci yu ushuku m Musa, yi ishi tā kpamu a kushuku nu mpa. <sup>47</sup> Amma yu ushuku baci n ili i na Musa u danai ba, nini dāi i kushuku n ili i na n danai?"

### Yesu u cuwatangi uma akpan a tawun

(Mat. 14:13-21; Mar. 6:30-44; Luk. 9:10-17)

**6** Ana ka nam pa ka lazai, da Yesu u banai upashi u Mala mā Galili (E ci deke tā feu Mala ma Tibariya). <sup>2</sup> Da kabundāi ka uma ka ko tonoi ni adama a na e ene tā u ya'in urotu wi ili i mereve a na u potsokpoi aza a mbanaki. <sup>3-4</sup> Ayin a Kadivā ka Kupasamgbani ka yawa tā devu, da Yesu u livanki a kusan m mukumitoni n ni da u dasangi de.

<sup>5</sup> Ana Yesu we enei kabundāi ka uma ka a kutawā wā ni, da we ecei Filibu, "Te dāi tsā kuciya ilikulya'a i na i kuyawa uma a nam pa rāka?" <sup>6</sup> (Yesu u ya'anaka tā Filibu keci ku nam pa adama a na u kondo yi, adama a na Yesu u yeve tā de ili i na u kuya'an.)

<sup>7</sup> Da Filibu wu ushuki, "Adama a na yaba dem u ciyā kawanshi ko burodi kenu, wi tā a kula'a katsupu ka na vuza u kuciya u ya'an baci wotoi kunlāi a kuya'an ulinga." †

<sup>8</sup> Makumitoni mo yoku vuza na e ci deke Andarawu, Sima Biturusu vuza ni u danai, <sup>9</sup> "Maku mo yoku ma'la na m burodi vi itabi' vu tawun n adan e re. Amma yi dāi ili i nam pa i kuya'anaka kabundāi ka uma ka nam pa?"

<sup>10</sup> Da Yesu u danai, "Danai uma a a dasangu." (A ubutā wa ta na wi tā m mitā.) Da uma rāka a dasangi, ali a i tā a kuyawa akpan a tawun (5,000). <sup>11</sup> Da Yesu u dikai burodi va da u cikpai Kāshile. Da u pecekei uma a na i lo idashi rāka, da u ya'in kpamu nannai n adan a sapu da yaba dem da u cuwāi.

<sup>12</sup> Ana rāka vi le a lya'i kau, da u danai mukumitoni n ni, "Bolongi alyashi a na a buwai ko ili katā i vama ba."

<sup>13</sup> Da o bolongi alyashi o burodi a na a buwai ali da a yawai mbana kupa ni n re.

<sup>14</sup> Ana uma a enei ili i mereve i na Yesu u ya'in, da a danai, "Mayun ayi Keneki ku uzagbi ka na ci a kuvana ka'la ka na ki lo a kutawā a aduniyan." <sup>15</sup> Yesu u yeve tā a na uma i e kusheshe katā a gutsaka yi wo okpo mogono me le, da u lazai u banai nsasan ende'en.

### Yesu u walai a gadi vu mala

(Mat. 14:22-33; Mar. 6:45-52)

<sup>16</sup> Ana kannā kā yikpai, da mukumitoni n Yesu m banai a mala. <sup>17</sup> Da a uwai a kpantsu a kupasa mala a kubana a Kafarnahum. Ubutā u limanā tā, babu Yesu u yawa we le. <sup>18</sup> A ayin a nan lo da wunlāi wu utsura u dengai, da u zuwai abau a gbagba'in a dengai a mala ma. <sup>19</sup> Ana mukumitoni ma a antikai kpantsu sai e mere ma mala, † da e enei Yesu a nwalu a gadi vu mala a kuyawa devu n ele. Da a panai wovon kau. <sup>20</sup> Amma u danai, "Mpa da, katā i pana wovon ba." <sup>21</sup> Da u uwai a kpantsu ka uteku u na a cigai, da gogo va da kpantsu ka ku yawai a kakinā a ubutā u na i a kubana.

<sup>22</sup> Ana kayin ka asai, uma a na o okpoi a kakinā ka mala n upashi u nan de, da e yevei a na kpantsu ku te ku da ku yongoi de koci. E yeve tā Yesu u uwa a ku da adama a na u laza m mukumitoni n ni ba. <sup>23</sup> Antsu o yoku a utāi a likuci i Tibariya, da a yawai a ubutā u na Vuzagbayin u cikpai Kāshile adama o burodi vu na uma a takumai de va. <sup>24</sup> Ana kabundāi ka uma ka ke enei a na Yesu wi lo ba, mukumitoni n ni feu n da mi lo ba, da uma a a uwai a antsu da a pasai a kubana Kafarnahum a kulānsā yi.

### Yesu da burodi vu wuma

<sup>25</sup> Ana a yawai da a cinai Yesu, da e ecei ni, "Malum, nini da vi yawai punu na?"

<sup>26</sup> Da wu ushuki, "Mayun, yi tā a kulānsā mu adama a na i takumai burodi da i cuwāi. Ya kulānsā mu adama a na i yeve ukuna wu urotu wi ili i mereve i vā ba. <sup>27</sup> Katā i gbagbala kulānsā ilikulya'a i na i kunamgbā ba, amma kucikpa i gbagbala kulānsā ilikulya'a i wuma u babu uteku. Ilikulya'a i nam pa i da i na Maku ma Vu-ma me kuneke dā adama a na Kāshile Esheku u yot-songu tā a na wu ushuki n ayi."

<sup>28</sup> Da e ecei ni, "Yi dāi Kāshile ki a kuciga ci ya'an?"

<sup>29</sup> Da wu ushuki, "Ili i na Kāshile ka cigai i ya'an i da na: Nekei ādu a dā n vuza na Kāshile kā suki."

<sup>30</sup> Da a danai, "Sai vi ya'anaka tsu ili i mereve, vi ciga baci tsu ushuki n avu. <sup>31</sup> Ikaya i tsu i lya'la tā manat e mere mu une, da a danai kakuna ka nam pa a Katagar-da ka Cida: 'U nekei le burodi vu na vu utāi gadi a takuma.'" ‡

<sup>32</sup> Da u danai, "N dana tā mayun, Musa da u nekei dā burodi e mere mu une adama a na i takuma ba. Dada vu vā da u ci neke dā burodi vu mayun vu na vu utāi gadi. <sup>33</sup> Burodi vu na Kāshile ke ci neke vu da kpamu vu na vu utāi gadi, vu na kpamu vi ci neke wuma a aduniyan."

<sup>34</sup> Da a danai, "Vuzagbayin, neke tsu burodi vu nam pa va ayin tutu."

<sup>35</sup> Da u danai, "Mpa da burodi vu na vi ci neke wuma. Vuza na baci de dem u tawāi wā vā, kambulu ko ku-

† Katsupu punu na ka dada derere n ikebe amangatawenre (200) tsu na ele e ci deke dinari.

†† Ubutā wa u dana tā "a antika tā meli vu tatsu ko vu nashi". Mala mā Galili meli kunlāi da a kubana upashi. Derere da kpamu wi n ikilomita kupa n i tatsu. ‡ 6:31 Kut. 16:4, 15.

doku ka k̄an̄a yi ba. Vuza na kpamu u nekei kaḍu w̄a v̄a, kakuli ko kudoku ka k̄an̄a yi ba. <sup>36</sup> N dana d̄a t̄a d̄e, ye enei mu, amma i neke aḍu a d̄a nu mpa ba. <sup>37</sup> Yaba dem vi le na Dada u nekei mu wi t̄a a kutaw̄a w̄a v̄a, mpa ta na ma kuliwan yi ba. <sup>38</sup> Mu ut̄a t̄a gadi adama a na n ya'an ili i na K̄ashile, vuza na u suki mu, wi a kuciga n ya'an, amma ili i na mi a kuciga n ya'an ba. <sup>39</sup> Ili i na vuza na u suki mu u cigai mu n ya'an i da na: Kaṭa a kaṭsum̄a ka aza a na K̄ashile ke nekei mu, ko vuza te u puwank̄a mu ba, † amma mayun da n dengusa le rak̄a a kanna ku ukocishi. <sup>40</sup> Aza a na e enei Maku ma da e nekei aḍu n ayi, i t̄a a kuciya wuma u babu uteku, mi t̄a kpamu a kudengusa le a kanna ku ukocishi. Na va daḍa ili i na Dada vu v̄a u cigai."

<sup>41</sup> Da uma a gitai kuya'an̄ka yi mololo adama a na u danai, "Mpa da burodi vu na vu ut̄a gadi." <sup>42</sup> Da a danai, "Na va daḍa Yesu kolobo ka Isuhuṭ ka ba? Ci yeve t̄a esheku a ni n an̄aku a ni. Nini dai u kudana, 'Mpa da mu ut̄a gadi?'"

<sup>43</sup> Da wu ushuki, "Kaṣakpai mololo uteku u d̄a. <sup>44</sup> Da da ayi da vuza na u suki mu. Babu vuza na u kutaw̄a w̄a v̄a, sai Dada koci u tonon ayi a kutaw̄a w̄a v̄a, kaṭa mpa n dengusa vuma vu nan lo a kanna ku ukocishi. <sup>45</sup> Eneki a dana t̄a, 'K̄ashile ki t̄a o kuyotsongusu le rak̄a.' Yaba dem vu na u panakai Dada da u pi'isai ili i na mi o kuyotsongusu wi t̄a a kutaw̄a w̄a v̄a. <sup>46</sup> Ko vuza kaṭa we ene Dada ba, mpa da koci vuza na K̄ashile ka suki mpa da kpamu me enei Dada va.

<sup>47</sup> "N dana d̄a mayun, vuza na baci de dem u nekei kaḍu ka ni nu mpa, wi t̄a n wuma u babu uteku. <sup>48</sup> Mpa da burodi vu na vi ci neke wuma. <sup>49</sup> Ikaya i d̄a i lya'la t̄a mana e mere mu une, daḍa ta na a kuw̄ai. <sup>50</sup> Na daḍa burodi vu na vu ut̄a gadi, vuza na baci de dem u takumai vu da u kukuw̄a ba. <sup>51</sup> Mpa da burodi vu na vi ci neke wuma vu na vu ut̄a gadi. Vuza na baci de dem u takumai burodi vu nam pa wi a kukuw̄a ba. Burodi vu na n kuneke d̄a ikyamba i v̄a i da, i na n nekei adama a na uma a aduniyan a ciya wuma."

<sup>52</sup> Da Ayahuda a gitai kanananai uteku u le, a danai, "Nini dai vuma vu nam pa u kuneke tsu ikyamba i ni tsu takuma?"

<sup>53</sup> Da u danai, "Mayun i takuma baci ikyamba i Maku ma Vuma da i soli mpasa i ni ba, ya kuciya wuma ba. <sup>54</sup> Aza a na a takumai ikyamba i v̄a da o soli mpasa n v̄a, a ciya t̄a wuma u babu uteku. Mpa kpamu mi t̄a a kudengusa le a kanna ku ukocishi. <sup>55</sup> Ikyamba i v̄a ilikulya'la i da i mayun, mpasa n v̄a kpamu ili i kuso'lo i da i mayun. <sup>56</sup> Aza a na a takumai ikyamba i v̄a, da kpamu o soli mpasa n v̄a, i t̄a idashi w̄a v̄a, mpa kpamu idashi we le. <sup>57</sup> Dada vu wuma da u suki mu, mi t̄a kpamu n wuma adama a Dada. Adama a nannai vuza na baci u takumai ikyamba i v̄a, wi t̄a a kuciya wuma adama a v̄a. <sup>58</sup> Mpa da burodi vu mayun vu na vu ut̄a gadi. Vuza na baci de dem u takumai burodi vu nam pa, wi t̄a a kuciya wuma u babu uteku, u kukuw̄a uteku u na ikaya i tsu i na a lya'li mana a kuw̄ai ba." <sup>59</sup> Yesu u

dansa t̄a ili i nam pa rak̄a a ayin na a na wi a kuya'an kuyotsongusu a kunu ka avasaṭ a Kafarnahum.

### Uma n abundai a kaṣakpai kutono Yesu

<sup>60</sup> Ana aza o kutoni e Yesu a panai nahannai, da a danai, "Ili i nam pa yi t̄a n atakaci e kuyeve. Nini dai vuza u kushuku n i da?"

<sup>61</sup> Yesu u yeve t̄a a na ele i o mololo, da we ecei, "Ili i nam pa ya i sa'wa d̄a t̄a aḍu? <sup>62</sup> To, nini dai i kusheshe ye ene baci Maku ma Vuma o kubono gadi kpamu? <sup>63</sup> Ayinviki a K̄ashile a da e ci neke wuma u babu uteku.

Utsura u vuma wi a kuya'an ili ba. Kadanshi ka na n dansakai d̄a ka zuwa d̄a t̄a i ciya Ayinviki a K̄ashile a na e ci neke wuma. <sup>64</sup> Amma aḍa vi yoku i neke aḍu ba."

(Yesu u yeve t̄a d̄e n ugiti aza a na a kuliwan kuneke aḍu, n vuza na kpamu u kudenge yi.) <sup>65</sup> Da u danai, "Adama a nannai n dana t̄a, 'Dada u tuk̄a baci n vuza w̄a v̄a ba, vuma vu nan lo wi a kufuda kutaw̄a ba.'"

<sup>66</sup> Adama a ili i na Yesu u danai, aza o kutoni a ni n abundai a shirikpai ni kucina da a kaṣakpai kutono yi.

<sup>67</sup> Da we ecei Kupanazere, "Aḍa feu i kukaṣakpa mu t̄a, kaṭa i laza?"

<sup>68</sup> Sima Biturusu wu ushuki, "Vuzagbayin, u yayi tsa kubana? Avu da vi n kadanshi ke kuneke wuma u babu uteku. <sup>69</sup> Ci neke t̄a aḍu ci yeve t̄a kpamu a na avu da Vuza Cida vu na vu ut̄a a K̄ashile."

<sup>70</sup> Da Yesu u danai, "Mpa n zagba d̄a Kupanazereṭ ba? Vuza te d̄a kpamu kalijani ka'la!" <sup>71</sup> Wi t̄a a kadanshi ka Yahuza, ulobo u Sima Iskaryoti, adama a na ayi da u kudenge yi, ko a na wi a kaṭsum̄a Kupanazere a.

### Amgbu e Yesu a ushuku n ayi ba

**7** Ana nannai u lazai, Yesu u tonoi a ubon u Galili. U ciga u wala n ubon u Yahuda ba, adama a na aza e kelime a Ayahuda a ciga t̄a kuna yi. <sup>2</sup> Devu da ta na n ayin a Kaḍiva ka Nv̄alit̄ ka Ayahuda. <sup>3</sup> Dada Yesu amgbu a ni a danai ni, "Avu kaṣakpa na vu bono na de a Yahuda adama a na aza o kutoni e ene ili i mereve i na va kuya'an. <sup>4</sup> Vuza na baci u cigai yaba dem u yeve yi, u tsu sokongu ili i na u ci ya'an ba. Vi baci a kuya'an ili i nam pa, yotsongu kaḍi ka nu wa aduniyan." <sup>5</sup> Ko aza a ni a e neke aḍu n ayi ba.

<sup>6</sup> Yesu u danai le, "Gogo na kaṭa ayin a na a ga'in n laza a da ba. Amma ayin dem a ya'an d̄a t̄a. <sup>7</sup> Uma a aduniyan a nam pa a kuliwan d̄a ba. A ci iwan mu t̄a adama a na n dana le t̄a i t̄a a kuya'an ili i gbani-gbani.

<sup>8</sup> Denḡa vu bana a ubuta u kaḍiva wa. Mpa mi a kubana de ba, adama a na ayin a v̄a kaṭa a yawa ba." <sup>9</sup> Ana u kotsoi kudansa nannai, da Yesu u shamgbai a Galili.

### Yesu o kuyotsongusu a Alisa a Gbayin

<sup>10</sup> Ayin a na aza a ni a lazai a kubana a ubuta u kaḍiva, Yesu feu da u banai. Amma u bana e keteshe ba, u bana t̄a ushedeki. <sup>11</sup> Aza e kelime a Ayahuda a dakakai a ciya e ene yi punu a ubuta u kaḍiva wa, da a kanai kece, "Te dai wi?"

† 6:39 Yah. 17:12; 18:9.



<sup>12</sup> A katumā ka kabundai ka uma, da uma a kanai kuya'ankpanai yemeni adama e Yesu. Aza o yoku a danai, "Vuma vu singai da."

Aza o yoku a danai, "Uma a da wi a kuya'anka a'uwa."

<sup>13</sup> Amma babu vuza na u ya'in kadanshi ka ni e keteshe, adama a na i ta a kupana wovon wa aza e kelime a.

<sup>14</sup> A kanna ka nashi ka kadiva ka, † Yesu u banai a Alisa a Gbayin, da u kanai kuya'an kuyotsongusu.

<sup>15</sup> Ayahuda a ya'in mereve da a danai, "Vuma vu nam pa u sa'wa kuyongo m malum ba. Nini dai u yevei ili kau tamkpamu nahannai?"

<sup>16</sup> Yesu wu ushuki, "Ili i na mi o kuyotsongusu ta punu yu utai wa va ba, amma Kashile ka na ka suki mu, ayi da u nekei mu i da. <sup>17</sup> Uma a zagba baci kuya'an ili i na Kashile ka cigai, i ta e kuyeve a na kuyotsongusu ku va ta ku utai u Kashile, amma ku va ku da ba. <sup>18</sup> Aza a na a ci ya'an kuyotsongusu adama a ka-cike le, i ta a kuciga uma a cikpa le. Amma vuza na u cigai uma a cikpa vuza na u suki ni, u tsu dansa ta ili i mayun. U ci ya'an a'uwa ba, ko kenu. <sup>19</sup> Musa u neke da ta Wila, amma babu vuza na u tonoi u da. Yi dai da yi a kuciga kuna mu?"

<sup>20</sup> Da uma a ushuki, "Vi ta n wunlai u gbani-gbani! Anan yayi i a kuciga kuna wu?"

<sup>21</sup> Yesu u danai le, "N ya'in ili i mereve i te, da ta na rakā vu da i ya'in mereve. <sup>22</sup> Musa u dana ta i kida muku n da avaja. (Amma ikaya i da i da a gitai ka'a, Musa da ba.) I ci kida ta maku kavaja a kanna ka kunlai, ko kanna ka n Ashibi a da baci. <sup>23</sup> Yi ta o kutono Wila u Musa i kida baci maku kavaja n Ashibi. An ka ki nannai, yi dai da yi a kuya'an wupa nu mpa ana m pot-sokpoi vuma n Ashibi? <sup>24</sup> Kasakpai kuya'an afada tsu na ili yi a nwalu. Ya'in afada a ili i na yi mayun."

### Yesu Kirisiti Kishi ka'a?

<sup>25</sup> Da uma o yoku a Urishelima a kanai kusheshe uteku u le, "Ayi na da aza a gbara-gbara i a kuciga kuna va. <sup>26</sup> Amma wi ta a kuya'an kuyotsongusu a ubuta u na yaba dem u kene yi kata kpamu u panaka yi, babu ta na vuza na u cigai kusanka yi. U ga'an ba, aza e kelime e sheshe ta mayun Yesu vu nam pa ayi da Kishi Kirisiti ka. <sup>27</sup> Amma ci yeve ta likuci i vuma vu nam pa. A ayin a na baci Kirisiti Kishi vu mayun vu tawai, babu vuza na u kuyeve likuci i ni."

<sup>28</sup> Ayin a na Yesu wi a kuya'an kuyotsongusu a Alisa a Gbayin, da u dengusai kalakatsu, "E, i yeve mu ta, i yeve ta likuci i va. Mpa n suku kaci ka va ba. Vuza na u suki mu u tsu dansa ta ili i mayun, amma i yeve yi ba. <sup>29</sup> Amma mpa, n yeve yi ta adama a na ta de mu utai a ubuta u na wi, ayi da ta na feu u suki mu."

<sup>30</sup> Ana Yesu u dansai nannai, da uma a cigai kukanā yi. Amma babu vuza na u fudai u sa'wai ni, adama a na kata ayin a a yawa ba. <sup>31</sup> Amma uma n abundai e neke ta adu u Yesu. A danai, "Ayin a na baci Kirisiti Kishi u

† Kadiva ka Nwali a ci ya'an ta ka'a ayin kunlai.

tawai, wi ta a kula'a vuma vu nam pa a kuya'an ili i mereve?"

### A suki a kana Yesu

<sup>32</sup> Ana Afarishi a panai kabundai ka uma a kuya'an yemeni yi ili i nam pa adama e Yesu, rakā vi le n anan ganu vu gbagba'in a suki aza a kindi a bana a kana yi.

<sup>33</sup> Yesu u danai, "N kuyongo ta n ada punu na ali ayin ukeci, kata n yeve m bono u vuza na u suki mu. <sup>34</sup> A ayin a nan lo, yi ta a kulansa mu, amma ye kene mu ba. Yi a kufuda kpamu kubana a ubuta u na mi ba."

<sup>35</sup> E ecenei, "Te dai tamkpamu ubuta u na vuma vu nam pa wi a kubana, ali da tsā kukpada kuciya yi? U kubana ta wo a likuci likuci i Helenē a ubuta u na uma a tsu a tsu dasangu adama a na u yotsongusu Nhelene de? <sup>36</sup> Yi dai u ciya da u danai, 'I kulansa mu ta, amma ye kene mu ba,' u danai kpamu 'Yi a kufuda kubana a ubuta u na mi ba?'"

### Mini ma na me ci neke wuma

<sup>37</sup> A kanna ku uteku ka kadiva ka, ka na ki kanna ka gbayin, Yesu u dengai kashani da u salai, "Vuza na baci wi a kupana kakuli u tawa wa va, u so'o. <sup>38</sup> Vuza na baci u nekei kadu nu mpa u tawa! Adama a na Katagarda ka Cida ka dana ta, 'Meyeneke ma mini ma na me ci neke wuma mi ta e kuyene kata mu utā punu asuvu a ni.'" <sup>39</sup> Yesu wi ta a kadanshi ka Ayinviki a Kashile. Kashile kata ka suku Ayinviki a ni ba, adama a na kata u dengusa Yesu a na we neke yi tsugbayin ba. Amma a kubana megeshe, aza a na e nekei adu e le u Yesu a isa ta Ayinviki a Kashile.

### Uma e pecuki

<sup>40</sup> Ana uma a panai kadanshi ke Yesu, aza o yoku e le a danai, "Vuma vu nam pa va mayun ayi da Keneki ku uzagbi ka nan lo ka."

<sup>41</sup> Aza o yoku a danai, "Ayi da Kishi Kirisiti."

Amma aza o yoku a danai, "Kirisiti Kishi wa kutā a Galili ba. <sup>42</sup> Katagarda ka Cida ka danai Kirisiti Kishi wi ta a kutā a katsuma ka ntsukaya m Mogono Dawuda, kata kpamu a matsa yi a Batalami a likuci i na Dawuda u yongoi." <sup>43</sup> Dada kabundai ka uma ke pecuki tsu na e sheshei n ukuna u Yesu. <sup>44</sup> Aza o yoku e le a cigai kukanā yi, amma babu vuza na u fudai u sa'wai ni.

### Aza e kelime a iwain kuneke adu u Yesu

<sup>45</sup> Dada aza a kindi a Alisa a Gbayin o bonoi u anan ganu vu gbagba'in n Afarishi, da e ecei le, "Yi dai i zuwai da i kpada kufuda kutuka n Yesu na?"

<sup>46</sup> Aza a kindi a a ushuki, "Babu vuza na u sa'wai kudansa uteku u na vuma vu nan lo u dansai."

<sup>47</sup> Afarishi a a ushuki, "Yesu u bonoko da ta a uye u kupuwanka wa feu! <sup>48</sup> Babu vuza te a katsuma ka tsu atsu anan ganu vu gbagba'in ko Kafarishi u nekei kadu n ayi. <sup>49</sup> Kabundai ka uma ka nam pa e yeve Wila

†† Iz. 47:1; Zak. 14:8 A ciga ta de kuzuwa Nsala n yoku kau lo a ubuta wa. ‡ 7:42 2 Sam. 7:12; Mik. 5:2.

u Musa ba, adama a nannai Kāshile ki t̄a a kuya'anka le unā.”

<sup>50</sup> Kafarishi ko yoku de Nikodimusu, vuza na u sa'wai kubana kene Yesu n kayin ka de. † U danai le, <sup>51</sup> “Wilā u tsu u s̄ankā tsu t̄a kilukpā uma babu na tsu panakai le ili i na a kudansa. U ga'an ci ya'anka le afada ba, sai ci yeve ili i na a ya'in.”

<sup>52</sup> A ushuki, “Avu ta de vi a ubon u Galili feu? Kecei Katagarda ka Cida, yi t̄a ta na e kuyeve a na keneki ki a kutā a Galili ba.”

[ <sup>53</sup> Obolo o kotsoi dā yaba dem u bonoi a kpa'a.

### Vuka vu na a k̄an̄i a tsugbani

**8** Amma ayi Yesu u banai a Kusan ku Zaitun. <sup>2</sup> Ana kayin ka asai n usana, dā u bonoi a A'isā a Gbayin. Uma a t̄awai wā ni, dā u d̄as̄angi u gitai kuyotsongusu le. <sup>3</sup> Nlum n Wilā n Afarishi a tukai n vuka vi yoku vu na a k̄an̄i a kuya'an tsugbani. Dā a zuwai ni u shamgba kelime k̄a k̄abundai ka uma. <sup>4</sup> Dā a danai, “Malum, vuka vu nam pa a k̄an̄i yi t̄a a kuya'an tsugbani. <sup>5</sup> Wilā u Musa u yotsongusu tsu t̄a vuka vu na vi ya'in tsu nam pa a vara yi n atali ali u kuwā. Avu tamkpamu yi d̄ai vu danai?” <sup>6</sup> A ya'an t̄a keci nannai adama a na a zuwaka Yesu maza k̄at̄a a ciyā ili i na a kudansuka yi.

Amma dā Yesu u z̄alikai a kuya'an idani n ājivu a ni a idika. <sup>7</sup> Dā a gbagbalai kece Yesu ukuna u vuka wa. A kubana uteku dā Yesu u dengai kashani dā u danai, “Vuza na baci i sa'wai kunusa ba, u gitā kudika katali k̄at̄a u vara yi.” <sup>8</sup> Dā Yesu u doku u z̄alikai u k̄an̄i kuya'an idani a idika.

<sup>9</sup> Ana a panai nannai, dā r̄akā vi le a lazai vuza vi te vi te. Aza a gbarā-gbarā a dā a lazai a cau. A kubana uteku Yesu n vuka va o okpoi a uteku u le. <sup>10</sup> Yesu u dengai kashani dā we ecei vuka va, “Te yaba dem u banai? Ko vuza te u buwa a na wā kilukpā wu ba?”

<sup>11</sup> Dā wu ushuki, “Vuzagbayin, ko vuza te wi lo ba.”

Dā Yesu u danai ni, “Mpa feu n kilukpā wu ba. Amma wala k̄at̄a vu doku vi ya'an unushi ba.” ††

### Yesu dā kutashi ka aduniyan

<sup>12</sup> Ana makyan ma ya'in, dā Yesu u danai uma, “Mpa dā vuza na n ci neke uma a aduniyan kutashi. Vuza na baci de dem u tonoi mu wi t̄a a kuciya kutashi ku wuma, wi kpamu a kuwala a kayimbi ba.”

<sup>13</sup> Afarishi a danai ni, “Ana vi a kuya'an kadanshi k̄a k̄aci k̄a nu, avu ende'en dā vi a kushuku a na ili i nam pa ya i mayun i dā. Ātsu tsā kushuku ba.”

<sup>14</sup> Dā wu ushuki, “E, mi t̄a a kudansa ili i nam pa adama a k̄aci k̄a vā, amma ili i mayun i dā. N yeve t̄a ubutā u na mu utai n ubutā u na mi a kubana. Amma ādā i yeve ubutā u na mu utai n ubutā u na mi a kubana ba. <sup>15</sup> Ādā dā aza a na a ci kida afada uteku u na uma a ci kida feu afada e le. Mpa mi a kuya'anka vuza afada ba. <sup>16</sup> Ko mi baci a kuya'an afada, tsu na mi a kuya'an afada mayun dā, adama a na mi ende'en ba.

Dada vu na u suki mu wi t̄a nu mpa. <sup>17</sup> Wilā u dā u danai uma e re a dansa baci ili i te derere tsu ngan adama a kakuna ko yoku, mayun dā a ushuku n ili i na a danai. <sup>18</sup> Mpa dā vuza te a k̄atsumā ka aza a na i a kadanshi k̄a k̄aci k̄a vā, Dada vu na u suki mu ayi dā vuza te vu na wi a kadanshi k̄a vā kpamu.”

<sup>19</sup> Dā e ecei, “Te dāi esheku a nu i?”

Dā wu ushuki, “Ādā i yeve mu ba, ko i yeve Dada vu vā. Ishi baci i yeve mu, yi ishi e kuyeve Dada vu vā feu.”

<sup>20</sup> U ya'an t̄a kadanshi ka nam pa ayi a kuya'an kuyotsongusu punu asuvu a A'isā a Gbayin, devu n ubutā u na a tsu zuwa ikebe. Amma ko vuza te u k̄an̄i yi ba, adama a na ayin a ni k̄at̄a a yawa ba.

### Yi a kubana a ubutā u vā ba

<sup>21</sup> Yesu u danai kpamu Afarishi a, “Mi t̄a a kulaza a kubana a ubutā u yoku, k̄at̄a kpamu i lānsā mu. Amma yi a kufuda kubana a ubutā u na mi ba, k̄at̄a kpamu i kuwā n unushi.”

<sup>22</sup> Dā Ayahuda a danai, “U dana tsa kubana a ubutā u na wi a kubana ba. Wi t̄a wo a kuna k̄aci k̄a ni?”

<sup>23</sup> Dā Yesu u danai, “Ādā a idika i dā yi, amma mpa gadi dā mu utai. Ādā aza a aduniyan a nam pa a dā yi, amma mpa vuza va aduniyan vu nam pa dā mi ba. <sup>24</sup> I dāda i zuwai dā n danai dā yi t̄a a kukuwā n unushi.” Mayun yi t̄a a kukuwā nannai, i iwan baci kushuku a na mpa dā <sup>25</sup> vuza na n danai dā mi.

<sup>25</sup> Dā e ecei, “Avu dā vi ci ya'an ya?”

Dā wu ushuki, “Mpa dā vuza na n tsu dana dā vuza na mi ayin tutu. <sup>26</sup> Kakuna ki t̄a n ābundai ka na n kudana adama a dā, ili yi t̄a lo kpamu n ābundai i na n kilukp̄akā dā. Amma n dana nannai ba. Adama a na vuza na u suki mu u tsu dansa t̄a ili i mayun ayin tutu, mpa kpamu n tsu dana t̄a aza a aduniyan ili i na u danai mu koci.”

<sup>27</sup> Uma a e yeve a na kadanshi ke Esheku ka'a wi a kuya'anka le ba. <sup>28</sup> Dā u danai le, “Ayin a na baci i dengusai Maku ma Vuma a madanga ma atakaci, i kuyeve t̄a a na mpa dā vuza na n danai vuza na mi. Yi t̄a feu e kuyeve a na mi a kuya'an ili n k̄aci k̄a vā ba. N tsu dana t̄a ili i na Dada vu vā u yotsongushi mu koci. <sup>29</sup> Vuza na u suki mu wi t̄a nu mpa, u k̄as̄akpā mu ende'en ba, adama a na ayin tutu n ci ya'an t̄a ili i na i yokpoi ni.” <sup>30</sup> Uma n ābundai a na a panai Yesu a kuya'an kadanshi ka nam pa, dā e nekei ādu wā ni.

### Ili i mayun yi t̄a a kuzuwa dā i b̄aruwā

<sup>31</sup> Dā Yesu u danai Ayahuda a na e nekei ādu n ayi, “I lya'a baci kelime n kutono kuyotsongusu ku vā, ādā aza o kutoni a vā a dā yi mayun. <sup>32</sup> A ayin a nan lo i kuyeve t̄a ili i mayun, k̄at̄a ili i mayun i zuwa dā i b̄aruwā.”

<sup>33</sup> A ushuki ni, “Ātsu ntsukaya mi Ibrahim n dā, k̄at̄a kpamu tsu sa'wa kokpo agbashi a vuza ba. Yi d̄ai i zuwai dā vu danai ci t̄a a kubaruwā?”

† 7:50 Yah. 3:1-21. †† Atagarda a kuku o yoku a zuwa kaba'in ka nam pa ba.

‡ Ayahuda e yeve t̄a a na Kāshile ka danai Musa kula ku ni ku dā “Mpa dā”. Adama a nannai dā e enei adanshi Yesu wi t̄a e kudeke k̄aci k̄a ni Kāshile.

<sup>34</sup> Da wu ushuki, "N dana dā mayun, yaba dem vu na baci u ya'in unushi, kagbashi ku unushi ka wi. <sup>35</sup> Kagbashi ko tso okpo punu a kpa'a ku vuzakpa'a vi ni ko wanai ba, amma maku ma vuza vu kpa'a ayin tutu u ci yongo t̄a a kpa'a ke esheku. <sup>36</sup> Maku ma mu ushuku baci i b̄aruwā, mayun da ta na i b̄aruwā. <sup>37</sup> N yeve t̄a ādā muku mi Ibrahim n da, amma i ciga t̄a kuna mu adama a na yi isa akaka ā vā ba. <sup>38</sup> Mi t̄a a kudana dā ili i na Dada vu vā u yotsongi mu, amma ādā yi t̄a a kuya'an ili i na esheku ā dā a danai dā."

<sup>39</sup> A ushuki, "Dada vu tsu da Ibrahim."

Da u danai, "Adā muku mi Ibrahim n da baci yi mayun, yi t̄a a kuya'an ili i na Ibrahim u ya'in. <sup>40</sup> N dana dā t̄a ili i mayun i na m panai ā ubutā u Kāshile, amma da i dakakai adama a na yu una mu. Ibrahim u kuya'an ili nannai ba. <sup>41</sup> Amma yi t̄a a kuya'an derere n ili i na esheku ā dā a ci ya'ansa."

A ushuki, "Atsu a matsa tsu ci nshe'e ba! Kāshile ka'a Esheku ā tsu a mayun."

<sup>42</sup> U danai le, "Kāshile ka baci Esheku ā dā, yi t̄a a kuciga mu, adama a na mu utā t̄a u Kāshile da n t̄awāi wā ā dā. Mpa n t̄awā na adama ā kaci k̄a vā ba, amma ayi dā u suki mu. <sup>43</sup> I yeve ili i na n danai ba, adama a na i iwan t̄a kisa akaka ā vā. <sup>44</sup> Esheku ā dā a da Kalijani, da yi kpmu a kuya'an derere n ili i na u cigai. Ayi ayin tutu vuza vu munaka da n vuza va a'uwa. Ili i mayun yi lo wā ni ba. U tsu dansa t̄a k̄a kaci k̄a ni koci, ili dem i na baci u dansai a'uwa a da ta na. Vuza va a'uwa da wi koci ā kaci k̄a ni ba, amma ayi da feu esheku a a'uwa r̄akā. <sup>45</sup> Amma n dana t̄a mayun, dāda i zuwai da i kpa'dai kuneke ādu nu mpa. <sup>46</sup> Yayi ā katsumā k̄a dā wa kufuda kutukā nu nsata m mayun adama ā vā? A na mi a kudana dā ili i mayun, yi dāi i zuwai da i kpa'dai kuneke ādu wā vā? <sup>47</sup> Vuza na baci de dem Esheku ā ni i Kāshile, wi t̄a a kupana kadanshi k̄a Kāshile. Amma ādā uma ā Kāshile a da ba, dāda i zuwai da i kpa'dai kupana."

### Yesu u la'a t̄a Ibrahim

<sup>48</sup> Da Ayahuda a danai Yesu, "Derere da tsu dana avu Kasamariya ka'a, vi t̄a kpmu n wunl̄ai u gbani-gbani!"<sup>†</sup>

<sup>49</sup> Wu ushuki, "Mi n wunl̄ai u gbani-gbani ba. N ci neke t̄a Dada vu vā tsugbayin, amma ādā i iwain kuneke mu tsugbayin. <sup>50</sup> Mi a kudakaka adama a na n ciyakā kaci k̄a vā tsugbayin ba. Amma vuza yoku wi t̄a lo vuza na u cigai mi isa tsugbayin, ayi keyevikafada ka'a. <sup>51</sup> N dana dā mayun, vuza na baci u tonoi kuyotsongusu ku vā, wi ā kukuwā ba."

<sup>52</sup> Da a danai ni, "Gogo na ci yeve t̄a a na vi n wunl̄ai u gbani-gbani! Ko Ibrahim n eneki ā kuwā t̄a. Amma avu vu danai, 'Vuza na baci u tonoi kuyotsongusu ku vā, wi ā kukuwā ba.' <sup>53</sup> Vi sheshe t̄a vu la'a t̄a dada vu tsu Ibrahim n tsugbayin? U kuwā t̄a, ta kpmu eneki nannai. Yayi tamkpmu vi dikai kaci k̄a nu vi?"

<sup>†</sup> *Kayahuda ke deke baci vuza Kasamariya, ishikushi i da. E yeve t̄a Yesu vuza vu Galili da, amma Kasamariya ka'a ba.*

<sup>54</sup> Da wu ushuki, "N neke baci kaci k̄a vā tsugbayin, tsugbayin tsu nan lo ili i da ba, ko kenu. Dada vu vā da u ci neke mu tsugbayin, da ādā i danai ayi da Kāshile k̄a dā. <sup>55</sup> Katā i sa'wa kuyeve yi bil'i ba, amma mpa n yeve yi t̄a. N dana baci n yeve yi ba, mi t̄a o kokpo vuza va a'uwa tsu dā. Amma n yeve yi t̄a, da mi o kutono ili i na u tsu dana. <sup>56</sup> Esheku ā dā Ibrahim u ya'in māzanga ana wi a kuvana kene ayin a na mpa n kutawā. We enei a da, da u ya'in māzanga."

<sup>57</sup> A danai, "Nini dai ve kene Ibrahim? Katā vi yawa bil'i ayā amangerenkupa ba."

<sup>58</sup> Da wu ushuki, "N dana dā mayun, kafu a matsa Ibrahim, mpa da'f bil'i." <sup>59</sup> Ana Yesu u danai nannai, da uma a dikai atali a kuna yi. Amma Yesu u werei n kabini, da wu utāi u k̄asakpai A'isā a Gbayin a.

### Yesu u potsokpoi kayimbā

<sup>9</sup> Ana Yesu wi a nwalu, da we enei vuma vu na wi kayimbā ali n ayin a na a matsai ni. <sup>2</sup> Mukumitoni n ni me ecei ni, "Malum, yi dāi i zuwai da vuma vu nam pa wi kayimbā ali n ayin a na a matsai ni? Adama a na u ya'in unushi u da ko adama a na isheku i ni i nusai?"

<sup>3</sup> Da wu ushuki, "Vuma vu nam pa, uyimbā u ni adama a unushi u ni ko wi isheku i ni u da ba. Ta a matsai ni nannai adama a na Kāshile ko yotsongu utura u ni a kubana wā ni. <sup>4</sup> N kanna ka'a, tsa kulya'a kelime n kuya'an ulinga u vuza na u suki mu. Kayin ki t̄a lo ā kutawā, babu vuza na u kufuda kuya'an ulinga. <sup>5</sup> A na mi bil'i na a aduniyan, mpa da vuza na u tsu zuwa kutashi ā ubutā u uma punu na a aduniyan."

<sup>6</sup> Ana u danai nannai, da u cikpai ntsan a idika, da u n̄an̄ai n kayala. Dada u surai kayala k̄a ntsan ā āshi a vuma a. <sup>7</sup> Dada u danai vuma va, "Bana vu sa'a āshi ā nu a kadaba ka na e ci deke Suluwamu." ("Suluwamu" dāda "Usuki.") Dada vuza va u banai da u sa'i āshi ā ni de. Da u bonoi a kpa'a n kene.

<sup>8</sup> Dada uma ā ubutā u nan lo n aza o yoku a na e yevei kayimbā ka'a wi ishi n kofoloni kpmu, da e ecei, "Vuma vu nan lo vu dāda na va, vuza na wi ishi idāshi a kuya'an ufolu?"

<sup>9</sup> Aza o yoku a danai, "Ayi da."

Amma aza o yoku a danai, "A'ā. Iyotsonoi i da."

"Da kofoloni ka k̄an̄ai kudana, "Mpa da bil'i de va!"

<sup>10</sup> Da e ecei, "Nini dai da gogo na vi e kene?"

<sup>11</sup> Da wu ushuki, "Vuma vu na e ci deke Yesu ayi da u n̄an̄ai ntsan n kayala da u surakai mu ā āshi. Da u danai mu m bana Suluwamu n sa'a a da. Dada m banai da n sa'i, da ta na n k̄an̄ai kene."

<sup>12</sup> Da e ecei ni, "Te dai vuma va wi?"

Da wu ushuki, "N yeve ba."

### Afarishi a piyai kulansā ili i na i zuwai

<sup>13</sup> Dada uma a dikai vuza na wi ishi kayimbā ka a bankai ā ubutā wa Afarishi. <sup>14</sup> Kanna ka na Yesu u n̄an̄ai ntsan n kayala da u potsokpoi āshi a vuma a, n Ashibi a da. <sup>15</sup> Dada Afarishi e ecei vuma va, "Nini dai vi ciyai kene?"

Da wu ushuki, "U surakai mu kayala ka t̄aku a āshi, da n sa'li a da, da gogo na mi e kene."

<sup>16</sup> Afarishi o yoku a danai, "Vuma vu nam pa Yesu u Kashile u da wu ut̄ai ba, adama a na u tonu wil̄a wa Ashibi ba."

Amma aza o yoku a danai, "Vuma vu na baci wi vuza vu unushi wi a kufuda kuya'an urotu wi ili i mereve nahannai ba." A fuda ta na a panakpanai ba.

<sup>17</sup> Da e ecei vuma va kparamu, "Yi d̄ai va kudana adama a vuma vu na u potsokpoi a āshi a nu a?"

Vuma va wu ushuki, "Keneki ka'a."

<sup>18</sup> Ayahuda a iwain kuneke ādu a na vuma va wi ishi kayimba, amma gogo na wi t̄a e kene. Dada a suki le a bana e deke vuma va isheku i ni. <sup>19</sup> E ecei le, "Maku ma d̄a ma na va? I dana t̄a wi ishi t̄a kayimba ana i matsai ni. Nini d̄ai da gogo na wi e kene?"

<sup>20</sup> Isheku i ni yu ushuki, "Ci yeve t̄a a na maku ma tsu ma'a, ci yeve t̄a kparamu kayimba ka'a wi ishi ana tsu matsai ni. <sup>21</sup> Amma ci yeve ko nini d̄ai gogo na u kan̄ai kene ba. Ci yeve kparamu vuza na u potsokpoi uyimba u ni ba. Ecei ni. U yawa t̄a u ya'an kadanshi n k̄aci ka ni." <sup>22</sup> A dansai tsu nam pa adama a na i t̄a a kupana wovon wa Ayahuda. Ayahuda a nam pa a dana t̄a de vuza na baci u danai Yesu Kirisiti Kishi ka'a, wi o kudoku ku'uwa a kunu ka avasa kparamu ba. <sup>23</sup> I dada i zuwai da isheku i ni i danai, "U yawa t̄a u ya'an kadanshi n k̄aci ka ni. Ecei ni."

<sup>24</sup> Ayahuda e dekei vuma va u doku u t̄aw̄ai ire da a danai ni, "Kucina n Kashile k̄at̄a vu dansa mayun! Ci yeve t̄a vuma vu na u potsokpoi nu va wi t̄a n unushi." <sup>25</sup> Wu ushuki, "Mpa n yeve ko a na vuza vu unushi da wi ba. Ili i te i na yevei i da na: Mi ishi t̄a kayimba, amma gogo na mi t̄a e kene."

<sup>26</sup> E ecei, "Yi d̄ai u ya'in n avu? Nini d̄ai u potsokpoi āshi a nu?"

<sup>27</sup> Da wu ushuki, "N dana d̄a t̄a de, amma yu ushuku ba. Yi d̄ai da i cigai i doku i pana kparamu? I ciga t̄a yo okpo aza o kutoni a ni feu?"

<sup>28</sup> Da a dansukai ni a danai, "Avu da makumitoni ma ni, amma ātsu mukumitoni m Musa n da. <sup>29</sup> Ci yeve t̄a a na Kashile ka ya'in kadanshi m Musa, amma ali n gogo na ci yeve ko likuci ye ne i d̄ai vuma vu nam pa wu ut̄ai ba."

<sup>30</sup> Vuma va wu ushuki, "Ili i mereve i da na va! U potsokpoi āshi a va, amma i yeve ubuta u na wu ut̄ai ba.

<sup>31</sup> Rāka vu tsu ci yeve t̄a a na Kashile ka tsu panaka aza a unushi ba, amma u tsu panaka t̄a vuza na u tsu tonu yi k̄at̄a u ya'an ili i na u danai. <sup>32</sup> Ali n ayin a na Kashile ka ya'in aduniyan, babu vuza na u fudai u potsokpoi āshi a vuza yoku vu na wi ishi kayimba ali n ayin a na matsai ni. <sup>33</sup> Kashile ka suku baci vuma vu nam pa ba, wi a kufuda kuya'an ili ba."

<sup>34</sup> A danai ni, "Vuza vu unushi da vi ali n ayin a na a matsai nu! Vi sheshe t̄a vi t̄a a kufuda kuyotsongusu tsu ili?" Dada a danai ni u ku'uwa a kunu ka avasa ka kparamu ba.

## Uyimba wa Afarishi

<sup>35</sup> Ana Yesu u panai ili i na yi lo, u lānsai vuma va da we ecei ni, "Vi neke t̄a kādu ka nu u Maku ma Vuma?"

<sup>36</sup> Da wu ushuki, "Vuzagbayin, dana mu āyi da ya, adama a na n neke kādu n āyi!"

<sup>37</sup> Yesu u danai ni, "Ve ene yi t̄a de, āyi da vuza na wi a kadanshi n avu gogo na."

<sup>38</sup> U danai, "Vuzagbayin, n neke t̄a kādu." Dada vuma va u kud̄angi u cikpai Yesu.

<sup>39</sup> Yesu u danai ni, "N t̄aw̄a t̄a ke'we uma a aduniyan a nam pa. N t̄aw̄a t̄a kuneke kene wa ayimba, k̄at̄a n yotsongu aza a na kparamu e sheshei ele ayimba a da ba, a na ayimba a da i."

<sup>40</sup> Afarishi a na i kashani de a panakai ni, da e ecei, "Vi t̄a a kudana ātsu ayimba a da ci?"

<sup>41</sup> Yesu wu ushuki, "Ishi baci ayimba a da yi, yi ishi a kuya'an unushi ba. Amma a na i danai yi t̄a e kene, na va u yotsongu t̄a a na i buwai n unushi u d̄a."

## Agisana a magubi

**10** Yesu u danai, "N dana d̄a mayun, oboki n aza a magalaka a da koci a ciga baci a uwa a ubuta u na nlala mi ushiyi, a tsu uwa n utsutsu ba, amma a kumba m mashilya. <sup>2</sup> Vuza na u tsu uwa n utsutsu āyi da magubi ma nlala ma. <sup>3</sup> Vuza na wi a kinda utsutsu u tsu bayuwaka yi t̄a. K̄at̄a nlala m pana kalakatsu ka ni. U ci deke t̄a nlala n ni n ula e le k̄at̄a u banka le kalina. <sup>4</sup> Ayin a na baci wu ut̄akai nlala n ni rāka, u tsu wala t̄a kelime ke le, k̄at̄a ta na o tonu yi adama a na e yeve t̄a kalakatsu ka ni. <sup>5</sup> O kutono vuza yoku ba, i t̄a a kuku-cikpa a suma u vuma vu nan lo, adama a na e yeve kalakatsu ka ni ba." <sup>6</sup> Yesu u danai le agisana a nam pa, amma e yeve ili i na u ciȳai ba.

## Yesu da magubi ma singai

<sup>7</sup> Yesu u danai le, "N dana d̄a mayun: Mpa da utsutsu wu nlala. <sup>8</sup> Aza a na a t̄aw̄ai cau nu mpa rāka, oboki a da n aza a magalaka. Nlala ma m panaka le ba. <sup>9</sup> Mpa da utsutsu, aza a na baci a uwai n ubuta u va i t̄a a kuciya wishi, k̄at̄a kparamu a uwa k̄at̄a a ut̄a kparamu a bana a ciȳa ilikulya'a. <sup>10</sup> Koboki ka tsu t̄aw̄a t̄a koci adama a na u boko, wu una, k̄at̄a kparamu u langasa, amma mpa n t̄aw̄a t̄a adama a na n neke wuma k̄at̄a a ciȳa u da derere mayin.

<sup>11</sup> "Mpa da magubi ma singai. Magubi ma singai me ci neke t̄a wuma u ni adama a na wi isa nlala ma.

<sup>12</sup> Vuza vu zamalinga āyi wi derere m magubi ma na mi nu nlala n k̄aci ka ni ba. Ayin a na baci we enei makunzukungu a kutawa, u tsu suma t̄a, k̄at̄a u kasakpa nlala ma uteku u le. K̄at̄a makunzukungu ma gbara nlala ma, k̄at̄a a tambalukpa a kakamba. <sup>13</sup> Vuma va u tsu suma t̄a adama a na āyi vuza vu zamalinga da, u ci in-da kparamu nlala ma mayin ba.

<sup>14-15</sup> "Mpa da magubi ma singai. N yeve t̄a nlala n va, tsu na kparamu Dada vu va u yevei mu. Nlala n va kparamu n yeve mu t̄a, tsu na n yevei Dada vu va. N neke t̄a

wuma u vā adama a na m bānkā nlala ma. <sup>16</sup> Mi t̄a nu nlala n yoku n na mi punu a ushiga u nam pa ba, sai feu n tukā le punu. I t̄a a kupana kalākatsu k̄a vā, rākā vi le kpamu i t̄a o kubono ushiga u te m magubi me te.

<sup>17</sup> "Dada u ciga mu t̄a adama a na mu ushuku t̄a kuneke wuma u vā, adama a na mi isa u da kpamu.

<sup>18</sup> Babu vuza na u kudika wuma u vā. N neke t̄a u da n ucikali u vā. Mi t̄a n utsura, u na n neke u da, mi t̄a kpamu n utsura u na n kisa u da, uteku u na Dada u danai mu n ya'an."

<sup>19</sup> Ayahuda kpamu a panakpanai adama a ili i na Yesu u danai ba. <sup>20</sup> Ele n ābundāi a danai, "Wunl̄ai u gbani-gbani u tono yi t̄a, da u bonokoi ni kajarishi. Yi d̄ai i zuwai da yi a kupanaka yi?"

<sup>21</sup> Amma aza o yoku a danai, "Vuma vu na wunl̄ai u gbani-gbani u bonokoi kajarishi, u tsu dansa ili tsu nam pa ba. Wunl̄ai u gbani-gbani wi t̄a a kufuda kubayuwā āshi ā kayimba?"

### A iwain Yesu

<sup>22</sup> Ayin a ut̄ani a yawai, ayin a na ele a ci ciba n Kādivā ka Avalinkat̄ ā A'isā a Gbayin a Urishelima. <sup>23</sup> Kanna ke te, Yesu ā kukarā'ā punu ā A'isā a ā ubutā u na e ci d̄eke Kafalaka ke Sulemanu. <sup>24</sup> Ayahuda a kanzai ni d̄a a danai, "Ali wana d̄ai va kulya'a kelime n kuzuwa ādu ā tsu ā kāsakpā munl̄ai, ko avu da ya? Avu da baci Kirisiti Kishi dana tsu magaba."

<sup>25</sup> Yesu wu ushuki, "N dana d̄a t̄a d̄e, amma yu ushuku ba. Ili i mereve i na n ya'in n kula ku Dada vu vā i yotsongu t̄a ko mpa da ya. <sup>26</sup> Amma yu ushuku ba, adama a na ādā nlala n vā n da yi ba. <sup>27</sup> Nlala n vā n tsu pana t̄a kalākatsu k̄a vā, n yeve le t̄a, o tsu tono mu t̄a. <sup>28</sup> N neke le t̄a wuma u babu uteku, i ā kukuwā ba, babu kpamu vuza na u kushada le e ekiye ā vā. <sup>29</sup> Dada u neke mu t̄a ele. U la'a t̄a yaba dem, babu vuza na u kushada le e ekiye a Dada vu vā. <sup>30</sup> Mpa n Dada, ātsu da vi te."

<sup>31</sup> Aza e kelime a Ayahuda ā tādāi atali kpamu adama a na a vara Yesu a una. <sup>32</sup> Amma u danai, "N yotsongu d̄a t̄a ili i singai n ābundāi i na Dada vu vā u suki mu n ya'an. Adama a ili ye ne i d̄ai yi a kuciga kuvara mu?"

<sup>33</sup> A ushuki, "Ci ciga kuvara wu adama a ukuna u singai ba, amma adama a na vi ya'in kadanshi ki ishikushi† u Kāshile. Avu vuma da vi koci, amma vu dana yi t̄a derere n Kāshile!"

<sup>34</sup> Da wu ushuki, "I yeve t̄a d̄e a na a danai a Katagar-da ka Cida k̄a d̄a a na Kāshile ka danai, 'Adā āmali a da.'†<sup>35</sup> Ci yeve t̄a ili i na Katagarda ka Cida ka danai mayun da ko wanai. Da kpamu Kāshile ke d̄ekei uma a nan lo āmali, uma a na u nekei akaka ā ni.†<sup>36</sup> Tsu vā na, Dada u neke mu t̄a tsa avalinka da u suki mu punu a aduniyan. Yi d̄ai i zuwai da i danai n ya'an t̄a kadanshi ki ishikushi u Kāshile ana n danai, 'Mpa da Maku mā Kāshile?' <sup>37</sup> Mi baci a kuya'an ili i na Dada vu vā u cigai n ya'an ba, k̄at̄a yu ushuku nu mpa ba. <sup>38</sup> Amma n ya'an baci i na Dada vu vā wi a kuciga n ya'an, nekei

ādu adama a nan lo, ko yu ushuku baci n kadanshi k̄a vā ba. Yi t̄a ta na e kuyeve mayun a na Dada wi t̄a derere nu mpa, mpa kpamu derere n Dada." <sup>39</sup> A cigai kukarā Yesu kpamu, amma da u fātats̄ai.

<sup>40</sup> Dada u lazai u banai u pasai u Kudolu ku Urdu sai ā ubutā u na Yahaya u git̄ai kuya'anika uma kusumbu ka akucina, da u shamgbai d̄e. <sup>41</sup> Uma n ābundāi a banai wā ni. Da ā k̄anāi kudanana, "Yahaya u sa'wa kuya'an ili i mereve ba, amma ili rākā i na Yahaya u danai adama a vuma vu nam pa mayun da." <sup>42</sup> Da uma n ābundāi a na i d̄e e nekei ādu n Yesu.

### Ukpā u Li'aziru

**11** Kanna ke te, m̄balā n k̄anāi vuma vi yoku vu na e ci d̄eke Li'aziru. Wi t̄a idāshi ā likuci i Bataniya kobolo n ataku ā ni, Merit̄ m Marta. (<sup>2</sup> Meri vu nam pa va āyi da vuza na u kutāwā wā tsunku Vuzagbayin mani'in mā magulāni e ene, k̄at̄a wu ura a d̄a n k̄anji k̄a ni. Taku vi ni Li'aziru āyi da wi nu mbanaki ma.) <sup>3</sup> Da Meri m Marta ā suki vuza yoku u bana u dana Yesu, "Vuzagbayin, vuza vu ucigi vu nu u k̄anā t̄a mbanaki."

<sup>4</sup> Ana Yesu u panai nannai, da u danai, "Mbanaki n nam pa n kubanka yi ukpā ba. Ili i nam pa i ya'an t̄a nahannai adama a na e neke Kāshile tsugbayin, mpa Maku mā Kāshile n kuciya t̄a tsugbayin adama a ukuna u nam pa." <sup>5</sup> Yesu u ciga t̄a Marta m Meri n Li'aziru feu. <sup>6</sup> Amma ana u panai Li'aziru wi nu mbanaki, da u doku u shamgbai d̄e ā ubutā u na wi ali ayin e re kpamu derere.

<sup>7</sup> Da u danai mukumitoni n ni, "Ya'an tsu wala k̄at̄a tsu bono a Yahuda."

<sup>8</sup> Amma da mukumitoni n ni n danai, "Malum, kaiku-lu, aza e kelime a Ayahuda ā dengāi kuna wu n atali. Nini d̄ai kpamu vi cigai kubono d̄e gogo na?"

<sup>9</sup> Da wu ushuki, "A kanna dem ci t̄a n iyum kupa n i re. Kutashi ku kanna ki baci lo, uma i t̄a a kuwala i ā kutādāts̄a ba. I t̄a e kene adama a na i t̄a n kutashi ka aduniyan ku nam pa. <sup>10</sup> Amma a wala baci n kayin, i t̄a ā kutādāts̄a adama a na i n kutashi ba."

<sup>11</sup> Da u danai le, "Kājā'ā k̄a tsu Li'aziru wi t̄a alavu, amma mi t̄a a kubana adama a na ci jimgbasa yi."

<sup>12</sup> Mukumitoni ma n danai, "Vuzagbayin, alavu a da yi baci, ashe u kutāwā t̄a wā dengā k̄at̄a u potsol!" <sup>13</sup> Ele e sheshe t̄a ko Yesu wi t̄a a kudana Li'aziru va alavu a da wi koci, amma i na Yesu wi a kudana i d̄ada Li'aziru u kuwā t̄a d̄e.

<sup>14</sup> Da u danai le magaba, "Li'aziru u kuwā t̄a. <sup>15</sup> N ya'an t̄a māzangā a na mi kobolo n āyi ba, adama a na i ciyā kasingai punu. Ciyā i neke k̄adu nu mpa. Tāwāi, tsu banai wā ni gogo na."

<sup>16</sup> Makumitoni mo yoku, Toma (vuza na e ci d̄eke "Mepeshe") u danai aza a na a buwai va, "Ya'an rākā vu tsu, tsu soku malum ma, adama a na tsu kuwā kobolo n āyi!"

† 10:34 Ishp. 82:6. †† Uma a na a isai akaka ā Kāshile ele da Musa n aza Israila d̄e a Kusan ku Sinai.

### Yesu kobolo m Meri m Marta

<sup>17</sup> Ana Yesu u yawai, da u cinai wana dai Li'aziru u ya'an ayin a nashi ana a cidangi ni. (<sup>18</sup> Bataniya nwalu m meli vi re da koci a kubana a Urishelima.) <sup>19</sup> Ayahudat n abundai a utai ta a Urishelima da banai u Marta m Meri adama a na a ya'an le ikyasi yu ukpa adama a taku vi le. <sup>20</sup> Ana Marta u panai a na Yesu wi lo a kutawa, da wu utai adama a na u gasa n ayi, amma da Meri wo okpoi punu a kpa'a. <sup>21</sup> Marta u danai Yesu, "Vuzagbayin, ishi baci vi ishi lo, taku vu va wi ishi a kukuwa ba. <sup>22</sup> Amma n yeve ta ko n gogo na Kashile ki ta e kuneke wu ili dem i na vu folonoi ni."

<sup>23</sup> Yesu u danai, "Taku vu nu wi ta a kudenga kata u yongo n wuma kpmu."

<sup>24</sup> Marta wu ushuki, "N yeve ta wi ta a kudenga kata u ciya wuma kpmu a kannu ku ukocishi, Kashile ka dengusa baci a akpisa dem."

<sup>25</sup> Yesu u danai ni, "Mpa da vuza na n ci dengusa akpisa, mpa da kpmu wuma. Aza a na e neke adu nu mpa i ta o kuyongo n wuma, ko ishi a kuwa. <sup>26</sup> Yaba dem vu na baci kpmu wi o kuyongo n wuma, da u neke kadu nu mpa, wi a kukuwa ba. Marta, vu neke ta kadu n ili i nam pa?"

<sup>27</sup> Da wu ushuki, "E, Vuzagbayin. N neke ta kadu a na avu da Kirisiti Kishi, Maku ma Kashile, avu da kpmu vuza na a danai wi lo a kutawa a aduniyan."

### Yesu u shikai

<sup>28</sup> Ana Marta u danai nannai, da u bonoi asuvu a kpa'a da u ya'in kadanshi m Meri endelen ni. "Malum ma mi ta lo, we ece wu ta kpmu." <sup>29</sup> Ana Meri u panai nannai, da u dengai gogo'o da u laza a kubana u Yesu. (<sup>30</sup> Kata Yesu u yawa asuvu a likuci a ba, amma ta de bil'i wi a ubuta u na Marta u gasai n ayi.)

<sup>31</sup> Uma n abundai a na a banai kuyasa Meri, ana e enei ni u dengai gogo'o da wu utai a kpa'a ka, ele a zuwa ta ko a kasaun ka'a wi a kubana kata u shika. Da o tonoi ni.

<sup>32</sup> Amma Meri u bana ta a ubuta u na Yesu wi. Ana we enei ni, da u kudangi e ene a ni, da u danai, "Vuzagbayin, ishi baci vi ishi lo, taku vu va wi ishi a kukuwa ba."

<sup>33</sup> Da Yesu we enei ni a mashi kobolo n uma a na i n ayi va feu. Da u namgbai katsuma kau. <sup>34</sup> We ecei, "Te dai i cidangi ni?"

Da a danai ni, "Vuzagbayin, tawa ve ene ubuta wa."

<sup>35</sup> Da Yesu u shikai.

<sup>36</sup> Uma a na i kashani devu lo a danai, "Yi ta e kene tsu na u cigai ni kau."

<sup>37</sup> Amma aza o yoku a katsuma ke le a danai, "Ayi da vuza a na u bayuwa kayimba ka a shi. Mayun da wi ishi a kisa Li'aziru a ubuta wu ukpa."

### Yesu u dengusai Li'aziru

<sup>38</sup> Da Yesu u doku u namgbai katsuma kau. Da u banai a kasaun ka na e shelwei a katali da a palai utsutsu

wa n katali ko yoku. <sup>39</sup> Da u danai le, "Gidalakpai katali ka kakambu ke te."

Amma Marta u danai, "Vuzagbayin, vi yeve ta Li'aziru u kuwai ayin a nashi a da na, u kugita ta de kushama."

<sup>40</sup> Da Yesu u danai ni, "Kata vi ciba ili i na n danai nu ba? 'Vi neke baci kadu, vi ta e kene tsugbayin tsu Kashile.'"

<sup>41</sup> Da a gidalakpai katali ka kakambu ke te. Da Yesu u dengusai a shi a ni gadi u danai, "Dada, n ya'an ta mazanga a na vu panakai mu. <sup>42</sup> N yeve ta ayin tutu vu tsu panaka mu ta, amma n dana ta ili i nam pa ya adama a uma a na i nu mpa na. N ciga ta a ushuku nu mpa a na avu da vu suki mu."

<sup>43</sup> Ana Yesu u kotsoi kuya'an kavasa, da u dengusai kalakatsu nu utsura da u dekei, "Li'aziru, utai!" <sup>44</sup> Da wu utai. A ala yi ta e ekiye n ene n arikinlai a kacida, da a shiyai ni kpmu n kakashi a shi a ni.

Da Yesu u danai le, "Shikpai ni kata i kasakpai u wala."

### O fobusoi kuna Yesu

(Mat. 26:1-5; Mar. 14:1-2; Luk. 22:1-2)

<sup>45</sup> Ayahuda n abundai aza a na a tawai kene Meri da e enei ili i na Yesu u ya'in, da e neke adu n ayi. <sup>46</sup> Amma aza o yoku a katsuma ke le a banai a danai Afarishi ili i na Yesu u ya'in. <sup>47</sup> Anan ganu vu gbagba'in n Afarishi a e dekei Aza e Kusheshe a ubuta u te da a danai, "Yi dai tsa kuya'an? Vuma vu nam pa wi ta a kuya'an urotu wi ili i mereve n abundai. <sup>48</sup> Tsu kasakpa yi baci a kulyala kelime n ili i na nam pa, yaba dem wi ta e kuneke kadu n ayi. Osoji o Roma i ta a kutawa a langasa A'isa a Gbayin a tsu n idika i tsu."

<sup>49</sup> Vuza vu Kusheshe vi yoku a katsuma ke le kula ku ni ku da Kayafa, ayi da kpmu mogono ma anan ganu a kaya ka nan lo. U danai, "Ada i yeve ili ba, ko kenu! <sup>50</sup> Nini dai yi a kukasakpa a ni'wantangu idika dem? U la'a ta n kuga'an vuma vi te u kuwa † adama a na uma a na a buwai a ya'an wuma."

<sup>51</sup> Kadanshi ka na Kayafa u ya'in, kusheshe ku ni ku da ba. Amma, adama a na ayi da mogono ma anan ganu a kaya ka nan lo ka, wi ta a kadanshi ki ili i na i kutawa ya ya'an: Wi ta a kadanshi ka na Yesu wi ta a kutawa wa kuwa adama a Ayahuda. <sup>52</sup> Ko n nannai Yesu wi a kukuwa adama a Ayahuda koci ba. U kukuwa ta adama a na u tuka uma a Kashile a na ishi a wacuwai a aduniyan dem kobolo. <sup>53</sup> Dada a kanna ka nan lo aza e kelime a Ayahuda a gitai kusheshe uteku u na a kuna Yesu.

<sup>54</sup> Adama a nannai, Yesu u doku u kara'a e keteshe a ubon u Yahuda ba, da u kasakpai Urishelima. U banai a likuci i Ifuramu, i na yi a kakinu ka kakamba, da u shamgai de m mukumitoni n ni.

<sup>55</sup> Ayin a Kadiva ka Kupasamgbani a yawa ta devu. Uma n abundai a na i idashi a likuci i wawa'a a banai a Urishelima kafu kanna ka kadiva ka adama a na a ciya a takpa nshinda tsu na Wilu u danai. <sup>56</sup> A ciga ta e ene Yesu. Ele punu bil'i a A'isa a Gbayin a, da a gitai mecen-

† 11:50 Yah. 18:14.

shenei, "Yi dāi ye enei? Wi t̄a a kutawā kaḍivā ka gaji?"

<sup>57</sup> Anan ganu vu gbagba'in n Afarishi a danai uma vuza na baci de dem we enei Yesu, u bana u dana le, kaṭa a ciya a kaṇa yi.

### Meri u tsunki Yesu m mani'in ma magulani

(Mat. 26:6-13; Mar. 14:3-9)

**12** Ana wo okpoi ayin a tali kaṭa a na a ya'an Kaḍivā ka Kupasamgbanai, Yesu u banai a Bataniya daḍa u cipai a kpa'la ku Li'aziru vuza na u kuwai da Yesu u dengusai ni n wuma. <sup>2</sup> A yanakai ni tsuwa'la de. Marta da vuza na u nekei ni tsuwa'la tsa, Li'aziru wi t̄a punu a kaṭsumā ka aza a na a lya'i kobolo n Yesu. <sup>3</sup> Meri u dikai meyelyu ma gbayin ma mani'in mi ikebe, da u tsunki Yesu e ene. Da wu urai a da n kaṇji ka ni. Da ta na magulani ma mani'in ma ma shanai punu a kpa'la ka.

<sup>4</sup> Amma makumitoni ma ni Yahuza Iskaryoti, vuza na u kutawā we neke a una Yesu, u danai, <sup>5</sup> "Mani'in ma nan lo ikebe † i ni i yawa t̄a katsupu ka kayā ka vuza te. †† Wi ishi u ga'an e denge kaṭa ikebe ya e neke aza a yali." <sup>6</sup> Amma u ci kebece n ukuna wa aza a yali ba. U dana t̄a nannai adama a na ayi va koboki ka'la. Ayi da vuza na u tsu fobo ikebe ya, u ci ya'an t̄a n u shadai kparamu n u ya'ankai ka ni.

<sup>7</sup> Amma Yesu u danai, "Kaṭa vu gbandarasa yi ba. U ya'an t̄a nannai tso ofobuso a kaḍidā ka vā. <sup>8</sup> Ayin tutu yi t̄a o kuyongo kobolo n aza a unambi, amma ayin tutu yi o kuyongo nu mpa ba."

### A cigai kuna Li'aziru

<sup>9</sup> Ana kobolo ka uma ka panai Yesu u yawa t̄a a Bataniya, da a banai de adama a na ta de Yesu wi. A bana t̄a kparamu adama a na a ciya e ene Li'aziru, vuza na Yesu u dengusai n wuma kparamu. <sup>10</sup> Dada anan ganu vu gbagba'in e sheshei kuna Li'aziru feu.

<sup>11</sup> Adama a Li'aziru, Ayahuda n abundai a gitai kukasakpa kutono le, da a kucikpa e nekei adu e le u Yesu.

### Yesu u uwai a Urishelima

(Mat. 21:1-11; Mar. 11:1-11; Luk. 19:28-40)

<sup>12</sup> Kanna ke ire, kabundai ka uma n abundai ka na ka t̄awai a ubuta u Kaḍivā ka Kupasamgbanaite ka, a panai a na Yesu wi a kutawā a Urishelima. <sup>13</sup> Da a dikai ekeme, da a banai adama a na a gasa n Yesu, da a dengusai alakatsu,

"Hosana!† Cikpai Kaḣhile!"

"Kaḣhile ke neke unasingai u vuza na u t̄awai n kula ku Vuzavagudu!"

"Kaḣhile ke neke Mogono mi Israila unasingai!" ‡

<sup>14</sup> Yesu u ciyai majaki da u kumbai. Na da uteku u na Katagarda ka Cida ka danai,

<sup>15</sup> "Uma a Sihiyona, kaṭa i pana wovon ba!

Gogo na mogono ma da mi ta lo a kutawā,

† *Lana a kaci ku udani "Ikebe", punu de kaṭa vu lana "Dinari" a Ubuta wi ili i Kuyeve.* †† *Ikebe i nam pa yi t̄a derere n ikebe i le "dinari" amangatawantatsu (300).* ‡ *12:13 Ishp. 118:25-26.*

u kumbai maku ma majaki." ††

<sup>16</sup> A ayin a nan lo a mukumitoni n ni n yeve ili i na u ciyai ba. Amma a kubana megeshe, ana Kaḣhile ka dengusai ni a kubana a ubuta u tsugbayin, da a cibai a na Katagarda ka Cida ka ya'in kadanshi adama a ni, da kparamu a cibai a na uma a ya'in nannai adama a ni.

<sup>17</sup> Uma i t̄a lo n abundai a ayin a na Yesu u dengusai Li'aziru n wuma, da u danai ni wu ut̄a punu a kasaun ka. Gogo na a kaṇai kudana uma o yoku ili i na Yesu u ya'in. <sup>18</sup> Uma n abundai a ut̄a a banai a gasai n Yesu, adama a na a pana t̄a ukuna wu urotu wi ili i mereve i ni. <sup>19</sup> Da Afarishite a dananai, "Ye ene t̄a, ci yikpa de gbende-gbende! Indanai, uma a aduniyan raka o kuto no ni."

### Nhelene n yoku n lansai Yesu

<sup>20</sup> Nhelene n yoku feu a bana t̄a a Urishelima adama a na a cikpa Kaḣhile a ayin a kaḍivā ka. <sup>21</sup> A banai u Filibu, vuza na wu ut̄a a likuci i Besaida i na yi a Galili, da a danai, "Malum, ci ciga t̄a ce ene Yesu." <sup>22</sup> Filibu u banai u danai Andarawu, da ele aza e re e le a banai a danai Yesu.

<sup>23</sup> Da Yesu u danai le, "Ayin a yawa t̄a a na Maku ma Vumate ma kisa tsugbayin ci ni. <sup>24</sup> N dana da mayun, vici'u vu na vi yikpai a idika vi o kudoku ba, sai vu kuwa bili. Amma vu kuwa baci, vu kut̄a t̄a kaṭa vu matsa n abundai. <sup>25</sup> Vuza na baci u cigai wuma u ni a aduniyan a nam pa, wi t̄a a kunamba u da. Vuza na baci u iwain wuma u ni punu a aduniyan a nam pa, wi t̄a a kuciya wuma u na u kukotso ba. <sup>26</sup> Vuza na baci u cigai kuya'anka mu tsugbashi sai u t̄awa u tono mu, adama a na kagbashi ka vā ko yongo nu mpa a ubuta u na mi dem. Dada vu vā feu wi t̄a e kuneke tsugbayin u yaba dem vu na u ya'ankai mu tsugbashi."

### Yesu u ya'in kadanshi ku ukpa ka ni

<sup>27</sup> Yesu u lya'i kelime n kuya'an kadanshi, "Gogo na mi t̄a a kaṭsumā ka atakaci. N dana wo, 'Dada, isa mu a kaṭsumā ka ayin a nam pa?' A'a, n t̄awa t̄a a kaṭsumā ka ayin a nam pa adama a ili i nam pa, mayun da kparamu n so'o atakaci. <sup>28</sup> Dada, yotsongu uma tsugbayin tsu nu!"

"Da kalakatsu ku ut̄a gadi da ka danai, "N yotsongu t̄a tsu na mi n tsugbayin, mi t̄a kparamu o kudoku kuya'an nannai."

<sup>29</sup> Kabundai ka uma ka na ki a kashani lo a panai kalakatsu ka. Da aza o yoku e le a danai karpanga ka'la. Amma aza o yoku a danai, "Kalingata ka'la ka ya'in kadanshi n ayi!"

<sup>30</sup> Dada Yesu u danai le, "Adama a da a da kalakatsu ka ka t̄awai, adama a vā a da ba. <sup>31</sup> Gogo na ayin a da a na Kaḣhile ka kuya'anka uma a aduniyan afada. Ayin a da kparamu a na Kaḣhile ko kuloko Malya'i, vuza na u lya'i tsugono a aduniyan a nam pa. <sup>32</sup> Ayin a na baci a dengusai mu gadi vu madanga ma atakaci, mi t̄a a

†† *2 Sam. 5:9; Zak. 9:9 Sihiyona kula ku da ku yoku ku Urishelima n Tsugana feu ci ci deke yi t̄a Sihiyona.*

kuzuwa yaba dem u tawā wā vā.”<sup>33</sup> Yesu u dansai ili i nam pa adama a na u yotsongu uteku u na u kukuwā.

<sup>34</sup> Da kabundāi ka uma ku ushuki, “Wilā u tsu u dana tsu t̄a Kirisiti Kishi u kuyongo t̄a n wuma ali ayin a babu uteku. Nini dāi, va kudana i t̄a ā kudengusā Maku ma Vuma a gadi vu madanga ma atakaci? Yayi Maku ma Vuma ma nam pa ma?”

<sup>35</sup> Yesu wu ushuki, “Kutashi ki t̄a lo n adā ali a kubana megeshe kenu. Lya'i kelime nu nwalu adā bili n kutashi. N nannai, kayimbi ki ā kukanā dā ba, yi kpamu ā kutadatsā ba. Amma i ya'an baci nwalu ā kayimbi, ye kuyeve ā ubutā u na yi a kubana ba.”<sup>36</sup> Nekei adū n vuza na u tukāi n kutashi, ayi bili na kobolo n adā. Yi t̄a ta na o kokpo uma a na i o kuyongo ā ubutā u kutashi.”

### Uma o yoku a iwain Yesu

Ana Yesu u dansai ili i nam pa, dā u lazai u banai u shedeki adama a na e ene yi ba.<sup>37</sup> Ko a na u ya'in urotu wi ili i mereve i nam pa dem a asuvu e le, e neke adū e le wā ni ba.<sup>38</sup> Ili i nam pa i ya'an t̄a adama a na ili i na keneki Ishaya u danai i ya'an mayun, “Vuzavagudu, yayi u nekei kaḍu n ili i na tsu danai le? Yayi kpamu Vuzavagudu u yotsongi utsura u ni?”<sup>†</sup>

<sup>39</sup> Ishayaṭ u danai kpamu ili i na i zuwai dā ā kpadāi kuneke adū i dāda:  
<sup>40</sup> “Vuzavagudu u pala t̄a āshi a uma, dā u zuwai uma a ya'an ugbawansuvu. U ya'an t̄a nannai adama a na āshi e le ā kpadā kene, k̄atā kpamu adū e le ā kpadā kuyeve, k̄atā ā kpadā kubono wā vā, k̄atā m potsokpo le.”<sup>††</sup>

<sup>41</sup> Ishaya u dansai ili i nam pa, adama a na we ene t̄a tsugbayin ci Yesu, dā u ya'in kadanshi k̄a ni.  
<sup>42</sup> A ayin a nam pa, uma n abundāi kobolo n aza e kelime a Ayahuda o yoku e nekei adū n ayi. Amma adama a na i t̄a a kupana wovon wa Afarishi, a ya'an kadanshi k̄a ni e keteshe ba, ta lo Afarishi o loko le punu ā kunu ka avasa ka.<sup>43</sup> Uma a a cigai uma a cikpa le ali u la'a tsu na Kāshile ka kucikpa le.

### Yesu u tawāi kisa aduniyan

<sup>44</sup> Yesu u salai, “Vuza na baci de dem u nekei kaḍu nu mpa, u neke t̄a ka'a wā vā kobolo kpamu n vuza na u suki mu.<sup>45</sup> Vuza na baci we enei mu we ene t̄a vuza na u suki mu.<sup>46</sup> N tawā t̄a tsu vuza na u tsu tukā n kutashi a aduniyan, adama a na yaba dem vu na baci u nekei kaḍu nu mpa u buwa ā kayimbi ba.

<sup>47</sup> “Vuza na baci u panai kadanshi k̄a vā dā u iwain kutono ka'a, mpa dā n kuya'anka yi afada ba. Adama a na n tawā kuya'anka uma a aduniyan afada ba, amma kisa a dā.<sup>48</sup> Amma ili i yoku yi t̄a lo i na i kuya'anka vuza na u iwain mu n kadanshi k̄a vā afada. Kadanshi ka na n dansai ka dā ka kuya'anka yi afada a kanna ku uteku.<sup>49</sup> Ili i na n dansai n utsura u kaḍi k̄a vā u dā ba. Dada vu vā vu na u suki mu u danai mu ili i na n kudana n i na n kuyotsongusu.<sup>50</sup> N yeve t̄a ili i na u danai

† 12:38 Ish. 53:1. †† 12:40 Ish. 6:10.

uma a ya'an, i dā i tsu zuwa uma o yongo n wuma ko wanai. I dāda i zuwai dā n danai dā derere i na Dada u danai mu.”

### Yesu u sali ene ā mukumitoni n ni

**13** Ana wo okpoi kanna ke te kafu ā gitā Kādivā ka Kupasamgbana'i, Yesu u yeve t̄a a na ayin a yawai ni kukasākpā aduniyan a nam pa k̄atā u bono we Esheku. U ciga t̄a uma ā ni a na i a aduniyan ayin tutu, u ciga le t̄a kpamu mayin sai uteku.

<sup>2</sup> Yesu m mukumitoni n ni o bolongi adama a na a lya'a ilikulya'a n kulivi. Kalijani ka zuwa t̄a de Yahuza, maku ma Sima Iskaryoti, u sheshei uteku u na u kuneke Yesu.<sup>3</sup> Yesu u yeve t̄a a na Esheku e nekei ni utsura ā ubutā wi ili dem, ayi kpamu wu utā t̄a ā Kāshile, wi t̄a kpamu o kubono u Kāshile.<sup>4</sup> Ele a kulya'a ilikulya'a, dā u dengāi u fodoi motogu mā ni, dā u shiyai mayaga mā kusumbu ā kuku'u'lu'lu'ku ni.  
<sup>5</sup> Da u tsungi mini ā kakanatsa dā u gitāi kusa'a ene ā mukumitoni n ni, dā wu urai m mayaga ma na u shiyai ā kuku'u'lu'lu'ku ni ka.

<sup>6</sup> Ana u yawai u Sima Biturusu, dā Biturusu va u danai ni, “Vuzagbayin, vi t̄a a kusa'a ene ā vā?”

<sup>7</sup> Wu ushuki, “Vi yeve ili i na mi a kuya'an gogo na ba, amma vi t̄a e kuyeve a kubana megeshe.”

<sup>8</sup> Biturusu u danai, “A'ā, vi a kusa'a ene ā vā ba.”

Wu ushuki, “N sa'a baci ene ā nu ba, avu vi ā k̄atsumā ka uma ā vā ba.”

<sup>9</sup> Biturusu wu ushuki, “Vuzagbayin, sa'a ene ā vā koci ba! Sa'a ekiye n kaci k̄a vā feu!”

<sup>10</sup> Yesu u danai, “Vuza u sumbā baci, ikyamba i ni r̄akā yo okpo t̄a cida. Ili i na i buwai i dāda u sa'a ene ā ni koci. Adā kpamu aza a cida a dā yi, amma r̄akā vu dā dā yi cida ba.”<sup>11</sup> U yeve t̄a vuza na u kuneke yi ā ubutā wi irala i ni, i dāda i zuwai dā u danai, “R̄akā vu dā dā yi cida ba.”

<sup>12</sup> Ana u kotsoi kusa'a ene e le, dā u ukai motogu mā ni dā u dāsāngi kpamu. Da we ecei, “I yeve t̄a ili i na n kotsoi kuya'anka dā gogo na va? <sup>13</sup> I ci deke mu t̄a ‘Malum’ n ‘Vuzagbayin,’ i dansa t̄a derere, adama a na mayun dā.<sup>14</sup> Mpa, Vuzagbayin m Malum mā dā, n sa'a t̄a ene ā dā gogo na. Adā feu i sa'a ene o itoku i dā.

<sup>15</sup> N ya'an t̄a nannai adama a na wo okpo dā agisana a na i ya'anka uma uteku u na n ya'ankai dā.<sup>16</sup> N dana dā mayun, kagbashi ka tsu la'a vuzagbayin vi ni ba. Vuza na ā tsu suku u tsu la'a vuza na u suki ni ba.<sup>17</sup> I yeve t̄a ili i nam pa, Kāshile ki t̄a a kuzuwaka dā unāsingai i ya'an baci ili ya.

<sup>18</sup> “Adā r̄akā dā n ciyāi ba. N yeve t̄a aza a na n zagbai de. Amma ili i na Katagarda ka Cida ka danai sai yo okpo mayun, ‘Vuma vu na u lya'i ilikulya'a nu mpa, u kucikpa t̄a wo okpo a tsurala nu mpa!’<sup>‡</sup>

<sup>19</sup> “Mi t̄a a kudana dā ili i nam pa gogo na kafu i dā i ya'an adama a na i tawā baci i ya'an, i neke adū a na mpa dā mi lo ayin tutu.<sup>20</sup> N dana dā mayun, vuza na baci de dem wi isai vuza na n suki, wi isa mu t̄a feu.

‡ 13:18 Ishp. 41:9.



Vuza na baci kpamu dem wi isai mu, wi isa tã fe u Dada vu na u suki mu.”

### Yesu u ya'in kadanshi ki ili i na i kucina yi

(Mat. 26:20-25; Mar. 14:17-21; Luk. 22:21-23)

<sup>21</sup> Ana u kotsoi kudansa ili i nam pa, da u namgbai katsumã kau. Da u dansai e keteshe, “N dana tã mayun, vuza te a katsumã ka dã wi tã e kuneke mu wi irala i va.”

<sup>22</sup> Da mukumitoni ma n ripulã i n ili i na wi a kudansa, da a indanai. <sup>23</sup> Vuza te a katsumã ka mukumitoni ma, vuza vu ucigi vu Yesu, ayi lo idashi devu n ayi. <sup>24</sup> Sima Biturusu u ya'in gipi n aashi u vuza va, da u danai ni, “Ece yi vuza na u ciyã.”

<sup>25</sup> Da makumitoni ma me shere wengi u yawai devu n Yesu da we ecei, “Vuzagbayin, yayi vi ciyã a katsumã ka tsu?”

<sup>26</sup> Yesu wu ushuki, “Mi tã a ku'uka kajishi ka nam pa a kusa'an. Vuza na baci n nekei ka'la ayi da vuza va.” Da u ukai kajishi ka a kusa'an da u nekei Yahuza, maku ma Sima Iskaryoti. <sup>27</sup> Gogo va lo ana Yahuza wi isai kajishi ka, da Malya'i ma uwai a kađu ka ni.

Yesu u danai, “Yahuza, bana gogo'lo katã vi ya'an ili i na vi sheshei.” <sup>28</sup> Ko vuza te a katsumã ka aza a na i lo a kulya'a ilikulya'a u yeve ili i na i zuwai da Yesu u ya'ankai Yahuza kadanshi ka nan lo ba. <sup>29</sup> Amma an Yahuza wo okpoi kofobi ki ikebe ke le, aza o yoku a dana tã Yesu wi tã a kudana yi u bana u tsupa ikebe yi ilikulya'a ko u neke aza a unambi ikebe. <sup>30</sup> Gogo va lo ana Yahuza u kotsoi kisa kajishi ka, da wu utã pulai. Kayin ka ya'an tã de ta na.

### Wilã u savu

<sup>31</sup> Ana Yahuza u lazai, da Yesu u danai, “Mpa Maku ma Vuma, ayin a yawa mu tã a na ma uwa a tsugbayin tsu va. Kãshile kpamu ki tã a kisa tsugbayin adama a ili i na i kuciya mu rakã. <sup>32</sup> Kãshile ki isa baci tsugbayin adama a va, wi tã o kuyotsongu uma tsugbayin tsu va a kubana megeshe na kenu.

<sup>33</sup> “Muku n va, n kuyongo tã n ađã a kubana megeshe bil'i kenu. Katã i lãnsã mu, amma i kene mu ba. N dana dã tã uteku u na n danai Ayahuda, ‘Yi a kufuđã kubana a ubutã u na mi a kubana ba.’

<sup>34</sup> “Amma mi tã e kuneke dã wilã u savu. I ciganai uteku u na mpa n cigai dã. <sup>35</sup> I ciganai baci, yaba dem u kuyeve tã a na ađã mukumitoni n va n da yi.”

### Yesu u danai Biturusu u kunana yi tã

(Mat. 26:31-35; Mar. 14:27-31; Luk. 22:31-34)

<sup>36</sup> Sima Biturusu we ecei Yesu, “Vuzagbayin, te dai vi a kubana?”

Wu ushuki, “Ubutã u na mi a kubana vi a kufuđã kuto no mu gogo na ba, amma vi tã o kutono mu a kubana megeshe.”

<sup>37</sup> We ecei, “Vuzagbayin, yi dã i zuwai da n kufuđã kutono wu gogo na ba? Mi tã ufobushi n kuwã adama a nu!”

<sup>38</sup> Yesu wu ushuki, “Mayun da vi ufobushi vu kuwã adama a va? N dana wu mayun, kafu motoku ma sala, vi tã a kunana mu ali kutatsu.”

### Yesu da uye a kubana we Esheku

**14** Yesu u danai mukumitoni n ni, “Katã ađu a dã a mudã ba. Nekei ađu n Kãshile, katã kpamu i neke ađu nu mpa. <sup>2</sup> Ubutã wi idashi wi tã de n a bundã i a kpa'la ku Dada vu va, mi tã kpamu a kubana ma lapu-laka dã ubutã wa. Mi ishi a kudana dã ili i na nam pa ba, ishi baci ta i da yi nannai ba. <sup>3</sup> N ya'an baci nannai, mpa mi tã o kubono adama a na n dika dã a kubana wã va. Katã kpamu ci yongo kobolo. <sup>4</sup> Ađã kpamu i kuyeve tã uye a ubutã u na mi a kubana.”

<sup>5</sup> Da Toma u danai ni, “Vuzagbayin, ațsu ci yeve ubutã u na vi a kubana ba. Nini dai tsa kuya'an ci yeve uye wa?”

<sup>6</sup> Yesu wu ushuki, “Mpa da uye u na u tsu yotsongu uma ili i mayun kobolo n u na u ci neke wuma. Babu vuza na u kubana u Dada sai u tonon ubutã u va. <sup>7</sup> I yeve mu baci mayun, yi tã e kuyeve Dada vu va fe u. Gogo na i yeve yi tã, da kpamu ye enei ni.”

<sup>8</sup> Da Filibu u danai, “Vuzagbayin, yotsongu tsu Eshevu a, wi tã ta na a kuntsa tsu.”

<sup>9</sup> Da wu ushuki, “Mi tã kobolo n ađã ali n ayin n a bundã i. Filibu, yi dã i ci ya'an nannai, ali n gogo na vi yeve ko mpa da ya ba? Vuza na baci we enei mu, we ene tã Dada vu va. Yi dã i zuwai da vu danai, ‘Yotsongu tsu Eshevu a?’ <sup>10</sup> Avu vu ushuku a na mpa da vi te n Dada vu va ba? Dada vu va kpamu vi te nu mpa ba? Kadanshi ka na n danai dã a va da ku utã ba. Dada vu va vuza na wi nu mpa, ayi da u ci ya'an ili i na u cigai dem. <sup>11</sup> Ushuki nu mpa ana n danai dã mpa n Dada ațsu da vi te. Yu ushuku baci adama a kadanshi ka va ka ba, nekei ađu n ili i mereve i na ya'in. <sup>12</sup> N dana dã mayun, vuza na baci u nekei kađu nu mpa, wi tã a kuya'an ili i na mpa n ya'in. E, aza a na e nekei ađu i tã a kuya'an ili i na i lã'i i nam pa, adama a na mi tã a kubana katã n shamgba de kobolo n Dada vu va. <sup>13</sup> I folono baci ili dem n kula ku va, mi tã a kuya'an ka dã i da, adama a na Maku ma mã tukã n tsugbayin we Esheku. <sup>14</sup> E, mi tã a kuya'an ka dã ili dem i na i folonoi mu n kula ku va.

### Uzuwakpani wa Ayinviki a Kãshile

<sup>15</sup> “I ciga mu baci, yi tã a kuya'an ili i na n danai dã i ya'an. <sup>16</sup> Mi tã o kufolono Dada vu va, ayi kpamu wi tã e kuneke dã Kađanki ko yoku, vuza na u kushamgba n ađã ko wanai. <sup>17</sup> Ayi dađã Ayinviki a Kãshile, tã vuza na u yotsongi ukuna u Kãshile mayun. Uma a aduniyan a kisa yi ba, adama a na e ene yi ba, ko e yeve yi. Amma ađã i yeve yi tã, adama a na wi tã kobolo n ađã, wi tã kpamu punu wã dã. <sup>18</sup> N bana baci, mã kukãakpã dã ende'en yo okpo tsu mkpa'an ba, mi tã o kubono wã dã. <sup>19</sup> A kubana megeshe kenu uma a aduniyan a nam pa o kudoku e kene mu ba, amma ađã yi tã o kudoku ye kene mu. Mpa mi tã n wuma, adama a nannai ađã

kpamu yi t̄a o kuyongo n wuma feu. <sup>20</sup> Kanna ka nan lo ka yawa baci, yi t̄a e kuyeve mpa n Dada ̄tsu da vi te. Ad̄a kpamu i kuyeve t̄a mpa n ad̄a vi te da ci, ad̄a nu mpa kpamu vi te da ci. <sup>21</sup> Vuza na baci de dem u cigai mu, wi t̄a a kuya'ansa ili i na n danai ni u ya'an. Dada wi t̄a a kuciga yi. Mpa feu mi t̄a a kuciga yi, kaṭa n yot-songu yi ko yayi mpa."

<sup>22</sup> Da Yahuza (amma vu Iskaryoti ba) u danai, "Amma, Vuzagbayin, yi d̄ai i zuwai da vu sheshei kuyotsongu kaṭi ka nu w̄a ̄tsu amma u uma a aduniyan a na a buwai ba?"

<sup>23</sup> Da Yesu wu ushuki, "Uma a ciga mu baci, i t̄a a kuya'ansa ili i na n danai le a ya'an. Dada vu w̄a kpamu wi t̄a a kuciga le, ci t̄a ̄a kutaw̄a we le kaṭa ci yongo kobolo n le. <sup>24</sup> Amma vuza na baci kpamu u cigai mu ba, u ci ya'an ili i na n danai ni ba. Ili i na i panakai mu a kudana d̄a, ̄a w̄a da yu ut̄ai ba, amma u Dada vuza na u suki mu.

<sup>25</sup> "N dana d̄a t̄a ili i nam pa ya mpa bi'li kobolo n ad̄a. <sup>26</sup> Amma Kab̄anki ka ki t̄a o kuyotsongusu d̄a ili dem, kaṭa u zuwa d̄a kpamu i ciba n ili dem i na n danai d̄a. Kab̄anki ka nam pa ayi da Ayinviki ̄a Kashile a na Dada u kusuku n kula ku w̄a. <sup>27</sup> M bana baci mi t̄a a kuzuwa i ya'an m mat̄ana ̄a adu ̄a d̄a. Mat̄ana ma na mi m ma'a ̄a kaḍu ka w̄a ma da n kuzuwa d̄a i ciya. N neke d̄a mat̄ana ma nam pa uteku u na aduniyan e ci neke ba. Ka-t̄a i baḷa kaṭsum̄a ko i pana wovon ba.

<sup>28</sup> "Ad̄a i panai t̄a de n danai mi t̄a a kulaza kaṭa kpamu m bono w̄a d̄a. Mayun da baci i cigai mu, kaṭa i ya'an maṅanḡa a na mi o kubono u Dada vu w̄a, adama a na u la'a mu t̄a n tsugbayin. <sup>29</sup> N dana d̄a t̄a ili i nam pa gogo na kafu i t̄aw̄a i gita, da baci i t̄aw̄a i ya'in, i ciya i neke adu.

<sup>30</sup> "N kudoku ma ya'an ka d̄a kadanshi n abund̄ai ba, adama a na vuza vu tsugono va aduniyan a nam pa wi t̄a lo ̄a kutaw̄a. Amma wi n utsura u na u yawai u w̄a ba. <sup>31</sup> N ci ya'an t̄a ili i na Dada vu w̄a u danai mu n ya'an, adama a na yaba dem a aduniyan u yeve a na n cigai ni.

"T̄aw̄a gogo na, tsu walai."

### Kumi'li n acaka ̄a ni

**15** Yesu u lya'li kelime n kuya'an kadanshi m mukumitoni n ni, u danai, "Mpa da kumi'li ku maḍim-bit ma mayun. Dada vu w̄a da kacimbi. <sup>2</sup> Kacaka ki baci kobolo nu mpa da ka kp̄ad̄ai kumatsa ili, u tsu kapa t̄a ka'a. kaṭa kpamu u jebe u lapula kacaka dem ka na ka matsai ili kenu adama a na ko doku ka matsa ili kaḷu. <sup>3</sup> Ili i na n danai d̄a i da i lapulai d̄a de, da i zuwai d̄a cida. <sup>4</sup> I shamgba baci kobolo nu mpa n utsura, mi t̄a feu a kushamgba kobolo n ad̄a. Kacaka ka kumatsa ili n kaṭi ka ni ba. Ki t̄a a kufuḍa kumatsa ili, ki baci kobolo n kumi'li ka. Ta feu nannai yi a kufuḍa ya ya'an ili ba, sai i shamgba kobolo nu mpa.

<sup>5</sup> "Mpa da kumi'li ka, ad̄a da acaka a. Vuza na baci dem u shamgbai kobolo nu mpa da mpa kpamu mi kobolo n ayi, wi t̄a a kumatsa ili kaḷu. Amma yi a kuya'an ili ba, sai m ban̄ka d̄a. <sup>6</sup> Vuza na baci dem u

shamgbai kobolo nu mpa ba, wi t̄a tsu kacaka ka na a tsu vakangu kaṭa ke deḱpe. Uma a ci dika t̄a acaka a, a zuwa a da a akina, kaṭa o songu. <sup>7</sup> I shamgba baci kobolo nu mpa da i tonoi kuyotsongusu ku w̄a, yi t̄a o kufolono Dada va ili i na i cigai dem, kaṭa ta na u neke d̄a i da. <sup>8</sup> Yi baci a kumatsa ili kaḷu tsu nam pa, i yot-songu t̄a a na ad̄a mukumitoni n w̄a n da yi, yi t̄a o kuyotsongu uma tsugbayin tsu Dada vu w̄a.

<sup>9</sup> "Mpa n ciga d̄a t̄a uteku u na Dada va u cigai mu. Shamgbai punu a ucigi u w̄a. <sup>10</sup> I ya'an baci i na n danai, yi t̄a a kushamgba punu a ucigi u w̄a. Ta feu nannai, n ya'an t̄a de ili i na Dada u danai, mi t̄a a kushamgba punu a ucigi u ni.

<sup>11</sup> "N dana d̄a t̄a de ili i nam pa raḱa adama a na i ciya maṅanḡa uteku u na mpa mi m ma'a, kaṭa kpamu maṅanḡa ma d̄a ma shana. <sup>12</sup> Na va daḍa ili i na mi a kudana d̄a i ya'an: ciganai uteku u na n cigai d̄a de. <sup>13</sup> Vuma u kuw̄a baci adama ̄a aj̄a'la ̄a ni, na lo u yot-songu t̄a wi t̄a n ucigi u na u la'i u vuza dem.

<sup>14</sup> "Aj̄a'la ̄a w̄a a da yi, i tonoi baci ili i na n danai. <sup>15</sup> N kudoku me deke d̄a agbashi kpamu ba, adama a na vuzagbayin u tsu dana agbashi ̄a ni ili dem ba. Amma n deke d̄a t̄a aj̄a'la ̄a w̄a, adama a na n dana d̄a t̄a ili dem i na Dada va u danai mu. <sup>16</sup> I zagba mu ba, amma mpa da n zagbai d̄a. Da n zuwai d̄a i bana i ya'an icu'lu yu ulinga i na i kukpaḍa kukotso. kaṭa Dada va u yeve u neke d̄a ili dem i na i folonoi ni n kula ku w̄a. <sup>17</sup> Na va daḍa ili i na n danai d̄a i ya'an: ciganai.

### Aduniyan a iwain mukumitoni ma

<sup>18</sup> "Uma a aduniyan a nam pa a iwan d̄a baci, i ciba a na a iwain mu a cau. <sup>19</sup> Ad̄a aza a aduniyan a da baci yi ishi, ishi t̄a a kuciga d̄a uteku u na a cigai aza e le. Amma mpa n zagba d̄a t̄a da mu ut̄akai d̄a ̄a kaṭsum̄a ka aduniyan, adama a nannai ad̄a aza a aduniyan a da ba. I daḍa i zuwai da aduniyan a iwain d̄a. <sup>20</sup> Cibai n ili i na n danai d̄a: Kagbashi ka tsu la'a vuzagbayin vi ni ba. Uma a ya'an ka mu baci kawuya, i t̄a feu a kuya'an ka d̄a kawuya. A ya'an baci ili i na n yotsongi le, i t̄a a kuya'an ili i na i danai le feu a ya'an. <sup>21</sup> Amma i t̄a a kutakacika d̄a adama a na yi aza ̄a w̄a. I t̄a kuya'an nannai adama a na e yeve vuza na u suki mu ba. <sup>22</sup> Ishi baci n t̄aw̄a da n ya'ankai le kadanshi ba, unushi wi ishi o kupolo le ba. Amma gogo na i n uteku u na a kula'aka n unushi u le ba.

<sup>23</sup> "Vuza na baci dem u iwain mu, u iwan t̄a feu Dada vu w̄a. <sup>24</sup> N ya'an t̄a ili i mereve we le tsu na vuza yoku u sa'wai kuya'an ba. Ishi baci n ya'an ulinga u nam pa ba, unushi wi ishi o kupolo le ba. Amma gogo na e ene t̄a de ili i na n ya'in, amma ko n nannai, da a iwain mpa n Dada vu w̄a. <sup>25</sup> Amma ili i nam pa i ya'an t̄a nannai adama a ili i na yi udani ̄a Wil̄a u le yo okpo mayun: 'A iwain mu babu ili i makara, ko kenu.' †

<sup>26</sup> "Mi t̄a ̄a kusu'uku d̄a vuza na e ci deke Kab̄anki. Wi t̄a ̄a kut̄a ̄a ubut̄a u Dada, kaṭa u t̄aw̄a w̄a d̄a. Ayi da Ayinviki ̄a Kashile, ili i mayun feu yi t̄a kut̄a w̄a ni. U t̄aw̄a baci, wi t̄a a kuya'an kadanshi ka w̄a. <sup>27</sup> Ad̄a feu i dana

† 15:25 Ishp. 35:19; 64:4.

uma ukuna u va, adama a na i yongo ta nu mpa ali a ayin a na n gitai kuyotsongusu."

**16** Yesu u lya'i kelime n kuya'an kadanshi, "N dana da ta ili i nam pa, adama a na kata i kasakpa kuneke adu ba. <sup>2</sup>I ta o kuloko da a unu a avasa. Ayin i ta lo a kutawa ana uma a kuna da kata a dana ele i ta a kucikpa Kashile a ya'an baci nannai va. <sup>3</sup>I ta a kuya'an ili i nan lo adama a na e yeve Dada ba, e yeve mu kpamu ba. <sup>4</sup>Amma n dana da ta ili i nam pa, adama a na da baci ayin a yawai a na a ya'an ili i nan lo, yi ta kuciba n ili i na n danai da.

### Ulinga wa Ayinviki a Kashile

"A ayin a na n gitai kuyotsongusu, n dana da ili i nam pa ba, adama a na mi ishi ta kobolo n ada. <sup>5</sup>Gogo na mi ta o kubono u vuza na u suki mu. Amma babu vuza na we ecei mu, 'Te dai vi a kubana?' <sup>6</sup>Gogo na ana n danai da, adu a da a namgba ta kau. <sup>7</sup>Amma n dana da ta mayun, u la'a ta n kuga'an n wala a na ma shamgba. N laza baci, mi ta a kusu'uku da n Kabanki. N laza baci ba, Kabanki ka ka kutawa ba.

<sup>8</sup>"Kabanki ka ka tawa baci, wi ta o kuyotsongu uma a aduniyan a na i n unushi. <sup>9</sup>Wi ta a kuzuwa le e yeve ukuna wu usubi, kata kpamu e yeve tsu na Kashile ka kutawa ka kilukpa unushi. <sup>10</sup>Wi ta o kuyotsongu le i ta n unushi adama a na e neke adu nu mpa ba. <sup>11</sup>Ayi da u kuzuwa le e yeve ukuna wu usubi, adama a na mi ta a kubana u Dada, yi kpamu o kudoku ye kene mu ba. <sup>12</sup>Wi ta a kuzuwa le e yeve ukuna u wilukpi, adama a na mogono ma aduniyan ma nam pa a ilukpa yi ta de.

<sup>13</sup>"Mi ta n ili n abundai i na n kudana da, amma gogo na nahannai yi a kufuda kuyeve i da ba. <sup>14</sup>Amma da baci Ayinviki a Kashile a tawa, vuza na wi mayun, wi ta a kuzuwa da i yeve ili i mayun i na yi a kutu u Kashile. Wi a kuya'an kadanshi ki ili i kaci ka ni ba, amma wi ta a kudansa ili i na u panai, wi ta kpamu a kudana da ili i na yi a kutawa. <sup>15</sup>Wi ta e kuneke mu tsugbayin, adama a na wi ta kudika ili i na n danai kata u dana da. <sup>16</sup>Ili i na Dada wi n i da dem, mi ta n ili ya feu. Dada i zuwai da n danai Ayinviki a Kashile a i ta a kudika ili i na mi n i da kata a dana da.

### Mashi mi ta o kubono mazanga

<sup>17</sup>"A kubana megeshe kenu yi o kudoku ye kene mu ba, kata a kubana megeshe kenu ye ene mu kpamu."

<sup>18</sup>Mukumitoni n ni n yoku a dananai, "Yi dai u ciyai ana u danai, 'A kubana megeshe kenu yi o kudoku ye kene mu ba, kata a kubana megeshe kenu i doku ye ene mu?' Yi dai kpamu u ciyai ana u danai nahannai, 'Mi ta a kubana u Dada?'" <sup>19</sup>Da a lya'i kelime kpamu, "Yi dai u ciyai 'm megeshe kenu?' Ci yeve ili i na wi a kudana ba."

<sup>20</sup>Yesu we enei a na mukumitoni ma n cigai kece yi ukuna u nam pa, da u danai le, "Yi ta e mecenshenei ili i na n ciyai ana n danai, 'A kubana megeshe kenu yi o kudoku ye kene mu ba, dada n danai kpamu a kubana megeshe kenu yi ta o kudoku ye kene mu.'" <sup>21</sup>N dana

da mayun, yi ta a kushika kata i namgba katsuma, amma aduniyan i ta a kuya'an mazanga. Yi ta a kunamgba katsuma, amma unamgbukatsuma u da wi ta o kubono mazanga. <sup>22</sup>Vuka vi baci a limata, u tsu pana ta mbala, adama a na ayin a aganda a limata a ni a yawa ta. Amma ayin a na baci u matsai maku ma, u ci cinukpa ta nu mbala ma, adama a na u ya'an ta mazanga kau a na u matsai maku a aduniyan. <sup>23</sup>Ta feu ki nannai n ada. Gogo na yi ta n unamgbukatsuma amma mi ta o kudoku me kene da, kata i ya'an mazanga ali tsu na babu vuza na u kufuda kusanku da kuya'an mazanga. <sup>24</sup>Ayin a nan lo a yawa baci, yi o kudoku ye kece mu ili ba. N dana da mayun, Dada wi ta e kuneke da ili dem i na i folonoi n kula ku va. <sup>25</sup>Ali n gogo na kata i sa'wa kufolono uteku u nam pa ba. Folonosoi, Kashile ki ta e kuneke da ili i na i folonoi, kata i ciya i ya'an mazanga cika.

### Kirisiti u lya'a ta utsura wa aduniyan

<sup>26</sup>"N ya'an ta de kadanshi ku ukuna u nam pa n agisana, amma ayin i ta lo a kutawa ana n kudoku ma ya'an nannai ba. Kata n dana da mejege ukuna u Dada wa raka. <sup>27</sup>Yi ta o kufolono Dada va n kula ku va, sai kpamu n folono yi adama a da ba. <sup>28</sup>Kashile Dada u ciga da ta adama a na i ciga mu ta, da kpamu i nekei adu a na mu utai wa ni. <sup>29</sup>Mu utai ta u Dada, da n tawa a aduniyan. Gogo na kpamu mi ta a kukasakpa aduniyan kata m bono u Dada."

<sup>30</sup>Mukumitoni ma n danai, "Gogo na vi ta a kuya'an-ka tsu kadanshi mejege! Vi a kadanshi n agisana ba. <sup>31</sup>Ce ene ta gogo na a na vi yevei ili raka. Vi ta a kufuda ve neke wushuki u keci ku vuma kafu u ya'an ku da. Na va dada u zuwai tsu tsu ushuku vu utai ta a Kashile."

<sup>32</sup>Yesu wu ushuki, "Mayun da i nekei adu gogo na? <sup>33</sup>Ayin i ta lo a kutawa, a da kpamu a yawa ta de, a na raka vu da i kuwacuwa, yaba dem a kubana a kpa'a ku ni, kata mo okpo ende'en. Amma Dada va wi ta o kuyongo nu mpa, adama a nan lo mi o kokpo ende'en ba.

<sup>34</sup>"N dana da ta ili i nam pa adama a na i ciya matana ma mayun tsu na yi kobolo nu mpa. Aduniyan i ta a kutakacika da. Amma doki utsura wa adu! N lya'a ta de utsura wa aduniyan!"

### Yesu u vasakai mukumitoni n ni

**17** Ana Yesu u kotsoi kudansa ukuna u nan lo raka, da wi indanai gadi da u danai, "Dada, ayin a a yawa ta. Neke Maku ma nu tsugbayin adama a na Maku ma me neke wu feu tsugbayin. <sup>2</sup>Vi neke ta Maku ma utsura u na u la'i u uma raka, adama a na ayi feu u neke wuma u babu uteku wa aza a na vi nekei ni raka. <sup>3</sup>Na va dada uye u na a kuciya wuma u babu uteku: e yeve wu, vuza na wi Kashile ka mayun ende'en, e yeve kpamu Yesu Kirisiti Kishi, vuza na vu suki. <sup>4</sup>N yotsongu ta tsugbayin tsu nu a aduniyan ana n kotsoi ulinga u na vi nekei mu n ya'an. <sup>5</sup>Gogo na, Dada, neke mu kpa-

mu tsugbayin tsu na mi n tsu da ana mi kobolo n avu kafu a ya'an aduniyan.

<sup>6</sup>“Vi nekei mu aza o kutoni o yoku a aduniyan a nam pa, n yotsongu le tã de kpamu uteku u na vi. Ele uma a nu a da, amma da vi nekei mu ele, da a panakai nu. <sup>7</sup>E yeve tã a na vi nekei mu ili dem i na mi n i da. <sup>8</sup>Adama a na n dana le tã ili i na vu danai mu, da a ushuki n i da. E yeve tã a na mu utã wã nu, da kpamu e nekei ađu e le a na avu da vuza na vu suki mu.

<sup>9</sup>“Mi tã a kuvasaka le. Mi a kuvasaka uma a aduniyan ba, amma adama a aza a na vi nekei mu, adama a na ele da a aza a nu. <sup>10</sup>Aza o kutoni a va rãkã aza a nu a da feu, aza a na kpamu i aza o kutoni a nu aza a va a da feu. O yotsongu tã uteku u na tsugbayin tsu va ci mayun. <sup>11</sup>Mi tã a kutãwã wã nu. Mi a kushamgba a aduniyan ali megeshe kpamu ba. Amma aza o kutoni a va a buwa tã bi'i a aduniyan. Yotsongu utsura u kula ku nu ku na vi nekei mu, kãtã vu sãnkã ili kusa'wa le. Kãtã o okpo vi te uteku u na mpa n avu ci vi te. <sup>12</sup>N ut-sura u nu u da u na vi nekei mu mpa bi'i a aduniyan, da da n sãnkã ili i gbani-gbani kusa'wa le. Babu vuza te vu na u puwãnkã, † sai vuza na u nekei kãci kã ni adama a ukpã, tsu na Katagarda ka Cida ka danai.

<sup>13</sup>“Mi tã a kutãwã wã nu gogo na. Amma n dansa tã ili i nam pa mpa bi'i a aduniyan, adama a na aza o kutoni a va a shana m mãzãngã mã va. <sup>14</sup>N dana le tã de akaka a nu. Amma da uma a aduniyan a iwain le, adama a na ele i vi te n uma a aduniyan ba, uteku u na mpa mi kau n uma a aduniyan. <sup>15</sup>Mi o kufolono wu vu utãkã le a aduniyan ba, amma vu sãnkã vuza gbani-gbani kusa'wa le. <sup>16</sup>Mpa vuza va a aduniyan da mi ba, tsu na feu aza o kutoni a va i aza a aduniyan ba. <sup>17</sup>Tak-paka le nshindã kãtã o okpo cida a ubutã u kuyot-songusu le akaka a nu a mayun. <sup>18</sup>N suku le tã a aduniyan, uteku u na vu suki mu a aduniyan. <sup>19</sup>N neke tã kãci kã va n ya'an ka wu tsugbashi adama a na ele feu e neke kãci ke le a ya'an ka wu tsugbashi.

#### Yesu u vasakai aza o kutoni rãkã

<sup>20</sup>“N vasaka tã aza o kutoni a nam pa, amma mi tã feu a kuvasaka aza a na e kuneke ađu nu mpa rãkã adama a ili i na aza o kutoni a va a kudansa adama a va. <sup>21</sup>Dada, n ciga tã rãkã vi le o okpo vi te kobolo, uteku u na mpa mi n avu, avu kpamu nu mpa. N ciga tã feu o okpo vi te n ațsu, kãtã uma a aduniyan a nam pa a ciyã a ushuku a na vu suki mu. <sup>22</sup>N neke tã de uma a nam pa tsugbayin tsu na vi nekei mu adama a na o okpo vi te, uteku u na mpa n avu ci vi te. <sup>23</sup>Mpa vi te da n ele, avu kpamu vi te nu mpa, adama a na ele o okpo vi te cika, kãtã uma a aduniyan e yeve a na vu suki mu. I tã e kuyeve a na vi cigai aza o kutoni a va tsu na vi cigai mu.

<sup>24</sup>“Dada, vi neke mu tã ele. N ciga tã kpamu o yongo nu mpa a ubutã u na mi, adama a na e ene tsugbayin tsu va tsu na vi nekei mu, adama a na vi ciga mu tã ka-fu vi ya'an a aduniyan.

† 17:12 Yah. 6:39; 18:9.

<sup>25</sup>“Dada, avu da vuza cida. Aduniyan e yeve wu ba, amma mpa n yeve wu tã, e yeve tã kpamu a na vu suki mu. <sup>26</sup>N yotsongu le tã de uteku u na vi, mi tã a kulya'a kelime n kuya'an nannai, kãtã ucigi u na vi n u da a kubana wã va u yongo n ele adama a na mpa n ele tso okpo vi te.”

#### A kãnã Yesu

(Mat. 26:47-56; Mar. 14:43-50; Luk. 22:47-53)

**18** Ana Yesu u kotsoi kuya'an kavasa, da u lazai kobolo m mukumitoni n ni da a pasai Kãrã'lã ko Kidiron. Da a yawai a ubutã u na wi nu ndanga n za-itunt n a bũndã da u uwai punu. <sup>2</sup>A tsu bansa tã de ayin n a bũndã, adama a nan lo a da Yahuza, vuza a na u dengei ni, da u yevei ubutã u na i. <sup>3</sup>Anan ganu vu gbagba'in n Afarishi a suki aza a kindi kã A'isã a Gbayin o yoku o soku Yahuza kobolo n ugboku wã os-oji o Roma. Uma a nam pa kpamu i tã a kubãnã ili i munaka, nu nkuni ma akina, n avãsa. Da Yahuza u tonoi n ele sai a ubutã u na Yesu wi.

<sup>4</sup>Yesu u yeve tã ili dem i na i kucina yi, da wu utã da we ecei le, “Yayi yi a kulãnsã?”

<sup>5</sup>Da a ushuki, “Yesu vu Nazara.”

U danai le, “Mpa da Yesu va!” (Yahuza vuza na u shirikpãkã Yesu kucina, wi tã lo kashani kobolo n ele.)

<sup>6</sup>Ana u danai le, “Mpa da Yesu va,” da o bonoi n kãcã-pã da a yikpã i idika adama o wovon.

<sup>7</sup>We ecei le kpamu, “Yayi yi a kulãnsã?”

Da a ushuki, “Yesu vu Nazara.”

<sup>8</sup>Wu ushuki, “N dana tã de a na mpa da Yesu va. Mpa da baci yi a kulãnsã, ya'an mukumitoni n va n laza.” <sup>9</sup>Ili i nam pa i ya'an tã nannai adama a na kadanshi ka na u ya'in de ka ya'an mayun: “N zuwa ko vuza te a kãt-sumã ka aza a na vi nekei mu u puwãnkã ba.” ††

<sup>10</sup>Dada Sima Biturusu u talai kotokobi kã ni da da u kapai kutsuvu ku usingai ku kagbashi ko mogono ma anan ganu. (Kula ku kagbashi ka ku da da Makusu.)

<sup>11</sup>Yesu u danai Biturusu, “Bonoko n kotokobi kã nu a iven. Vi sheshe tã mi a kufuda kuso'o atakaci tsu na Dada u fobusoi ba?”

#### A bankai Yesu u Hanana

(Mat. 26:57-58; Mar. 14:53-54; Luk. 22:54)

<sup>12</sup>Kovonshã vu Roma, n osoji a ni, n aza a kindi kã A'isã a kãnã Yesu da a shiyai ni. <sup>13</sup>A gitã kubanka yi bi'i u Hanana, esheku a vuka vu Kayafa, vuza na wi mogono ma anan ganu a kãyã ka nan lo. <sup>14</sup>Kayafa da vuza na ayin o yoku u danai aza e kelime a Ayahuda, “U la'a tã n kuga'an vuma vi te u kuwã ‡ adama a uma a na a buwai a ya'an wuma.”

#### Biturusu u nanai Yesu

(Mat. 26:69-70; Mar. 14:66-68; Luk. 22:55-57)

<sup>15</sup>Sima Biturusu m makumitoni mo yoku o tonoi Yesu. Makumitoni ma me yeve tã mogono ma anan ganu ma, da u banai n Yesu a ulanga u mogono wa.

†† 18:9 Yah. 6:39; 17:12. ‡ 18:14 Yah. 11:50.

<sup>16</sup> Amma da Biturusu u vanai le pulai devu n utsutsu. Amma da makumitoni ma mo bonoi ma ya'ankai kagbashi ke mekere ka na ki a utsutsu wa kadanshi. Da u kasakpa Biturusu u uwa, <sup>17</sup> amma da we ecei ni, "Avu vuza kutoni vi Yesu da, ko ta nannai ba?"

Da Biturusu wu ushuki, "A!a, mpa da ba!"

<sup>18</sup> U ya'an ta utani, dada agbashi kobolo n aza a kindi ka A'isa a Gbayin a tasuki akina. Ele a kunyashika akina a, da Biturusu u banai u shamgbai devu adama a na u nyashika feu.

#### Mogono ma anan ganu me ecei Yesu (Mat. 26:59-66; Mar. 14:55-64; Luk. 22:66-71)

<sup>19</sup> Mogono ma anan ganu me eceshei Yesu ukuna u mukumitoni n ni n kuyotsongusu ku ni. <sup>20</sup> Da Yesu wu ushuki, "N ci ya'an ta kadanshi e keteshe adama a na yaba dem u pana. N ya'ansa ta kuyotsongusu a unu a avasa n A'isa a Gbayin, a ubuta u na Ayahuda raka o bolongi. N tsu dansa ili usokongi ba. <sup>21</sup> Yi dai i zuwai da yi e kece mu ili tsu nam pa? Ecei uma a na a panai kuyotsongusu ku va. E yeve ta ili i na n danai."

<sup>22</sup> Ana Yesu u danai nannai, kindi ka A'isa ko yoku ka basai ni a maguji da u danai, "Avu da vi ci ya'an ya ali vu dansa nannai u mogono ma anan ganu?"

<sup>23</sup> Da Yesu wu ushuki ni, "N dana baci ili i na Wila u danai derere ba, kata i yotsongu uteku u na i da yi. Amma ili i na n danai mayun da baci, yi dai i zuwai da i basai mu?"

<sup>24</sup> Yesu bili ushiyi, da Hanana u suki a banka yi u Kayafa, mogono ma anan ganu.

#### Biturusu u doki u nanai Yesu

<sup>25</sup> Ana ili i na nam pa yi a kuya'an nannai punu, Sima Biturusu lo kashani devu a kunyashika akina. Da aza o yoku a na i lo feu a ubuta wa akina wa da e ecei ni, "Avu vuza vu kutoni vi Yesu da, ko ta nannai ba?"

Amma da Biturusu u nanai ka'a, da u danai, "A!a, mpa da ba!"

<sup>26</sup> Kagbashi ko yoku ko mogono ma anan ganu lo feu a ubuta wa akina wa. Ayi da toku vu vuza na Biturusu u kapai kutsuvu. Da u danai, "Me ene wu ta a ubuta wu ndanga n zaitun ma, ko ta nannai ba?"

<sup>27</sup> Da kpamu Biturusu u nanai ka'a, gogo'o va lo ta na da motoku ma salai.

#### A bankai Yesu u Bilatu

(Mat. 27:1-2, 11-14; Mar. 15:1-5; Luk. 23:1-5)

<sup>28</sup> Kayafa u kotsoi kuya'an Yesu afada kafu ubuta wa akana. Dada a dikai ni a bankai u Bilatu gomuna punu o tsugono tsu Roma. Amma da Ayahuda a shamgbai pulai a kuvana. Ishi baci vuza yoku vi le u uwa punu asuvu, wi ishi o kokpo n unata kata Wila u sanku yi kuya'an Kadiva ka Kupasamgbani. <sup>29</sup> Da Bilatu wu utai pulai we ele da we ecei, "Yi dai yi a kushikaka vuma vu nam pa?"

<sup>30</sup> Da a ushuki, "Ishi baci vuma vu nam pa vuza kuya'an kawuya da ba, ci ishi a kutuka yi wa nu ba."

<sup>31</sup> Da u danai le, "Ada a kaci ka da dikai ni i ya'anke yi afada tsu na Wila u da u danai a ya'anke yi."

Da a iwain, "Ada aza o Roma i tsu kasakpa tsu tsu zuwa a una vuza ba." <sup>32</sup> Ili i na a danai i yotsongu ta tsu na Yesu u danai uteku u na u kukuwa yo okpo ta mayun.

<sup>33</sup> Da u bonoi e kefeku, da u dekei Yesu da we ecei ni, "Avu da mogono ma Ayahuda ma?"

<sup>34</sup> Da Yesu wu ushuki, "Keci ku nu ku da na lo, ko aza o yoku a dana wu ta ukuna u va?"

<sup>35</sup> Da Bilatu wu ushuki, "Vi yeve ta mpa Kayahuda ka'a ba! Aza a nu a da kobolo n anan ganu vu gbagba'in a da aza a na e nekei mu avu. Yi dai vi ya'in?"

<sup>36</sup> Da wu ushuki, "Tsugono tsu va tsa aduniyan tsu da ba. Ishi baci tsa a aduniyan tsu da, agbashi a va ishi a kushilikata e neke mu wa aza e kelime a Ayahuda ba. Mpa mi uteku u na ngono ma a aduniyan n ci lya'a tsugono ci le ba."

<sup>37</sup> Da we ecei ni, "Avu mogono ma'a, ko ta nannai ba?"

Da Yesu wu ushuki, "Ada da i danai mpa mogono ma'a, mayun da kpamu. I dada i zuwai da a matsai mu n tawa punu a aduniyan adama a na n dana ili i mayun. Yaba dem vu na baci kpamu wu ushuki n ili i mayun u tsu panaka mu ta."

<sup>38</sup> Da we ecei ni, "Yi dai yi i mayun?"

#### A kidakai Yesu afada a ukpa

(Mat. 27:15-31; Mar. 15:6-20; Luk. 23:13-25)

Ana Bilatu u danai nannai, da wu utai u banai wa Ayahuda da u danai le, "Vuma vu nam pa u ya'an ili i na i yawai a una yi ba. <sup>39</sup> Ada i yeve ta mpa n tsu zuwa ta a shikpa vuza vu ugbashi a ayin a Kadiva ka Kupasamgbani. I ciga ta n zuwa a shikpa 'mogono ma Ayahuda ma?'"

<sup>40</sup> Da o orukpoi, "A!a, ayi ba! Amma ci ciga ta Barabas." (Barabas ta na vuza vu magalaka da.)

**19** Da Bilatu u danai osoji a ni a lapa Yesu ni nshauri. <sup>2</sup> Da a cali awana tso oroliko, da a kapai a kaci ke Yesu da a ukai ni kuminya ku tsugono. <sup>13</sup> Da a bansai wa ni tutu n a danai, "Wuma u nu u geshe, mogono ma Ayahuda!" Da a dukpasa ni.

<sup>4</sup> Da kpamu Bilatu wu utai pulai da u danai uma a, "Panai, mi ta a kutaka yi na pulai wa da adama a na ye ene a na mpa n ciyai unushi u na a kuna yi ba." <sup>5</sup> Dada a utakai Yesu pulai n oroliko a awana ukapi m motogu mo tsugono u u'uki. Da u doku u danai le, "Vuma vu da na!"

<sup>6</sup> Ana anan ganu vu gbagba'in n aza a kindi ka A'isa a Gbayin e enei ni, da o orukpoi, "Unai ni a madanga ma atakaci! Unai ni!"

Amma da wu ushuki, "Dikai ni kata yu una yi. Mpa n ciya unushi u na a kuna yi ba."

<sup>7</sup> Da a ushuki, "U danai ayi Maku ma Kashile ma'a. Adama a nan lo, Wila u tsu u dana ta u kuwa."

† Kaisa Mogono u ukai aminya a buza a avuku a na a cali tsu kanci. A ya'an ta nannai adama a na o zoloso yi.

<sup>8</sup> Ana Bilatu u panai nannai, da u panai wovon ka. <sup>9</sup> Da u bonoi e kefeku ka da we ecei Yesu, "Te dai vu utai?" Amma Yesu wu ushuku yi ba. <sup>10</sup> Da u danai, "Va kuya'anka mu kadanshi ba? Ciba, mpa mi ta nu utsura n zuwa a kasakpa wu ko a una wu."

<sup>11</sup> Da Yesu wu ushuki, "Vi ta a kufuda kuzuwa uma a ya'anka mu ili i na vi cigai, adama a na Kashile ka'la ka zuwai de nannai. Vuza na u nekei mu wa nu u la'a wu ta unushi."

<sup>12</sup> Ana u panai nannai, da u cigai a kasakpa Yesu. Amma da aza e kelime a Ayahuda a kana'i yoroli, "Vu kasakpa baci vuma vu nam pa nahannai, avu kaja'la ko Mogono Kaisa ka vi ba! Vuza na baci de dem u danai ayi mogono ma'la, vurala vu Mogono Kaisa da!"

<sup>13</sup> Ana Bilatu u panai ili i na a danai, da wu utakai n Yesu pulai da u dasangi a kakuba ka afada a ubuta u na e ci deke Ubuta u Gbanda. (Kula ku ubuta u nam pa n Ciyahuda da'ada "Gabata"). <sup>14</sup> Devu n kanna a kaci a Kanna ko Ofobuso ka Kadiva ka Kupasamgbanai ka.

Da u danai le, "Mogono ma da ma na!"

<sup>15</sup> Da o orukpoi, "Unai ni! Unai ni! Unai ni a madanga ma atakaci!"

Da we ecei le, "I ciga ta mu una mogono ma da a madanga ma atakaci?"

Da anan ganu vu gbagba'in a ushuki, "Atsu ci m mogono mo yoku ba, sai Kaisa ende'en."

<sup>16</sup> Da Bilatu u nekei le Yesu adama a na a una yi a madanga ma atakaci.

#### A unai Yesu a madanga ma atakaci

(Mat. 27:32-44; Mar. 15:21-32; Luk. 23:26-43)

Da osoji a dikai Yesu da a lazai n ayi. <sup>17</sup> Ayi a kuta asuvu a likuci a, da a zuwai ni u canuki madanga ma atakaci ma ni a kubana a kusanu ku Ubuta u Moko'lo ma Kaci (n Ciyahuda da'ada "Galgata"). <sup>18</sup> Da'ada ubuta u na a unai Yesu a madanga ma atakaci. Ta feu a ya'ankai aza a ugbashi e re nannai, vuza te e kukiye ku ugula vuza te e kukiye ku usingai, Yesu tamkpamu e mere.

<sup>19</sup> Da Bilatu u zuwai le a dana urotu kata a saku de a madanga ma atakaci ma. Ili i na a danai de i da na, "YESU VU NAZARA, MOGONO MA AYAHUDA." <sup>20</sup> A danai urotu wa kutatsu: a danai n Ciyahuda bi'li, da a danai kpamu n Tsuroma, da'ada kpamu a danai n Cihele. † Uma n abundai e kecei i da, adama a na ubuta u na a unai Yesu wi da'in n likuci ba. <sup>21</sup> Anan ganu vu gbagba'in a danai Bilatu, "Dana 'Mogono ma Ayahuda ba,' amma kucikpa vu dana, 'Vuma vu nam pa u danai, mpa da Mogono ma Ayahuda.'"

<sup>22</sup> Wu ushuki, "N dana ta de tsu nan lo, ta wi ta na nannai."

<sup>23</sup> Ana osoji a o kotsoi kukutangu Yesu ikusa a madanga ma atakaci, da a dikai ntogu n ni e pecuki ugboku u nashi, yaba dem vi le u ciyayi ugboku u te. Da feu a dikai kuminya ku ugadi ku ni, ku na ki uca'i a kugita gadi sai daka tsu kuminya ku te.

<sup>24</sup> Da osoji a a dananai, "Tsu karai na va akashi akashi ba. Ya'an ci ya'in kazagba kata ce ene ko yayi u kuciya

ku da gbaga." Ili i nam pa yo okpo ta nannai adama a ili i na a danai a Katagarda ka Cida yo okpo mayun:

"E pecuki ntogu n va a uteku u le, da a ya'in kazagba adama a kuminya ka." † Na va da ta na ili i na osoji a a ya'in.

<sup>25</sup> Anaku e Yesu a shamgbai a kakambu ka madanga ma atakaci kobolo n vuza a ni, m Meri vuka vu Kilofa. Meri Magadaliya lo feu a kashani. <sup>26</sup> Makumitoni ma na Yesu u cigai lo feu a kashani devu n anaku a ni. Ana Yesu we enei le dem, da u danai anaku a ni, "Vu-ma vu nam pa maku ma nu ma'la gogo na." <sup>27</sup> Da'ada u danai makumitoni ma, "Ayi anavu a da gogo na." A kugita lo a ubuta wa ali a kubana kelime da makumitoni ma nan lo ma dikai ni sai a kpa'la ku ni.

#### Ukpa u Yesu

(Mat. 27:45-56; Mar. 15:33-41; Luk. 23:44-49)

<sup>28</sup> Yesu u yeve ta a na u kotsoi ulinga u ni gogo na. Adama a na kpamu u zuwa Katagarda ka Cida ko okpo mayun, da u danai, "Kakuli ka kana mu ta!" †<sup>29</sup> Moko'lo mi ta lo m manyan ma kalam, da'ada osoji a e yeki punu kayangi, da a shiyai ka'la a macaka, † da a dengusai ka'la sai a unu u Yesu. <sup>30</sup> Ana Yesu u soli ma'la, da u danai, "Ko kotso ta." Da'ada u zalikai kaci ka ni da u kuwai.

#### A sapai Yesu a kakambu

<sup>31</sup> Kanna ka anana ko Ofobuso ka'la, kayin ka asa baci da'ada Ashibi, kanna ka na o doki uga'in adama a na da'ada feu ka Kadiva ka Kupasamgbanai. † Ana wo okpoi Ayahuda a cigai even a ikyamba o yongo de usaki ali a kanna ka Ashibi ba. Da o folonoi Bilatu u dana osoji o kodo e ene a aza a na a saki va. Kata ayin a na baci a kuwai, a cipaka n even a ikyamba a. <sup>32</sup> Da osoji a o kodoi bil'i ene a uma e re a nan lo aza a na i a kakambu ke Yesu. <sup>33</sup> Amma ana a yawai u Yesu, da a cinai wana dai u kuwa, a ciya o kodo ene a ni ba.

<sup>34</sup> Vuza te a katsuma ko osoji ka u dikai masara ma ni da u sapai Yesu a kakambu. Da mpasa m mini mu utai punu. <sup>35</sup> (Vuza na we enei ili i nam pa, ayi da u dansai i da. Ili i na baci u danai dem i mayun i da. U yeve ta ta i da yi nannai da u dansai i da adama a na i neke adu.) <sup>36</sup> Ili i nam pa i ya'an ta nahannai adama a na Katagarda ka Cida ka shatangu ili i mayun: "Ko ketele ka ni ke te ko kodo ba." †<sup>37</sup> Da kpamu Katagarda ka Cida ko yoku ka danai, "I ta a kinda vuza na a sapai m masara." ††

† 19:24 Ishp. 22:18. †† 19:28 Ishp. 69:21; 22:15. ‡ A ya'an ta ulinga m macaka ma na e ci deke "kayangi." A ci ya'an ta ulinga n ili i nam pa adama a na a vishangu mpasa a utsutsu u kefeku a iluwa ya aza a Israila (Kut. 12:22). A ya'an ta kadanshi ki ili ka feu a ubuta u yoku kpamu a Katagarda ka Cida. †† Kadiva ka Kupasamgbanai ki ta a kufuda kuta a kanna dem punu a katsuma ke kuden. Adama a na Kadiva ka Kupasamgbanai kuta ta a kanna ka Ashibi a kayi ka na a kutangi Yesu ikusa a madanga ma atakaci, da o doki kanna ka nan lo ka uga'in. †† 19:36 Kut. 12:46; Mkc. 9:12; Ishp. 34:20. ††† 19:37 Zak. 12:10.

**Kaçidā ke Yesu**

(Mat. 27:57-61; Mar. 15:42-47; Luk. 23:50-56)

<sup>38</sup> Ayin a nan lo, Isuhu,† vuma vi likuci vu Aramatiya, u folonoi Bilatu ko u kuneke yi keven ki ikyamba i Yesu. (Isuhu vuza vu kutoni vi Yesu da, amma n kaḅini, adama a na wi t̄a a kupana wovon wa aza e kelime a Ayahuda.) Da Bilatu wu ushuki, da Isuhu u banai u dikai keven ki ikyamba i Yesu da u lazai n ka'la.

<sup>39</sup> Nikodimusu, vuza na u sa'wai kubana u Yesu n kayin, u soki Isuhu. Da u tukai n agum̄a a maḅulani a na a yawai amiki devu n amangatawun. A ya'an t̄a a da n ili i re i maḅulani † adama a kaçidā. <sup>40</sup> Da uma e re a nan lo a dikai keven ki ikyamba i Yesu da a alai n arikinlai a kobolo n agum̄a a punu. Ta Ayahuda a ci ya'an nannai i baci a kucidangu vuza na u kuwai.

<sup>41</sup> Ubuta u na a unai ni wi t̄a devu n kashina ka ndanga, ubuta wa kasaun ka savu ka ki de, ubuta u na a sa'wai kuzuwa de keven ki ikyamba i vuza ba. <sup>42</sup> Kanna ko Ofobuso ka'la kafu Kaçivā ka Kupasamgbana, da a zuwai de keven ki ikyamba i Yesu a ubuta wa adama a na kasaun ka ki t̄a devu.

**Kasaun ke Yesu babu ili**

(Mat. 28:1-8; Mar. 16:1-8; Luk. 24:1-12)

**20** N usana wa Aladi kaḅikali, Meri† Magadaliya u banai a kasaun, da we enei katali ugidaḅakpi a kakambu ke te a utsutsu wa. <sup>2</sup> Da u sumai a kubana u Sima Biturusu m makumitoni mo yoku ma na Yesu u cigai, da u danai le, "A dika t̄a Vuzagbayin va a kasaun, aṣu kpmu ci yeve a ubuta u na a zuwai ni ba!"

<sup>3</sup> Biturusu m makumitoni ma a utai a kubana a kasaun ka. <sup>4</sup> Ele rak̄a vi le aladi, amma makumitoni ma ma la'i Biturusu aladi, da u gitai kuyawa a kasaun ka. <sup>5</sup> Da u kaḅikali u lanai punu a asuvu a, da we enei arikinlai punu koci a kasaun ka, amma u uwa punu a asuvu ba. <sup>6</sup> Ana Sima Biturusu u yawai, da u uwai punu a asuvu, da u cinai arikinlai a na a alakai ni koci. <sup>7</sup> Da kpmu we enei kakashi ka na a palakai Yesu ukambu u aṣhi, ka kpmu ukat̄ali uzuwi kau a ubuta wa. <sup>8</sup> Makumitoni ma na ma gitai kuyawa a kasaun ka, da feu u uwai a kasaun ka. We enei, da u nekei kaḅu mayun Yesu u denḡa t̄a ukpisa. <sup>9</sup> (A ayin a nan lo ele ta na babu bili e yeve a na Katagarda ka Cida ka danai Yesu u kudenḡa a ukpisa.) <sup>10</sup> Da mukumitoni ma m bonoi a kpa'la.

**Meri Magadaliya we enei Yesu**

(Mat. 28:9-10; Mar. 16:9-11)

<sup>11</sup> Amma da Meri u shamgbai pulai vu kasaun va, da u kanai maṣhi. Da u kaḅikali u lanai punu a kasaun ka. <sup>12</sup> Da we enei punu alingata e re. Ele u u'uki nu ntogu ma ari a daṣangi a ubuta u na ikyamba i Yesu yi ishi. Vuza te devu n kaci vuza te tamkpmu ubon u ene.

<sup>13</sup> Da e ecei ni, "Yi dai i zuwai da vi a maṣhi?"

Da wu ushuki, "A dika t̄a Vuzagbayin vu va, mpa n yeve kpmu ubuta u na a zuwai ni ba." <sup>14</sup> Ana u danai

† *Lana udani "Ili i maḅulani" a Ubuta wi Ili i Kuyeve.*

nannai, da u kpatalai da we enei Yesu a kashani na de, amma u yeve a na Yesu da ba.

<sup>15</sup> Da Yesu we ecei Meri va, "Yi dai i zuwai da vi a maṣhi? Yai vi a kulansa?"

Ayi u dana t̄a ko ayi da wi a kinda kashina ka ndanga ka, da u danai, "Vuzagbayin, avu da baci vi dikai ikyamba i ni, n folono wu t̄a, dana mu, adama a na m bana n dika i da."

<sup>16</sup> Da Yesu u danai ni, "Meri."

U kpatalai u Yesu da u danai, "Rabboni!" ("Rabboni" n Ciyahuda, da da "Malum.")

<sup>17</sup> Da Yesu u danai ni, "Kat̄a vu kana mu ba, adama a na kat̄a n yawa u Dada ba. Amma bana u mukumitoni n va kat̄a vu dana le, 'Mpa mi t̄a a kubana u Dada vu va vuza na kpmu wi Esheku a da. Ayi da Kaṣhile ka va, ayi da kpmu Kaṣhile ka da.'" <sup>18</sup> Da Meri Magadaliya u banai u danai mukumitoni n ni a na we enei Vuzagbayin. Da u danai le ili i na u danai ni.

**Mukumitoni ma me enei Yesu**

(Mat. 28:16-20; Mar. 16:14-18; Luk. 24:36-49; Azu. 1:6-8)

<sup>19</sup> N Aladi a nan lo a n kayin, da mukumitoni n ni m bolongi a ubuta u te da a gbagurai kaçi ke le a kunu, adama a na ele a pana t̄a wovon wa aza e kelime a Ayahuda. Da gogo va lo Yesu u t̄awai u shamgbai lo da u kyasa le, u danai, "Mpa n vasaka da t̄a i yongo m matana." <sup>20</sup> Ana u danai nannai, da u yotsongi le usan we ekiye n u kakambu ka ni. Da mukumitoni n ni n ya'in mazanga adama a na e ene t̄a Vuzagbayin. <sup>21</sup> U danai kpmu, "N vasaka da t̄a adama a na i ciya matana. Tsu na Dada u suki mu a aduniyan, ta feu mpa mi a kusuku da nannai." <sup>22</sup> Da wu uvulakai le u danai, "Isai Ayinviki a Kaṣhile. <sup>23</sup> I cinukpaka baci uma unushi, Kaṣhile feu wi t̄a a kucinukpaka le. I iwan baci kucinukpaka le, Kaṣhile feu wi t̄a a ku'iwana kucinukpaka le."

**Yesu kobolo n Toma**

<sup>24</sup> Vuza yoku a katsuma ka Kupanazere a, Toma (vuza na e ci deke Mepeshe), wi kobolo n ele ba, a ayin a na Yesu u yotsongi kaçi ka ni ka. <sup>25</sup> Ana u yawai, da mukumitoni n na m buwai a kanai kudanasa yi, "Ce ene t̄a Vuzagbayin!"

Amma da Toma u danai, "Mi e kuneke kaḅu ba, sai me ene usan e ekiye a ni kat̄a kpmu n uka kajivu punu a usan wa a ubuta u na ikusa i uwai, kat̄a kpmu n doku n uka kukiye a ubuta u na u ciyai usan a kakambu."

<sup>26</sup> Ana kuden ku te ku lazai, da mukumitoni ma m bolongi kaçi ke le a kunu ka kpmu, ayi Toma feu kobolo n ele. A gbagurai utsutsu wa tsu na a ya'in cau va, amma da Yesu u uwai u shamgbai punu e mere me le. U kyasa le da u danai, "N vasa t̄a adama a na i ciya matana." <sup>27</sup> Dada u danai Toma, "Inda ekiye a va, uka kajivu ka nu a ubuta wu usan wa. Uka kukiye ku nu na a kakambu ka va. Kaṣakpa ku'iwana kuneke kaḅu, avu neke kaḅu."

<sup>28</sup> Toma wu ushuki ni, "Avu da Vuzavagudu vu va n Kashile ka va."

<sup>29</sup> Da Yesu u danai ni, "Vi neke ta kadu adama a na ve ene mu ta. Aza a na e neke adu babu na e enei mu, i ta a kuya'an mazanga mayun."

### Ukuna u katagarda ka nam pa

<sup>30</sup> Mukumitoni n Yesu me ene ta u ya'in urotu wi ili i mereve i yoku n abundai i na a kpadai kudana punu a katagarda ka nam pa. <sup>31</sup> N dana ta ili i nam pa ya adama a na yu ushuku Yesu ayi da Kirisiti Kishi, ayi da kpamu Maku ma Kashile. Yi ta a kuciya wuma adama a na i neke ta adu n ayi.

### Maza ma bilili ma shanai n adan

**21** Megeshe de, da Yesu kpamu u doku u yotsongi kaci ka ni a ubuta u mukumitoni n ni a kakinā ka Mala ma Galili. <sup>†</sup> Ta ili i na nan lo i ya'in nannai: <sup>2</sup> Mukumitoni n abundai i ta lo a ubuta wa: Sima Biturusu, n Toma (vuza na e ci deke Mepeshe), n Nataniya (vuza na wi a Kana vu Galili), m muku n Zabidi, m mukumitoni n yoku n re. <sup>3</sup> Sima Biturusu u danai aza a na a buwai, "Mi ta a kubana kavura."

Da a danai ni, "Ci ta a kubana kobolo n avu." Da a utai a uwai a kpantsu ku le. Amma a ya'in a ciya e reme ili n kayin ka nan lo ba.

<sup>4</sup> Ana kayin ka asai n usana, Yesu u dengai u shamgbai a kakinā ka mala, amma mukumitoni n ni n yeve a na Yesu da ba.

<sup>5</sup> U dekei le, "Uma a va, i ciya ta i kana adan?"

Da a ushuki, "A'a."

<sup>6</sup> Dada u danai le, "Taduki maza ma bilili ma da e kukiye ku usingai ku kpantsu ka, yi ta a kuciya adan." Da a ya'in nannai, da ta na a ciya adan n abundai ali a kpadai kufuda kurono maza me le.

<sup>7</sup> Da makumitoni ma na Yesu u cigai u danai Biturusu, "Vuzagbayin da!" Ana u panai nannai, da u ukai motogu ma ni (adama a na wi ishi ta u fodo motogu ma ni a ayin a na wi ulinga) da u ikpangi punu a mini ma. <sup>8</sup> Mukumitoni n na m buwai i da'in kau n kakinā ba, (u yawa ta devu n adambu amangatawun). Da a yawai m kpantsu ku le a kakinā ka n adan punu tukpa a bilili. <sup>††</sup> Ana mukumitoni ma mu utai a kpantsu ka, da e enei lo ilikulya'a, ayi a kuzungu adan n a-garawashi.

<sup>10</sup> Da Yesu u danai, "Tukai n adan o yoku a na i ciya va."

<sup>11</sup> Da Sima Biturusu u uwai a kpantsu ka da u ronoi maza ma bilili ma a kutā a kakinā. Maza ma ma kana ta adan a gbagba'in ali amangatawun n aman-gerenkupa n a tatsu (153), amma ali n nannai ma ma

<sup>†</sup> Mala ma Galili e ci deke ta ma'a feu Mala ma Tibariya.

<sup>††</sup> Udani "adambu" a ci ya'an ta ulinga tsu na a ci ya'an ulinga n ya-di vu kondo ili.

kara ba. <sup>12</sup> Da Yesu u danai le, "Tawai i Iya'a ilikulya'a." A katsuma ka mukumitoni n ni babu vuza na u kalwain we ecei ni, "Yayi vi?" Adama a na e yeve ta a na Vuzagbayin da. <sup>13</sup> Da Yesu u banai u dikai burodi va, da u nekei le. Da kpamu u nekei le adan. <sup>14</sup> Na va dada kutsu a na Yesu u yotsongi kaci ka ni u mukumitoni n ni ana u dengai a kasaun.

### Yesu m Biturusu

<sup>15</sup> Ana o kotsoi kulya'a ilikulya'a, da Yesu we ecei Sima Biturusu, "Sima maku ma Yahaya, vi ciga mu ta ali u la'i tsu na aza a na a buwai a cigai mu?"

Da wu ushuki, "E, Vuzagbayin, vi yeve ta a na mi a kuciga wu."

Yesu u danai, "Guba muku mu nlala n va."

<sup>16</sup> U doku we ecei ni ire, "Sima maku ma Yahaya, vi ta a kuciga mu?"

Da wu ushuki, "E, Vuzagbayin, vi yeve ta a na mi a kuciga wu!"

Da Yesu u danai, "Inda nlala n va."

<sup>17</sup> Da u doku we ecei tatsu, "Sima maku ma Yahaya, vi ta a kuciga mu?"

Biturusu u namgbai katsuma adama a na we ecei ali kutatsu ko wi ta a kuciga yi. Da u danai, "Vuzagbayin, vi yeve ta ili dem. Vi yeve ta n ciga wu ta."

Yesu u danai ni, "Guba nlala n va. <sup>18</sup> N dana wu mayun, ayin a na vi n utsura u nu, vu tsu uka ta ntogu n kaci ka nu, kata vu laza a kubana a ubuta u na vi cigai kubana dem. Amma a ayin a na vu kutsai, vi ta a kudengusa ekiye a nu, kata aza o yoku a shiya wu a banka wu a ubuta u na vi cigai kubana ba." <sup>19</sup> (U dansa ta ili i nam pa adama a na u yotsongu uteku u na ukpa u Biturusu u kucikpa Kashile.) Dada Yesu u danai ni, "Tono mu!"

<sup>20</sup> Biturusu u kpatalai da we enei makumitoni ma na Yesu u cigai va. (Ayi da feu vuza na u telekpei devu n Yesu ana a Iya'i tsuwa'a da e ecei, "Vuzagbayin, yayi u kudenge wu?") <sup>21</sup> Ana Biturusu we enei ni, da we ecei Yesu, "Vuzagbayin, yi dai i kucina yi?"

<sup>22</sup> Yesu wu ushuki, "N ciga baci u yongo n wuma ali m bono, yi dai i burai nu n ka nan lo? Avu tonon mu." <sup>23</sup> Da arabali a a kara'i a ubuta u mukumitoni a na ayi na va u kukuwa ba. Amma Yesu u dana a na wi ta a kukpada kukuwa ba. Ili i na u danai koci i dada, "N ciga baci u yongo n wuma ali m bono, yi dai i burai nu n ka nan lo?"

<sup>24</sup> Makumitoni ma nam pa ayi da vuza na u danai kakuna ka nam pa raka da feu u danai ka'a. Ci yeve ta kpamu a na wi a kudansa ili i mayun.

<sup>25</sup> Yesu u ya'an ta ili i yoku kau n abundai. A dana baci ili i nam pa raka a atagarda, n cikpa a na a kuciya kabanga a aduniyan a nam pa raka ka na ka kuyawa a zuwa atagarda a raka ba.



# Azusuki

## Ukuna u katagarda ka nam pa

Luka vuza na u danai Arabali a Singai a Luka, ayi da feu u danai katagarda ku Ulinga wa Azusuki. U ciga ta ku-dansa ukuna u uma a na o tonoi Yesu. Katagarda ka nam pa ka gitai arabali a ni a ubuta u na katagarda ka Luka ko kotsoi a ni.

Katagarda ka ka dansa ta ukuna u uma a na o tonoi Yesu wana dai u kuwa. Ka dansai uteku u na azusuki a bainai a ubuta kakau adama a na a dana uma ukuna u Yesu, da kpamu ka dansai uteku u na aza o Kutoni a ya'in. Ayinviki a Kashile a tawai da kpamu a bankai uma a nam pa. Ili i iyain, a danai bi'i uma o yoku a katsumu ku umaci u le koci, ele da Ayahuda. Ko a katsumu ka Ayahuda ka, uma o yoku i iwain kupanaka le, da mukumitoni n Yesu n yoku n kuwai adama a ili i na a dansai adama e Yesu. Kelime punu a katagarda ka nam pa, da Kashile ko tonoi m mukumitoni a dansa ukuna u Yesu u uma a ubuta wu umaci raka kakau.

Katagarda ka Azusuki ka dansa ta arabali uteku u na akaka e Yesu a kara'i ali pulai vu ubon wi Israila. Ka dansa ta uteku u na Biturusu u ya'in, kobolo m Bulusu, kobolo n uma o yoku kpamu n abunda. Ka dansa ta ukuna u kataci ka aza a na a isai Yesu usavu, n tsu na a bankanai a ukambu u na i, n tsu na a suki ili adama a na a banka aza a na a isai Yesu usavu a ubon u na u buwai. Na dafa ugiti wa aza o Kutoni ali a kutawa tsu na ci yevei le gogo na.

## Ili i na yi punu udariki a katagarda ka nam pa

1. A dana Arabali a Singai a Urishelima
2. A dana Arabali a Singai a Yahuda n Samariya
3. Bulusu u ya'ansa ta nwalu adama a na u dana uma Arabali a Singai
4. A gasai a Urishelima adama a na e sheshei ukuna u singai
5. Bulusu u ya'ansai nwalu kpamu adama a na u dana uma Arabali a Singai
6. Bulusu u doku u lazai kpamu a nwalu n tatsu adama a na u dana uma Arabali a Singai
7. A kanai Bulusu a Urishelima
8. A bankai Bulusu a Kasariya
9. A bankai Bulusu o Roma

## Yesu u ya'in ayin amangere

<sup>1</sup> Tiyo filo, ana n danakai nu a katagarda ka cau, n dana ta raka ili i na Yesu u gitai kuya'an n kuyot-songusu, <sup>2</sup> ali a kanna ka na a dikai ni a kubana gadi.

Kafu a dika yi, u kanai kuneke azusuki a na u zagbai kadanshi ka ni n utsura wa Ayinviki a Kashile. <sup>3</sup> Ana u kuwai da u dengai, dafa u yotsongi kaci ka ni we le a ubuta kakau, u ya'an ta ili kakau n abunda i na i ku-dana wi ta n wuma. U yongoi n ele ayin amangere, da u ya'in kadanshi ko tsugono tsu Kashile.

<sup>4</sup> Ana wi a kulya'a n ele, da u nekei le kadanshi ku utsura, u danai, "Vanai na a Urishelima sai ayin a na Esheku a va a suki ili i na u ya'in kadanshi. Cibai, n dana da ta ili i nam pa n ayin a de. <sup>5</sup> Yahaya u ya'an ka ta uma kusumbu ka akucina m mini, amma n ayin kenu a na a kutawa, i ta a kuya'an ka da kusumbu ka akucina n Ayinviki a Kashile."

## Yesu u bonoi a Kashile

<sup>6</sup> Ana azusuki a gasai n Yesu, ta da a kanai kece yi, "Vuzagbayin, gogo na da vo kubonoko aza a Israila n tsugono ci le kpamu?"

<sup>7</sup> Da u danai le, "U ga'an i yeve kanna ko ayin a nan lo a na ili i kuya'an ba. Sai Kashile ende'en da ki n utsura u kuyeye ili i nan lo. <sup>8</sup> Amma Ayinviki a Kashile i ta a kutawa wa da, kata e neke da utsura. Kata i dana yaba dem ukuna u va a Urishelima n Yahuda. Yi ta a kudana uma a Samariya n aduniyan dem."

<sup>9</sup> A ayin a na u kotsoi kadanshi ka nan lo, u geshe ba, da a dikai ni a kubana gadi ele ta na a kinda, ali da eleshu a palai ni, o doku e ene yi ba.

<sup>10</sup> Mukumitoni n ni n shamgbai lo a kinda gadi, da ta na uma e re a yawai lo devu n ele nu ntogu ma ari.

<sup>11</sup> Dafa uma a a danai le, "Ada uma a Galili, yi dai i zuwai da i shamgbai na a kinda gadi? Yesu vu na i yevei a dikai a kubana gadi va, ta kpamu u kubono nannai tsu na u lazae."

### Vuza na u dikai ulinga u Yahuza

<sup>12</sup> Azusuki a, ele de a Kusan ku Zaitun ana ili i nan lo i ya'in, da a lazai o bonoi a Urishelima a ubuta u na wi nu nwalu kenu, ali adambu kakpan ke te (1,000) <sup>13</sup> Ana a uwai a likuci ya, da a kumbai a kunu ku zuva, a ubuta u na i idashi. Uma a na i de, ele da Biturusu, n Yahaya, n Yakubu, kobolo n Andarawu, n Filibu, n Toma, ta de feu Batalamawu, m Matiyu, n Yakubu maku ma Alfa i, aza a na i de feu kobolo ele da Sima vuza na e ci deke Ziloti, n Yahuza maku ma Yakubu. <sup>14</sup> Uma a nam pa a tsu gasa ta ayin tutu, adama a na a ya'ansa kavasa kobolo. Aza o yoku a na i de kobolo n ele, amaci a da, kobolo n amgbu e Yesu m Merit anaku e le.

<sup>15</sup> Ana a ya'in ayin e re, da aza a uneki wa adu a ya'in obolo, raka vi le i ta devu n uma amangatawun n kamanga (120). Da Biturusu u dengai a katsumu ke le da u ya'in kadanshi. <sup>16</sup> U danai, "Aza a va, kadanshi ka Kashile sai ka shana, ka na Ayinviki a Kashile a danai n ayin n abundai a na a lazai de a unu u Dawuda, adama a Yahuza vuza na u zuwai e remei Yesu. <sup>17</sup> Yahuza vu nam pa va, vuza tsu da wi ishi, vuza na a zagbai u ya'an ulinga n atsu."

<sup>18</sup> (Yahuza u dikai ikebe i na u ciyai adama a kawuya ka ni, dada u tsulai ubuta. Ta de ubuta u na ta na u yikpai, da u kuwai ali da katsumu ka ni ko bosoi sai ta na cilin kulolo. <sup>19</sup> Yaba dem u panai ukuna u nan lo, da ta na e dekei ubuta u na Yahuza u tsulai va n kula ku kentsu ke le, "Akaladama," dada Ubuta wu Mpasu.)

<sup>20</sup> Biturusu u Iya'i kelime n kadanshi, "Wi ta udani a Katagarda ki Ishipa,

'Ya'an kpa'a ku ni kokpo lekeji; babu vuza na u kuyongo punu.' <sup>††</sup>

Wi ta udani kpamu,

'Ya'an vuza yoku u dika ulinga u ni.' <sup>‡</sup>

<sup>21</sup> "U galan ta a zagba vuza yoku vu na u kubono unu u Yahuza. U galan ta vuza nan lo u sa'wa ta kuyongo n atsu. <sup>22</sup> U yeve kpamu ukuna u Yesu gbende a kugita ayin a na Yahaya u ya'ankai Yesu kusumbu ka akucina, ali a kubana a kanna ka na a dikai Yesu wa tsu a kubana gadi. Mayun da a katsumu ke le vuza te vu na a zagbai u bolongu n atsu kata u fuda u dana ukuna u Yesu adama a udengi u ni a kasaun."

<sup>23</sup> Dada a ya'in kadanshi ka kuzagba uma e re, ele da ta na Isuhu Barasaba vu na e ci deke Yusutu, m Mataya. <sup>24</sup> Da a ya'in kavasa adama a na a zagba vuza singai a danai, "Vuzavagudu, vi yeve ta adu a tsu raka. Yotsongu tsu a katsumu ka aza e re a nam pa vuza na vu zagbai. <sup>25</sup> Adama a na u shatangu ulinga u Yahuza, vuza na u kasakpai tsu, da u banai a ubuta u na u galin u bana." <sup>26</sup> Dada a ya'in kazagba, kazagba ka ta na ka yikpai u Mataya, da u doki le a katsumu ka azusuki kupa n vuza te.

<sup>†</sup> Luka u danai da u danai nda'in ma mi ta tsu "nwalu ma Ashibi." *Wilu wa Ayahuda u tsu kasakpa ta vuma u ya'an nwalu kilomita vi te koci, ko n kagimi ke meli n Ashibi.* <sup>††</sup> *Wi ta derere tsu na vuza u kuya'an nwalu a katsumu ka iminti kupa.* <sup>†††</sup> 1:20 Ishp. 69:25. <sup>‡</sup> 1:20 Ishp. 109:8.

### Kucipa ka Ayinviki a Kashile

<sup>2</sup> Ana kanna ka Kadiva ka Amangerenkupa <sup>††</sup> ka yawai, ele aza o Kutoni a idashi a ubuta u te. <sup>2</sup> Gogo lo, da a panai izumgbi i yoku yu utai gadi vu Kashile an wunlai u gbayin da ta na u shatangi kpa'a ka raka ele idashi punu. <sup>3</sup> Da e enei ili i yoku an elentsu ma akina a kucipa we le, da i yikpai i yongoi a aci e le. <sup>4</sup> Dada a shanai n Ayinviki a Kashile, <sup>†</sup> da a kanai kuya'an kadanshi n elentsu a uma o yoku a na Ayinviki a Kashile a o yotsongi le.

<sup>5</sup> A ayin a nan lo a ta na, Ayahuda a na a utai a ubuta kakau i o kutono Kashile, da a dasangi de a Urishelima. <sup>6</sup> Ana uma a nam pa a panai izumgbi i wunlai ya, da o bolongi a ubuta u te. Da raka vi le a dagazai da a kanai mereve, adama a na a panai aza o Kutoni a a kuya'an kadanshi n elentsu a likuci i le. <sup>7</sup> Da a ya'in mereve kau da a danai, "Ashe aza a kadanshi a aza a Galili a da ba?" <sup>8</sup> Nini dai ci a kupanaka le a kudansa n elentsu a tsu? <sup>9</sup> Aza o yoku a tsu aza a Paratiya, n aza a Madaya a da. Aza o yoku kpamu aza e Elam, n uma a Bagadaza, n Yahuda a da. Aza o yoku kpamu aza a ubon u Kafadakiya, m Pontu, n Asiya a da. <sup>10</sup> Aza o yoku aza a Firijiya kobolo m Bamafila, m Masar, n ubon u Libiya devu n Kure, ali n omoci a ubon u Roma dem. <sup>11</sup> Aza o yoku aza a Karita n aza a Alaraba. A katsumu ka tsu aza o yoku a matsa tsu ta Ayahuda, aza o yoku a zagbai kutoni ka Ayahuda. Tsu panaka le ta a kudansa ili i mereve i Kashile n elentsu a tsu."

<sup>12</sup> Raka vi le da a ya'in mereve, da a dagazai a kanai mecenshenei, "Yi dai nannai?"

<sup>13</sup> Amma da aza o yoku o zo'osoi le, a danai, "Mara ma'a o so'i. Yi dai i zuwai da yi e mereve me le?"

### Biturusu u danai uma a kadanshi ka Kashile

<sup>14</sup> Da Biturusu u dengai kashani n azusuki kupa n vuza te. Da u dengusai kalakatsu ka ni kau, da u ya'ankai le kadanshi, u danai, "Aza a va, Ayahuda n aza a na i idashi a Urishelima, panai i doku i zuwa atsuvu n ili i na mi o kudoku ma dana da. <sup>15</sup> Uma a nam pa a mara ma'a o so'i, da ma makai le ba, tsu na yi a kudansa. Tsu na ci a kadanshi gogo na viyum vu kuci vu usana da na bi'i. <sup>16</sup> Ili i na ye kene na va, ta keneki Juwelyu u danai nannai:

<sup>17</sup> 'Kashile ka danai: A kubana ayin a uteku:

Mi ta e kuneke uma dem Ayinviki a va.

Muku n ali m muku mi nkere n da i ta e kokpo eneki.

Olobo a da i ta e kene ili tsalatani.

Nkoshi n da kpamu i ta e kene ili ya alatani.

<sup>18</sup> A ayin a nan lo, mi ta e kuneke agbashi a va ali n amaci Ayinviki a va.

Ele i ta a kudana uma kadanshi ka va.

<sup>††</sup> E ci deke ta kpamu "Kadiva ka Kanna ka Amangerenkupa", "Kadiva ke Pentikosu". Udani "Pentikosu" dada kadiva ka avalinka ka mazanga ko kukondo ili i savu i na i ge'wei. A ci ya'an ta kadiva ka kayang dem ayin amangerenkupa Kadiva ka Kupasamgbani ka laza baci. Da kpamu ayin amangerenkupa a na Yesu u dengai.

<sup>19</sup> Mi t̄a a kuzuwa ili i mereve gadi ve eleshu n ili yi iy-oci k̄pamu a aduniyan a nam pa.

I t̄a o kokpo ana mpasa n tsa akina n k̄anḡa d̄an.

<sup>20</sup> Kanna ki t̄a a kulim̄ana, wotoi wi t̄a o kokpo ushili ana mpasa,

kafu kanna ka tsugbayin tsu Vuzavagudu ka yawa.

<sup>21</sup> A ayin a nan lo uma a na i e kudeke kula ku Vuzavagudu dem

i t̄a a kuciya wishi.† †

<sup>22</sup> “Gogo na aḍa uma a Israila, panai ili i na n kudana d̄a adama e Yesu vu Nazara vu na K̄ashile k̄a su’luki d̄a. K̄ashile ko yotsongu t̄a Yesu mayun d̄a. I d̄a i zuwai d̄a Yesu u ya’in ili i mereve i na aḍa dem i yevei. <sup>23</sup> E neke d̄a t̄a Yesu, amma d̄a aḍa yu unai ni, i bapai ni gadi a maḍanga ma atakaci,† d̄a i kutangi ni ikusa. I ya’an t̄a nannai n aza a gbani-gbani a na a b̄ank̄ai d̄a. K̄ashile a k̄aci k̄a ni u yeve t̄a ili i nam pa i kuya’an t̄a ali n ayin ugiti, d̄a k̄pamu u zuwai i d̄a i ya’an nannai. <sup>24</sup> Ta ta na nannai K̄ashile k̄a dengus̄ai Yesu a kasaun. K̄ashile k̄a k̄as̄ak̄pa yi u so’o atakaci a uk̄pa ba. Uk̄pa u fuda u ciya utsura a kaci k̄a ni ba. <sup>25</sup> Ili i na Mogono Dawuda u ya’in kadanshi adama a ni:

‘N ce ene t̄a Vuzavagudu devu nu mpa ayin tutu.

Mi a kupana wovon ba, adama a na wi t̄a devu nu mpa.

Wi t̄a e kukiye ku usingai ku va.

<sup>26</sup> Adama a nannai, kaḍu k̄a va ka shana t̄a m maḗan-ga,

una u va k̄pamu wi t̄a o korukpo adama a kucikpa yi. Ikyamba i va yi t̄a a kuyongo n aḗa’la wa ni.

<sup>27</sup> Avu K̄ashile k̄a va, vi a kukas̄ak̄pa ikyamba i va a kasaun ba.

Vi a kukas̄ak̄pa ikyamba i Vuza vu Cida vu nu i shama ba.

<sup>28</sup> Vi yotsongu mu t̄a uye u wuma,

vi neke mu t̄a maḗanga a ayin a na vi nu mpa.† †

<sup>29</sup> “Aza a va, u ga’an t̄a n ya’an kadanshi adama a akaya a tsu Mogono Dawuda.† Ayi u kuwa t̄a, d̄a a cidangi ni a kasaun. Kasaun k̄a ni k̄pamu ki t̄a na kobolo n aḗtsu, ali a kutawa anana. <sup>30</sup> Dawuda keneki ka’la, u yeve t̄a K̄ashile ka ya’an t̄a de uzuwakpani u kuzuwa t̄a vuza yoku punu a katsum̄a ka ntsukaya n ni wo okpo mogono uteku u na wi ishi. <sup>31</sup> Ayi Dawuda we ene t̄a ili i nam pa a ayin a na u ya’in kadanshi k̄a kudenga ku Kirisiti Kishi a kasaun, u ya’in kadanshi ka nam pa:

‘A cinukpa n ayi a kasaun ba. Ikyamba i ni k̄pamu i shama a kasaun ka ba.’

<sup>32</sup> “K̄ashile k̄a dengusa t̄a Yesu n wuma, aḗtsu feu ce ene t̄a.

<sup>33</sup> “Da u zuwai ni e kukiye ku usingai ku ni, d̄a wi isai Ayinviki a K̄ashile a Cida a ni, uteku u na u ya’ankai ni uzuwakpani. Da Yesu u tsuwain Ayinviki a K̄ashile a ni, a na yi a kupana n kene. <sup>34</sup> Dawuda d̄a u kumbai gadi a K̄ashile ba, amma ayi d̄a u danai,

‘Vuzavagudu u danai Vuzagbayin vu va, “D̄as̄angu e kukiye ku usingai ku va,

<sup>35</sup> sai ayin a na m bonokoi irala i nu d̄aka va ataka e ene a nu.” † †

<sup>36</sup> “Adama a nannai, ya’an aza a Israila rak̄a i yeve mayun, a na Yesu vu na i bapai a maḍanga ma atakaci, K̄ashile ka zuwa yi t̄a wo okpo Vuzagbayin n Kishi.”

<sup>37</sup> Ana a panai nannai, d̄a asuvu e le a namgb̄ai. Da e ecei Biturusu n azusuki a na a buwai, “Aza a tsu yi d̄ai tsa kuya’an?”

<sup>38</sup> Da Biturusu u danai le, “Rak̄a vu d̄a shik̄ai unushit u d̄a, kat̄a a ya’anka d̄a kusumbu ka akucina n kula ku Kirisiti Kishi, adama a na a cinukpaka d̄a unushi. Yi t̄a a kuciya kune’e ka Ayinviki a K̄ashile. <sup>39</sup> Uzuwakpani wa adama a d̄a a d̄a, m muku n d̄a, n aza a na i da’in, n aza a na K̄ashile ke dekei dem.”

<sup>40</sup> Da Biturusu u doku u danai le ili n aḗbund̄ai. Da u folonoi le, u danai, “Isai k̄aci k̄a d̄a adama a wupa u K̄ashile u na wi lo a kutawa adama a uma a gbani-gbani a ayin a nam pa.” <sup>41</sup> A kanna ka nan lo uma a na a isai kadanshi a yawa t̄a devu n aḗk̄pan a tatsu (3,000), ali d̄a ta na a ya’ankai le kusumbu ka akucina.†

### Uteku u na aza o Kutoni a o yongoi

<sup>42</sup> Da aza o Kutoni a o bolongi k̄aci ke le n a pi’isai a ubuta wa azusuki. Da a kan̄ai kuyongo a ubuta u te, n a b̄amk̄pan̄ai, n a lya’i ilikulya’la kobolo, n a ya’in avasa.

<sup>43</sup> Uma n aḗbund̄ai d̄a a kan̄ai mereve ana e enei azusuki a a kan̄ai kuya’an ili i mereve n i na a k̄paḍai kuyeve.

<sup>44</sup> Aza o Kutoni a tsu gasa t̄a ayin tutu, a ciga t̄a kupece uteku u le ili i na i n i d̄a. <sup>45</sup> E ci denge t̄a ili i na i n i d̄a e pecuku uteku u na uma i n unambi.

<sup>46</sup> A ci ya’an t̄a avasa kobolo a A’is̄a a Gbayin kanna dem. A tsu gasa t̄a k̄pamu kpa’la kpa’la, adama a na a lya’la ilikulya’la m maḗanga b̄ari. <sup>47</sup> Ayin dem o ci yongo t̄a a kucikpa K̄ashile, d̄a uma k̄pamu a kan̄ai kuneke le tsugbayin. Kanna dem K̄ashile ki t̄a o kudoku kaḗbund̄ai ke le, n aza a na i a kuciya wishi.

### Biturusu u potsokpoi maḗkutsum̄a

**3** Kanna ke te, Biturusu n Yahaya† a kubana a A’is̄a a Gbayin n kanna k̄a kulivi a viyum vu tatsu, adama a na a ya’an kavasa tsu na a kiwanai. <sup>2</sup> Ana a yawai devu n A’is̄a a Gbayin a, d̄a kofoloni ko yoku, ka na a matsai maḗkutsum̄a, a ci d̄ika yi t̄a a bana a zuwa yi de a utsutsu wa A’is̄a a Gbayin u na e ci deke Utsutsu u Singai. <sup>3</sup> Ana maḗkutsum̄a ma me enei Biturusu n Yahaya a ku’uwa A’is̄a a Gbayin a d̄a we ecei le e ne’le yi ikebe. <sup>4</sup> Da Biturusu wi indanai ni mayin, d̄a u danai ni, “Inda tsu mayin.” <sup>5</sup> Da maḗkutsum̄a ma mi indanai le mayin, adama a na we ene t̄a adanshi wi t̄a a kuciya ikebe we le.

<sup>6</sup> Amma d̄a Biturusu u danai ni, “Mpa mi n ikebe ba, amma mi t̄a e kuneke wu ili i na mi n i d̄a. A katsum̄a ka kula ku Yesu Kishi vu Nazara, denga vu wala.” <sup>7</sup> Da Biturusu u kan̄ai ni kukiye ku usingai ku ni, d̄a u dengus̄ai ni. Ana u ya’in nannai, d̄a ene n aḗshe’lene a ni a b̄arak̄pai n etele dem d̄a a tan̄ai. <sup>8</sup> Da u ikpangi d̄a u

† 2:21 Juw. 2:28-32. †† 2:28 Ishp. 16:8-11.

‡ 2:35 Ishp. 110:1.

shamgbai n ene a ni, da u kanai nwalu n u kagai, n u cikpai Kashile. Da u uwai A'isa a Gbayin a n ele. <sup>9</sup> Uma raka da e enei ni a nwalu n u cikpai Kashile. <sup>10</sup> Ana uma a a tawai e yevei a na ayi da makutsumma ma na mi ishi ma tsu dasangu a Utsutsu u Singai wa, da raka vi le a kanai mereve kau.

#### Biturusu u ya'in kadanshi a A'isa a Gbayin

<sup>11</sup> Da raka vi le a sumai a kubana a Kafalaka ke Sulemanu, a ubuta u na wi kashani devu n anan Biturusu n Yahaya. Yaba dem lo a kashani a kuya'an mereve n ili i na i ya'in. <sup>12</sup> Ana Biturusu we enei kabundai ka uma, da u ya'ankai le raka kadanshi. "Ada uma a Israila, yi dai da yi e mereve adama a ili i nam pa? Yi ta e kene adanshi atsu da tsu zuwai makutsumma ma ma walai n ut-sura u tsu ko usubi u tsu? <sup>13</sup> Kashile ayi da Kashile ki Ibrahim n ki Ishaku n ka Yakubu. Ayi da kpamu Kashile ki ikaya i tsu. Ayi da vuza na u tukai n kucikpa a ubuta u Yesu, da u ya'in ili i nam pa dem. Ayi da Yesu vu na i iwain da i nekei ni a una yi a ubuta u Bilatu, ko an Bilatu wi a kuciga kuna yi ba. <sup>14</sup> N nannai dem da i iwain vuma vu usubi vu nan lo da i danai a kasakpa vuza vu magalaka u laza. <sup>15</sup> Amma da yu unai vuma vu na vi ci neke wuma. Amma Kashile ka dengusa yi ta n wuma. Atsu tso okpoi aza a na e enei, kata tsu dana uma i na ce enei.

<sup>16</sup> "Kula ku Yesu ku da ku potsokpoi makutsumma ma nam pa. Ada dem ye ene ta uteku u na makutsumma ma mi ishi. Ana u nekei kadu ka ni u Yesu, i da i zuwai da u potsoi mayin, ada lo e kene.

<sup>17</sup> "Aza a va, ili i na i ya'ankai Yesu i ya'an ta i da n unashi, ili i te i da dem i na azagbagba'in a da a ya'in. <sup>18</sup> Ta Kashile ka shatangi ili i na eneki a dansai adama a Kishi nannai. Kafu u tawa, a danai, 'Wi ta a kutakacika adama a ili i na lo dem.' <sup>19</sup> Gogo na, shikai unushi u da i kasakpa kunusaka Kashile, bonoi i tonon Kashile adama a na a zala ashinda a adu a da. <sup>20</sup> Ya'in nannai adama a na Kashile Vuzavagudu u neke da ayin a kuvuka a da. Adama a na kpamu u su'uku da Yesu, vuza na u zagbai wo okpo Kishi.

<sup>21</sup> "Amma Yesu Kishi u kuyongo ta bili na de gadi, ali sai ayin a yawa a na Kashile ka kuzuwa ili dem yo okpo ili i savu, uteku u na u ya'in kadanshi a ubuta u eneki. <sup>22</sup> Musa u danai, 'Vuzavagudu, Kashile ka da ki ta a kudengusaka da keneki uteku tsu va punu e mere ma da a ubuta u uma a da. Panakai ni ili i na wi a kudansa.' <sup>23</sup> Da u doku u danai, 'Vuma vu na u kpadai kupanaka keneki ka nan lo, i ta a kutakpa yi a katsuma ka uma a Kashile, kata a una yi.' <sup>24</sup> "Samaila' n eneki a na o tonoi ni a ya'an ta kadanshi ki ili i nan lo i na yi a kuya'an anana. <sup>25</sup> Ada da muku n eneki n nan lo n kulya'a agadu a na i punu a katsuma ku uzuwakpani' u nan lo, u na Kashile ka ya'ankai tsukaya tsu da. Kashile ka danai Ibrahim, t'vuza yoku punu a ubuta wu ntsukaya n nu wi ta a kuzuwa uma a aduniyan raka a ciya unasingai." <sup>26</sup> Ana Kashile ka suki Yesu kagbashi ka ni, u gita ta kusuku yi

a ubuta wa aza a ni Israila u zuwaka da unasingai, adama a na u zuwa adu a da a kasakpa kuya'an ili i gbani-gbani."

#### A kanai Biturusu n Yahaya

<sup>4</sup> Ayin a na Biturusu n Yahaya ele bili a kuya'anka uma kadanshi, da anan ganu o yoku, n jagaba va indi a A'isa a Gbayin, n Asadukiya <sup>†</sup> a banai we le. <sup>2</sup> Adu e le a namgba ta adama a na azusuki e re a nan lo i ta a kupi'isaka uma a na Yesu u dengai n wuma a kasaun, ta kpamu akpisa a kudenga n wuma nannai. <sup>3</sup> A kana ta Yahaya m Biturusu n kulivi adama a nannai, ali da a zuwai le a ugbashi ali a kubana usana. <sup>4</sup> Uma n abundai a na a panai kadanshi ke le da e nekei adu, ali da aza o Kutoni a yimkpa a kubana devu n akpan a tawun (5,000), ali bili ta na ende'en e kece amaci m muku ba.

<sup>5</sup> A kanna ke ire, aza o tsugono, nu nkoshi, nu nlum n Wila a banai a gasai a Urishelima. <sup>6</sup> Hanana mogono ma anan ganu wi ta de kobolo n aza o yoku a kpa'a ku ni. Ele da Kayafa, n Yahaya, n Isakandari, n aza o yoku. <sup>7</sup> A zuwai Biturusu n Yahaya e kelime ke le, da a ya'ankai le keci a danai, "N utsura u yayi ko n kula ku yayi i ya'in ili i nam pa?"

<sup>8</sup> Da Biturusu u shanai n Ayinviki a Kashile da ta na u danai, "Nkoshi n aza e kelime a uma dem, <sup>9</sup> ye ece tsu ta adama a ili i singai i na ci ya'ankai makutsumma ma? I ciga ta i yeve tsu na u ciya upoci? <sup>10</sup> Yevei ili i nam pa, ada n uma a Israila dem: Vuma vu nam pa va u potso ta adama a kula ku Yesu vu Nazara, vuza na yu unai a madanga ma atakaci da Kashile ka dengusa ni n wuma. <sup>11</sup> Yesu va ayi da vuza na kadanshi ka Kashile ka danai,

'Kenene ka katali ka na amali a iwain, ka da ko bonoi kenene ke mere.' <sup>††</sup>

<sup>12</sup> "Wishi wi lo kuciya a ubuta u yoku ba, adama a na gadi n idika dem kula ku yoku ki lo ku na uma a kuciya wishi ba."

<sup>13</sup> Ana e enei uteku u na Biturusu n Yahaya a dansai Arabali a Singai n utsura, da a ya'in mereve adama a na uma dem e yeve an Biturusu n Yahaya uma a makara da ba. Da kpamu a zuwakai an a sa'wa ta kuyongo n Yesu. <sup>14</sup> Amma ana i lo e kene vuma vu na o potsokpoi kashani lo kobolo n ele, babu kpamu ili i na a kudana. <sup>15</sup> A ayin a nan lo a danai le a uta punu a ubuta wa afada bili. Da a lya'i kelime n kadanshi uteku u le.

<sup>16</sup> E ecei nahannai, "Nini dai tsa kuya'an n uma a nam pa? Yaba dem a Urishelima u yeve ta a na a ya'in ili i mereve ci kpamu a kunana i da ba. <sup>17</sup> Amma uye u na tsu kusanku ukuna u nam pa ku'uwa a atsuvu a uma, sai tsu sanku le kuya'anka uma kadanshi n kula ku Yesu." <sup>18</sup> Dada e dekei le punu asuvu kpamu, da a danai le kata o doku a ya'an kadanshi ko kuyotsongu n kula ku Yesu ba.

<sup>††</sup> Asadukiya ele da aza a na a kpadai kushuku n kudenga ku ukpa. <sup>††</sup> 4:11 Ishp. 118:22; Mar. 12:10; Luk. 20:17.

<sup>†</sup> 3:22 K.Wil. 18:15. <sup>††</sup> 3:23 K.Wil. 18:19. <sup>‡</sup> 3:25 Ugi. 22:18.

<sup>19</sup> Amma Biturusu n Yahaya a ushuki, "Ya'ankai kaci ka da afada, ko u ga'an ta tsu tono ada ko Kashile?"  
<sup>20</sup> Wi a kuya'an wa tsu ba, tsu kpa da kudansa ili i na tsu panai da ce enei ba."

<sup>21</sup> Uma n a bundai a kana ta kucikpa Kashile adama a ili i na a ya'in. Adama nannai da a barangi le, da a kashkpa le, adama a na a ciya unushi u na e kuneke le atakaci ba. <sup>22</sup> Vuma vu na o potsokpoi m mereve ma, u la'a ta aya amangere ana a matsai ni nu mballa n nan lo.

### Kavasa ka aza o Kutoni

<sup>23</sup> Ana a kashkpa le, Biturusu n Yahaya a banai a danai uma e le ili i na anan ganu vu gbagba'in nu nkoshi n danai le. <sup>24</sup> Ana a panai nannai, da da o bolongi da a ya'in kavasa u Kashile n utsura. Da a dengusai alakatsu e le a danai, "Vuzavagudu Mala'imili, avu da vi ya'in gadi n idika m mala n ili i na yi punu dem.

<sup>25</sup> Dawuda da kagbashi ka nu n esheku a tsu kpmu. Vu zuwai ni u ya'in kadanshi n utsura wa Ayinviki a Kashile, u danai:

'Yi dai da aza a idika kakau o ci yongo a wupa?

Da kpmu uma o ci yongo e kusheshe ku gbani?

<sup>26</sup> Ngono mi idika o fobusoi kaci ke le adama o kuvon, aza e kelime a ya'in obolo adama a na a shilik n Vuzavagudu n Kishi ka ni.' †

<sup>27</sup> "Mayun da, Hiridu m Binutu Bilatu a ya'an ta obolo punu a likuci kobolo n Azakayimbi n uma a Israila adama a kadanshi ke Yesu kagbashi ka cida ka nu vuza na vu zuwai u ya'an Kishi. <sup>28</sup> Adama a utsura u nu, a ya'an ta ili i nam pa uteku u na vi sheshei n ayin a cau. <sup>29</sup> Vuzavagudu, indana maza ma na a zuwakai tsu. Atsu agbashi a nu a da. Banka tsu ci ya'an kadanshi ka nu babu wovon. <sup>30</sup> Barakpa kukiye ku nu vu potsokpo uma, kata vi ya'an ili i mereve n kula ku kagbashi ka cida ka nu Yesu."

<sup>31</sup> Ana a ya'in kavasa, a ubuta u na i a kuya'an obolo a da u gada da raka vi le a shanai n Ayinviki a Kashile. Da a dansai kadanshi ka Kashile babu wovon.

### Aza o Kutoni e pece ucanuku u le

<sup>32</sup> Aza o Kutoni gbende da o bolongi adu e le a ubuta u te. Babu vuza na u danai wi ta n ili i kaci ka ni, amma e tsu pece ta raka ili i na i n i da e mere me le. <sup>33</sup> N utsura u Kashile, azusuki a lya'i kelime n kudansa kadanshi ku udengi u Vuzagbayin Yesu, da kpmu kasingait ka Kashile ko yongoi kobolo n ele. <sup>34</sup> Babu vuza na wi n unambi wi ili a katsumu ke le. Adama a na aza a ashina ko i'luwa i ta e kudenge, kata a banka n ikebe ya. <sup>35</sup> Da e nekei i da wa azusuki, da da e pecekei i da yaba dem vu na wi n unambi.

<sup>36</sup> Ta kpmu nannai n Isuhuf vuza va aza e Levi vu Kuburu. Vuza na azusuki a e dekei ni n kula Baranaba, da da "vuza na u tsu banka uma." <sup>37</sup> U dengei idika i na wi n i da, da u tukai n ikebe ya wa azusuki.

### Hananiyan n Safiratu

<sup>5</sup> Vuma vi yoku da wi n kula Hananiyan, vuka vi ni tamkpmu Safiratu, ele feu e denge ta ubuta u na i n u da. <sup>2</sup> Da Hananiyan u dikai ikebe i yoku u bankai azusuki, da u sokongi i yoku n uyevi u vuka vi ni, amma da u ya'in a'uwa u danai raka da u tukai n i da.

<sup>3</sup> Da Biturusu u danai, "Hananiyan, yi dai i zuwai da vu kashkpa Malya'it ma uwai a kadu ka nu? Da vi ya'ankai Ayinviki a Kashile a'uwa. Da vu foboi ikebe i yoku adama a kaci ka nu. <sup>4</sup> Kafu vi denge ucanuku wa, ashe u nu u da ba? Ayin a na vi dengei kpmu, ikebe ya i nu i da ba? Vi ta a kufuda va dana ve kuneke ta ikebe ya. Yi dai i zuwai da vi ya'in ili tsu nam pa? Vuma da vi ya'ankai a'uwa ba, amma Kashile ka'a vi ya'ankai."

<sup>5</sup> Ana Hananiyan u panai nannai, da u yikpai gogo lo a idika ya, da u kuwai. Uma a na e enei, da wovon u kana le. <sup>6</sup> Da olobo o yoku a alai ni n arikinlai, da a banai a cidangi ni.

<sup>7</sup> A kubana megeshe kenu iyum i tatsu an vali vu kuwai, da vuka vi ni vi yawai, u yeve ili i na i ya'in ba.

<sup>8</sup> Da Biturusu we ecei ni, "Mayun ta i dengei ubuta u da n ikebe nannai?"

Da wu ushuki, "E, ta ci dengei nannai."

<sup>9</sup> Da Biturusu u danai, "Yi dai i zuwai da dem vu da i sheshei nannai da i ya'in unu u te, adama a na i kondo Ayinviki a Kashile? Gogo na aza a na a dikai vali vu nu a cidangi, kata a laza ba. I ta lo utsutsu a kuvana, i ta a kudika wu a kubana a kasaun a cidangu wu." <sup>10</sup> Gogo lo da u yikpai da u kuwai. Ana uma a yawai, da a cinai wana dai u kuwa. Da a dikai ni a banai a cidangi devu n kasaun ka vali vi ni. <sup>11</sup> Da wovon u kimbai uma a raka aza a na i lo dem, n aza a na a panai ili ya.

### Ili i mereve n a bundai

<sup>12</sup> Da azusuki a a kana kuya'an ili i mereve a kubana a ubuta u uma. Da kpmu aza o Kutoni a kana kugasa a Alisa a Gbayin adama a kavasa kanna n kayin a ubuta u na e ci deke Kafalaka ke Sulemanu. <sup>13</sup> Da aza a na a buwai, a panai wovon u kutono le. Amma yaba dem wi ta e kuneke le tsugbayin.

<sup>14</sup> Ko n ili i nan lo, da uma a lya'i kelime n kuneke adu e le a ubuta u Vuzagbayin, amaci n ali n a bundai.

<sup>15</sup> Adama a ulinga u na azusuki i a kuya'ansa, da uma a kana kutuka n aza a mballa kakau a na i a uye n iva'in a ajiba adama a na o potsokpo le. Adama a na uma a a dana ta kululu ku Biturusu ku sa'wa le baci, aya i kulaza i ta o kupotso. <sup>16</sup> Da uma n a bundai a kana kutasa a likuci kakau n i na yi a kakamba dem adama a na a bana a Urishelima. A kana kutuka n aza a mballa n aza a na i n wunlai u gbani-gbani e kuneke le atakaci, da o potsokpoi le raka.

### Uma a takacikai azusuki

<sup>17</sup> Mogono ma anan ganu, n aza odoki a ni o yoku a na i punu a katsumu ka Asadukiya a iwain le gbani-

† 4:26 Ishp. 2:1-2.

gbani. <sup>18</sup> Da a kanai le da a zuwai a kunu ku ugbashi. <sup>19</sup> Da kalingata ka Kashile ka banai we le n kayin, da ka bayuwai utsutsu u kunu ku ugbashi, da wu utakai le. <sup>20</sup> Da u danai le, "Banai a ulanga wa A'isa a Gbayin i dana uma Arabali a Singai a wuma u savu u nam pa."

<sup>21</sup> Ana kayin ka asai, da azusuki a uwai a A'isa a Gbayin, da a kanai kuyotsongusu. Ana mogono ma anan ganu n abara a ni a yawai, da a ya'in obolo n Aza e Kusheshe,† n azagbagba'in a Israila dem. Da e dekei adugari o yoku a bana a kunu ku ugbashi a tuka n azusuki, adama a na a ya'anika le afada.

<sup>22</sup> Ana aza a kindi ka A'isa a yawai a kunu ku ugbashi, a cina de vuza ba. Da o bonoi a A'isa a Gbayin a danai aza a gbara-gbara e le ili i na e enei. A danai le, <sup>23</sup> "Ana ci yawai a kunu ku ugbashi ka, ki ta de ugbaguri n aza a kindi o yoku de kashani, amma ana tsu bayuwai utsutsu, vuza wi de ba."

<sup>24</sup> Ana jagaba va aza a kindi a A'isa va u panai nannai kobolo n anan ganu vu gbagba'in, da raka vi le a dagazai da a danai, "Yi dai wo a kuya'an gogo na?"

<sup>25</sup> Da vuma vi yoku vi yawai lo, da u danai le, "Uma a na a bayangi va, a utai ta de, i ta de a A'isa a Gbayin o kuyotsongusu uma!" <sup>26</sup> Da jagaba va u banai n aza a kindi a ni adama a na u kana le. Amma u gutsaka le ba, adama a na wi ta o wovon ta lo uma a kuna yi n aza a kindi a ni, a ya'anika baci azusuki a kawuya.

<sup>27</sup> Da a dikai azusuki a a kubana a ubuta u Kusheshe. <sup>28</sup> Da mogono ma anan ganu ma me eci le, "Ashe tsu dansuka da i doku i ya'an kadanshi n kula ku Yesu ka ba? Amma da yi a kushatangu Urishelima dem n kadanshi ka ni. Ali da yi a kuciga kutadaka kabi'in ka mpasa ka ni ko tono tsu."

<sup>29</sup> Da Biturusu n azusuki a danai, "Mayun da tsu tono Kashi le an tso tono uma. <sup>30</sup> Kashi le ki ikaya i tsu ayi da u dengusai Yesu a kasaun, ana i saki ni a madanga ma atakaci ta yu unai ni nannai. <sup>31</sup> Ayi da Kashi le ka zuwai a ubuta u na a kucikpa yi e kukiye ku usingai ku ni, wo okpo Mogono n Kishi. U ya'an ta nannai, adama a na uma a Israila a ciya kabanga a shika unushi u le, kata Kashi le ka cinukpaka le. <sup>32</sup> Atsu azusuki atsu da tsa kuya'an kadanshi ka nam pa kobolo n Ayinviki a Kashi le da da kune'e ku na Kashi le ke kuneke aza a na o tonoi kadanshi ka ni."

<sup>33</sup> Ana anan ganu vu gbagba'in a panai kadanshi ka, da a ya'in wupa kau, ali da a cigai kuna azusuki a. <sup>34</sup> Da vuma vi yoku u dengai, kula ku ni ku da Gamaliya, ayi feu wi ta a katsuma ka Afarishi† wi ta kpamu a katsuma ka n lum n Wila. E ci neke yi ta kpamu tsugbayin. Da u danai a dika le a utaka le pulai bili. <sup>35</sup> Ana a utakai le da u danai azagbagba'in a, "Ada uma a Israila, lanai ili i nam pa ya mayin, ili i na yi a kuya'anika uma a nam pa a. <sup>36</sup> Kata u ya'an megeshe ba, vuma vu nam pa Tuda, u ciga ta kubonoko kaci ka ni vuzagbayin ali uma amangatawanashi (400) o tonoi ni. Amma ana a unai ni, da otoni a ni dem a wacuwai. <sup>37</sup> Ana Tuda u kuwai, da Yahuza vu Galili u dengai kpamu a ayin a na i e mekecu ma uma, ali da u zuwai uma a ya'an vishili.

Amma ana a unai ni, da otoni a ni kpamu a wacuwai.

<sup>38</sup> To, mpa ili i na n kudana da kasakpai uma a. I baci a kuya'an ili i nam pa dem n utsura u le, i e kugeshe ba.

<sup>39</sup> I baci a kuya'an ili i nam pa dem n utsura u Kashi le, ya kufuda ya shamkpa le ba. I ya'an baci nannai, ada yi ta a kuya'an vishili n Kashi le."

<sup>40</sup> Adama a kadanshi ka ni da Aza e Kusheshe a ushuki. Da a utakai n azusuki a, da a fabai le koci, da a kasakpai le, da a danai le, "Kata i doku i ya'an kadanshi n kula ku Yesu ba." Da a kasakpai le a laza.

<sup>41</sup> Da azusuki a a kasakpai Aza e Kusheshe a m mazanga, adama a na Kashi le ke ene ta a yawa ta a dika atakaci a na i o kuso'o adama e Yesu. <sup>42</sup> Kanna dem, a tsu bana ta a A'isa a Gbayin n o yotsongushi uma n a danai Yesu ayi da Kishi.† Da kpamu a banai i'ua i uma n a danai le kadanshi ka Kashi le.

### A zagbai uma e cindere

**6** N ayin a nan lo, uma n abundai o okpo ta aza o Kutoni ku Vuzavagu du. Da aza a Kutoni a na a tsu dansa n Cihelen† a kanai kutuka n kadanshi. Da a kana mololo, adama a na e ene ta ili i na aza a Kutoni a na a tsu dansa n Ciyahuda e ci neke agapa e Helene i da i ci yawa i na e ci neke agapa e le ba.

<sup>2</sup> Da Kupanazere a e dekei aza o Kutoni a raka da a danai le, "U ga'an tsu kasakpa kudana uma kadanshi ka Kashi le, kata tsu bono a kulana ili i nam pa koci ba. <sup>3</sup> Aza a tsu, zagbai uma e cindere a katsuma ka da, aza a na uma i a kucikpa mayin, aza o cico'o n ushani n Ayinviki a Kashi le. Atsu ci ta a kuciga ce neke le ulinga u nam pa. <sup>4</sup> Atsu tamkpamu ci ta a kulya'a kelime n kavasa, kobolo n kudana uma kadanshi ka Kashi le, n ci yotsongi le."

<sup>5</sup> Raka vi le dem a ya'in mazanga n kadanshi ka nam pa. Da a gitai kuzagba Istifanu. U neke ta kadu ka ni kau, wi ta kpamu ushani n Ayinviki a Kashi le. Da e yevei da a zagbai Filibu, m Burukoro, n Nikana, n Timan, m Paramina kobolo n Nikala, vuza va Azakayimbi vuza na wi o kutoni ka Ayahuda a na i Antakiya. <sup>6</sup> Da a dikai uma a da a bankai azusuki, da azusuki a a zuwakai le ekiye, da a ya'ankai le kavasa ele uma e cindere e le.

<sup>7</sup> Da kadanshi ka Kashi le ka lya'i kelime n kuka'ala, da uma ta na feu a kanai kuneke adu e le a ubuta u Kashi le. Ali anan ganu o yoku feu n abundai e nekei adu e le.

### A kanai Istifanu

<sup>8</sup> Istifanu vuma vu na Kashi le ko yotsongi kasingai ka ni, u neke ni utsura u ni. U kanai kuya'an ili i mereve n ili yi iyoci a ubuta u uma. <sup>9</sup> Amma kanna ke te, uma o yoku a kanai kuya'an kanananai n ayi. A utai ta a kunu ka avasa, e ci deke ta ubuta wa Kunu ka Agbashi a na a Kasakpai. Uma a nam pa Ayahuda a da a utai ta Kure, n Isakandariya, n Silisiya, n ubon u Asiya. <sup>10</sup> Vuza u fuda u polo yi a kadanshi ba, adama a na wi ta n ugboji n Ayinviki a Kashi le.

<sup>11</sup> Aza a na i a kuya'an kanaanai n Istifanu a zuwai uma o yoku a dana, "Tsu pana tã Istifanu a kuya'an kadanshi ki ishikushi adama a Musa n Kãshile."

<sup>12</sup> Ta a dengusai adu a uma, n azagbagba'in, nu n lum n Wilã nannai. Da a kanai Istifanu, da a bankai ni a ubuta wa aza a Kusheshe. <sup>13</sup> Da a zagbai uma o yoku a ushuku adama a na a ya'anka Istifanu a luwa da a danai, "Vuma vu nam pa va wi ta a kuya'an kadanshi ka gbani-gbani adama a Alisa a Gbayin n Wilã u Musa. <sup>14</sup> Tsu panaka yi ta a kudana Yesu vu Nazara va wi ta a kufada ubuta u nam pa wa, kata kparamu u saba'a agadu a na ci n a da a Musa."

<sup>15</sup> Aza a na i a kukida afada dem a kanai kinda Istifanu mayin, da e enei ashi a ni o yotso ta ashi a kalin-gata ka Kãshile.

### Kadanshi ka Istifanu

**7** Da mogono ma anan ganu me ecei Istifanu, "Mayun da ili i na i a kudansa adama a nu?"

<sup>2</sup> Da Istifanu wu ushuki, "Aza a va n isheku i va, panakai mu. A ayin a na esheku a tsu Ibrahim wi a Bagadaza, Kãshile ka tsugbayin ko yotsongu ta kaci ka ni wa ni. Ili i nam pa i gitã ta kafu u yawa Haran.

<sup>3</sup> Kãshile ka dana yi ta, "Denga vu kasakpa idika n aza a nu, vu bana a ubuta u na n kuyotsongu wu vu bana."

<sup>4</sup> Adama a nannai, da u kasakpai idika ya aza a Kaldiya, da u banai u dasangi a idika i Haran ali esheku a kuwai.

<sup>5</sup> "Ana esheku a Ibrahim a kuwai, da Kãshile ka tukai ni a ubuta u na yi na. A ayin a nan lo, Kãshile babu u neke Ibrahim idika ya, ko kenu. Amma u ya'an ta uzuwakpani u kuneke ta muku n ni. Ele da o kokpoi n idika ya, ko an ayin a nan lo a Ibrahim wi m maku ba.

<sup>6</sup> Uteku u na Kãshile ka ya'in kadanshi n Ibrahim va, da na 'Muku n nu mi ta a kuya'an limoci a idika i na yi i le ba. I ta o kuso'o atakaci kata o okpo agbashi ali aya amangatawanashi (400). <sup>7</sup> Amma mpa mi ta a kutakaci uma a na a zuwai da yo okpo agbashi. Ele i ta a kutã a idika ya atakaci, kata o bono punu a idika i nam pa, kata a ya'anka mu tsugbashi.' <sup>††</sup> Na va kadanshi ka Kãshile ka'a.

<sup>8</sup> "Da Kãshile ka ya'ankai Ibrahim uzuwakpani, urotu u da da kukida ka avaja.† A ayin a na u matsai Ishaku, da Ibrahim u kidai ni kavaja a kanna ka kunlai. Ana a ya'in megeshe kenu, da Ishaku u matsai Yakubu. Ana a ya'in kparamu megeshe kenu, da Yakubu u matsai ikaya i tsu uma kupa n e re a nan lo.

<sup>9</sup> "Da muku n Yakubu, ikaya i tsu ya, i ya'in cisha'e n vuza le Isuhu,† ali da e dengei ni a idika i Masar, da wo okpoi kagbashi. Kãshile ta na ka kasakpa yi ba. <sup>10</sup> Da wu utakai ni a ubuta wa atakaci, da Kãshile ka zuwai ni wo okpo vuza vu kuyeve n vuza singai a ubuta u Mogono Firi'auna.† Da u nekei ni tsugono tsu Masar, da u zuwai uma a kpa'a a ni rakã o okpo e ekiye a Isuhu.

<sup>11</sup> "Ana i lo, da kambulu ka yikpai a idika i Masar n idika i Kana'ana† n atakaci n abundai, ali ikaya i tsu i fuda

i ciya ilikulya'a ba. <sup>12</sup> Ana Yakubu u panai ilikulya'a yi ta de a Masar da u suki ikaya i tsu a bana a Masar, na lo va da da wo okpoi nwalu n iyain n le a kubana de. <sup>13</sup> Da o doku a banai ele a katsuma ka nwalu n ire, da Isuhu u yevei u danai le ko ayi da ya. Da Isuhu u yevei u danai Firi'auna na va aza a ni a da.

<sup>14</sup> "Da Isuhu u ya'ankai esheku a ni Yakubu akaka a tawa n aza a ni dem. Da uma amangatatsunkupa n a tawun a banai de. <sup>15</sup> Da Yakubu† u banai a Masar da u kuwai, da ikaya i tsu dem i kuwai de. <sup>16</sup> A kubana ayin, a dikai ikyamba i uma a nam pa, aza a na a kuwai, a kubana e Shekem. Da a zuwai le a kasaun ka na Ibrahim u tsulai a ayin cau a ubuta wa. U tsula ta ubuta wa u muku n Hama de e Shekem. Ubutã u nam pa wa u da a cidangi le.

<sup>17</sup> "Ana ayin a gitai kuyawa an Kãshile ka kushatangu uzuwakpani u ni, u na u ya'ankai Ibrahim, wana dai uma a nam pa a yimkpa. <sup>18</sup> A ayin a nan lo, mogono mo yoku ma kanai kulya'a tsugono a Masar, mogono ma nan lo u yeve vuza na e ci deke Isuhu ba, ko kenu. <sup>19</sup> Da u kanai kutakaci ikaya i tsu n abundai, ali u zuwai le a vakangu nrebu n le pulai, adama a na n da n kuwai. <sup>20</sup> A katsuma ka ayin a nan lo a da a matsai Musa, ayi ta na maku ma'a ma na mi n tsuloboi. Ali wotoi u tatsu, da anaku a ni a kanai kusokongu yi a kpa'a. <sup>21</sup> A ayin a nan lo, da a zuwai ni pulai. Da mekere mo mogono ma ciyai ni, da u kumgbasai ni, da wo okpoi maku ma ni. <sup>22</sup> Ili i nan lo i zuwa ta Musa wo okpoi n kuyeve uteku u na aza a Masar i, ali da u ciyai utsura u na u kuya'an kadanshi da u ciyai utsura u kuya'an ili dem.

<sup>23</sup> "Ana Musa u yawai aya amangere, da kanna ke te, u banai kukondo aza a ni aza a Israila. <sup>24</sup> Ana u yawai, da u cinai vuza va aza a Masar vi yoku a kulapa vuza va aza a Israila. Da u banai, da wi isai ni, da wu unai vuza va aza a Masar va. <sup>25</sup> U sheshe ta aza a Israila i ta e kene adanshi Kãshile ka'a ka zuwai ni wi isa le, amma ele e yeve nannai ba.

<sup>26</sup> "Ana kayin ka asai, da Musa u cinai uma a Israila e re a vishili uteku u le. Da u cigai kupece le, u danai, 'Yi dai i zuwai da yi a vishili uteku u da?'

<sup>27</sup> "Vuza na u gitai vishili, da u tecengi Musa kakambu ke te, da we ecei, 'Yayi u zuwai nu mogono ma na vi ya'anka tsu afada? <sup>28</sup> Ko vi ciga ta vu una mu uteku u na vu unai vuza va aza a Masar nayin?' <sup>29</sup> Ana Musa u panai ili i na vuma va u danai, da u kasakpai Masar va, da u sumai a kubana a idika i Midiya. Da wo okpoi de an komoci, ta de u ya'in yolo, da u matsai muku n re.

<sup>30</sup> "Musa u dasangu ta de ali aya amangere, da kalin-gata ka Vuzavagudu ka tawai wa ni de devu n Kusan ku Sinai† punu a madanga me kenu ma na mi a kulya n akina. <sup>31</sup> Ana we enei ili i nam pa, da u kanai kuya'an mereve, da u banai devu adama a na wi inda. Da u panai kalakatsu ka Kãshile e kudeke yi, ka danai, <sup>32</sup> 'Mpa da Kãshile ki isheku i nu: Ibrahim, n Ishaku, n Yakubu.' <sup>††</sup> Da Musa u panai wovon, ali u doku u ciga kinda gadi vu madanga me kenu ma ba.

† 7:3 Ugi. 12:1. †† 7:7 Ugi. 15:13-14.

‡ 7:28 Kut. 2:11-14. ‡† 7:32 Kut. 3:5-10.

<sup>33</sup> “Da Kāshile ko doku ka danai, ‘Ubutā u na vi a kashani ka na va ubutā u na Kāshile ki dā, adama a nannai, fodo ataka ā nu.’ <sup>34</sup> “Da Kāshile ka lya’i kelime n kudana, ‘N lānā tā, dā me enei atakaci a uma ā vā a na i o kuso’o e ekiye a aza a Masar.† M pana tā māshi me le ali ma yawa tā wā vā, mi tā a kubana ma kisa le. Pana mayin, mi tā ā kusuku wu vu bana de a Masar va.’

<sup>35</sup> “Da Kāshile kā suki Musa na de a Masar, vuma vu na aza ā ni a iwain a ayin ā ugiti, ali ishi a danai, ‘Yayi u zuwai nu vo okpo mogono mā tsu a na va ya’anaka tsu afada?’ Kāshile ā kaci kā ni āyi dā u zuwai Musa wo okpo keyevikafada ā ubutā wa aza a Israila uteku u na kalingata ka danai ā ubutā wa akina a madanga. <sup>36</sup> “Da vuma va u dikai le u ya’in ili i mereve, ana wu utākai le punu a idika i Masar. Da kpamu u ya’in ili i mereve, ana wi isai le ā ubutā u kupasa Mala ma Shili.† Da u lya’i kelime n kuya’an ili i mereve nu nwalu n na a ya’in ali āyā amangere ele a kakamba.

<sup>37</sup> “Musa vu nan lo kpamu āyi dā u ya’in kadanshi n uma i Israila a, ‘Kāshile ki tā ā kudengusā keneki e mere mā dā uteku u na mpa mi wā dā.’ <sup>38</sup> Musa u bo-longi uma ā tsu a kakamba, dā kalingata ka ya’in kadanshi n āyi de a Kusan ku Sinai n kadanshi ka wuma. U doku u nekei tsu kadanshi ka wuma ka nam pa.

<sup>39</sup> “Amma ikaya i tsu i iwain kupanaka Musa, dā kpamu a iwain ni, ali dā a cigai kutono uye o kubono a Masar. <sup>40</sup> “Da a danai Haruna,† ‘Ya’anaka tsu āmali a na o kutono n ātsu, adama a na ci yeve ili i na i ya’in Musa ba, vuza na wu utākai tsu a Masar va.’ <sup>41</sup> A ayin a nan lo, a ya’an tā kāmali ka na ko yotsoi medendem. A ya’in alyuka ali dā a ya’in māzangā a kucikpa ili i na ele a ya’in n ekiye e le. <sup>42</sup> “Da Kāshile kā shirikpākai uma ā ni kucinā dā u kāsākpai le. Da ā kānāi kutono azangata a gadi, uteku u na eneki a danai,

‘Aza a Israila, ali āyā amangere i neke mu alyuka n kune’le a ayin a na yi a kakamba ba.

<sup>43</sup> “Da i kucikpai i dikai māvāli ā ubutā u na o tsu tono Meleki,

dā i dikai kāmali ka kazangata Rafani,  
dā i dikai ili i nan lo ya, dā i tonoi i dā.

Gogo na mi tā a kukā’angu dā a kubana ugbashi ā mpulu a Babila.’ ‡

<sup>44</sup> “Ikaya i tsu yi tā m Māvāli mā Kāshile kobolo n ele, ali ele bil’i a kakamba. Kāshile ka dana tā Musa u ya’an Māvāli ma nam pa ma, u ya’in uteku u na Kāshile ka danai ni u ya’an. <sup>45</sup> A kubana ayin o yoku, Joshuwa† u tonoi n kuvon ā ubutā wa Azākayimbi, aza a idika i na Kāshile ko lokoi. Da a dikai Māvāli ma a ku’uwa a idika ya. Da ā kānāi kutono ali a kubana ayin o Mogono Dawuda. <sup>46</sup> Dawuda u zuwa tā Kāshile ka pana uyo’o u ni. Da u folonoi Kāshile ku ushuku yi u ma’aka yi kpa’la adama ā Kāshile ka Yakubu. <sup>47</sup> Amma Sulemanu† dā u ya’in kuma’la ka.

<sup>48</sup> “Amma Vuzavaguđu u ci yongo a kpa’la ku na uma a mali n ekiye e le ba. Uteku u na keneki ka danai ana u ya’in kadanshi adama a Vuzavaguđu:

<sup>49</sup> “Gadi ta de kakuba kā vā ki,  
a aduniyan ta de n tsu zuwa ene ā vā.

To, gogo na icu’u i kpa’la ke ne ku dāi va kuma’aka mu mu uvuka?

<sup>50</sup> Ashe mpa dā n ya’in ili i nam pa n ekiye ā vā ba? ††

<sup>51</sup> “Adā uma a ugbawansuvu a dā kāu, i kāsākpā a ya’an idani i Kāshile ā ādu ā dā ba. I votsuki atsuvu ā dā adama a ili i Kāshile. I ci yongo tā a kuya’an vishili n Ayinviki ā Kāshile. Ikaya i dā ta i yongoi nannai, ali kpamu ādā dem yi a kuya’an nannai. <sup>52</sup> Dekekei mu keneki ko ke te ka na ikaya i dā i kpādāi kudansika. Ali dā a unai aza a na a danai Vuma vi Cidā wi tā lo ā kutāwā. Gogo na āyi dā i iwain dā yu unai ni kpamu. <sup>53</sup> Yi isa tā wilā u Kāshile e ekiye a alingata ā Kāshile, amma n nannai dem, dā i iwain kutono kadanshi kā ni.”

### A unai Istifanu

<sup>54</sup> Ana azagbagba’in a Ayahuda a panai ili i na Istifanu u danai, dā ādu e le ā dēngai, dā ā kānāi kuluma ājivu n a kapatsai. <sup>55</sup> “Da Ayinviki ā Kāshile a shanai u Istifanu, dā u lānākai gadi, dā we enei tsugbayin tsu Kāshile kā tsu, dā kpamu we enei Yesu a kashani e kukiye ku usingai ku Kāshile. <sup>56</sup> “Da u danai, “Lānāi, me ene tā gadi u bāyuwāi, dā me enei Maku ma Vuma de gadi kashani e kukiye ku usingai ku Kāshile.”

<sup>57</sup> “Da aza e Kusheshe o orukpoi, dā a palai atsuvu e le. Gogo lo, rākā vi le dā a sumai a jigai Istifanu. <sup>58</sup> “Da o ronoi ni ā kutā pulai vi likuci, dā ā kānāi kuvara yi adama a na a una yi. Aza a na a bankai nu nsata dā a zuwai aminya e le ā ubutā u vuma vi yoku, vuza na e ci deke Shawulu.

<sup>59</sup> Ayin a na i a kuvara Istifanu, dā u ya’in kavasa u danai, “Vuzagbayin Yesu, dika wuma u vā.” <sup>60</sup> “Da u yikpāi dā u lapai unā u danai, “Kāshile katā vu lānā ili i na a ya’in adanshi unushi u dā a ya’in ba.” Ana u dansai nannai, dā u kuwāi.

**8** <sup>1-2</sup> Shawulu lo kashani ayin a na a unai Istifanu, dā wu ushuki a una yi. Da aza o Kutoni a dikai ikyamba i Istifanu dā ā cidāngi, dā a ya’in kpalu adama ukpā u ni kāu.

### Shawulu u takacikai aza o Kutoni

A ayin a nan lo, aza o Kutoni ā kānāi kuso’o atakaci kakau a Urishelima,† ali dā a wacuwai dem a idika kakau punu a Yahuda n Samariya. Sai azusuki a dā o okpoi a Urishelima.

<sup>3</sup> “Da Shawulu u ya’in ili i na u lāngasā obolo a aza o Kutoni, ali dā u kānāi kubansa i’uwa i le, n u kānāi ā-māci n ali, n u zuwai le a ugbashi.

### Kadanshi kā Kāshile a Samariya

<sup>4</sup> Aza o Kutoni a wacuwai ā ubutā kakau, ubutā u na a banai dem, o ci yongo tā a kudana uma kadanshi kā Kāshile. <sup>5</sup> Filibu u banai ā likuci i gbayin i yoku i na yi a Samariya,† dā u kānāi kuya’anaka uma kadanshi kā Kishi de. <sup>6</sup> Ana a panakai Filibu, dā e enei kpamu ili i

† 7:37 K.Wil. 18:15. †† 7:40 Kut. 32:1. ‡ 7:43 Em. 5:25-27.

†† 7:50 Ish. 66:1-2.



mereve i na u ya'in da o doku a zuwakai ni atsuvu mayin. <sup>7</sup> Wunlāi u gbani-gbani n ̄bundāi u k̄nāi kutā u uma m malapa mu unā k̄au. Nkutsumā n ̄bundāi ā ciyāi upotsokpi. <sup>8</sup> Māzāngā n ̄bundāi ma ya'in ā likuci i nan lo.

### Sima koboci

<sup>9</sup> Vuma vi yoku punu ā likuci ya, kula ku ni Sima. U ci yongo t̄ā a kuya'ansa tsuboci a Samariya, da aza ā likuci dem a ya'in mereve. Ayi ā k̄aci k̄ā ni u danai ayi feu vuzagbayin da. <sup>10</sup> Yaba dem ā likuci ya, vuzagbayin m maku, a tsu panaka yi t̄ā, k̄at̄ā a dana, "Vuma vu nam pa utsura u K̄ashile u da. Kula ku ni ku da Utsura u Vuzavagudu."

<sup>11</sup> Da ā l̄an̄k̄ai ni mayin, adama a ili i mereve i na wi a kuya'ansa a ayin a na wi n ele. <sup>12</sup> Amma e nekei ādu e le u K̄ashile, adama a na Filibu u ya'an̄ka le t̄ā Arabali a Singai o tsugono tsu K̄ashile, kobolo n kula ku Yesu Kishi. Da ali n ām̄aci a dem a ya'ankai le kusumbu ka akucina. <sup>13</sup> Ayi Sima ā k̄aci k̄ā ni u neke t̄ā k̄ādu k̄ā ni, ali da a ya'ankai ni kusumbu ka akucina. Da kpamu u tonoi Filibu adama a ili i mereve i na we enei Filibu u ya'in.

<sup>14</sup> Ana azusuki a na i de a Urishelima a panai nannai, a na uma a Samariya a isa t̄ā kadanshi k̄ā K̄ashile, da a suki Biturusu n Yahaya a kubana de. <sup>15</sup> Ana a yawai, da a ya'ankai le kavasa, adama a na ā ciyā Ayinviki ā K̄ashile. <sup>16</sup> Kafu azusuki a yawa, a ya'an̄ka le t̄ā de kusumbu ka akucina n kula ku Yesu Vuzagbayin bili endelen. Ayinviki ā K̄ashile k̄at̄ā ā t̄awā we le ba.

<sup>17</sup> Dada ta na Biturusu n Yahaya a zuwakai le ekiye, da ta na a isai Ayinviki ā K̄ashile.

<sup>18</sup> Sima we enei aza a na e nekei ādu e le ā ciyā t̄ā Ayinviki ā K̄ashile ayin a na azusuki a zuwakai le ekiye. Da u cigai kuneke Biturusu n Yahaya ikebe. <sup>19</sup> Da u danai, "Nekei mu utsura u nam pa wa feu, adama vuza na baci dem n zuwakai ekiye, u ciyā Ayinviki ā K̄ashile."

<sup>20</sup> Dada Biturusu wu ushuki ni, u danai, "Ya'an̄ avu n ikebe i nu dem i uwa a kpa'a ka akina, adama a na vi sheshe t̄ā va kutsula t̄ā utsura u K̄ashile n ikebe. <sup>21</sup> Vi n ili i na va kuya'an̄ punu ā ubut̄ā wu ulinga u tsu ba, adama a na k̄ādu k̄ā nu ki a uye tsu na K̄ashile ka cigai ba. <sup>22</sup> Shik̄ā unushi† adama e kusheshe ku wuya ku nu ku nam pa, k̄at̄ā vi ya'an̄ kavasa adama a na K̄ashile ka cinukpaka wu n icu'u i kusheshe i nam pa. <sup>23</sup> Adama a na me ene t̄ā vi t̄ā n tsurala tsu gbani-gbani, tsu da ta na ci shiyai nu n unushi an ikani."

<sup>24</sup> Sima u danai Biturusu n Yahaya, "Adama ā K̄ashile, ya'in kavasa n K̄ashile adama ā vā, k̄at̄ā ili i na i dansai na va, i ciyā mu ba."

<sup>25</sup> Ana o kotsoi kuya'an̄ kadanshi k̄ā K̄ashile de, da Biturusu n Yahaya o bonoi a Urishelima kudana Arabali a Singai ā likuci i wawa'a i Samariya.

### Filibu kobolo n vuza vu Habasha

<sup>26</sup> Kalingata k̄ā K̄ashile ka danai Filibu, "Fobuso k̄at̄ā vu bana d̄aka, k̄at̄ā vu tono n uye u kakamba u na wu

ut̄āi a Urishelima a kubana Gaza." <sup>27</sup> U ya'in nannai, da ā k̄atsumā ka nwalu, da u gasai n kofobi ki ikebe ki idi-ka i Habasha, kagbashi ka gbayin † ka vuka vu na wi a kulya'a tsugono tsu Habasha, vuza na e ci deke Kandakatu. Vuma va u bana t̄ā a Urishelima adama a na u cikpa K̄ashile de. <sup>28</sup> A ayin a na wi o kubono a kpa'a, ayi ā id̄ashi e keke vo odoku vi ni a kuya'an̄ mekecu punu a katagarda ke keneki Ishaya.

<sup>29</sup> Ayinviki ā K̄ashile a ya'in kadanshi n Filibu, "Bana devu n keke vo odoku va, k̄at̄ā vu wala devu n vuza va."

<sup>30</sup> Dada Filibu u sumai u yawai devu, da u panai vuma va a kuya'an̄ mekecu n kaca'a a katagarda ki Ishaya.† Da we ecei ni, "Vi yeve t̄ā ili i na vi e kukece?"

<sup>31</sup> Da vuzagbayin va wu ushuki, "Nini d̄ai n kuyeve, sai vuza yoku u b̄ank̄ā mu?" Da ta na u banuki Filibu u t̄awā u kumba u d̄as̄angu n ayi e keke vo odoku va.

<sup>32</sup> Vuma va e kukece ā ubut̄ā u yoku a katagarda ka na ka danai:

"A d̄ikai ni tsu mokyont̄ a kubanka ā ubut̄ā u kukida. Maku mo mokyon ma na mā tsu k̄p̄ad̄ā kushik̄ā, ayin a na i a kukida yi cileme, ††

ayī feu ta nannai u shik̄ā ba.

<sup>33</sup> A shikai ni, da kpamu e nekei ni atakaci, babu vuza na u kuk̄as̄ak̄p̄ā a ya'an̄ka yi afada a mayun.

Vuza wi t̄ā lo vuza na u kuya'an̄ kadanshi k̄ā muku n ni ko ntsukaya n ni?

†† A'a, adama a na a una yi t̄ā kafu u ciyā le." ‡

<sup>34</sup> Vuzagbayin va u ya'in kadanshi n Filibu, u danai, "Adama ā K̄ashile, dana mu ili i na kadanshi ka nam pa ka danai. Yai keneki ka k̄ā ciyāi? K̄aci k̄ā ni ka'a wi a kuya'an̄ka kadanshi, ko vuza yoku?"

<sup>35</sup> Dada Filibu u git̄āi ā ubut̄ā u nam pa wa punu a kadanshi k̄ā K̄ashile, da u danai ni arabali e Yesu.

<sup>36</sup> Ana i lo a nwalu, da a cinai ubut̄ā m mini. Da ta na vuzagbayin va u danai, "Mini ma na. Vi a kufuda kuya'an̄ka mu kusumbu ka akucina ba?"

[<sup>37</sup> Da Filibu wu ushuki, "Vi neke baci k̄ādu k̄ā nu mayun, a kuya'an̄ka wu t̄ā."

Vuma va wu ushuki n udani u nam pa, "N neke t̄ā k̄ādu n Yesu Kishi, ayi Maku mā K̄ashile ma'a.]" <sup>38</sup> Da u danai ni a shamkpa n keke vo odoku va, da uma e re a ā cip̄ai a uwai ā mini ma, da Filibu u ya'ankai ni kusumbu ka akucina. <sup>39</sup> Ayin a na ā ut̄āi punu ā mini ma, da Ayinviki ā K̄ashile a d̄ikai Filibu. Vuzagbayin u doku we ene yi kpamu ba. U lya'i kelime nu nwalu m māzāngā ma gbayin. <sup>40</sup> Kafu Filibu u yeve, da u cip̄ai ā likuci i Azatusu. U banai likuci likuci, a ubon u Kasariya r̄ak̄ā. Ubut̄ā u na baci u banai dem, u k̄an̄ā kudana uma kadanshi ke Yesu.

† A danai n Cihelene, kofobi ki ikebe ki idika i Habasha ayi da vuza na ā ut̄āq̄i arawa. †† Ubut̄ā u nam pa, nlala mi t̄ā n cileme tsu ugadi. Vuza yoku wi t̄ā a kufuda wa gbatya cileme tsa k̄at̄ā a ya'an̄ka kuminya n tsu da, babu na a unai malala ma. ‡ 8:33 Ish. 53:7-8.

### Shawulu wo okpoi vuza vu Kutoni ku Yesu

9 Da Shawulu u lya'li kelime n kuneke aza o Kutoni atakaci, ali da u danai sai wu una le raka. Da u banai wi isai katagarda u mogono ma anan ganu, adama a na u ciya utsura u na u kukana le n utsura. <sup>2</sup> Da u dikai katagarda ka nam pa a kubana a unu a avasa a Dimaska adama a na ka'a ka banka yi u kana vali ko vuka vu na wi o kutono uye u Yesu, kata u shiya le u banka le a Urishelima.

<sup>3</sup> Ayi a kuyawa devu n Dimaska, da kutashi ku utsura ku utai gadi maru-maru, da ku lya'li ni asi. <sup>4</sup> Da u yikpai a idika. Da kalakatsu ku utai de gadi ke dekei ni, "Shawulu, Shawulu yi dai i zuwai da vi a kutakacika mu?"

<sup>5</sup> Da Shawulu wu ushuki ni, "Vuzagbayin, avu da vi ci ya'an ya?"

Kalakatsu ka danai, "Mpa da Yesu vu na vi a kutakacika. <sup>6</sup> Dengu gogo na vu uwa asuvu a likuci, i ta a kudana wu ili i na va kuya'an."

<sup>7</sup> Uma a na i kobolo n Shawulu a shamgbai lo bini a kana mereve. A pana ta kadanshi, amma e ene vuza ba. <sup>8</sup> Ana Shawulu u dengai kashani, da u bayuwai asi a ni, u fuda we ene uye ba. Aza a na i kobolo, da a kana ni kukiye a ku'uwa a likuci i Dimaska. <sup>9</sup> Punu a Dimaska da u yongoi punu ali ayin a tatsu we ene ubuta ba. A katsumu ka ayin a nan lo dem u lya'a ba, u solo ba.

<sup>10</sup> Vuza vu Kutoni vi Yesu vi yoku vi ta de kula ku ni ku da Hananiyan. Da Kashiile ka ya'ankai ni kadanshi tsalatani, u danai, "Hananiyan." Da wu ushuki, "Yi dai Vuzavagbayin."

<sup>11</sup> Da Vuzavagudu u danai ni, "Dengu vu tono a uye u na e ci deke Mejege, vu bana a kpa'a ku Yahuza. Vi yawa baci, vi ta a kucina de vuza kula ku ni ku da Shawulu wu utu a likuci i Tarusu. Gogo na nahannai wi ta de a kavasa. <sup>12</sup> N ya'an ta de kadanshi n ayi tsalatani, n yotsongu yi ta punu vuma vi yoku kula ku ni ku da Hananiyan u kubana ta wa zuwaka yi ekiye, adama a na we ene ubuta."

<sup>13</sup> Da Hananiyan wu ushuki, "Vuzavagudu uma n abundai a dana mu ta uteku u na vuma va wi a kutakacika uma a cida a nu a Urishelima. <sup>14</sup> Gogo na, anan ganu vu gbagbalin e neke yi ta katagarda ka na u kukana uma, aza a na i o kutono kula ku nu."

<sup>15</sup> Amma da Vuzavagudu u danai ni, "Bana vi ya'an ili i na n danai nu. Mpa n zagba yi ta adama a na u dana omoci nu ngono n aza a Israila kadanshi ka Kashiile.

<sup>16</sup> Mpa feu n kuyotsongu yi ta atakaci a na u kuso'o adama a kula ku va."

<sup>17</sup> Da Hananiyan u dengai, da u uwai a kpa'a ka. Da u zuwakai Shawulu ekiye a kaci, da u danai, "Vuza va, Shawulu, Vuzagbayin Yesu vuza na u yotsongi kaci ka ni wa nu, ayi da u suki mu wa nu. Gogo na wi ta a kuzuwa wu ve ene ubuta, kata u shatangu wu n Ayinvi-ki a Kashiile." <sup>18</sup> Gogo lo, da ili i yoku yu utai punu a asi a ni an aputsu a kadan, da u kana kene. Da a ya'ankai

ni kusumbu ka akucina. <sup>19</sup> Ana u dengai, da u lya'li tsuwa'a, da u ciyai utsura.

### Shawulu u danai uma kadanshi ka Kashiile a Dimaska

Da Shawulu u yongoi punu a Dimaska, ali ayin n abundai u kana kuyongo n aza o Kutoni ku Yesu.

<sup>20</sup> Shawulu u ya'an megeshe ba, da u banai a unu a avasa, da u kana kudana uma Yesu Maku ma Kashiile ma'a. <sup>21</sup> Aza a na a panakai ni a kuya'an kadanshi, da a kana mereve da a danai, "Ashe mayun da vuma vu nam pa wi a kutakacika aza a na i e kudeke kula ku Yesu a Urishelima va ba? U tawa ta Dimaska adama a na u kana aza o Kutoni, kata u shiya le u banka u anan ganu vu gbagbalin a Urishelima."

<sup>22</sup> A katsumu ka ayin a nam pa, da u doku u ya'in utsura a ubuta u kudana uma kadanshi ka Kashiile, n u danai Yesu Kishi ka uma ka'a. Da Ayahuda a Dimaska o doku e yeve ili i na a kudansa ba, adama a na a dagaza ta.

<sup>23</sup> Ayin a ya'an kau ba, da azagbagbalin a Ayahuda a kana kuya'an obolo adama a na e sheshe a una yi.

<sup>24</sup> Da a danai Shawulu i na irala i ni yi e kusheshe. Da a danai ni i ta de a kindu utsutsu u likuci, adama a na a ciya a una yi. Uma a i ta de a kindu kanna n kayin. <sup>25</sup> N kayin, aja'a a Shawulu a zuwai ni a mabana, da o zorukpoi ni n katusu ka mashilya ma likuci.

### Shawulu u banai a Urishelima

<sup>26</sup> Ana Shawulu u yawai a Urishelima, da u banai a ubuta wa aza o Kutoni ku Yesu a na i de. Da dem vi le a panai wovon u ni, a danai kutoni ku ni ku usubi ku da ba. <sup>27</sup> Amma da Baranaba u cinai ni, da u dekei ni a kubana a ubuta wa azusuki. Da u danai le uteku u na Shawulu we enei Vuzagbayin Yesu a uye u Dimaska. Da kpamu Baranaba u doku u danai le ili i na Vuzagbayin u danai Shawulu, uteku u na kpamu wi a kudana uma kadanshi ke Yesu babu kpamu wovon.

<sup>28</sup> Da azusuki a ushuki n Shawulu, da u kana kuyongo n ele a Urishelima, da u kana kudana uma kadanshi ka Vuzagbayin babu wovon. <sup>29</sup> Da u ya'in kadanshi n Ayahuda, aza a na a ci ya'an Cihelene, ali da u ya'in kanananai n ele. Adama ili i nan lo, da e sheshei uteku u na a kuna yi. <sup>30</sup> Ana aza o Kutoni a panai nannai, da a dikai ni da a saba'i ni ubuta a kubana a likuci i Kasariya. Da a zuwai ni de a kpantsu a kubana a likuci i ni a Tarusu.

<sup>31</sup> Da aza o Kutoni a na i lo dem da a ciyai matana a ubon u Yahuda n Galili n Samariya. Da o doki utsura wa adu ali da o doku a yimkpasakai. Da a kana kutono Vuzagbayin mayin, adama a na Ayinvi-ki a Kashiile i ta kobolo n ele.

### Biturusu u banai a Lida

<sup>32</sup> A ayin a nan lo, Biturusu u kana kubansa a ubuta kakau. A katsumu ka nwalu ka ni, da u yawai a likuci i yoku i na e ci deke Lida. Da u uwai adama a na we ene aza o Kutoni. <sup>33</sup> Punu a likuci i nan lo ya, da Biturusu u

cinai punu vuma vi yoku e ci deke yi tã Iniyasu makut-sumã ma'a u tsu fuda u wala ba, ali ayã kunlã. <sup>34</sup> Da Biturusu u danai ni, "Iniyasu, Yesu Kishi u potsokpo wu tã. Dengã vu kãtãlã kajiba kã nu." Gogo lo, da Iniyasu u dengã kashani. <sup>35</sup> Uma a na i a likuci i Lida n ubon u na e ci deke Sarana, ana e enei Iniyasu, da o okpoi aza o Kutoni a Vuzagbayin.

### Biturusu u dengusã Dorukasu ukpisa

<sup>36</sup> A likuci i Japa, vuka vi yoku vi tã de vuza vu Kutoni, kula ku ni ku da Tabita (kula ka n Cihelene ku dada Dorukasu). † U ci ya'ansaka tã uma kasingai ayin tutu, n u bankã aza a unambi. <sup>37</sup> Da mbãlã n kãñã ni ali da u kuwã, da o fobuso ni a na a cidãngu yi, da a zuwai keven kã ni a kunu ku zuva a kuvana kacida. <sup>38</sup> Likuci i re i nan lo Japa n Lida i da yi tã devu devu. Ana aza o Kutoni a panai Biturusu wi tã de Lida, da a suki uma e re wã ni a bana o folono yi, a danai, "Ya'an gogo'o vu tãwã, kãtã vi geshe ba."

<sup>39</sup> Ana Biturusu u panai nannai, da u ya'in gogo'o, da u dengã da u banai Japa. Ana u yawai, da a dikai ni a kubana a kunu ku gadi. Agapa a na i de dem a kãñã mãshi, da a kãñã kuyotsongu yi aminya nu ntogu n na Dorukasu u ya'ansakai le, ayin a na wi ishi n wuma.

<sup>40</sup> Da Biturusu u danai le rãkã vi le a utã pulai. Da u kudãngi n akãngãtsu a ni a idika da u vasai. Ana u kot-soi kavasa, da u banai a ubutã u keven ka vuka ka, da u dekei ni, "Tabita, dengã!" Da vuka va vu bayuwã ashã a ni. Ana we enei Biturusu, da u dengã u dasãngi.

<sup>41</sup> Da u kãñã ni kukiye da u dengusã ni. Da u dekei agapa a amãci a, n aza o Kutoni a na a buwai. Da u danai le wi tã n wuma.

<sup>42</sup> Ana uma a Japa a panai ili i na i ya'in, dada uma n abundã e nekei adu e le a ubutã u Yesu. <sup>43</sup> Da Biturusu u yongoi Japa, ali megeshe kenu a kpa'a ku Sima kawima.

### Biturusu n Koniliyu

**10** Vuma vi yoku da a Kasariya, kula ku ni Koniliyu, vuza na wi ishi jagaba vo osoji †† a kãsumã ko osoji a na e ci deke Osoji a Italiya. <sup>2</sup> Ayi vuza cida da, n aza a kpa'a a ni dem, Kãshile ka gadi ka'a i o kutono. U yongo tã kpamu a kubãngã aza a unambi n abundã ali n u ya'in kavasa ayin dem. <sup>3</sup> Devu n iyum i tatsu i kanna ko yoku ana we enei ili tsalatani tsu na we enei kalingata kã Kãshile mayin kã tãwã ka danai, "Koniliyu."

<sup>4</sup> U gbatai kalingata ka n ashã n wovon, da u danai kpamu, "Yi dã, Vuzagbayin?"

Da kalingata ka ku ushuki, "Kãshile ka pana tã uyo'o n kavasa kã nu n ulinga u singai a kubana wa aza a unambi. <sup>5</sup> Gogo na, suku uma o yoku a Japa. Uma a nam pa e ece vuma vi yoku, vuza na wi n kula Sima Biturusu, kãtã a tãwã n ayi. <sup>6</sup> Ayi komoci ka'a ka kpa'a ku Sima kawima, wi tã a kãkãngã ka mala." <sup>7</sup> Kalingata ka

† Kula "Tabita" n Tsularama "Dorukasu" n Cihelene rãkã vi le dada "makurana". †† Jagaba vo osoji vu Roma ayi da u tsu tono n osoji amangatawun (100).

lazai, da Koniliyu u dekei agbashi a ni e re n kosoji, vuza cida ka na ki a kindã yi. <sup>8</sup> U danai le ili i na yi lo rãkã, da u suki le a Japa.

<sup>9</sup> Kanna ke ire, kanna a kaci, ele a uye a kutãwã devu n Japa, Biturusu u kumbai gadi vu kukpã'ã adama a na u ya'an kavasa. <sup>10</sup> Kambulu kã kãñã ni, ali da u cigai ilikulya'a. A ayin a na i o kufobuso ilikulya'a, da ta na we enei ili tsalatani. <sup>11</sup> We enei gadi u bayuwã, da ili yu utã de a kucipã wãshi an kalaba sawu nu ngon n nãshi a kuyawa a idika. <sup>12</sup> Punu a ili i na yi i tsu kalaba tsa, icu'u yi nnama i da punu kakau: Punu asuvu a nnama n na mi n ene a nãshi, nu n na mi a nkudãru, nu nnu dem. <sup>13</sup> Kãlãkãtsu ka danai ni, "Dengã Biturusu, vi kida kãtã vu takuma."

<sup>14</sup> Amma da Biturusu u danai, "Mayun kãtã n sa'wa kutakuma ili i na yi m mãbi'in ba."

<sup>15</sup> Kãlãkãtsu ko doki ka ya'ankai ni kadãshi kpamu, "Kãtã vu bonoko ili i na Kãshile ka dana i ga'an tã kãtã ili ya yo okpo i gbani-gbani ba."

<sup>16</sup> Ili i nam pa i ya'an tã ali kutatsu, da gogo lo da i dengã i bonoi gadi.

<sup>17</sup> Ayin a na Biturusu wi e mereve mi ili i nam pa, uma a na Koniliyu u suki wana dã i e yeve ubutã u na kpa'a ku Sima ki. Da ta na a shamgbai a utsutsu u kpa'a wa.

<sup>18</sup> A ya'in aza a kpa'a, da e ecei, "Komoci ki tã punu a kpa'a ku nam pa, vuza vu kula Sima Biturusu?"

<sup>19</sup> Ayi Biturusu bi'i a kataci adama a na u yeve ili i na tsalatani ya i danai, da ta na Ayinvi a Kãshile a danai, "Pana. Uma a tatsu a tãwã tã na kulãnsã wu. <sup>20</sup> Fobuso vu bana kobolo n ele. Pana wovon ba, adama a na mpa da n suki le."

<sup>21</sup> Biturusu u banai u cinai le, da u danai, "Mpa da vuza na yi a kulãnsã. Yi dã i tãwã kuya'an?"

<sup>22</sup> Dada a ushuki, "Jagabat vo osoji Koniliyu da u suki tsu. Vuma vu usubi da vu na vi o kutono Kãshile. Ayahuda kpamu a ciga yi tã. Kalingata ka cida ko yoku ka danai Koniliyu u deke wu, vu tãwã vu dana yi ili i na vi n i da." <sup>23</sup> Ana Biturusu u panai nannai, da u folonoi le a asaka yi n kayin ka nan lo.

### Biturusu u banai a kpa'a ku Koniliyu

Ana kayin ka asai, Biturusu n aza o Kutoni o yoku a na i Japa a ya'in nwalu ma kobolo n uma o Koniliyu.

<sup>24</sup> A kanna ke ire kpamu, a yawai a Kasariya. Ana a yawai, a cinai Koniliyu a kuvana le. U dekei aza a ni n umaci u ni dem da a tãwã. <sup>25</sup> Ana Biturusu u uwai a kpa'a ku Koniliyu, da Koniliyu u kudãngi a idika u cigai kucikpa Biturusu. <sup>26</sup> Amma Biturusu wu ushuku n ukuna u nan lo ba, da u danai ni, "Dengã, mpa a kaci kã va vuma da mi." <sup>27</sup> Koniliyu u dengã, da a walai n a dan-sai kobolo, da e yeve i uwai a kunu, a ubutã u na uma o yoku i. <sup>28</sup> Biturusu u danai le, "Ada i yeve tã atsu Ayahuda a tsu kãkãkpã tsu tsu bolongu n umaci u yoku ba. Kãshile ko yotsongu mu tã n dana umaci u yoku a kpãdã tã kuga'an ba. <sup>29</sup> Ana vu danai n tãwã, n

‡ Ayahuda e pece tã nnama, aza a singai n aza a na a kpãdã ku-ga'an kutakuma adama a wilã. Punu a kalaba ka nnama mi tã punu n na n ga'in kutakuma ba.

tawā t̄a babu korono n kaçap̄a. Gogo na, dana mu wo, yi d̄ai vi dekekei mu?"

<sup>30</sup> Dada Koniliyu u danai, "A ayin a n̄ashi a na a lazai de derere viyum vu tatsu vu kannu, mpa a kavasa a kpa'a ku v̄a. Gogo va lo da vuma nu ntogu a kutasa akina u shamgbai kelime k̄a v̄a. <sup>31</sup> U danai, 'Koniliyu, K̄ashile ka pana t̄a uyo'o u kavasa k̄a nu, u yeve t̄a kpamu i na vi nekei a kubana wa aza a unambi. <sup>32</sup> Adama a nannai, sai vu suku a kubana a Japa e dekeke wu Sima, vuza na e ci deke Biturusu. U cip̄a t̄a a kpa'a ku Sima kawima, vuza na kpa'a ku ni ki a k̄akin̄a ka mala.' <sup>33</sup> Adama nannai n suku t̄a e deke wu gogo'o, u galan t̄a ta na an vu t̄aw̄ai. Gogo na ātsu da na, e ekiye a K̄ashile a kuvana vu dana tsu akaka a na Vuzagbayin u danai nu vu dana tsu."

### Kadanshi k̄a Biturusu

<sup>34</sup> Da Biturusu wu ushuki, "Gogo na mu ushuku t̄a an K̄ashile ka tsu wala n uma dem derere. <sup>35</sup> U ci isa t̄a uma a idika dem, aza a na baci o tonoi ni mayun, n e nekei ni tsugbayin. <sup>36</sup> N yeve t̄a i sa'wa t̄a de kupana Arabali a Singai a ubut̄a wi Israila, u na u danai mātan̄a mā K̄ashile mi t̄a u Yesu Kishi, Vuzagbayin vi yaba dem. <sup>37</sup> Mayun i yeve t̄a ili i na i ya'in a ubon u Yahuda rak̄a. Ili i iyain i d̄ada, Yahaya u danai yaba dem u ya'an kusumbu ka akucina. Da ta na ili i nam pa i git̄ai kuya'an a Galili. <sup>38</sup> I yeve t̄a ta na mayun K̄ashile ke neke t̄a utsura u ni u Yesu vu Nazara. Ayinviiki a K̄ashile kpamu i t̄a kobolo n ayi. Da ta na u ciȳai utsura n ābund̄ai. Da u kar̄ali n u ya'in ili i singai n u potsokpoi aza a na Kalijani k̄a kan̄ai, adama a na K̄ashile ki t̄a kobolo n ayi. <sup>39</sup> Rak̄a vu tsu ce ene t̄a ili i na Yesu u ya'in a idika yi Israila kobolo n ubirini u Urishelima.

"A unai ni a madanga ma atakaci. <sup>40</sup> Amma K̄ashile k̄a dengus̄ai ni n wuma a kannu ka tatsu. Dada K̄ashile k̄a kaçakp̄ai ni wu ut̄ai w̄a tsu. Ātsu na ci lya'i da tsu so'i n ayi, ayin a na u denḡai n wuma. <sup>41</sup> Ātsu da aza a na K̄ashile ka zagbai tsu dana ukuna u ni, amma u yot-songu kaçi k̄a ni u uma n ābund̄ai ba. <sup>42</sup> K̄ashile ka danai tsu tsu dana uma a na Yesu da vuma na K̄ashile ka zagbai u ya'an aza a wuma n ākpis̄a afada. Tsu kuneke t̄a uma kutashi ku nam pa hawun. <sup>43</sup> Ayi da vuza na eneki rak̄a a ya'in kadanshi ukuna u ni. A danai vuza na baci u nekei kādu w̄a ni, i t̄a a kucinuk-paka yi n unushi u ni a ubut̄a u kula ku Kishi."

### Azakayimbi a isai Ayinviiki a K̄ashile

<sup>44</sup> Ayin a na Biturusu wi bi'i a kadanshi, da Ayinviiki a K̄ashile o tonoi n yaba dem vu na wi lo a kupana. <sup>45</sup> Ayahuda aza o Kutoni ku Yesu aza a na a t̄aw̄ai kobolo m Biturusu a ya'in mereve a na a tsuwank̄ai aza a na i Ayahuda ba kune'e ka Ayinviiki a K̄ashile feu. <sup>46</sup> E sheshe t̄a nannai adama a na a pana t̄a uma a nam pa a a kudansa n elentsu o yoku n a cikpai K̄ashile.

Biturusu u ya'in kadanshi u danai, <sup>47</sup> "Azakayimbi a nam pa a ciȳa t̄a Ayinviiki a K̄ashile tsu na ātsu feu ci ciȳai. Mu ushuku t̄a n kādu k̄a v̄a yayi vuza na u kusan-

ga tsu kuya'an ka le kusumbu ka akucina." <sup>48</sup> Dada u nekei le utsura a ya'an a Azakayimbi a kusumbu ka akucina n kula ku Yesu Kishi. Dada Koniliyu u folonoi Biturusu u shamgbai bi'i n ele ali ayin e re.

### Biturusu u banai a Urishelima kudana arabali

**11** Azusuki n aza o Kutoni a ubon u Yahuda a panai Azakayimbi a isa t̄a kadanshi k̄a K̄ashile. <sup>2</sup> Ana Biturusu u bonoi a Urishelima, da Ayahuda aza o Kutoni o yoku a kan̄ai kudansika yi. <sup>3</sup> A danai, "Avu Biturusu, vu bana t̄a vu das̄angu a kpa'a ka Azakayimbi, ali da vi lya'i tsuwa'a ci le n ele kpamu."

<sup>4</sup> Da Biturusu u danai le ili i na i ya'in, n uteku u na a ya'in. <sup>5</sup> U danai le, "Mpa de Japa mpa a kuya'an avasa, da alavu a dikai mu, da u ya'in mu tsalatani. Punu tsalatani tsa, me enei gadi u bayuw̄ai, da me enei ili adanshi a saku t̄a kalaba. Da a kan̄ai ngon n n̄ashi n kalaba ka, da a cipak̄ai mu. <sup>6</sup> Ana n lan̄ai punu da me enei icu'lu yi nnama n kakamba kakau n aza a wawa'a, n oko, nu nnu n gadi. <sup>7</sup> Da m panai kaçak̄atsu punu ka danai, 'Biturusu, denḡa vi kida inyama ya vu takuma.'

<sup>8</sup> "Da mu ushuki n danai, 'A'a, Vuzavagudu, ma kuya'an nannai ba. N sa'wa kulya'a ili i na Wil̄a u sank̄ai ba.'

<sup>9</sup> "Da kaçak̄atsu ko doku ka ya'in kadanshi ire, ka danai, 'Kāta vu bonoko ili i na K̄ashile ka danai i galan t̄a, kāta ili ya yo okpo i gbani-gbani ba.' <sup>10</sup> Ili i nan lo ya i ya'an t̄a kutatsu, da a dikai ili ya a kubana a gadi.

<sup>11</sup> "A ayin a nan lo, uma a tatsu o yoku a ut̄ai Kasariya, da a shamgbai lo pulai a kpa'a ku na mi va. <sup>12</sup> Da Ayinviiki a K̄ashile a danai mu n tono le, kāta vi ya'an munl̄ai ba. Da aza o Kutoni o yoku ele uma a t̄ali, da a banai nu mpa a kpa'a ku vuma ka. <sup>13</sup> Da u danai tsu kalingata k̄a K̄ashile ka bana t̄a w̄a ni. Kalingata ka da ka danai ni u suku uma a kubana Japa, kāta e ece vuma vu na e ci deke Sima Biturusu kāta a t̄aw̄a n ayi. <sup>14</sup> Biturusu ayi da u kudana vuma m kpa'a ku ni uteku u na a kuciya wishi.

<sup>15</sup> "Ana n git̄ai kadanshi, da K̄ashile ke nekei le Ayinviiki a K̄ashile a ni, uteku u na u nekei tsu Ayinviiki a ni a ayin a ugiti. <sup>16</sup> Da n cibai n ili i na Vuzagbayin u danai, 'Yahaya u ya'an t̄a kusumbu ka akucina m mini, amma K̄ashile ki t̄a a kuya'an ka da kusumbu ka akucina n Ayinviiki a ni.' <sup>17</sup> Ana K̄ashile ke nekei Azakayimbi a nam pa Ayinviiki a ni uteku u na u nekei tsu a ayin a na ci nekei ādu a tsu u Vuzagbayin Yesu Kishi, nini dai n ku'liwan ili i K̄ashile?"

<sup>18</sup> Ana a panai Biturusu u danai nannai, da a kaçakp̄ai kananai, da a kucikpa o bonoi a kan̄ai kucikpa K̄ashile. Da a danai, "K̄ashile gogo na ku ushuku t̄a Azakayimbi a shik̄a unushi u le kāta a ciȳa wuma."

### Aza o Kutoni a Antakiya

<sup>19</sup> Gogo na a kaçsum̄a ka ayin a nam pa, ana Istifanu u kuw̄ai u geshe ba, aza o Kutoni a na i a Urishelima da a wacuwai adama a atakaci. Da a banai ali Finisiya, n Kuburu, n Antakiya vi Siriya. Da a danai de uma

kadanshi ka Kāshile, amma Ayahuda endelen. <sup>20</sup> Aza o Kutoni o yoku aza a na a utai a Kuburu n Kure a banai Antakiya. Ana a yawai, da a kanai kudana Azakayimbi Arabali a Singai a Vuzagbayin Yesu. <sup>21</sup> Utsura u Vuzavagudu ta na wi ta kobolo n ele, da uma n abundai a kanai kuneke adu e le u Vuzagbayin Yesu.

<sup>22</sup> Da aza o Kutoni a Urishelima a panai ili i na yi de Antakiya, da a suki Baranaba de. <sup>23</sup> Ana Baranaba u yawai, we enei ili ya mayun da kasingai ka Kāshile ka ya'in nannai, da u kanai mazanga, da u nekei aza o Kutoni kadanshi a Iya'a kelime n kutono Vuzagbayin nannai. <sup>24</sup> Baranaba vuma vu singai da, wi ta kpmu n uneki u kadu kau a ubuta a Kāshile. Wi ta kpmu ushatangi n Ayinviki a Kāshile, da uma n abundai kpmu a kanai kutono Vuzagbayin.

<sup>25</sup> Ubuta wa lo, da Baranaba a lazai a kubana Tarusu. U tono ta de adama a na u bana u cina de Shawulu.

<sup>26</sup> Ana u cinai Shawulu, da u dikai ni a kubana a Antakiya, ele dem a dasangi de ali kaya kabula. Ele de o kuyotsongusu uma n abundai kadanshi ka Kāshile. Ta de a gitai kuneke aza o Kutoni† kula ka "Aza o Kutoni † Kishi" de Antakiya.

<sup>27</sup> A ayin a nan lo, eneki o yoku a kasakpai Urishelima, da a lazai a kubana a Antakiya. <sup>28</sup> Vuma vi yoku vuza na e ci deke Agaba u dengai. N utsura wa Ayinviki a Kāshile, da u danai le, "Kambulu ki ta lo a kutawa ka gbayin a aduniyan raka." Da ili i na lo ta na i ya'in a ayin a na Kaladiya wi mogono a idika i Roma.† <sup>29</sup> Aza o Kutoni a Antakiya da a ya'in kadanshi ka na a kusu'uku le kune'e de a Yahuda. Da a bankai le uteku u na utsura u le wa kufuda. <sup>30</sup> Da a zuwai Baranaba n Shawulu a dika kune'e ka a banka aza a gbara-gbara a Urishelima.

### Atakaci o doku a yimkpai n abundai

**12** A ayin a na Baranaba n Shawulu a bankai n kune'e ku le a Urishelima, Mogono Hiridu† Agaripa u kanai kutakacika aza o Kutoni a na i de a Urishelima. <sup>2</sup> Ayi Hiridu u zuwai osoji a gbatya Yakubukaci, Yahaya vuza ni. <sup>3</sup> Ana Hiridu we enei Ayahuda a pana ta uyo'o n ili i na u ya'in va, da u doku u suki osoji o yoku a bana a kana Biturusu a ayin a kadiva ko Burodi vu Moloko.† <sup>4</sup> Ana u kanai ni, da u zuwai osoji a inda Biturusu ali osoji ugboku u nashi u nashi ali kunashi. U ciga ta wa ya'an ka yi afada a na yaba dem we kene, kadiva† ku ta baci. <sup>5</sup> A ayin a na a zuwai Biturusu a ugbashi dem, aza o Kutoni a kasakpa kuya'an kavasa n Kāshile ba.

### Kalingata ku utakai Biturusu ugbashi

<sup>6</sup> N kayin ka na Hiridu wi e kusheshe n usana wa ya'an ka Biturusu afada, n kayin ka nan lo, Biturusu a alavu. Ayi kpmu ushiyi n ikani ugboku u re e mere mo osoji e re. Osoji e re o yoku kpmu i a kinda utsutsu wu ugbashi wa. <sup>7</sup> Gogo va lo, da kutashi ka akanai kunu ku ugbashi ka, da kalingata ka Kāshile† ka

† Udani "vuza vu Kutoni" dada "vuza na wi o kutono Kishi."

shamgbai e kelime ka Biturusu. Da kalingata ka lapai ni a kakambu, da u danai ni, "Denga gogo'o." Da ikani ya i yikpai a idika. <sup>8</sup> Da kalingata ka ka danai ni, "Uka ntogu n nu n ataka a nu. Kata kpmu vu lapangu aragbatali a nu, kata vu tono mu."

<sup>9</sup> Da Biturusu u tonoi kalingata ka, da u kasakpai kunu ku ugbashi ka. Amma Biturusu wu ushuku n ili ya mayun da ba. Ayi u dana ta ili ya i ya'an yi ta tsalantani. <sup>10</sup> A lazai osoji a iyain, da o doku da a pasai a ubuta wo osoji u ire, ali a yawai utsutsu wi iyum u na wu utai a uye u gbayin. Da utsutsu wa u bayuwai n kaci ka ni babu na vuza u sa'wai ni. Da a lazai a kutu a uye u gbayin a ubuta wa lo. Gogo lo, da kalingata ka kasakpai ni lo.

<sup>11</sup> Da Biturusu va u yevei ili i na i ciyai ni, da u danai, "N yeve ta Kāshile ka suku ta kalingata ka ni ki isa mu e ekiye a Hiridu n ili i na azagbagba'in a Ayahuda i a kuciga kuya'an ka mu."

<sup>12</sup> Ana Biturusu u yevei nannai, da u banai a kpa'a ku Meri,† anaku a Yahaya.† Yahaya va e ci deke yi ta feu Marukusu. A ayin a nan lo a, aza o Kutoni a bana ta de, adama a na a ya'an avasa. <sup>13</sup> Da Biturusu u kalai utsutsu u kpa'a wa, da kagbashi ke mekere ko yoku ku utai. Kula ku ni ku da Ruda, u banai adama a na u lanu ko yayi. <sup>14</sup> Ana u lanai, da we enei Biturusu da, u yevei kalakatsu ka ni. Amma adama a mazanga u fuda u bayuwa ba, da u sumai da u banai u danai aza a na a buwai, u danai, "Biturusu da wi a kukala ka!"

<sup>15</sup> Da a danai ni, "Vi jara cani?" Amma da u Iya'i kelime n kudana Biturusu da. Da a danai, "Mayun da u kuya'an ta kalingata ka ni ka'a." ††

<sup>16</sup> Amma da Biturusu u kanai kukala, sai ana a bayuwakai ni. Ana e enei ni, da dem vi le a kanai mereve. <sup>17</sup> Da Biturusu u parai le n kukiye adama a na a pada bini. Da u danai le uteku u na Kāshile ku utakai ni a kunu ku ugbashi. Da u doku u danai le, "Danai Yakubu n aza o Kutoni a na a buwai ili i na i ya'in." Da u dengai u banai a ubuta u yoku.

<sup>18</sup> Ana kayin ka asai, osoji a na i a kinda yi, da adu e le a namgbai kau, da a kanai mereve ko yi dai i ya'in Biturusu. <sup>19</sup> Da Hiridu u zuwai osoji a ni a lansa Biturusu amma e ene yi ba.

Ana o kotsoi kulansa yi, da Hiridu we ecei osoji a na u zuwai a inda yi va, da u zuwai a una le.

### Hiridu u kuwai

Da Hiridu u kasakpai likuci ya, da u banai u dasangi a Kasariya. U dasangi de ali megeshe kenu. <sup>20</sup> Gogo na nahannai, Hiridu u ya'an ta wupa n aza a Taya n Sida n abundai. Da uma a nam pa a suki uma a bana o bonoko yi n kadanshi adama a na unu wo okpo le u te. A ya'an ta nannai, adama a na kambulu ki ta lo a idika ya, ta lo ilikulya'a i le i tsu utu, kata i tono lo n u Hiridu wa a ubuta u na wi o tsugono. Ali a ya'an ta cija'a m Bi-

†† A ayin a nan lo, uma o yoku a ushuku ta a na Kāshile ka zagbai alingata adama a na a inda le raka, amma alingata a nan lo a tsu utu ta ali va dana uma a da a kaci ke le.

lasata, adama a na ayi va ayi da kadani ka ni. <sup>21</sup> Da o fobusoi uteku u na a kugasa n ayi.

Ana a yawai, da Hiridu u ukai ntogu n tsugono n ni, da u dasangi a kakuba ko tsugono ka ni, da u ya'ankai le kadanshi. <sup>22</sup> Da uma a e nekei ni tsugbayin n abundai. Ali da a danai, "Ai, kalakatsu ka nam pa ka la'a ta ka vuma. Ai, ka ya'an ta an ka Kashile."

<sup>23</sup> Ana uma a o orukpoi, da kalingata ka Kashile ka yawai, da ka ka katsai ni. Adama a na u dika ta tsugbayin tsu Kashile, da u zuwakai kaci ka ni. Ayi lo bili n wuma, da azun a kanai kutakuma yi, ali sapu da u kuwai.

<sup>24</sup> Amma kadanshi ka Kashile ka kanai kulya'a kelime, uma kpamu a kanai kudoku kabundai.

<sup>25</sup> Ana Baranaba n Shawulu o kotsoi ulinga u na a zuwai le a ya'an, da a kasakpai Urishelima, da a la'ai a kubana a Antakiya kobolo n Yahaya vu Marukusu.

### A suki Baranaba n Shawulu

**13** Aza o Kutoni a na i Antakiya i ta n eneki nu n lum n abundai. Ele da Baranaba, n Saminu vuza na e ci deke, "Malima," n Lusiya a likuci i Kure, m Manayan vuza na wi ishi kaja'la ka Hiridu vu Antiba ele bili muku, n Shawulu. <sup>2</sup> Ayin a na ele a kucikpa Kashile n a kanai unu kpamu, da Ayinviiki a Kashile a danai le, "Zagbai Baranaba n Shawulu a ya'an ulinga u na n zagbakai le." <sup>3</sup> Ayin a na a vasai, ana kukana ku unu ku kotsoi, uma a a vasakai le, adama a na a ya'an ulinga, da a suki le a laza.

### Baranaba n Shawulu a banai kene Kuburu

<sup>4</sup> Ayin a na Ayinviiki a Kashile a suki Baranaba n Shawulu, da a banai a likuci i Salusiya. Ana a kasakpai likuci ya, da a uwai a kpantsu a banai o kotogu ka mala ma Kuburu. <sup>5</sup> Yahaya vu Marukusu u tonoi le, adama a na u banku le. Na de a Kuburu, da a banai a likuci i Salami, da a banai a unu a avasa a Ayahuda, a danai ukuna u kadanshi ka Kashile punu.

<sup>6</sup> Ana i de o kotogu, dada a banai likuci likuci. A yawai a likuci i yoku i na e ci deke Pafasu, ta de ta na u gasai n vuza va Ayahuda vuza na wi n kula Bara-Yesu. U ya'ansa ta nkunu n kene ka a'uwa. <sup>7</sup> Vuma vu nam pa u tsu soku ta gomuna vu kotogu, kula ku ni ku da kpa-mu Sarajiya Bulusu.

Sarajiya Bulusu vuma da vu ugboji n kuyeve ki ili kpa-mu mayin. U folonoi Baranaba n Shawulu a tawa a kyasa yi. U ya'in nannai adama a na u ciga ta u pana kadanshi ka Kashile.

<sup>8</sup> Vuza vu nkunu Alimasu u kanai kugbagbala vuzagbayin va adama a na u iwan akaka a. (Alimasu dada uteku u na e ci deke Bara-Yesu n Cihelene.) U ya'in kat-aci adama a na u sangau vuzagbayin va u kpadu kuneke kadu ka ni u Kashile.

<sup>9</sup> Gogo na Shawulu, uma n abundai e ci deke yi ta Bulusu, Ayinviiki a Kashile a shana ta a kadu ka ni. Wi indai Alimasu magaba. <sup>10</sup> Da u danai, "Avu maku ma Kalijani, vu dansa ta a'uwa, vi ta a kuya'an ka uma

iforotoi n kabini. Vi ta a tsurala n ili i singai dem. Wana dai va kukasakpa kuvadalakpa ili i Kashile? <sup>11</sup> Kashile ki ta a kutakacika wu n uyimba a kubana megeshe bili kenu."

Gogo va lo, da egele n kayimbi ka kimbai Alimasu, dada u kanai kupapa, adama a na u ciya vuza na u kurono yi e kukiye. <sup>12</sup> Ana gomuna vi idika va we enei ili i na i ya'in, da u ya'in mereve n kuyotsongusu ku ukuna u Vuzagbayin Yesu. I dada ili i na i zuwai ni u neke kadu n Vuzagbayin va.

### Bulusu u Iya'i kelime nu nwalu

<sup>13</sup> Bulusu n aza a na i kobolo a kasakpai Pafasu m kpantsu da a banai a Bamafila. A yawai a likuci i na antsu a ci cipu a Paraga. A Paraga va, da Yahaya vu Marukusu u kasakpai le o kubono a Urishelima. <sup>14</sup> Amma Baranaba m Bulusu a ya'in nwalu a pasai mala a kubana a likuci i na e ci deke Antakiya vu ubon u Bisiya.

A kanna ka Ashibi, da a uwai a kunu ka avasat a dasangi. <sup>15</sup> Ana o kotsoi mekecu punu a atagarda a Musa n Eneki, aza a na i kelime ka kunu ka avasa a suki uma e ece le, "Aza a tsu, yi baci n kadanshi ku ubanki wa adu, dengai i ya'an ka tsu."

<sup>16</sup> Da Bulusu u dengai kashani u dengusai ekiye a ni adama a na u zuwa uma a pada bini, da u gitai kadanshi: "Uma a Israila, ta n adu vu na yi a kupana wovon u Kashile ki Israila, panakai mu. <sup>17</sup> Kashile ki Israila ka za-gba ta ikaya i tsu, da u kasakpai uma a tsu a ya'an kawalatsu a ayin a na ele de a idika i Masar. N utsura u ni, da wu utakai le punu a idika i Masar. <sup>18</sup> Ali aya amangere ayi e kureme kadu n ugbami wa aci u le a kakamba ka. <sup>19</sup> Dada u ni'wantangi ngono n cindere n Kana'ana, ta da u bonoi u nekei idika ya aza a Israila yo okpo i le ya agadu. <sup>20</sup> Ili i nam pa i ya'an ta a katsuma ka aya amangatawanashi n amangerenkupa (450).

"Ana o kotsoi nannai, a zuwai eyevafada, da a ya'in ulinga ali a kubana a ayin e keneki Sama'ila. <sup>21</sup> Amma da uma a danai i ta a kuciga mogono. Ali aya amangere da Kashile ke nekei le mogono kula ku ni ku da Shawulu, maku ma Kishu a umaci u Bayami. <sup>22</sup> Dada Kashile ku utakai ni punu o tsugono tsa da u zuwai Dawuda. Kashile ka ya'in kadanshi adama a Dawuda, u danai, 'Dawuda maku ma Yasa, ta vuma vu nam pa ayi da vuza na u kuzuwa kadu ka va ka ya'an mazanga, adama a na u kuya'an ta ili i na n cigai u ya'an ka mu dem.'

<sup>23</sup> "Kashile ka ya'in uzuwakpani, u danai, 'A katsuma ka limata i Dawuda ya ta punu vuza na u kisa Israila u kutu.' Ayi da ta na Yesu. <sup>24</sup> Amma kafu Yesu u tawa, Yahaya da u yongoi a kudana uma a Israila a shika unushi u le kata o bono u Kashile, a ya'an ka le kusumbu ka akucina. <sup>25</sup> Ayin a na Yahaya wi o kukotso ulinga u ni, da we ecei, 'I sheshe ta mpa da Kishi ka? A'la! Amma wi ta lo a kutawa. N yawa bili n fodo ataka a ni ba.' <sup>26</sup> "Gogo na panai, adu ntsukaya mi Ibrahim. Zuwai atsuvu, adu vu na yi a kupana wovon u Kashile. Panai

akaka a nam pa a na a danai uteku u na i kuciya wishi, adama a na u yaba dem u da. <sup>27</sup> Uma a Urishelima a tsu pana ta kadanshi ke eneki a kanna ka Ashibi dem. E kece baci kala, ko n nannai e yeve a na ukuna u Yesu u da eneki a i a kadanshi ba. Ele n aza e kelime a shatangu ta kadanshi ka nan lo ana a unai ni. <sup>28</sup> A fuda a ciya ili i mayun i na a unakai ni ba, amma ali n nannai va a danai Bilatu u zuwai osoji a ni a una yi.

<sup>29</sup> "Ayin a na o kotsoi kuya'an ili i na a danai adama a ni, da a cipakai ni a madanga ma atakaci ma, da a zuwai ni a kasaun ka na a gavai a katali. <sup>30</sup> Amma da Kashiile ka dengusai ni n wuma. <sup>31</sup> A katsumu ka ayin n abundai, da u yotsongi kaci ka ni u mukumitonit n na mi n ayi a Galili, da o tonoi ni a kubana a Urishelima. Uma a nam pa a, ele da aza a na a kuya'an kadanshi ka ni u uma a Israila.

<sup>32</sup> "Gogo na mpa m Baranaba ci ta na adama a na tsu tuka da n Arabali a Singai a Kashiile. Uzuwakpani u Kashiile a kubana wi ikaya i tsu mayun u tawa ta a ayin a tsu. <sup>33</sup> Kashiile ka dengusa ta Yesu n wuma. Ili i na vishipa vi ire a Katagarda ki Ishipa ka ki kudansa i dada: 'Avu da Maku ma va.

Anana mo okpo ta eshevu.' †

<sup>34</sup> Kashiile ka dengusai Yesu n wuma, u kashakpa ikyamba i ni i shama ba. Na va dada i na Kashiile ka danai, 'N kuneke wu ta unasingai u cida u na n ya'ankai Dawuda uzuwakpani.' ††

<sup>35</sup> Ishipat i yoku i dansa ta ukuna u nan lo mayin, a danai,

'Va kukashakpa Vuma Cida u shama a kasaun ba.' ‡

<sup>36</sup> "Gogo na, ili i nam pa i bura Dawuda ba. Dawuda u kotso ta de kuya'an ulinga a ayin a ni uteku u na Kashiile ka cigai. Da u kuwai da a cidangi ni kobolo n isheku i ni, ali da ikyamba i ni i shamai. <sup>37</sup> A'a, ukuna u vuza yoku da. Yesu da vuza na Kashiile ka dengusai, ikyamba i ni kpamu i shama ba.

<sup>38-39</sup> "Aja'a a va, akaka a dada, Yesu wi ta a kucinukpaka da unushi u da. Wilu u Musa u kisa da a ubuta wu unushi ba. Amma vuza na baci u nekei kadu n Yesu a cinukpaka yi ta unushi u ni raka, kata wo okpo vuma vi cida e ekiye a Kashiile.

<sup>40</sup> "Ya'in mayin! Kata i kashakpa kadanshi ke eneki ka shana wa da ba. Adama a na a dana ta:

<sup>41</sup> 'Indai, ada aza o kugoyi, ya'in mereve kata i kuwa!

Adama a na mi ta a kuya'an ili a ayin a da, ili i na i kushuku ba, ko yayi u tawa u danai da.' ††

<sup>42</sup> Ayin a na Bulusu m Baranaba i a kukashakpa a ubuta wo obolo wa, da uma o folonoi le o doku a dana le kpamu ukuna u nam pa wa a kanna ko obolo ka na ki a kutawa a Ashibi a na o bono. <sup>43</sup> Ana o kotsoi kucikpa ku Kashiile, Ayahuda n abundai n aza a na a ushuki kutono Kashiile a banai n ele. Bulusu m Baranaba o folonoi uma a a shamkpa n adu e le a ubuta u Kashiile, vuza na wi a kuya'anka le kasingai.

† 13:33 Ishp. 2:7. †† 13:34 Ish. 55:3. ‡ 13:35 Ishp. 16:10.

†† 13:41 Hab. 1:5.

## Ayahuda o yoku a iwain le

<sup>44</sup> Kuden ku ire ku yawai, uma a likuci a n abundai a utai adama a na a panaka le a kudansa ukuna u Vuzagbayin Yesu. <sup>45</sup> Amma ana azagbagba'in a Ayahuda e enei obolo a, da a ya'in cishe'e o goyoi Bulusu, da kpa-mu a kanai kanaanai n ili i na u dansai dem.

<sup>46</sup> Dada Bulusu m Baranaba a ya'in kadanshi babu wovon a danai, "Mayun da sai Arabali a Singai a Kashiile a nam pa ada Ayahuda i gita bi'i kupana. Amma a na i iwain ka'a, ali da i ya'ankai adu a da afada i danai ada i yawa yi isa wuma u babu uteku ba. Adama a nannai, ci ta e kuneke Azakayimbi. <sup>47</sup> Vuzavagudu u neke tsu ta kadanshi ka nam pa a katagarda ki Ishaya: 'N zuwa wu ta na an kutashi ka Azakayimbi.

I kudika ta utsura u wishu i Kashiile i banka uma a ubuta kakau a idika.' ††

<sup>48</sup> Ana Azakayimbi a panai nannai, a kanai mazanga da a cikpai Kashiile adama a akaka a nam pa. Aza a na kpamu Kashiile ka zagbai a ciya wuma u babu uteku, e neke ta adu e le.

<sup>49</sup> Akaka a Vuzagbayin Yesu a nan lo a kara'i ukambu u nan lo. <sup>50</sup> Amma azagbagba'in a Ayahuda a banai a ubuta wa azagbagba'in a likuci ya n amaci a na i n usubi n tsugbayin kpamu. Da a zuwai le a kana kuya'anka Bulusu m Baranaba kawuya, ali o lokoi le a ukambu u nan lo wa.

<sup>51</sup> Amma Bulusu m Baranaba a kapatsai kubuta ku ene e le da ko okpoi urotu u uma a, da a lazai a banai a likuci i Ikaniya. <sup>52</sup> A Ikaniya ya, aza o Kutoni a ya'in mazanga n abundai, da kpamu Ayinviki a Kashiile a shanai we le.

## A banai a Ikaniya

**14** A likuci i Ikaniya ya de, Bulusu m Baranaba a banai a kunu ka avasa, da a danai uma kadanshi ka Vuzagbayin. Ali Ayahuda o yoku n Azakayimbi e nekei adu e le a ubuta u Yesu. <sup>2</sup> Amma Ayahuda o yoku, aza a na a kadai kuneke adu e le, a langasai adu a Azakayimbi o yoku adama a na a iwan kuyongo n aza a Vuzagbayin Yesu. <sup>3</sup> Amma Bulusu m Baranaba e geshe ta a ubuta wa. A ubuta wa lo, da a kanai kudana uma kasingai ka Vuzagbayin babu wovon. Ili i mereve i na Bulusu m Baranaba a ya'in n utsura u Vuzagbayin i yotsongu ta kadanshi ke le mayun da.

<sup>4</sup> Amma da aza a likuci a e pecuki ugboku u re, aza o yoku o kutono Ayahuda, aza o yoku o kutono azusuki. <sup>5</sup> Aza a na i Ayahuda ba, n Ayahuda, n azagbagba'in e le e sheshei uteku u na e kuneke azusuki atakaci a kuvara le ta n atali kata a una le. <sup>6</sup> Ana azusuki a panai nannai, da a sumai a kubana a likuci i Lisitira n Daraba n likuci i na yi lo kobolo dem a ubon u Likiya. <sup>7</sup> A ubuta wa de, da Bulusu m Baranaba a kanai kudana uma kadanshi ka Kashiile.

†† 13:47 Ish. 42:6; 49:6.

### Bulusu u danai uma kadanshi a Lisitira

<sup>8</sup> Ele de a Lisitira, da Bulusu m Baranaba a cinai maikutsumā, ta a matsai ni nannai, kaṭa u sa'wa kuwala ba. <sup>9</sup> Ana u panai uteku u na i a kudana uma kadanshi ka Vuzagbayin Yesu, da Bulusu u lanai ni, da u yevei vuma va u neke ta kaḍu, wi ta a kufuda wo pot-sokpo yi. <sup>10</sup> Da u dengusai kaḷakatsu n utsura u danai, "Denga vi shamgba n ene a nu." Gogo lo, da ta na u dengai u shamgbai da u kanai nwalu. <sup>11</sup> Ana aza a na i a kupanaka yi e enei nannai, da a dengusai alakatsu n kelentsu ke le n Cilikiya, "Amali a tawa ta wa tsu tsu uma." <sup>12</sup> Da a danai Baranaba ayi da kamali ke Helene Zafasa. Ayi tamkamu Bulusu ayi na u ya'in kadanshi ayi da kamali Hamisa. <sup>13</sup> Alisa a Zafasa i ta lo pulai vi likuci. Ganu va alisa n kobolo ka uma, da e nekei obomburon da a ya'inanci a apalu da a shiyai e edeku e le, adama a na a ya'anka azusuki a alyuka.

<sup>14</sup> Ana Baranaba m Bulusu a panai ili i na uma a i a kuciga a ya'anka le, dada a sazai ntogu n le, adama a unamgbi u katsumā. Da a sumai a uwai punu e mere ma uma ma.

<sup>15</sup> Da a salai, "Aja'a a tsu, yi dai i zuwai da yi a kuya'an nannai? Atsu uma a da tsu da. Tsu tawa ta ci neke da Arabali a Singai a Kashile. Tsu dana da ta i kasakpa kuto no ili i na yi na lo dem i gbani. I bono i tono Kashile ka na ki n wuma. Ayi da vuza na u ya'in gadi n idika m mala n ili i na i buwai dem. <sup>16</sup> N ayin a cau, u kasakpa ta yaba dem u tono uye u na u cigai. <sup>17</sup> Amma u tsu kasakpa uma babu ili i na i kudana le kadanshi ka ni ba. Amma wi ta a kucibaka uma a ni ayin a na baci u yoli mini ma na ma tsu zuwa ili i kashina i matsa, n kuneke ilikulya'a, m mazanga a adu a da kpmu." <sup>18</sup> Ko n kadanshi ka nan lo dem dikyai da Bulusu m Baranaba a fudai a sankai uma a kuya'anka le alyuka.

<sup>19</sup> Amma ana Ayahuda o yoku a utai Antakiya n Ikaniya, da a yawai de Lisitira, da a dengusai adu a uma, ali da a dikai a hankali a uma. Da a kanai kuvara Bulusu n atali, da o ronoi ni a kubana pulai vi likuci, a dana ta u kuwa ta. <sup>20</sup> Amma ana aza o Kutoni a banai, da a kanzai ni, da u dengai n wuma ali da u uwai a likuci. Ana kayin ka asai, da u lazai a kubana Daraba kobolo m Baranaba.

### Bulusu m Baranaba a banai a Antakiya vi Siriya

<sup>21</sup> Ana Bulusu m Baranaba o kotsoi kudana uma kadanshi ka Kashile ka singai a Daraba, da a ciyai mukumitoni de n abundai. Da a lazai o bonoi a Lisitira n Ikaniya n Antakiya vu Bisidiya. <sup>22</sup> Ta de a kanai kuneke aza o Kutoni kadanshi a shamgba n utsura, ka ta a kasakpa ili i yoku i dika mariki me le ba, da kpmu o doku da a danai le, "Sai n kuso'o ka atakaci da tsa kufuda tsa uwa a ubuta u tsugono tsu Kashile."†

<sup>23</sup> Bulusu m Baranaba a zagbakai nkoshi m gbara-gbara† n Kutoni a likuci dem. Da a ya'ankai le kavasa n

kukana ku una, da e nekei le u Vuzagbayin Yesu vu na u kinda le, Vuzagbayin vu na e nekei adu e le. <sup>24</sup> Da a lazai o kubono a ubon u Bisidiya a kubana a Bamafila. <sup>25</sup> Da kpmu a danai uma kadanshi ka Vuzagbayin a Paraga, da e yevei a lazai a kubana a Ataliya.

<sup>26</sup> Ana o kotsoi ulinga wa, dada a uwai a kpantsu o kubono a Antakiya vi Siriya, a ubuta u na a gitai nwalu n le. Ta de kpmu uma a ya'ankai le avasa a singai kafu a laza, a danai, "Kashile, banka le a ya'an ulinga wa."

<sup>27</sup> Ana a yawai, da o bolongi uma da a danai le ili i na Kashile ka ya'ankai le dem, uteku u na kpmu u bayuwa adu a Azakayimbi, da e nekei adu. <sup>28</sup> Da e geshei de n aza o Kutoni.

### Aza o Kutoni a gasai a Urishelima

**15** Bulusu m Baranaba ele a Antakiya vi Siriya, da uma o yoku a utai a Yahuda a yawai de. Da a kanai kuyotsongusu aza o Kutoni e Yesu de, a danai le sai a kida le avaja tsu na Wila u Musa u danai. A ya'an baci nannai ba, a kuciya wishi ba. <sup>2</sup> Kadanshi ka nam pa ka langasai Bulusu m Baranaba adu, da a ya'in kanananai n uma a nan lo. Da aza o Kutoni a zagbai Bulusu m Baranaba n uma o yoku a bana a Urishelima e ene azusuki nu nkoshi m gbara-gbara adama a na a ya'an kadanshi. <sup>3</sup> Da aza o Kutoni a a suki le, ele a kuya'an nwalu da o tonoi n idika i Finisiya n idika i Samariya. Da a danai le uteku u na Azakayimbi a isai Yesu, da a panai uyo'o n arabali a mayin. <sup>4</sup> Ana a yawai a Urishelima, da aza o Kutoni, n aza a gbara-gbara n azusuki dem a rabai le. Da a danai ili i na Kashile ka ya'ankai uma adama e le dem.

<sup>5</sup> Afarishi o yoku a na o okpoi aza o Kutoni a zuwai katsura a danai a kida Azakayimbi avaja, ka ta a zuwa le o tono Wila u Musa.

<sup>6</sup> Da azusuki† nu nkoshi m gbara-gbara n ya'in obolo adama a na a ya'an kadanshi ka. <sup>7</sup> Ana a kanai kadanshi n kanananai, a kubana megeshe da Biturusu u dengai, da u ya'ankai le kadanshi u danai, "Aja'a a va, i yeve ta Kashile ka'a ka zagbai mu a katsumā ka da adama a na m bana n ya'anka Azakayimbi kadanshi ka Arabali a Singai† adama a na e neke adu. <sup>8</sup> Kashile ayi da u yevei adu a uma dem. U yotsongu tsu ta wi ta a kuciga Azakayimbi, ana u nekei le Ayinviki a Kashile, tsu na u nekei atsu feu. <sup>9</sup> Amma u yotsongu u la'a ta n kuciga Azakayimbi ko aza a Israila ba, adama a na a za'a ta adu e le da o okpoi aza o Kutoni a Kashile.

<sup>10</sup> Adama a nannai, yi dai i zuwai da yi o ko'uso uye u Kashile? O ko'uso kpmu Azakayimbi a na e nekei adu e le, ali n ili i na i la'i amiki atsu n ikaya i tsu, tsu fuda ci dika ba? <sup>11</sup> Ala, u ya'an nannai ba! Uma dem i ta a kuciya wishi a ubuta u Vuzagbayin Yesu a uye u te, adama a na u ya'anka tsu ta ili i singai."

<sup>12</sup> Da kabundai ka uma ka ka padai bini a kupanaka Baranaba m Bulusu a kudana le ili i mereve i gbagba† in i na Kashile ki a kuya'anka Azakayimbi adama e le a ubuta wa. <sup>13</sup> Ana o kotsoi, da Yakubu u lya'i kelime n kudana kabundai ka uma ka, "Aza a va, <sup>14</sup> Biturusu u kotsoi kuneke tsu arabali tsu na Kashile ka zagbai Aza-

† Zafasa n Hamisa amali a da a Nhelene. Zafasa ayi da kamali ka gbayin. Hamisa kagbashi ka Zafasa kala.



kayimbi, da u zuwai aza o yoku a gita kokpo uma a ni.  
<sup>15</sup> Da kadanshi ka ko okpoi derere uteku u na eneki a danai:

<sup>16</sup> 'Ayin i ta lo a kutawa a na mpa Vuzavagudu mo kubono

ma mal'asaka kpa'a ku Dawuda ku na ki ishi ku yikpai.

Mi ta a kumal'asaka ubuta u na u namgbai,

<sup>17</sup> adama a aza a na a buwai a lansa Kashile, ali n Azakayimbi dem n aza a na n dekei o okpo aza a va.

Mpa Kashile Vuzavagudu da n ya'in kadanshi ka nam pa.

<sup>18</sup> N ya'an ta uzuwakpani ali m megeshe.' " †

<sup>19</sup> Da Yakubu va u lya'i kelime n kadanshi, "U ga'an tsu zuwaka Azakayimbi ucanuku n abundai ba, aza a na i bili o kubono a ubuta u Kashile. <sup>20</sup> U ga'an ta tsu danaka le, tsu dana le a kasakpa kulya'a ili i na e nekei a ubuta wa amali, a kasakpa kpmu kuya'an tsugbani, kata kpmu a lya'a ko o so'o mpasa ba, ko a takuma agifa, ko ili i na a pindarai kudeku da a unai. <sup>21</sup> Wilu u Musa u nam pa u dana ta de uma a unu a avasa a Ayahuda a likuci dem a kanna ka Ashibi aya n abundai."

**Akaka a kubana wa Azakayimbi a na o okpoi aza o Kutoni**

<sup>22</sup> Da azusuki, n aza a gbara-gbara, n aza o Kutoni dem a na i a Urishelima, da a zagbai azagbagbalin a aza o Kutoni e re. Vuza te kula ku ni ku da Yahuza e ci deke yi ta feu Barasaba, vuza te kpmu Sila. Da a suki aza e re a nam pa a Antakiya vi Siriya, kobolo n Baranaba m Bulusu. Ele da a kubana a dana uma a ili i na i ya'in de a Urishelima.

<sup>23</sup> Katagarda ka akaka ka na a bankai va ka da na:

"A ubuta wa azusuki n aza a gbara-gbara aza a na i aza a da.

A kubana wa aza o Kutoni a na i a Antakiya, n Siriya, n Silisiya:

Ci ta a kuyasa da.

<sup>24</sup> Tso pana ta aza a tsu a na a tawai wa da, da a zuwakai da kadanshi ka gbani-gbani babu ci yeve. Da a langasai adu a da n kadanshi. Ci ta a kuciga i yeve atsu tsu dana le a ya'an nannai ba. <sup>25</sup> Ci ya'an ta obolo, da tsu zagbai uma o yoku aza a na tsu kusuku kobolo n ajala a singai a tsu Baranaba m Bulusu, <sup>26</sup> aza a na e nekei wuma u le, ko a una le adama a Vuzagbayin Yesu Kishi. <sup>27</sup> Atsu kpmu ci ta a kusuku Yahuza n Sila aza a na a kudana da ili i na ci punu tsu danai ili i te i da.

<sup>28</sup> Ayinviki a Kashile o yotsongu tsu ta, kata tsu doku tsu zuwaka da amiki o yoku ba. <sup>29</sup> Amma ili i te i da ci a kudana da, kata i lya'a ili i na a lyukai amali ba. Kata kpmu i takuma agifa ba, kata kpmu i lya'a ko o so'o mpasa ba, ko ili i na a pindarai da a unai. Kata kpmu i ya'an tsugbani ba. I tono baci ili i nam pa, yi ta o kokpo aza o Kutoni mayin.

To, yo okpo alafiya."

† 15:18 Em. 9:11-12; Ish. 45:21.

<sup>30</sup> Da aza a usuki a nashi a lazai a kubana a Antakiya, da e dekei obolo a aza o Kutoni de da e nekei le akaka a. <sup>31</sup> Ana uma a e kecei katagarda ka, da a ya'in mazanga adama a na kadanshi ka ko doku le ta utsura.

<sup>32</sup> Yahuza n Sila dem aza a kudana uma kadanshi ka Kashile ka'a. Da a danai le kadanshi n abundai, a danai le a shamgba n utsura a ubuta u kadanshi ka Kashile.

<sup>33</sup> Da uma a a shamgbai a Antakiya kenu. Ana i a kulaza o kubono a ubuta wa aza a na a suki le, da aza o Kutoni a ya'ankai le avasa a singai a danai Kashile ka kuraka le uye. [ <sup>34</sup> Amma Sila u zagbai n kaci ka ni ayi wi ta a kudasangungu Antakiya kenu.] <sup>35</sup> Da Bulusu m Baranaba a shamgbai kenu adama a na a bankai aza a na i o kuyotsongusu n a danai uma kadanshi ka Vuzagbayin de a ubuta wa.

**Bulusu m Baranaba e pecei**

<sup>36</sup> A ya'in ayin kenu, da Bulusu u danai Baranaba, "Tsu bono a ubuta u na ci ishi dem, a ubuta u na tsa kuya'an kadanshi ka Kashile. Adama a na ci yeve alafiya a aza o Kutoni ku Yesu." <sup>37</sup> Da Baranaba wu ushuki, da u cigai kudika Yahaya vu Marukusu. <sup>38</sup> Amma Bulusu u iwain wuya-wuya, adama a na Yahaya vu Marukusu va u salwa ta kusuma a na a ya'in nwalu m Bulusu de a Bamafila, u bankai le n ulinga ba. <sup>39</sup> Da Bulusu m Baranaba a kanai kanananai, da yaba dem u tonoi uye u ni. Da Baranaba u dikai Marukusu, da a uwai a kpantsu da u lazai a kubana a Kuburu. <sup>40</sup> Da Bulusu u dikai Sila. Da aza o Kutoni a zuwakai le ekiye adama a na Kashile ki inda le, da uma e re a lazai. <sup>41</sup> Da o tonoi n Siriya n Silisiya n a ya'ankai aza o Kutoni kadanshi a shamgba n utsura.

**Timoti u ya'in nwalu m Bulusu n Sila**

**16** Bulusu u ya'in nwalu u yawai a Daraba n Lisitira a ubuta u na vuza vu Kutoni vi yoku wi, vuza vu kula Timoti. Anaku a ni vuza vu Kutoni da, n Kayahuda kpmu, amma esheku Mehelene ma'a. <sup>2</sup> Aza a na e nekei adu e le raka a Lisitira n Ikaniya dem, a ya'an ta kadanshi ka singai adama o Timoti. <sup>3</sup> Bulusu u cigai kudika Timoti kuwalaka, da u kidai ni kavaja. U ya'in nannai adama a Ayahuda a na i ubon u nan lo dem, e yeve ta esheku o Timoti an Zakayimbi da. <sup>4</sup> Ana a walai n likuci likuci, a danai aza o Kutoni wilu u na azusuki nu nkoshi m gbara-gbara n Urishelima a danai le o tono. <sup>5</sup> Dada aza o Kutoni a shamgbai n utsura a ubuta u Vuzagbayin Yesu, da a yimkpai kpmu n abundai kayin ka asa baci de dem.

**Bulusu we enei ili tsalatani**

<sup>6</sup> Bulusu n aza a nwalu a ni a ya'in nwalu a ubon u Firijiya n Galatiya, adama a na Ayinviki a Kashile a kasakpa le a dana uma kadanshi ka Kashile a Asiya ba. <sup>7</sup> Ana a yawai a kakinu ka Misiya, da a dakakai adama a na a uwa a ubon u Bitiniya, amma Ayinviki e Yesu e neke le ba. <sup>8</sup> Dada a walai m Misiya sai a kubana a likuci i Taruwasa.

<sup>9</sup> N kayin, Bulusu we enei ili tsalatani, vuma vu Maki-doniya lo a kashani devu n ayi o kufolono yi, u danai, "Tawā na a Makidoniya vu bankā tsu." <sup>10</sup> Ana Bulusu u kotsoi kene ili tsalatani i nan lo, da tsu † fobusoi gogo'o a kubana a Makidoniya, da adu a tsu a ushuki, a danai Kashile ka'a ke dekei tsu tsu banka le n Arabali a Kashile a Singai.

### Lidiya wi isai kula ku Yesu a Filipi

<sup>11</sup> A Taruwasa, da tsu uwai a kpantsu a kubana o kotogu ka Samutara. Da kanna ke ire kpamu ci yawai a likuci i Niyapali. <sup>12</sup> Na de va de, da tsu banai a Filipi, likuci ya aza o Roma punu a idika i Makidoniya. Da ci shamgbai de ali ayin n abundai.

<sup>13</sup> A kanna ka Ashibi, tsu utai punu a utsutsu u likuci wa, da tsu banai e kuyene, a ubuta u na ci sheshei uma o yoku a tsu bana ta de a ya'an avasa. Da tsu dasangi adama a na ci ya'an kadanshi n amaci o yoku a na o bolongi kaci ke le a ubuta u te. <sup>14</sup> Vuza te vi le vuka da kula ku ni Lidiya vu Tayatira, vuza vu tsulaga tsā akumulā. Ayi vuza na u ci cikpa Kashile da. Ana u panakai tsu, da Kashile ka bayuwai kadu ka ni, da wu ushuki n ili i na Bulusu u yongoi a kudansa. <sup>15</sup> A ya'ankai ni kusumbu ka akucina kobolo n aza a kpa'a a ni. Da u folonoi tsu ci ya'an limoci a kpa'a ku ni, u danai, "Yu ushuki baci mpa n neke ta kadu n Vuzav-agudu, tawai i yongo a kpa'a ku tsu." U ya'in mawansa n atsu, sai ana tsu ushuki kushamgba ta na.

### A zuwai Bulusu n Sila a ugbashi

<sup>16</sup> Kanna ke te, atsu a kubana a ubuta wa avasa, da tsu gasai n kagbashi ke mekere ka na wunlai u gbani-gbani u kana. Ayi vuza kene da, ali u tsu tuka ta azag-bagba'in a ni n ikebe n abundai. <sup>17</sup> U tonoi tsu kacapa n u ya'in kaca'a, "Uma a nam pa agbashi a Mala'imili a da, a tawa ta kudana da uteku u na i kuciya wishi."

<sup>18</sup> Ili i nam pa i lya'i kelime ayin tutu, ali Bulusu u namgbai katsuma, da u kpatalai u dansukai wunlai u gbani-gbani u na wi punu u mekere wa, "N dana wu ta wunlai u gbani-gbani, n kula ku Yesu Kishi, utu punu wa ni." Da ta na gogo va lo wunlai u gbani-gbani wa u kasakpai mekere ma.

<sup>19</sup> Azagbagba'in a ni a buwa n apa'a a ciya kpamu ili ba, da a kana Bulusu n Sila a bankai le a ubuta wu ngono n kuden. <sup>20</sup> A danai ngono ma, "Likuci ya raka i gbadai adama a Ayahuda a nam pa. <sup>21</sup> I ta o kuyot-songu uma ili i na wilu u Roma u tsu ushuku ba."

<sup>22</sup> Kabundai ka uma a kpadai kuciga Bulusu n Sila, da ngono ma n zuwai o fodo le ntogu kata a lapa le n alangu. <sup>23</sup> A lapai le gbani-gbani, da o doku a zuwai le ugbashi kpamu. A danai vuza na wi a kind aza a ugbashi a, kata u kasakpa Bulusu n Sila a fatatsa ba.

<sup>24</sup> Ana wi isai kadanshi ka na e neke ni, da u zuwai le punu a ugbashi, da u shiyai le e ene n ikani n kaguta kpamu.

† Kulatsu "atsu" a ya'anka ta ulinga na adama a na Luka, vuza na u danai katagarda ka nam pa, u bolongu ta n azusuki a nwalu n nam pa.

<sup>25</sup> Ana kayin ke pecei mere, da Bulusu n Sila a kana kuvasa n a ya'in ishipa u Kashile. Aza a ugbashi a na a buwai tamkpamu a kupanaka le. <sup>26</sup> Gogo va lo, da idika i jeli kau, ali da kunu ku ugbashi ka ku gbadai a kumili dem. Utsutsu wa raka u bayuwai da da ikani i na a shiyakai agbashi dem i kasai.

<sup>27</sup> Vuza vu kind a agbashi a u jimgbai, da u cinai utsutsu wa agbashi wa ubayuwai. Da u sheshei n kadu ka ni u danai agbashi a a suma ta, da ta na u talai kotokobi ka ni a kukida kaci ka ni. <sup>28</sup> Amma Bulusu u dekei ni n kaca'a, "Kata vi ya'an nannai ba! Raka vu tsu ci ta lo."

<sup>29</sup> Vuza va u panai wovon n abundai, da u dekei a tuka yi n kutashi. Da da u sumai u uwai a ubuta u na Bulusu wi, da u yikpai e ene e le, ikyamba i ni e kuje'e.

<sup>30</sup> Wu utakai le pulai, da we ecei le, "Azagbagba'in, yi dai n kuya'an adama a na n ciya wishi?"

<sup>31</sup> A ushuki, "Neke kadu n Vuzagbayin Yesu, vu kuciya ta wishi, kobolo n limata i kpa'a i nu dem." <sup>32</sup> Da da danai ni kadanshi ka Kashile kobolo n aza a na i punu a kpa'a ku ni dem. <sup>33</sup> N kayin ka nan lo ka kpamu, kindi ka ka za'i le untsu. Ali da ayi n aza a kpa'a a ni a ciyai kusumbu ka akucina gogo va lo. <sup>34</sup> U tukai le a kpa'a ku ni, ali da u ne'i le ilikulya'a. Ayi n aza a kpa'a a ni a ya'in mazanga adama a na e nekei adu e le a kubana u Kashile.

<sup>35</sup> A kanna ke ire n usana, da azagbagba'in a likuci a a suki osoji a bana a dana kindi ka, "Kasakpa uma a a wala."

<sup>36</sup> Da da u danai Bulusu, "Avu n Sila yi ta a kufuda kulaza, lazai m matana."

<sup>37</sup> Amma da Bulusu wu ushuki, "A lapa tsu de a ubuta u uma babu na a ya'ankai tsu afada, da a zuwai tsu ugbashi. Atsu kpamu muku n Roma n da. Da gogo na a cigai atsu tsu laza n kabini? Ki a kuya'an ba! Kasakpa ele a kaci ke le a tawa o loko tsu."

<sup>38</sup> Ana osoji a banai o bonokoi kadanshi, da azagbagba'in a likuci a a ciyai kuyeve an Bulusu n Sila aza o Roma a da, da a panai wovon. <sup>39</sup> A tawai punu a ubuta wu ugbashi wa, da o folonoi le a cinukpaka le unushi u na a ya'in. Da da a utakai le a ubuta wu ugbashi, da kpamu o folonoi le a kasakpa likuci ya. <sup>40</sup> Bulusu n Sila o bonoi a kpa'a ku Lidiya a ubuta u na a gasai n aza o Kutoni ku Vuzagbayin. Da Bulusu n Sila o doku a danai a kana adu n utsura. Da e yevei a kasakpai likuci ya.

### A lazai a kubana o Tosolonika

**17** Bulusu n Sila o tonoi n Amifiba n Apoloniya, da a yawai o Tosolonika, a ubuta u na kunu ka avasa ka Ayahuda ki. <sup>2</sup> Da Bulusu u uwai uteku u na u kiwanai a kunu ka avasa ali Ashibi a tatsu ele a kudansa kobolo adama a ili i na yi punu udani a kadanshi ka Kashile. <sup>3</sup> U kana kuya'anka le kadanshi u danai eneki a danai mayun da i ta e kuneke Kishi atakaci, kata u kuwa ali u denga. Da u danai le kpamu, "Yesu Kishi vu na mi a kuya'anka da kadanshi ka, ayi da vuza na u kisa uma." <sup>4</sup> Aza o yoku a katsuma ka Ayahuda e nekei adu e le. Aza e Helene n abundai o tonoi Kashile

n aṃaci a na i e kuneke tsugbayin kpamu, da a ushuki n kadanshi ka Bulusu n Sila da o bolongi kaci n ele.

<sup>5</sup> Amma Ayahuda a ya'ankai le tsurala, da o bolongi aza a idashi i gbani a na o ci yongo e kuden, adama a na a dengusa vishili. Da a sumai a kubana a kpa'a ku Yason, da a kanai kulansa Sila m Bulusu, adama a na o rono le a kubana u uma. <sup>6</sup> Adama a na kobolo ka uma ka kene Bulusu n Sila lo ba, da a utakai Yason n aza o Kutoni o yoku, da a dikai ni a kubanka a ubuta wa aza e kusheshe a likuci. Da kobolo ka uma ka ko orukpoi le, "Bulusu n Sila o fitikpo ta adu a uma a aduniyan a, da o okpoi mozoro, da kpamu i na a likuci i tsu adama a na a ya'an nannai. <sup>7</sup> Ayi Yason kpamu da u rabasai le a kpa'a ku ni. Raka vi le da o goyoi wila u Mogono Kaisa, da da a danai vuma vi yoku Yesu mogono ma'a."

<sup>8</sup> Kadanshi ka nam pa ka ka zuwa ta uma a likuci a n azagbagba'in a likuci a namba mariki, da a namgbai atsuma. <sup>9</sup> Da aza a likuci a a zuwai anan Yason a tsupa ikebe,† da e yevei a kashkpa'i le a laza.

### Bulusu u banai a Biriya

<sup>10</sup> Gogo lo, ana kanna ka yikpai, aza o Kutoni a suki Bulusu n Sila a bana Biriya. Ana a yawai, da a banai a kunu ka avasa ka Ayahuda. <sup>11</sup> Aza a Biriya i ta a kuciga kupana kau, ali a lali aza a Tosolonika. Da a zuwai at-suvu mayin a na a kupana kadanshi ka Bulusu. Kanna n kayin o ci yongo ta a kulansa Kadanshi ka Kashile adama a na a lana ko ili i mayun a da. <sup>12</sup> Uma n abundai e nekei adu e le a ubuta u Vuzagbayin Yesu, n amaci a tsugbayin a aza e Helene o yoku n ali kpamu n abundai.

<sup>13</sup> Ana Ayahuda a Tosolonika a panai Bulusu wi ta de a kudana uma kadanshi ka Kashile a Biriya, da a banai de, da a kanai kukushangu uma a dengusa vishili.

<sup>14</sup> Aza o Kutoni a langasa ayin ba, da a bankai Bulusu a kakinu ka mala, amma Sila n Timoti o okpoi de a Biriya. <sup>15</sup> Aza a na i kobolo m Bulusu o okpoi de kobolo n ayi, ali a yawai a likuci i Atina, da o bonoi a Biriya n akaka a kubana u Sila n Timoti. U danai wi ta a kuciga a ya'an moloko a cina yi de a Atina.

### Bulusu a Atina

<sup>16</sup> Bulusu de a kuvana le Atina kadu ka ni ka namgba ta kau, adama a amali a na wi e keneshe a ubuta dem a likuci ya. <sup>17</sup> Da u banai a unu a avasa a Ayahuda. Ta punu u ci cina aza a Ayahuda n Azakayimbi a na i o kuto Kashile adama a na u ya'anka le kadanshi. Ayin dem u ci ya'an ta kadanshi n aza a na u cinai e kuden dem.

<sup>18</sup> Da kpamu u kanai kuya'an kanaanai n alanshi e kuyeve e Epikuriya† n Sitokiya. Ana u kanai kudana le ukuna u Yesu n udengi u ni a kasaun, da a danai, "Kalau ka nam pa ka tuka ta n ili i savu." †

† Alanshi e kuyeve a ili ya aduniyan ele da aza a na e ci sheshe ayin tutu uteku u na aduniyan i. Aza e Epikuriya ele ayin tutu o ci yongo ta e kusheshe ki ili i na a cigai adama a na a pana uyo'lo.

Aza o Sitokiya ele ayin tutu o ci yongo ta e kusheshe adama a kaci ke le, a ci ciga kpamu ili i na i kutuka n uyo'lo ba.

Uma o yoku a danai "Wi ta a kuciga kudengusa kutoni ka amali o yoku."

<sup>19</sup> Da a dikai Bulusu a bankai u ya'an kadanshi n aza e kusheshe a likuci, e ci deke le ta Azagbagba'in a Arasa, da e ecei ni, "Dana tsu ili i na kuyotsongusu ku savu ka ku danai. <sup>20</sup> Tsu panaka wu ta a kudansa ili i savu i na ci yevei ba, ci ta a kuciga ci yeve." <sup>21</sup> (Aza a Atina n omoci a na a dangi de adama a na a dansa ukuna u savu i ta kpamu a kuciga e yeve ili i savu i na yi lo dem.)

<sup>22</sup> Da Bulusu u dengai da u danai:

"Ada aza a Atina, me ene ta yi ta a kuciga yo tonon amali n abundai. <sup>23</sup> Ana mi a kusha'asa likuci i nam pa, me ene ta yi ta n atalyalyuka a ubuta dem. A katsuma ke le katalikalyuka ko yoku a dana ta ili i nam pa gadi vi ni, 'Vuza Yoku vu na Ci Yevei Ba.' Kashile ka na yi a kuya'anka tsugbashi yi ishi i yeve ka'a ba. Amma mpa mi ta a kudana da ili i na kata i yevei ba.

<sup>24</sup> "Kashile ka nam pa ka, ayi da u ya'in gadi n idika n ili i na yi punu raka. An wo okpoi ayi da Vuzavagudu vu gadi, u ci yongo a ubuta u na uma a ma'i adama a na o tonon yi ba. <sup>25</sup> Ekiye a vuma kpamu a kufuda e neke yi ili i na u nambai ba. Mayun ayi u namba ili ba. Ayi da u ci neke ili dem ayinviki, u ci neke le ta dem ili i na i a kuciga. <sup>26</sup> A ubuta u vuma vi te da Kashile ka ya'in uma a na yi e kene na raka. Kafu a ya'an ili dem, da u zuwakai uma uteku wi idika, n aya a na o kuyongo punu.

<sup>27</sup> "U ya'an ta nannai, adama a na uma a aduniyan a lansa Kashile, kata a papa yi adama a na a ciya yi. Ko an wi dalin n ele ba. <sup>28</sup> Wi ta kobolo n atsu, ayi da kpamu u tsu zuwa tsu ci yongo n wuma, kata tsu wala, da tso okpoi ili i na anana ci. Uteku u na aza a ishpa i da a danai, 'Atsu muku n ni n da.'

<sup>29</sup> "Adama a na ta nannai, kata ci ya'an kadanshi adanshi Kashile kamali ka'a ka na uma a ci ya'an n ekiye e le ba, aza a na a tsu ma'a ili n azanariya n azurufa n atali ba. <sup>30</sup> N ayin a na a laza Kashile ka ci cinukpa ta n ili i nam pa raka, adama a na e yeve i na i a kuya'an ba. Amma gogo na wi ta a kudana yaba dem u kashkpa amali a ni u bono u tonon yi.

<sup>31</sup> "U zuwa ta de kanna ka na u kuya'anka aduniyan a nam pa afada uteku u na u galin. Vuma vu na u zagbai u kuya'anka uma afada, u yotsongu tsu ta vuma va a ayin a na u dengasai ni a kasaun."

<sup>32</sup> Ana a panai Bulusu u ya'in kadanshi ka vuza na a dengasai a kasaun, aza o yoku o zosoi, amma aza o yoku a danai, "Ci ta a kuciga tsa pana kadanshi ka nam pa ka a kubana megeshe." <sup>33</sup> Ta kadanshi ka ko kotsoi nannai. <sup>34</sup> Da aza o yoku o tonon ni, ali da o okpoi aza o Kutoni. Da Donisiya vuza na wi feu punu a katsuma ka azagbagba'in a, n vuka vi yoku kula ku ni ku da Damarisa, n aza o yoku o okpoi aza o Kutoni.

## Bulusu u banai a Korintiya

**18** Dada Bulusu u kashkpai Atina, da u banai a Korintiya. <sup>2</sup> Ta de u gasai n vuza va Ayahuda vi yoku vu na e ci deke Akila. Ta de a matsai ni o Pontu, wu utā tā a Italiya babu megeshe n vuka vi ni Pisisila. O loko le tā a Italiya adama a kadanshi ka Kaladiya Kaisa ka na u nekei o loko Ayahuda raka o Roma. <sup>3</sup> Bulusu u yongoi da kpamu u ya'in ulinga n ele, adama a na ele feu aya'in a apam a ukpan a da tsu na Bulusu wi. <sup>4</sup> Kanna ka Ashibi dem ta de va cucina Bulusu a kunu ka avasa, a kataci u ciya u doku aza o Kutoni, Ayahuda n Azakayimbi.

<sup>5</sup> Ana Sila n Timoti a kashkpai Makidoniya da a lazai a kubana a Korintiya u Bulusu. Amma da Bulusu kanna n kayin u kanai kudana uma kadanshi ka Kashile n u danai Ayahuda Arabali a Singai, a kudana le, "Kishi ka na yi a kulansa va, ayi da Yesu." <sup>6</sup> Amma ana Ayahuda t a iwankai ni, ali da a shikai ni. Dada Bulusu u kapatsai kubuta ku ntogu n ni, <sup>††</sup> da u danai, "Mpasan da m bono a kaci ka da, mpa ili i bura mu ba. <sup>‡</sup> Ili i na i dikai gogo na, n kubono ta wa Azakayimbi."

<sup>7</sup> Ana nannai u kotsoi, da u yongoi n Titiyu Yusutu, Zakayimbi vu na wi o kutono Kashile mayin. Kpa'a ku ni kpamu devu n kunu ka avasa. <sup>8</sup> Kirisibu vuza vu kelime vu kunu ka avasa m kpa'a ku ni raka e nekei adu e le u Kashile. Uma n abundai o Korintiya e nekei adu e le u Kashile, ali da a ya'ankai le kusumbu ka akucina.

<sup>9</sup> N kayin ko yoku, Vuzavagudu u ya'ankai Bulusu kadanshi tsalatani, u danai, "Kata vu pana wovon ba! Dansa! Pada bini ba." <sup>10</sup> Adama a na mi ta kobolo n avu, babu vuza na u kusa'wa wu, adama a na uma n abundai a likuci a nam pa uma a va a da." <sup>11</sup> Dada Bulusu u yongoi de ali kaya n kagimi, o kuyotsongusu le kadanshi ka Kashile.

<sup>12</sup> Amma a ayin a na Galiya wo okpoi vuzagbayin vi idika i Akataya, Ayahuda o yoku a dengusai cishete m Bulusu, ali da a tukai ni u vuzagbayin vi idika u ya'anka yi afada. <sup>13</sup> A ya'in kadanshi ka Bulusu, a danai, "Wi a kuzuwa uma a cikpa Kashile n uye u na Wila u tsu u danai ci ya'an ba."

<sup>14</sup> Amma tsu na Bulusu u kanai kutaka kaci ka ni ka, Galiya u kpatalai wa aza a na a tukai ni nsata adama a Bulusu wa ni, da u danai, "Panai ada Ayahuda, kadanshi ka nam pa ili i gbani-gbani i da ba. Ishi baci i gbani-gbani i da u ya'in, u ga'an ta m panaka da." <sup>15</sup> Amma an wo okpoi kanananai ku udani, n ula, n Wila u Musa u da kpamu, unai ka'la uteku u da. Mpa n kuya'an afada adama a ka nan lo ba." <sup>16</sup> Dada u lokoi le punu a kunu ka afada ku ni. <sup>17</sup> Raka vi le a kanai Sasatsani vuza vu kelime vu kunu ka avasa ka, da a lapai ni e kelime ka kunu ka afada ka lo. Amma Galiya u kebeca ba.

† Roma likuci i gbayin i da a ubuta u na Mogono Kaisa n uma a ni o ci yongo. Likuci i Roma ta punu yi a idika i Italiya, amma punu a Uzuwakpani u Usavu a dana baci Roma dada tsugono tsu Roma raka. †† A ayin a nan lo, vuma u kapatsa baci kubuta ku ntogu u ni, a iwan ta uma a nan lo a. ‡ "Mpasan da mo kutono mu ba", wi ta a kudana, ili na baci i ciya da na lo ka da ka'la ili i bura mu ba.

## Bulusu u bonoi a Antakiya

<sup>18</sup> Bulusu u yongoi a Korintiya kenu, da u kashkpai aza o Kutoni, da u uwai a kpantsu sai ubon u Siriya. U dikai Pisisila n Akila. (Ayin o yoku de a likuci i Seneriya, Bulusu u gbonduwo ta kaci ka ni tsu Wila wa Ayahuda, adama a na u ya'an ta uzuwakpani n Kashile.) <sup>19</sup> Da a yawai a ubuta u na antsu a ci shamgba a Afisu. Bulusu u yongoi megeshe kenu, da u kashkpai lo Akila m Pisisila. Amma a ayin a na wi de, u banai a kunu ka avasa a kuya'an kanananai n Ayahuda. <sup>20</sup> O folonoi ni u ya'an megeshe n ele, amma u iwain. <sup>21</sup> Da u lazai n u danai, "Mi ta o kubono kanna ko yoku, Kashile ka zuwa baci." Da u uwai a kpantsu u kashkpai Afisu.

<sup>22</sup> Ubuta u na u doki u shamgbai u dada Kasariya, da u lya'i kelime u banai we enei aza o Kutoni a Urishelima, da u yevei u bonoi a Antakiya. <sup>23</sup> Ana u yongoi kpamu kenu a Antakiya, da Bulusu u bonoi a ubon u Galatiya n Firijiya, n we enei aza o Kutoni raka. U ya'ankai le kadanshi ko odoki a ciya a gbama a ubuta u Kashile.

## A ya'ankai Apolosu kadanshi

<sup>24</sup> A ayin o yoku lo, vuza kula Apolosu u yawai kudashangu a Afisu ayi feu Kayahuda ka'la. Vuza va wi ta n uyevei u kadanshi mayin, u yeve ta kadanshi ka Wila u Kashile kpamu ka. A matsa yi ta Isakandariya. <sup>25</sup> A piisaka yi ta uye u Vuzagbayin, da u ya'in kpamu kadanshi n uma derere adama e Yesu. Amma n nannai dem, ukuna u Yahaya vu kusumbu va akucina da u yevei koci. <sup>26</sup> Ana Pisisila n Akila a panakai ni a kudansa ukuna u Kashile n utsura a kunu ka avasa, da a bankai ni a kpa'a ku le, o doku o dokushi ni ukuna wu uye u Kashile mayin.

<sup>27</sup> Apolosu u yongo ta e kusheshe uteku u na u kubana a Akataya, da ta na aza o Kutoni a Afisu o doku a cigai ni n ka'la. A danakai aza o Kutoni a Akataya, a danai le a raba yi u yawa baci. Ana u yawai de, da u kanai kubank aza a na e nekei adu e le u Vuzavagudu adama a kasingai ka Kashile. <sup>28</sup> N utsura u kanananai u ni da u lya'i Ayahuda a e keteshe n u gbabai n kadanshi ka Kashile kata u yotsongu le mayun Kishi ka na i a kulansa va, ayi da Yesu.

## Bulusu u yawai a Afisu

**19** Ayin a na Apolosu wi ishi o Korintiya, Bulusu u walai n ubon wu nsasan sai ta na a Afisu a ubuta u na u cinai aza o Kutoni ku Vuzagbayin o yoku. <sup>2</sup> We ecei le, "Yi isa ta Ayinviki a Kashile a ayin a na i nekei adu n Yesu?"

A ushuki, "A'a. Ci yeve ili i na vi ciya ba. Tsu sa'wa kupa a na ili yi lo i na e ci deke Ayinviki a Kashile ba."

<sup>3</sup> We ecei le, "To, kusumbu ka akucina ke ne ku dai i ya'in?"

Da ta na a ushuki, "Kusumbu ka akucina ku Yahaya."

<sup>4</sup> Bulusu u danai, "Kusumbu ka akucina ku Yahaya adama a na ku yotsongu mali ma kukashkpai kuya'an

ku unushi kaṭa o bono u Kaṣhile. Yahaya n kaṣi ka ni u dana ta uma e neke aḍu n vuza yoku wi ta lo a kuṭawa. N dana da, Yesu da vuza na Yahaya va u danai wi ta lo a kuṭawa va.”

<sup>5</sup> Ana o kotsoi kupana nannai, da a ya'ankai le kusumbu ka akucina n kula ku Vuzagbayin Yesu. <sup>6</sup> Ana Bulusu u zuwakai le ekiye, da Ayinviki a Kaṣhile a cipai we ele, da a dansai n elentsu o yoku n e nekei uma akaka a Kaṣhile. <sup>7</sup> Uma a rakā ele da ali kupa n aza e re.

<sup>8</sup> Daḍa Bulusu u banai a kunu ka avasa, da u danai uma kadanshi ka Kaṣhile babu wovon, ali wotoi u tatsu. Da u kaṅai kudana le ukuna o tsugono tsu Kaṣhile adama a na u saba'a le aḍu. <sup>9</sup> Amma aza o yoku a iwain kadanshi ka ni, da a dansai ili i wuya n aḅundai adama a uye u Vuzagbayin. Da ta na Bulusu u kaṣakpai kunu ka avasa ka kobolo n uma a na e nekei aḍu e le. Daḍa u kaṅai kudana uma kadanshi ka Kaṣhile ayin tutu a ubuta u kuyotsongusu u vuza vu kula Tirana.

<sup>10</sup> Nannai u lya'i kelime ali a kubana aya e re, adama a uma a na i ubon u Asiya. Ayahuda n Azakayimbi dem a panai akaka a Vuzagbayin.

### Muku n Siva

<sup>11</sup> Kaṣhile ke nekei Bulusu utsura u ya'an ili i mereve i na i la'a ili i mereve i na a kiwanai. <sup>12</sup> Na lo va daḍa ali uma a ci dika ta kakashi ka na u tsu uraka mele, n kala-ba ka na wi n ka'a a ikyamba i ni. A zuwakai a da aza a mbala da ta na o potsoi, ali wunlai u gbani-gbani u na i n u da u kaṣakpai le. <sup>13</sup> Ayahuda o yoku a na i a kuka'ala n o lokoi wunlai u gbani-gbani, ali o kondoi kpamu kuya'an ulinga n kula ku Yesu Kishi. Nahannai da a tsu dana, “N loko wu ta n utsura u kula ku Yesu, ku na Bulusu u ci ya'anka kadanshi ka Kaṣhile, uta punu!”

<sup>14</sup> Ganu vu gbayin vi yoku, kula ku ni ku da Siva wi ta n olobo e cindere a na a ya'in nannai. <sup>15</sup> Amma ana o kondokoi vuza na wi n wunlai u gbani-gbani o kutono yi, da wunlai u gbani-gbani wu ushuki, “N yeve ta Yesu mayin, n yeve ta kpamu Bulusu. Amma aḍa da anan ya?” <sup>16</sup> Daḍa u kumbai le, da ta na u shidai le n vishili, da a sumai a kpa'a ka, da u lya'i le utsura. Ntogu dem n karai, ali da o okpoi oshombodi, o doku a ciyai usan kpamu.

<sup>17</sup> Arabali a ukuna u na u ya'in a kara'i ukambu wa Afisu rakā. Ayahuda n Azakayimbi dem a panai ka'a. Da wovon u dengai punu a likuci ya n aḅundai, da a cikpai kula ku Vuzagbayin Yesu kau. <sup>18</sup> Uma n aḅundai a na e nekei aḍu n Yesu a shikai unushi u le n a danai ili i na ishi a kuya'ansa. <sup>19</sup> Uma n aḅundai a na ishi n atagarda a aguma n iyanshi o bolongi a da rakā da o songi a akina e keteshe. Atagarda a na a ci ya'anka iyanshi ya, ikebe i le i yawa ta ikebe yu ulinga i ayin akpan amangerenkupa (50,000). <sup>20</sup> Daḍa akaka a Vuzagbayin a kara'i a ubuta kakau n a uwai kpamu a aḍu a uma n utsura.

† *Lana a kaci ku udani “Ikebe”, punu de katā vu lana “Darakama” a Ubuta wi ili i Kuyeve.*

### Vishili vu kaḅundai a Afisu

<sup>21</sup> Daḍa Bulusu u sheshei u bana a Makidoniya n Akataya kafu u bono a Urishelima. U danai, “Nannai u laza baci, kaṭa m bana o Roma.” <sup>22</sup> U suki aḅanki a ni e re, Timoti n Arasata kelime a kubana a Makidoniya, ayi tamkpamu wo okpoi bi'i ali megeshe a ubon u Asiya.

<sup>23</sup> Amma devu n ayin a nan lo a, a ya'ankai aza o kutono a Uye u Vuzagbayin a Afisu atakaci n aḅundai.

<sup>24</sup> A gitai n Dimitiriya kaya'in ka azurufa vuza na u ci ya'anka nvali n kamali ka vuka ka na e ci deke Aritima † ubuta wa avasa. A ya'an baci ili i nam pa, a ci lya'a ta kuden n aḅundai. <sup>25</sup> U dekei aya'in a rakā kobolo n aza o yoku a na i n ulinga u yotsoi u le, da u ya'ankai le kadanshi tsu nam pa, u danai, “Aza a va, i yeve ta ci ci ciya ta ikebe n aḅundai adama a ulinga u tsu. <sup>26</sup> Uteku u na ye enei da kpamu i panai, vuma vu nam pa ayi Bulusu uteku u na wi a kulangasa aḍu a uma. U ya'an ta nannai a Afisu kpamu a ubon wa Asiya rakā. U dana ta uma n aḅundai, amali a na ci ci ya'an n ekiye a tsu amali a mayun a da ba. <sup>27</sup> Uma n aḅundai o kuyongo ta o kugoyo ulinga u tsu. Kutoni ku kamali ku nam pa ta punu ku gitai na Afisu ende'en ba, amma ali a idika dem. Uma i ta a kukasakpa kuneke yi tsugbayin, kaṭa a cinukpa n ayi.”

<sup>28</sup> Ana a panai nannai, da a tasai aḍu kau, da a kaṅai kaca'a, “Tsugbayin a kubana a kamali Aritima va aza a Afisu!” <sup>29</sup> Kaḅundai ka uma ka kaṅai kubolongu, gogo va lo da likuci ya i shanai n kavama. Yaba dem u sumai a kubana a ubuta u kobolo o kurono Gayu n Arisataka, aza a nwalu m Bulusu a na a utai a Makidoniya. <sup>30</sup> Bulusu u cigai ku'uwa, adama a na u ya'an kadanshi, amma aza o Kutoni a kaṣakpa yi ba. <sup>31</sup> Azagbagba'in o yoku a ubon u nan lo, aḅa'a a Bulusu, ele feu a suki n akaka a kubana wa ni o kufolono yi kaṭa u ya'an majari n wuma u ni u uwa a ubuta wo obolo wa ba.

<sup>32</sup> Uma rakā a kaṅai kaca'a punu asuvu a: vuza yoku ili i nam pa, vuza yoku i yoku kpamu. Ili rakā da i shimburungi. Mayun, uma n aḅundai a fuda e yeve ili i na i bankai le ba. <sup>33</sup> Ayahuda o yoku a zagba ta Isakandari, vuza na u kuneke le kadanshi adama a na u dana le ili i na i zuwai. U ya'ankai uma kukiye a pada bini, da u ya'in kadanshi ka na ka kubankā aza a ni. <sup>34</sup> Ana a tawai a zuwakai ayi Kayahuda ka'a, da a kaṅai kaca'a ali iyum i re, “Vuzagbayin Aritima va Afisu! Vuzagbayin ayi da Aritima va Afisu!”

<sup>35</sup> Sai ana u geshei, kafu kadani ka likuci ka zuwai le a pada bini, adama a na u ya'an kadanshi, u danai, “Uma a Afisu, yaba dem u yeve ta an Afisu da wi a kinda a'isa a gbayin a Aritima vuza na iyotsonoi i ni yu utai gadi i tawai a tsu. <sup>36</sup> Ana ili ya Aritima i nam pa yi ili i kananai ba, kaṭa i takacika ba, ko yi dai u danai. Ka-ta i ya'an ili babu kusheshe ba. <sup>37</sup> I tuka ta uma a nam pa na, amma o boko ili punu a a'isa ba. A ya'an Kpamu kadanshi ki ishikushi ku ukuna u kamali ka ba. <sup>38</sup> Dimitiriya n aza a ni i baci n kadanshi, ubuta wa afada wi ta

†† *Aritima kula ku kamali ka vuka ka'la ka na uma n aḅundai a ubon u Asiya o yongoi o kutono.*

lo ulinga, eyevafada i t̄a a kuya'an ulinga u le. K̄as̄akpa le a bana d̄e. <sup>39</sup> Kadanshi ko yoku ki baci lo, i t̄a a kula-pula ka'a a ubut̄a wa aza e kusheshe. <sup>40</sup> Me ene t̄a ci t̄a a ku'uwa a k̄atsum̄a ka atakaci adama a ukuna u vishili, tsugbayin tsu Roma tsu t̄aw̄a baci babu uye u kut̄a a kadanshi ka." <sup>41</sup> Dada u danai le a wala, da a lazai.

### Bulusu u k̄ar̄a'li Makidoniya

**20** Ana ukuna u vishili u nam pa u kotsoi, da Bulusu u d̄ekei aza o Kutoni, da u ya'ankai le odoki. Da u danai le, "Sai ayin e re," da u lazai a kubana a Makidoniya. <sup>2</sup> Da u tonoi n u kondosoi ubut̄a wa aza o Kutoni a likuci dem, n u ya'ankai le odoki. Da u yevei u yawai a id̄ika ya aza e Helene.† <sup>3</sup> Da u ya'in d̄e wotoi u tatsu. Ayahuda a na i d̄e, da e sheshekei ni ili i gbani-gbani. Wi ishi a kuciga kubana Siriya, amma ana u panai ili i nam pa, da u kucikpai u tonoi m Makidoniya. <sup>4</sup> Da uma e cindere o soki ni. Ele da Supata maku ma Puros vuza vi Biriya, kobolo n Arisataka n Sakunda aza a Tosolonika, n Gayu vuza va aza a Daraba, kobolo kpamu n Timoti, n Tikiku n Tarafima aza o ubon u Asiya. <sup>5</sup> Bulusu n uma a nam pa ele da kelime k̄a tsu, a vanai tsu a Taruwasa. <sup>6</sup> Amma ātsu tamkpamu tsu uwai a kpantsu d̄e a likuci i Filibi, ayin a na o kotsoi K̄adiv̄a ko Burodi vu Moloko. Da ci ya'in nwalu m kpantsu ali ayin a tawun, da ci yawai a likuci i Taruwasa, a ubut̄a u na ci cinai Bulusu n uma a na a buwai. Ci shamgbai ali ayin e cindere.

### A dengus̄ai Afitiku n wuma

<sup>7</sup> Kanna ka Aladi, tsu bolongi adama a na ci lya'a ilikulya'a. Bulusu u yongo t̄a a kuya'an kadanshi ali kayin ke pecei, adama a na u sheshe t̄a k̄ukas̄akpa le n usana. <sup>8</sup> I t̄a nu nkuni n ābund̄ai a kunu ku gadi ku na i obolo a. <sup>9</sup> Kolobo ko yoku kula ku ni ku da Afitiku u d̄as̄angi a katusu, da alavu a d̄ikai ni ayin a na Bulusu wi a kadanshi n ābund̄ai. Da kolobo ka k̄a f̄at̄ats̄ai a katusu ka, da u yikp̄ai. Kpa'a ka ta na ki t̄a n ukumbi ali kutatsu. Ana a d̄ikai ni, da a l̄an̄a ni, da e enei u kuwa t̄a.

<sup>10</sup> Da Bulusu u cip̄ai a id̄ika, da u kalik̄ai, da wo obongi ni, da u danai, "K̄at̄a i n̄amgb̄a k̄atsum̄a ba, wi t̄a n wuma." <sup>11</sup> Da Bulusu u kumbai a kunu ku gadi ka, da ci lya'i ilikulya'a ya kobolo n āyi. Da u k̄an̄ai kuya'anka le kadanshi ali da kayin ka asai, da u yevei u k̄as̄akp̄ai le. <sup>12</sup> Ana Bulusu wi a kulya'a kelime n kadanshi, da a bankai kolobo ka n wuma a kpa'a, r̄ak̄a vi le m maz̄an̄ḡa.

### Bulusu u d̄ekei aza a Afisu

<sup>13</sup> Da Bulusu u walai n id̄ika a kubana a likuci ya Asusu. Ātsu kpamu tsu uwai a kpantsu a kubana d̄e e kelime k̄a ni. Bulusu u sheshei a na wa uwa d̄e n ātsu. <sup>14</sup> Ana u yawai u cinai tsu d̄e, da u uwai a kpantsu ku tsu a kubana a likuci i Mitilini. <sup>15</sup> Kayin ka asai, da ci yawai a ubut̄a d̄evu n kotogu ko Kiyo. Ana kayin ka

asai kpamu, da tsu lazai a kubana kotogu ka Samasu. Kanna k̄a n̄ashi, da tsu lazai a kubana a Militasu. <sup>16</sup> (Bulusu ta na u sheshe kushamgba a Afisu ba, adama a na u ciga t̄a kukatsukpa a ubon u Asiya. Wi t̄a o moloko u yawa a Urishelima kafu K̄adiv̄a ka Kanna ka Amangerenkupa† ka yawa.)

<sup>17</sup> Ātsu d̄e Militasu, da u ya'ankai akaka a kubana a ubut̄a wu nkoshi m gb̄ar̄a-gb̄ar̄a n aza o Kutoni a Afisu. U danai le a gasa d̄e a ubut̄a u na wi va. <sup>18</sup> Ana a yawai, da u danai le, "I yeve t̄a uteku u na n ya'in n ayin a na n git̄ai kud̄as̄angu w̄a d̄a a Asiya. <sup>19</sup> Mpa n ya'an ulinga u K̄ashile nu n k̄aḡai ba, ali m m̄ashi. Mpa n reme t̄a k̄ad̄u n atakaci n ili gbani-gbani i na Ayahuda a ya'ankai mu. <sup>20</sup> Mayun mpa ta na n k̄as̄akpa kudana d̄a kadanshi k̄a K̄ashile e keteshe ba, ali n tonoi d̄a i'uwa i'uwa n kadanshi ka nam pa. <sup>21</sup> N dana d̄a t̄a ād̄a Ayahuda n Az̄ak̄ayimbi, i k̄as̄akpa ulinga u gbani-gbani i bono i tono K̄ashile, n i nekei ādu a d̄a u Vuzagbayin vu tsu Yesu.

<sup>22</sup> "Gogo na Ayinviki a K̄ashile† a t̄aw̄a t̄a w̄a v̄a a danai mu m bana a Urishelima, amma n yeve ili i na i kuya'an mu d̄e ba. <sup>23</sup> Amma a likuci dem, Ayinviki a K̄ashile a dana mu t̄a, i t̄a a kuk̄an̄a mu ali ugbashi, mi t̄a kpamu o kuso'o atakaci a gbani-gbani n ābund̄ai. <sup>24</sup> Amma mpa m bonoko wuma u v̄a ili i yoku ba, amma ulinga u na Vuzagbayin Yesu u zagbai mu n ya'an u da mi a kuciga ma shatangu. Dada n dana uma kadanshi ka kasingai k̄a K̄ashile n ucigi u ni.

<sup>25</sup> "N ya'ankai d̄a kadanshi ko tsugono tsu K̄ashile e mere m̄a d̄a a likuci kakau, gogo na, ād̄a dem yo kudoku ye kene mu ba. <sup>26</sup> Adama a nannai mpa m buwa n unushi a kubana w̄a d̄a ba. Vuza dem u kutadaka mu ba, a ayin a na K̄ashile ka kuya'anka yi afada. <sup>27</sup> N dana d̄a t̄a d̄e ili i na K̄ashile ka cigai i yeve r̄ak̄a, babu ili i te i na n sokongi d̄a.

<sup>28</sup> "Gogo na, mi t̄a o kufolono d̄a i l̄an̄a wuma u d̄a, i la'atangu ushiga u kpa'a ku K̄ashile ba, u na Ayinviki a K̄ashile e nekei d̄a yo okpo n tsugbayin, adama a na u tsula le t̄a nu mpasa m maku m̄a ni. <sup>29</sup> N yeve t̄a ayin a na baci n k̄as̄akp̄ai d̄a, n lum ma a'uwa mi t̄a a kutaw̄a w̄a d̄a. I t̄a ana nnama k̄at̄a a gala ushiga u K̄ashile a una gbani. <sup>30</sup> A k̄atsum̄a k̄a d̄a aza o yoku i t̄a a kusaba'a uye u mayun, k̄at̄a a ciȳa aza a na o kutono le o bono k̄açap̄a. <sup>31</sup> Yongoi ufobushi, k̄at̄a i ciba āȳa a tatsu a na mpa n ya'in n ād̄a. Kanna n kayin mpa a kukushe ukuna u d̄a, ali m m̄ashi.

<sup>32</sup> "Gogo na, n k̄as̄akpa d̄a t̄a e ekiye a K̄ashile. Cibai kadanshi ka kasingai k̄a K̄ashile! Kadanshi ka nam pa ki t̄a a kubank̄a d̄a, ki t̄a kpamu e kuneke d̄a ili i na yi a kuvana yo okpo i d̄a adama a na ād̄a aza a K̄ashile a d̄a. <sup>33</sup> N ci ya'an āshi a wuya n kuminya ku vuza, ko ikebe i vuza ba. <sup>34</sup> I yeve t̄a ayin a na mi n ād̄a n ya'an t̄a ulinga n ekiye a v̄a, adama a na m b̄an̄a k̄aci k̄a v̄a n aza o yoku. <sup>35</sup> N ya'anka d̄a t̄a nannai an agisana i ya'an ulinga k̄au, adama a na i b̄an̄k̄a aza a unambi. K̄at̄a i ciba n kadanshi ka na Vuzagbayin Yesu u danai, 'U la'a t̄a vi neke vuza ili, an va kisa.' "

<sup>36</sup> Ana u kotsoi kudana le nannai, da u kudangi u ya'in kavasa n ele. <sup>37</sup> Da raka vi le o bosoi m mashi, da a gitai kobongu yi. <sup>38</sup> Da adu e le a namgbai n kadan-shi ka na u ya'ankai le va, adama a na u dana le ta o kudoku e kene yi ba. Da o soki ni ali u uwai a kpantsu.

### Nwalu m Bulusu a kubana a Urishelima

**21** Ana tsu kasakpai nkoshi m gbara-gbara ma a Afisu, da tsu uwai a kpantsu a kubana o kotogu ko Kosu mejege. Ana kayin ka asai, da ci yawai Rodusu, da tsu banai kpamu a Patara. <sup>2</sup> Da ci ciyai kpantsu ku na ka kubanka tsu a idika i Finisiya, da tsu uwai ku da tsu kanai nwalu. <sup>3</sup> Ana ce enei kotogu ka Kuburu, da tsu kasakpai ka'a a ugula, da ci yawai a likuci i Taya vi Siriya. A Taya ta lo a cipakai n ucanuku u kpantsu. <sup>4</sup> Ana tsu uwai a likuci ya, da ci cinai aza o Kutoni de. Da ci shamgbai a kpa'a ku le ali ayin e cindere. Da Ayinviki a Kashile a cipai we le da a danai Bulusu kata u bana a Urishelima va ba. <sup>5</sup> Amma ana ayin e cindere a lazai, da tsu kanai kpamu uye kobolo n ali dem n amaci e le m muku n le, da o soki tsu ali a kakinu ka mala. Da tsu kudangi lo a kayala, da ci ya'in kavasa. <sup>6</sup> Da a danai tsu, "Sai ayin e re," da tsu uwai a kpantsu. Da ele tamkpamu a lazai o kubono a kpa'a.

<sup>7</sup> Ana tsu kasakpai Taya, da ci yawai Talamaya, da ci kyasanai n aza o Kutoni, ali da ci shamgbai lo kanna ke te. <sup>8</sup> Ana kayin ka asai, da ci yawai a Kasariya, da ci shamgbai u Filibu, vuza na u tsu dana uma kadanshi ka Kashile ka singai. Ayi wi ta a katsuma ka aza e cindere, † aza a na a bankai azusuki. <sup>9</sup> Wi ta ni nkere n nashi, aza a na kata e yevei mavali ba. A tsu dansa ta akaka a Kashile. <sup>10</sup> Ana ci yawai de, ci ya'in de ayin e re, keneki ko yoku kula ku ni ku da Agaba wu utu ta na a Yahuda. <sup>11</sup> Ana u tawai wa tsu, da u dikai kadambura ka Bulusu, da u shiyai kaci ka ni ene n ekiye n ka'a. Da u danai ili i na Ayinviki a Kashile a danai ni i da na, "Ta Ayahuda a Urishelima a kushiya vuza vu kadambura vu nan lo nannai, kata o bonoko yi o Roma."

<sup>12</sup> Ana Agaba u dansai u kotsoi, da atsu n aza o Kutoni a likuci i nan lo, tsu folonoi Bulusu kata u bana a Urishelima ba. <sup>13</sup> Da Bulusu wu ushuki, "Yi dai i zuwai da yi a mashi? Yi ta a kulangasa mu kadu. I yeve ta mi ta ufobushi adama a ugbashi a Urishelima. Mi ta kpamu a kufuda ma kuwa, adama a kula ku Yesu Kishi."

<sup>14</sup> Ana ce enei tsa kufuda tsa kanasa yi ba, da tsu danai, "Kasakpa Kashile ka ya'an ili i na u cigai."

<sup>15</sup> Ci geshe ba, da tsu lazai a kubana a Urishelima.

<sup>16</sup> Aza o Kutoni o yoku a ubon u Kasariya, da o soki tsu a kpa'a ku Nhasan. Ayi vuza va aza a Kuburu da vuza vu Kutoni n ayin a de.

### Bulusu u yawai a Urishelima

<sup>17</sup> Ana ci yawai a Urishelima, da aza o Kutoni a raba-sai tsu m mazanga. <sup>18</sup> Ana kayin ka asai, da Bulusu u banai n atsu adama a na we ene Yakubu, nu nkoshi m

gbara-gbara i ta na lo a ubuta u te raka. <sup>19</sup> Bulusu u kyasai le, da u danai le tsu na Kashile ka ya'in ulinga u ni n ayi a ubuta wa Azakayimbi.

<sup>20</sup> Da uma raka, aza a na a panai ili i nan lo dem, da a cikpai Kashile. Da a danai Bulusu, "Vuza tsu, ve ene ta Ayahuda ali akpan n abundai (kulaza 2,000) o okpoi aza o kutono Kashile. A ci ciga ta kpamu kutono Wilu u Musa. <sup>21</sup> Amma aza o yoku a dana ta vi ya'an ta kuyot-songusu wa aza a Israila a na i o kuyongo n Azakayimbi, kata a iwan Wilu u nam pa. Vu dana le ta kpamu kata a kida muku n le avaja, ko o tonon agadu e le ba.

<sup>22</sup> "Nini dai tsa kuya'an a pana baci arabali vi ta na? <sup>23</sup> Ya'an ili i na tsa kudana wu vi ya'an tsu. Ci ta n uma a nashi a na a ya'in akucina n Kashile. <sup>24</sup> Bolongu ekiye n uma a nam pa. Vu fobuso kaci ka nu adama a kadiva ka kutakpa nshinda adama a akucina a. Vu tsu-pa adama o kugbonduwo aci e le. Dada uma e kuyeve kadanshi ka na a ya'in adama a nu a'ua a da. I ta e kuyeve a na vi ta o kutono Wilu u Musa. <sup>25</sup> A ayin a na a lazai, tsu dana ta Azakayimbi ili i na a kuya'an. Tsu dana le ta kata a takuma ili i na a kidakai kamali ba, kata kpamu a takuma agifa ba, a takuma kpamu ili i na a pindarai kudeku ku ni da i kuwai ba. Tsu dana le ta kpamu a kasakpa kuya'an tsugbani."

<sup>26</sup> Da Bulusu wu ushuki n ufolu u le. Ana kayin ka asai, da u banai u ya'in kadiva ka kutakpa nshinda n uma a da u banai a A'isa a Gbayin. Da u salai kanna ka na o kukotso ili ya akucina i na i a kuya'an adama a na yaba dem a kanna ka nan lo a ya'an ka yi alyuka.†

### A kanai Bulusu a A'isa a Gbayin

<sup>27</sup> Ana ayin a kadiva ka a kanai kulaza, Ayahuda o yoku a na a utai a ubon wa Asiya e enei Bulusu a A'isa a Gbayin, da a ciyai uma n abundai a kana kushika Bulusu. <sup>28</sup> Da a kanai kaca'a, "Aja'a a tsu, bankai tsu! Vu-ma vu nam pa u ci yongo ta a kubansa a ubuta kakau n u langasai uma a ubuta u Wilu u tsu u na e nekei Musa, kobolo n A'isa a Gbayin. Ali u tuka ta n ili i wono a A'isa ana u uwakai n Azakayimbi punu." <sup>29</sup> A ayin a na a lazai a sa'wa ta kene Bulusu n vuza va aza a Afisu vu na e ci deke Tarafima a likuci ya, a danai Bulusu u uka yi ta a A'isa a Gbayin a.

<sup>30</sup> Ali aza a likuci a a cigai kudengusa vishili, da uma a a gitai kuya'an wupa. Da a kanai Bulusu, da o ronoi ni pulai va A'isa. Gogo lo, da a bayangi utsutsu wa A'isa wa. <sup>31</sup> Uma a a ciga ta kuna Bulusu, ana kovonshi vo osoji vu Roma †† u panai uma a Urishelima dem i ta a kuciga a shilika. <sup>32</sup> Da u ya'in gogo'o, da u sumai da u banai u lansai osoji n anan jagaba e le, da a banai a ubuta u na uma a a shanai. Ana aza a vishili e enei kovonshi n osoji a ni, da a kasakpai kulapa Bulusu.

<sup>33</sup> Da kovonshi va u zuwai osoji a kanai Bulusu, da a shiyai ni n ikani i re. Da u yevei we ecei uma a ko ayi da ya, n yi dai kpamu u ya'in. <sup>34</sup> Da uma o yoku o orukpoi ili i yoku kau. Aza a na a buwai kpamu o orukpoi ili i yoku kpamu kau. I ta kpamu o yoroli n

† "Aza e cindere" a nam pa i ta a kadanshi ka uma e cindere a na a zagbai adama a na a bankai e peceke agapa ilikulya'a. Azu. 6:1-7.

†† Kovonshi vo osoji vu Roma u tonoi n osoji kakpan ke te (1,000).

abundai, ali kovonshi va u pana ili i na i a kudansa ba. Da u danai osoji a a dika Bulusu va a kubana a kunu ko osoji. <sup>35</sup> Ana a yawai a idasakpatsu, da uma a o doku da a ya'in wupa n abundai, ali a cigai kulapa Bulusu. Da osoji a dikai ni a avangatsu e le, ta lo a kuna yi. <sup>36</sup> Da kobolo ka uma ka ka kanai kutono le n a danai, "Unai ni, unai ni!"

### Bulusu wu ushuki kabundai ka uma ka

<sup>37</sup> Ana osoji a dikai Bulusu va a kubana asuvu, da u danai kovonshi va, "N ya'an kadanshi kenu?"

Kovonshi va u ya'in mereve, da we ecei ni, "Vu tsu dansa ta Cihelene? <sup>38</sup> Avu vuza va aza a Masar da, vuma vu na u dengusai vishili ayin o yoku, avu da vuzagbayin va aza a vishili n abundai, ali akpan a nashi (4,000) da da vi dikai le a kubana a kakamba ka ba?"

<sup>39</sup> Da Bulusu wu ushuki 'A'la, mpa Kayahuda ka'la, ta de likuci i va yi Tarusu, likuci i gbayin a Silisiya. Mi ta ufolu u nu, mi ta a kuciga ma ya'an kadanshi n kobolo ka uma ka." <sup>40</sup> Da kovonshi va u danai ni u ya'an kadanshi. Da Bulusu u dengai kashani, da u ya'ankai uma a n kukiye, da uma a a padai bini, da u ya'ankai le kadanshi n Ciyahuda.

**22** Bulusu u ya'in kadanshi u danai, "Aza a va n isheku i va dem, panakai mu n dansa n kaci ka va." <sup>2</sup> Ana kabundai ka uma ka panai Bulusu u ya'ankai le kadanshi n Ciyahuda, † da a dasangi shiriri.

<sup>3</sup> Da da Bulusu u danai, "Mpa umaci wa Ayahuda u da, a matsai mu a likuci i Tarusu vi Silisiya, da kpmu n kumbai a Urishelima. Mo okpo ta kapilishi e ekiye a Gamaliya. U pilisakai mu n tono Wila raka wi ikaya i tsu. Mo okpoi vuza vu kataci vu kutono Kashile n ili raka i na n kuya'an. Mi ishi ta tsu na yi anana. <sup>4</sup> N tsu takacika ta vuza na baci de dem u tonoi Uye u Vuzagbayin, ali da n zuwai a unai aza o yoku. Aza o yoku kpmu n kanai le, da n zuwai a ugbashi. N ci kebece ba, ko n kana ali ko amaci. <sup>5</sup> Mogono ma anan ganu n aza e Kusheshe raka a kudana ta ukuna u nan lo mayun da. Ali mi isai katagarda ka akaka we le a kubana wa Ayahuda a Dimaska. Katagarda ka akaka ka nan lo ke neke mu ta utsura n reme de aza o Kutoni kata n tuka a Urishelima. N wala n ele n ikani ushiyi e ene kata kpmu a bana o so'lo atakaci a Urishelima.

### Bulusu u danai tsu na wi isai kula ku Yesu

<sup>6</sup> "Kanna ke te n kanna a kaci, mpa a kuyawa a Dimaska, da da kutashi ka abundai ku utai gadi da ka akanai mu. <sup>7</sup> N yikpai a idika, da m panai kalakatsu e kudeke mu, 'Shawulu, Shawulu, yi dai i zuwai da vi a kutacika mu?"

<sup>8</sup> "Da mu ushuki, 'Vuzagbayin, avu da ya?"

"Da wu ushuki, 'Mpa da Yesu vu Nazara. Vi ta a kutaka mu nu mballa n abundai n atakaci kpmu.' <sup>9</sup> Uma a na i kobolo nu mpa e enei kutashi ka, amma a pana kalakatsu ka ba.

† Uma a Urishelima a tsu dansa ta n Ciyahuda. A ya'in mereve ana a panai Bulusu a kudansa n kelentsu ke le.

<sup>10</sup> "Me ecei, 'Vuzagbayin, yi dai vi cigai n ya'anka wu?"

"Vuzavagudu wu ushuki, 'Denga vu bana a Dimaska. Vi yawa baci a Dimaska, i ta a kudana wu ili i na va kuya'an.' <sup>11</sup> Kutashi ku utsura ku nan lo ku bonokoi mu kayimba, sai ana kaja'la ka va ko ronoi mu a kubana a Dimaska.

<sup>12</sup> "Vuza kula Hananiyan u yongo ta de. Vuma vu Kashile da a ubuta u kutono Wila. Ayahuda raka o ci yongo ta a kucikpa yi. <sup>13</sup> U tawai wa va, da u shamgbai devu nu mpa u danai, 'Vuza va Shawulu, ene ubuta.' Gogo va lo, da me enei ni.

<sup>14</sup> "Da da u danai mu, 'Kashile ki ikaya ka tsu ka zagba wu ta vi yeve ili i na u cigai, kata kpmu ve ene Vuza Cida vu doku vu pana kpmu kadanshi ka ni. <sup>15</sup> Va kudika ta akaka a ni a kubanka a ubuta dem, vu dana uma raka ili i na ve enei da kpmu vu panai. <sup>16</sup> Gogo na, yi dai vi a kuvana? Denga vu zuwa le a ya'anka wu kusumbu ka akucina, kata unushi u nu u ya'an uzali. Ya'an ili i nam pa, vi baci e kudeke kula ku Vuzagbayin.' "

### Kashile ka suki Bulusu wa Azakayimbi

<sup>17</sup> Bulusu u lya'i kelime n kadanshi, "Kanna ke te, ana m bonoi a Urishelima, mpa a kuya'an kavasa a A'isa a Gbayin, da me enei ili tsalatani. <sup>18</sup> Da me enei Vuzagbayin a kuya'an kadanshi. U danai, 'Gogo lo, kasakpa Urishelima, adama a na uma a likuci a a ushuku n akaka a nu a na vi ya'in adama a va ba.'

<sup>19</sup> "Da mu ushuki Vuzagbayin, 'Ele feu e yeve ta tsu na n kanasai aza o Kutoni a unu a avasa kakau, da n lapai aza a na e nekei adu n avu. <sup>20</sup> A una ta Istifanu adama a na u ya'in kadanshi ka nu, da n shamgbai de n dokushi le. Mpa da bili mi indai ntogu n uma ana a unai ni va.'

<sup>21</sup> "Da da Vuzagbayin u danai mu, 'Denga vu bana, mi ta a kusuku wu da'in a ubuta wa Azakayimbi.' "

<sup>22</sup> Kabundai ka uma ka ka padai bini, sai ana Bulusu wu ulai udani u nan lo, "Azakayimbi," da ta na gbende vi le n kalakatsu ke te o orukpoi, "Dika vuma vu na wi tsu nam pa! Unai ni! U yotso u yongo n wuma ba." <sup>23</sup> O orukpoi, n o fodoi ntogu n le, n e kenuki kpmu kayala e ekiye, n a vishangi a wunlai.

### Bulusu n kovonshi vo osoji

<sup>24</sup> Kovonshi vo osoji vu Roma u zuwai a dika Bulusu a banka yi a ubuta wo osoji, a faba yi de m mashauri kata e ece yi. U ya'in nannai, adama a na u ciga ta u yeve yi dai i zuwai da uma i a kuya'anka Bulusu kaca'la nannai. <sup>25</sup> Ana a shiyai Bulusu a kulapa, da Bulusu u danai jagaba vo osoji vu na vi lo kashani ka, "U ga'an wu ta vu faba vuza va aza o Roma babu na a ya'ankai ni afa da?"

<sup>26</sup> Ana jagaba va u panai nannai, u banai u kovonshi vi ni dem da u danai, "Yi dai va kuya'an? Vuma vu nam pa vuza va aza o Roma da."

<sup>27</sup> Kovonshi da u banai u Bulusu, da we ecei, "Dana mu, avu vuza va aza o Roma da?"



Bulusu wu ushuki, "E, ta nannai."

<sup>28</sup> Da kpamu kovonshi va u danai, "Ikebe n ̄bund̄ai i da n tsupai adama a na mo okpo vuza va aza o Roma."

Amma Bulusu wu ushuki ni, "A matsa mu t̄a tsu vuza va aza o Roma."

<sup>29</sup> Osoji a na e sheshei a ya'anaka yi keci da a kucikpai a ̄kas̄ak̄pai Bulusu gogo'o, ana a panai ayi vuza va aza o Roma da. Kovonshi vi le kpamu u panai wovon adama a na u zuwa le t̄a a shiya yi, kat̄a a faba yi.

### Bulusu u ya'in kadanshi n aza e Kusheshe

<sup>30</sup> Ana kayin kasai, da kovonshi va u cigai u yeve ko yi dai i zuwai da aza e kelime a Ayahuda a tukai nu nsata adama a Bulusu. U zuwai a shikpa Bulusu, da kpamu u zuwai anan ganu vu gbagba'in n aza e Kusheshe a ya'in obolo. U zuwai a uka punu m Bulusu, kat̄a u shamgba kelime ke le.

**23** Da Bulusu u gbotoi aza e Kusheshe a n ashi a ni magaba derere, da u danai le, "Aza a va, mpa n neke t̄a wuma u va Kashile mayin, ali n gogo na mi t̄a a kuya'an nwalu n va mayin n ayi." <sup>2</sup> Da Hananiyan mogono ma anan ganu ma zuwai uma a na i lo kashani devu n ayi, a dukpa yi un̄a. <sup>3</sup> Da Bulusu u danai ni, "Kashile feu ki t̄a a kubasa wu, avu vi t̄a an kaka'a ka vilya, babu ariba! Da vu kodoi Wil̄a ana vu zuwai a lapai mu. Nini dai avu vuma vu gbani-gbani va kuya'anaka mu afada?"

<sup>4</sup> Aza a na i lo kashani devu m Bulusu a danai ni, "Yi dai i zuwai da vi shikai mogono ma anan ganu vuza vu Kashile?"

<sup>5</sup> Da Bulusu wu ushuki, "N nusa t̄a, aza a va. Mpa n yeve a na ayi da mogono ma anan ganu ba. Amma wi t̄a a udani a Katagarda ka Cida, 'Kat̄a vi shika vuzag-bayin vi kelime vu nu ba.'" <sup>†</sup>

<sup>6</sup> Da Bulusu we enei aza o yoku ele As̄adukiya a da n Afarishi. Da u dengusai kalakatsu ka u, u danai, "Aja'la va, mpa feu Kafarishi ka'la, maku ma Kafarishi kpamu. Adama a na mpa n neke t̄a ka du ka va a ubuta wu ukpa n kudenga ku wuma, i dada i zuwai da a kuya'anaka mu afada."

<sup>7</sup> Da kadanshi ka ka tukai m mawansa a katsum̄a ka Afarishi n As̄adukiya a. <sup>8</sup> Ele As̄adukiya a a ushuku n alingata ba, ko akpisa, ko vuza na u kuwai u denga n wuma ba. Amma Afarishi a ushuku t̄a n kadanshi ka nan lo mayin. <sup>9</sup> Da kaka'a n ̄bund̄ai ka dengai a ubuta wa. Nlum n Wil̄at̄ n yoku aza a na i Afarishi da a kanai kuya'an kadanshi ka na a kubank̄a Bulusu, da a salai, "Atsu ce ene ili i na u ya'in i yoku i gbani-gbani ba. U galan ba kalingata ko k̄akpisa ka'la ka ya'ankai ni kadanshi."

<sup>10</sup> Ana mawansa ma ma yimkpai n ̄bund̄ai a ubuta wa, da kovonshi va u panai wovon, ta lo a ya'anaka Bulusu gbani-gbani ana i o kurono yi. Da u ya'ankai osoji a ni kadanshi a bana a isa Bulusu va n utsura a ubuta u le, a banka yi a kpa'a ko osoji.

<sup>11</sup> Ana kayin ka ya'in, da Vuzagbayin Yesu u t̄awai u Bulusu u danai ni, "Shamgba n uneki u ka du ka nu n

utsura, tsu na vu danai kadanshi ka va a ubuta u Ur-ishelima, ta kpamu vu kudana kadanshi ka va nannai wa aza o Roma."

### E sheshei kuna Bulusu

<sup>12</sup> Ana kayin ka asai, da Ayahuda o yoku a ya'in un̄a u te da e sheshei kuna Bulusu. Da a ya'in akucina a kulya'a ba, o kuso'o ba, sai a una yi. <sup>13</sup> Aza a na e sheshei kuna yi va a la'a t̄a uma amangere. <sup>14</sup> Da a banai u anan ganu vu gbagba'in aza e kelime, da a danai le, "Ci ya'an t̄a akucina a gbayin tsa kulya'a ba, tso kuso'o ba, sai tsu una vuma vu nan lo. <sup>15</sup> Adama a nan lo ad̄a aza a gbara-gbara n aza e Kusheshe danai kovonshi u tuk̄a da n ayi adanshi yi t̄a a kuciga kudoku keshe yi kadanshi ka mayin. Atsu tamkpamu ci t̄a ufobushi adama a na tsu va'wan yi, kat̄a tsu una yi a uye."

<sup>16</sup> Amma da maku ma taku vu Bulusu ma panai ili i na i e kusheshe, da u banai de a kpa'a ko osoji, da u tonukoi ni. <sup>17</sup> Da Bulusu u dekei jagaba vo osoji vi yoku da u danai ni, "Pura kolobo ka nam pa ka a kubana u kovonshi vu nu dem. Wi t̄a n ili i singai i na wi a kuciga wa dana yi." <sup>18</sup> Da vuma va wu ushuki, da u purai kolobo ka a kubana u kovonshi.

Da vuma va u ya'in kadanshi n kovonshi vi le dem, u danai, "Vuza vu ugbashi vu nan de va Bulusu u dana mu t̄a n tuk̄a wu n vuma vu nam pa va, adama a na wi t̄a n ili i na u kudana wu."

<sup>19</sup> Da kovonshi va u dikai ni da u zuwai ni a kupayan ku ni, da u bankai ni kakambu ke te. Da we ecei ni, "Yi dai vi a kuciga va dana mu?"

<sup>20</sup> Da wu ushuki, "Uma o yoku i t̄a a kuciga a banka Bulusu va a ubuta wa aza e Kusheshe ka Ayahuda mkpa'la. I a kudana i t̄a a kuciga e yeve ili i yoku adama a Bulusu. <sup>21</sup> Kat̄a vu ushuku ba, uma i t̄a lo kashani ali uma amangere ushedeki i t̄a a kuciga a kuna yi. A kucina t̄a ele a kulya'a ili ba, o kuso'o ba, sai a una yi bi'i. I t̄a a kuvana vu ushuku n ili i na a kudana wu dem."

<sup>22</sup> Da kovonshi va u kushei ni, "Kat̄a vu kas̄ak̄pa vuza u yeve a na vu danai mu kadanshi ka nam pa ka ba." Da jagaba va u danai kolobo ka ka laza.

### A suki Bulusu a ubuta u Gomuna Filiku

<sup>23</sup> Da kovonshi va u dekei anan jagaba o osoji o yoku e re, da u danai le, "Dana osoji amangatawenre (200) o fobuso, kat̄a o soku Bulusu a kubana a Kasariya n viyum kuci vu kayin vu nan lo, i dika kpamu osoji amangatatsunkupa (70) a kumba odoku, osoji o yoku kpamu amangatawenre (200) e ene nu nsara n le.

<sup>24</sup> L̄ans̄ak̄ai Bulusu va kodoku u kumba i lan̄a yi mayin i ciya i yawaka yi u Gomuna Filiku n alafiya a ni."

<sup>25</sup> Da kovonshi va u danai katagarda ka nam pa a kubana u gomuna:

<sup>26</sup> "Mpa Kaladiya Lisiya, mi t̄a a kusu'uku wu n ikyashi i nam pa, Vuzagbayin Gomuna Filiku:

<sup>27</sup> "Uma o yoku a da a kanai vuma vu nam pa va i t̄a a kuciga kuna yi. Amma ana m panai ayi vuza va aza o

† 23:5 Kut. 22:28.

Roma da, da n suki osoji o yoku o soku yi adama a na a isa yi. <sup>28</sup> Da n dikai ni a kubana a ubuta wa aza e Kusheshe a gbara-gbara adama a na n yeve ko yi dai u ya'in. <sup>29</sup> Da n yevei kadanshi ko kutoni ke le ka'a n Wila u le, ili i nan lo i yawa kuzuwa vuza a ugbashi ko a una vuza ba. <sup>30</sup> Amma da vuza yoku u danai mu uteku u na i a kuciga a una yi. I da i zuwai da n ya'in gogo'o, da n suki ni a kubana wa nu, n dana ta de kpamu aza a kadanshi a a tuka n kadanshi ke le wa nu."

<sup>31</sup> Da osoji a a ya'in ili i na jagaba vi le u danai le a ya'an. I da i zuwai da a dikai Bulusu n kayin ka nan lo a kubana a likuci ya Antipatari. <sup>32</sup> Ana kayin ka asai, da osoji a na i e ene da o bonoi. Aza a na i gadi vo odoku da a lazai n ayi a kubana Kasariya. <sup>33</sup> Ana a yawai a Kasariya, da e nekei katagarda ka akaka ka kobolo m Bulusu va dem u gomuna. <sup>34</sup> Ana gomuna wi e kukece katagarda ka, da we ecei Bulusu va ko ubon we ene u da wi. Da Bulusu wu ushuki, "Ubon u Silisiya."

<sup>35</sup> Da gomuna va u danai, "Mi ta a kupanaka wu, uma a a tuka baci nu nsata n le." Ana u kotsoi kadanshi ka ni, da u danai a kana Bulusu wo okpo an vuza vu ugbashi punu e kefeku ka na Hiridut u ma'i.

#### Filiku u ya'ankai Bulusu afada

**24** Ana ayin a tawun a lazai, da uma o yoku a banai a Kasariya adama a na a banka nu nsata m Bulusu. Ele da anan Hananiyan mogono ma anan ganu, n aza a gbara-gbara a Ayahuda o yoku, n keyevikawila ko yoku e ci deke yi ta Tatulu. <sup>2</sup> Ana e dekei Bulusu punu asuvu, da Tatulu u danai vuzagbayin vi idika kadanshi ka na i a kushikasa Bulusu. U danai, "Vuzagbayin Filiku, vu tuka ta n aza a tsu m matana ali aya n abundai a na vi ya'in tsugono. Vi ya'an ta kpamu ulinga n kuyeve ku nu adama a na vu tuka n kusaba'a ki ili a idika i tsu n ubuta u uma a tsu dem. <sup>3</sup> Uma dem a ya'an ka wu ta ogodiya m mazanga babu uteku n kula adama a ili i singai i na vi ya'in, Filiku. <sup>4</sup> Amma mi ta ufolu u nu n ciga mo o'uso wu ba adama a mariki ma nu. Panaka mu ili i na n kutonuko wu, adama a vuma vu nan lo n ili i na u ya'in. <sup>5</sup> Ci ciya yi ta a kudengusa adu a uma. Vuma va ayi da vuza na u tsu zuwa Ayahuda o yongo a kudengusa vishili a ubuta u tsugono tsa aza o Roma. Ayi da vuzagbayin va aza a vishili a na e ci deke Aza a Nazara. <sup>6</sup> U sa'wa ta kuya'an ili i na yi ili i wono a kubana a ubuta wa Alisa a Gbayin a tsu. [ <sup>7</sup> Ci ishi ci ciga kuya'an ka yi afada uteku u na Wila u tsu u danai, amma da Lisiya jagaba vo osoji u fabanai ni wa tsu n utsura. Amma da Lisiya va u danai tsu tsu tawa wa nu, tsu dana wu unushi u na u ya'in dem a ubuta wa afada u nu.] <sup>8</sup> Ayi ta na wi ta a kudana wu ili i na u ya'in va mayun n unu u ni, ve ecei baci mayin."

<sup>9</sup> Da Ayahuda a na a buwai, a ushuki n ili i na Tatulu va u danai, ali da a danai mayun da.

#### Bulusu wu ushuki Gomuna Filiku

<sup>10</sup> Da gomuna va u nekei Bulusu va kabanga u ya'an kadanshi, da u danai, "Vuzagbayin, n yeve ta avu ayin

dem vi ci ya'an ka ta uma afada a singai. Mpa n ya'an ta mazanga ana a fudai a tuka mu a ubuta wa afada u nu, n ya'an kadanshi n kaci ka va. <sup>11</sup> Vi inda baci, ayin a la'a kupa n e re ba, ana n tawa a Urishelima adama a na n cikpa Kashile a Alisa a Gbayin. <sup>12</sup> Mpa n ya'an kananai n vuza a Alisa a Gbayin ba, ko n ya'an vishili ko a kunu ka avasa, ko a likuci. <sup>13</sup> Uma a nam pa a a kufuda a dana ili i na a danai adama a va mayun da ba.

<sup>14</sup> "Mu ushuku ta mayun da n tono Uye u Vuzagbayin, amma da a danai uye u nam pa u mayun u da ba. Mi ta o kutono Kashile ki ikaya ka tsu. N tono ta kpamu Wila u Musa n ili i na Eneki a danai. <sup>15</sup> Mi ta n a-pala a ubuta u Kashile wi ta a kudengusa aza a usubi n aza a gbani-gbani dem a kasaun, uteku u na aza a kadanshi a nam pa a a danai. <sup>16</sup> Adama a nannai n ci yongo ta mayin n Kashile kobolo n uma dem.

<sup>17</sup> "N kashaka ta Urishelima ali aya n abundai. N bono ta n ikebe adama a na m banka aza a va. M bono ta kpamu adama a na n ya'an ka Kashile alyuka. <sup>18</sup> Aza a na i a kushika mu gogo na, a ayin a na e enei mu a Alisa a Gbayin, mi ta a kushatangu a kadiva ka na ko okpoi mu mayun n ya'an adama a na n takpa nshinda. Uma i lo devu nu mpa ba, babu vuza na u shilika'i.

<sup>19</sup> Ayahuda o yoku a na a utai a idika i Asiya feu, i ta lo a ubuta wa i baci a kuya'an kadanshi ka wi ishi u ga'an a ya'an lo. <sup>20</sup> Uma a na i na a dana wu unushi u na n ya'in, a dana wu kpamu i na a ciya n ya'in a ubuta wa Aza e Kusheshe, a ayin a na a ya'ankai mu afada.

<sup>21</sup> Kadanshi ka na a kufuda a tuka a ubuta wa afada u nam pa ke te ka'a, ana n ya'in lo a ubuta wa, n danai, 'I tuka mu ta a ubuta wa afada adama a na mu ushuku ta n ukpa n kudenga ku wuma.'"

<sup>22</sup> Amma gogo na, Gomuna Filiku u yeve ta Uye u Vuzagbayin n abundai, da u shamkpa'i le. U danai, "Sai ayin a na Kovonshi Lisiya u yawai, kata n yeve kukidaka yi afada." <sup>23</sup> Da u zuwai jagaba vo osoji wi inda yi, amma kata u zuwa yi a kunu ku ugbashi ba, kata kpa-mu u sang'a aja'la a ni a bana e ene yi ba.

#### Bulusu u ya'in kadanshi n Filiku

<sup>24</sup> Ana ayin e re a lazai, da Filiku va u yawai n vuka vi ni. Kula ku ni ku da Durusila, ayi Kayahuda ka'a. Da a suki vuza yoku u tawa m Bulusu, da a panakai ni kadanshi ka na u danai adama e uneki u kadu n Yesu Kishi. <sup>25</sup> Da Bulusu u ya'ankai ni kadanshi uteku u na o kuyongo n usubi, uteku u na kpamu a kukanaka kaci ke le, n afada a na a kutawa. Adama a nannai, da Filiku u panai wovon n abundai. Da u danai Bulusu, "U yawa ta. Kasha'ka nannai, vi ta a kufuda va laza bili, n ciya baci ayin mi ta e kudeke wu kpamu." <sup>26</sup> Ayin n abundai, Filiku u suku ta kata a bana e deke Bulusu, adama a na u ya'an kadanshi n ayi. Adama a na wi ta a kinda ko Bulusu wi ta e kuneke yi ikebe adama a na u kasha'ka yi.

<sup>27</sup> Ana aya e re a lazai, da a suki Filiku a ubuta u yoku. Dada vuma vi yoku u lya'i tsugomuna, ayi da Poruku Fesata. Adama a na ayi wi ta a kuciga u ciya ucigi a

ubutā wa Ayahuda, da Filiku u zuwai Bulusu u yongo a kunu ku ugbashi.

### Bulusu u Fesata

**25** Fesata u yawai a Kasariya adama a na u k̄aṅa ulinga u gomuna. Ana ayin a tatsu a lazai, da u denḡai a Kasariya da u yawai a Urishelima. <sup>2</sup>Da anan ganu vu gbagba'in n azagbagba'in a Ayahuda a gasai n gomuna va, adama a na a dana yi kadanshi ke le a ubutā wa afada u Bulusu. <sup>3</sup>Da o folonoi ni u bonoko m Bulusu a Urishelima. A ciga t̄a u d̄ika Bulusu a kutawā de adama a na a va'wan yi a uye, k̄at̄a a una yi. <sup>4</sup>Da Fesata wu ushuki le, "I t̄a a kuk̄as̄akp̄a Bulusu de a Kasariya. Mpa n k̄aci k̄a v̄a me kugeshe ba, mi t̄a a kutawā ma bana de. <sup>5</sup>Vuma vu nam pa va u nusa baci, k̄as̄akp̄ai aza a gbar̄a-gbar̄a a bana nu mpa k̄at̄a a tuk̄a n unushi wa."

<sup>6</sup>Da Fesata u shamgbai de a Urishelima ali ayin kunl̄ai a kubana kupa. Da u denḡai, da u bonoi a Kasariya. Ana kayin ka asai, da u danai o bolongu a ubutā wa afada, k̄at̄a kpamu a tawā m Bulusu. <sup>7</sup>Ana Bulusu u yawai, da azagbagba'in a Ayahuda a na a ut̄ai a Urishelima a git̄ai kudana vuzagbayin va nsata n ābund̄ai. Amma a fuda o yotsongu ayi u ya'an t̄a ili i nan lo ba, ko kenu. <sup>8</sup>Ana vuzagbayin va we ecei ni, da Bulusu wu ushuki, "Mpa n nusa ba, ko a ubutā u Wil̄a wa Ayahuda, ko a ubutā w̄a A'is̄a a Gbayin, ko a ubutā u tsugono tsa aza o Roma."

<sup>9</sup>Ana Fesata wi a kuciga Ayahuda a pana uyo'o u ni, da we ecei Bulusu, "Ko vi t̄a a kufuda a banka wu a Urishelima adama a na n ya'anka wu afada de?"

<sup>10</sup>Amma da Bulusu wu ushuki u danai, "A'ia, mi t̄a na kelime ka kpa'la ku mogono ma afada mo Roma. Vi t̄a a kufuda va ya'anka mu afada na. Avu vi yeve t̄a n nusaka Ayahuda ba. <sup>11</sup>N ya'an baci unushi u na u yawai a una mu, mpa ma ku'liwan n kuw̄a ba. Amma n ya'an baci ili yu unushi ba, ko avu ko vuza yoku u kufuda u kuneke mu e ekiye a Ayahuda a nam pa ba. Ele i t̄a a kuciga a una mu. N folono wu t̄a a banka nsata n nam pa a kubana u Mogono Kaisa, k̄at̄a ayi u ya'anka mu afada a."

<sup>12</sup>Da Fesata va u sheshei n aza o odoki a ni, da wu ushuki ni, "Ana vu folonoi a banka wu u Mogono Kaisa, i t̄a a kubanka wu u mogono wa."

### A dikai Bulusu wa Agaripa Mogono

<sup>13</sup>Ana a ya'in ayin e re, da Mogono Agaripa me ire, † u yawai adama a na we ene Fesata alavu. Vuka vu mogono ma kula ku ni ku da Baranisi u taw̄ai kobolo n ayi. <sup>14</sup>A ya'an megeshe ba, da Fesata u danai Mogono Agaripa ukuna u Bulusu. Da u danai ni, "Vuza vu ugbashi vi yoku wi t̄a na, vuza na Filiku u k̄as̄akp̄ai mo okpo n ya'anka yi afada. <sup>15</sup>Ayin a na mi ishi a Urishelima, anan ganu vu gbagba'in n azagbagba'in a Ayahuda

† Vuma vu nam pa va ayi da maku mā Hiridu Agaripa a dana tsu t̄a ukuna we esheku Hiridu Agaripa va a Azu. 12:1-22. Kula ku te ku da i n esheku a ni.

da o yoku a tuk̄a mu t̄a n kadanshi ka vuma vu nan lo va, da o folonoi mu n kidaka yi afada."

<sup>16</sup>Da u danai le, "Atsu aza o Roma ci n agadu a na ci kidaka vuza afada ba, sai a banka kadanshi ka a ubutā wa afada n vuza vu unushi va lo n aza a na a tuk̄ai n kadanshi k̄a ni n āshi n āshi. <sup>17</sup>Ana a taw̄ai na, mpa n lanḡas̄a ayin ba. Ana kayin ka asai, da a d̄as̄angi a ubutā wa afada, da n zuwai a tuk̄a n ayi punu. <sup>18</sup>Ana aza e kusheshe a a tuk̄ai n kadanshi ka a ubutā wa afada, m pana unushi u wuya u na n cigai m pana ba. <sup>19</sup>Kadanshi ka nam pa ka d̄ada kadanshi ka vuza yoku vu na e ci deke Yesu vuza na u kuw̄ai. Amma Bulusu u ya'in kananai n ele, u danai Yesu va wi t̄a n wuma, wi ukp̄a ba. <sup>20</sup>N ciȳa uteku u na mā kuciya mayun vu kadanshi vu nam pa ba. Da me ecei Bulusu ko u kufuda wa bana a Urishelima, adama a na a bana a ya'anka yi de afada. <sup>21</sup>Amma da Bulusu u folonoi mogono ma gbayin ma ma panaka yi kadanshi ka na wi n ka'la. Da n danai a zuwa yi lo a ugbashi bi'li, sai ayin a na n fobu-soi, k̄at̄a n suku a banka yi u Kaisa."

<sup>22</sup>Da Agaripa u danai Fesata, "Mi t̄a a kuciga ma pana ili i na vuma vu nam pa wa kudansa."

Da Fesata u danai, "Vi t̄a a kufuda va panaka yi mkpa'la."

### Bulusu u ya'ankai Agaripa kadanshi

<sup>23</sup>Ana kayin ka asai, da Agaripa m Baranisi a k̄aḡai a kuyawa a ubutā u kefeku ko obolo, n azagbagba'in a anan jagaba, n azagbagba'in a likuci. Da a suki e deke Bulusu, da a yawai n ayi. <sup>24</sup>Da Fesata u ya'in kadanshi n k̄abund̄ai ka uma ka, da u danai, "Mogono Agaripa, n azagbagba'in a nu, n omoci a nu, lan̄ai vuma vu nam pa! Ayahuda a na i a Urishelima n Kasariya a taw̄a t̄a w̄a v̄a da a gbagbalai kuruva mu, n zuwa a una yi.

<sup>25</sup>Amma uteku u na n lan̄ai ni, u ya'an ili i na n kuna yi ba. Amma ayi a k̄aci k̄a ni u folono t̄a a banka kadanshi k̄a ni a ubutā u mogono ma gbayin mo Roma, da ta na mpa n sheshei m banka yi de. <sup>26</sup>Mpa n yeve ili i na n kudana adama a vuma vu nam pa ba. I da i zuwai da n tuk̄ai ni e kelime k̄a nu, adama a na ve ene avu a k̄aci k̄a nu, Mogono Agaripa. Tsu godumo baci kadanshi k̄a ni mayin, mpa n kuciya t̄a ili i na ma kudana adama a ni. <sup>27</sup>U galan n suku n vuza ugbashi a kubana u mogono ma gbayin, babu unushi u na n ciȳai w̄a ni ba."

### Bulusu u nekei mogono wushuki u kadanshi

**26** Da Agaripa u danai Bulusu, "Gogo na, vi t̄a a kufuda va ya'an kadanshi."

Da Bulusu u dengus̄ai kukiye ku ni, da u yevei u git̄ai kuya'an kadanshi ka na k̄a kut̄ak̄a yi, da u danai, <sup>2</sup>"Vuzagbayin Mogono Agaripa, n ya'an t̄a maz̄anḡa n ābund̄ai adama a na vi neke mu t̄a k̄abanḡa n ya'an kadanshi anana uteku u na aza a v̄a a tuk̄ai nu nsata n v̄a w̄a nu. <sup>3</sup>Mpa n yeve t̄a vi yeve t̄a ili i nan lo dem a k̄atsum̄a ka agadu ka Ayahuda mayin. Gogo na, n ciga t̄a vi reme kaḍu vu panaka mu mayin.

<sup>4</sup>“Ali mpa maku, Ayahuda e yeve tã idãshi i na n ya'in kobolo n ele ali a likuci i vã n Urishelima kpamu, aza a gbara-gbara e yeve mu tã. <sup>5</sup>E yeve tã mpa Kafarishi kala, ali n ayin a ðe, ali n gogo na mpa vuza kutono Kãshile ða. Wilã wa Afarishi u la'a tã wilã wa Ayahuda u na u buwai. Aza a gbara-gbara a a dansa tã ili i nam pa dem mayun ða, a ciga baci. <sup>6</sup>Gogo na mi tã a kashani kelime kã nu n neke tã kaðu kã vã a ubutã wu uzuwakpani u Kãshile u na u ya'in n ikaya i tsu n ayin a ðe. <sup>7</sup>Uzuwakpani u ða ða uteku u na umaci kupa n u re u tsu wa u kutono Kãshile kanna n kayin. Uzuwakpani wa wi tã a kutukã n aãa'ã. Vuzagbayin mogono, ili i nan lo ya i ða ða i zuwai Ayahuda a tukã nu nsata n vã wã nu. <sup>8</sup>Yi ðã i zuwai ða i kãðã kushuku an Kãshile kã kudengusã uma n wuma?”

<sup>9</sup>“Mpa n kãci kã vã mi ishi tã n ciga n ya'an ili n aãun-ðã, adama a na n sãnkã n kadanshi ke Yesu vuza va aza a Nazara. <sup>10</sup>Amma ali anan ganu vu gbagba'in e neke mu tã utsura adama a na n ya'an ili i nan lo. N kã nã aza o Kutoni, kãtã a zuwa le ugbashi, ða kpamu u ushuki a zuwa a una le. <sup>11</sup>Ali n zuwai o tonon le a unu a avasa, kãtã n neke le atakaci, kãtã kpamu a shika Kishi. Adama a na mi tã n wupa n ele n aãun-ðã, ða n tonoi le a ubutã u na a sumã a banai dem, ali a ubutã u na a banai limoci dem adama a na n takacika le.”

#### Bulusu u danai ayin a na wi isai Yesu

<sup>12</sup>Bulusu u lya'i kelime n kadanshi, “Kanna ke te, mpa a kuya'an nwalu a kubana a Dimaska adama a na m bana n reme aza o Kutoni, n utsura u katagarda ka na anan ganu vu gbagba'in e neke mu. <sup>13</sup>Mogono, kanna a kaci, me enei kutashi ku na ku la'i kanna, ða ku utã gadi ða ka akanai mu n aza a na ci a nwalu kobolo. <sup>14</sup>Atsu dem ci yikpã a idika, ða m panai kaãakãtsu e kudeke mu n Ciyahuda, 'Shawulu, Shawulu, yi ðã i zuwai ða vi a kutakacika mu? U ga'an kanaka kã shilikã n kalangu ba. Tsulau tsu ða wu vi shilikã nu mpa.’

<sup>15</sup>“Da mpa me ecei, 'Yayi avu, Vuzagbayin'”

“Da Vuzagbayin vu ushuki mu, 'Mpa ða Yesu vuza na vi a kutakacika va. <sup>16</sup>Gogo na, dengã kashani. Ili i na i zuwai ða n tãwã wã nu, n zagba wu tã vo okpo kãg-bashi kã vã. Vi tã a kubana vu dana uma ili i na i gitã gogo na, n i na n kuyotsongu wu. <sup>17</sup>Mpa mi tã a kusuku wu a kubana a ubutã wa Ayahuda n wa Aza-kayimbi. Mpa mi tã a kinda wu a ubutã u na vu banai dem. <sup>18</sup>N ciga tã vu bayuwã aashi e le a ubutã u kayimbi a kubana a ubutã u kutashi. Vu utãkã le a ubutã u tsugono tsu Malya'i a kubana a ubutã u tsugono tsu Kãshile. Adama a nannai, Kãshile ki tã a kucinukpaka le unushi u le, kãtã o okpo a kãsumã ka aza a cida, aza a na e neke aðu e le.’

#### Bulusu u danai le uteku u na ulinga u ni wi

<sup>19</sup>“Adama a nannai, Mogono Agaripa, n iwan kadanshi ka na ku utã gadi, ða kã tãwã wã vã ba. <sup>20</sup>Da n gitã kudana uma ðe kadanshi kã Kãshile a Dimaska. Da

m banai a Urishelima ali n kãrãli wa aza a ubon u Yahuda. Ali ða m banai wa Aza-kayimbi, ða n danai le a shikã unushi u le a tãwã o tonon Kãshile, kãtã a cinuk-paka le u ða. O bono baci kuya'an ili i na i ga'in, na lo u yotsongu tã a na mayun ða a shikã unushi u le.

<sup>21</sup>“I ða ða i zuwai ða Ayahuda a kãnã mu a A'isã a Gbayin e le, ali ða i a kuciga kuna mu. <sup>22</sup>Amma ali ða Kãshile ku utãkã mu, adama a na n dana uma kadanshi kã Kãshile a kubana wa aza a gbara-gbara m muku dem. Ili i na n dansai i ða ða i na eneki m Musa a dansai. <sup>23</sup>Mayun ða, ana eneki a ya'in kadanshi a danai Kishi ki tã o kuso'lo atakaci ayi ða u kugitã kudengã a kasaun. Kãtã u tukã n kutashi a ubutã wa Ayahuda n Aza-kayimbi.”

<sup>24</sup>Gogo lo Fesata u ya'in kaca'la, u danai, “Bulusu, kuyeve ku nu ku ripulãsa wu tã ali ku bonokoi nu an kajarishi.”

<sup>25</sup>Amma ða Bulusu u danai, “Vuzagbayin Fesata, mpa mi kajarishi ba. Ili i na n dansai mayun ða i ða kpamu i ga'in. <sup>26</sup>Amma Mogono Agaripa me yeve tã ili i nan lo rãkã. Mpa n ya'anã yi tã kadanshi babu wovon. Ili i na i zuwai n danai nannai i ða ða u yeve ili i nan lo ya dem, adama a na ili ya yi usokongi wã ni ba. <sup>27</sup>Mogono Agaripa vu ushuku tã n eneki a? Mpa n yeve tã vu ushuku tã.”

<sup>28</sup>Ayi a kudana, gogo lo Mogono Agaripa ma danai, “Avu vi tã a kuciga vo bonoko mu vuza va aza o Kutoni a kãsumã ka ayin e kenu a nam pa?”

<sup>29</sup>Da Bulusu wushuki, “Ko vu tãwã gogo na, ko m megeshe, n ya'an tã ðe kavasa avu n uma a na a kupana kadanshi kã Kãshile ka na n kudana dem o okpo tsu vã. Amma mpa mi a kuciga a shiya ðã n ikani i nam pa ba.”

<sup>30</sup>Da Mogono Agaripa, n gomuna Fesata, m Baranisi n uma a na i lo rãkã, ða a dengã ða a kãsakpã ubutã wa. <sup>31</sup>Da a kãnã mecenshenei, “Vuma vu nam pa u ya'an ili i na i yawai a una yi ba, ko a zuwa yi ugbashi.”

<sup>32</sup>Da Mogono Agaripa ma danai Fesata, “Ishi baci Bulusu u folono wu vu banka n kadanshi kã ni a ubutã u Mogono Kaisa ba, ci ishi tsu kãsakpã yi u laza.”

#### A ukai Bulusu a kpantsu a kubana o Roma

**27** Ana ayin a yawai a na tsa kubana Roma, ða a ðikai Bulusu n aza a ugbashi o yoku. Da e nekei le jagaba vo osoji vi yoku, kula ku ni ku ða Juliyosu. Ayi wi tã a kãsumã ko osoji a uzagbi o mogono mo Roma. <sup>2</sup>Arisataka wi tã kobolo n atsu, ayi vuma va aza a likuci i Tosolonika ða ubon u Makidoniya. Tsu uwai a kpantsu ka aza a likuci i Adaramitiya. Aza a kpantsu a tsu batsasa tã a ubon u mala ma Asiya likuci likuci.

<sup>3</sup>Ana kayin ka asai, ða ci yawai a idika i Sida. Da Juliyosu u ya'anã Bulusu ili i singai, u kãsakpã ni u bana we ene aãa'ã a ni adama a na a banka yi n ili kakau. <sup>4</sup>Ana tsu kãsakpã Sida, ða wunlã u kãnã ko'lu-so tsu, ða tsu kãrãli n kotogu kã Kuburu adama a na tsu kãsakpã wunlã wa. <sup>5</sup>Da tsu laza i na nwalu ana tsu kãsakpã idika i Silisiya n idika i Bamafila gadi, ali ða ci yawai a likuci i Mira a ubon u Likiya. <sup>6</sup>Ayin a nan

lo, da jagaba va u lānsakāi tsu kpantsu ku yoku da u ciyāi ku na ku utāi ā likuci i Isakandariya a kubana a Italiya. Da u zuwai tsu tsu uwa punu a ku da.

<sup>7</sup> Ci ya'an t̄a ayin e re ātsu a nwalu n atakaci n abau a gbagba'in, ali da ci yawai devu n likuci i Kinida. Da wunlāi u s̄ankāi tsu nwalu ā ubutā wa. Da tsu kucikpai tsu k̄arā'i tsu katsukpai ā k̄akinā ki idika ka na ki ā ubutā u na e ci deke Salamani o kotogu ka Karita a kubana daka. Ana tsu pasai de, da kotogu ka shamkpai n wunlāi wa. <sup>8</sup> Da ci lya'i kelime nu nwalu ma ā k̄akinā ka dikyai. Tsu tonoi devu n idika, da ci yawai ā ubutā u na e ci deke Ubutā u Singai u Kuvuka devu n likuci i Lasiya.

<sup>9</sup> Ci ya'an t̄a ayin n ābundāi ali lyushi i yawai, nwalu kpamu n ci cana ba, mi t̄a m m̄adākā ali K̄adivā ka Kucinukpaka n Unushi' ka laza'i. <sup>10</sup> Da Bulusu u danai jagaba va, "Me ene t̄a ci lya'a baci kelime nu nwalu ma, ci t̄a o kuso'o atakaci, ali kpantsu ka ki t̄a o kuboso. K̄a-t̄a ucanuku dem u ni'wān. Uma o kuso'o t̄a atakaci, ali aza o yoku i t̄a kunamba wuma u le." <sup>11</sup> Da jagaba va wu ushuku n kadanshi ka vuza vu kpantsu n jagaba vi ni. Wu ushuku n kadanshi k̄a Bulusu ba. <sup>12</sup> Ubutā u Singai u Kuvuka u ga'an kushamgba de m kpantsu n lyushi ba, adama ubutā wa wi t̄a ubāyuwi. Da uma a a danai ci lya'a kelime kenu nu nwalu adama a na a yawa ā Finikiya, likuci o kotogu ka Karita. Finikiya ubutā u singai u da u na antsu a ci shamgba n lyushi, adama a na ubutā wa wi t̄a ubāyuwi kenu a ubon u gadi n k̄alivi, ubāyuwi u te kpamu a ubon u daka n k̄alivi.

#### Wunlāi n abau n ābundāi a mala

<sup>13</sup> Da wunlāi u kenu wu utāi daka, da aza a kpantsu a e enei ayin a da a yawai n ili i na e sheshei kuya'an va. Da o ronoi kashamkpatsu ki iyum i na ishi a shiyakai kpantsu ka, da ā k̄anāi nwalu ā mini o kutono devu n idika. <sup>14</sup> Amma a ya'an megeshe ba, da wunlāi u gbayin e ci deke t̄a u da Wunlāi u Gadi n Kasana wu utāi u ronoi tsu. Da wunlāi wa wu utāi o kotogu, da u bankai kpantsu ka da'in vu kotogu ka. <sup>15</sup> Da wunlāi u lapai kpantsu ka o doku a fuda a wala n ku da ba, da tsu k̄as̄akp̄ai wunlāi u tecengi kpantsu ka a kubana ubon u yoku.

<sup>16</sup> Da tsu tonoi devu n kotogu ko yoku ka na e ci deke Kawuda, ā ubutā u na u jebe wunlāi. Da tsu dakakai ci shiya kpantsu ku kenu ka mayin, amma a kubana uteku da tsu fudai. <sup>17</sup> Da aza a kpantsu a a ya'in ugboji da a dikai awin da a alai kpantsu ku gbayin ka ta lo ku boso. Da ā cipakāi n atamatsu a kalaba a kpantsu a, adama a na k̄atā wunlāi u tecengu kpantsu ka, amma sawu. A ya'in nannai adama a na a pana t̄a wovon ta lo kpantsu ku gama masasan ma kayala ā mini devu n Siriti.

<sup>18</sup> Ana kayin ka asai, da ā k̄anāi kutākā n ucanuku u na wi punu a kpantsu ka n a vakangi ā mini adama a na wunlāi n abau a i t̄a n utsura n ābundāi. <sup>19</sup> A kanna ka tatsu, uma a kpantsu a ā k̄anāi kupurā ucanuku wu ulinga u kpantsu wa n ekiye e le n a vakangi punu ā

mini. <sup>20</sup> Da wunlāi u gbayin wa u k̄anāi ko'uso le ayin e re. U da u k̄as̄akp̄a ba, ali keleshu ka palai kanna n azangata dem. Da tsu takpai adangana, adama a na ce ene tsa kula'a ba.

<sup>21</sup> Babu vuza na u lya'i ilikulya'a ā k̄atsumā ka ayin a nan lo dem. Da Bulusu u dekeshei uma a na i punu a kpantsu ka, da u danai le, "Ishi baci i panaka mu m megeshe ma de, ci ishi ā k̄ukas̄akp̄a Ubutā u Singai u Kuvuka wa ba, ci ishi o kuso'o atakaci a ba, ko ci ishi a kuvakangu ucanuku ba. <sup>22</sup> Amma gogo na, mi t̄a a kuya'an ka d̄a kadanshi, shamgbai n utsura! Ko vuza te ā k̄atsumā k̄a d̄a wuma u ni wi lo a kulaza ba, amma mayun d̄a, kpantsu ka ki t̄a a kuliba ā mini. <sup>23</sup> Adā i yeve t̄a mpa vuma vu K̄ashile d̄a, adama a na n tsu tonoi yi t̄a ayin tutu. Nāyin K̄ashile k̄a suku t̄a kalingata' ta' k̄a ni wā vā. <sup>24</sup> Da kalingata ka ka shamgbai devu nu mpa, da ka danai, 'Bulusu k̄atā vu pana wovon ba. Vi t̄a a kushamgba kelime ka Kaisa Mogono ma gbayin. Adama a na K̄ashile ki t̄a a kinda wu, ki t̄a kpamu ā kubankā wu. Vu utā kpamu m m̄atānā n aza a nwalu ā nu dem.' <sup>25</sup> Adama a nannai, k̄atā vi shamgba n utsura. Aza ā vā, mpa mu ushuku t̄a n K̄ashile tsu na u danai mu ta nannai ta na. <sup>26</sup> Amma wunlāi wa wi t̄a a kuvakangu tsu o kotogu, kpantsu ku tsu ku boso baci."

#### Kpantsu ku batsai

<sup>27</sup> A kanna ka kupa n ā n̄ashi, da wunlāi u k̄anāi kukarā'ā n kpantsu ka a kubana ubon u mala daka a idika yi Italiya. Amma e mere ma kayin n kanna ka kupa n ā n̄ashi, da aza a kpantsu a e sheshei ko ci yawa t̄a devu n idika ya. <sup>28</sup> Da o kondoi ugāvi u mini wa, da a cinai ugāvi wa ali ugadi udashi amangatawun n kamanga (120). Ana megeshe ma ya'in, da o doku da o kondoi ugāvi wa, da a cinai ugāvi wa amangā-n̄ashinkupa derere. <sup>29</sup> Da wovon u k̄anāi tsu, ta lo wunlāi wo kudoku wo rono tsu a kubana ā ubutā wa atali kpamu, da a zuwakai kpantsu ka ashampatsu a iyum ā n̄ashi k̄ac̄ap̄a. Da ā k̄anāi kuya'an avasa adama a na kayin ka asa gogo'o.

<sup>30</sup> Da aza a ulinga a cigai k̄ukas̄akp̄a kpantsu ka. Ele bili a kadanshi n ugboji, da a danai uma i t̄a ā kugitā kucipakā kpantsu ku kenu ka ā mini adama a na a zuwa kashampatsu ka kpantsu ka kelime. <sup>31</sup> Amma da Bulusu u danai jagaba n uma ā ni, u danai, "I kukuwā t̄a rākā, a shamgba baci a kpantsu ku gbayin ka ba."

<sup>32</sup> Da osoji a a gbatyai awin a kpantsu ku kenu ka, da ku laza'i.

<sup>33</sup> Ana kayin ka banai ka asa, da Bulusu u folonoi le a lya'a tsuwa'a, da u danai le, "Anana da ayin kupa n ā n̄ashi adā idāshi i ciyā i lya'a ilikulya'a ba. <sup>34</sup> Adama a nannai n folono d̄a t̄a i lya'a ilikulya'a adama a na i yongo n wuma. Adama a na, ko k̄anji ka vuma ke te ki lo ā kupuwankā ba." <sup>35</sup> Ana u dansai nannai, da u dikai burodi da u ya'in kavasa n K̄ashile lo e kelime ka uma, da u wansai vu d̄a, da u takumai. <sup>36</sup> Da rākā vi le a takumai vu d̄a, da o doki katsura. <sup>37</sup> K̄ābundāi ka uma ka na ki punu a kpantsu ka, ele da uma aman-gatawrenre n amangatsunkupa n ā tāli (276). <sup>38</sup> Ana a

lya'i a cuwai, da aza a kpantsu a cigai kujebe amiki, a kanai kuvakangu abufu a ilya n abundai punu a mini ma.

### Uma a yawai a idika

<sup>39</sup> Ana kayin ka asai, aza a kpantsu a e enei idika, amma e yeve ubuta u na i ba. Amma a fuda ta e ene kakambu ko yoku ka kayala. Adama a nannai, da e tecengi kpantsu ka a kubana a ubuta u kayala. <sup>40</sup> Da a gbatyai awin a ashampatsu a iyum a raka, da a kasakpai a da a liba a mala. Ayin a nan lo, da e yevei a shikpai ili i na i tsu kara'a n kpantsu ka. Da a dengusai atamatsu a kalaba a kpantsu e kelime adama a na wunlai u tecengu kpantsu ka a kubana a ubuta u kayala. <sup>41</sup> Amma kpantsu ku yawa a idika ya ba, da ku tsubaki gadi vu masasan ma kayala punu a mini ma. Kpantsu ka ku doku kufuda kuwala ba, da abau a kanai kubasangu kpantsu ka ali da ku bosoi.

<sup>42</sup> Da osoji a e sheshei a una aza a ugbashi a, ta lo a kudasa a suma. <sup>43</sup> Amma jagaba va u ciga ta kisa Bulusu. Adama a nannai, da u sankai le. Da u danai aza a na e yevei kadasa a ikpangu kata a kana kudasa a kubana idika. <sup>44</sup> Da u danai aza a na a buwai a kana akataku ko ndanga n yoku n na mi punu a kpantsu ka. Ta a ya'in nannai, ali da a cipai m matana dem vi le.

### Koko ka kapai Bulusu

**28** Ana ci cipai, da ci yevei ci ta o kotogu ka Malita. <sup>2</sup> Da uma a likuci a a rabasai tsu mayin. Adama a na utani wi ta lo u yo'lo ta kparamu mini, da a tasuki akina adama a na ci nyashika. <sup>3</sup> Ana Bulusu u bolongi ndanga a kuzuwa akina. Da koko ko yoku ka gbani-gbani ku utai punu adama a usudukpi, da ka kapai ni e kukiye. <sup>4</sup> Ali da uma a e enei koko ka ka sabangi punu e kukiye ka ko todo ba, da a kanai madananai, "Mayun da vuma vu nam pa vuma vu magalaka da. Wu utai bilikiyai a mala, da koko ko doku ka kapashi ni. Ali n gogo na, kamali ka na ka tsu takacika uma † ka kasakpa vuma va n wuma ba." <sup>5</sup> Da Bulusu u vishuwai kukiye ku ni, da da koko ka ka yikpai a akina. U doku ta na u pana mbala ba.

<sup>6</sup> Uma a i ta e kene ubuta wa wi ta a kushita, ko gogo lo Bulusu va wi ta a kukuwa. Da a kanai kusaka yi, ali a kubana megeshe, amma e ene ili i ya'an yi ba. A ayin a nan lo, da uma a kanai kusheshe adama a Bulusu, da a danai, "Bulusu va kamali ka'la."

<sup>7</sup> O kotogu ka lo, kula ku gomuna ku da da Babiliya. Wi ta n kashina ka gbayin devu n ubuta u na ci yawai o kotogu ka. Babiliya vuma vu singai da vuza na u ci ciga omoci da u rabasai tsu, ali da ci ya'in de ayin a tatsu a kpa'la ku ni. <sup>8</sup> Esheku a ni i ta babu alafiya iva'in wana dai a sabanai n kutanu n kucaru, da Bulusu u banai adama a na we ene yi. Da u barakpai kukiye ku ni, u ya'ankai ni kavasa, da u potsokpoi ni. <sup>9</sup> Ana vuza vu mbala va u potsoi, da a kanai kutuka yi n aza a mbala,

† N ayin a cau kamali ka vuka ko yoku ki ta lo ka na ka tsu takaci-ka vuza na u nusai kata u kasakpa vuza na u kpa'dai kunusa.

da u kanai kupotsokpo le. <sup>10</sup> Uma a a ya'anka tsu ta ili i mariki n abundai, ana ci a kulaza a kubana a ubuta u kpantsu, da a ya'ankai tsu kune'e ku singai.

### A dikai Bulusu a kubana o Roma

<sup>11</sup> Atsu ci shamgba ta a Malita ali wotoi u tatsu. Da kpantsu ku yoku lo kashani adama a na nwalu n ga'an n lyushi ba. Ana lyushi i kotsoi, da raka vu tsu da tsu uwai a kpantsu ku nan lo ka ku likuci i Isakandariya. E kelime ka kpantsu ka lo, da e she'wei agisana a amali e mpeshe ula e le a da da Kasata m Poluku. <sup>12</sup> Da ci yawai a likuci i Sirakusa da ci ya'in de ayin a tatsu. <sup>13</sup> Da tsu kasakpai Sirakusa da ci ya'in nwalu a kubana a likuci i na e ci deke Rigiyumu. Ana kayin ka asai, da wunlai wu utai daka da u tecengi kpantsu ka, ali ci yawai a likuci i Batiyoli. <sup>14</sup> Da ci cinai aza o Kutoni o yoku de Batiyoli, da o folonoi tsu ci shamgba de kobolo. Da ci ya'in ayin e cindere de, da tsu kasakpai ubuta wa, da tsu banai a likuci i Roma.

<sup>15</sup> Aza o Kutoni a na i de Roma e yeve ta a na ci lo a kutawa, da a banai da a gasai n atsu e Kuden ka Apiyasu adama a na a rabasa tsu. Aza o yoku o bolongi n atsu a ubuta u na e ci deke I'uwa yo Omoci i Tatsu. Ana Bulusu we enei le, da u ya'in kavasa da u cikpai Kashile da u ciyai katsura.

### Kadanshi ka Bulusu o Roma

<sup>16</sup> Ana tsu uwai a likuci i Roma, da a kasakpai Bulusu u dasangu ende'en ni a kpa'la n kosoji ka na ki a kindayi.

<sup>17</sup> Ana ci ya'in ayin a tatsu, da Bulusu u dekei nkoshi m gbara-gbara ma Ayahuda lo, da u danai le, "Aza a va, a kana mu ta a Urishelima, da e nekei mu a ubuta wa aza o tsugono tsa aza o Roma. Mpa n yeve ta n ya'an unushi u yoku a kubana u uma a tsu, ko n nusa a ubuta wa agadu wi ikaya i tsu ba. <sup>18</sup> Aza o Roma a lana ta a cina mu n unushi ba, ali ele va a ciga ta kukasakpa mu. <sup>19</sup> Amma Ayahuda a kpa'dai kushuku. Mpa ta na me ene ta n dika kadanshi ka u Mogono Kaisa,† amma n ciga kubanka aza a va a ubuta wa afada ba. <sup>20</sup> I da da i zuwai da mpa n dekei da i tawai na, adama a na ci ya'an kadanshi. A shiya mu ta n ikani, adama a na n dana ta mayun da vuza na wi n apa'a a Israila u yawa ta de. Ayi da Yesu Kishi Kawawi."

<sup>21</sup> Da ele ta na a danai, "Tsu pana kadanshi ka gbani-gbani ko akaka o yoku a na a utai a Yahuda adama a nu ba, ko ci ciya akaka a udani wa aza a na a yawai na.

<sup>22</sup> Amma ci ta a kuciga tsa pana ili i na avu vi nekei kadu ka nu. Ili i na ci yevei adama a uma a uye u savu u nam pa, i da da uma o ci yongo a kuya'an kadanshi ka gbani-gbani adama e le."

<sup>23</sup> Da a zuwai ayin a na a kutawa a gasa m Bulusu, da uma n abundai a tawai u Bulusu a kpa'la ku ni. Ali n usana a kubana kanna ka kulivi, da ta na Bulusu u kanai kuya'anka le kadanshi ko tsugono tsu Kashile. Da u kanai kuya'an ulinga n atagarda a Wilu u Musa n atagarda e Eneki adama a na u zuwa le o tonu Yesu. <sup>24</sup> Aza

o yoku a ushuku ta n Yesu, aza o yoku ta na a ushuku ba. <sup>25</sup>Da a kanaï kanaanai uteku u le a kanaï kubana n o bonoi. Ana i a kulaza da Bulusu u danai le, "Ayinviki a Kashile a dana ta mayun, ana a dansai ukuna wi ikaya i tsu a ubuta u keneki Ishaya, u danai,

"Kashile ka dana mu ta,

<sup>26</sup>Bana, vu dana uma a va,

yi ta a kupana kadanshi ka va,

amma i kuyeve ka'a ba.

Yi ta e kene ili i na mi a kuya'an,

amma ya kufuda ye kuyeve ili i na mi a kuya'an ba.

<sup>27</sup>Raka vu da yi ta n adu a ugbawansuvu.

Atsuvu a da dem i ta uvotsuki,

ashi a da kpamu a da i ta upali,

ye kene ili ba, ya kupana ba,

benle i yeve i da ko i ciga kuyeve.

Ishi baci i fuda ya ya'an nannai, yi ishi o kubono wa va,

mi ishi o kupotsokpo da.' †

<sup>28</sup>"Adama a nannai, mi ta a kuciga i yeve wishi u nam pa wa u Kashile u da a kubana u yaba dem, Azakayimbi kpamu, i ta feu a kisa u da gbani." [ <sup>29</sup>Ana u kotsoi kadanshi ka nan lo, da Ayahuda a lazai. Da a lya'i kelime n kanaanai uteku u le.]

<sup>30</sup>Da Bulusu u dasangi a kpa'a ku na u kutsupa ikebe ali aya e re. Da u kanaï kpamu kisa uma a na a kanaï kutawasa wa ni adama a na e ene yi. <sup>31</sup>Da u kanaï kudana uma ukuna u tsugono tsu Kashile babu wovon, n u yotsongi uma ukuna u Vuzavagudu Yesu Kishi. Babu vuza na kpamu u kusanaka yi.

---

† 28:27 Ish. 6:9-10.

# Roma

## Ukuna u katagarda ka nam pa

Bulusu u ɗanai akaka a nam pa a kubana wa aza o Kutoni a na i o Roma. A ayin a na u ɗanai akaka a, ayi Bulusu u sa'wa kuyeve likuci i Roma ba. Roma ɗaɗa likuci i na i la'i m gbayin, ngono ɗaɗa n na e ci deke Kaisa ta de a lya'i tsugono ci le. Aza a uyeve i kakuna i ta de n ɗbundaji, da Bulusu u ɗanai n tsuloboi adama a na u dana hawun ili i na Kishi ka ya'in punu a katsumaji ki ili i na Kashiile ke sheshekei aduniyan.

Bulusu u gitaji bi'li n kuyotsongu uteku u na yaba dem wi n unushi a kubana u Kashiile, ta nannai da yaba dem u pecei n Kashiile. Adama a na Kashiile ki ta derere, nannai da feu vuza na baci u cigai u yawa devu n Kashiile sai wo okpo derere a ubuta dem. Vuma u kokpo derere gbende ba, amma Yesu Kishi wo okpo ta derere gbende. Ana u kuwai wo okpo ta alyuka adama a yaba dem, da Kashiile ke nekei utsura wa alyuka a nan lo u yaba dem vu na u nekei kadu n Yesu Kishi.

Punu a katagarda ka nam pa, aza o Kutoni a kupi'isa ta kau uteku u na Yesu u ya'in ulinga u gbayin adama a na wi isa le. I ta a kutsurakpa n uneki wa adu u le adama a na i ta a kufuda kuyeve mayin uteku u na Kashiile ka dikai le. Uyeve u nam pa wi ta a kuzuwa le o yongo mayin kata kparamu u bankaji le a fuda a dana uma ukuna u Yesu n tsu na kparamu u kisa le.

## Ili i na yi punu udariki a katagarda ka nam pa

1. Bulusu n akaka a Arabali a Singai
2. Yaba de u ya'an ta unushi
3. Uteku u na Kashiile ka ci isa uma
4. Wuma u savu adama a uma a Kashiile
5. Uteku u na uma a Israila i kobolo n Azakayimbi
6. Uteku u na vo kuyongo n wuma u savu a ubuta wu ucigi
7. Ili i na Bulusu u sheshei n ikyashi i kaci ka ni

## Kubayuwaj

<sup>1</sup> Mpa da Bulusu, n ɗanai akaka a nam pa. Mpa kagbashi ka'la ke Yesu Kirisiti Kishi. Kashiile ka zag-bai mu mo okpo vuzavusuki, ta da u suki mu m bana n dana uma Arabali a Singai a ni.

<sup>2</sup> N ayin a cacau, Kashiile ka ya'in uzuwakpani wa Arabali a Singai a nam pa a ubuta u eneki a ni, tsu na a ɗanai a Katagarda ka Cida. <sup>3,4</sup> Arabali a Singai a dana ta ukuna u Maku ma ni, Yesu ta Kishi Vuzagbayin vu tsu. A matsa yi ta tsu vuma, da wi matsukaya mo Mogono Dawuda. ta Amma Ayinviki a Kashiile o yotsongu ta n utsura a na Yesu Maku ma Kashiile ma'la, adama a na u dengusa yi ta a ukpa. <sup>5</sup> Adama a Kishi a da, Kashiile ke nekei mu ulinga u singai u vuzavusuki. Ulinga u nam pa wi ta adama a na u tukaji uma a aduniyan rakaji e neke adu, kata kparamu o tonon Yesu mayin. N ci ya'anke yi ta ulinga u nam pa. <sup>6</sup> Adaji da a katsumaji ka uma a na Yesu Kirisiti Kishi u zagbai va.

<sup>7</sup> Akaka a nam pa n ɗana ta a da adama a da na yi a likuci i Roma ta rakaji. Kashiile ka ciga da ta da u dekei da yo okpo uma a cida a ni.

Kasakpa Kashiile Dada vu tsu n Vuzagbayin Yesu Kishi u neke da kasingai m matana.

## Bulusu u ya'in kavasa da kparamu u cikpai Kashiile

<sup>8</sup> Ya'an bi'li n gitaji kudana n cikpa ta Kashiile n kula ku Yesu Kishi adama a da rakaji. N ya'an ta nannai adama a na a ubuta kakau a aduniyan dem i ta a kadanshi ku uneki u kadu u da. <sup>9</sup> Kashiile ke yeve ta tsu na mi a kuya'anke da kavasa babu kukasakpa, da mi a kuya'anke yi tsugbashi n kadu ke te, da mi a kudana kparamu uma Arabali a Singai a Maku ma ni. <sup>10</sup> N ya'an baci kavasa dem, n tsu folono ta Kashiile ka kasakpa mu n tawaji me ene da, ili i nam pa i kuya'an ta Kashiile ku ushuku baci.

<sup>11</sup> N ciga ta me ene da, kata n neke da unasingai derere tsu na Ayinviki a Kashiile e nekei mu. Na lo u kubankaji da ta i gbonguro n utsura a ubuta u Vuzagbayin. <sup>12</sup> Mi ta a kudana nannai adama a na n ciga ta tsu bankanaji n uneki u kadu u na ci n u da. Uneki u kadu u da wi ta a kubankaji mu, u va feu u kubankaji da ta. <sup>13</sup> Aja'aji a va, n ciga ta i yeve a na ayin tutu n ci ciga kutawaji kene da. Amma ili i yoku i ci yongo ta a kusankaji mu kutawaji kene da. N ciga ta n zuwa uma a na i a likuci i Roma o tonon Kirisiti Kishi, tsu na mpa n ya'in n Azakayimbi a na a buwai.



<sup>14</sup> Mayun da n ya'anika uma raka tsugbashi: aza a na i Nheleneƙ kobolo n aza a na i Nhelene ba; kobolo n aza a na a pilisai da e yevei n aza a na a kpaƙƙai kuyeve ili. <sup>15</sup> I daƙa i zuwai n cigai kau n dana da Arabali a Singai punu a likuci i Roma.

### Utsura wa Arabali a Singai

<sup>16</sup> M pana wono adama a Arabali a Singai a Kishi ba, adama a na utsura u da u na Kashiile ka ci ya'anika ulinga u ciya wi isa yaba dem vu na u nekei kaƙu, Ayahudaƙ a da bi'i a cau, sai kpamu aza a na i Ayahuda ba. <sup>17</sup> Arabali a Singai a o yotsongu ta uteku u na Kashiile ko bonokoi uma m mariki wa ni: daƙa a ubuta wu uneki u kaƙu a ugiti ali a kubana a uteku. Derere tsu na Katagarda ka Cida ka danai, "Vuza na Kashiile ko bonokoi m mariki, wi ta a kuciya wuma adama a na u tsu neke ta kaƙu n Kashiile." †

### Uma raka a nusa ta

<sup>18</sup> Kashiile ka gadi ko yotsongu ta wupa u ni adama a unushi raka n kagbani-gbani dem. Wi ta feu a kuya'an wupa adama a aza a na a tsu sanka mayun kuta adama a kawuya ke le. <sup>19</sup> Aza a nam pa e yeve ta ili raka i Kashiile i na i galin yaba dem u yeve, adama a na u yotsongu le ta i da raka. <sup>20</sup> Uma a kufuda kene utsura u Kashiile u na wi babu uteku ko tsu na wi cida ba. N ayin a de ana Kashiile ka ya'in aduniyan, ili raka i na u ya'in i yotsongu ta tsu na wi. Adama a nannai uma a nam pa i n uye u kuta ba. <sup>21</sup> Ko a na e yevei Kashiile, a iwain kuneke yi tsugbayin uteku u na u galin e neke Kashiile ka mayun, da a iwain kucikpa yi. Kusheshe ku le ku kucikpa ko okpoi gbani. Adu a tsulau e le a shanai n kayimbi. <sup>22</sup> A danai ele va o gbojo ta, amma da o okpoi alau. <sup>23</sup> A ya'anika Kashiile ka na ki n tsugbayin n wuma u babu uteku tsugbashi ba. Kucikpa, a ya'ankai amali tsugbashi. A ya'in amali a nam pa o yotsoi uma, uma ta na o ci yongo ko wanai ba. A ya'in feu amali a na o yotsoi nnu, nu nnama, kobolo n oko.

<sup>24</sup> Adama a na a ya'ansa ta ili i nam pa, da Kashiile ka kasakpai uma a nam pa o tono uye u le. A ya'an ta ili i na a cigai kuya'an, da mali ma gbani-gbani me le ma zuwai le a ya'ankpanai ili i wono i tsugbani n ikyamba i le. <sup>25</sup> A iwain ili i mayun i Kashiile da a ushuki n aluwa. I a kuya'anika ili i na Kashiile ka ya'in tsugbashi, a na a ya'anika vuza na u ya'in i da tsugbashi. Ayi da vuza na u kisa ucikpi u babu uteku. Ta nannai.†

<sup>26</sup> Adama a na uma a ya'an ili i nan lo, Kashiile ka kasakpai le o tono uye u wono u le. Amaci a tsugbani n otoku e le amaci, u galin ta na nannai ba. <sup>27</sup> Ta feu ali a ci ya'an nannai. A kasakpai kuvaku n amaci, da a kucikpa a ciya mali mu utsura ma na a vaku n otoku e le ali. A ya'ankpanai ili i wono, ili i na i ciya le va atakaci a da adama a ili i gbani-gbani i na a ya'in.

<sup>28</sup> Uma a dika a adu e le a na u galin a ya'an n uyeve i Kashiile u mayun ba. Adama a nannai da Kashiile ka kasakpai le n asuwawuya e le, u kasakpai le a ya'an ili i

na i galin a ya'an ba. <sup>29</sup> I ta tukpa n ili kakau raka: I ta n unushi n kagbani-gbani. A cigai ili raka yo okpo i le. I a tsurala n uma. A shatangi kaci ke le kpamu n cishela. A cigai munaka da kpamu a shilikai uteku u le. A yansa-nai. Ayin tutu e kusheshe ukuna u gbani-gbani adama a uma. A ci ya'an ta kuyun. <sup>30</sup> A kulangasa ula a uma. A iwain Kashiile. E ci neke vuza tsugbayin ba. I ta n aradi. A ci cikpa ta kaci ke le a ubuta u uma. A dakakai adama a na a ya'an kawuya n uye u savu kakau. A cikpa isheku i le ba. <sup>31</sup> Tsulau tsu da le. O kodoi uzuwakpani u le. O yotsongu uma kasingai ko asuvayali ba. <sup>32</sup> E yeve ta a na wilu u Kashiile u danai aza a na baci a ya'in ili nannai, a yawa ta a kuwa. Amma na lo u sanka le kulya'a kelime n kuya'an ili i gbani-gbani ba. Ali o dokushi aza o yoku utsura wa adu adama a na a ya'an nannai feu.

### Afada a Kashiile

**2** U galin ba vi ta a kudana, "Kai! Uma a gbani-gbani a yi dai vi a kadanshi ke le!" Amma avu feu vu namgba ta ci le, vi kpamu n ili i kudansa ba! Vu dana baci ele a namgba ta da kpamu u galin a takacika le, vi ta a kuya'anika kaci ka nu afada, adama a na vi ta feu a kuya'an ili i nam pa ya. <sup>2</sup> Ci yeve ta Kashiile ka ya'an ta derere, ana u ya'ankai uma a na a ya'ansa ili i nam pa afada. <sup>3</sup> I ci ya'anika ta aza a na a ci ya'an kawuya afada, amma ada a kaci ka da i ci ya'an ta kawuya. I sheshe ta yi ta a kufuda ya fatatsa afada a Kashiile? <sup>4</sup> I bonoko ili i singai i Kashiile ili ba adama a na u tsu takacika vuza gogo lo ba, da kpamu wi n uremi u kaƙu n ada. Mayun i yeve ta ili i na i zuwai da Kashiile ko yotsongi da kasingai, daƙa adama a na u ciga ta i bono wa ni.

<sup>5</sup> Amma ada yi ta n ugbawansuvu da i iwain kubono u Kashiile. Wi ta a kuzuwa da i takacika kau a kanna ka na u kuyotsongu wupa u ni kata u ya'an afada derere. <sup>6</sup> Wi ta a kucikpa, ko u takacika yaba dem adama a ili i na u ya'in. <sup>7</sup> Kashiile ki ta e kuneke wuma u babu uteku wa aza a na a lya'i kelime n kuya'an ili i singai, n aza a na feu a zamai ni u neke le tsugbayin, u neke le kucikpa, n wuma u babu uteku feu. <sup>8</sup> Amma wi ta a kuvama wupa u ni kata u takacika aza a na i o kuyongo adama a na sa'a kaci ke le adu koci, aza a na kpamu a iwain kutono ka mayun, da i a kuya'an kawuya ayin tutu. <sup>9</sup> Kashiile ki ta a kuzuwa yaba dem vu na wi a kuya'an unushi ayin tutu u takacika kata u pana mbala. Ili i nam pa ya i kuciya ta bi'i Ayahuda, kata i yeve i ciya Azakayimbi. <sup>10</sup> Amma wi ta e kuneke tsugbayin, n kucikpa, m matana u yaba dem vu na u ci ya'ansa kasingai. Ili i nam pa ya i kuciya ta bi'i Ayahuda, kata i yeve i ciya Azakayimbi. <sup>11</sup> Ta ki nannai adama a na Kashiile ki ta a kuya'anika uma raka afada uye u te derere.

<sup>12</sup> Kashiile ki ta a kutakacika Azakayimbi a ya'an baci unushi, ko a na e yevei Wilu u na Kashiile ke nekei Musa ba. Wi ta kpamu a kutakacika Ayahuda a ya'an baci unushi, adama a na i ta n Wilu. <sup>13</sup> Kashiile ko bonoko uma aza a usubi wa ni adama a na a panai ukuna u Wilu ba. Amma u ya'an ta ili i nam pa, a ya'an

† 1:17 Hab. 2:4; Gal. 3:11; A.Ib. 10:38.

baci ili na Wilā u danai a ya'an. <sup>14</sup> Ko Azākayimbi, aza a na i babu Wilā, e sheshekei kaci ke le kutono ili i na Wilā u danai. O yotsongu t̄a nannai punu ā aḍu e le a na e yevei ili i singai n ili i wuya. <sup>15</sup> O yotsongu t̄a a na Wilā wi punu asuvu e le, adama a na aḍu e le a banka t̄a nu nsata ko a dana le t̄a i t̄a a kuya'an ili i na yi derere. <sup>16</sup> Ili i nam pa rākā yi t̄a a kuya'an a kanna ka na Kāshile u kuya'anka kusheshe ku usokongi ku uma afada ā ubutā u Yesu Kishi. Arabali a Singai a na mi a kudansa, a ḍa a danai nannai.

### Ayahuda n Wilā

<sup>17</sup> Avu, Kayahuda ka baci vi, vi t̄a e kuneke katsura n Wilā. Yi t̄a ā kukagā a na ā ḍa uma a uzagbi ā Kāshile a ḍa. <sup>18</sup> Vi yeve t̄a ili i na u cigai vi ya'an, ḍa vi yevei kpa-mu ili i na yi derere, adama a na vu pi'isa t̄a ḍe Wilā. <sup>19</sup> Vi ḍika t̄a kaci k̄a nu avu ḍa vuza na u tsu rono k̄ayimbi kalangu, n kutashi ka aza a na i ā k̄ayimbi. <sup>20</sup> Vi sheshe t̄a vi t̄a o kuyotsongu alau ili i na yi derere, k̄at̄a vi yotsongusu aza a na e yevei ukuna ba. Vi t̄a n Wilā, ḍa vi sheshei vi yeve t̄a ili dem ḍa vi m mayun rākā. <sup>21</sup> Vi ci yotsongusu t̄a aza o yoku, yi ḍai i zuwai ḍa v̄a kukpaḍa kuyotsongusu kaci k̄a nu? Vu danai aza o yoku a ya'an uboki ba, amma vi t̄a a kuya'an uboki. <sup>22</sup> Vu danai u ga'an a ya'an tsugbani ba, amma avu vi t̄a a kuya'an nannai. Vu danai u ga'an a cikpa ām̄ali ba, amma vi ci ya'an t̄a m modoroko ā ā'isā e le. <sup>23</sup> Vi t̄a ā kukagā a na vi n Wilā, † amma vi t̄a a kuzuwa uma o goyo Kāshile ana vi iwain kutono u ḍa. <sup>24</sup> Derere ḍa n uteku u na Katagarda ka Cida ka danai, "Aza a na i Ayahuda ba i t̄a a kudansa ili yi ishikushi u Kāshile adama ā ḍa." †

<sup>25</sup> Avu, Kayahuda ka baci vi, vi ya'an baci ili i na Wilā u danai nu vi ya'an, a kida wu baci kavaja, ukuna u gbani u ḍa ba. Amma vu tono baci Wilā ba, ili i te i ḍa adan-shi ishi a kida wu kavaja ba. <sup>26</sup> A ci kida Azākayimbi avaja ba, amma a ya'an baci ili i na Wilā u danai, Kāshile ka ḍika le t̄a adan-shi a kida le t̄a avaja. <sup>27</sup> Kāshile ki t̄a a kuya'anka aḍa Ayahuda afada, adama a na Azākayimbi ā kaci ke le o tono t̄a Wilā. Aḍa yi t̄a n Wilā, ḍa i ciyāi k̄pamu ukidī wa avaja, amma ḍa i iwain kutono Wilā. Ele Azākayimbi o tono t̄a Wilā ko a na a kidai le avaja ba.

<sup>28</sup> Adama a na vi yongo t̄a ali uma a ḍikai nu Kayahuda ka'a vi, ḍa k̄pamu a kidai nu ḍe kavaja, na lo u bonoko wu Kayahuda mayun ba. <sup>29</sup> Ta nannai ba, Kayahuda ka mayun āyi ḍa vuza na k̄aḍu k̄a ni ki derere n Kāshile. Ukidī u kavaja u mayun k̄pamu u ḍaḍa kukidā ku ukpan wi ikyamba ba, amma ḍaḍa usaba'li u k̄aḍu u na wi ulinga wa Ayinviki ā Kāshile. Amma usaba'li u nan lo, adama ā Wilā u na a danai ḍa ba. Vuma tsu nan lo u ci isa t̄a ucikpi ā ubutā u Kāshile, amma ā ubutā uma ba.

**3** Ayahuda i t̄a n ili i na uma o yoku ā ciyāi ba? Te ḍai uga'in wi a kida le baci avaja? <sup>2</sup> Wi t̄a n uga'in a uye n ābundāi! Uye u iyain u ḍaḍa Kāshile ke neke t̄a akaka ā ni e ekiye a aza a Ayahuda.

† 2:24 Ish. 52:5; Ij. 36:22.

<sup>3</sup> Mayun ḍa ele vi yoku ā k̄paḍai kuneke aḍu n akaka a. Na lo va u kusankā t̄a Kāshile kuya'an ili i na u ya'in uzuwakpani? <sup>4</sup> Ko kenu! Kāshile ka tsu dansa t̄a ili i mayun, ko yaba dem wi vuza va a'uwa. Katagarda ka Cida ka dana t̄a ukuna u nam pa adama ā Kāshile, "Ayin a na baci de dem vi ya'in kadanshi, yaba dem u kene t̄a a na vi ya'in derere.

Ayin a na baci a bankai nu nsata n nu ā ubutā wa afada, vi t̄a a kulya'a le." ††

<sup>5</sup> Uma o yoku a danai, "Tsu nusa baci, na lo va u yotsongu t̄a e keteshe a na Kāshile ki derere. Adama a nannai Kāshile ka takacika tsu baci tsu dana u nusa t̄a." (Mi t̄a a kuya'an ulinga n kadanshi ka vuma, ka na ki derere ba.) <sup>6</sup> Kanananai ka nam pa ka, mayun ḍa ba! Mayun ḍa baci Kāshile ka ci ya'an kasingai ayin tutu ba, mayun u kufuda kuya'anka aduniyan afada ba.

<sup>7</sup> Vuza yoku feu u danai, "E neke baci Kāshile tsugbayin k̄aḍu, adama a na a'uwa ā v̄a o yotsongu t̄a ili i na u danai mayun ḍa, nini ḍai u kudana mpa vuza vu un-ushi ḍa, k̄at̄a u takacika mu?" <sup>8</sup> Ta baci nannai, u ga'an ba yi t̄a k̄pamu a kudana "Ya'an ci ya'ansa kawuya, wo okpo an uye u kucikpa Kāshile." Uma o yoku a ci shika tsu t̄a a dana ci t̄a a kuya'an kuyotsongusu nahannai. Mayun ḍa ba! Kāshile ki t̄a a kutakacika le adama a ili i na a ya'in.

### Babu vuza vu usubi

<sup>9</sup> Ci t̄a a kudana a na aḥtsu na ci Ayahuda tsu la'a t̄a uma a na a buwai? Ta nannai ba! Ci yotsongu t̄a ḍe a na unushiḥ u tsu k̄anā Ayahuda n Azākayimbi dem.

<sup>10</sup> Katagarda ka Cida ka danai, "Babu vuza na wi n usubi, †

ko vuza te wi lo ba.

<sup>11</sup> Babu vuza vu ugboji.

Babu vuza na wi ā kulānsā Kāshile.

<sup>12</sup> Uma rākā ā shirikpākā t̄a Kāshile kucina.

N nannai ḍa ta na, yaba dem wo okpoi ili i wasasa.

Babu vuza na wi a kuya'an kasingai.

Ko vuza te wi lo ba." †

<sup>13</sup> "A tsu tukā t̄a n ukpā ā ubutā u kadanshi ke le.

Kadanshi ke le ki t̄a tukpa n a'uwa."

<sup>14</sup> "Ili i na a tsu dansa yi t̄a an tsukono tsu koko." ††

<sup>14</sup> "Ayin tutu i t̄a a kuya'an unā u wuya u na u konokpoi."

<sup>15</sup> "Ayin tutu i t̄a ufobushi adama a na a una uma.

<sup>16</sup> A ubutā u na a banai dem, a tsu lāngasā t̄a ukuna k̄at̄a ā tukā n atakaci.

<sup>17</sup> A ci ya'an ili adama a na a zuwa uma o yongo m mapanakpanai ba." ††

<sup>18</sup> "I a kusuma Kāshile ba." †††

<sup>19</sup> Ci yeve t̄a ili dem i na Wilā u dansai, u dansa t̄a i ḍa wa aza a na Kāshile ke nekei Wilā wa. Ta ki nannai adama a na uma a namba ili i kula'aka, k̄at̄a Kāshile ka ya'anka uma a aduniyan rākā afada. <sup>20</sup> Kāshile ko kubonoko vuza n usubi adama a na u tonoi Wilā koci

†† 3:4 Ish. 51:4. † 3:12 Ishp. 14:1-3; 53:1-3. †† 3:13 Ishp. 5:9; 140:3. ††† 3:17 Ish. 59:7-8. †††† 3:18 Ishp. 36:1.

ba. Nannai da ba, ili i na Wilā u ci ya'an i dāda, u zuwa tsu t̄a ci yeve a na tsu nusai de.

### Uteku u na Kāshile ko bonokoi tsu aza ā m̄ariki

<sup>21</sup> Amma gogo na Kāshile ko yotsongu t̄a uye u yoku kau u na u kukece uma o okpo aza ā usubi. Wilā n idani i Eneki a dansa t̄a ukuna wu uye u nam pa, u da ta na wi adama o kutono Wilā u Musa ba. <sup>22</sup> Kāshile ke ci kece t̄a uma o okpo aza ā m̄ariki ā ushuki baci Yesu Kirisiti Kishi u takpa unushi u le. Uma r̄akā i t̄a ā kuciya wishi a uye u te u nam pa, ko ele dā anan ya, ko ili i na a ya'in de kparamu. <sup>23</sup> Yaba dem u nusa t̄a, da kparamu u gusai ā ubutā u tsugbayin tsu Kāshile. <sup>24</sup> Amma Kāshile ke ci kece le t̄a derere adama a wishi u ni u na u nekei gbani. U ya'an t̄a na va ā ubutā u Kirisiti Yesu Kishi, vuza na u nekei tsu ubaruwi,† ana u takpai unushi u tsu. <sup>25</sup> Kāshile ke neke t̄a Yesu tsa alyuka† adama a na u takpa atakaci a unushi u uma, ciya u doku u pana wupa n ele ba. Kāshile ke ci kece t̄a uma aza ā m̄ariki, ā ushuku baci a na Yesu u tsuwain mpasa n ni ā ubutā wu ukpā, ana u nekei wuma u ni tsa alyuka adama e le. Kāshile ki t̄a n uremi u k̄aḍu ayin tutu da kparamu wi a kuya'ansa ili i singai. Ta ki nannai m mani-mani va de, ana u k̄aḍai kutakacika uma adama a unushi u le. <sup>26</sup> Da Kāshile ke nekei tsu Yesu adama a na u yotsongu a na u ci ya'an ili i na yi derere ana u ci kecei aza a unushi o okpo aza ā m̄ariki adama a na e neke t̄a āḍu n Yesu.

<sup>27</sup> Ci t̄a n ili i na tsa kuya'anaka aradi adama ā k̄aci k̄a tsu? A!ā, ana Kāshile ku ushuki n ātsu, adama a ili i singai i na ci ya'in da ba. Amma adama a uneki u k̄aḍu u tsu u da. <sup>28</sup> Kāshile ka zuwa tsu t̄a tso okpo m m̄ariki n ayi adama a na ci neke t̄a āḍu, amma adama a na tsu tonoi Wilā ba. <sup>29</sup> Kāshile ka Ayahuda ka'a koci? A!ā! Kāshile ka Azakayimbi ka'a feu? E, ta nannai! <sup>30</sup> Kāshile ke te ka'a ki lo koci, uye u te u da kparamu wi lo u na u tsu ushuku n uma. U zuwa t̄a uma o okpo m m̄ariki n ayi koci e neke baci āḍu. Ukuna wi punu ba, ko ele Ayahuda a da ko Ayahuda a da ba. <sup>31</sup> Gogo na a na ci n uneki u k̄aḍu, ci t̄a a kuvaruku Wilā wa? Ko kenu! Uneki u k̄aḍu u dāda u tsu zuwa tsu tso okpo ili i na Wilā u cigai tso okpo mayun.

### Uneki u k̄aḍu wi Ibrahim

**4** Yi d̄ai tsa kudana n ukuna wu uneki u k̄aḍu u na akaya ā tsu Ibrahim u pi'isai? <sup>2</sup> Kāshile ko bonoko yi baci derere adama a ili i na u ya'in, ashe u ciya t̄a ili i na u kuya'anaka aradi. Amma ili i na Kāshile ke sheshei da ba. <sup>3</sup> Katagarda ka Cida ka danai, "Ibrahim u neke t̄a k̄aḍu n Kāshile, da Kāshile ke kecei ni ā k̄atsumā ka uma ā usubi." †

<sup>4</sup> Vuza u ya'an baci ulinga, mayun da a tsu tsupa yi adama a ulinga u na u ya'in. Ikebe i nan lo ya kune'e ku da ba. <sup>5</sup> Amma va kuzuwa Kāshile ku ushuku n aḍa adama a ili i yoku i na i ya'in ba. Kāshile ko bonoko t̄a aza a unushi derere adama a uneki u k̄aḍu u na i n u

da a kubana wā ni. <sup>6</sup> Dawuda u dansa t̄a feu nannai derere ana u ya'in kadanshi k̄a m̄azangā ka vuma vu na Kāshile ki isai da wo okpoi vuza vu usubi, † ko a na usubi u nan lo wi adama a ili i na vuza va u ya'in ba.

<sup>7</sup> "Uma a na a ya'in ili i gbani-gbani i na Kāshile ka cinukpakai le,

i t̄a ā m̄azangā mayun.

Kāshile ka takpa t̄a unushi u le.

<sup>8</sup> Uma a nan lo a i t̄a ā m̄azangā,

aza a na Vuzavagudu u k̄aḍai kudoku kucibasa n unushi u le." ††

<sup>9</sup> M̄azangā ma na Dawuda u ya'in kadanshi na adama a aza a na a kidai avaja da koci? Ta nannai ba! Ali n aza a na ā k̄aḍai kukida avaja feu. Adama a na tsu dana t̄a de tsu na Katagarda ka Cida ka danai, "Ibrahim u neke t̄a k̄aḍu n Kāshile, da Kāshile ke kecei ni vuma vu usubi." <sup>10</sup> Nini d̄ai ka ya'in? Kāshile ki isa t̄a Ibrahim† kafu a kida yi kavaja, ko sai ana u kidai bili? Kāshile ki isa yi t̄a kafu a kida yi kavaja. <sup>11</sup> Kukida ku kavaja urotu u da u na u yotsongi a na Ibrahim u nekei de k̄aḍu, ali kparamu Kāshile ki isai ni de. Da u bonokoi ni vuza vu usubi, ali kafu a kida yi kavaja. Ta nannai Ibrahim ayi da dāda va aza a na e nekei āḍu da i babu ukidi wa avaja. O okpoi aza ā usubi ā Kāshile adama a uneki wā āḍu u le. <sup>12</sup> Ibrahim va ayi da kparamu dāda vu uma a na a kidai avaja feu, amma sai i baci n uneki u k̄aḍu tsu na Ibrahim wi ishi kafu a kida yi kavaja.

### Uzuwakpani u dāda adama a aza a na e nekei āḍu r̄akā

<sup>13</sup> Kāshile ka ya'ankai Ibrahim nu ntsukaya n ni uzuwakpani u danai wi t̄a e kuneke le aduniyan. Kāshile ka ya'an nannai adama a na Ibrahim u tonoi Wilā ba, amma adama a uneki u k̄aḍu u ni u dāda Kāshile ki isai ni. <sup>14</sup> Uma i baci a kisa ili i na Kāshile ka ya'in uzuwakpani ā ubutā u kutono ku Wilā, uneki u k̄aḍu wo okpo t̄a ili i gbani. K̄atā kparamu uzuwakpani u Kāshile a kubana wi Ibrahim wo okpo feu gbani. <sup>15</sup> Kāshile ka tsu pana t̄a wupa a ayin a na baci uma ā k̄aḍai kutono Wilā. Wilā wi ishi baci lo ba, vuza wo kukodo u da ba.

<sup>16</sup> Adama a nannai uma a ci isa t̄a uzuwakpani u Kāshile e neke baci āḍu. U ci neke t̄a u da gbani, adama a kasingait k̄a ni. U ci neke t̄a u da o tonon baci Wilā wa Ayahuda, ko o tonon baci u da ba. I t̄a ā kuciya u da i baci n uneki u k̄aḍu ci Ibrahim. Adama a na Ibrahim ayi da dāda va aza a na e nekei āḍu r̄akā.

<sup>17</sup> Tsu na Katagarda ka Cida ka danai ana Kāshile ka danai Ibrahim, "N zuwa wu t̄a vu okpo esheku a idika kakau n ābundai." † Uzuwakpani u nam pa a ya'anaka t̄a u da Ibrahim adama a na u neke t̄a k̄aḍu n Kāshile, vuza na u tsu dengusa akpisa n wuma. K̄atā kparamu u ya'an ili i savu yu utā ā ubutā u na ili yi ishi lo ba.

<sup>18</sup> Ana Kāshile ka ya'ankai Ibrahim uzuwakpani u na u kokpo esheku a idika kakau n ābundai, da Ibrahim u nekei k̄aḍu n Kāshile. Kāshile ka dana t̄a feu, "Ntsukaya n nu mi t̄a a kuya'an n ābundai, tsa azangata." †† U neke t̄a k̄aḍu ko a na uzuwakpani nannai u yot-

† 4:3 Ugi. 15:6.

†† 4:8 Ishp. 32:1-2. ‡ 4:17 Ugi. 17:5. †† 4:18 Ugi. 15:5.

soi adanshi wa kuya'an ba! <sup>19</sup> Da Ibrahim u lya'i kelime n kuneke kaḍu, ko a na aya a ni i devu n aman-gatawun, ali tsukutsa ci ni ci a kusankā yi kudoku kumatsa. Vuka vi ni feu Saratuƙ u kutsa ta babu ta na u ciya muku.

<sup>20</sup> Ibrahim u ya'an munlāi ma na Kaḥshile ka kuya'an ili i na u ya'in uzuwakpani ba, u kaṣaḥkpa ta na kuneke kaḍu ba. Uneki u kaḍu u ni u zuwakai ni utsura, da u nekei Kaḥshile tsugbayin. <sup>21</sup> Wi ta n uneki u kaḍu u mayun a na Kaḥshile ki a kufuda kuya'an ili i na u ya'in uzuwakpani.

<sup>22</sup> Adama a uneki u kaḍu wi Ibrahim, da "Kaḥshile ke kecei ni vuma vu usubi." <sup>23</sup> Ana Katagarda ka Cida ka danai, "Kaḥshile ke kece yi ta vuma vu mariki," Ibrahim da a danakai ukuna u nan lo koci ba. <sup>24</sup> A dana ta nannai adama a tsu feu, ciya a dana tsu Kaḥshile ki ta o kubonoko tsu uma a usubi ci neke baci aḍu n ayi, vuza na u dengusaḥi Yesu Vuzagbayin vu tsu a ukpa.

<sup>25</sup> Kaḥshile ke neke ta Yesu u kuwa adama a unushi u tsu, da u dengusaḥi ni n wuma, adama a na Kaḥshile ko bonoko tsu derere.

### Uneki u kaḍu u tukai m maḥaṅga

**5** Kaḥshile ko bonoko tsu ta derere adama a uneki u kaḍu u tsu. Gogo na ci ciya ta maḥaṅga n Kaḥshile, adama a ili i na Yesu Kishi Vuzagbayin vu tsu u ya'ankai tsu. <sup>2</sup> U laṅsaḥa tsu ta uye, ciya tsu uwa a kasingai ka Kaḥshile adama a na tsu ushuku ta n Kishi. Ci ta kpamu a maḥaṅga adama a na ci ta feu punu a tsugbayin tsu Kaḥshile. <sup>3</sup> Ci baci n atakaci ci ta feu m maḥaṅga, adama a na ci yeve ta atakaci a nam pa a tsu zuwa tsu ta tsu lulukpa. <sup>4</sup> Da kululukpa ku tsu ku zuwai aḍu a tsu a tsurakpai, da utsurakpi u na ci n u da u tukai tsu n apa'a. <sup>5</sup> Ci baci n apa'a tsu nam pa, a da e kuneke tsu wono ba. Ili i nam pa raka i ya'an ta nannai adama a na Kaḥshile ke neke tsu ta de Ayinviki a Kaḥshile, vuza na u tsu shatangu aḍu a tsu n ucigi u ni.

<sup>6</sup> Kishi ka kuwa ta adama a tsu a ayin a na tsu kpaḍai kufuda kubankā kaḥi ka tsu, ko a na ci aza a unushi.

<sup>7</sup> Ili i devu i da ba, vuza u kuwa adama a na wi isa wuma u vuza na u tsu tono Wilā mayin. Amma u ga'an ba, vuza yoku wi ta a kushuku kukuwa adama a na wi isa wuma u vuza na wi m mariki mayun. <sup>8</sup> Amma Kaḥshile ko yotsongu ta ucigi u ni kaḥi wa tsu ana u suki Kishi u kuwa adama a tsu, aṭsu bili aza a unushi.

<sup>9</sup> Gogo na Kaḥshile ke kece tsu ta tsa aza a na o okpoi m mariki adama a mpasa n Kishi, ci yeve ta kpamu wi ta a kisa tsu a ubuta wu wupa u Kaḥshile. <sup>10</sup> Ali n ayin a na ci ishi irala i Kaḥshile, u zuwai tsu tso okpo aja'a a ni, adama a na Maku ma ni ma kuwa ta adama a tsu.

Gogo na a na ci aja'a a Kaḥshile, ci yeve ta mayun da a na wi a kisa tsu adama a ubuta u wuma u Maku ma ni.

<sup>11</sup> Nannai da kpamu koci ba, amma ci ya'an ta maḥaṅga adama a ili i na Kaḥshile ka ya'in adama a Vuzagbayin vu tsu Yesu Kishi, vuza na gogo na u bonokoi tsu aja'a a Kaḥshile.

### Adamu n Kirisiti Kishi

<sup>12</sup> Unushi u uwa ta a aduniyan adama a ili i na vuma vi te u ya'in, da unushi u tukai n ukpa. Na va daḍa ili i na i zuwai yaba dem u kukuwa, adama a na yaba dem u nusa ta. <sup>13</sup> Unushi wi ta lo a aduniyan kafu Kaḥshile ke neke Wilā. Kaḥshile ka cibasa n unushi a ayin a nan lo ba, adama a na Wilā wi lo ba. <sup>14</sup> Punu a ayin a Adamu ali a kubana a ayin a Musa, Kaḥshile ke neke uma wilā ba. Adamu u iwain ili i na Kaḥshile ka danai ni, amma uma a na a buwai a fuda a laṅasa ili i na i kpaḍai kuya'an lo ba. Amma n nannai dem raka vi le a kuwai. N ci yoku Adamu wi ta ci Kirisiti Kishi vuza na u tawai n kaḥa.

<sup>15</sup> Amma ele aza e re a, vi te da i ba, adama a na kune'e ku gbani ku Kaḥshile ki tsu unushi wa Adamu ba. Mayun da uma n aḥundai a kuwai adama a unushi u vuma vi te vu nan lo. Amma kasingai ka Kaḥshile ka la'a ta na lo m gbayin, nannai da uma n aḥundai a isai kune'e ku Kaḥshile a ubuta u kasingai ka vuma vi te, ayi da Yesu Kishi. <sup>16</sup> Ili i na vuza u kuciya gbani punu asuvu e kune'e ku Kaḥshile, yi ta kau n ili i na vuza u kuciya punu asuvu a unushi u vuza te vu nan lo va.

Ana Adamu u ya'in unushi, Kaḥshile ka ya'an ta afada da ka takacikai uma. Amma Kaḥshile ku ushuku ta n aṭsu adama e kune'e ku kasingai ku ni, ko ana ci yain unushi n aḥundai. <sup>17</sup> Unushi u vuma vi te vu nam pa, Adamu, u zuwa ta ukpa u lya'i tsugono wa tsu. Amma ili i na Yesu Kirisiti Kishi u ya'in i la'a ta na lo kaḥi. Kaḥshile ke neke tsu ta kasingai ka ni kaḥi, da u zuwai tsu tso okpo aza a usubi u Yesu. Adama a nannai kpamu, ci ta a kuciya wuma kaḥi ci lya'a tsugono a ubuta wu ukpa.

<sup>18</sup> Unushi u te wa Adamu u tukai n atakaci a ukpa u uma raka. Tsu nan lo kpamu, ili i singai i te i na Kirisiti Kishi u ya'in i bonokoi uma o okpoi aza a usubi n Kaḥshile. Na lo daḍa ta na u tukai n wuma u mayun a kubana u uma raka. <sup>19</sup> Adamu u tono Kaḥshile ba, n tsu nannai da ta na u zuwai uma n aḥundai o okpoi aza a unushi. Amma Yesu u tono ta Kaḥshile, wi ta kpamu a kuzuwa uma n aḥundai o okpo aza a usubi.

<sup>20</sup> Kaḥshile ke neke ta Wilā adama a na uma raka a ciya e ene uteku u na ishi n unushi. Amma ana uma i o kudoku n unushi, Kaḥshile tamkpamu o kudoku n kasingai ka ni. <sup>21</sup> Unushi u lya'a ta tsugono u uma raka, da u tukai le n ukpa. N tsu nan lo gogo na, kasingai ka Kaḥshile ki a kulya'a tsugono, da kpamu wu ushuki n aṭsu adama e Yesu Kishi Vuzagbayin vu tsu. Da na va u tukai tsu n wuma u babu uteku.

### Unushi wi n utsura ba

**6** Ve ene ta u la'a ta n kuga'an ci lya'a kelime n kuya'an unushi adama a na Kaḥshile ko doku kasingai ka ni a ubuta u tsu? <sup>2</sup> A'a, ta nannai ba! Ukuna wu unushi u da baci, ci ta ukpa, nini dai kpamu tsa kulya'a kelime n kuya'an unushi? <sup>3</sup> I cinukpa ta a na raka vu tsu tso okpoi vi te u Kirisiti Kishi a ayin a na a ya'ankai tsu kusumbu ka akucina? Ana a ya'ankai tsu

kusumbu ka akucina, tsu kuwaj tsu na ayi u kuwaj.

<sup>4</sup> Ana a ya'ankai tsu kusumbu ka akucina,† u ya'an ta adanshi ishi ta a cidangu tsu kobolo n ayi, adama a na atsu feu tsu kuwa ta n ayi. Eshoku n tsugbayin ci ni n utsura dem da u zuwai Kishi u ya'an wuma kpamu. Ta kpamu nannai, u zuwai tsu ci ya'an wuma a uye u savu.

<sup>5</sup> Tsu bono baci vi te n Kishi a ubuta wu ukpa, mayun da feu tsu bono vi te n ayi a ubuta wu wuma feu. <sup>6</sup> Ci yeve ta a una ta uteku u na ci ishi cau a madanga ma atakaci kobolo n Yesu, adama a na unushi u namba utsura u ni a ubuta wu wuma u tsu. Kashile ka ya'an ta ili i nam pa, adama a na ikyamba yu unushi i tsu i lya'a kelime n kokpo agbashi a unushi ba. <sup>7</sup> Ta wi nannai a ayin a na uma a kuwaj kata a ciya ubaruwi, unushi wo kudoku wa lya'a utsura u le kpamu ba.

<sup>8</sup> Tsu kuwa baci n Kirisiti Kishi, ci yeve ta ci ta a kuya'an wuma n ayi. <sup>9</sup> A dengusa ta Kishi n wuma, ci yeve ta wi o kudoku wa kuwa kpamu ba. Ukpa wi n ili i na u kuya'an ayi gogo na ba. <sup>10</sup> Ana Kirisiti Kishi u kuwaj, u kuwaj kute adama a na u lya'a utsura wu unushi, wi o kudoku wa kuwa kpamu ba. Gogo na wi ta n wuma u savu, wuma u savu u ni wa wi ta kobolo n Kashile. <sup>11</sup> Ta kpamu nannai, ye ene kaci ka da adanshi yi ta ukpa n utsura wu unushi, yi ta e kene kaci ka da kpamu adanshi yi ta n wuma u Kashile adama e Yesu Kirisiti Kishi.

<sup>12</sup> Adama a nannai, kata i kasakpa unushi u lya'a kaci ka da punu na a aduniyan ba. Kata i tono ili i gbani-gbani i na adu a da a cikalai kuya'an ba. <sup>13</sup> Kata i kasakpa ko ukambu wi ikyamba u da u te wo okpo ili i kuya'an kawuya, adama a na i tono unushi ba. Amma i kucikpa, i neke kaci ka da gbende u Kashile adama a na yi ta tsu uma a na ishi ukpa, amma gogo na Kashile ka zuwa da ta i ya'an wuma. Neke ikyamba i da gbende u Kashile, adama a na i ya'an ili i na yi i mariki, n ili i na i kuneke Kashile tsugbayin. <sup>14</sup> Unushi u buwa a kulya'a kaci ka da ba. Kasingai ka Kashile ka'a ki a kulya'a tsugono a adu a da, amma Wila u da ba.

### Agbashi a na a ci ya'an ili i na Kashile ka cigai

<sup>15</sup> U ga'an ta ci ya'an unushi bari, adama a na kasingai ka Kashile ki a kulya'a tsugono a adu a tsu, amma Wila u da ba? Ko kenu, ta nannai ba! <sup>16</sup> I yeve ta a na mayun da ili i na baci i zagbai kutono i da i kokpo vuza-gbayin vu da. Yi ta a kufuda kuzagba unushi, ili i na i tsu tuka n ukpa, ko i zagba kutono Kashile kata yo okpo aza a usubi. <sup>17</sup> N ayin a de, agbashi a unushi a da yi ishi. Amma n cikpa ta Kashile uteku u na i tonoi mayin kupi'isa ku na n ya'ankai da. <sup>18</sup> Kashile ka shikpa da ta a ubuta wu unushi, da yo okpoi agbashi a Kashile adama a na i ya'an ili i mariki.

<sup>19</sup> N ya'an ta kadanshi n agisana a nam pa, adama a na i fuda i yeve ili i na mi a kudansa babu atakaci. N ayin a de, i bonokoi kaci ka da agbashi a unushi n ili i gbani-gbani. Gogo na mayun da i zagba kokpo agbashi a na o kokpo n usubi adama a na yo okpo cida.

<sup>20</sup> N ayin a mani-mani, ana yi ishi agbashi a unushi, i ci kebece n kuya'an ki ili i mariki ba. <sup>21</sup> I ya'in ili i gbani-gbani, da gogo na yi a kupana wono u le. Ili i nan ya i tuka da n ili i singai ba ko kenu, ukpa u da i tsu tuka koci. <sup>22</sup> Amma gogo na Kashile ku utaka da ta a ubuta wu utsura wu unushi, ada kpamu yo okpo ta agbashi a Kashile. Gogo na i ya'an ili i nan lo i na i tsu zuwa da yo okpo cida, ali i da i neke da wuma u babu uteku.

<sup>23</sup> Vuza u ya'an baci unushi,† wi ta a kuciyu katsupu, dada ukpa, amma Kashile ke neke tsu ta wuma u babu uteku gbani a ubuta u Yesu Kishi Vuzagbayin vu tsu.

### Agisana o yolo

**7** Uma a va, raka vu da i yeve ta Wila u Musa. I yeve ta ta na a na mayun da Wila wa wi a kulya'a tsugono u uma koci a ayin a na i n wuma. <sup>2</sup> Agisana, vuka vi ya'an baci yolo, wilu u shiya yi ta a vali vi ni wi baci n wuma. Amma vali va vu kuwa baci, wilu u yolo u doku u shiya yi kpamu ba. <sup>3</sup> Amma wo olo baci vali vi yoku, vali vi ni bi'i n wuma, Wilu u danai u ya'an ta tsugbani. Amma vali vi ni vu kuwa baci, u baruwa ta a ubuta u wilu u yolo, ko wo olo vali vi yoku u ya'an kpamu tsugbani ba.

<sup>4</sup> Uma a va, ta ki nannai n ada. Wilu u buwa a kulya'a tsugono wa da ba, adama a na i kuwa ta a ubuta wu utsura u ni, ana i kuwaj kobolo n Kishi a madanga ma atakaci.† Gogo na kpamu yi ta kobolo n vuza na a dengusa a ukpa, adama a na ci ya'anka Kashile tsugbashi. <sup>5</sup> N ayin a mani-mani, ukambu u wuma u tsu u na wi n unushi u lya'a ta tsugono wa tsu. Wilu u zuwa tsu ta ci ciga kuya'an ili yu unushi i na i lya'i tsugono a ikyamba i tsu. Adama a nannai da ili dem i na ci ya'in i tukai tsu a ubuta wu ukpa. <sup>6</sup> Amma Wilu u buwa a kulya'a tsugono wa tsu ba. Ci ta an akpisa, Wilu kpamu u kuciyu utsura wa tsu ba. Gogo na ci ta a kuya'anka Kashile tsugbashi n uye u savu a ubuta u kupanaka Ayinviki a ni, amma n uye u kuku u kupanaka Wilu u na a danai de ba.

### Wila n unushi

<sup>7</sup> I kusheshe ta adanshi mi ta a kudana unushi n Wilu ili i te i da. Ta nannai ba, amma Wilu u da u zuwai mu n yeve tsu na unushi wi. Agisana, mi ishi e kuyeve ili i na a ciya n kuciga ki ili i vuza yoku kau ba, sai Wilu u dana mu kata n ya'an nannai ba. <sup>8</sup> Unushi u da u ya'in ulinga n wilu u nam pa, wi ta a kuzuwa mu n cikala ili kakau n abundai. Wilu wi baci lo ba, unushi wi ishi a kuciyu utsura u nan lo ba. <sup>9</sup> M mudu kudu n ukuna u yoku ba, kafu n yeve ili i na Wilu u danai n ya'an. Amma ana n yevei i da, da n yevei a na n nusai de, da kpamu mi vuza vu unushi vu na u kukuwa. <sup>10</sup> Wilu u na wi ishi a na wa zuwa mu n ya'an wuma, da u kucikpa u zuwai mu n kuwa.

<sup>11</sup> Unushi u lansai kabanga ka na u kuyansa mu, da u ya'in ulinga n wilu adama a na wu una mu. <sup>12</sup> Ko a na nannai wi mayun, wilu n idani wi ta cida, n derere, n uga'in kpamu. <sup>13</sup> Mi ta a kudana ili i singai i da yi a

kuzuwa mu n kuwā? Ko kenu! Unushi u da u dikai ili i singai da u ya'in ulinga n i da adama a na u tukā n ukpā u vā. Ili i nam pa i ya'an tā adama a na me ene uteku u na unushi wi mayun. Ili i na i zuwai da Wilā n idani i ni yi lo da da adama a na u yotsongu a na unushi ili i wuya i da k̄au.

### Kugbagbala adama a na vu nusa ba

<sup>14</sup> Ci yeve tā a na Wilā u ga'in. Wilā u da u tukāi n atakaci ba, amma mpa da, adama a na vuma da mi koci. Adama a nannai, unushi wi tā a kulya'a tsugono wā vā adanshi mpa kagbashi k̄a ni ka'a. <sup>15</sup> N yeve ili i na i zuwai da mi a kuya'an ili i na mi a kuya'an ba. Mayun n ciga tā kuya'an ili i na yi derere, amma n ya'an i da ba. Kucikpa, da mi a kuya'an ili i na n iwain. <sup>16</sup> N yeve tā a na ili i na mi a kuya'an derere da ba, na va ta na u yotsongu tā a na mu ushuki Wilā wi tā n uga'in. <sup>17</sup> Adama a nannai mpa da mi a kuya'an ili i kawuya i nam pa ya ba. Unushi u na wi o kuyongo nu mpa u da wi a kuya'ansa i da. <sup>18</sup> Ukambu u vā u na wi u kuku da kpamu wi n unushi u k̄asakpā mu n ya'an ili i na i ga'in ba. Ko n ciga kuya'an ili i na i ga'in, mi a kufuda ba. <sup>19</sup> N ciga baci kuya'an ili i singai, n ci ya'an ba. M gbagbala baci kpamu k̄atā n nusa ba, da da n tsu kucikpa n ya'an. <sup>20</sup> Amma mi baci a kuya'an ili i na n cigai kuya'an ba, mayun mpa da vuza na wi a kuya'an ili ya ba. Unushi u na wi punu wā vā u da wi a kuya'an i da.

<sup>21</sup> Kuyeve ku ukuna u wuma ku yotsongu mu tā a na ili i yoku yi punu wā vā, i da i s̄ankai mu kuya'an ili i na n yevei yi derere. <sup>22</sup> Ka du k̄a vā ka ya'an tā mazangā adama a wilā u na wu utāi a K̄ashile. <sup>23</sup> Amma a ubutā dem punu a asuvu a vā n cina tā ili i na yi a vishili n ili i na k̄a du k̄a vā ka cigai kuya'an, da da i zuwai da mo okpoi kagbashi ku unushi ka na ki o tsugono a ili i na n ya'in dem. <sup>24</sup> Adama a nannai asuvu a vā a dasangu ba! Yayi u kisa mu a ubutā wi ikyamba i nam pa i na yi a kuzuwa mu n kuwā? <sup>25</sup> N cikpa tā K̄ashile adama a na Yesu Kirisiti Kishi a yi da vuza na u kisa mu.

Ta mi nahannai: a k̄a du k̄a vā, n ciga tā mo tono wilā u K̄ashile, amma ukambu u vā u na u ci ciga n ya'an unushi, u tsu zuwa mu tā mo okpo kagbashi a ubutā wu unushi.

### K̄asakpā Ayinviki a K̄ashile a lya'a tsugono

**8** Adama a nannai, a da aza o Kutoni a Kirisiti Kishi a da baci, K̄ashile ka kuya'an ka da afada k̄atā wi ilukpā da ba. <sup>2</sup> Ayinviki a K̄ashile a na e ci neke wuma u na u tsu utā u Yesu Kishi a zuwa mu tā m b̄aruwā a ubutā wu utsura wu unushi u na u tsu tukā n ukpā. <sup>3</sup> Wilā u Musa u ciyā utsura u na wi isa tsu ba, adama a na a tsu a k̄aci k̄a tsu ci tā n unushi. Amma K̄ashile ka ya'in ili i na Wilā u fudai u ya'in ba. U suki Maku mā ni aduniyan n ikyamba tsu tsu, amma i tsu yi tā n unushi. K̄ashile k̄a langasai tsugono tsu unushi wā tsu, ana u nekei Maku mā ni tsa alyuka adama a unushi u tsu. <sup>4</sup> U ya'an tā nannai adama a na ci ya'an ili dem i na Wilā u danai a ubutā u kupanaka Ayinviki a K̄ashile, amma a

ubutā u kutono ili i na a tsu a k̄aci k̄a tsu ci cigai kuya'an ba.

<sup>5</sup> Uma a k̄asakpā baci ili i na a cikalakai k̄aci ke le i lya'a tsugono we le, ayin tutu i tā a kuya'an kusheshe ku unushi. Amma aza a na a k̄asakpāi Ayinviki a K̄ashile a lya'a tsugono we le, ayin tutu i tā e kusheshe ukuna u na Ayinviki a K̄ashile a kupana uyo'o. <sup>6</sup> Mali mu unushi ma vuma ma lya'a baci tsugono wā ni, wi tā a kukuwā. Amma Ayinviki a K̄ashile a lya'a baci tsugono wā ni, wi tā a kuciya wuma m matana. <sup>7</sup> Mali mu unushi ma vuma mi baci o tsugono, wi tā a vishili n K̄ashile ayin tutu. U tsu tono ili i na K̄ashile ka danai u ya'an ba. Mayun da, u tsu fuda u ya'an nannai ba. <sup>8</sup> Aza a na a k̄asakpāi mali mu unushi me le ma lya'a tsugono we le, a tsu fuda a zuwa K̄ashile ka pana uyo'o ba.

<sup>9</sup> Amma mayun da Ayinviki a K̄ashile i a idashi a a du a da, i tā a kulya'a tsugono wā da, mali mu unushi mā da kpamu ma kulya'a tsugono ba. (K̄atā kpamu i ciba n aza a na i babu Ayinviki a K̄ashile o kuyongo we le, aza o Kutoni a da ba, ko kenu.) <sup>10</sup> Ikyamba i da yi tā a kukuwā adama a unushi. Amma Kirisiti Kishi wi baci punu asuvu a da, Ayinviki i tā e kuneke da wuma, adama a na Kishi ko bonoko da tā aza a usubi e ekiye a K̄ashile. <sup>11</sup> K̄ashile k̄a dengusai Yesu a ukpā. Ayinviki a ni i baci kpamu o kuyongo n a da, i tā feu e kuneke ikyamba i da i na i kukuwā wuma. K̄ashile ka'a vuza na u dengusai Kishi a ukpā, Ayinviki a ni a na i o kuyongo n a da i tā kpamu e kuneke ikyamba i da wuma.

<sup>12</sup> Uma a vā, u ga'an tā ci yongo uteku u na Ayinviki a K̄ashile a danai tsu. K̄atā ci yongo uteku u na ci cikalai ba, adama a na a tsu a k̄aci k̄a tsu aza a unushi a da.

<sup>13</sup> Adama a na i lya'a baci kelime n kutono mali mu unushi mā da, i kukuwā tā. Amma i k̄asakpā baci Ayinviki a K̄ashile a banaka da, adama a na i k̄asakpā kuya'an ili i kavama, yi tā a kuciya wuma u mayun. <sup>14</sup> Muku n K̄ashile m mayun ele da aza a na a k̄asakpāi Ayinviki a K̄ashile o tono n ele.

<sup>15</sup> Adama a na Ayinviki a na K̄ashile ke nekei da o bonoko da tā muku n ni, o bonoko da agbashi o wovon ba. Ayinviki a da kpamu e ci neke utsura ali ci deke K̄ashile, "Dada! Esheku a tsu!" <sup>16</sup> Ayinviki a K̄ashile a tsu ushuku tā n ayinviki a tsu a na a tsu muku n K̄ashile n da. <sup>17</sup> Adama a nannai, ci tā a kisa ili i na K̄ashile u tsu banaka uma a ni. Ili rakā kpamu K̄ashile ke nekei Maku mā ni, Kishi, ili i nam pa i tsu i da feu. Amma ci baci a kuciya tsugbayin uteku na Kishi u ciyāi tsugbayin, mayun da feu tsu takacika tsu na u ya'in.

### Tsugbayin tsu na ci lo a kutawa

<sup>18</sup> Ci ciba baci n tsugbayin tsu na u kuneke tsu a kubana megeshe, atakaci a na ci o kuso'o gogo na ili i da ba. <sup>19</sup> Ili dem i na K̄ashile ka ya'in yi tā a kuvana m mazangā a ayin a na K̄ashile ko kuyotsongu e keteshe aza a na i muku n ni m mayun. <sup>20</sup> K̄ashile ka ya'an tā ili dem i na u ya'in unā u wuya. Ili i na u ya'in i da i sheshei kuya'an nannai a k̄aci k̄a ni ba, amma K̄ashile ka'a ke sheshei kuya'an nannai. <sup>21</sup> Ko n nannai, K̄ashile

ki tã n kusheshe ku nam pa ku na u kuzuwa ili dem i na u ya'in i ãaruwã ciyã i shama ba, kãtã feu i ciyã ubãruwi n tsugbayin kobolo m muku n Kãshile.

<sup>22</sup> Ci yeve tã ali ã kutãwã ayin o gogo na, ili dem i na Kãshile ka ya'in yi tã ã yurã nu mbãlã, tsã agandã a li-mata. <sup>23</sup> Ko ãtsu aza o Kutoni feu ci tã ã yurã adama ã mbãlã, ko a na ci n Ayinviki ã Kãshile, vuza na wi kune'e ku iyain ku Kãshile. ãtsu feu ci tã a kuvana m mazãngã a kanna ka nan lo ka na Kãshile ka kisa tsu an muku n ni rãkã rãkã, kãtã u zuwa ikyamba i tsu dem i ãaruwã. <sup>24</sup> A isa tsu tã de, ã ci kpamu n ãpã'lã a nam pa. Ce ene baci ili i na ci a kuvana, na lo ãpã'lã a mayun a ã kãtã ba. Uma e ci kede ãpã'lã ã ubutã wi ili i na ã ciyã de ba. <sup>25</sup> Amma ãtsu ci kede tã ãpã'lã ã ubutã wi ili i na kãtã ci ciyã ba, ã kpamu ci a kuvana i ã n uremi u kãdu.

<sup>26</sup> Ayinviki ã Kãshile feu ã tsu ãnkã tsu tã ãtsu vu na ci babu utsura. Ci yeve kuya'an avasa uteku u na u yot-soi ba. Amma Ayinviki ã Kãshile ã kãci kã ni a ci ya'an-ka tã Kãshile kadanshi adama ã tsu, ali u tsu folonoko tsu tã Kãshile n yurã i na i la'i ili i na vuma u kufudã kudansa. <sup>27</sup> Kãshile ki tã e kene ili i na yi ã ãdu a uma. U yeve tã kpamu ili i na yi ã kãdu ka Ayinviki ã Kãshile, adama a na Ayinviki ã Kãshile a ci ya'an-ka tã Kãshile kadanshi adama a uma ã ni, n adama a ili i na yi derere n ucigi u Kãshile.

<sup>28</sup> Ci yeve tã kpamu Kãshile ka tsu zuwa tã ili dem i ya'an ulinga kobolo mayin adama a uga'in a kubana wa aza a na a cigai ni. Ele ã uma a na u ãekei, adama a na ta u sheshei kuya'an nannai. <sup>29</sup> Kãshile ke yeve le tã kafu u ya'an a aduniyan, ã u zagbai le ciyã o okpo tsu Maku mã ni, adama a na Yesu kpamu wo okpo magaji kãtã u ciyã amgbu n ãbundã. <sup>30</sup> Ana u zagbai le, ã yeve u ãekei le ã tãwã wã ni. Ana u ãekei le, u bonokoi le derere n kãci kã ni, ã u ya'ankai le uzuwakpani u tsugbayin ci ni.

### Ucigi u Kãshile

<sup>31</sup> Yi ãã tsa kudana adama a ukuna u nam pa rãkã? Kãshile ki baci n ãtsu, babu vuza na u kulya'a utsura u tsu. <sup>32</sup> Kãshile kã sãnkã m Maku mã ni ba, amma u nekei ni adama ã tsu rãkã. Uteku u na u nekei tsu ãe Yesu, mayun ã u kuneke tsu ili rãkã. <sup>33</sup> Yayi u kushika uma a na Kãshile ka zagbai? Babu vuza, adama a na Kãshile ka'a ko bonokoi le derere. <sup>34</sup> Yayi u kilukpã uma ã Kãshile? Babu vuza, adama a na Yesu Kishi u kuwã, ã kpamu ã ãngusã ni ã ukpã, ã gogo na kpamu wi ãe e kukiye ku usingai ku Kãshile, o kufolono yi adama ã tsu.

<sup>35</sup> Babu ili i na i kupece tsu n ucigi u na Kirisiti Kishi wi n u ã adama ã tsu, ko tsu uwa a kadama, ko ci o kuso'o atakaci. Ko uma e neke tsu awuya, e kupece tsu n ucigi u Kishi ba. Ko ci babu ilikulya'a, ko ci babu ili i ku'luka, ili i nan lo rãkã i kupece tsu n ucigi u ni ba. Uma a uka tsu baci wovon, ko a una tsu, a kufudã kupece tsu n ucigi u Kishi ba. <sup>36</sup> Derere ã tsu na Katagar-ã ka Cida ka danai,

“Kanna dem uma a tsu dana tã i tã a kuna tsu adama ã nu,  
uma a tsu takacika tsu tã,  
uteku u na a ci ya'an-ka m malala ma na i a kubana kukida.”

<sup>37</sup> Amma ko n ili i nam pa rãkã, ci lya'a tã utsura wi ili gbende, ã ubutã u ni vuza na u cigai tsu! <sup>38</sup> N yeve tã a na mayun ã ili yi lo a kufudã ye pece tsu n ucigi u ni ba: Ukpã wa kufudã ba, wuma kpamu wa kufudã ba. Alingata, ko wunlã i gbani-gbani, ko utsura wã ããngãshile† wi a kufudã we pece tsu n ucigi u ni ba. Ili i na yi a kuya'an gogo na, ko ili i na i kuya'an na kelime i kuya'an ili ba. <sup>39</sup> Ci baci zuva na ãe gãdi, ko ci ãka asuvu a mala, dem wi n ukuna ba, adama a na babu ili i na yi punu aduniyan i na i kufudã ye pece tsu n ucigi u Kãshile u na u yotsongi ã ubutã u Kirisiti Yesu Kishi Vuzagbayin vu tsu.

### Kãshile n Ayahuda

**9** Mi tã a kudana ãã mayun. Mpa vuza vi Kishi ãã, a luwa a ãã mu ba. Ayinviki ã Kãshile a ãã i a kulya'a tsugono ã kãdu kã vã, ãã kpamu wu ushuki a na ili i na mi a kudana mayun ãã. <sup>2</sup> Kãdu kã vã ka shana tã n unãmbukãtsumã nu mbãlã, <sup>3</sup> adama a uma ã vã a na i Ayahuda tsu vã. Kãshile ka ya'an-ka mu baci unã u wuya, ãã kpamu u pecei mu n Kirisiti Kishi, adama a na ãã ciyã wishi,† mi tã ã kushuku gogo'o Kãshile ka ya'an nannai. <sup>4</sup> Ele ãã uma a Israila, aza a na Kãshile ka zagbai o okpo muku n ni. U yotsonku le tã tsugbayin ci ni, ãã u ya'in uzuwakpani kakau n ele. U nekei le Wilã u Musa. U danai le uteku u na a kuya'an tsugbashi tsu mayun. U zuwai le o okpo aza a na a kisa uzuwakpani u ni. <sup>5</sup> Ikaya i le uma a gbagba'in a ãã ã Kãshile, Kirisiti Kishi ã kãci kã ni kpamu matsukaya me le ma'a. ãyi ãã kpamu Kãshile, vuza na u ci lya'a tsugono ã ubutã wi ili dem, kãtã wi isa ucikpi ko wanai! Ta nannai.†

<sup>6</sup> Mi a kudana Kãshile kã kpãdã tã kuya'an ili i na u ya'in uzuwakpani kuya'an ba. Amma ãã kãtsumã ka aza a Israila, rãkã vi le ãã i uma ãã ni a mayun ba. <sup>7</sup> ãã kãtsumã ka ntsukaya mi Ibrahim, rãkã vi le ãã i muku n na Kãshile ka ya'ankai uzuwakpani ba. Kãshile ka danai ni, “Muku mi Ishaku n ãã koci e kukece ana ntsukaya n nu.” <sup>†8</sup> Na va wi tã o kuyotsongu uma dem a na i ntsukaya mi Ibrahim a ãã i muku n Kãshile m mayun ba. Muku mi Ibrahim m mayun ele ãã aza a na o okpoi muku n Kãshile adama a uzuwakpani u na Kãshile ka ya'ankai ni. <sup>9</sup> Na ãããã uzuwakpani u na Kãshile ka ya'in: “Kãyã ko bono mi tã o kubono, Saratu kpamu wana ãã i matsa maku mo kolobo.” <sup>††</sup>

<sup>10</sup> Maku ma nam pa Ishaku† ma ãããã akaya ãã tsu. Ana u gbonguroi, ãã u zuwai Rifikatu,† vuza na u matsai mpeshe. <sup>††12</sup> Amma kafu Rifikatu u matsa, Kãshile ka danai ni, “Mokoshi mã ni ma u kuya'an-ka tã vangu va tsugbashi.” <sup>†</sup> Ka nam pa ka ya'an tã kafu muku ma na ya'an kasingai ko kawuya. Kãshile ka ya'an tã nannai ciyã vuza na u zagbai ãyi ãã vuza na u cigai adama e

† 9:7 Ugi. 21:12. †† 9:9 Ugi. 18:10. ‡ 9:11-12 Ugi. 25:23.

kusheshe ku ni, amma adama a ili i na maku ma ma ya'in ba. <sup>13</sup> Uteku u na Katagarda ka Cida ka danai, "N ciga tã Yakubu, amma n iwan tã Isuwa." ††

<sup>14</sup> Yi d̄ai wo tsa kudana adama a kakuna ka nam pa? Kãshile ka ya'an tã ili i na i kp̄ad̄ai kuga'an u yaba dem? Ko kenu!

<sup>15</sup> Kãshile ka danai Musa,  
"N kuyotsongu tã uga'in u vuza na dem n cikalai,  
kãtã kpamu n yotsongu asuvayali u vuza na dem n cikalai." ††

<sup>16</sup> Kãshile ki tã o kuyotsongu uga'in u vuza na dem u cikalai, amma adama a ili i na vuza va u kuciga ko u kuya'an ba.

<sup>17</sup> Katagarda ka Cida ka danai a na Kãshile ka danai mogono ma Masar, "N zuwa wu tã mogono adama a ili i nam pa: N ciga tã n yotsongu utsura u vã wã nu kãtã ciyã kula ku vã ku kãrã'ã a aduniyan rãkã." <sup>18</sup> Adama a nannai ye ene tã, Kãshile ko tsu yotsongu tã uga'in wa aza o yoku adama a na tsu nan lo tsu dã u cigai, dã kpamu u sheshei kuzuwa uma o yoku a ya'an n ugba-mukaci.

### Wupa u Kãshile n asuvayali a ni

<sup>19</sup> Vuza yoku wi tã e kece, "Nini dai Kãshile ka kudansuka tsu, u zuwa tsu baci ci ya'an ili a uye u na u cigai tsu ci ya'an?" <sup>20</sup> Kãtã vu dana nannai ba! Kãjã'ã kã vã, me ece wu, "Avu dã vi ci ya'an ya ali dã va kuya'an kanananai n Kãshile? Mogbodo me ci ece tã vuza na u ma'li ni, 'Yi d̄ai i zuwai dã vu ma'li mu nahannai?' " <sup>21</sup> Kamã'li ki tã a kufudã ka ma'a ili dem i na u cikalai kuma'a. Wi tã a kufudã wa dika ci'in tsa kãtã u ma'a ili i yoku adama a ulinga u gbayin, ili i yoku kpamu adama a ulinga u ayin tutu.

<sup>22</sup> Ta ki nannai n Kãshile. Wi tã n utsura u kuyotsongu wupa u ni, kãtã u zuwa uma e ene utsura u ni. Amma dã u kucikpa u remei kãdu n aza a na a galin a langasã yi. <sup>23</sup> U ya'an tã nannai a ubutã u kuyotsongu tsugbayin ci ni n a bundã ana u panai asuvayali a uma a, aza a na u fobusoi n ayin a dẽ a isa tsugbayin ci ni.

<sup>24</sup> Ātsu dã ta na uma a nan lo a na Kãshile ke dẽkei va. U zagbai tsu a kãtsumã ka Ayahuda, nannai kpamu koci ba, amma dã feu u zagbai tsu a kãtsumã ka Azãkayimbi. <sup>25</sup> Tsu na Kãshile ka danai a katagarda ke keneki Hosiya:

"Aza a na i uma a vã ba,  
gogo na mi tã e kudeke le uma a vã.  
Mi tã kpamu o kuyotsongu ucigi u vã  
u uma a nan lo a na n iwain n cacau." †

<sup>26</sup> Tsu nan lo kpamu,  
"A ubutã u na Kãshile ka danai le dẽ,  
'A dã uma a vã a dã ba,'  
ta dẽ Kãshile ka wuma  
ke kudeke le muku n ni." ††

<sup>27</sup> Na dã kpamu ili i na keneki Ishaya† u danai adama a uma a Israila:

"Uma a Israila a yimkpa tã,

an kayala a kãkinã ka mala,  
amma uma ukeci a kãtsumã ke le dã a kuciya wishi.  
<sup>28</sup> Vuzavagudu wi tã a kuya'an gogo'o  
kãtã u takacika uma a aduniyan rãkã gbende." ††

<sup>29</sup> Ishaya u danai kpamu:  
"Vuzavagudu Ubãgãri u kãsakpãi uma ukeci a ntsukaya n tsu o yongo n wuma.

Ta baci nannai ba,  
ishi tã a kuna tsu rãkã  
tsu likuci i Sodom n Gomora." †††

### Aza a Israila n Arabali a Singai

<sup>30</sup> Ashe yi d̄ai wo tsa kudana adama a ukuna u nam pa? Ta ki nahannai: Azãkayimbi i a kugbagbala a ciyã o bonoko kãci ke le aza a usubi u Kãshile ba, amma Kãshile ka'a ko bonokoi le aza a usubi, adama a na e neke tã ādu n āyi. <sup>31</sup> Uma a Israila a gbagbala tã kutono Wilã ciyã o bonoko kãci ke le aza a usubi u Kãshile. Amma a fudã ba. <sup>32</sup> Yi d̄ai a kp̄ad̄ai kufudã? Adama a na a dakaka tã o bonoko kãci ke le aza a m̄ariki a ubutã wi ili i na i a kuya'an, a na e neke ādu n Kãshile ciyã u bonoko le aza a m̄ariki. A tadãtsãi a katali ka gbayin ka na ki a uye u le. <sup>33</sup> Uteku u na Kãshile ka danai a Katagarda ka Cida:

"Panai! Mi tã a kuzuwa katali a Sihiyona †††  
ka na ka tsu zuwa uma a tadãtsã,

ka na ki an kakpanlai ka na ka tsu zuwa le a yikpã.  
Vuza na u nekei kãdu n āyi wa kupana wono ba." §

**10** Uma a vã, ili i na n lali n kuciga i dãda Ayahuda rãkã a ciyã wishi. Na lo dã avasa a vã u Kãshile. <sup>2</sup> N yeve tã a ciga tã kuya'an ka Kãshile tsugbashi, amma e yeve <sup>3</sup> ili i na i tsu zuwa Kãshile kushuku n uma ba. A kucikpa dã i a kugbagbala o bonoko kãci ke le aza a usubi n uye u le. Dã a iwain kutono uye u Kãshile u na u tsu bonoko uma aza a m̄ariki. <sup>4</sup> Kirisiti Kishi u zuwa tã Wilã wa wo okpo babu utsura. Kãshile ko tsu bonoko tã aza a na e nekei kãdu n āyi o okpo aza a usubi.

### Uma rãkã i tã a kufudã kuciya wishi

<sup>5</sup> Musa u dana tã uteku u na Kãshile ko tsu bonoko uma aza a usubi adama o kutono Wilã. U danai, "Vuza na de dem u tonoi ili i na Wilã u danai u ya'an, wi tã a kuciya wuma." †††<sup>6</sup> Amma ili i na Katagarda ka Cida ko yotsongushi adama o kokpo aza a usubi a ubutã wu uneki u kãdu i dã na: "Kãtã vu danaka kãci kã nu ba, 'Yayi u kubana gadi?' " (Na va wi tã a kudana, "Yayi u kubana gadi kãtã u cipã n Kirisiti Kishi a aduniyan?") <sup>7</sup> "Kãtã kpamu vu dana ba, 'Yayi u kubana dãka a ubutã wã akpisa?' " (Na va wi tã a kudana, "Yayi u kubana a ubutã wã akpisa kãtã u dengusã Kishi.") <sup>8</sup> Ili i na Katagarda ka Cida ka danai i dã na: "Akaka a i tã devu n avu; i tã a unã u nu n kãdu kã nu kpamu." Dãda kuyot-songusu ku uneki u kãdu ku na ci a kudansa.

† 9:13 Mal. 1:2-3. †† 9:15 Kut. 33:19. † 9:25 Hos. 2:23. †† 9:26 Hos. 1:10.

†† 9:28 Ish. 10:22-23. ††† 9:29 Ish. 1:9. ††† 9:33 Ish. 8:14. § 9:33 Ish. 28:16. §† 10:5 A.Gan. 18:5.



<sup>9</sup> Vu dansa baci sakadi, "Yesu da Vuzagbayin," da baci kpamu vu ushuki a kaɗu ka nu a na Kashiile ka den-gusaɗi Yesu a ubuta wu ukpa, Kashiile ki ta a kisa wu.

<sup>10</sup> Vuza na baci wu ushuki n kaɗu ka ni, kaɗa adama a nannai ta na Kashiile ko bonoko yi vuza vu usubi. Vu dana ta kpamu sakadi a na vi nekei kaɗu, kaɗa adama a nannai vi ciya ta na wishi. <sup>11</sup> Uteku u na Kashiile ka danai a Katagarda ka Cida, "Amma vuza na de dem wu ushuki n ayi wi a kuya'an wono ba." <sup>12</sup> Na va wi ta a kadanshi ka yaba dem, adama a na vuza wi lo kau ba, a katsuma ka Ayahuda n Azakayimbi. Kashiile ka'la Vuzavaguɗu vi te da wi a kulya'la tsugono rakɗa. U ci neke ta kpamu uma mayin rakɗa o folono baci wa ni. <sup>13</sup> Tsu na Katagarda ka Cida ka danai, "Vuza na baci dem u dekei kula ku Vuzagbayin, Vuzavaguɗu wi ta a kisa yi." ††

<sup>14</sup> Nini dai uma e kuneke aɗu n Vuzagbayin kaɗa o folono yi wi isa le, kaɗa baci a sa'wa kupana ukuna u ni ba? Nini dai kpamu a kupana?, sai vuza yoku u dana le.

<sup>15</sup> Nini dai kpamu aza o yoku a kubana a dana le?, sai Vuzagbayin u suku le. Katagarda ka Cida ka danai, "Ili i maɗangɗa i da n aɓundai adama a na uma a na a tsu tukɗa n Arabali a Singai i lo a kutawa." †

<sup>16</sup> Amma Ayahuda rakɗa da a ushuki n Arabali a Singai a ba. Agisana, keneki Ishaya ke ecei, "Vuzavaguɗu, vuza yoku wu ushuku ta n ili i na tsu danai?" <sup>17</sup> Vuza yoku u dana le baci ukuna i Kirisiti Kishi, uma kpamu a tsu pana ta Arabali a Singai a, kaɗa e yeve a ushuku a da. <sup>18</sup> Amma Ayahuda tamkpamu? A pana ta de akaka a? E, a pana ta de! Katagarda ka Cida ka danai:

"A danai yaba dem akaka a.

A salai a da a ubuta u dada'in wa aduniyan." ††

<sup>19</sup> Amma uma a Israila e yeve ta mayun? E, e yeve ta, adama a na ko a ayin a Musa, Kashiile ka dana ta de, "N zuwaka ta idika kakau i na i goyoi unasingai, nannai u zuwa da ta i ya'an cisha'e.

N zuwaka ta Azakayimbi a na a kpaɗai kuyeve ili unasingai, nannai u zuwa da ta i ya'an wupa." ††

<sup>20</sup> A ayin o yoku kelime da Ishaya u danai sakadi i na Vuzavaguɗu u danai,

"Aza a na i a kulansa mu ba, ele da aza a na a ciyai mu.

N yotsongi kaci ka va wa aza a na a kpaɗai kufolono e ene mu." †††

<sup>21</sup> Da Kashiile ka danai kpamu adama a uma a Israila, "Kanna kaɓula dem n tsu petikpe ta ekiye a va n ciya mi isa uma a na i n ugbamukaci da a iwain kupana." †††

### Kashiile ka panai asuvayali a aza a Israila

**11** Ya'an bili n ya'an keci: Kashiile ka iwan ta uma a ni, Ayahuda? Ko kenu! Mpa a kaci ka va Kayahuda ka'la. Mpa matsukaya mi Ibrahim ma'la, mpa kpamu kelentsu ka Bayami† ka'la. <sup>2</sup> Kashiile ka zagbai aza a Israila o okpo uma a ni m mani-mani va de, kaɗa kpamu u iwan le ba. I ciba ta n ili i na Katagarda ka Cida ka

danai adama a ukuna a nam pa? Keneki Iliya† u salakai Kashiile adama a uma a Israila, da u danai, <sup>3</sup> "Vuzavaguɗu, a una ta de eneki a nu, da kpamu a langasaɗi atalyalyuka a nu. Mpa da keneki ka na ko okpoi endelen, gogo na kpamu i ta a kataci adama a na a una mu feu." <sup>4</sup> I ciba ta wo tsu na Kashiile ku ushuki? U danai, "Avu da vo okpoi endelen ba. Mi ta n uma akpan e cindere (7,000) a na a kpaɗai kukudangu u kamali Ba'alu!" †

<sup>5</sup> Ta ki nannai gogo na. Uma ukeci a da i lo a na Kashiile ka zagbai adama a kasingai ka ni. <sup>6</sup> U zagba le baci kpamu, adama a kasingai ka ni ka'la, amma adama a ili i na a ya'in ba. O okpo baci uma a Kashiile adama a ili i na a ya'in, kune'e ku kasingai† ku Kashiile ki a kuya'an kune'e ku mayun ba.

<sup>7</sup> Na va wi ta a kudana uma ukeci a da koci a katsuma ka aza a Israila, aza a na Kashiile ka zagbai a ciyai ili i na rakɗa vi le i a kulansa. Ele na a buwai tamkpamu a ya'in ugbamukaci. <sup>8</sup> Tsu na Katagarda ka Cida† ka danai:

"Kashiile ke nekei uma kaɗu ku unashi.

U pala ta aashi e le da a kpaɗai kene, da kpamu u votsuki atsuvu e le da a kpaɗai kupana. Ili i nam pa i Iya'li kelime ali anana." ††

<sup>9</sup> Da Dawuda u danai:

"Ya'an kaɗiva kakau ke le ka aza le, adama a na a taɗatsa

kaɗa a isa atakaci adama a ili i na a ya'in.

<sup>10</sup> Ya'an aashi e le a yimbanɗa kaɗa a kpaɗa kene, kaɗa a dika ucanuku wa amiki wa atakaci u le ali ayin a babu uteku." †††

<sup>11</sup> Ya'an bi'i n ya'an keci: Ana Ayahuda a yikpai, uyikpi wa wu una le ta? Ko kenu! Adama a na a nusai, wishu u taɗa ta wa Azakayimbi, na va kpamu u kuzuwa ta uma a Israila a ya'an cisha'e. <sup>12</sup> Ayin o yoku Kashiile ka cigai kisa Ayahuda, amma da a iwain. Na lo va u nekei Azakayimbi kaɓanga da a ciyai unasingai n aɓundai. Ayin i ta lo a kutawa a na Ayahuda a kutawa a kisa wishu u nan lo, kaɗa ta na aza a na a kuciya unasingai a ciya n aɓundai ka.

### Wishi wa Azakayimbi

<sup>13</sup> Gogo na mi ta a kuya'an ka da kadanshi aɗa vu na yi Azakayimbi. Kashiile ka zagba mu ta tsu vuzavusuki wa Azakayimbi, mi kpamu a kuya'an aradi adama a ulinga u gbayin u na u nekei mu n ya'an. <sup>14</sup> N ciga ta kulansa uye u na n zuwa Ayahuda a cikala ili i na aɗa Azakayimbi i ciyai, kaɗa tsu nan lo n ciya mi isa ele vi yoku. <sup>15</sup> Ana Kashiile ka shirikpakaɗi Ayahuda kucina, da wo okpoi kaja'la ka Azakayimbi. Adama a nannai Kashiile ka Iya'la baci kpamu cija'la n Ayahuda, wi ta o kokpo an kudengusa akpisa a ukpa. <sup>16</sup> E neke baci Kashiile kawanshi ka tsuwa'la ka iyain, ashe burodi va rakɗa vi ni da feu. E neke baci Kashiile kpamu aralu a madanga, ashe acaka a a ni a da feu.

† 10:11 Ish. 8:14; 28:16. †† 10:13 Juw. 2:32. † 10:15 Ish. 52:7.

†† 10:18 Ishp. 19:4. ††† 10:19 K.Wil. 32:21. ††† 10:20 Ish. 65:1.

††† 10:21 Ish. 65:2.

§ 11:3 1 Ng. 19:10-18. †† 11:8 K.Wil. 29:4; Ish. 29:10. ††† 11:10 Ishp. 69:22-23.

<sup>17</sup> Wi tã adanshi a gbatya tã acaka o yoku a madanga ma zaitun.† Adã Azakayimbi yi tã tsa acaka a madanga ma zaitun ma na mo gbonguroi a kakamba ma na a gbabanki m madanga ma iyain ma. Gogo na yi isa tã ili i singai ya Ayahuda uteku u na kacaka ka savu ko tsu so'o mini mã ni ã ubutã u madanga.<sup>18</sup> Adama a nannai kãtã i goyo acaka a na a gbatyai va ba. Cibai, ãdã da yi ã kubãnkã aralu a madanga a ba. Aralu ã ni a dã i ã kubãnkã dã. <sup>19</sup> U gal'an ba i sheshe tã a gbatya tã acaka a nan lo a, adama a na o bonoko dã unã u le. <sup>20</sup> Na lo mayun da. A gbatya le tã adama a na e neke ãdu ba, da ãdã tamkpamu i shamgbai de adama a na i neke tã ãdu. Kãtã i kãgã ba, amma i pana wovon wi ili i na i kutãwã ya ya'an. <sup>21</sup> Kãshile ka gbatya baci acaka a iyain a, ashe tsu nan lo feu wi tã a kufuda wa gbatya dã.

<sup>22</sup> Ashe ye ene tã Kãshile ko yotsongu tã asuvayali, da feu u kpãdãi kucana. U takacika tã aza a na ã kãsakpã kutono yi. I lya'a baci kelime n kuyongo a uye u na u kuya'anka dã kasingai, wi tã o kuyotsongu dã ugal'in u ni. I ya'an baci nannai ba, wi tã a kugbatya dã a madanga ma. <sup>23</sup> Ayahuda i baci kpamu o kudoku kuneke ãdu n Kãshile, wi tã o kudoku wa zuwa le kpamu ã ubutã u na ishi cau. Wi tã n utsura u na u kuya'an nannai. <sup>24</sup> Adã Azakayimbi yi tã tsu kacaka ka madanga ma zaitun ma kakamba ma na a gbatyai, da a gbabanki m madanga ma singai ma zaitun. Na va dãda uteku u na a ci ya'an ili ba! Amma tsu na Ayahuda a nan lo i tsu kacaka ka na ko gbonguroi ã ubutã u madanga ma singai, mayun i tã a kufuda o doku a gbaba le a madanga me le kpamu.

### Kãshile ka panai asuvayali a uma rãkã

<sup>25</sup> Uma ã va, n ciga tã i yeve ili yu usokongi i nam pa, adama a na i yeve a na i yevei ili dem ba, kãtã feu i kãgã ba. Ayahuda o yoku i tã n ugbamukaci, amma na va u kulya'a tã kelime koci ali sai ayin a na a shatangi kãbundãi ka Azakayimbi, aza a na Kãshile ka zagbai, ã tãwã u Kirisiti Kishi. <sup>26</sup> Na da kpamu uteku u na Kãshile ka kisa aza a Israila rãkã. Tsu na Katagarda ka Cida ka danai:

"Kishi ki tã ã kutã a Sihiyona,†  
kãtã u takpa asuvawuya rãkã ã ubutã ntsukaya n Yakubu.

<sup>27</sup> Mi tã a kuya'an uzuwakpani u nam pa n ele a ayin a na baci n takpai unushi u le."†

<sup>28</sup> Ayahuda a iwain kushuku n Arabali a Singai, da o okpoi irala i Kãshile. Ili i nam pa i ya'an tã nannai adama a na ã bãnkã ãdã vu na yi Ayahuda ba. Amma Ayahuda uma a da a na Kãshile ka zagbai ali n gogo na, da wi kpamu a kuciga le adama a uzuwakpani u na u ya'ankai ikaya i le Ibrahim, n Ishaku, n Yakubu.

<sup>29</sup> Kãshile ka tsu saba'a kãdu kã ni adama a uma a na u dekei n ili i na u nekei le ba.

<sup>30</sup> N ayin a cau ãdã Azakayimbi i iwan tã kupanaka Kãshile. Amma ayin a yawai ana Ayahuda a iwain kupanaka yi, da Kãshile ko yotsongi dã asuvayali ã ni.

<sup>31</sup> Ko n gogo na Ayahuda a iwan tã kupana, adama a

nannai Kãshile ki tã a kufuda kuyotsongu le asuvayali ã ni tsu na u yotsongi dã. <sup>32</sup> Kãshile ka zuwa tã uma rãkã o okpo tsa aza a na i ã ubutã wu ugbashi adama a na a iwain kupanaka yi, ciyã u yotsongu asuvayali we le rãkã.

### Kucikpa u Kãshile

<sup>33</sup> Yayi u kufuda kugisanku uciyi, n ugboji, n kuyeve ku na Kãshile ki n ku dã?

Yayi u kufuda kuyeve kusheshe ku ni?

Yayi u kufuda wa dansa sakadi ili i na u ci ya'an rãkã?

<sup>34</sup> Uteku u na Katagarda ka Cida ka danai,

"Yayi u yevei kãdu ka Vuzavagudu?

Yayi u kufuda wa ya'anka yi odoki?" ††

<sup>35</sup> "Vuza yoku u sa'wa tã de kukopuku Vuzavagudu ili i na sai u tsupa yi?"

<sup>36</sup> Kãshile ka ya'an tã de ili dem.

Ayi da u tsu zuwa ili rãkã i lya'a kelime.

Ili rãkã yi tã o kokpo adama a na i neke yi tsugbayin.

Mayun da ci cikpa Kãshile ko wanai! Ta nannai.

### Nekei kãci kã dã u Kãshile

**12** Uma ã va, Kãshile ki tã n ugal'in dãda i zuwai da n folonoi dã i neke kãci kã dã u Kãshile tsa alyuka, ko a na yi bili n wuma. Nekei kãci kã dã ã ubutã u kuya'anka yi tsugbashi n kuzuwa yi u pana uyo'o. Na va dãda uteku u na u yotsoi i cikpa Kãshile ã ãdu ã dã.<sup>2</sup> Kãtã i lya'a kelime n kuya'an ili i na uma a aduniyan a nam pa a ci ya'an ba, amma i kucikpa i kãsakpã Kãshile ke neke dã ãdu a savu. Ayin a nan lo i kuyeve tã ili i na Kãshile ki a kuciga i ya'an: yi tã e kuyeve ili i singai, n ili i na i yokpoi ni, n ili i na yi derere mayin.

<sup>3</sup> Kãshile ko yotsongu mu tã kasingai, adama a nannai, mi tã a kudana yaba dem vu dã: kãtã vi dika kãci kã nu vu la'a tsu na vi ba, amma kucikpa vi sheshe tsu na u yotsoi kãtã vi gisanku kãci kã nu n uteku u na Kãshile ke nekei nu uneki u kãdu. <sup>4</sup> Ci tã n ukambu n ãbundãi a ikyamba i te, ukambu wi ikyamba u nam pa kpamu u ci ya'an tã ulinga u ni kakau. <sup>5</sup> Ta kpamu nannai, ci tã n ãbundãi, amma ãtsu dem ukambu wi ikyamba i Kishi u da, dem vu tsu feu ci tã ubolongi a ikyamba i te.

<sup>6</sup> Kãshile feu ke neke tã yaba dem vu tsu kune'e kakau ku na u kuya'anka ulinga. U neke tsu baci utsura u kudansa kadanshi kã ni, mayun da ci ya'an ka'a n uneki u kãdu u na ci n u da rãkã. <sup>7</sup> U neke tsu baci utsura u na ci ya'an tsugbashi, ci ya'an. U neke tsu baci utsura u na ci ya'an kuyotsongusu, ci ya'an. <sup>8</sup> U neke tsu baci utsura u na tsu dokusu aza o yoku utsura wã ãdu, ci ya'an nannai. Ci baci n utsura u kuneke, ci neke bãri. Kãshile ka zuwa wu baci vuza vi kelime, gbagbala kãtã vi ya'an ulinga u nu mayin. U neke wu baci utsura u na va kupana asuvayali a aza o yoku, vi ya'an nannai m mazãnga.

† 11:27 Ish. 59:20-21; 27:9.

†† 11:34 Ish. 40:13; Ay. 41:11.

### Kuyongo ku m̄ariki

<sup>9</sup> Cigai uma n ucigi u mayun. Iwain ili i gbani-gbani, k̄at̄a i k̄an̄a gbam-gbam ili i singai. <sup>10</sup> Ciganai uteku u d̄a, tsu na u ga'in vuza n vuza ni a ciganai. I ya'an kat̄aci a ubut̄a u kucikpanai. <sup>11</sup> K̄at̄a i ya'an t̄surogo ba, amma i ya'an ulinga n kataci. Nekei k̄aci k̄a d̄a gbende a ubut̄a u kuya'an̄ka Vuzagbayin tsugbashi. <sup>12</sup> Lya'li kelime n kuya'an̄ m̄az̄anḡa, adama a na yi t̄a n āp̄a'la. Yi baci n atakaci, remei ādu i ya'ansa avasa ayin dem. <sup>13</sup> Nekei uma a K̄ashile ili i na a nambai. Rabasai omoci o Kutoni a i'luwa i d̄a.

<sup>14</sup> Uma a takacika wu baci adama a na vi vuza vu Kutoni, k̄at̄a vi ya'an̄ka le un̄a u wuya ba, amma vu kucikpa vi ya'an̄ kavasa K̄ashile ka zuwaka le un̄asingai. <sup>15</sup> Ya'in m̄az̄anḡa n aza a na i m̄az̄anḡa, k̄at̄a i shik̄a n aza a na i a m̄ashi. <sup>16</sup> Yongoi m̄at̄an̄a n itoku i d̄a. Lya'li cija'la n aza a na i ili ba. K̄at̄a vu k̄aga, ko vi d̄ika k̄aci k̄a nu vi t̄a n ugboji ba.

<sup>17</sup> Vuza yoku u nusaka wu baci, k̄at̄a vu tsupa yi n kagbani-gbani ba. Gbagbala vi ya'an̄ ili i na yaba dem u kene yi t̄a derere. <sup>18</sup> Ya'an̄ kataci ka na va kufuda k̄at̄a vi yongo m̄at̄an̄a n yaba dem. <sup>19</sup> Aja'la a va, a nusaka d̄a baci k̄at̄a i gbagbala adama a na i takacika le feu ba, amma i vana K̄ashile ka takacika le n wupa u ni. Vuzavagudu u dana t̄a a Katagarda ka Cida,

“Mi t̄a a kutakacika aza a na a nusai.

Mi t̄a e kuneke le katsupu ke le adama a ili i na a ya'in.”

<sup>20</sup> Kucikpa i ya'an̄ ili i na Katagarda ka Cida ka danai: “Vurala vu nu vi baci n kambulu, lya'atangu yi.

Wi baci n kakuli, neke yi mini mo kuso'lo.

Ayin a nan lo u kupana t̄a wono wi ili i na u ya'ankai nu.”

<sup>21</sup> K̄at̄a i k̄as̄akpa kawuya ka lya'la utsura u d̄a ba, amma i kucikpa i lya'la utsura u kawuya n kuya'an̄ ili i singai.

### Panakai ngono

**13** Panakai ngono n na mi a kulya'la tsugono wa d̄a. K̄ashile ende'en d̄a u ci neke vuza utsura u lya'la tsugono, ayi d̄a k̄pamu vuza na u tsu zuwa ngono n nam pa a ubut̄a u tsugono u le. <sup>2</sup> Adama a nannai aza a na a iwain kupana wil̄a u gomunati, K̄ashile ka'la i a ku'iwain kupanaka. I t̄a k̄pamu o kuronoko k̄aci ke le atakaci. <sup>3</sup> Aza a na a ci ya'an̄ ili i na yi derere, a tsu pana wovon wu ngono ba, amma a aza a na a ci ya'an̄ ili yu unushi ele d̄a a tsu pana wovon u le. Ili yi lo i na i kuzuwa d̄a i pana wovon u le ba. Avu ya'an̄ ili i na yi derere, i t̄a ta na a kucikpa wu adama i d̄a. <sup>4</sup> Mogono kagbashi k̄a K̄ashile ka'la, ulinga u ni k̄pamu u d̄ada u b̄ank̄a wu. Amma vi ya'an̄ baci kawuya, vi t̄a a kupana wovon u ni, adama a na wi t̄a n utsura u na u takacika wu. Ayi vuza vu usuki vu K̄ashile d̄a, a ayin a na u tsu zuwa uma a na a ya'in kawuya a takacika.

<sup>5</sup> Mayun d̄a i panaka gomunati, adama a na d̄ada uye u na i kukatsuka atakaci, adama a na feu na lo d̄a ili i

derere i na i ga'in kuya'an̄. <sup>6</sup> Na lo va feu d̄ada ili i na i zuwai d̄a i tsu tsupa utafu. Ngono agbashi a K̄ashile a d̄a, a ci isa t̄a k̄pamu utafu adama a na a lya'la kelime n kuya'an̄ ulinga u na K̄ashile ka zuwai le a ya'an̄. <sup>7</sup> Tsu-pai le ili dem i na i o kutono d̄a. Tsupai icu'u yu utafu dem. I cikpa le k̄at̄a i neke le dem tsugbayin.

### Cigai uma

<sup>8</sup> K̄at̄a vuza u tonu d̄a kutan ba. Ili i te i d̄a yi lo i na yo okpoi mayun i ya'an̄, i d̄a ta na i ciganai, adama a na vuza na u cigai uma u tonu t̄a Wil̄a r̄ak̄a. <sup>9</sup> Wil̄a u danai, “K̄at̄a vi ya'an̄ tsugbani ba. K̄at̄a vi ya'an̄ munaka ba. K̄at̄a vi ya'an̄ uboki ba. K̄at̄a vi cikala ili ya aza o yoku ba.” Amma wil̄a u te wi t̄a lo u na wi a kadanshi ki ili i nam pa r̄ak̄a: “Ciga vuza nu uteku u na vi cigai k̄aci k̄a nu.” <sup>10</sup> Vi ciga baci uma, va kuya'an̄ka le kawuya ba. Adama a nannai kuciga uma d̄ada kutono Wil̄a r̄ak̄a.

<sup>11</sup> Mayun d̄a i ya'an̄ ili i nam pa adama a na i yeve t̄a icu'u i ayin a na ci punu gogo na. Gogo na d̄ada ayin a na i kujimgba alavu, adama a na wishi u tsu u la'la t̄a n kuyawa devu gogo na n ayin a na ci nekei ādu a ugiti. <sup>12</sup> Wi t̄a adanshi kayin k̄a k̄an̄a t̄a ka asa, kanna k̄pamu ki t̄a an ka batsa. Adama a nannai tsu k̄as̄akpa kuya'an̄ ili i kayimbi k̄at̄a ci d̄ika yunatsu k̄at̄a ciya ci shilik̄a a kutashi. <sup>13</sup> Adama nan lo k̄pamu, yongoi mayin, tsu na uma a ci ya'an̄ a kutashi. K̄at̄a i yongo kavama a ubut̄a u k̄adiv̄a ba. K̄at̄a i so'lo ili i maka d̄a ba. K̄at̄a i ya'an̄ tsugbani kakau ba. K̄at̄a i shilik̄a uteku u d̄a ba. K̄at̄a i ya'an̄ cishe'le uteku u d̄a ba. <sup>14</sup> Amma k̄as̄akpai Vuzagbayin Yesu Kishi u lya'la tsugono wa d̄a, k̄at̄a i k̄as̄akpa kusheshe uye u na i kuciya ili i kavama i na i cigai.

### K̄at̄a i ya'an̄ka uma afada ba

**14** Rabasai aza o Kutoni a Vuzagbayin r̄ak̄a, ali n aza a na uneki u k̄adu u le u tsurakpai ba. K̄at̄a i ya'an̄ kanananai n ele adama a ili i na a d̄ikai derere d̄a ko unushi u d̄a ba. <sup>2</sup> Agisana, vuza yoku wu ushuku t̄a derere d̄a a lya'la icu'u yi ilikulya'la dem. Amma vuza yoku, vuza na uneki u k̄adu u ni u tsurakpai ba, u tsu takuma inyama ba, ko kenu. <sup>3</sup> Vuza na baci u cikalai kulya'la icu'u yi ilikulya'la dem, k̄at̄a u goyo vuza na u tsu k̄ad̄a kutakuma inyama ya ba. Vuza na k̄pamu u tsu takuma inyama ba, k̄at̄a u d̄ika adanshi vuza na u tsu ci lya'la ilikulya'la dem u nusa t̄a ba, adama a na K̄ashile ku ushuku t̄a de n vuma vu nan lo. <sup>4</sup> U ga'an̄ vi ya'an̄ka kagbashi ka vuza yoku afada ba. Vuzakpa'la d̄ada u ci sheshe ko kagbashi ka ki a kuya'an̄ ulinga u singai ko wi a kuya'an̄ ulinga u singai ba. Utsura u Vuzagbayin wi t̄a a kub̄ank̄a agbashi a ni a ya'an̄ uteku u na u yotsoi.

<sup>5</sup> Aza o Kutoni a Vuzagbayin o yoku e sheshe t̄a adanshi kanna ko yoku ka la'la t̄a ko yoku n cida, aza o yoku tamk̄pamu e sheshe t̄a adanshi kanna dem derere d̄a. Yaba dem vu d̄a u zagbaka k̄aci k̄a ni. <sup>6</sup> Aza a na i e kene kanna ko yoku ka la'la t̄a ko yoku, a ci ya'an̄ t̄a nannai adama a na a ciga t̄a kuneke Vuzagbayin tsug-

† 13:9 Kut. 20:13-15, 17; A.Gan. 19:18.

bayin. Aza a na a ci lya'a icu'u yi ilikulya'a dem, a ci ya'an ta nannai adama a na e neke Vuzagbayin tsugbayin, adama a nannai a ci cikpa ta Kashile kafu a lya'a. Aza a na kpamu a ci iwan kulya'a icu'u yi ili dem, a ciga ta a sa'a Vuzagbayin kaɗu, kaɗa kpamu a cikpa Kashile.

<sup>7</sup> Ci a kuyongo n wuma adama a kaɗi ka tsu koci ba, tsu tsu kuwa kpamu adama a kaɗi ka tsu koci ba. <sup>8</sup> Ci baci n wuma, adama a Vuzagbayin a da ci n wuma, tsu kuwa baci kpamu, adama a Vuzagbayin a da tsu kuwa. Adama a nannai, ko ci n wuma ko tsu kuwa, at-su aza a Vuzagbayin a da.

<sup>9</sup> Ili i na zuwai da Kishi u kuwa da u dengai n wuma, i daɗa adama a na wo okpo Vuzagbayin va akpisa n aza a wuma dem. <sup>10</sup> Adama a nannai yi dai i zuwai da vi a kuya'anka aza o Kutoni a Vuzagbayin o yoku afada? Yi dai da vu tsu goyo vuza nu? Kanna ki ta lo a kutawa a na Kashile ka kuya'anka raka vu tsu afada. <sup>11</sup> Punu a Katagarda ka Cida, Kashile ka danai:

"Mpa a kaɗi ka va n kuya'anka da ta uzuwakpani a na yaba dem u kukudangu wa va.

Yaba dem u kudansa ta sakadi a na mpa da Kashile." †

<sup>12</sup> Yaba dem sai u dana Kashile ili i na u ya'in, n ili i na i zuwai da u ya'in nannai.

#### Kata i zuwa uma kutadatsa ba

<sup>13</sup> Sai tsu kasakpa kuya'ankpanai afada. I kucikpa i sheshe punu a adu a da uteku u na i kukpada kuzuwa uma kutadatsa ko a yikpa a ubuta wu unushi. <sup>14</sup> Mpa mi ta ubolongi n Vuzagbayin Yesu, adama a nan lo kpamu n yeve ta ilikulya'a yi lo i namgbai kulya'a ba. Amma vuza wu ushuku baci n kaɗu ili i namgba ta, ili i nan lo ta na ta yo okpo ta nannai wa ni. <sup>15</sup> Vi lya'a baci ilikulya'a i nan lo da i zuwai vuza vu Kutoni vi yoku kpamu u ciyayi atakaci punu a kaɗu ka ni adama a ili i na vi lya'i, vi o kuyotsongu ucigi ba. Kata vu kasakpa ilikulya'a i na va kulya'a i langasa vuza na Kishi ka kuwai adama a ni ba! <sup>16</sup> Kata vu kasakpa ili i na vi dikai i singai i da yo okpo ili i na aza o yoku e kene i gbani-gbani i da ba. <sup>17</sup> Vuza u ya'an baci kadanshi ko tsugono tsu Kashile, wi a kadanshi ka wilu u kulya'a n kuso'o ba, amma wi ta a kadanshi ku ukuna wu usubi, m matana, m mazanga ma na Ayinviki a Kashile e ci neke. <sup>18</sup> Vi ya'anka baci kpamu Kirisiti Kishi tsugbashi a uye u nam pa, vu sa'a ta Kashile kaɗu kaɗa uma kpamu a ushuku n avu.

<sup>19</sup> Adama nan lo ta na, sai tsu gbagbala ayin tutu ci ya'an ili i na i tsu tuka m matana n i na i tsu banka a ubuta u kunekenei katsura. <sup>20</sup> Kata i langasa ulinga u Kashile adama a ili i na i kulya'a ba. Ilikulya'a raka i galan ta kulya'a, amma u galan vu zuwa vuza u ya'an unushi adama a ili i na va kulya'a ba. <sup>21</sup> Kata vu takuma inyama ko vu so'o mara ko vi ya'an ili i yoku kau ba, ili i nan lo yi baci a kuzuwa vuza vu Kutoni vi yoku u tadatsa.

† 14:11 Ish. 45:23.

<sup>22</sup> Ili dem i na vi ya'in a ubuta wu ukuna u nam pa avu da n Kashile ka nu koci. Uma a ci ya'an ta mazanga i baci a kuya'an ili i na e sheshei i galan ta, babu kuya'an munlai adama a ili ya. <sup>23</sup> Amma i baci a munlai wu ukuna wi ili i na i a kulya'a, Kashile ka tsu ilukpa le ta a lya'a baci i da, adama a na a ushuku a na derere da a ya'in ba. Vi ya'an baci ili i na vu ushuki yi derere ba, vi ta a kuya'an unushi.

#### Kata vi ya'an ili i na i kuyokpo wu koci ba

**15** Atsu na uneki u kaɗu u tsu u tsurakpai, ci reme kaɗu n aza o Kutoni a Vuzagbayin a na uneki u kaɗu u le u kpadai kutsurakpa. Tsu dakaka tsu zuwa le a pana mazanga a na tsa dakaka kuzuwa kaɗi ka tsu kupana mazanga. <sup>2</sup> Ci cikala ili i singai adama e le kaɗa tsu dakaka kubanku le a ubuta u kuya'an ili i na i yo okpoi le. <sup>3</sup> Ko Kishi ka dakaka adama a na u panaka ka-cik ni uyo'o ba. Amma uteku u na Katagarda ka Cida ka danai, "Uma a na a shikai nu a shika mu ta feu." <sup>††</sup> Ili dem i na a danai a Katagarda ka Cida ka a dana ta i da adama a na o yotsongusu tsu. Katagarda ka Cida ke ci neke tsu ta uremi u kaɗu, n kudokusu katsura, ciya ci ya'an n apa'a.

<sup>5</sup> Kashile kala ke ci neke tsu uremi u kaɗu n utsura u kaɗu. N vasa ta u banka da i yongo m matana n itoku i da, a uye u kutono Kirisiti Kishi. <sup>6</sup> Kata raka vu da i bolongu kobolo a ubuta u te n kalakatsu ke te, e kuneke kucikpa n tsugbayin u Kashile, Esheku a Vuzagbayin vu tsu Yesu Kishi.

#### Arabali a Singai adama a uma raka

<sup>7</sup> Kirisiti Kishi wu ushuku ta n ada, adama a nannai kpamu ushuki n itoku i da. Kata Kashile ki isa tsugbayin. <sup>8</sup> N dana da ta a na Kishi wo okpoi kagbashi ka Ayahuda adama a na u yotsongu a na uzuwakpani n abundai u na Kashile ka ya'ankai ikaya i le mayun da. <sup>9</sup> U tawa ta adama a na Azakayimbi feu e neke Kashile tsugbayin adama a asuvayali a na u ci yotsongu le. Wi ta tsu na Katagarda ka Cida ka danai:

"Mi ta a kucikpa wu e mere ma Azakayimbi. Mi ta a kucanana ishupa i kucikpa kula ku nu." ‡

<sup>10</sup> Katagarda ka Cida ka danai kpamu:

"Ya'in mazanga, ada Azakayimbi, kobolo n uma a ni, Ayahuda." ††

<sup>11</sup> Da kpamu Katagarda ka Cida ka danai:

"Cikpai Vuzavagudu, ada Azakayimbi raka.

Cikpai ni ada uma raka a aduniyan." †††

<sup>12</sup> Da keneki Ishaya u danai:

"Vuza yoku e kefeku ko Mogono Dawudat wi ta a kutawa,

wi ta a kulya'a tsugono a ubuta wa Azakayimbi, kata e kede apa'a e le wa ni." †††

<sup>13</sup> N ya'an ta kavasa adama a na Kashile, ka na ke ci neke apa'a, ka shatangu da m mazanga kau m matana

†† 15:3 Ishp. 69:9. ‡ 15:9 Ishp. 18:49. †† 15:10 K.Wil. 32:43.

††† 15:11 Ishp. 117:1. †††† 15:12 Ish. 11:10.

adama a uneki wā aḍu u dā. Kāṭā aḗa'ā a dā a lya'a kelime n kugbonguro n utsura wa Ayinviki a Kāshile.

### Bulusu u ya'in kadanshi adama a ulinga u ni

<sup>14</sup> Uma a vā, n yeve tā a na yi ushani n kasingai. N yeve tā a na yi n kuyeve ku na u yotsoi i ciyā, dā n yevei yi kpamu a kufuda kuyotsongusu itoku i dā. <sup>15</sup> Amma n danaka dā tā sakadi adama a ukuna wi ili i yoku i na n cigai dā i ciba. N ya'an tā nahannai adama a na Kāshile ki tā n kasingai wā vā, <sup>16</sup> dā u nekei mu ulinga u na mo okpo kagbashi ke Yesu Kishi wā Azākayimbi. N ya'an ka tā Kāshile tsugbashi a ubutā u kuyotsongusu Arabali a Singai a ni. Mi tā tsu ganuṭ ciyā Azākayimbi o okpo tsa alyuka a na Kāshile ka kisa; dāda, alyuka a na Ayinviki a Kāshile a zā'i cida cida.

<sup>17</sup> Adama a nannai, n ya'an tā māzangā adama a ili i na n ya'in adama a Kāshile a ubutā u Yesu Kishi. <sup>18</sup> Mi a kuya'an kadanshi ki ili i yoku ba, sai ili i na Kirisiti Kishi u ya'in a ubutā u vā ana n tonoi n Azākayimbi adama a na a panaka Kāshile. O tonon tā Kāshile adama a ili i na n danai dā n ya'in kpamu. <sup>19</sup> Ele feu a panaka tā Kāshile adama a utsura wi ili i mereveṭ n ili i gbagba'in i na e enei, n adama a utsura wa Ayinviki a Kāshile. N ya'an tā kadanshi ka Arabali a Singai a Urishelima dā n dikai a kubana da'in sai Ilikurumu, tsu nan lo dā ta na n kotsoi kuya'an kadanshi ka Kāshile a ubutā dem. <sup>20</sup> N ci ciga tā kuya'an kadanshi ka Arabali a Singai a ubutā u na kātā uma a panai ukuna u Kishi ba, adama a na n ciga kuya'an kuma'a a ulinga u na vuza u gitangi de ba. <sup>21</sup> Wi tā tsu na Katagarda ka Cida ka danai:

“Aza a na uma a danai ukuna u ni ba, i tā e kene, aza a na kpamu a panai ukuna u ni ba, i tā e kuyeve.”  
†

### Bulusu u ciga tā kene aza o Roma

<sup>22</sup> Ulinga u nam pa u kpadasa mu tā kubana kene dā. <sup>23</sup> Gogo na n kotso tā ulinga u vā a ubutā kakau u nam pa. M megeshe ma de dāda n cigai kene dā. <sup>24</sup> Mi tā ofobuso a na n kubana Asubaniya, a ayin a na baci n dengai nwalu ma, mi tā a kubanuku n Roma.† Ayin a na baci m panai uyo'o u kuyongo n aḍā kenu, kātā i yeve i soku mu n kṅā uye a kubana de. <sup>25</sup> Amma kafu me ene dā, sai m bana bi'i a Urishelima adama a na m banka n kune'e wa aza o Kutoni a na i de. <sup>26</sup> A'isā a aza o Kutoni a Makidoniya n Akataya e sheshe tā n ucigi u kaçi ke le dā e nekei ikebe adama a na a bānkā aza a unambi a kātsumā ka uma a Kāshile a Urishelima. <sup>27</sup> Azākayimbi a ciyā tā de asuvayali a ubutā u Kāshile adama a Ayahuda. Na u zuwa tā kune'e ku le ko okpoi adanshi i tā a kutsupa kutan, amma i tā a māzangā adama a na e neke kune'e ku le n ekiye e re.

<sup>28</sup> Ayin a na baci n kotsoi kuneke ikebe i nam pa, mi tā e kene dā kātā n laza n kelime a kubana a Asubaniya. <sup>29</sup> N yeve tā kpamu n yawa baci wā dā, Kirisiti Kishi wi tā e kuneke mu unāsingai kṅu adama a na n neke dā.

<sup>30</sup> Uma a vā, n folono dā tā n kula ku Vuzagbayin vu tsu Yesu Kishi i bolongu nu mpa a ubutā wu ulinga u vā a ubutā u kuya'an kavasa u Kāshile adama a vā. Ya'in nannai adama a ucigi u dā adama a vā u na Ayinviki a Kāshile e nekei dā. <sup>31</sup> Ya'in kavasa adama a aza a na i a ubon u Yahuda, aza a na e nekei kaḍu n Yesu Kishi ba, kātā a uka mu muna ba. Ya'in feu kavasa adama a na aza o Kutoni a na i a Urishelima a ya'an māzangā adama a ili i na n ya'in kātā n ciyā m bānkā le. <sup>32</sup> Kāshile ku ushuku baci, n kutawā tā wā dā m māzangā, kātā idāshi i vā n aḍa i zuwa mu m pana uyo'o kātā wo okpo mu wuvuki. <sup>33</sup> Gogo na kpamu, ya'an Kāshile, vuza na u ci neke tsu maṭānā, u yongo n aḍa rākā. Ta nannai.

### Bulusu u kyasāi aḗa'ā a ni

**16** Mi tā n ili i singai i na n kudansa adama a Fibi, vuza na wi a kuya'an tsugbashi a a'isā a aza o Kutoni a Seneriya. <sup>2</sup> N folono dā tā yi isa yi a uye u Vuzagbayin uteku u na u yotsoi uma a Kāshile a isa uma. Bānkāi ni a uye u na yi a kufuda dem, adama a na u bānkā mu tā n uma o yoku n aḗundai feu.

<sup>3</sup> Kyasākai mu Pirisila n Akila, aza a na a ya'in ulinga kobolo nu mpa a ubutā u kuya'an ka Yesu Kirisiti Kishi tsugbashi. <sup>4</sup> Ishi tā a kukuwā adama a kubānkā mu. N ya'an ka le tā ogodiya kṅu, a a'isā a aza o Kutoni a Azākayimbi rākā a ya'an ka le tā feu ogodiya. <sup>5</sup> Kyasākai mu feu a'isā a na a tsu gasasa a kpa'a ku le.

Kyasākai mu kaja'ā ku ucigi ka vā Abanita. Ayi dā vuza iyain vu na wo okpoi vuza vu Kutoni a ubon u Asiya.

<sup>6</sup> Kyasākai mu Meri, vuza na u ya'in ulinga kṅu adama a dā.

<sup>7</sup> Kyasākai mu uma a vā Andaronika n Juniyasu, aza a na o yongoi a ugbashi kobolo nu mpa. O okpo tā aza o Kutoni a Kirisiti a cau nu mpa, azusuki kpamu a cikpa le tā.

<sup>8</sup> Kyasākai mu Afiliya, ayi kaja'ā ku ucigi ka vā ka'a, vuza na wi vuma vu Vuzagbayin.

<sup>9</sup> Kyasākai mu Ubanasu, vuza na wi a kuya'an ka Kirisiti Kishi tsugbashi kobolo n aṭsu.

Kyasākai mu kaja'ā ku ucigi ka vā Sitaka.

<sup>10</sup> Kyasākai mu Abali, vuza na u yotsongi a na mayun dā wi o kutono Kishi.

Kyasākai mu Arisotobulu, n aza a kpa'a a ni.

<sup>11</sup> Kyasākai mu Horodiya, vuma vu vā.

Kyasākai mu Nakisa n aza a kpa'a a ni a na i aza o Kutoni a Vuzagbayin.

<sup>12</sup> Kyasākai mu Tarafina n Tarafusa, aḗaçi a na a ya'in ulinga kṅu adama a Vuzagbayin.

Kyasākai mu kaja'ā ku ucigi ka vā Basisa, vuka vi yoku vu na vi ya'in ulinga kṅu adama a Vuzagbayin.

<sup>13</sup> Kyasākai mu Rufas, vuza na wi kagbashi ka singai a ubutā u Vuzagbayin, kātā kpamu i kyasā aṅaku a ni, vuza na wo okpoi tsu mma wā vā.

<sup>14</sup> Kyasākai mu Asinkirita, n Filiguna, n Hamisa, m Baturoba, n Hamasa, kātā feu i kyasā aza o Kutoni a na i kobolo n ele.

<sup>15</sup> Kyasakai mu Filulugusa, n Juliya, n Niriya vali, n taku vi ni, kobolo n Ulamfa, n uma a Kashile rakā a na i kobolo n ele.

<sup>16</sup> Kyasanai n ucigi u Kirisiti Kishi.

Alisa a aza o Kutoni a Kishi rakā i tā a kukyasa da.

#### Kadanshi ku ukocishi

<sup>17</sup> Uma a va, n folono da tā katā i zuka n aza a na a tsu tukā m mepecembenei katā a zuwa uma a tadat-sa a ubuta wu uneki u kađu u le, katā kpamu o yot-songusu ili i yoku kau n i na yi isai de. Ya'in da'in n ele.

<sup>18</sup> Aza a na a ci ya'an nannai Kishi Vuzagbayin vu tsu da i a kuya'an tsugbashi ba, amma i tā kuya'an ili i na i yokpoi le koci. A tsu dansa tā n uma n unā u singai n kuya'an kucikpa ka a'uwa kpamu, nannai a ci yansa tā aza a na a kpadai kuyeve ukuna wi ili i kavama i nam pa. <sup>19</sup> Aza o Kutoni rakā a pana tā a na i tonoi Vuzagbayin, adama a nannai mi tā a mazanga adama a da. Amma n ciga da tā i ya'an n ugboji a ubuta wi ili i singai, katā kpamu ili i bura da n kawuya ba.

<sup>20</sup> Kashile ka na ka tsu tukā m matana, wi tā a kuminjarangu Malyali daka vu ene a da babu megeshe.

N vasa tā adama a na kasingai ka Vuzagbayin vu tsu Yesu u yongo n ada.

<sup>21</sup> Timoti, vuza na wi ulinga kobolo nu mpa wi tā ikyashi i da. Uma a va feu, Lusiya, n Yason, n Susibatara i tā ikyashi i da.

<sup>22</sup> Mpa da Taratiya, mi tā kpamu a kudana ili i na Bulusu u danai mu n dana. Mpa feu mi tā a kukyasa da a uye u Vuzagbayin.

<sup>23</sup> Gayu wi tā ikyashi i da. U rabasa mu tā n aza o Kutoni rakā ana a tsu uwa a kpa'a ku ni.

Arasata, kofobi ki ikebe ki likuci, n kaja'la ku ucigi ka tsu Kawata i tā ikyashi i da feu.

[<sup>24</sup> N vasa tā adama a na Vuzagbayin vu tsu Yesu Kishi u ya'an ka da rakā kasingai ka ni. Ta nannai.]

#### Avasa a kucikpa

<sup>25</sup> Ya'an ci neke Kashile tsugbayin! Wi tā a kufuda wa zuwa da i shamgba n utsura a ubuta wu uneki u kađu u da, uteku u na Arabali a Singai a danai. Dada akaka adama e Yesu Kirisiti Kishi n kusheshe ku ni ku na Kashile ko sokongi ali m mani-mani va de. <sup>26</sup> Amma gogo na idani i eneki i zuwa le tā e yeve mayun e keteshe. Kashile kpamu, vuza na u tsu kuwa ba, u dana tā a zuwa akaka a nam pa a ya'an uyeve rakā a idika adama a na e neke adu katā kpamu o tonoyi.

<sup>27</sup> Kasakpa Kashile, vuza vu ugboji ende'en, wi isa tsugbayin a ubuta u Yesu Kirisiti Kishi ko wanai. Ta nannai.

# 1 Korintiya

## Ukuna u katagarda ka nam pa

Bulusu u danai akaka a nam pa kobolo n o yoku a kubana wa aza o Kutoni a na i Korintiya. Korintiya likuci i da i gbayin a kakinā ka mala. Uma a ubutā kakau o ci yongo tā de. Likuci ya i ya'an tā kula a ubutā u kuya'an ki ili i gbani-gbani. Agisana a daḍa a'isā o Oforodi, a ubutā u na kāmali ka zuwai ashakanlai ali 1,000 n ulinga u le n adama a aza a na a kuya'an kucikpa ku mayun ku nan lo. Bulusu u bana tā de da u kaṅai kuca'a ko ogbodo adama a na u ciyā ikebe i na u kubānā kaḅi ka ni da kpmu u doki u ya'in ulinga u kudana uma kadanshi ke Yesu. Aza o Kutoni n aḅundāi o Korintiya i tā n unambi, amma aza o yoku uciyi u le gusā ba.

Punu a akaka a nam pa Bulusu u ya'in kuyotsongusu uteku u na vuza vu Yesu u kuyongo a ubutā u na uma i a kuya'an ili i gbani-gbani n aḅundāi. U danai aza o Kutoni o yongo m maṭaṅa uteku u le ayin dem, kaṭa e pecuku kaḅi ke le a ugboku kakau adama a na a ya'an vishili uteku u le ba. U yotsongushi kpmu u danai kaṭa uma a ya'an unushi u tsugbani ko kawuya ko yoku ba. U dansai hawun tsu na Kaṣhile ka cigai yolo i ya'an. Punu a akaka a kpmu, Bulusu u ya'an tā kadanshi ku ucigi u mayun a uye u na u ga'in. U tukāi n kuyotsongusu ku singai adama a uteku u na a kuya'an kucikpa. Ili yu uteku, u dansai hawun tsu na a dengusa'i Yesu n wuma, nannai daḍa aza o Kutoni a ni a ciyāi ulya'i wa.

Ulya'i u na Kishi ka ciyāi a ubutā wu ukpā u tukā tā aza o Kutoni n utsura a wuma u le. Mali mo kutono ili ya aduniyan ili i gbayin i da. Katagarda ka nam pa ka dana tsu tā ulya'i u Kishi a ubutā wu ukpā u la'la tā mali ma aduniyan, nannai kpmu aza o Kutoni a ga'an tā a iwan ili ya aduniyan kaṭa o tonon Kishi mayin.

## Ili i na yi punu udariki a katagarda ka nam pa

1. Ikyāshi i Bulusu n kavasa
2. Medevile mo kubolungu
3. Atakaci a maciganai
4. Kuneke Kaṣhile tsugbayin a na e neke aḅali
5. Ili i kubānā kucikpa Kaṣhile n wuma wa aza o Kutoni
6. Ulya'i u Kishi a ubutā wu ukpā
7. Kune'e adama a aza a unambi
8. Tsu na Bulusu u fobusoi nwalu n ni
9. Ili i na i burai ni n ikyāshi

## Kubayuwā

**1** <sup>1-2</sup> Mpa Bulusu n danakai a'isā a aza o Kutoni o Korintiya akaka a nam pa. Mi tā a kusuku ikyāshi i vā, mpa n Sasatsani. Kaṣhile ke deke mu tā mo okpo vuzavusuki vi Yesu Kirisiti Kishi adama a na ta Kaṣhile ka cigai nannai.

Kaṣhile ke deke daḍa tā adama a na yo okpo uma a cida a ni. U bonokoi daḍa a ubutā u Yesu Kishi. U ya'an tā nannai kpmu adama a uma raḅa a na i a kuya'an ka kula ku Vuzagbayin Yesu Kishi tsugbashi a ubutā kakau dem. Kishi Vuzagbayin vu tsu da n vu le feu.

<sup>3</sup> Ya'an Kaṣhile Dada vu tsu n Vuzagbayin Yesu Kishi e neke daḍa kasingai m maṭaṅa.

## Bulusu u ya'ankai Kaṣhile ogodiya

<sup>4</sup> N ci ya'an ka tā Kaṣhile ka vā ogodiya ayin tutu adama a kasingai ka na u ya'ankai daḍa, aḍa na gogo na

yo okpoi aza o kutono Yesu Kishi. <sup>5</sup> Yo okpo tā aza a uciyi a uye kakau dem, kobolo n kadanshi n kuyeve dem adama a na aḍa yi tā vi te n ayi. <sup>6</sup> Na va u yotsongu tā a na ili i na n danai daḍa adama a ni mayun da. <sup>7</sup> Adama a nannai, yi isa tā kune'e kakau raḅa ku na i cigai ku na Ayinviki a Kaṣhile e ci neke, aḍa a kuvana bi'i Vuzagbayin Yesu Kishi a na wo bono. <sup>8</sup> Wi tā e kuneke daḍa utsura ali a kubana a uteku adama a na Kaṣhile ke neke daḍa unushi wi ili ba a kannu ka na Vuza-gbayin Yesu Kishi u kubono kpmu. <sup>9</sup> Mayun da Kaṣhile ki tā a kuya'an ka daḍa ili i nam pa adama a na u ci ya'an tā ili i na u danai wi tā a kuya'an. Ayi da u zag-bai daḍa yo okpo kobolo m Maku ma ni, Vuzagbayin vu tsu Yesu Kishi.

## Uma e pecuki kaḅi ke le ugboku kakau

<sup>10</sup> Uma a vā, n folono daḍa tā raḅa i panakpanai adama o tsugono tsu Vuzagbayin vu tsu Yesu Kishi. Kaṭa i pecuku kaḅi ka daḍa ugboku kakau ba, amma bolongi

ekiye a dā a ubutā u te adama a na yo okpo n kaḍu ke te n kusheshe ku te kpamu. <sup>11</sup> Uma a vā, uma o yoku a na i a kpa'a ku Kulawi † a dana mu t̄a i yongo t̄a a kanananai uteku u dā. <sup>12</sup> A danai yaba dem vu dā u dansai ili i ni kau. Vuza te u danai, “Mi t̄a o kutono Bulusu.” Vuza yoku kpamu a kudana, “Mi t̄a o kutono Apolosu.” Vuza yoku kpamu u danai, “Mi t̄a o kutono Biturusu.” Vuza yoku kpamu u danai, “Mi t̄a o kutono Kishi.”

<sup>13</sup> I t̄a a kufuda e pece Kishi vuza na wi vuza te a ugbo-boku kakau? A!ā! Bulusu u kuwā t̄a adama a dā a maḍanga ma atakaci? Ko kenu! A ya'an ka dā t̄a kusumbu ka akucina adama a na yo okpo mukumitoni m Bulusu? A!ā! <sup>14</sup> N cikpa t̄a Kāshile n ya'an ka ko vuza te vu dā kusumbu ka akucina ba, sai Kirisibu koci n Gayu. <sup>15</sup> Gogo na babu vuza na u kudana n ya'an ka yi t̄a kusumbu ka akucina n kula ku vā. <sup>16</sup> (Kai, n ciba t̄a gogo na! N ya'an ka t̄a feu Istifanu n limata i ni kusumbu ka akucina, amma n doku n ciba ko n ya'an ka t̄a vuza yoku kpamu ba.) <sup>17</sup> Kishi u suku mu n ya'an ka uma kusumbu ka akucina ba. U suku mu t̄a n dana uma Arabali a Singai a ni. Ayin a na baci n danai Arabali a Singai a, mi a kuya'an kadanshi n tsuzogu ba, adama a na n ciga utsura wu ukpā u Kishi a maḍanga ma atakaci wo okpo gbani ba.

### Kishi ka'ala utsura n ugboji u Kāshile

<sup>18</sup> Ayin a na baci aza a na i a uye u na a kuni'wān a panai akaka a ukpā u Yesu Kishi, wi t̄a o kokpo le ili yi izoshi. A ayin a na baci aṣu vu na Kāshile ki a kisa tsu panai a dā, wi t̄a o kokpo tsu utsura u Kāshile. <sup>19</sup> A dana t̄a punu a Katagarda ka Cida:

“Mi t̄a a kulāngasā ugboji wa aza a na a dīkai kaci ke le i t̄a n ugboji.

Mi t̄a a kukpada kuyeve ka aza e kuyeve.” ††

<sup>20</sup> Yi dāi uga'in u na wi punu wā aḷānshi e kuyeve a aduniyan a nam pa, nu n lum n wilā, n aza a kanananai ku ukuna? Kāshile ka zuwa le t̄a de rākā o okpoi ukuna u tsulau dā u zuwai ugboji u le wo okpoi wasasa.

<sup>21</sup> Kāshile n ugboji u ni u rece t̄a ili rākā ciyā uma a aduniyan a nam pa a kpaḍā kene yi, o tonon baci ugboji u le. U kucikpa u zagbai kisa aza a na e nekei aḍu e le n akaka a na tsu tukāi, a na o yotsoi ili i tsulau.

<sup>22</sup> Ayahuda a ci ciga t̄a e ene ili i mereve ili i kuyotsongu an Kāshile ki a kuya'an ulinga. Azākayimbi a ciga t̄a a ciyā ugboji. <sup>23</sup> Adama a nannai, aṣu tsu dana baci Kishi u kuwā t̄a a maḍanga ma atakaci, dā Ayahuda a danai ili unushi i dā, dā Azākayimbi a danai na lo va rākā ukuna u tsulau u dā. <sup>24</sup> Amma akaka a uma a na Kāshile ka zagbai a kaṣuma ka Ayahuda n Azākayimbi dem, a dā na: Kishi, ayi dā utsura u Kāshile n ugboji u Kāshile. <sup>25</sup> Ko an Kāshile ka ya'in adanshi tsulau tsu dā yi, u la'a t̄a yaba dem vu na u buwai ta na ugboji, ko a na wi adanshi wi n utsura ba, u la'a t̄a yaba dem ta na utsura.

† Kulawi vuka dā, amma a utākā e keteshe ko uma a nan lo a aza a ni a dā ko agbashi a dā a na i o kuyongo punu a kpa'a ku ni ba.

†† 1:19 Ish. 29:14.

<sup>26</sup> Uma a vā, cibai tsu na yi ishi a ayin a na Kāshile ka zagbai dā. Uma a aduniyan a nam pa e sheshe a na aḍā n a aḅundāi yi n ugboji ba. Aḍā na yi azagbagba'in yi gbayin ba. Aza a na kpamu i umaci u mogono i gbayin ba. <sup>27</sup> Kāshile ka kucikpai ka zagbai ili i na uma a aduniyan e yevei i ili i tsulau i dā, adama a na u neke aza a na a danai i t̄a n ugboji wono. Dā u zagbai aza a na i babu utsura u ciyā u neke aza a na i n utsura wono. <sup>28</sup> U zagbai ili i na uma a aduniyan o goyoi dā a danai i subā ko i ga'an ba, dā u ya'in ulinga n ili i nan lo ya i na uma e sheshe i dā i la'i n kuga'an, dā u bonokoi i dā gbani. <sup>29</sup> Kāshile ka ya'an t̄a nannai adama a na kaṣā vuza u ya'an aḗādi e kelime kā ni ba.

<sup>30</sup> Kāshile ayi dā u zuwai dā i bolongi kaci kā dā n Yesu Kishi. Kāshile ka zuwai Kishi wo okpo n ugboji adama a tsu. Adama a ni dā Kāshile ki isai tsu. Kishi u zuwai tsu tso okpoi cida, dā u nekei kaci kā ni adama a na wu utākā tsu punu a ubutā wu unushi. <sup>31</sup> Katagarda ka Cida ka danai, “Vuza na baci u cigai kuya'an aḗādi, u ya'an a dā koci n ili i na Vuzagbayin u ya'in.”

### Kadanshi ku ukuna u Kishi n ukpā u ni

**2** Uma a vā, ana n tawāi n danai dā akaka a Kāshile, n ya'an ulinga n kadanshi ko tsuzogu ko ku ugboji ba. <sup>2</sup> Ana mi kobolo n aḍā, n dana ya'an n cinukpa n ili rākā, sai Yesu Kishi ali ukpā u ni a maḍanga ma atakaci.† <sup>3</sup> Ana n tawāi wā aḍā, ikyamba i vā i kuwā t̄a ali e kuje'e adama o wovon. <sup>4</sup> Ayin a na baci n ya'in kuyotsongu n kudana uma Arabali a Singai, n dansa t̄a mejege. N dansa n ugboji ko n le'eshe uma ba. N kaṣakpā t̄a Ayinviki a Kāshile o yotsongu utsura u ni. <sup>5</sup> N ya'an t̄a nannai adama a na i ciyā uneki u kaḍu adama a utsura u Kāshile, amma adama a ugboji u vu-ma ba.

### Ugboji u Kāshile

<sup>6</sup> Ana mi kobolo n aza o Kutoni a na a kutsai, n ci ya'an t̄a kadanshi n ugboji, amma n icu'u yu ugboji ya aduniyan i dā ba. Icu'u yu ugboji i nan lo i na aza o tsugono a aduniyan a cigai i dā ba, ele dā aza a na utsura u le u tsu nāmgba gbani. <sup>7</sup> N ci ya'an t̄a kadanshi ku ugboji u Kāshile u na wi usokongi, ka buwa usokongi ali n gogo na ba. Kafu aduniyan a gita, Kāshile ko fobuso t̄a ugboji u nam pa adama a na u tukā tsu n tsugbayin. <sup>8</sup> Aza o tsugono a aduniyan a nam pa ko vuza te u yeve ba. Ishi baci e yeve, ishi a kuna Vuzagbayin vu na wi n tsugbayin a maḍanga ma atakaci ba. <sup>9</sup> Amma Katagarda ka Cida ka danai:

“Ili i na Kāshile ko fobusokoi uma a na a cigai ni i la'a t̄a i na e enei n aṣhi e le,

dā kpamu i doki i la'i i na a panai n atsuve e le.

Kaṣā bi'i i dā i uwa aḍu a uma ba!”

<sup>10</sup> Amma ci yeve t̄a ili i nam pa adama a na Ayinviki a Kāshile o yotsongu tsu t̄a i dā de rākā. U laṣā t̄a ili rākā, ali n kusheshe ku na ki usokongi da'in ku Kāshile.

<sup>11</sup> Avu dā koci vi yevei ili i na yi punu a kaḍu kā nu, Ayinviki a Kāshile a dā koci feu e yevei ili i na yi punu a



kaɗu ka Kāshile. <sup>12</sup> Amma Kāshile ke neke tsu ta Ayinviki a a ni. I daɗa i zuwai da ci sheshe uteku u na uma a aduniyan a nam pa e ci sheshe ba. I da kpamu i zuwai da tsu kuyeve ili i na Kāshile ke nekei tsu bari. <sup>13</sup> Ana tsu danai da nahannai, ci ya'an ulinga n kadanshi ku ugboji u vuma ba. Ci ci ya'an ta kadanshi ki ili i na Ayinviki a Kāshile a danai tsu tsu dansa ayin a na baci tsu dansai hawun ili i mayun wa aza a na i n Ayinviki a Kāshile. <sup>14</sup> I daɗa i zuwai vuza na wi n Ayinviki a Kāshile da koci u kufuda kuyeve ili yi unasingai ya Ayinviki a Kāshile. Vuza na baci wi n Ayinviki a Kāshile ba, wi ta e kusheshe kata u dana unasingai u nam pa ili i wasasa i da. <sup>15</sup> Vuza na baci wi n Ayinviki a Kāshile, da u fuda u lanai ili i nam pa, amma babu vuza na u kufuda wo kondo yi.

<sup>16</sup> Katagarda ka Cida ka danai:

"Yayi u yevei kaɗu ka Vuzavagudu?"

Yayi u kufuda kuya'an ka yi kadanshi ko odoki?" †

Amma ci ta a kufuda kuyeve ili i nam pa, adama a na ci ta n kaɗu ka Kishi.

### Agbashi a Kāshile

**3** Uma a va, ayin a na mi n ada n ya'an kadanshi n ada tsu na n cigai tsa aza a na e kutsai a ubuta u Kutoni ba. Kadanshi ka sai n ya'an adanshi ada aza a aduniyan a da yi, ko nrebu a ubuta u Kishi. <sup>2</sup> N neke da tsuwa'la ba, adama a na i buwa ta bili a kapa mani. Ko n gogo na kata i kutsa kulya'la tsuwa'la ba, adama a na yi ta o kuyongo tsu na uma a aduniyan i o kuyongo. <sup>3</sup> Yi ta e cishe'le uteku u da da kpamu yi a kuya'an vishili uteku u da feu. Na va u yotsongu an ada uma a aduniyan a da yi da yi kpamu o kutono uye wa aduniyan ba? <sup>4</sup> Vuza da vi yoku u danai, "Mi ta o kutono Bulusu." Vuza yoku kpamu u danai, "Mi ta o kutono Apolosu." I dansa baci ili tsu nam pa, yi ta a kuya'an tsa aduniyan a nam pa.

<sup>5</sup> Ayi Apolosu ili i yoku i da wi? Ala! Ayi Bulusu ili i yoku i da wi? Ala! Atsu agbashi a Kāshile a da koci a na a bankai da i neke adu. Yaba dem vu tsu u ya'an ta ulinga u na Vuzagbayin Yesu u zuwai tsu ci ya'an. <sup>6</sup> N cāli icu'u, da Apolosu u tsungi i da mini. Amma Kāshile ka'la ka zuwai i da i gbonguroi. <sup>7</sup> Vuza na u ya'in vicā'la n vuza na u tsungi mini dem ele gbani da i, amma Kāshile ka'la vuza vu usubi adama a na ayi u zuwai icu'u ya i gbonguroi. <sup>8</sup> Kaçali n ka tsungi ka mini dem vi le a ciga ta ashina a singai. Kāshile ki ta e kuneke yaba dem vi le katsupu adama a ulinga u na a ya'in. <sup>9</sup> Atsu ci ta ulinga kobolo n Kāshile, ada da kashina ka Kāshile.

Ada da kpamu kuma'la ku na Kāshile ka mali. <sup>10</sup> N ya'an ta ulinga u kama'li ka na ki mayun adama a na Kāshile ka zuwa mu ta n fuda ku da. Mpa da n varai kasaka ka, vuza yoku tamkpamu wi a kulya'la kelime n kuya'an kuma'la. Amma yaba dem vu da u zuka n uteku u na wi a kuya'an kuma'la ka. <sup>11</sup> Kuma'la ku na tsu varai va Yesu Kishi† da, babu kpamu vuza na u kuvara kuma'la ku yoku.

<sup>12</sup> Uma a ya'an baci kuma'la a ubuta u na a varai, aza o yoku i ta a kuya'an ulinga n azanariya, ko azurufa, ko atali a na i n ikebe. Aza o yoku i ta a kuya'an ulinga nu ndanga ko mita mi ijanu ko ciliwa. <sup>13</sup> Amma ayin o kukondo a na a kuya'an kuma'la afada i ta lo a kutawa a kanna ku ukocishi, adama a na e ene ulinga u na kama'li dem ka ya'in. Ulinga u yaba dem i ta a kuzuwa u da a akina ko u da u kula. <sup>14</sup> Kuma'la ka ku kula baci ba, kama'li ka ki ta a kuciya katsupu. <sup>15</sup> Amma kuma'la ka ku kula baci, kama'li ka ki ta a kunamba ili rakā. Kama'li ka ki ta a kuciya wishi, amma wi ta o kuyotso an vuza na u faɗatsai a akina.

<sup>16</sup> N yeve ta i yeve ta ada alisa a Kāshile a da yi, i yeve ta kpamu Ayinviki a Kāshile feu i ta punu n ada!

<sup>17</sup> Kāshile ki ta a kuni'wantangu yaba dem vu na u faɗai alisa a ni. Ili i na i zuwai i daɗa, adama a na alisa a Kāshile i ta cida, ada a kaçi ka da feu alisa a ni a da yi.

<sup>18</sup> Kaçakpai kudoro kaçi ka da. Aza o yoku a da e ene ta adanshi i ta n ugboji a aduniyan a nam pa. Amma uma a nan lo sai o bonoko kaçi ke le alau a ubuta wi ili ya aduniyan, adama a na o okpo uma a na i n ugboji mayun. <sup>19</sup> Ili i na aduniyan i a kinda an tsulau i daɗa Kāshile ko bonokoi ili yu ugboji. Katagarda ka Cida ka danai, "Kāshile ka tsu aza ta aza a ugboji a ayin a na baci a ya'in ugboji u modoroko u le." <sup>20</sup> Da kpamu u danai, "Vuzavagudu u yeve ta ofobuso a na uma a ugboji a ci ya'an gbani da a da i." <sup>21</sup> Kata vi ya'an aradi a ayin a na vi o kutono uma a gbagba'in ba. Ili rakā i nu i da: <sup>22</sup> Bulusu, n Apolosu m Biturusu uma a da a da. Aduniyan rakā kpamu a da a da. Nannai kpamu wuma n ukpa u da u da. Ko gogo na ko ayin a na i lo a kutawa a da a da. Mayun ili rakā i da i da, <sup>23</sup> ada kpamu aza a Kishi a da, Kishi kpamu vu Kāshile da.

### Ulinga u na azusuki a ya'in

**4** U ga'an ta uma a dika tsu atsu agbashi e Kishi a da, aza a na Kāshile ke nekei ili i mayun i na yi usokongi. <sup>2</sup> Uma e neke baci agbashi ulinga a ya'an, i ta a kuciga le a ya'an u da n kaɗu ke te. <sup>3</sup> N tsu va, n kebece ko ada i ya'an ka mu afada ba, ko a kunukafada a ya'an ka mu afada. N ya'an ka bili kaçi ka va afada ba. <sup>4</sup> N yeve ta mi ta n asuvu a singai, amma ili i nam pa i zuwa mu mo okpo cida ba. Vuzagbayin da vuza na u kuya'an ka mu afada. <sup>5</sup> Kata i ya'an afada babu ayin a yawa ba, vanai sai ayin a na Vuzagbayin u bonoi. Wi ta a kutaka ili i na yi usokongi a kayimbi gogo na e keteshe, kata u palukpa ili yu usokongi i na uma i a mali a adu e le. Kata ayin a nan lo Kāshile ka cikpa yaba dem tsu na u ga'in.

<sup>6</sup> Uma a va, n zuwa da ta yi indana Apolosu nu mpa tsa agisana a ili i na mi a kadanshi, adama a na ada feu i lanai ili i na ansa i a kudana, "Tono i ili i na a danai a Katagarda ka Cida koci." Ta lo ya cikpa vuza te i kaçakpa vuza te. <sup>7</sup> Ada da tamkpamu anan ya? I dana ta i la'la ta aza o yoku a na i aza o Kutoni? Yi dai yi n i da i na Kāshile ka kpaɗai kuneke da? Ili i na yi n i da rakā i Kāshile i da baci, yi dai i zuwai da yi aradi adanshi ada da i ya'in i da rakā n kaçi ka da?

† 2:16 Ish. 40:3.

<sup>8</sup> I sheshe tã yi tã n ili rãkã i na i cigai. I sheshe tã yi tã n uciyi. I sheshe tã yo okpo tã ngono, amma n ãtsu ba. N ciga tã yi ishi yo okpo ngono adama a na ãtsu feu tso okpo ngono kobolo n ãdã. <sup>9</sup> Me ene tã adanshi Kãshile ka zuwa tsu tã azusuki† tso okpo uma a na osoji e ci neke wono e keteshe, † tsa aza a na i ugbashi a kuvana kilukpã. Ci tã tsu uma a na a tsu banka ã ubutã u kuna e keteshe, kãtã uma n alingata dem e ene le ã kukuwã.

<sup>10</sup> Uma a aduniyan a nam pa a dana tã ãtsu va alau a ãa ci, adama a na ci tã a kuya'anka Kishi ulinga. Amma ãdã, i sheshe tã yi tã n ugboji adama a na yi tã o kutono Kishi, ashe ta na ba. I sheshe tã ci n ãdu a ugbami ba, ãdã i la'la tsu tã ãdu a ugbami, ashe ta na ba. I sheshe tã uma i tã e kuneke ã tsugbayin, amma e neke tsu tsugbayin ba, ashe ta na ba. <sup>11</sup> Ali n gogo na ci tã a kupana kakuli n kambulu. Akashi ã tsu a na a karai a ãa a buwai tsu koci. Uma e nekei tsu atakaci kãu. Ci m kpa'a ku kãci kã tsu ba. <sup>12</sup> Tsu dakakai adama a na ci ya'lan ulinga n ekiye ã tsu. Ayin a na baci uma a ya'ankai tsu unã, ãtsu tamkpamu ci ya'anka le unãsingai. Uma e neke tsu baci atakaci, ãtsu tsu lulukpã tã n a ãa. <sup>13</sup> Uma a dansa baci ili i gbani-gbani adama ã tsu, ãtsu tsu dansa tã ili i singai adama e le. Ali ã kutãwã gogo na uma a ãika tsu tã an kãkizã kobolo kpamu n akama a tsuwa'a.

<sup>14</sup> N ãana ili i nam pa adama a na n ciga ã tã i pana wono ba. N ciga tã m barangu ã adama a na ãdã muku n vã n ãa yi. <sup>15</sup> Uma ãkpan kupa (10,000) i tã a kufuãa kupi'isaka ã ukuna u Kishi, amma mpa ãa esheku ã ãdã koci. Yo okpo tã muku n vã ana n ãana ãa ukuna u Yesu Kishi. <sup>16</sup> Adama a nannai n folono ã tã, tonoi agisana ã vã, kãtã i ya'lan tsu na mi a kuya'an. <sup>17</sup> I ãaãa i zuwai ãa mi ã kusuku maku mã vã Timoti wã ãa. ãyi ãa macigi mã vã, kagbashi ka Vuzagbayin ka'la mayun. Wi tã a kucibaka ãa uteku u na n yongoi adama o kutono Kishi, tsu na mi a kuya'an kuyot-songusu ku vã ã ã'isã aza o Kutoni a na m banai dem.

<sup>18</sup> Aza o yoku ã ãdã i tã ãrãdi adama a na e sheshe tã mpa mi ã kutãwã me kene ãa ba. <sup>19</sup> Amma Vuzagbayin wu ushuku baci n kutãwã ku vã, mi tã ã kutãwã babu megeshe. N tãwã baci mi tã e kene ili i na aza a ãrãdi a nan lo i a kuya'an. N kuyeve tã an mayun ãa baci yi n utsura ã ubutã u Kãshile, ko an kadanshi ka gbani ka baci i a kuya'an n unã. <sup>20</sup> Tsugono tsu Kãshile adama a kuya'an kadanshi a ãa koci ba, amma adama o kuyongo n utsura u Kãshile. <sup>21</sup> Punu ã kãtsumã ki ili i re i nam pa, yi ããi i zagbai: n tãwã wã ãa adanshi mi tã m macaka ma mafabuka, ko n tãwã n ucigi n kule'eshe?

#### Kudansuka aza o Kutoni adama a tsugbani

**5** M pana tã uma o yoku a ãana vi yoku ã kãtsumã kã ãa wi tã a kuya'an tsugbani an wi a ka'lasasa n vuka ve esheku ã ni. Ko uma a na e yevei Kãshile ba, a iwan tã bi'li ili i nan lo. <sup>2</sup> U galan tã i pana

† N ayin a cau, osoji ã kãnã baci uma ã ubutã u kuvon, o tsu bonoko le tã a kpa'a adama a na e neke le wono. Bulusu wi tã a kugisangu kãci kã ni tsu uma a nam pa.

wono, ãa kucikpa yi a kuya'an ãrãdi. U galan tã ãdu ã ãa ã namgbã adama ã unushi u vuma vu nam pa. Yi ishi baci i namgbã ãtsumã nannai, yi ishi tã ã kusankã yi kuga'asa n ãdã ã obolo ã ãa.

<sup>3</sup> Ko an mi ãalin n ãdã, n ci yongo tã a kucibasa ãa ã kãdu kã vã. N kotso tã ãe kuya'an afada adanshi mi tã lo kobolo n ãdã gogo na. N utsura u na Vuzagbayin Yesu u nekei mu, n sheshe tã i neke vuma vu na u ya'in unushi u nan lo wa atakaci. <sup>4</sup> U galan tã i ãeke obolo. I ya'lan baci nannai kãdu kã vã ki tã ãe kobolo n ãdã, utsura u Vuzagbayin Yesu kpamu wi tã o kutono n ãdã ã ubutã wo obolo u ãa. <sup>5</sup> U galan tã i neke vuma vu nan lo e ekiye a Malya'i kãtã u neke ikyamba i ni atakaci. Kãtã nannai ayinviki ã ni ã ciyã wishi ayin a na baci Vuzagbayin Yesu u bonoi.

<sup>6</sup> ãrãdi ã ãa a galan ba. ãdã feu i lanã ili i na ansa a i a kudana, "Kusasu ku kenu koci ã umbuku baci ku tsu zuwa tã kiya ku masasu ku shita kãu." Na va ãaãa i kãsakpã baci vuma vu tsugbani vu nan lo u lya'i kelime n kuyongo n ãdã, uma o yoku ã kãtsumã kã ãa i tã ã kugitã kuya'an unushi tsu na vuma vu nan lo va wi a kuya'an. <sup>7</sup> Uteku u na Ayahuda a tsu takpa kusasu rãkã a i'uwa i le kafu a ya'lan Kãdivã ka Kupasamgbani, adama a nannai takpai vuma vu nan lo ã kãtsumã kã ãa. Kãshile ka takpa tã ãe nshindã n ãa adama a na Kishi u kuwã tã adama a na wi isa tsu ã ubutã wu unushi u tsu. Wi tã tsu malala ma na Ayahuda a kidai ã Kãdivã ka Kupasamgbani n ayin a cau. <sup>8</sup> Adama a na ta ki nannai mayun, ci cibai ayin tutu a na ãtsu uma ã Kãshile a ãa ci. U galan tã tsu vakangu kusasu ku kuku. ãaãa, tsu kãsakpã cishe'e n kuya'an ki ili i gbani-gbani tsu na ci ishi a kuya'an kafu tso okpo aza o Kutoni.

<sup>9</sup> Ana n ãanakai ãa n ayin a ãe, n dana ãa tã kãtã i yongo kobolo n uma a na a ci ya'lan tsugbani ba. <sup>10</sup> A ayin a na n ãanakai ãa va, mi a kuya'an kadanshi ka aza a na i o Kutoni ba. Ele mayun ãa aza o yoku e le a ci ya'lan tã tsugbani. Aza o yoku e le i tã n ulyopi, aza o yoku e le a ci ya'lan tã modoroko, aza o yoku e le kpamu o kutono ãmãli. I ciga baci i suma uma a na i n unushi nannai, sai i kãsakpã kuyongo ka aduniyan ku nam pa. <sup>11</sup> Ili i na mi a kudansa i ãaãa, pecei vuma vu na u ãana ãyi vuza vu Kutoni ãa amma wi a kuya'ansa tsugbani. Pecei kãci kã ãa n vuza vu ulyopi, n vuza na wi o kutono ãmãli. Pecei kãci kã ãa n vuza vu kulãngãsu, n vuza na wi kosoli, n vuza na wi a kuya'ansa modoroko. Kãtã i lya'a ilikulya'a n uma a na i nannai ba.

<sup>12</sup> Mi n utsura u na n kuya'anka aza a na i aza o Kutoni ba, afada. Amma yi tã n utsura i ãansuka aza o Kutoni a na a ya'in unushi nannai. <sup>13</sup> Kãshile ki tã a kuya'anka aza a na i aza o Kutoni ba afada. Katagarda ka Cida ka ãana, "Vuza ãa vi yoku wi baci a kuya'an ili i gbani-gbani, lokoi ni." ††

†† 5:13 K.Wil. 17:7.

### Kubankanai a kunukafada

**6** Vuza da vi yoku wi baci a kanananai n toku vi ni vi yoku vuza vu Kutoni, kata u dika kadanshi ka a kubana a ubuta u keyevikafada ka na ka kpadai kuya'an vuza vu Kutoni ba. I dana uma a Kashile a ya'an le ukuna wa afada wa. <sup>2</sup> I yeve a na kanna ko yoku atsu aza o Kutoni ci a kuya'an aduniyan afada ba? Yi baci a kufuda kuya'an aduniyan afada, ya kufuda kuya'an afada a ukuna u kenke'en feu ba? <sup>3</sup> I yeve ta a kubana kelime ci ta a kuya'an alingata afada nannai kpamu, ci ta a kufuda kuya'an afada a ukuna u kenke'en u wuma u nam pa. <sup>4</sup> I ciya baci kanananai nahannai, yi dai da i kubana wa eyevafada a na i kau n ada, aza a na aza o Kutoni e ci neke tsugbayin ba? <sup>5</sup> Mi ta a kudansa ili i nam pa adama a na i pana wono. N yeve ta vuza yoku a katsuma ka da vuza na wi n ugboji u na u kufuda kuya'an afada, kanananai ki baci lo a katsuma ka aza o Kutoni. <sup>6</sup> Amma i tsu bankanai ta a ubuta wa afada, kata i ya'an kanananai ka e kelime ka aza a na i aza o Kutoni ba. U galan i ya'an nannai ba! <sup>7</sup> Ayin a na baci i dikai kanananai ka da a kubana a kunukafada, i yikpa ta de. Vuza vu Kutoni vi yoku u nusaka wu baci, kata vu banka yi a ubuta u keyevikafada ba. U la'a ta n kuga'an vu kasakpa kadanshi ka nannai. Ko vuza vu Kutoni vi yoku u lya'a wu baci, kata vu banka yi u keyevikafada ba. U galan ta vu kasakpa ili ya nannai. <sup>8</sup> Amma ada a kaci ka da i ci ya'an ta unushi nannai, kata kpamu i ya'an kalya'a a ubuta wa aza a da aza o Kutoni.

<sup>9-10</sup> Kata i yansa kaci ka da ba. Mayun i yeve ta aza a na a ci ya'an kawuya i a kuciya tsugono tsu Kashilet ba. Uma a nam pa ele da aza a na i o kutono amali. Uma a nam pa kpamu a ci ya'an ta tsugbani, n aza a na a ci ya'an tsugbani n amaci a na i e le ba, ko amaci a na a ci ya'an tsugbani n ali a na i e le ba, a kuciya tsugono tsu Kashile ba. Nannai kpamu n ali a na a ci ya'an tsugbani n otoku e le ali n uye kakau. Oboki, n aza a ulyopi, n aza a uboki m magalaka a kuciya tsugono tsu Kashile ba. Ta kpamu ki nannai n aza a na o tsu so'o mara kata ma maka le, n aza a kulangasu. Uma a na i a kuya'an ili i nam pa raka a ku'luwa o tsugono tsu Kashile ba.

<sup>11</sup> Kafu i neke adu n Vuzagbayin Yesu Kishi, ada vi yoku ishi ta i ci ya'an ili i gbani-gbani i nan lo. Amma Kashile ka za'a ta unushi u da da u bonokoi da cida, da u danai a cinukpaka da ta unushi u da babu kpamu ili i wono wa ni. U ya'an ta ili i nam pa dem n kula ku Vuzagbayin Yesu Kishi kobolo kpamu n utsura wa Ayinviki a Kashile a tsu.

### Cikpa Kashile n ikyamba i nu dem

<sup>12</sup> Ada vi yoku i dansai ili i nam pa: "Mi ta a kufuda kuya'an ili i na n cigai dem, adama a na n neke ta de kadi ka va n Yesu." Da mu ushuki nahannai: "E, kuyotsongusu ku nan lo ku mayun ku da. Amma na lo wi a kadanshi ki ili i na n ya'in raka i galan mu ta ba." Mi ta

a kufuda kudana, "N fuda ta kuya'an ili raka i na n cigai," amma n iwan ta kukasakpa ko ili i te i bonoko mu kagbashi ka ni. <sup>13</sup> I danai, "Tsuwa'a tsu da da ili i singai i katsuma, katsuma kpamu ili i singai i tsuwa'a i da." Mayun da, amma kanna ko yoku Kashile ki ta a kuyawaka le uteku. Kashile ka ya'an ikyamba adama a tsugbani ba. U ya'an ta i da adama a na i cikpa Vuzagbayin, ayi Vuzagbayin tamkpamu kata u lana ikyamba ya. <sup>14</sup> Kashile ka dengusa Vuzagbayin Yesu n wuma, wi ta feu a kudengusa tsu n utsura u ni. <sup>15</sup> I yeve ta ikyamba i da yi ta ukambu kakau wi ikyamba i Kishi. U galan mu ta n dika ukambu wi ikyamba i Kishi wa, kata n gasaka u da n kashakanlai? U galan ba, ko kenu! <sup>16</sup> I yeve an vuza u gasa baci ikyamba n kashakanlai o okpo ta ikyamba i te ba? Katagarda ka Cida ka dana ta, "Aza e re o bolongu ta da o okpoi vuza te." <sup>17</sup> Amma vuma vu na u bolongi kaci ka ni n Vuzagbayin, ayinviki a ni n Ayinviki a Kashile a o okpo ta e te.

<sup>18</sup> Adama a nannai sumai tsugbani. Unushi dem u na uma a ya'in ta punu u da wi a ikyamba i le ba, sai tsugbani koci. Aza a na a ci ya'an tsugbani a ci ya'an ta ikyamba i le unushi. <sup>19</sup> I yeve an ikyamba i da i da ubuta u na Ayinviki a Kashile i idashi ba? Ayinviki a Kashile i ta punu wa ada. Kashile ka'a a kaci ka ni u nekei da Ayinviki a Kashile. Ada yi n kaci ka da ba, amma u Kashile u da yi. <sup>20</sup> Kashile ka tsula da ta. U tsupa ta de kau adama a da. Adama a nannai, ili i na baci de dem i zuwai ikyamba i da kuya'an, i yotsongu a na i nekei Kashile tsugbayin.

### Kuyotsongusu ku yolo

**7** Gogo na n kudana da ta ili i na n sheshei n ukuna u na i danakai mu a katagarda ka akaka ka da. I danai, "Vuma u ciga baci Kashile ka pana uyo'o u ni, u kula'a ta n kuga'an u kpadu kuya'an yolo." <sup>2</sup> Wushuki u va u da da: uma n abundai a tsu fuda a kana kaci ke le ba, i da i tsu zuwa da a ci ya'an tsugbani. I da da i zuwai da u galin yaba dem u ya'an yolo kata u vaku n vuka vi ni koci. U la'a ta n kuga'an kpamu, vuka dem u ya'an yolo kata u vaku n vali vi ni koci.

<sup>3</sup> Vali u iwan kuvaku n vuka vi ni ba. U galan ta u vaku n vuka va, adama a na ayi vali vi ni da wi. Kata kpamu vuka vi iwan kuvaku n vali vi ni ba. U galan ta u vaku n vali va, adama a na vuka vi ni da wi. <sup>4</sup> Vuka vi neke utsura wi ikyamba i ni u vali vi ni, vali feu u neke utsura wi ikyamba i ni u vuka vi ni. <sup>5</sup> Kata i sankana ikyamba i da ba, saidei i sheshe baci kukasakpa bili adama a na i ya'an avasa a katsuma ka ayin kenu a nan lo a. Kata i bono kpamu i gasa ikyamba, ta lo Malya'it mo kondo da adama a na i fuda i kana kaci ka da ba. <sup>6</sup> N dana ta ili i nam pa adama a na n kasakpa da i kpadu kuvaku n vuka ali a kubana megeshe kenu i ciga baci. Wilu u da e nekei i ya'an nannai ba. <sup>7</sup> Mi ishi ta a kula'a n kuciga aza o Kutoni a kpadu kuya'an yolo, tsu na mpa mi babu yolo. Amma Kashile ke ci neke ta yaba dem kune'e ku ni. Ayi na n kune'e ku ni, ayi na de feu n kune'e ku ni kau.

<sup>8</sup> Gogo na mi tã a kuya'an kadanshi n ađã aza o Kutoni ali n aṃaci a na i agapa. U ga'an tã i kpađã ku-doku kuya'an yolo kpamu. Yongoi nannai ende'en tsu na mi. <sup>9</sup> Amma yi baci a kufuđa kukaṅã kaçi kã ðã ba, i ya'an yolo. U la'a tã n kuga'an i ya'an yolo a na yo yongo a mazama mã aṃaci n ali.

<sup>10</sup> Mi tã n wilã u na n kuneke, ađã na yi n yolo. Amma mayun ðã Vuzagbayin Yesu n kaçi kã ni u nekei tsu wilã u nam pa, mpa ðã ba. Vuka ðã baci vi, kaṭã vu ðengã u vali vu nu ba. <sup>11</sup> Ko vu ðengã baci, kaṭã vu doku vi ya'an yolo i yoku ba, saidei vu bono u vali vu nu. Vali ðã baci ta na vi, kaṭã vu loko vuka vu nu ba.

<sup>12</sup> Gogo na mi tã a kadanshi n ađã na yo oloi aza a na i aza o Kutoni ba. Vuzagbayin Yesu u neke tsu kuyotsongusu adama a ukuna u nam pa ba, amma mpa mi tã e kuneke ðã kuyotsongusu ku vã. Ađã vi yoku ali a na i aza o Kutoni yi tã n aṃaci a na a kpađã kuneke ađu e le. Vuka va vi ciga baci kudengã ba, kaṭã vu loko yi ba. <sup>13</sup> Vuka ðã baci vi vu na vi vuza vu Kutoni, ðã kpamu vali vu nu vi vuza na u kpađã kuneke kađu, ðã wu ushuki kuyongo n avu, kaṭã vu ðengã vu kaşakpa yi ba. <sup>14</sup> Avu vuka ðã baci vi nannai, yolo i ðã yi tã ciða adama a nu. Avu kpamu vali vuza Yesu ðã baci vi, vu na wi n vuka vu na vi vuza Yesu ba, yolo i ðã yi tã ciða adama a nu. Ta baci nannai ba, muku n ðã n kuya'an ciða ba, amma gogo na i tã ciða adama tsu na i tukai n idashi i ciða a ubuṭã u yolo u ðã.

<sup>15</sup> Amma vuza na wi vuza vu Kutoni ba, wu ushuku baci kukaşakpa yolo i vuza vu Kutoni, kaṭã vuza vu Kutoni u gutsaka yi kushamgba ba. Nannai u ya'an baci, vuza na u nekei kađu u buwa n kakuna n yolo ya ba. Amma wi baci a kuya'an, yolo i lya'a kelime n vali ko vuka vu na u kpađã kuneke kađu ka, adama a na Kaşhile ka ciga tsu tã aṣu aza o Kutoni ci yongo m maṭã n yaba dem. <sup>16</sup> N dana ðã ađã aṃaci a na yi aza e Yesu: U ga'an ba vali vu nu wi tã o kubono wo tono Yesu Kishi adama a nu. Mayun ðã a kubana wã nu feu, ađã ali a na yi aza e Yesu: U ga'an ba vuka vu nu wi tã o kubono wo tono Kishi adama a nu.

### Tono Vuzavagudu ayin dem

<sup>17</sup> Aza o Kutoni dem n tsu dana tã uma o yongo tsu na i, ana Vuzagbayin Yesu u zagbai le ðã kpamu Kaşhile ke ðekei le o okpo uma a ni. Gogo na mi tã a kudana ðã nannai feu. <sup>18</sup> Agisana, vuza na u ciyã ukidi u kavaja kafu wo okpo vuza vu Kutoni, kaṭã u sokongu urotu u ni ba. Ayin a na kpamu vuza va wi isai Yesu, kaṭã baci a sa'wa kukida yi ba, kaṭã o bono a kida yi kavaja ka gogo na ba. <sup>19</sup> N ukidi u kavaja ko babu ukidi u kavaja, na lo wi n ukuna ba. Ili i na i la'i n kuga'an i ðađa kuya'an ili i na Kaşhile ka danai a ya'an. <sup>20</sup> I lya'a kelime nannai tsu na yi ishi n ayin a na Kaşhile ke ðekei ðã. <sup>21</sup> Kagbashi ka vi? Kaṭã vu kaşakpa ka nan lo ka takacika wu ba. Amma vi ciyã baci ayin a na vã kuciya ubaruwi,† ya'an nannai kaṭã vu baruwã. <sup>22</sup> Aza a na ishi agbashi a ayin a na Vuzagbayin u ðekei le, ele o okpo tã uma a na a ciyã ubaruwi a ubuṭã u Vuzagbayin. Ta kpamu nannai, aza a na ishi ubaruwi a ayin a

na Vuzagbayin u ðekei le, gogo na ele agbashi a Kishi a ðã. <sup>23</sup> Kaşhile ka tsula ðã tã. U tsupa tã de adama a ðã n aḅundã. Kaṭã yo okpo tsa agbashi a na a tsu gutsaka a panaka uma a na a panaka Kaşhile ba. <sup>24</sup> Uma a vã, n dana tã kpamu, yongoi tsu na yi ishi a ayin a na Kaşhile ke ðekei ðã, n utsura u Kaşhile wi tã a kubankã ðã i ya'an nannai.

### Kuyotsongusu ku uma a na kaṭã a ya'in yolo ba

<sup>25</sup> Gogo na mi tã a kuđanaka uma a na kaṭã a ya'in yolo ba. Vuzagbayin u neke wilã wa adama a ili i na uma a nam pa a kuya'an ba, ya'an n dana ili i na mpa n sheshei. Yi tã a kufuđa ya kushuku n ili i na n danai adama a kasingai ka Vuzagbayin wã vã. <sup>26</sup> Atakaci i tã lo, adama a nannai n sheshe tã aza a na kaṭã a ya'in yolo ba o yongo tsu nan lo. <sup>27</sup> Amma vi ya'an baci yolo, kaṭã i pece yolo i ðã ba. Kaṭã vi ya'an yolo ba? Kaṭã ta na vi ya'an ba. <sup>28</sup> Avu kolobo vi ya'an baci yolo, vi ya'an unushi ba. Mekere kpamu ma ya'an baci yolo, u ya'an unushi ba. Amma n ciga tã m bankã ðã i ciyã i sula atakaci a na i punu a ubuṭã u yolo.

<sup>29</sup> Uma a vã, n dana ðã magaba, ayin a na a buwai ðã na a idika, i gbayin ba. Adama a ayin a na a buwai tsu, kaṭã vu langasa ayin a nu adama a kulansa vuka ba.

<sup>30</sup> Ko vi baci a mashi adama a unãmbukatsuma, vi lya'a kelime n kuya'an ka Vuzagbayin tsugbashi. Ko yi baci a izoshi n kupana ku maṣãngã, kaṭã i kaşakpa maṣãngã mã ðã ma zuwa ðã kucinukpa n kuya'an ka Vuzagbayin tsugbashi ba. I ciyã baci kaçi kã ðã ili n aḅundã, kaṭã i zuwa ðã kukaşakpa kuya'an ka Vuzagbayin Yesu Kishi tsugbashi ba. <sup>31</sup> Vi ya'an baci ili i na uma a ci ya'an na a idika dem, kaṭã i langasa ayin a ðã raķã a kucibasa ukuna u le ba, adama a na aduniyan n ili i ni dem yi tã o kukotso babu megeshe.

<sup>32</sup> N ciga ðã i muđã kađu adama a ili ya aduniyan i nam pa ba. Vali vu na u kpađã kuya'an yolo wi tã a kufuđa wã livã a kuya'an ulinga u Vuzagbayin n u sheshei uteku u na u kusa'a Kaşhile kađu kpamu. <sup>33</sup> Amma vali vu na vi n yolo u la'a tã n ili i kumuđã kađu. Mayun ðã u muđã kađu n ili ya aduniyan i nam pa, kobolo n ili i na u kuya'an adama a na u sa'a vuka vi ni kađu. <sup>34</sup> Wi tã n ađu e re. Nannai feu mekere ko vuka, vuza na wi n vali ba, wi tã a kufuđa kuna ayin a ni adama a na u ya'an ulinga u Kaşhile. U ci ciga tã u neke kaçi kã ni u Vuzagbayin, ikyamba n kađu kã ni dem. Amma vuka vi baci n vali, wi tã a kuna ayin a ni a kuya'an ili ya aduniyan, kobolo kpamu n tsu na u kusa'a vali vi ni kađu. <sup>35</sup> Gogo na ana n ya'ankai ðã kadanshi nahannai, ðađa adama a na n ciga tã m bankã ðã, amma n shiya ðã ba. N ciga tã m bankã ðã i yongo tsu na uma a Kaşhile a ga'in o yongo, adama a na i fuda i ya'an ka Vuzagbayin tsugbashi babu ili i na i ku'uwa kaṭã i bankã ðã a ubuṭã u yoku.

<sup>36</sup> Amma vuza wi baci n kamana, ðã wi m mali ka u ma kuya'an yolo, u ga'an tã a ya'an yolo, na lo a ya'an unushi ba. <sup>37</sup> Amma u sheshe baci n kađu kã ni u

† U ga'an ba kabalin ka nam pa ka ki tã a kudana: Kesheku ke yeve baci ili i na u kuya'an m mekere mã ni ma na mã gitã kulaza

kuya'an yolo n kamana ka ni ka ba, babu na vuza u gutsakai ni, da wi kpamu a kufuda kukana kaci ka ni u tonon na u sheshei va, u ya'an ta feu ili i singai. <sup>38</sup> A ya'an baci yolo, u galan ta. A ya'an baci yolo ba, u la'a ta n kuga'an.

<sup>39</sup> Vuka vi shamgba o yolo i ni a ubuta u vali vi ni ali sai ayin a na ukpa u pecei le. Na lo wo okpo ta bari, wi ta a kufuda wa ya'an yolo kpamu, amma wo olo vali vu na vi vuza vu Kutoni ku Vuzagbayin. <sup>40</sup> Me ene ta wo okpo baci babu vali, u kula'a ta m mazanga, i da kpamu ili i na Ayinviki a Kashile i a kudana.

### Inyama i na a alyukai a amali

**8** Gogo na n ciga ta kuya'an kadanshi ki inyama i na a kidai da a alyukai amali. Raka vu tsu ci yeve ta ukuna wi ili i nam pa. Kuyeve ku tsu ku tsu zuwa tsu ta tsu kaga n avangatsu a kuya'an aradi, amma ucigi u tsu zuwa tsu ta tsu bankana. <sup>2</sup> Vuza u sheshe baci u ciya ta de kuyeve, kata u ciya kuyeve ku mayun ka ba. <sup>3</sup> Amma vuza na baci u cigai Kashile ayi da feu Kashile ka ci ciga kata u lana.

<sup>4</sup> Na dada ili i na n dansai adama a ukuna u kutakuma ki inyama i na a alyukai amali: Ci yeve ta kamali ili i makara i da punu aduniyan ba, ci yeve ta feu Kashile ka dada ke te koci. <sup>5</sup> E ci deke ta ili n abundai i na yi gadi n idika dem "amali" n "azagbagba'in." Amma "amali" n "azagbagba'in" ele da mayun ba. <sup>6</sup> Amma ci yeve ta ci ta n Kashile ke te, ayi da Dada, vuza na u ya'in ili dem, da u ya'in tsu kpamu adama a na ci ya'anka yi tsugbashi. Yesu Kishi da Vuzagbayin vu tsu endelen. Babu ili i na u kpa'dai kuya'an, adama a ni a da ci n wuma na.

<sup>7</sup> Amma uma raka da e yevei an ili i nam pa mayun da i da yi ba. Uma o yoku a kana ta ukuna wa amali a adu e le, ali n gogo na a takuma baci inyama nannai, kata a kana kucibasa adanshi i na a ya'ankai alyuka a ubuta wa amali i dada feu. E ci sheshe ta i da yi ta a kuzuwa le o okpo ili yu unata a lya'a baci ilikulya'a nannai. E ci sheshe ta nannai adama a na a kufuda kuntsukpa i singai n i gbani-gbani ba. <sup>8</sup> Mayun inyama i da i kuzuwa tsu kuyawa devu n Kashile ba. Tsu takuma baci i da, yo kudoku tsu ili ba. Tsu takuma baci i da ba, i kujebe tsu ili ba.

<sup>9</sup> Amma i zuka. Kata i kasakpa utsura u kulya'a ki ilikulya'a i yoku nannai i bonoko aza a na i n utsura wa adu ba, kutadatsa. <sup>10</sup> I yeve ta amali ili i makara i da ba, nannai u kusanka da kubana a alisa a amali kutakuma de ba. Amma vuza na kudu ka ni ka kpa'dai kukutsa n Kutoni, we ene wu baci, wi ta a kuciga feu wa takuma. <sup>11</sup> Ili i na vi yevei va i langasa ta vuma vu na Kishi u kuwai adama a ni. <sup>12</sup> Ayin a na baci vi ya'ankai aza a nu unushi, vu zuwai le a ya'an ili i na e enei i gbani-gbani i da, avu feu vi ta kuya'an unushi u Kishi. <sup>13</sup> Ili i na n ku-

*yolo ba, amma da u sheshei mekere ma ya'an yolo, u galan ta u ya'an. Amma kesheku ke sheshe baci kusanka yi, u lya'a kelime n kuya'an nannai u nusa ba. Amma u shesheke mekere ma ni uteku u na kudu ka ni ka cigai, u kasakpa aza o yoku o yotsongu yi ili i na u kuya'an ba.*

takuma yi baci a kuzuwa vuza va u ya'an unushi, mi o kudoku ma takuma inyama kpamu aduniyan a nam pa ba, adama a na n ciga yi u tadatsa ba.

### Bulusu ili i te i da n azusuki a na a buwai

**9** Mpa vuma vu kaci ka va da. Mpa vuzavusuki da mi. Me ene ta Yesu Vuzagbayin vu tsu, ada da ta na ili i na i kuyotsongu ulinga u va u Vuzagbayin. <sup>2</sup> Ko aza o yoku e dika baci a dana mpa vuzavusuki da mi ba, mayun da yu ushuku mpa vuzavusuki da mi wa da. Urotu u na u zuwai da mi vuzavusuki dada adama a na ada a kaci ka da i neke ta wuma u da, da i bolongi kaci ka da u Vuzagbayin.

<sup>3</sup> Wushuki u na n ci neke aza a na a ci ciga kuya'an mu afada u da na: <sup>4</sup> Ci ta n utsura ci isa ilikulya'a adama a ulinga u na ci ya'in. <sup>5</sup> Azusuki a na a buwai, n amgbu a Vuzagbayin, m Biturusu, yaba dem wi ta n vuka vi ni o kutono Kishi, o tsu soku le ta kpamu i baci a kuya'an nwalu. Ci ta a kufuda ci ya'an feu nannai. <sup>6</sup> Mpa m Baranaba da koci sai ci ya'an ulinga ci ciya ikebe i na tsa kutsulaka ilikulya'a?

<sup>7</sup> Kosoji ka bana baci kuvon, sai bil'i u bana kaci ka ni? Babu vuza na u kuya'an vicimba kata u kpa'da kulya'a ili i na u cimbal. Babu magubi ma na ma kupa'da kupisha mani mu ushiga u ni kata u so'lo. <sup>8</sup> N dansa ili i nam pa n utsura u va ba, amma Wila u Kashile ta feu dansai nannai. <sup>9</sup> Ci kece ta a Wila u na Musa u danai: "Kata vu pala unu u kanaka m mojibo a ayin a na wi a kulapa ilya ba." † Ana Kashile ka dansai nahannai, kusheshe ka anaka ku da koci wi a kuya'an? Ala!

<sup>10</sup> Kadanshi ka n atsu da wi a kuya'an ka'a. Vuza na baci dem u ya'in vicimba kobolo n vuza na u lapai, a ci ya'an ta ulinga u le n apa'a a na i ta a kuciya udariki wi ili i na a kyali va. <sup>11</sup> Ana tsu danai da akaka a, i ta tsu na a ci ca'a icu'u i Kashile punu a adu a da. Ci ta n utsura ci isa ilikulya'a ko ili i yoku kau wa da wo okpo an kat-supu ka da a kutawa wa tsu. <sup>12</sup> I banka baci uma o yoku a na a ya'ankai da kadanshi ka Kashile, atsu tsu la'a le ta bil'i n utsura u na ci isa ili i nan lo. Amma kata tsu sa'wa kuzuwa da i neke tsu nannai ba. Tsu kucikpa, tsu la'akai n i na ci n i da adama a na kata tsu kpa'da Arabali a Singai a Kishi ba.

<sup>13</sup> I yeve ta de aza a na a ci ya'an tsugbashi a Alisa a Gbayin ta de a ci ciya ilikulya'a. Ta kpamu nannai anan ganu vu na a ci ya'an alyuka n ili i kuzuwa a katalika-lyuka, a ci ciya ta punu uzuwi u le. <sup>14</sup> Ta kpamu nannai, Vuzagbayin u dana ta aza a na baci a danai uma Arabali a Singai, ta de feu a kuciya ilikulya'a.

<sup>15</sup> Amma n sa'wa kuzuwa da i neke tsu nannai ba. Mi kpamu a kudana da ili i nam pa gogo na adama a na i neke mu ili ba. Me ene ta u kula'a ta n kuga'an n kuwa a na ya ya'an mu nannai. <sup>16</sup> Mpa n ya'an aradi adama a na mi ta a kudana uma Arabali a Singai ba. Ulinga u nan lo u dada u na Kashile ka danai mu n ya'an, sai ta na n ya'an u da. Ili ya atakaci i da wa va, n ya'an baci ulinga wa ba.

† N ayin a cau, a ciga baci kulapa ilya, anaka a da a tsu dasa ilya ya, e keteshe e kpete i da.

<sup>17</sup> Ishi baci n ya'an ulinga u nam pa adama a na mpa da n zagbai u da, wi ta a kula'a n kuga'an i tsupa mu. Amma mi ta a kuya'an ulinga u nam pa mayun adama a na Kashile ka'a ke nekei mu u da. <sup>18</sup> Katsupu ka yi dai n kisa? Kabanga ka'a ka na n kudana uma Arabali a Singai bari. N sa'wa kuzuwa uma ta na a tsupa mu adama a ulinga wa ba.

<sup>19</sup> Mpa kagbashi ka vuza ka mi ba. Amma m bonoko ta kaci ka va kagbashi u uma dem adama a na n ciya uma n abundai. <sup>20</sup> Mi baci kobolo n Ayahuda, n ci yongo ta ci le adama a na n ciya le. Wila u Musa u da i o kutono mayin, amma u lya'a tsugono wa va ba. Mpa mi ta o kutono Wila derere adama a na n ciya n kana le. <sup>21</sup> Ta kpamu nannai, mi baci kobolo n Azakayimbi, n ci yongo ta ci le, n tsu tono Wila ba, adama a na n ciya n kana le. Na va wi a kadanshi ka na n goyoi wila u Kashile ba, amma mi ta o kutono wila u Kishi.

<sup>22</sup> Ayin a na baci mi kobolo n aza a na uneki u kadu u le u tsurakpai ba, n ci yongo ta adanshi uneki u kadu u va feu u tsurakpa ba, adama a na n kana le. N ci yongo ta tsu na uma o ci yongo a ubuta u na de dem m bannai, adama a na n fuda n kana yaba dem tsu na n kufuda. <sup>23</sup> N ci ya'an ta ili i nam pa dem adama a na n kara'aka Arabali a Singai, kata n ciya mazanga adama a unasingai u Kashile.

<sup>24</sup> Ciba, i baci a kuya'an malazanai mi iladi, yaba dem u tsu suma ta, amma vuza te da u kufuda wa lya'a kata u ciya katsupu. Ada feu sumai nannai adama a na i ciya katsupu.

<sup>25</sup> Vuza na baci wi a kusuma a ubuta wi iladi i malazanai wi ta o kufobuso kaci ka ni adama a na u ciya katsupu ko oroliko a avuku a na e kugeshe ba. Amma atsu tsu fobuso ta kaci ka tsu adama a na ci ciya katsupu ka na ki ko wanai. <sup>26</sup> I da da i zuwai n tsu suma magaba a kubana a kakariki ku uteku. I da da i zuwai da n dakakai tsu vuza na u ci ya'an vishili n aku'un adama a na u lya'a, tsu vuza na u tsu dengusa aku'un a ni gbani ba. <sup>27</sup> N tsu fobuso ta ikyamba i va kata m bonoko i da kagbashi ka va adama a na n kotso baci kudana uma o yoku Arabali a Singai, kata Kashile ka sanku mu katsupu ka ba.

### Kata i tono amali ba

**10** Uma a va, n ciga ta i ciba n ili i na i ciya ikaya i tsu i na i tonoi Musa. Kashile ko tonoi n ele raka ana u suki keleshu ka wala kelime ke le, da u pasakai le raka a Mala ma Shilit punu a idika i dekpu. <sup>2</sup> Ta kpamu nannai Kashile ka ya'ankai le kusumbu ka akucina adama a na o okpo mukumitoni m Musa punu e keleshu m mala ma. <sup>3</sup> Raka vi le a lya'i ilikulya'a i na yu utai gadi i na e ci deke mana. <sup>4</sup> Raka vi le o so'i mini ma na mu utai n utsura u Kashile. Mini ma nan lo mu utai ta a kakpanlai gadi a Kashile ma na mo soki le, kakpanlai ka nan lo ka ta na ka da da Kishi. <sup>5</sup> Amma ko n nannai, ele vi yoku n abundai a ya'an ili i na Kashile ka panai u yo'lo ba. Da a kuwai, even a ikyamba e le e pecuki a ubuta dem a kakamba.

<sup>6</sup> Da ili i nam pa i ya'in tsa agisana a kubana wa atsu, adama a na i sanku tsu kuciga kuya'an ili i gbani-gbani tsu na uma a nan lo a ya'in. <sup>7</sup> Kata i tono amali ba, tsu na aza o yoku e le a ya'in. Katagarda ka Cida ka danai, "Uma a a ya'in kadiva ka kavama, da a dasangi a kanai kulya'a n o so'i. Da a dengai a kanai kuje'e." <sup>18</sup> Ele vi yoku a ci ya'an ta tsugbani, adama a nannai, devu n uma akpan kamanga n akpan a tatsu (23,000) a kuwai a kanna ke te. Kata ci ya'an unushi tsu na ele a ya'in ba.

<sup>9</sup> Kata tsu kondo Vuzavagudu tsu na ele vi yoku a ya'in ba, ele a kuwa ta adama a na oko a da a lumai le. <sup>10</sup> Kata i ya'an mololo tsu na ele vi yoku a ya'in ba, i da da i zuwai da Kashile ka suki kalingata ku ukpa ka tawai ka unai le. <sup>11</sup> Ili i nam pa raka i ya'an le ta tsa agisana. A dana ta ukuna u le u nan lo adama a na u da u barangu tsu. Adama a na ci ta a katsuma ka ayin a na kukotso ka aduniyan ku ywai devu.

<sup>12</sup> Vi sheshe baci vi ta n utsura, vu zuka adama a na ta lo va tawa va yikpa. <sup>13</sup> Ayin a na baci Kashile ko kondoi nu, vi ciba wi ta feu o kukondoso uma a na a buwai nannai. Kashile ka tsu bana ta uzuwakpani u ni, u tsu kaskpa kukondo ka ku la'a utsura u nu ba. A ayin o kukondo a, wi ta e kuneke wu uye u kutu ciya vu lulukpa n ku da.

<sup>14</sup> Uma a va, adama a nannai, sumai kutono amali. <sup>15</sup> Ada aza a ugboji a da yi. Sheshei n kaci ka da ko ili i na mi a kuciga kudana da va mayun da. <sup>16</sup> Ci ciba baci n kanna ka na Vuzagbayin u lya'i ilikulya'a yu ukocishi, da ayin a na ci dikai mata'an da ci cikpai Kashile adama a ma'a, ci ta e kupece mpasa n Kishi. Ayin a na baci tsu wansai burodi va da tsu takumai, ikyamba i Kishi i da ci e kupece. <sup>17</sup> Ci pece baci burodi vi te, tso okpo ta ikyamba i te, ko a na ci n abundai.

<sup>18</sup> Ciba kpamu n uma a Israila, yaba dem u yeve ta ayin a na baci de dem a ya'in alyuka a katalikalyuka a ci ciya ta unasingai wa alyuka wa. <sup>19</sup> Mi a kudana amali ko ilikulya'a i na a ya'ankai alyuka yi ta n ili i yoku ba. <sup>20</sup> Amma n dana ta ili i na a lyukai wa amali e neke ta i da u wunlai u gbani-gbani,† u Kashile u da ba. Mpa n ciga da i ya'an cija'a n wunlai u gbani-gbani ba. <sup>21</sup> Vo kuso'lo a mata'an ma Vuzagbayin, kata kpamu vu doku vu so'lo a mata'an ma wunlai u gbani-gbani ba. Va kulya'a ilikulya'a i na e nekei Vuzagbayin, kata kpamu vu doku vi lya'a i na e nekei wunlai u gbani-gbani ba. <sup>22</sup> Ci ciga ta tsu zuwa Vuzagbayin tsurala? Ci dika ta ci ta n utsura u na ci iwan Vuzagbayin, kata u kpa da kutakacika tsu?

### Nekei Kashile tsugbayin ayin tutu

<sup>23</sup> Ada vi yoku i danai, "Ci ta a kuya'an ili dem i na ci cigai!" Amma n dana da ili raka da i galin i ya'an ba. I danai, "Ci ta a kuya'an ili dem i na ci cigai!" Amma n dana da ili raka da i kubanka vuza ba. <sup>24</sup> Kata i sheshe ili i na i kuyokpo da koci ba. Sheshei ili i na i kuyokpo adama a uma a na a buwai feu.

† 10:7 Kut. 32:6.

<sup>25</sup> Takumai inyama i na i e kudengeshe e kuden dem. Kaṭa ye ece ko a lyuka ta i da u kaṃali ba, vi ta a kufuda kutakuma i da n kaḍu ke te ta na, <sup>26</sup> adama a na Katagarda ka Cida ka dana ta, “Idika i Vuzagbayin i da n ili i na yi punu dem.” †

<sup>27</sup> Aza a na a kpaḍai kuneke aḍu n Kaṣhile a banuku wu baci vi lya'a ilikulya'a n ele, da vi cigai kulya'a, lya'a ili i na e nekei nu dem. Kaṭa ve ece ko ili ya yi ta m milā ba.

<sup>28-29</sup> Amma vuza yoku u dana wu baci, “Ilikulya'a i nam pa ya a lyuka ta i da u kaṃali,” kaṭa vi lya'a ba, ko u ya'an wu baci adanshi unushi u da ba. Kaṭa vi lya'a i da ba, adama a na vuza na u danai nu va ayi u dika ta unushi u da vi lya'a baci.

Yi ḍai da a kusanga mu kuya'an ili i na n cigai adama a na ta lo ma nusaka vuza yoku? <sup>30</sup> Mi baci a kufuda kucikpa Kaṣhile adama a ilikulya'a ya kaṭa m pana uyo'o, yi ḍai i zuwai da i kilukpa mu n lya'a baci?

<sup>31</sup> Vi lya'a baci, ko vu so'i, ko vi ya'an ili i yoku, ya'an ili rakā uteku u na e kuneke Kaṣhile tsugbayin. <sup>32</sup> Kaṭa vi ya'an ili i yoku i na i kuzuwa uma o yoku a na i Ayahuda ko Azaḱayimbi ko aza a kpa'a ku Yesu i na i kokpo le an unushi ba. <sup>33</sup> Ya'an tsu na mpa n ci ya'an. N tsu dakaka ta adama a na yaba dem u pana uyo'o wi ili i na n ya'in. N ci sheshe ili i na i kuneke mpa uga'in koci ba, amma ili i na i kuneke yaba dem uga'in, adama a na a ciya wishi.

**11** Mayun da i tono agisana a va, tsu na mpa n tonoi agisana a Kishi.

### Kuyotsongusu adama a kuya'an kucikpa

<sup>2</sup> N cikpa da ta adama a na ayin tutu i tsu ciba ta nu mpa, n i tonoi kpamu kuyotsongusu ku na n ya'ankai da.

<sup>3</sup> Amma n ciga ta i yeve ili i nam pa: Kishi wi ta n utsura gadi vu vali, ayi vali wi ta n utsura gadi vu vuka vi ni, Kaṣhile tamkpamu ki n utsura gadi vu Kishi. <sup>4</sup> Vali vu na baci de dem u palai kaci ayi a kuya'an kavasa ko a kudana uma akaka a Kaṣhile, wi ta a kuzuwa uma e neke Kishi wono. <sup>5</sup> Amma vuka dem vu na vu kpaḍai kupala kaci ka ni ayi a kuya'an kavasa ko a kudana uma akaka a Kaṣhile, wi ta e kuneke vali vi ni wono. Vuka vu nan lo wi ta derere n vuka vu na o gbonduwoi kaci adama a urotu u wono. <sup>6</sup> To, u iwan baci kushiya kaḱalabi a kaci ka ni a ki'wan yi kanji ka. An wo okpoi ili i wono a ki'wan yi kanji ko u gbonduwu, sai u pala kaci ka ni. ††

<sup>7</sup> Kaṣhile ka ya'in ali n iyotsonoi i ni kaṭa feu e neke yi tsugbayin. Na daḍa ayi vali u uka ili i na u pala kaci ka ni ba. Kaṣhile ka ya'an ta amaci adama a na e neke ali e le tsugbayin. <sup>8</sup> Kaṣhile ka ya'an vali vu ugiti wu utā u vuka ba, amma u ya'in vuka vu ugiti vu utai punu u vali. <sup>9</sup> Kaṣhile ka ya'an vali adama a vuka ba, amma u

† 10:26 Ishp. 24:1. †† N ayin a cau Ayahuda kogbondi ki ta tsa agisana o wono u vuka. Amma Ashingini wi le ta tsa agisana a kpalu. Ili i na i lali n kuga'an a ubuta u kogbondi ko babu kogbondi, ili i na ubuta u nam pa wi o kuyotsongusu i daḍa kukasakpa ukuna wi ili i wono.

ya'an ta vuka adama a vali. <sup>10</sup> I daḍa i zuwai ayi vuka u kupala kaci ka ni adama a na u yotsongu an vali wi n utsura wa ni, n adama a alingata kpamu.

<sup>11</sup> Tsu na ci o kutono Vuzagbayin, amaci i upeci n ali ba, ali feu i upeci n amaci ba. <sup>12</sup> Mayun da vuka vi iyain vu utai u vali, amma da amaci a matsai ali a na a buwai dem. Amma Kaṣhile ka'a vuza na u ya'in ili dem. <sup>13</sup> Ecei kaḱi ka da vuka vi ya'an baci kavasa babu na u palai kaci ka ni, na lo va ili i wono i da ba? <sup>14</sup> Ve ene tsu na Kaṣhile ka ya'in aduniyan, vali vi baci n kanji vacilya, wo okpo ili i wono ba? <sup>15</sup> Amma vuka vi baci n kanji ku ugadi sawu u tsu lobono ta. Kaṣhile ka'a ke nekei ni kanji ugadi nannai adama a na wo okpo yi ili i kupala kaci. <sup>16</sup> Uma o yoku a kuciga ta kuya'an kanaanai adama a ukuna u nam pa wa ali n gogo na, amma n kudana ta ats u n a'isa a aza a na a buwai ci ci ya'an ili kakau ba.

### Adama a Ilikulya'a yu Ukocishi

(Luk. 22:7-13)

<sup>17</sup> O kuyotsongusu ku na mi a kuciga kuya'an ka da, n kucikpa da ba, adama a na ayin a na baci i bolongi a na ya ya'an kasingai, i kucikpa i bono i ya'an i na i kpaḍai kuga'an. <sup>18</sup> Ili i iyain i daḍa, m pana ta, i gasa baci a a'isa aza o Kutoni i ci pecuku ta ugboku kakau adama a kanaanai. Mu ushuku ta ta na n ili i yoku. <sup>19</sup> Mayun da i ciya ugboku kakau a katsuma ka da adama a na yaba dem we ene aza a na i m mariki. <sup>20</sup> I gasa baci kobolo, i ci sheshe ta yi ta a kulya'a Ilikulya'a yu Ukocishi, amma ta ta na nannai ba. <sup>21</sup> Na lo daḍa ayin a na baci yi a kulya'a, i tsu kpaṭara ta, ali uma o yoku kpamu o okpo n kambulu. Adā vi yoku ali i so'o ma maka da! <sup>22</sup> Vi n ilikulya'a a kpa'a ku nu i na va kulya'a kaṭa vu so'o ba? Vu goyo ta a'isa aza e Yesu? I zuwa ta aza a unambi o okpo n wono? Yi da'i i ga'in n dana da? I ciga ta n cikpa da adama a na yi a kuya'ansa nannai? N cikpa da ba, ko kenu!

<sup>23</sup> Vuzagbayin da u nekei mu kuyotsongusu ku na n nekei da: A kayin ka na e dengei Vuzagbayin Yesu, u dikai burodi va. <sup>24</sup> U cikpai Kaṣhile adama a vu da. Da u wansa vu da awanshi-awanshi da u danai, “Na va ikyamba i va i da i na e nekei adama a da. Ya'in ili i nam pa ayin tutu adama a kucibasa nu mpa.” <sup>25</sup> Ta kpamu nannai, ana a lya'i tsuwa'a, u dikai matan, u danai, “Matan ma nam pa uzuwakpani u savu u Kaṣhile u da, uzuwakpani u nam pa mayun da wi a ubuta wu mpasa n va. Ayin a na baci de dem i so'i mata'an ma nam pa, i ya'an nannai ciya i cibasa nu mpa.” <sup>26</sup> Ayin a na baci de dem i takumai burodi vu nam pa, da kpamu i so'i mata'an ma nam pa, yi ta a kudana mayun Kishi u kuwa ta. Lya'i kelime n kudana uma nannai ali sai ayin a na u kubono.

<sup>27</sup> Vuza da vi yoku u takuma baci burodi vu Vuzagbayin da kpamu u so'i mata'an ma ni n uye u na u kpaḍai kucikpa yi, u ya'an ta unushi n ikyamba kobolo nu mpasa n Vuzagbayin. <sup>28</sup> I daḍa i zuwai kafu vu takuma burodi ko vu so'o mata'an ma, vu kondo kaḱi ka nu mayin. <sup>29</sup> Adama a na vi yeve baci ili i na ikyamba i

Vuzagbayin yi a kudana ba, da vu takumai burodi ko vu soli mata'an ma babu na vi yevei tsu na ma mi, vu zuwaka ta kaci ka nu afada. <sup>30</sup> I da da i zuwai da da vi yoku n abundai i ci ya'an mballa ko yo okpo babu ut-sura, aza o yoku ali a kuwa ta. <sup>31</sup> Ci baci a kufuda ku kondo kaci ka tsu kafu tsu takuma ko tsu so'o, Kashi-ka kuya'an tsu afada ba. <sup>32</sup> Amma Vuzagbayin u ci ya'an tsu ta afada, kata u lapula tsu, adama a na u kpa da kilupka tsu kobolo n uma a aduniyan a kanna ku uteku.

<sup>33</sup> Adama a nannai uma a va, i gasa baci kulya'a Ilikulya'a yu Ukocishi, i vana itoku i da bi'i. <sup>34</sup> Ad a vi yoku yi baci a kupana kambulu, i Iya'a bi'i ilikulya'a a kpa'a, adama a na ko yi a kulya'a kobolo, Kashi-ka kuya'an tsu afada ba.

N kudana da ta tsu na i kuya'an n ili i na i buwai ayin a na baci n tawai.

### Ayinviki a Kashi-ka e ci neke ta kune'e kakau

**12** Uma a va, gogo na mi ta a kudana da ukuna u kune'e kakau ku na Ayinviki a Kashi-ka e ci neke yaba dem vu tsu.

N ciga ta i yeve ukuna u le mayun. <sup>2</sup> N ciga ta i ciba, n ayin a cau kafu i gita kutono Vuzagbayin, a zuwa da ta uye u na i puwankai ali da i tonoi amali a na a tsu dansa ba. <sup>3</sup> N ciga ta i yeve Ayinviki a Kashi-ka o tonon baci n vuza, vuma vu nan lo ko kenu u kudana, "N ya'an tsu ta Yesu un!" ba. Babu kpa mu vuza na u kudana, "Yesu da Vuzagbayin," saidei Ayinviki a Kashi-ka a zuwa yi u ya'an nannai.

<sup>4</sup> Kune'e ki ta lo kakau, amma Ayinviki a Kashi-ka e te a da e ci neke ku da dem. <sup>5</sup> Uye wi ta lo kakau u kuya'an tsugbashi, amma raka vu tsu Vuzagbayin vi te da ci a kuya'an tsugbashi tsa. <sup>6</sup> Uma i ta a kufuda kuya'an ulinga kakau, amma Kashi-ka ke te ka'la ke nekei yaba dem utsura u ya'an ulinga nannai.

<sup>7</sup> Ayinviki a Kashi-ka o ci yotsongu ta kaci ka ni u yaba dem ayin a na baci u nekei ni ulinga kau u na u kubanku aza o Kutoni raka. <sup>8</sup> Ayinviki a Kashi-ka e ci neke ta vuma utsura u kuneke kadanshi ko odoki n ugbaji. Ayinviki a Kashi-ka a da kpa mu e te e ci neke vuza yoku utsura u kuya'an kadanshi ka na ki n kuyeve n abundai. <sup>9</sup> Ayinviki a Kashi-ka a da kpa mu e te a tsu zuwa vuma u ya'an n uneki u ka du u gbayin. U ci neke ta kpa mu vuma vi yoku utsura u kupotsokpo aza a mballa. <sup>10</sup> U ci neke ta vuza yoku utsura u na u ya'an ili i mereve, ta kata u neke vuza yoku utsura kpa mu u na u kudana uma akaka a Kashi-ka. U ci neke ta feu vuza yoku utsura u na u yeve ili i na yu utai u Kashi-ka n i na i kpa dai kutu u Kashi-ka. U ci neke ta vuza yoku kpa mu utsura u na u kuya'an kadanshi n elentsu kakau. U nekei vuza yoku kpa mu utsura u kuya'an kadanshi e keteshe ka na aza o yoku a ya'in n elentsu a nan lo. <sup>11</sup> Ayinviki a Kashi-ka e te a da, a da kpa mu koci e ci neke kune'e kakau ku nan lo. Ayi da u ci sheshe ko kune'e ke ne ku dai ku galin u neke yaba dem.

### Ikyamba i Kishi n ukambu kakau

<sup>12</sup> Ikyamba i vuma ili i te i da, amma yi ta n ukambu kakau. Ko a na ikyamba ya yi n ukambu kakau, ukambu u nan lo raka u da da u bolongi da wu utai ikyamba i te. Ikyamba i Kishi ta feu yi nannai. <sup>13</sup> Atsu yoku Ayahuda a da, aza o yoku Azakayimbi a da. Atsu yoku agbashi a da, aza o yoku agbashi a da ba. Amma Ayinviki a Kashi-ka a ya'an tsu ta yaba dem vu tsu kusumbu ka akucina da o bonokoi tsu ukambu wi ikyamba i te n Kishi. Raka vu tsu ci isa ta ta na Ayinviki a Kashi-ka e te.

<sup>14</sup> Ta nannai, ikyamba yi ta n ukambu kakau, ukambu u te u da koci ba. <sup>15</sup> Kune ku dana baci, "Mpa ukambu wi ikyamba u da mi ba, adama a na kukiye ku da mi ba," na lo u sanku yi ta kokpo ukambu wi ikyamba?

<sup>16</sup> Kutsuvu kpa mu ku dana baci, "Mpa ukambu wi ikyamba u da mi ba, adama a na kutsuvu ku da koci, mi kashi ba," na lo u sanku yi ta kokpo ukambu wi ikyamba? <sup>17</sup> Ikyamba ya raka i ya'an baci kashi, nini dai i da i kupana? I da i ya'an baci kutsuvu, nini dai i kutsungba ili? <sup>18</sup> Amma Kashi-ka a ya'an ta ikyamba i tsu n ukambu n abundai, da ta na u zuwai ukambu dem a ubuta u na u cigai u da u ya'an. <sup>19</sup> Ili i wovon i da ikyamba yi ishi a kuya'an i ya'an baci n ukambu u te koci! <sup>20</sup> To, ukambu wi ta lo n abundai, amma ikyamba i te koci.

<sup>21</sup> Kashi ka kudana kukiye ba, "Avu vi ta gbani!" Kaci ka kudana ene ba, "Ada yi ta gbani!" <sup>22</sup> A! Ta nannai ba! Ukambu wi ikyamba u na wi adanshi wi ta babu ut-sura ka va, u da da u lali n ulinga. <sup>23</sup> Ukambu u na ce enei adanshi wi n ulinga ka ba, u da da tsu tsu laka mayin. Atsu tsu pala ta ciyampa tsu tsu mayin, <sup>24</sup> amma ci ci yongo ta a kukasaka ukambu u yoku e keteshe. Kashi-ka a zuwa ta ukambu u tsu a ubuta u na u galin, ali n ukambu u na wi adanshi wi n ulinga ba, mayun da wi n ulinga. <sup>25</sup> U ya'an ta nannai adama a na u zuwa ukambu wi ikyamba raka u ya'an ulinga kobolo derere, ukambu dem a kubanku ukambu u yoku. <sup>26</sup> Ukambu wi ikyamba u yoku u so'o baci atakaci, ukambu u na u buwai dem u so'o ta feu a da n ayi. E neke baci ukambu u yoku tsugbayin, ukambu u na u buwai dem wi ta a kuya'an mazanga n ayi.

<sup>27</sup> Raka vu da kobolo ikyamba i Kishi i da yi. Yaba dem vu da ukambu wi ikyamba i ni i da wi. <sup>28</sup> Kashi-ka a zuwai ukambu kakau wi ikyamba i Kishi. Ili i iyain u gita kuzuwa: azusuki, ire, aza a na a kudana uma akaka a Kashi-ka, tatsu, n lum. Da kpa mu u zuwai aza a na a ci ya'an ili i mereve, kobolo n aza a na i n utsura u kupotsokpo uma. Da u zuwai aza a na a kubanku aza o yoku, kobolo n aza a na i aza e kelime. Da u doku u zuwai aza a kuya'an kadanshi n elentsu kakau. <sup>29</sup> Yaba dem vuzavusuki da wi? Ta nannai ba. Yaba dem da u kudana uma akaka a Kashi-ka? A! Uma raka da n lum? Yaba dem da wi n utsura u kuya'an ili i mereve? <sup>30</sup> Yaba dem da wi n utsura u kupotsokpo aza a mballa? Ta nannai ba. Kashi-ka ke neke ta yaba dem vu tsu utsura u kudansa n elentsu kakau? Yaba dem u kufuda ta wa dana e keteshe ili i na aza o yoku a dansai n elentsu



kakau? <sup>31</sup> Amma mayun da i kuciga mayin i ciya kunele ku na ku lali n kuga'an.

Gogo na mi ta a kudana da ili i na i lali n uga'in raka.

### Ucigi

**13** Mi baci a kufuda kudansa n kelentsu ko yoku ko n kelentsu ka alingata a Kashile, amma da kpamu mi n ucigi u uma ba, kadanshi ka va ki ta o kuyotso kaca'a ka na i baci a kulapa viyum ko mashi ma kalingi. <sup>12</sup> Ayinviki a Kashile e neke mu baci utsura u kudansa akaka a Kashile, amma da kpamu n fudai n cigai uma ba, mpa ili i da mi ba. Ta kpamu nannai n fuda baci n yevei ili raka, ali n ili i na yi usokongi kau, amma n cigai uma ba, mpa ili i da mi ba. Ta kpamu nannai, mi baci n uneki u kadu u na n kufuda kudana nsasan n denga o bono a ubuta u yoku, amma n cigai uma ba, mpa ili i da mi ba. <sup>3</sup> N neke baci ili i na mi n i da raka wa aza a unambi, ko n neke baci ikyamba i va tsa alyuka o kusongu, n ciga baci de uma ba, ili i gbani i da wa va.

<sup>4</sup> Ucigi u tsu zuwa ta kukana ku kadu m mariki feu. Ucigi wi n cishela n uma ba. Ucigi u tsu dansa n aradi ba. U ci cikpa kaci ka ni ba. <sup>5</sup> U ci ya'an kadanshi adama a na u nusaka uma ba. U tsu lansa'ka kaci ka ni ili ayin tutu ba. U ci ya'an wupa gogo ba. U ci ciba n unushi u na uma o yoku a ya'ankai ni ba. <sup>6</sup> Kawuya ka ciya baci vuza u ci ya'an mazanga ba, amma u ci ya'an ta mazanga n ili i mayun. <sup>7</sup> Ucigi u ci ciga ta ayin tutu, u tsu kasakpa kuneke kadu ba, ayin tutu u ci yongo ta e kukede apa'a, u tsu lulukpa ta kpamu asuvu.

<sup>8</sup> Ucigi u tsu kotso ba. Kunele ku kudansa akaka a Kashile ki ta o kukotso a kanna ke te. Kunele ku kudansa n elentsu kakau kanna ke te ki ta o kukotso. Kunele ku kuyeve, kanna ke te ku da ki ta o kukotso. <sup>9-10</sup> Kunele ku kuyeve n kunele ku kudana uma akaka a Kashile ka kushana ba; amma ayin a na baci ku na ki ushani ku tawai, kata ku na ku kpadai kushana va ko okpo babu ulinga.

<sup>11</sup> Ayin a na mi ishi maku, n tsu dansa ta tsu maku, n ci sheshe ta tsu maku kpamu, kata kpamu n tuka n ilalatsu an maku. Ana n ya'in vuza gbara, da n kasakpai kuya'an tsu na maku ma ci ya'an. <sup>12</sup> Gogo na a na ci e kene ili i Kashile, ci ta e kene i da kagimi, tsu na vi ci ene kaci ka nu duli an mindatsu ma kubuta. Ayin i ta lo a kutawa an ce kene Kashile ashi n ashi. Gogo na, kenu da bili n yevei, amma a ayin a kutawa a da'a n kuyeve ili raka, tsu na Kashile ke yevei mu raka.

<sup>13</sup> Ili i tatsu yi ta lo i na i kukotso ba: uneki u kadu, n apa'a, n ucigi, vuzagbayin vi le raka ayi da ucigi.

### Odoki n kuyotsongusu ku ukuna u kunele

**14** I dakaka uteku u na i kufuda i ciganai. Kata kpamu i ciga mayin kunele dem ku na Ayinviki a Kashile e kuneke da. Kunele ku na ku lali ku da'a kudana uma akaka a Kashile. <sup>2</sup> Aza a na a ci ya'an kadanshi n elentsu kakau, a ci ya'anka aza a na i a kukpada

† Ana Bulusu u danai "kulapa viyum ko mashi ma kalingi" u ya'an ta kadanshi ki ili i na a ci cikpa amali n i da. Adama a na ili i nam pa i ci cikpa Kashile ka mayun ba, kaca'a ka na a ci ya'an kokpo ta gbani.

kuyeve ili i na i a kudansa ba, amma Kashile ka'a a ci ya'anka, vuza na u tsu panaka le. N utsura wa Ayinviki a Kashile i ta a kuya'an kadanshi ki ili i mayun i na yi usokongi. <sup>3</sup> Amma aza a na a tsu dana uma akaka a Kashile a ci ya'anka ta uma a kadanshi kata o doku a banka le, n odoki n utsura u kadu, n kadanshi ka kuva'anka kadu. <sup>4</sup> Aza a na a tsu dansa n elentsu o yoku kaci ke le ka'a a tsu banka koci, amma aza a na a tsu dansa akaka a Kashile i ta a kubanka aza o Kutoni raka. <sup>5</sup> N dana ta, u galan ta raka vu da i dansa n elentsu o yoku, amma u kula'a ta n kuga'an raka vu da yi ishi i fuda i dana uma akaka a Kashile. Kunele ku kudana uma akaka a Kashile ku la'a ta kunele ku kadanshi n elentsu o yoku m gbayin. Kunele ku nam pa ku galan ta, amma sai vuza yoku u fuda kudana uma ili i na a dansai n elentsu o yoku a, adama a na aza o Kutoni raka a ciya ubanki.

<sup>6</sup> Uma a va, ishi baci n tawa wa da da n dansai n elentsu o yoku, nini dai na lo u kubanka da? Nannai u kubanka ba, ko kenu, saidei n dana da ili i na Kashile ko yotsongi mu, ko n dana da ili i kuyeve i yoku, ko akaka a na Kashile ka cigakai mu n dana, ko kuyotsongusu. <sup>7</sup> Ili i na a tsu wa'a ko a liki, agisana vishari ko umolu, i da yi n wuma ba. Babu vuza na u kuyeve vishipa va vu na wi a kucanana n kula, sai kawalashi ka ka wa'a taki va derere. <sup>8</sup> Kavana ka na ka tsu uka osoji kelime ke neke baci taki vu singai ba, nini dai osoji o kufobuso kuya'an kuvon ka?

<sup>9</sup> Ta kpamu nannai, babu vuza na u kuyeve ili i na vi a kudansa, sai ayin a na vu dansai derere. Ta baci nannai ba, saidei vi yongo a kuya'an kadanshi a wunlai.

<sup>10</sup> Elentsu i ta lo kakau a aduniyan, babu ka na ki gbenderi-gbenderi a dansa baci ka'a. <sup>11</sup> Amma vuza u dansa baci kelentsu ka na m kpadai kupana, tso okpo ta omoci dem vu tsu. <sup>12</sup> Mayun da baci vi cigai kunele ka Ayinviki a Kashile, folono Kashile ke neke wu kunele ku na ka kubanka aza o Kutoni dem.

<sup>13</sup> Vuza na baci wi n kunele ku kuya'an kadanshi n elentsu o yoku, u ya'an kavasa adama a na u ciya kunele ku na u kufuda kudana e keteshe ili i na u dansai. <sup>14</sup> N ya'an baci kavasa n elentsu o yoku, ayinviki a va feu i ta a kuya'an kavasa, amma n yeve ili i na mi a kudansa ba. <sup>15</sup> Yi dai n kuya'an? Mi ta a kuya'an ili i re dem. Mi ta a kuya'an kavasa punu n ayinviki a va, kata kpamu n ya'an kavasa ka n kadanshi ka na n yevei. Mi ta a kuya'an ishpa n ayinviki a va, kata kpamu n ya'an ishpa n kadanshi ka na n yevei. <sup>16</sup> Ayin a na baci i gasai kobolo, da i cikpai Kashile n ayinviki a da, uma o yoku e kuyeve ba. A panaka da baci ba, nini dai e kuyeve ali a dana, "Ta nannai"?† <sup>17</sup> Yi ta a kuya'anka Kashile ogodiya n uye u singai, amma na lo va u banka vuza yoku ba.

<sup>18</sup> N ya'anka ta Kashile ogodiya tsu na n lali yaba dem vu da kudansa n elentsu o yoku. <sup>19</sup> Amma ayin a na baci tsu gasai adama a na ci ya'anka Kashile kucikpa, n dana ta u la'a ta n kuga'an ko n fuda n dansa udani u tawun u na uma a kupana a na ma dansa n

kelentsu ko yoku ka na ka yawai udani akpan kupa (10,000).

<sup>20</sup> Uma a va, kasakpai kusheshe tsu na muku n ci sheshe. Yo okpo tsu muku n na a tsu kpadā kuya'an ili i gbani-gbani. I ya'an kusheshe ku na ku gal'in an aza a gbara-gbara. <sup>21</sup> A dana ta a Katagarda ka Cida:

"Vuzavagudu u danai,

'Mi ta a kuya'an kadanshi n uma a va n elentsu o yoku a na omoci a kufuda e yeve kudansa.

Amma ko n nannai i a kupanaka mu ba.' " †

<sup>22</sup> Kunele ku kuya'an kadanshi n elentsu o yoku urotu u da wa aza a na i aza o Kutoni ba, amma a ubuta wa aza o Kutoni ili i yoku i da ba. Kunele ku kudana akaka a Kashile ki ta adama a aza a na i aza o Kutoni, amma wa aza a na a kata i aza o Kutoni ba. <sup>23</sup> Ko n nannai, aza a na a kpadai kuneke adu, ko aza a na e yevei ili i nam pa ba, a tawa baci a ubuta wo obolo u da da a panai ili i na yi a kudansa raka n elentsu o yoku, i ta e kusheshe kata a dana ada ajarishi a da yi. <sup>24</sup> Amma uma a nam pa a pana baci yaba dem a kudansa akaka a Kashile, i ta e kuyeve ele aza a unushi a da, i na a panai kparamu yi ta a kuya'an le afada. <sup>25</sup> I ta a kudansa ili i na yi punu usokongi a adu e le. I ta a kuku dangu a idika a cikpa Kashile kata a dana, "Mayun da vi kobolo n uma a nam pa."

#### Kuya'an mariki a ubuta u kuya'an kucikpa

<sup>26</sup> Ajala a va, i gasa baci a alisa aza o Kutoni adama a na i ya'an kucikpa, i ya'an ili i singai raka adama a yaba dem vu na wi de. Ta u gal'in u ya'an nannai ayin a na baci vuza yoku wi a ishpa, ko wi o kuyotsongusu, ko wi a kudana ili i na Kashile ka danai, ko wi a kuya'an kadanshi n kelentsu ko yoku, ko wi a kudana e keteshe ili i na vuza yoku u danai. <sup>27</sup> I gasa baci kobolo, yi ta a kufuda ya kasakpa vuza yoku u dansa n kelentsu ko yoku, ko aza e re, amma kata u la'a uma a tatsu ba. A dansa n e nekenei, kata vuza yoku kau u dansa e keteshe ili i na a danai. <sup>28</sup> Amma vuza wi baci lo a na wa dana e keteshe ili ya ba, ayi vuza na u kudansa n kelentsu ko yoku ka u pada bini, kata u dansaka kaci ka ni koci n Kashile kparamu.

<sup>29</sup> Kasakpa uma e re ko uma a tatsu a dana uma akaka a Kashile, kata uma a na a buwai o kondo ili i na uma a na lo a dansai va. <sup>30</sup> Vuza wi baci a kudana uma akaka a Kashile, da Kashile ko yotsongi vuza yoku ili i yoku, vuza na wi a kudana uma akaka a Kashile a u pada bili bini u kasakpa vuza yoku vu nan lo va u dansa. <sup>31</sup> Vuza te te da u kuya'an kadanshi, kata raka vu da i pilisa ili ali i ciya utsura u kadu. <sup>32</sup> Uma a na a tsu dana uma akaka a Kashile i ta a kufuda kukanā kaci ke le kata a kasakpa aza o yoku a dansa feu.

<sup>33</sup> Kashile ka ciga ta uma a ya'an ili dem m matana m motononi babu kudansa vama.

Uma a Kashile a gasa baci adama a na a ya'an kucikpa, <sup>34</sup> amaci a pada bini. I kasakpa le a dansa ba, adama a na Wilā u dana ta amaci a kuya'an aza e ke-lime ba. <sup>35</sup> Ili yi baci lo i na a cigai e yeve, a yawa baci a

kpa'a e ece ali e le. Ili i wono i da amaci a ya'an kadanshi a ubuta wo obolo wa aza e Yesu.

<sup>36</sup> Akaka a Kashile a gita wa ada ba, a da da kparamu a yawai koci ba. <sup>37</sup> Vi dika baci kaci ka nu vuza na u tsu dana akaka a Kashile, ko vi ta n kunele ka Ayinviki a Kashile, vi ta kuyeve a na mi a kudana ili i na Vuzag-bayin u danai mu koci n danaka da. <sup>38</sup> Adama a nannai, kata i panaka vuza na u kpadai kupana ili i na n danai ba.

<sup>39</sup> Uma a va, ucikali u kadu u da u ya'an kuciga kudana uma akaka a Kashile, amma kata i sangā vuza na u tsu dansa n elentsu o yoku ba. <sup>40</sup> Ili raka i ya'an derere n uye u na u gal'in, i da i ya'an kparamu m motononi mayin.

#### Udengi u Yesu Kishi a kasaun

**15** Uma a va, gogo na n ciga ta n cibaka da ukuna wa Arabali a Singai a na n ya'ankai da kadanshi n ayin a de. Yi isa ta n ayin a nan lo a, uneki u kadu u na yi n u da gogo na adama a nan lo a da da. <sup>2</sup> Arabali a Singai a nam pa a da a kisa da i kana baci ili i na n danai da. I ya'an baci nannai ba, uneki wa adu u da gbani da wi.

<sup>3</sup> N dana da ta ili i na a danai mu. Ukuna u na u lali n kuga'an u da na: Kishi u kuwai adama a unushi u tsu, ta kparamu Katagarda ka Cida ka danai nannai. <sup>4</sup> A cidangi ni, da a kannā ka tatsu a dengusa ni n wuma, ta Katagarda ka Cida ka danai nannai. <sup>5</sup> U yotsongi kaci ka ni u Biturusu, da kparamu u yotsongi kaci ka ni u mukumitoni n ni uma Kupanazere. <sup>6</sup> Ana nannai u lazai, da kparamu u yotsongi kaci ka ni wa aza o Kutoni a ni a na a lali amangatawantawun (500) a ubuta u te. Uma n abundai a na e enei ni a buwa ta n wuma, amma aza o yoku a kuwa ta de. <sup>7</sup> Da kparamu u yotsongi kaci ka ni u Yakubu, da u doki u yotsongi kaci ka ni wa azusuki raka. <sup>8</sup> A kubana uteku raka, da u yotsongi kaci ka ni wa va, uteku u na a tsu matsa maku a ayin a na a gal'in a matsa yi ba.

<sup>9</sup> Azusuki a na a buwai dem a la'a mu ta. N yawa e deke mu vuzavusuki ba, adama a na mi ishi ta n neke aza o Kutoni atakaci. <sup>10</sup> Amma kasingai ka Kashile ka zuwa mu ta mo okpoi ili i na mi gogo na, kasingai ka ni ta na a kubana wa va ki gbani ba. N dakaka ta ulinga u na n lali azusuki a na a buwai dem, amma mayun da, kasingai ka Kashile ka da ka ya'in ulinga wa, mpa da ba. <sup>11</sup> N dana da baci kadanshi ka Kashile ko azusuki a da baci a danai da kadanshi ka Kashile ka, ili i te i da raka ci a kadanshi, i da kparamu ili i na i nekei adu.

#### A dengusa baci ta na akpisa ba?

<sup>12</sup> Tsu dana baci uma a na a dengusa Kishi n wuma, nini dai ada vi yoku i kudana aza a na a kuwai a kudenga n wuma ba? <sup>13</sup> Mayun da baci, na lo va u yotsongi ta a dengusa Kishi n wuma ba. <sup>14</sup> A dengusa baci Kishi n wuma ba, kudana uma kadanshi ka Kashile ka tsu n uneki u kadu u da dem gbani da. <sup>15</sup> I baci a kudengusa akpisa n wuma ba, ci ya'an ta uma a'uwa an tsu

† 14:21 Ish. 28:11-12.

danai le Kāshile k̄a dengus̄a t̄a Kishi n wuma, ashe ta na u denḡa n wuma ba. <sup>16</sup> A dengus̄a baci ak̄pisā ba, a dengus̄a feu Kishi ba. <sup>17</sup> A dengus̄a baci ta na Kishi ba, uneki u kađu u d̄a wo okpo t̄a gbani, a buwa t̄a ta na a kuya'anka d̄a afada adama a unushi u d̄a. <sup>18</sup> Mayun d̄a baci, to, aza a na o okpoi aza o Kutoni d̄a a kuw̄ai de, a ciȳa wishi ba. <sup>19</sup> Ci baci a kufud̄a kuneke Kishi adu a tsu adama a na wi isa tsu a wuma u nam pa koci babu u kelime, ili ya asuvayali i d̄a w̄a tsu n uma a na a buwai.

### Ukuna u mayun tsu na a kudengus̄a ak̄pisā

<sup>20</sup> Amma ukuna u mayun u d̄ada a dengus̄a t̄a Kishi n wuma, d̄ada urotu u na u yotsongi uma a na a kuw̄ai a ubut̄a u Kishi i t̄a a kudengus̄a le dem n wuma. <sup>21-22</sup> Uma rak̄a a kuw̄ai adama a ili i na vuma vi te u ya'in, adama a na Ad̄amu† u tuk̄ai tsu n ukp̄a rak̄a. Ta kpamu nannai a kudengus̄a uma n wuma adama a ili i na vuma vi te u ya'in. Kishi wi t̄a a kutuk̄a tsu n wuma rak̄a feu. <sup>23</sup> Amma yaba dem i t̄a a kudengus̄a yi n wuma m motononoi. Kishi d̄a u git̄ai kudenḡa n wuma. Ayin a na baci Kishi u bonoi, uma a ni rak̄a i t̄a a kudengus̄a le n wuma. <sup>24</sup> Nannai u laza baci, kat̄a e yeve kukotso ka aduniyan ku yawa. Kishi wi t̄a a kuna irala i ni dem, kat̄a u neke Kāshile Dada tsugono ci ni tsa. <sup>25</sup> Adama a na Kishi wi t̄a a kulya'a tsugono ali sai ayin a na u lya'i irala i ni d̄a u bonokoi le d̄aka vi idasakpatsu i ni. <sup>26</sup> Vurala vi ni vu ukocishi vu na u kuna ayi d̄a ukp̄a. <sup>27</sup> Ana Katagarda ka Cida ka danai wi t̄a a kuzuwa ili dem yo okpo d̄aka vi ni, Kāshile ki punu a kat̄sum̄a ka nan lo ba. Kāshile ka'la ka zuwai ili dem Kishi wo okpo mogono mi i d̄a. <sup>28</sup> Ayin a na baci u lya'i ili rak̄a, kat̄a Maku ma ma zuwa k̄aci k̄a ni a k̄ac̄ap̄a k̄a Kāshile, vuza na u zuwai ili dem yo okpoi k̄ac̄ap̄a k̄a ni. Kāshile ka lya'a tsugono e kelime ki ili rak̄a.

<sup>29</sup> Aza a na a ya'ankai kusumbu ka akucina adama a na a bank̄a aza a na a kuw̄ai tamkpamu, nini d̄ai ugal'in u ni wi? A dengus̄a baci ak̄pisā n wuma ba, yi d̄ai i zuwai d̄a uma a ya'in kusumbu ka akucina adama e le?

<sup>30-31</sup> A dengus̄a baci ak̄pisā ba, yi d̄ai i zuwai d̄a ayin tutu ci ci yongo devu n ukp̄a? Uma a va, n dana d̄a mayun n ci yongo t̄a e kene ukp̄a n aashi a kanna dem. Mayun d̄a kpamu uteku u na maz̄anḡa m̄a va mi adama a ili na Yesu Kishi Vuzagbayin vu tsu u ya'in a kat̄sum̄a k̄a d̄a. <sup>32</sup> A dengus̄a baci ak̄pisā n wuma ba, ugal'in we ne u d̄ai n kuciyā punu n shilik̄a n aza a na i a Afisu, nnama m gbani-gbani n nan lo? A dengus̄a baci ak̄pisā ba, yi d̄ai d̄a tsa kukpad̄a kuya'an ili i na uma a danai,

“Ya'an ci lya'a kat̄a tsu so'lo,  
adama a na mkpa'la ci t̄a a kukuw̄a.”

<sup>33</sup> Kat̄a i kas̄akp̄a uma a nan lo a o doru d̄a ba. I yeve t̄a udani u na u danai, “Aja'la a gbani-gbani i t̄a a kul̄an-ḡas̄a mariki m̄a nu.” <sup>34</sup> Bonokoi kusheshe ku d̄a a ubut̄a u singai, kat̄a i kas̄akp̄a kuya'an ku unushi. Panai wono a na aza o yoku a d̄a a kpad̄ai kuyeve Kāshile.

### Uteku u na tso kokpo u Kāshile

<sup>35</sup> Aza o yoku i t̄a e kece, “Nini d̄ai a kudengus̄a ak̄pisā n wuma? Icu'lu yi ikyamba ye ne i d̄ai o kokpo n i d̄a?” <sup>36</sup> Keci ku tsulau ku d̄a na lo va. Vi ca'la baci icu'lu a idika, yi a kut̄a kat̄a i ya'an avuku ba, sai bi'i i d̄a i kuw̄a. <sup>37</sup> Icu'lu i na a ca'i a idika i kuyotso avuku a ayin a na i gbonguroi ba. Vicu'lu vi dekpu d̄a koci vu na vi ca'i, vu d̄ada vu kuyotso vilya ko ili i yoku. <sup>38</sup> Kāshile ka'la ka tsu zuwa vicu'lu vu nan lo vu ut̄a kat̄a vi ya'an uteku u na u cigai, vicu'lu dem vi t̄a o kutopo icu'lu ya avuku a ni. <sup>39</sup> Ikyamba yi ili i wuma yi t̄a kakau. Vuma wi t̄a n ikyamba i ni kau. Nnama mi t̄a n ikyamba i le kau. Nnu n adan i t̄a feu n ikyamba i le kakau. <sup>40</sup> Ikyamba kakau yi t̄a de gadi, ikyamba kakau feu yi t̄a punu kpamu a aduniyan i na yi kau n i na yi gadi. Tsuloboi ci ikyamba i gadi ci t̄a kau, n tsuloboi ci ikyamba ya aduniyan. <sup>41</sup> Kanna ki t̄a n tsuloboi ci ni, wotoi wi t̄a n tsuloboi ci ni, azangata i t̄a n tsuloboi ci le kpamu kau; a kat̄sum̄a ka azangata ka tsuloboi ci le ci t̄a kakau.

<sup>42</sup> Tsu nam pa tsu d̄a ayin a na baci a dengus̄a ak̄pisā. Ikyamba i tsu, i na i kuw̄ai d̄a i shamai, yi t̄a o kokpo kau a ayin a na baci a dengus̄a i d̄a, adama a na a ayin a nan lo o kudoku a kuw̄a ba. <sup>43</sup> Ayin a na baci a cid̄angi ikyamba i tsu, i d̄a yi n tsuloboi kpamu ba, benle utsura. Ayin a na baci Kāshile k̄a dengus̄a le n wuma, i t̄a o kokpo n tsuloboi n utsura kpamu.

<sup>44</sup> Gogo na ele ikyamba i d̄a i na a ma'li n kayala, amma ayin a na baci a dengus̄a le, i t̄a o kokpo ikyamba i na Ayinviiki a Kāshile e nekei wuma feu.

Mayun d̄a ikyamba i na ci yevei yi lo, mayun d̄a feu ikyamba i na Ayinviiki a Kāshile e nekei wuma yi lo dem. <sup>45</sup> Katagarda ka Cida ka danai, “Ad̄amu vuma vi iyain u ciȳa t̄a wuma.” Vuma vu ukocishi, ayi Kishi, wo okpoi ayinviiki a na e ci neke wuma. <sup>46</sup> Ili i na i git̄ai kut̄aw̄a i d̄ada ikyamba i na ci yevei, d̄a yeve ikyamba ya ayinviiki i t̄aw̄ai n k̄ac̄ap̄a. <sup>47</sup> Kāshile ke kenuki kayala d̄a u ma'li Ad̄amu vuma vi iyain. Vuma vi ire tamkpamu ta de wu ut̄ai gadi. <sup>48</sup> Yaba dem a aduniyan wi t̄a n ikyamba tsu vuza na wu ut̄ai gadi va. <sup>49</sup> Tsu na ci gogo na ts̄a Ad̄amu, vuma vu na a ma'li n kayala, kanna ke te ci t̄a o kokpo tsu Kishi, vuma vu na wu ut̄ai gadi.

<sup>50</sup> Uma a va, n ciga t̄a i yeve ikyamba nu mpasa n tsu i nam pa, yi t̄a a kushama. D̄ada ikyamba ya i kuciyā tsugono tsu Kāshile ba, tsu na ci babu uteku. <sup>51-52</sup> Gogo na mi t̄a a kudana d̄a ili yi usokongi i na Kāshile ko yotsongi tsu: Rak̄a vu tsu d̄a tsa kukuw̄a ba, amma ayin a na baci a lik̄ai kavana ku uteku, Kāshile ki t̄a a kusaba'la tsu rak̄a kute an uladi, tsu na vi ci inda ili kute gipi. A lik̄a baci kavana ka, i t̄a a kudengus̄a ak̄pisā, o kudoku a kuw̄a ta na ba, kat̄a rak̄a vu tsu ci isa ikyamba i savu. <sup>53</sup> Adama a ikyamba i tsu i na ci yevei i na i kukuw̄a kat̄a i shama, yi t̄a a kusaba'la i bono ci ikyamba i gadi i na i kukpad̄a kukuw̄a. <sup>54</sup> Ili i nam pa i ya'an baci, d̄a ikyamba i tsu i na ci yevei i na i kukuw̄a, i sabali i bonoi ci ikyamba i gadi i na i kukpad̄a kukuw̄a, kat̄a e yeve Katagarda ka Cida ka shana t̄a mayun:

“Ukpā u buwa ba! Ulya'i wu utsura u shana tā!  
<sup>55</sup>Te dai ubutā u na ukpā u lya'i utsura?  
 Te dai kpamu utsura u mataɗatsu mu ukpā mi?”  
<sup>56</sup>Wilā u neke tā unushi utsura, ɗaɗa unushi u zuwai  
 ukpā u ciyā utsura u kuneke mbāla. <sup>57</sup>Amma ci ya'an-  
 ka tā Kāshile ogodiya tsu na u kāsākpāi Vuzagbayin vu  
 tsu Yesu Kishi u neke tsu utsura u kulya'a.  
<sup>58</sup>Uma ā vā a na n cigai, adama a na Kāshile ka ya'in  
 ili i nam pa rākā, shamgbai n utsura. Kātā i kāsākpā ili i  
 yoku i zuwa ɗā i gbāɗā ali i sherewengu ba. Ayin tutu  
 yi baci a kuya'an ulinga u Vuzagbayin, yo okpo aza a  
 kuya'an ulinga n utsura, adama a na i yeve tā ulinga u  
 na yi kuya'an adama a Vuzagbayin gbani ɗa ba.

#### Kisa ki ikebe adama a uma ā Kāshile

**16** Yi isa baci ikebe adama a uma ā Kāshile, n kuci-  
 ga ɗā tā i ya'an derere tsu na n danai a'isā a aza  
 o Kutoni n ābundāi a na i Galatiya a ya'an. <sup>2</sup>Kanna ka  
 Aladi rākā yaba dem vu ɗā u zuwa ikebe i yoku i na u  
 ciyāi. I zuwa i ɗa adama e kuneke kune'e. I ya'an baci  
 nannai ayin a na n yawai, yo kudoku kuso'o atakaci i  
 bana n i bonoi o kutono n yi isai i ɗa ba. <sup>3</sup>Zagbai aza o  
 Kutoni o yoku a ɗika i ɗa a banka a Urishelima. Mi tā e  
 kuneke le atagarda a akaka a na o kuyotsongu a na  
 āɗā ɗa i zagbai le. <sup>4</sup>Wi baci feu a kuga'an ci ya'an  
 nwalu ma kobolo, ci tā a kuya'an n ɗa.

#### Ili i na Bulusu wi a kuciga kuya'an

<sup>5</sup>Ayin a na baci n walai m Makidoniya, mi tā a  
 kubana me kene ɗā. <sup>6</sup>U galan ba n ɗasāngu n āɗā unā  
 u ayin e re, ko ali ayin ā kutānu o kotso, kātā i bānkā  
 mu n kānā uye ā ubutā u na n kubana dem. <sup>7</sup>Vuzag-  
 bayin wu ushuku baci, mi a kuciga n yawa lo gogo ba,  
 n ciga tā n geshe adama a na n yawa baci n ciyā n yon-  
 go lo n āɗā ali ayin kāu, a na ma laza lo babu n ya'an  
 megeshe. <sup>8</sup>Amma mpa mi tā a kushamgba na a Afisu  
 ali sai Kāɗivāɗ ka Kanna ka Amangerenkupaɗ kutā. <sup>9</sup>N  
 ciyā tā kābāngā ka singai punu ka na n kuya'an ulinga,  
 kātā uma n ābundāi a isa ukuna wa, ko a na uma o  
 yoku a cigai ba.

<sup>10</sup>Timoti u yawa baci, yi isa yi mayin. Wi tā a kuya'an  
 ulinga u Vuzagbayin, tsu na mpa mi a kuya'an. <sup>11</sup>Kātā i

kāsākpā vuza u goyo yi ba. I neke yi unāsingai u ɗā kā-  
 tā i bānkā yi u kānā uye a ayin a na baci wi o kubono  
 na wā vā. Mi tā a kuvana yi kobolo n aza o Kutoni a na  
 a buwai o bono.

<sup>12</sup>Gogo na, mi tā a kudanaka ɗā ukuna wo Apolosu  
 vuza tsu. N tsu dana yi tā u bolongu ekiye n aza ā tsu a  
 na a buwai a ayin a na baci ā tāwāi kene ɗā, amma u  
 ciga kuya'an nannai gogo na ba. Ayin a na baci u ciyāi  
 kābāngā, wi tā ā kutāwā we kene ɗā.

#### Bulusu u kotsoi akaka ā ni

<sup>13</sup>Zukai n kaci kā ɗā. I gbabarangu uneki u kāɗu u  
 ɗā. Kātā i pana wovon ba. Tsurakpai. <sup>14</sup>Ya'in ulinga u  
 ɗā rākā ā kātsumā ku ucigi.

<sup>15</sup>I yeve tā Istifanu n limata i ni ele ɗa ā gitāi kuneke  
 āɗu e le n Kishi a cau a Akataya, ɗa ta na e nekei kaci  
 ke le adama a kuya'anaka uma ā Kāshile tsugbashi. N  
 folono ɗā tā, uma ā vā, <sup>16</sup>i tono uma a nam pa n aza o  
 yoku ci le, aza a na i a kuya'an ulinga n tsugbashi n  
 ele. <sup>17</sup>Mi tā ā māzāngā ma na me ene Istifanu, kobolo  
 n Fatunatu, n Akaiku. A bānkā mu tā adama a na āɗā  
 yi lo na ba. <sup>18</sup>E neke mu tā utsura u kāɗu n ābundāi, n  
 yeve tā ta a ya'ankai ɗā feu nannai. I neke tsugbayin  
 tsu singai wa aza a na a ci ya'an tsugbashi derere tsu  
 uma a nan lo.

<sup>19</sup>A'isā aza o Kutoniɗ n ābundāi a na i a ubon u Asiya  
 i tā ikyāshi i ɗā.

Akila m Pirisila, n aza o Kutoni a na a tsu bana a gasa  
 a kpa'a ku le, i tā ikyāshi i ɗā ā kātsumā ka kula ka  
 Vuzagbayin.

<sup>20</sup>Aza a na i o kutono Vuzagbayin dem i tā ikyāshi i  
 ɗā.

I kyāsanāi mayin.

<sup>21</sup>N ekiye ā vā a ɗa n ya'in idani i nam pa: Mpa Bu-  
 lusu mi tā ikyāshi i ɗā.

<sup>22</sup>Avasa ā vā a ɗa, Kāshile ka ya'anaka yaba dem vu  
 na u iwain kuciga Vuzavagudu unā. Ya'an Vuzagbayin  
 u bono gogo'o.

<sup>23</sup>Ya'an kasingai ka Vuzagbayin Yesu ko yongo n āɗā.

<sup>24</sup>N ciga tā yaba dem vu na wi vuza vu kutoni Kirisiti  
 Kishi.

## 2 Korintiya

### Ukuna u katagarda ka nam pa

Bulusu u danai akaka e ire a nam pa a kubana wa aza o Kutoni a na i o Korintiya uma o yoku de ta na nu nsata adama a Bulusu a. Bulusu u suki kabanki ka ni Taitu u bana u dana uma ili i mayun. Ana Taitu u bonoi u danai uma n abundai a ushuku ta m Bulusu va, amma aza o yoku a buwa ta a kul'iwani yi. Punu a akaka a nam pa Bulusu u ya'ankai abanki a ni ogodiya, da kpamu u ya'in kadanshi ka aza a na a iwain ni.

Bulusu u danai uma hawun tsu na wi ishi u cigai u ya'an, n ili i na i sankai ni kuya'an ili i na u cigai kuya'an va. Kelime kpamu punu da u ya'in kadanshi ku uteku u na a kucikpa Kashile mayun. U dansai kpamu uteku u na aza o Kutoni a kubankanai. A ukocishi u yotsongi le a na ayi vuzavusuki vi Kishi da.

Katagarda ka nam pa ki ta a kudana tsu na aza o Kutoni a kuya'an ulinga kobolo anana, n tsu na a kubanki aza e kelime a mayun kobolo nu nlum n na mi a kuya'an ka Kishi ulinga anana. U ya'an ta kadanshi uteku u na e kuneke ikebe n ili i singai adama a ulinga u Kashile. U yotsongu tsu ta u danai vuza vi kelime vu mayun ayin tutu u ci ya'an ta ulinga adama a aza a na a buwai dem. A ya'an baci ili i yoku babu punu utsura n ucigi u Yesu, na lo gbani da, amma ili i na a ya'in n utsura n ucigi u Yesu, Kashile ka tsu pana ta uyo'o n ili i nan lo kata kpamu i da i ya'an n utsura u mayun punu a aduniyan a nam pa.

### Ili i na yi punu udariki a katagarda ka nam pa

1. Bulusu u ya'ankai Kashile ogodiya
2. Ulinga u vuzavusuki adama a uma a Kashile
3. Kutono ku ucigi u Kishi
4. Kune'e adama a aza a unambi
5. Bulusu vuzavusuki da vu mayun
6. Ikyashi yu ukocishi

### Bulusu u kyasai aza o Kutoni a na i Korintiya

<sup>1</sup> Mpa da Bulusu. Kashile ka zagbai mu mo okpo vuzavusuki vi Yesu Kirisiti Kishi. Timoti wi ta kobolu no mpa a ayin a na n danai katagarda ka akaka ka nam pa.

Mi ta a kudanaka da, ada na yi punu wa aza o kutoni a Kashile a likuci i Korintiya, kobolo n uma a Kashile raka a na i a ubon u Akataya:

<sup>2</sup> Kasakpa Kashile Dada vu tsu n Vuzagbayin Yesu Kirisiti Kishi e neke da kasingai m matana.

### Bulusu u ya'ankai Kashile ogodiya

<sup>3</sup> Cikapai Kashile ayi na wi Eshoku a Vuzagbayin vi Yesu Kirisiti Kishi vu tsu! Kashile ayi da Dada vu na wi n asuvayali n abundai n kadanshi ka kuval'anka ka du raka. <sup>4</sup> Ci baci n unambbukatum, u ci neke tsu ta kadanshi ka kuval'anka ka du, adama a na ci neke feu uma kadanshi ka kuval'anka ka du. Ayin a na baci aza o yoku i n unambbukatum, kata tsu fuda ci neke le kadanshi ka kuval'anka ka du uteku u na Kashile ke nekei tsu. <sup>5</sup> Mayun da tsu so'o atakaci ka adama a Kirisiti Kishi. Mayun da kpamu ci isa kadanshi ka kuval'anka ka du ka adama a Kirisiti Kishi. <sup>6</sup> Ayin a na baci tsu so'i atakaci, ci ta e kuke de apala u Kashile ke

neke da kadanshi ka kuval'anka ka du n wisha adama a atakaci a tsu. Kashile ke neke tsu baci kadanshi ka kuval'anka ka du, da da ciya atsu tsu fuda ci neke da kadanshi ka kuval'anka ka du. Ta feu nannai ya kufuda ya lulukpa n icu'u yi ili i te i na atsu tsu so'i atakaci a.

<sup>7</sup> Ci ta n adu a utsura adama a na ci yeve ta ayin a na baci i so'i atakaci tsu na atsu tsu so'i, yi ta feu a kuciya kadanshi ka kuval'anka ka du tsu na atsu ci ciya.

<sup>8</sup> Uma a va, ci ciga ta i yeve tsu na tsu so'i atakaci a idika i Asiya. A zuwakai tsu amiki a na a la'i utsura u tsu, ali ci sheshei tsa kula'a ba. <sup>9</sup> Mayun da, tsu dana ta ci ta a kukuwa. Amma ili i nam pa i zuwa tsu ta ci git kuneke adu a tsu u Kashile, n kaci ka tsu ka ba, adama a na ayi da vuza na u tsu dengusa akpisa. <sup>10</sup> Kashile ki isai tsu a ayin a na ci ishi devu n kukuwa, ci yeve ta wi ta a kulya'a kelime n kisa tsu. <sup>11</sup> Wi ta a kisa tsu adama a na yi ta a kubanki tsu a ayin a na i ci ya'ansa avasa adama a tsu. Adama a nannai, Kashile ki ta a kushuku n avasa a da n abundai. Wi ta a kuzuwaka tsu unasingai, kata uma n abundai a cikpa kula ku ni adama a ili i na u ya'ankai tsu.

### Bulusu u dokongu ta nwalu n ni

<sup>12</sup> Ci ciba baci n ili i na ci ya'in, ci ya'an ta mazanga a na adu a tsu i n kadanshi ba. Ayin tutu ci yongo ta m

mariki, kaṭa kṭamu tsu sal'wa kusokongu ḍa ili ba. Kasingai ka Kāshile ka'la ka zuwai tsu ci ya'an tsu nan lo, ugboji wa aduniyan u nam pa u ḍa ba. Ci yongo ṭa mayin a ubuṭa u na tsu banai dem, n ḍḍa ḍa bi'i ta na u la'i. <sup>13</sup> Ana tsu ḍanakai ḍa, tsu dana ḍa ṭa magaba, tsu sokonku ḍa ili punu a akaka a na tsu ḍanakai ḍa ba. Adama a nannai, yi ṭa a kufuḍa kuyeve ili i na tsu ḍanai dem. <sup>14</sup> Gogo na i panaka tsu ṭa nannai, amma ḗḗḗ ḗ ṭa a ḍa i ṭawā i yeve ili i na ci ciyāi gbende, adama a kanna ka Vuzagbayin Yesu Kishi vu tsu i fuḍa i ya'an maṭangā adama a tsu, aṭsu kṭamu ci ya'an maṭangā adama a ḍa.

<sup>15</sup> N yeve ṭa nannai mayin, adama a nannai, mi ishi ṭa n sheshe ḍe kuṭawā kene ḍa bi'i. Nannai ḍa Kāshile ka kuzuwaka ḍa unāsingai, adama a na mi ṭa a kuṭawā wā ḍa ali kure. <sup>16</sup> Mi ishi ṭa n ciga n uwa n kyasā ḍa, mi baci a kubana a Makidoniya ali n kubono dem. Kaṭa i ḅankā mu n kanā uye a kubana a ubon u Yahuda. <sup>17</sup> I kece ṭa yi ḍāi i zuwai ḍa m kṭaḍāi kuya'an tsu na mi ishi n zuwai. Mi a kuya'an kadanshi ka kavama a ayin a nan lo ba. Mpa mi ṭa tsa uma a aduniyan a nam pa, a na e ci sheshe ukuna kaṭa megeshe a ya'ansaka ḍu ḍa kaṭsumā ka ayin e te?

<sup>18</sup> Amma i zuwaka baci Kāshile utsura, i kuzuwaka ṭa utsura n ili i na tsu ḍanai ḍa, "E" ḍa, n "A'a" a ayin e te ba. <sup>19</sup> Na va ḍaḍa adama a na Maku mā Kāshile, Yesu Kirisiti Kishi u tsu ushuku kaṭa u doku u iwan a ayin e te ba. Ayin tutu u tsu ushuku ṭa n kaḍu ke te. Ayi ḍa vuza na mpa, kobolo n Sila n Timoti ci ya'ankai ḍa kadanshi ka ni. <sup>20</sup> Adama a na ayi ḍa vuza na u tsu shatangu uzuwakpani u Kāshile raḅa. I ḍaḍa i zuwai aṭsu tsu dana, "Ta nannai"ṭ ayin a na baci ci nekei Kāshile tsugbayin a ubuṭa kula ku Kirisiti Kishi.

<sup>21</sup> Cibai, Kāshile ayi ḍa vuza na u zuwai aṭsu n ḍḍa dem ci ya'an utsura u Kirisiti Kishi. Kāshile, ayi ḍa kṭamu u zagbai tsu. <sup>22</sup> ḍa u zuwakai tsu urotu u na aṭsu uma a ni a ḍa ci koci. U nekei tsu kṭamu Ayinviki a Kāshile a ḍu a tsu an uzuwi u kaguta u na u yotsongu tsu ili i yoku i na yi lo a kuṭawā.

<sup>23</sup> N ya'an baci a'luwa, ana n ḍanai ḍa n iwan ṭa kubono o Korintiya, ta lo me neke ḍa atakaci, kaṣakpa Kāshile ke neke mu atakaci. <sup>24</sup> Ci a kudana ḍa ili i na sai i neke ḍu ba. Ci yeve ṭa yi ṭa n uneki wā ḍu wu utsura, ta kṭamu nannai ḍḍa feu i shamgba n utsura. Ci ciga ṭa ci ya'an ulinga kobolo n ḍḍa adama a na ḍu a ḍa a shana m maṭangā.

**2** ḍa n ḍanai kaṅi ka vā, "Mi o kudoku ma bana we le ba, adama na a ayin a na n giṭai kubana we le, gbende vi le a naṃgbā ṭa kaṭsumā." <sup>2</sup> Mi baci a kulangasā ḍa ḍu, yayi tamkṭamu u kuneke mu maṭangā? ḍḍa ḍa koci vu na i kuneke mu maṭangā, amma ta na n langasā ḍa ṭa ḍe ḍu. <sup>3</sup> I ḍaḍa i zuwai ḍa n ḍanai nannai punu a akaka a na n suki ḍe a kubana wā ḍa wa. N ciga m bana me ene ḍa ba, adama a na kubana kene ḍa ki ṭa a kulangasā mu kaḍu. ḍḍa ḍa ta na uma a na i e kuneke mu maṭangā. Ili i na i zuwai ḍa n cigai n yongo m maṭangā i ḍaḍa, adama a na n zuwa ḍa i yongo m maṭangā feu. <sup>4</sup> Ana n ḍanakai ḍa n ayin a ḍe,

mi ishi m maṭangā kobolo m maṭangā a kaḍu ka vā ba, ḍa n ḍanai n i shikāi. N ḍana adama a na n langasā ḍa ḍu ba, amma n ḍana ṭa adama a na i yeve n ciga ḍa ṭa kaḅu.

### Cinukpakai vuza na u ya'in unushi

<sup>5</sup> Vuza yoku lo a kaṭsumā ka ḍa u zuwa ṭa raḅa vu ḍa unāmbukāṭsumā, mpa ḍa koci ba. N dana ḍa u zuwa ṭa aza a Kutoni unāmbukāṭsumā nannai. Ali n doku n ciga kuya'an kadanshi ka nam pa kaḅu ba. <sup>6</sup> ḍḍa vi yoku n aḅundāi i bolongi kaṅi ka ḍa, ḍa i nekei ni atakaci a na a untsai ni. Atakaci a nan lo a yawa yi ṭa. <sup>7</sup> Amma gogo na i cinukpaka yi unushi u ni, kaṭa i neke yi kadanshi ka kuva'anka kaḍu, adama a na i saṅka kaḍu ka ni kunāmbā n aḅundāi, ali u kaṣakpa uye u kutoni ba. <sup>8</sup> N folono ḍa ṭa, yotsongi a na i cigai ni. <sup>9</sup> N dana ṭa adama a na n kondo ḍa, kaṭa kṭamu n yeve ko i tono kuyotsongusu ku vā. <sup>10</sup> Ayin a na baci i cinukpakai vuma vu nam pa, mpa n cinukpaka yi ṭa feu. Ayin a na baci n cinukpakai ni (unushi wi ishi baci lo), n ya'an ṭa adama a na n ya'anka ḍa kasingai adanshi mi ṭa kelime ka Kirisiti Kishi. <sup>11</sup> N ya'an ṭa nannai adama a na Malya'it mo doru tsu ba. Adama a na ci yeve ṭa mayin ili i na Malya'i mi n i ḍa ufobi a kaḍu.

### Bulusu a Taruwasu

<sup>12</sup> Ana n yawai a Taruwasu kudana uma Arabali a Singait a ukuna u Kirisiti Kishi, ḍa n cinai wana ḍai Vuzagbayin u ḅayuwā uye adama a ulinga ḍe. <sup>13</sup> Amma m pana uyo'lo a kaḍu ba, adama a na me ene Taitu vuza tsu ba. ḍa n ḍanai uma a na i ḍe va, "Sai kṭamu ayin o yoku." ḍa n lazai m banai a Makidoniya.

### Ulya'i adama a Kishi

<sup>14</sup> Ci cikpa ṭa Kāshile n aḅundāi! Ayi ḍa vuza na u bonokoi tsu agbashi a ni, ḍa u dasakai tsu kelime adama a na Kirisiti Kishi ḍa u lya'i. Kāshile kṭamu ka ḅankā tsu ṭa tsu pecuki uyeve wu ukuna u Kishi a ubuṭa dem an mani'in mā maḅulani. <sup>15</sup> Wuma u tsu wi ṭa an mani'in mā maḅulani ma na Kirisiti Kishi u nekei Kāshile, ali ḍa mā kara'i sai a ubuṭa u uma a na wi isai, n aza a na i a kukuwā. <sup>16</sup> Aza a na i a kukuwā, maḅulani mā tsu mi ṭa an ushami wu ukpa, amma aza a na i n wuma, maḅulani mā tsu ma wuma ma'a. Yayi u kufuḍa kuya'an ulinga tsu nan lo? <sup>17</sup> Ci tsu uma n aḅundāi a na a tsu dana uma kadanshi ka Kāshile, adama a na a tsu-pa le ikebe ba. A'a, ta nannai ba. Amma mayun ḍa ci an aza a na Kāshile ka suki n utsura u Kirisiti Kishi, tsu dana uma akaka a tsu n kaḍu ke te e kelime ka Kāshile.

### Uzuwakpani u savu u Kāshile

**3** Ci ṭa a kugita kuya'an aradi adama a kaṅi ka tsu kṭamu? Uma o yoku a yawai n akaka a kucikpa le, ko o folonoi ḍa i ḍanaka le akaka adama a kaṅi ke le. U ga'an ṭa ci ciyā akaka tsu nan lo? <sup>2</sup> Amma ḍḍa ḍa akaka a tsu, ta punu yi a ḍu a tsu, adama a na yaba dem u

kece kaṭa u yeve ili i na u kecei. <sup>3</sup>I yotsongu ta a na aḍa da akaka a na Kirisiti Kishi u danai, da aṣu ci nekei a da. Ayinviki a Kaṣhile a na e ci neke wuma, a dana da ta punu a aḍu a tsu, amma e kepepa ko e meshem-beru ma katali ba.

<sup>4</sup>Ci ta a kudana nannai adama a utsura wu uneki u kaḍu u na ci n u da e kelime ka Kaṣhile adama a Kirisiti Kishi. <sup>5</sup>Tsu dana ci ta a kufuḍa kuya'an ulinga u nam pa wa n kaḍi ka tsu ba. Kaṣhile ka'a ka zuwai tsu fuḍai ci ya'in ili i na ci ya'in raḳa. <sup>6</sup>U zuwai tsu fuḍai tso okpoi agbashi a uzuwakpani u savu u na wu utai a ubuta wa Ayinviki a Kaṣhile. Uzuwakpani u nam pa Wila u na a danai u da ba, adama a na Wila u tsu tuka ta n ukpa, amma Ayinviki a Kaṣhile e ci neke ta wuma.

<sup>7</sup>Wila u cau a dana ta u da a atali, u daḍa u tukai n ukpa. N nannai dem, da ta na e enei tsugbayin tsu Kaṣhile. Tsugbayin tsu na tsu utai a ubuta u Wila tsu zuwai aṣhi a Musa kutasa kau, uma a Israila e geshe ele a kindi Musa va ba, ko na kutashi ku nam pa ku geshe ba. <sup>8</sup>Tsugbayin tsu na tsu utai a ubuta wa Ayinviki a Kaṣhile tsu la'a ta tsu na tsu utai a ubuta u Wila. Mayun da ili ya ba? <sup>9</sup>Ulinga u na u ci neke a ilukpa uma tutu wi baci n tsugbayin, ulinga u na u tsu zuwa uma o okpo aza a usubi a ubuta u Kaṣhile wi ta a kuya'an n tsugbayin tsu na tsu la'i nannai. <sup>10</sup>Mayun da, tsugbayin tsu uzuwakpani u kuku tso okpo gbani, adama a na kutashi ku tsugbayin tsu savu tsu la'a yi ta. <sup>11</sup>Wila wi ta n tsugbayin tsu na tsu kporoi de. Amma tsugbayin tsu uzuwakpani u savu tsu la'a ta m gbayin kau, tsu da ci o kukporo ba.

<sup>12</sup>Ci ta a kufuḍa kuya'an kadanshi babu wovon, adama a na ci ta n apa'a tsu nam pa. <sup>13</sup>Aṣu ci tsu Musa ba. Aṣhi a ni o yongo ta a kutasa kau, amma da u palai a da adama a na uma a Israila a kpaḍa kene uteku u na kutashi ka ki o kugboro. <sup>14</sup>Uma a o yongo ta n ugbamukaci, da kpamu ili i kpaḍai le kene ili i mayun a ayin a na baci e kecei Wila wa. Kishi da koci u kufuḍa kutakpa ili i na i zuwai le a kpaḍai kene. <sup>15</sup>Ali n anana, e kece baci Wila u Musa, ili yi ta punu i na i palai aḍu e le. <sup>16</sup>Amma vuza na baci u banai u Vuzagbayin, wi ta a kutakpa ili i na i palai ni va. <sup>17</sup>Gogo na, Vuzagbayin va ayi da Ayinviki a, ubuta u na baci ta na Ayinviki a Vuzavaguḍu i, u tsu neke ta ubaruwi.

<sup>18</sup>Adama a nannai aṣhi a tsu i upali ba, adama a na ci yotsongu tsugbayin tsu Vuzavaguḍu. Ayin a na baci Ayinviki a Vuzavaguḍu i a kuya'an ulinga n aṣu, ci ta a kutawa tso kokpo ci ni, ci ta kpamu o kuyotsongu tsugbayin ci ni n aḅundai kau.

#### Uciyi o mgbodo n ci'in

**4** Kaṣhile, n asuvayali a ni, u nekei tsu ulinga u nam pa ci ya'an. I daḍa i zuwai da tsu kpaḍai ko'o. <sup>2</sup>Ci iwain kuya'an ili i wono ko yi usokongi. Tsu yansa vuza ba, tsu saba'a kuyotsongusu ku Kaṣhile ba. Tsu dansa ta mayun e kelime ka Kaṣhile, adama a na aza a na a buwai e yeve a na ci aza a mariki.

† 3:7 Kut. 34:29. †† 3:13 Kut. 34:33. ‡ 3:16 Kut. 34:34.

<sup>3</sup>Uma o yoku e yeve baci Arabali a Singai a na tsu danai le va ba, na lo wo okpo ta urotu an uma a nan lo i ta a kukuwa. <sup>4</sup>Vuza vu gbani-gbani wi ta lo, vuza na wi a kulya'a tsugono tsa aduniyan a nam pa. Malyali ma'a. Da u palai aḍu a aza o yoku da okpoi ayimba. Uma a nam pa a kpaḍai kuneke aḍu, adama a nannai e kene tsugbayin tsu kutashi ka Arabali a Singai ku na ki a kakana le ba. A kufuḍa e yeve akaka a na tsu danai le a ukuna u tsugbayin tsu Kirisiti Kishi ba, vuza na u yotsoi Kaṣhile derere.

<sup>5</sup>Ana tsu banai a kuka'ala kudana uma Arabali a Singai, kaḍi ka tsu ka'a ci a kuya'an ka ba, amma ci ta a kudana uma, Yesu Kishi Vuzagbayin da. Ili i na tsu fuḍai tsu danai adama a kaḍi ka tsu koci i daḍa aṣu da agbashi a da, adama a ili i na Yesu u ya'in adama a tsu. <sup>6</sup>Kaṣhile ka'a ka danai, "Kaṣakpa kutashi kakana a kayimbi!" U yotsongu tsu ta de a na kutashi ku nam pa ka ku daḍa wakani punu a aḍu a tsu adama a na ci yeve tsugbayin tsu Kaṣhile tsu na aṣhi e Yesu Kishi o ci yotsongu. ††

<sup>7</sup>Ci ta n uciyi u nam pa a ubuta u Kaṣhile, amma aṣu na ci a kuba'na uciyi wa ci ta an mgbodo n na a ma'i n ci'in. Na va u yotsongu ta a na utsura u gbayin wa ta wi u Kaṣhile, aṣu da ba. <sup>8</sup>A zuwai tsu a katsuma ka atakaci kau, amma a minjarangu tsu ba. Ko an ci yevei ili i na tsa kuya'an ba, tsu kaṣakpa ba. <sup>9</sup>E nekei tsu atakaci, amma Kaṣhile ka kaṣakpa tsu ba. Ayin o yoku a basangu tsu ta a idika, amma a una tsu ba. <sup>10</sup>Tsu so'lo baci atakaci nannai, ayin tutu ikyamba i tsu i ci yotsongu ta tsu na Yesu u so'i atakaci ana u kuwai, adama a na uma a fuda e ene wuma u Yesu a ikyamba i tsu. <sup>11</sup>E, i ta a kufuḍa kuna tsu a ayin a na e sheshei dem, adama a na ci ta a kuya'an ka Yesu tsugbashi. Nannai da uma a kuciya kene wuma u Yesu a ikyamba i tsu i na i kufuḍa kukuwa. <sup>12</sup>Tsu ushuku ta kuya'an kataci nannai ali a ukpa, adama a na i ciya wuma.

<sup>13</sup>A dana ta a Katagarda ka Cida, "N ya'an ta kadanshi adama a na n neke ta kaḍu." †† Ci ta n uneki u kaḍu icu'u i te, ci ya'an ta kpamu kadanshi adama a na ci neke ta aḍu. <sup>14</sup>Kaṣhile ka dengusa i Vuzagbayin Yesu n wuma, ci yeve ta kpamu Kaṣhile ki ta a kudengusa tsu kobolo n Yesu. Kaṣhile ki ta a kudika tsu, kobolo n avu, kaṭa ci shamgba e kelime ka ni. <sup>15</sup>Ili i nam pa raḳa adama a da a da. Tsu na uma n aḅundai a ciya kasin-gai ka Kaṣhile, a kula'a ta n kuneke ogodiya ayin dem kaṭa kpamu Kaṣhile ka ciya tsugbayin n aḅundai.

#### Kuneke ku kaḍu u Vuzagbayin

<sup>16</sup>I daḍa i zuwai da tsu kpaḍai kukaṣakpa. Ko a na ikyamba i tsu yi a kukuwa, ayinviki a tsu i ta a kuciya utsura u savu kanna dem. <sup>17</sup>Atakaci a na ci n a da gogo na i gbayin ba, i kpamu e kugeshe ba. Amma i ta a kuba'na tsu, adama a na ci ciya tsugbayin tsu na tsu la'i atakaci a tsu kau, tsugbayin tsu nan lo ta na tso kukotso ba. <sup>18</sup>Tsu zuwa aṣhi a tsu a ubuta wi ili i na ce enei ba, amma a ubuta wi ili i na tsu kpaḍai kene. Ili i

†† 4:6 Ugi. 1:3. ††† 4:13 Ishp. 116:10.

na ci e kene ye kugeshe ba, amma i na ci a kukpada kene yi o kukotso ba.

**5** Gogo na ci yeve ta a talukpa baci kapam ka tsu a ubuta u na ci o kuyongo: daɗa, ayin a na baci tsu kuwai da tsu kasakpa ikyamba i nam pa, Kashiile ki ta o kufobusoko tsu kpa'a adama a na ci yongo de. Ubuta u na ayi a kaci ka ni u ya'in, u na u kukotso ba. <sup>2</sup> Tso o'lo ta de n ikyamba i na ci n i da gogo na, ci ciga ta kanna ka nan lo kau ka na tsa ku'uka ikyamba i savu i tsu na de gadi tsa aminya a savu. <sup>3</sup> A ayin a nan lo tso kokpo oshombodi ba, adama a na tsu uka ta de ikyamba i savu na de gadi. <sup>4</sup> Ayin a na ci o kuyongo n ikyamba i nam pa, ci ta n amiki, da kpamu tsu so'i atakaci. Amma ci ciga ku kasakpa ikyamba i kukuwa i nam pa adama o wo'i wi ikyamba u nam pa ba. Ci ciga ta tsu saba'a i da kata ci dika i na i kukuwa ba. <sup>5</sup> Kashiile a kaci ka ni u fobuso tsu ta de adama a nam pa, u neke tsu ta Ayinviki a Kashiile tsu uzuwi u kaguta u na u kuyot-songu a na wuma u nam pa wa ili i mayun i da.

<sup>6</sup> Adama a nannai, ayin tutu ci ta n kaɗu uva'aniki. Ci yeve ta ci baci n wuma a ikyamba i nam pa, ci a kpa'a a ubuta u te n Vuzagbayin ba. <sup>7</sup> Wi ta nannai adama a na ci ta o kutono ili i na ci neke aɗu, amma ci o kutono ili i na ci e kene ba. <sup>8</sup> I daɗa ci yeve ta ci ta n utsura u kaɗu. Tsu la'a ta n kuciga tsu kasakpa ikyamba i nam pa ya adama a na tsu bana a kpa'a ku te u Vuzagbayin. <sup>9</sup> Ci baci n wuma punu a ikyamba i nam pa, ko ci baci n wuma ba, uteku u na ci cigai u daɗa ci ya'an ili i na u kupana uyo'lo, u la'a ta ili i na i buwai dem. <sup>10</sup> Ili i na i zuwai i daɗa, kanna ke te, raka vu tsu ci ta a kushamgba e kelime ka Kirisiti Kishi kata u ya'an tsu afada. Yaba dem vu tsu wi ta a kisa katsupu ka na ka ga'in adama a ili i na ci ya'in a ayin a na ci n wuma wi ikyamba i nam pa, ko i singai i da ko i gbani-gbani.

### Kutuka n uma u Kashiile

<sup>11</sup> Adama a na ci yeve ta tsu pana ta wovon u Vuzagbayin, daɗa tsu dakakai adama a na uma o bono o tonon yi. Kashiile ke yeve ta tsu na ci mayun. Ci ciga ta i yeve icu'u i uma i na ci. <sup>12</sup> Ci a kuya'an ka da aradi ba, amma ci ta a kudana da ukuna u kaci ka tsu kata i ciya i ya'an mazanga adama a tsu. Tsu dana ta ili i nam pa kata i ciya ili i na i kudana, yi baci kobolo n aza a na i n ukuna u mayun ba, da kpamu i aradi a ubuta wa aza o yoku. <sup>13</sup> Ci ya'an baci adanshi ci ta a kujara, adama a na e neke Kashiile tsugbayin da. Ci baci n aci a tsu mayin, adama a na tsu banka da da.

<sup>14</sup> Ili i na baci ci ya'in dem, ci ya'an ta i da adama a na ucigi u Kirisiti Kishi u da wi o kutono n atsu. Ci neke ta kpamu aɗu a na vuma vi te Kirisiti Kishi u kuwai adama a yaba dem, adama a nannai, tsu ushuku ta a na atsu tsu kuwai raka. <sup>15</sup> U kuwa ta u ciya wi isa yaba dem, adama a aza a na a ciya wuma u savu adama a ni o doku o yongo tsu na a kubanka kaci ke le koci ba. Amma a kucikpa, o yongo tsu na Kirisiti Kishi u kupana uyo'lo, vuza na u kuwai da u dengai n wuma adama a na wi isa le.

<sup>16</sup> Tsu kasakpa ta kuya'an ka uma afada tsu na aduniyan a ci ya'an. Ci ishi ta ci sheshe ukuna u Kirisiti Kishi tsu na uma a aduniyan e ci sheshe, amma gogo na tsu doku ci ya'an nannai ba. <sup>17</sup> Vuza na baci u bonlongi kaci ka ni n Kirisiti Kishi, Kashiile ko bonoko yi ta vuma vu savu. Ili i kuku i ni i kotso ta da i laza. Kashiile ko bonoko ta ili raka i bonoi usavu.

<sup>18</sup> Kashiile ka'a ka ya'in ili i nam pa raka. U tukai tsu devu n ayi adama a ili i na Kirisiti Kishi u ya'in. U nekei tsu ulinga u kutuka n uma devu n ayi feu. <sup>19</sup> Akaka a tsu a daɗa Kashiile ko yongo ta a kutuka n uma raka devu n kaci ka ni a ubuta u Kirisiti Kishi. Kashiile ka ci cibasa n unushi u le ba. Da u nekei tsu akaka a nam pa a mataɗa.

<sup>20</sup> Kashiile ka suki tsu tso okpo anan taji vu kusala ukuna u Kirisiti Kishi, wi ta kpamu o kufolono da i pana akaka a tsu. Ci ya'an ta kadanshi adama a Kishi, tsu folono da ta i kasakpa Kashiile ka tuka da devu n ayi. <sup>21</sup> Kishi u sa'wa kuya'an unushi ba! Amma Kashiile ko bonokoi ni vuza vu unushi, adama a na Kirisiti Kishi u zuwai tso okpoi aza a usubi u Kashiile.

**6** Ci ta ulinga kobolo n Kashiile, tsu folono da ta kpamu kata i iwan kasingai ka Kashiile ba.

<sup>2</sup> Kashiile ka dana ta a Katagarda ka Cida ka ni,

"Ana ayin a na n zagbai a yawai,

M pana ta avasa a da.

M banka da ta a kanna ka wishi." †

Mayun da, Kashiile ki ta ufobushi adama a na u banka da gogo na. Anana da kanna ka wishi.

### Atakaci a Bulusu

<sup>3</sup> Ci ciga uma a ya'an kadanshi ka kulangasu adama a ulinga wa ba, adama a na ili i na ci ya'in dem i zuwa uma kutadatsa ba. <sup>4</sup> Ili i na baci ci ya'in dem, ci yotsongu ta a na atsu agbashi a mayun a da ci a Kashiile. Da tsu gbamai asuvu n atakaci a na i lo dem. <sup>5</sup> A tsu la-pa tsu ta ayin o yoku. Kata a zuwa tsu a kunu ku ug-bashi. Kabundai ka uma ka ci ya'an ta wupa n atsu, ka ta a kana vishili vu kabundai. Ci ya'ansa ta ulinga ali tso o'oi n abundai. Kayin kakau tsu tsu lata ba. Ubuta u yoku tsu namba tsuwa'a. <sup>6</sup> Ci yotsongu ta kaci ka tsu a na atsu agbashi a Kashiile a da, adama a na ci reme ta kaci ka tsu da ci cida, ci ta kpamu n kuyeve ku na Kashiile ke ci neke. Ci ya'an mololo ba. Ci ya'an ka ta uma kasingai. Ci ta n utsura wa Ayinviki a Kashiile, mayun da kpamu ci cigai uma. <sup>7</sup> Tsu dana ta uma aka-ka a Kashiile a mayun, u ci neke tsu ta kpamu utsura. Ci ta n cida vu na vo okpoi an kotokobi ka tsu m maraga ma na ci cigai adama o kuvon. <sup>8</sup> Ci ya'an ka ta Kashiile tsugbashi ko uma e neke tsu tsugbayin, ko o goyo tsu. Ci ya'an ka ta Kashiile tsugbashi ko uma a cikpa tsu, ko e deke tsu n kula ku gbani-gbani. Uma a bankai nsata n tsu a dana atsu aza a aluwa a da, amma ayin tutu tsu dansa ta ili i mayun. <sup>9</sup> Yaba dem u yeve tsu ta, amma a ya'an ka tsu adanshi e yeve tsu kpamu ba. Ci yongo ta adanshi ukpa wi ta lo devu, amma atsu da na, tsu buwai n wuma. Tsu so'lo ta atakaci n abundai,

† 6:2 Ish. 49:8.



amma a una tsu ba. <sup>10</sup> Ayin tutu ci yongo tã a mazãngã, ali n ayin a na ci o kuso'lo atakaci. Aza a unambi a da ci, amma ci tã a kuzuwa uma n aɓundã i o kokpo aza a uciyi a ubutã wu uneki wã aɗu. Ci n ili ba, amma mayun da a na ci n ili dem.

<sup>11</sup> Aɗã uma o Korintiya, ci ya'anaka dã tã kadanshi magaba. Aɗu a tsu a shana tã n ucigi a kubana wã dã. <sup>12</sup> Tsu kaɓakpa kuciga dã ba, amma aɗã i bulã tã kuciga tsu. <sup>13</sup> Mi tã a kuya'anaka dã kadanshi gogo na tsu na n kudansuka muku n va. Cigai tsu derere tsu na ci cigai dã.

### A'isã a Kašhile vuza wuma

<sup>14</sup> Kaɗã i yongo ili i te kobolo n aza a na a kpaɗã i kuneke aɗu n Kishi ba. Kasingai n kagbani-gbani o ci yongo a ubutã u te ba. Kutashi n kayimbi a ci shamgba a ubutã u te ba. <sup>15</sup> Nini dai Kirisiti Kishi m Malya'i a kulya'a cija'a? Nini dai vuza na u nekei kaɗu n vuza na u kpaɗã i kuneke kaɗu o kokpo vuza n vutoku? <sup>16</sup> A'isã a Kašhile o kuyongo a ubutã u te n aɗã i ba. A tsu da ta na a'isã a Kašhile vuza vu wuma. Kašhile ka danai, "Mi tã a kuɗasangu n ele kaɗã n wala kobolo n ele. Mi tã o kokpo Kašhile ke le, ele tamkpamu o okpo uma a va." †

<sup>17</sup> Adama a nannai, Vuzavaguɗu u danai, "Utã punu we le kaɗã i bolongu n ele ba. Kaɗã i sa'wa ili yu unata i na Wilã u saŋka'i ba, nannai da n kisa dã." ††

<sup>18</sup> Vuzavaguɗu Mala'imili u danai, "Mi tã o kokpo Esheku a dã, kaɗã aɗã tamkpamu yo okpo muku n va." ‡

**7** Aja'a a va, Kašhile ka ya'anaka tsu tã uzuwakpani n aɓundã i nam pa. Adama a nannai ci ya'in da'in n ili raɗã i na i kuzuwa ikyamba i tsu n aɗu a tsu a natukpa. U ga'an tã ci neke Kašhile tsugbayin kaɗã tsu dakaka adama a na tsu okpo ci ni gbende.

### Mazãngã mã Bulusu

<sup>2</sup> Bayuwaka'i tsu ubutã punu a aɗu a dã. Ci ya'anaka vuza kagbani-gbani ba. Tsu laŋgašã uneki u kaɗu u vuza ba. Tsu doro kpamu vuza ba. <sup>3</sup> N dansa ili i nam pa adama a na n ciga mi ilukpa dã ba. N dana dã tã de ayin tutu ci yongo tã a kucibasa ko yi dã i kutãwã. <sup>4</sup> N sodongu tã maɗsaŋ n aɗã mayin. N ci yongo tã a mazãngã ayin tutu adama a dã. I ya'anaka mu tã kadanshi ku utsura u kaɗu kaɗu. Ko a na mi n atakaci kaɗu, i zuwa mu tã mo okpoi m mazãngã kaɗu.

<sup>5</sup> Ana ci yawai a idika i Makidoniya, ci ciyã kuvuka ba. Ci cinai kadama a ubutã dem a kuvana tsu. Ci ya'an tã kanananai n irala i tsu, da ci yongoi a kupana wovon punu a aɗu a tsu. <sup>6</sup> Amma Kašhile, ayi na u tsu neke uma kadanshi ka kuva'anaka aɗu, ayin a na baci aɗu e le a naɓgba'i, u ya'ankai tsu kadanshi ka kuva'anaka kaɗu a ayin a na Taitu u yawai. <sup>7</sup> Mayun, ci tã m mazãngã ma na ce ene yi. Amma ili i na i nekei tsu mazãngã

mayun i daɗa tsu na i nekei ni kadanshi ka utsura u kaɗu. U dana tsu tã uteku u na yi a kuciga ye ene mu, da u danai tsu i shika tã unushi kpamu adama a ili i na i ya'in. U doku u danai mu tsu na i cigai kubankã mu kaɗu. Ana m panai ili i nam pa, da m panai mazãngã kaɗu.

<sup>8</sup> Ko akaka a va a laŋgašã dã baci aɗu, na lo u baɗã mu ba. N ugiti u baɗã mu tã kenu, adama a na aɗu a dã a naɓgba'i, amma unambbukatumã u dã u ya'an makyan ba. <sup>9</sup> Amma gogo na mi tã m mazãngã. N ya'an mazãngã adama a na n neke dã tã unambbukatumã ba, amma adama a na unambbukatumã u dã u zuwa dã tã i saba'i mariki ma dã. Ci ya'anaka dã iforotoi ba, ko kenu. <sup>10</sup> Kašhile ka ci ya'an tã ulinga n unambbukatumã a wuma u tsu adama a na u bankã tsu tsu kaɓakpa unushi u tsu kaɗã ci ciyã wishi. Na lo u baɗã tsu adama a icu'u yi unambbukatumã u nan lo ba. Amma vuza wi baci n unambbukatumã, da u bonoi u Kašhile ba, wi tã a kukuwã, wi a kuciya wishi ba.

<sup>11</sup> Zukai n ili na unambbukatumã u na Kašhile ka cigai i pana u tukai dã. U zuwa dã tã i kaŋã i kaci. U zuwa dã tã i yotsongu a na i ya'in unushi ba. U zuwa dã tã i ya'in wupa da i panai wovon. U zuwa dã tã i cigai kene mu. U zuwa dã tã i bankã i uma. U zuwa dã tã i ciyã mali ma na a takacika vuma vu na u nusai. U zuwa dã tã i yotsongi a na aɗã i ya'in ili i na yi derere. <sup>12</sup> N dana tã akaka a nan lo a adama a na ye ene, e ke-lime ka Kašhile, tsu na i laŋã i tsu mayin. N dana a da adama a vuza na u nusai, ko vuza na a nusakai ba. <sup>13</sup> I daɗa i zuwai da ci ciyã utsura u kaɗu.

Ko a na ci ciyã utsura u kaɗu, tsu la'a tã n kuya'an mazãngã adama a na ce ene Taitu wi tã a mazãngã, adama a na i zuwa tã kaɗu ka ni idãshi. <sup>14</sup> Tsu dana yi tã tsu na ci m mazãngã kaɗu adama a dã, da ta na i yotsongi a na mayun da mu. Ili raɗã i na tsu danai dã mayun da, aɗã kpamu i yotsongu tã a na ili i na tsu danai Taitu adama a dã mayun da. <sup>15</sup> Adama a nannai ucigi u ni a kubana wã dã u tsurakpa, ayin a na baci u cibai tsu na raɗã vu dã yi ufobushi adama a na i pana kadanshi ka ni, kobolo kpamu n tsu na i kaŋã ni n wovon n kuje'leke ki ikamba. <sup>16</sup> Mi tã m mazãngã kaɗu uteku u na mi a kufuɗa kusodongu maɗsaŋ n aɗã mayin.

### Aza o Kutoni e neke ikebe

**8** Aja'a a va, ci ciga dã tã i yeve tsu na Kašhile ko yotsongi kasingai ka ni wa aza o Kutoni a ubutã kakau u na wi idika i Makidoniya. <sup>2</sup> O so'i atakaci kaɗu da kpamu i babu ili, amma mazãngã me le mo kotso ba, ali da e nekei da i barakpai. <sup>3</sup> Ya'an n dana dã e neke tã n aɓundã i uteku u na a kufuɗa ali a pasukpai. Babu vuza na u danai le a ya'an nannai. <sup>4</sup> Amma da o yongoi o kufolono tsu tsu kaɓakpa le a bankã uma a Kašhile a na i a Urishelima. <sup>5</sup> Ci sheshe i a kufuɗa kuneke ali nannai ba! Ili i na a gitã i kuya'an i daɗa e nekei bi'i kaçi ke le u Vuzagbayin da e yevei e nekei kaçi ke le wã a tsu. Ili i nam pa i da Kašhile ka cigai. <sup>6</sup> Taitu da vuza na u gitã i kuyotsongu dã uteku u na i kuneke,

† 6:16 A.Gan. 26:12; Ij. 37:27. †† 6:17 Ish. 52:11; Ij. 20:34.

‡ 6:18 2 Sam. 7:14.

da tsu folonoi ni u bono u banka da i kotso ulinga u kunele wa u na i gita va. <sup>7</sup> I ya'in ili raka mayin, ali i lazakai: Ada na yi n uneki u kudu kau. Da i ci ya'an n kadanshi mayin. Ada na yi n kuyeve. Da yi kpamu a kuciga kubanka uma. Da kpamu i cigai tsu kau. Ci ciga da ta i ya'an mayin mayun a ukuna u kuneke u nam pa babu mogogu.

<sup>8</sup> Mi a kugutsaka da sai i neke ba, ko a na aza o Kutoni a ubuta kakau a cigai kuya'an nannai kau. Nan lo va da da uye u yoku u na wi o kuyotsongu a na ucigi u da mayun da wi. <sup>9</sup> I yeve ta kasingai ka Vuzagbayin vu tsu Yesu Kishi. I yeve ta a na Kishi wi ishi n uciyi, amma wo okpoi n unambi adama a da, da u zuwai da yo okpo n uciyi adama a unambi u ni.

<sup>10</sup> Odoki a va a da na: 'Balu ada da i gitai kuciga kuneke, ada da ta na i gitai kuya'an kuneke ka. <sup>11</sup> Gogo na kotsosoi ulinga u na i gitai kuya'an. Yotsongi a na yi a kufuda kukotso ulinga wa m mali tsu na i gitai u da. Nekei a katsumu ki ili i na yi n i da. <sup>12</sup> I ciga baci i ya'an neke, kata i kebece ko nini dai kunele ku nu ki ba. Kashile ka ciga ta i neke a katsumu ki ili i na yi n i da, amma i neke i na i kpa'dai kuya'an n i da ba.

<sup>13</sup> N ciga i neke kau ali aza o yoku a pana uyo'o kata ada tamkpamu i so'o atakaci n ili kenu i na yo okpoi da ba. N ciga ta ili i ya'an derere adama a yaba dem vu na wi punu a katsumu. <sup>14</sup> Gogo na nahannai yi ta n ili n abundai. Ili i na yi n i da yi ta a kubanka aza a na a nambai kata megeshe a ciya baci kau e yeve a banka da i namba baci, kata ili dem yo okpo derere. <sup>15</sup> Katagarda ka Cida ka danai, "Vuza na u bolongi kau, i da i barakpa ba. Vuza na u bolongi kenu, u namba ili ba." †

### Taitu n aja'a a ni

<sup>16</sup> N cikpa ta Kashile a na u zuwai Taitu u ciga da tsu na mpa n cigai da. <sup>17</sup> Taitu wu ushuku ta kuya'an ili i na tsu danai ni u ya'an. U ciga ta kau u bana wa da, ali kafu tsu dana yi u bana. <sup>18</sup> Ci ta a kusuku yi kobolo n vuza tsu, vuza na alisa a aza o Kutoni raka a cikpai adama a tsugbashi ci ni a ayin a na u danai uma Arabali a Singai. <sup>19</sup> Alisa a aza o Kutoni kakau a zagba yi ta u bana n atsu a ubuta u kuneke ikebe i nam pa. Ci ta a kuya'an tsugbashi tsu nam pa adama a na ci neke Vuzagbayin tsugbayin, kata kpamu tsu yotsongu a na mayun da ci cigai kubanka.

<sup>20</sup> Nannai da da ci ciga vuza u ciya tsu n unushi adama e kunele ka abundai ku nam pa ba. <sup>21</sup> Amma atsu ci ciga ta ci ya'an ili i na Vuzagbayin u kupana uyo'o ali n uma feu.

<sup>22</sup> Ci ta kpamu a kusuku vuma vi yoku kobolo n uma e re a nan lo a. Vuma vu nam pa ayin tutu wi ta ufobushi adama a na u banka. U ya'an ka tsu ta de nannai a uye kakau n abundai, u doku ta kpamu u ciga kubanka gogo na kau, adama a na wu ushuku kau n ada. <sup>23</sup> Vuza na baci we ecei ukuna u Taitu, danai vuza nan lo, wi ta ulinga nu mpa adama a na tsu banka da. Alisa a aza o Kutoni a da feu a suki uma e re a nam pa a kubana wa da, da e nekei Kishi tsugbayin. <sup>24</sup> Yotsongi

le ucigi u da, adama a na alisa a aza o Kutoni a ciya e yeve a na ci ya'in derere a ayin a na ci m mazanga adama a da.

### Ikebe adama aza a na a nambai

<sup>9</sup> Me ene ugalin u na wi punu n danaka da adama a ukuna wi ikebe i na i fobusoi kuneke uma a Kashile ba. <sup>2</sup> N yeve ta i ciga ta kubanka. Mi ta a mazanga adama a ukuna u nan lo, n gita ta de kudana uma a Makidoniya uteku u na ada aza a Akataya yi de ufobushi adama a na i neke ali balu. Adama a na i cikala ta kuneke da ta na u zuwai ele vi yoku n abundai a ciga feu kuneke.

<sup>3</sup> Amma mi ta a kusuku aza a tsu a nam pa a kubana wa da adama a na kadanshi ka tsu ukuna u da ko okpo gbani ba. N ciga ta i yongo ufobushi, adama a na n dana ta de yi ta a kuya'an nannai. <sup>4</sup> Mi ta a kupana wono, kata ada feu i pana wono, aza o yoku a na e nekei adu a Makidoniya a tawa baci na nu mpa, da ci cinai da babu na i fobusoi wana dai ta na n dana le ukuna dem! <sup>5</sup> Me enei u kula'a ta n kuga'an n suku baci aza a tsu a nam pa a wala kelime ka va adama a na e yeve ko kunele ku na i ya'in uzuwakpani i fobuso ta de ku da. Na lo va u kuyotsongu ta a na i nekei adama a na i ciga ta, wi adama a na n gutsakai da i neke ba.

<sup>6</sup> Cibai vuza na u cali kenu, wi ta feu a kukya'a kenu. Vuza na u cali n abundai, wi ta a kukya'a n abundai feu. <sup>7</sup> Yaba dem vu da u sheshe n kaci ka ni ko yain dai u kuneke. Kudu ka nu ki baci dakaka a ubuta u kuneke wa, kata vi neke ba. Ve ene baci i ta a kugutsaka wu, kata vi neke feu ba. Adama a na Kashile ka la'a ta n kuciga vuza u ci neke m mazanga a kudu ka ni. <sup>8</sup> Kashile ki ta a kufuda kuneke wu unasingai u na u lali i na vu nambai. Kata ayin tutu vi yongo n ili n abundai, ali vi ciya i yawa wu kata kpamu vi neke adama a ulinga u singai dem. <sup>9</sup> Katagarda ka Cida ka danai:

"E ci neke ta aza a unambi kunele ku le n ekiye e re, kata usubi u le u yongo a kuya'an ili i na i galin ali a kubana a uteku." ††

<sup>10</sup> Adama a na Kashile ka'a vuza na u ci neke acimbi icu'u, kata kpamu u neke ilikulya'a. Wi ta o kudoku da ili i na yi n i da, i tono baci kasingai adama a na i fuda i doku i nele aza a na a nambai. <sup>11</sup> Wi ta a kuzuwa da i ya'an n uciyi wi ili dem adama a na i fuda i nele uma n ekiye e re. Kata uma n abundai a cikpa Kashile a ayin a na tsu bankai n kunele ku da.

<sup>12</sup> Tsugbashi tsu na yi a kuya'an na adama a na ci neke uma a Kashile ili i na a nambai da koci ba, amma ci ta kpamu a kuzuwa le a la'a n kucikpa Kashile. <sup>13</sup> Yi ta e kuneke Kashile tsugbayin adama a na i fudai i nekei n ekiye e re. I neke ta adu n akaka a Kirisiti Kishi, da i tonoi a da ana i nekei uma a Kashile n ekiye e re kobolo n aza a na a buwai. <sup>14</sup> Gogo na i ta a kavasa adama a da, ali da a cigai da, adama a kasingai ka na Kashile ka ya'in e ekiye a da. <sup>15</sup> Ci cikpai Kashile adama e kunele ku gbayin ku nam pa.

† 8:15 Kut. 16:18.

†† 9:9 Ishp. 112:9.

### Bulusu u danai ulinga u ni

**10** Mpa Bulusu, mi tã o kufolono dã n usubi kobolo n kasingai kã Kishi. Uma o yoku a danai mi baci kobolo n ađã n tsu gajarakpa ba, amma mi baci lo kobolo n ađã ba, n tsu dansuka tã kãu. <sup>2</sup> N tãwã baci kpamu kene dã, n yeve tã n kuzuwa tã usudukpi kãu wa aza a na e ci sheshe ci tã o kutono ukuna wa aduniyan. N ciga i zuwa mu n takacika dã nannai ba.

<sup>3</sup> Ci tã o kuyongo a aduniyan, amma ațsu ci ya'an kuvon tsu na uma a aduniyan a ci ya'an ba. <sup>4</sup> Yunatsu i na ațsu ci ci ya'ananku kuvon, kau da yi n i na aduniyan a ci ya'ananka. Yunatsu i tsu yi tã n utsura a ubutã u Kãshile uteku u na i kuna ubutã wi idãshi yu utsura kakau u vurala vu tsu. <sup>5</sup> Ațsu tsu una tã kanaanai kobolo n ađã dem a na a kufuda kusankã vuma kuyeve Kãshile. Tsu langasã tã kusheshe ku kugoyi ku na ki punu a ađu a uma da tsu zuwai le a panaka Kishi. <sup>6</sup> I yotsongu baci i kotso a na i panakai Kishi mayin, ci tã o kufobuso adama a na tsu takacika yaba dem vu na u iwain kupana.

<sup>7</sup> Yi tã a kinda ili i na așhi i a kufuda kene koci. I ciba a na ațsu aza a Kishi a da n derere n tsa aza a na a tsu dansa n ađã ele feu aza a Kishi a da. <sup>8</sup> Mayun da tsu dansa kãu n ađã adama a ukuna wu utsura u na Vuzagbayin u nekei tsu tsu bankã dã, amma adama a na tsu takacika dã ba. Amma m pana wono adama a ili i nam pa ba.

<sup>9</sup> N danaka dã baci de dem, n ciga i sheshe mi tã e kuneke dã wovon ba. <sup>10</sup> Uma o yoku a danai, "Atagarda a akaka kakau a Bulusu i tã n utsura kobolo n ugalin u kupana, amma ayin a na wi n ațsu, u zaza ba. Kadan-shi ka na kã utã i a unã u ni ka makara ka'a ba." <sup>11</sup> U galan tã e yeve ili i nam pa: Ci de kobolo n ađã gogo na ba, i da da i zuwai da tsu dansai ili i nam pa a atagarda a akaka. Amma ayin a na baci ci de kobolo n ađã, ci tã o kuyotsongu dã utsura wa derere n tsu na tso kuyotsongu a ubutã wa akaka a tsu.

<sup>12</sup> Ațsu tsu kalwan kuntsukpa kãci kã tsu n aza a na a tsu dana ele a la'a tã n kugalan ba. A ci inda tã kãci ke le kãtã a ya'an uye u kagisamkpațsu u le, da gisanki kãci ke le n u da. Kãtã a ya'ananka kãci ke le afada tsu na nwalu n le mi. Na va u yotsongu tã a na a kpađãi kuyeve ili.

<sup>13</sup> Amma ațsu tsa kuya'an ađã n ili i na yi pulai a ulinga u na Kãshile kã suki tsu ci ya'an ba. Ci tã a kuya'an ađã koci n ulinga u na Kãshile kã suki tsu ci ya'an, ađã va ta punu feu yi a ubutã wu ulinga wa. <sup>14</sup> Ci a kuya'an ađã a ulami ba. Yevei, ațsu da tsu gitãi kutukã dã n Arabali a Singai a ukuna u Kirisiti Kishi.

<sup>15</sup> Ci ya'an ađã adama a ili i na uma o yoku a ya'in ba, adan-shi tsu kucikpa tã ci ya'an ili i nan lo ya n kãci kã tsu. Tsu kucikpa tã ci kede ađã adama a na uneki u kãdu u dã u gbonguro kãtã kpamu ulinga u tsu wã dã u lya'a kelime kãu. <sup>16</sup> Ci ciga tã tsu bana tsu dana Arabali a Singai a ubutã u na wi da'in. Ci ciga ci ya'an ađã adama a ulinga u na uma o yoku a ya'in de a ubutã u le ba. <sup>17</sup> Katagarda ka Cida ka danai, "Vi ciga

baci vi ya'an ađã, ya'an a da adama a ili i na Vuzav-agudu u ya'in." †

<sup>18</sup> Vuza na u cikpai kãci kã ni u kuciya ucikpi u mayun ba. Amma ayin a na baci Vuzavagudu u zagbai vuza, vuma vu nan lo wi tã ta na a kuciya ucikpi u mayun.

### Bulusu n azusuki a a'luwa

**11** N tsulau ci kenu tsu va dem n yeve tã ve kureme tã kãdu nu mpa. E, n folono wu tã vi reme kãdu nu mpa. <sup>2</sup> Ili i bura mu tã n ađã uteku u na kpamu Kãshile ili i burai ni n ađã. Yi tã an mekere ma na me yevei vali ba, da n ya'anankai ni uzuwakpani u na wo olo vali vi te koci, ayi da ta na Kishi a kãci kã ni. <sup>3</sup> Amma gogo na mi tã a kupana wovon ta lo a tãwã a puwankã n ađu a dã adama a na i kãsakpa kutono Kishi m mayun kobolo n kãdu ka cida, tsu na koko kã yãnsai Hawat n ugboji u gbani-gbani u ni. <sup>4</sup> Tsu dana dã tã ukuna u Yesu, da i ciyã Ayinviki a Kãshile, da yi isai akaka a tsu. Amma da i kãsakpai uma o yoku a danai dã ili i yoku kau yu ukuna u Yesu. Gogo na yi tã ufobushi adama a na yi isa ayinviki o yoku kau kobolo kpamu n akaka o yoku.

<sup>5</sup> Aza a na e ci deke kãci ke le "azusuki a gbagba'in" n sheshe a na a la'i mu ba. <sup>6</sup> U galan ba mi a kufuda kuya'an kadanshi mayin ci le ba, amma n yeve tã ili i na mi a kudansa. Ci yotsongu dã tã de ili i nam pa hawun a uye kakau dem.

<sup>7</sup> N zuwa dã i tsupa mu adama a Arabali a Singai a na n danai dã ba. N goyo tã kãci kã va da n nekei dã tsugbayin. Nannai va n nusa tã? <sup>8</sup> Wi tã adan-shi uboki u da mi a kuya'an ana mi isai ikebe a'isã a aza o Kutoni kakau ciyã m bankã dã koci, adama a na n ya'ananka dã tsugbashi. <sup>9</sup> Ayin a na mi kobolo n ađã n namba baci ili, n ce ece ađã i bankã mu ba. Aza a tsu a na a utã i a Makidoniya da a yawai de e ne'e mu tã ili rakã i na n cigai. N sa'wa kufolono dã i bankã mu ba, mi ta na a kuya'an feu ba. <sup>10</sup> Babu vuza na u kutã a idika i Akataya kãtã u sankã mu kudansa ukuna u nan lo kãu. N dansa tã ili i nam pa m mayun u Kirisiti Kishi a kãdu kã va.

<sup>11</sup> Ana n dansai n ciga mo o'uso dã ba, da da m kpađãi kuciga dã? A'ã! Kãshile ke yeve tã a na n cigai dã!

<sup>12</sup> Mi tã a kulya'a kelime n kuya'an ili i na mi a kuya'an gogo na, adama a na n ciga tã n sankã uma a nan lo kuciya uye u na a kuya'ananka ađã. I tã a kuciga a dana ulinga u na i a kuya'ananka ađã a u te u da n ulinga u tsu. <sup>13</sup> Uma a nam pa a azusuki a a'luwa a da. A ci ya'an tã a'luwa adama a ulinga u na i a kuya'an, kãtã o bonoko kãci ke le adama a na o yotso azusuki a mayun a Kirisiti Kishi. <sup>14</sup> Amma ili i mereve i da wã va ba, adama a na Kalijaniț feu u tsu bonoko tã kãci kã ni adama a na u ciyã u yotso kalingata ka kutashi. <sup>15</sup> Ili i mereve i da wã tsu ba, a na agbashi a Malyali feu o tsu bonoko kãci ke le adama a na o yotso agbashi a na a ci ya'an ulinga u singai. Amma a kanna ku uteku, i tã a kuciya atakaci derere a ili i na a ya'in.

† 10:17 Ir. 9:24.

### Bulusu u ya'in kadanshi ka atakaci a ni

<sup>16</sup> N dana dā kpamu: Kāṭā vuza we ene mu an kalau ba. Amma i sheshe baci nannai, to, panakai mu, tsu na i kupanaka kalau, ayin a na feu mi a kuya'an arādi kenu. <sup>17</sup> Ayin a na baci mi a kucikpa kaci kā vā tsu nan lo, mi a kuya'an kadanshi tsu na Vuzagbayin u tsu dansa ba, amma tsu na kalau ka tsu dansa. <sup>18</sup> Uma n aḅundāi i tā a kuya'an kadanshi kā arādi adama a ili i na a ya'in punu a aduniyan. Mi tā feu a kuya'an nannai. <sup>19</sup> Adā na i danai yi tā n ugboji, yi a kupana uyo'o u kupanaka alau! <sup>20</sup> Ali aḍā e kureme aḍu n aza a na o bonokoi dā agbashi e le. Adā kpamu e kureme aḍu n aza a na a kulya'a dā, ko aza a na i a kuyansā dā. Ali aḍā e kureme aḍu n aza a na a ci dika kaci ke le a la'a dā tā, ko aza a na a tsu basasa dā. <sup>21</sup> M pana tā wono ana n danai utsura u kuyongo u tsu u yawa u nan lo ba.

I baci a kufuda kuya'an arādi, mpa n kuya'an tā feu, amma nannai va tsulau tsu dā. <sup>22</sup> A danai ele va Umaci wi Ibrahim u dā, ko? Mpa feu vuza vu Umaci wi Ibrahim u dā. Ele aza a Israila a dā? Mpa feu vuza vi Israila dā mi. Ele ntsukaya mi Ibrahim n dā i? Mpa feu ma dā mi. <sup>23</sup> Agbashi a Kishi a dā i? Tsulau tsu dā mu ana n ya'in kadanshi tsu nam pa, amma n la'a le tā a kuya'an ka yi tsugbashi. N la'a le tā a kuya'an ulinga kāu. A zuwa mu tā ugbashi ayin tutu u la'i tsu na ele feu a ya'in ugbashi wa. Ulapi u na n so'i u la'a tā u le n aḅundāi. Ayin n aḅundāi n ci ya'an tā adanshi mi tā a kukuwā. <sup>24</sup> Ayahuda a fabai mu ali kamankupa n kuci m mashauri. † A ya'an tā nannai va ali kutawun. <sup>25</sup> Aza o Roma a lapai mu n alangu. A ya'an ka mu tā nannai ali kutatsu. Kute a varai mu adama a na a una mu. Mpa a nwalu a kpantsu dā ku bosoi eshere-eshere. Nannai u ya'an tā ali kutatsu. Da ta na n taḍukpāi a mini n gitāi n kulivi sai a na kpamu kulivi ku yoku ku bonoi. <sup>26</sup> Ayin a na mi a nwalu n aḅundāi, n so'o tā atakaci ali devu n kukuwā adama a nyeneke n na n uwai m mini, kobolo n oboki a yunatsu. N uwa tā a katumā ka atakaci adama a uma a vā, Ayahuda, kobolo kpamu n adama a Azākayimbi. N yongo tā o kuso'o atakaci punu a likuci i gbagba'in, na de a kakamba, m punu kpamu a mala. N yongo tā kpamu a katsumā ka atakaci adama a uma a na a danai ele aza o Kutoni a dā, ashe ta na ba. <sup>27</sup> N ya'an tā ulinga kāu ali mo o'oi, ayin n aḅundāi n nambai alavu. N yongo tā a kupana kambulu n kakuli dem, n yongo tā babu ilikulya'a ayin n aḅundāi. N ci yongo tā kpamu a kupana utāni adama a na ntogu n yawa mu ba. <sup>28</sup> N kudoku tā kpamu nahannai, n ci ya'an tā adanshi n dika tā amiki a kaci kā vā ayin tutu adama a uteku u na ili i burai mu n a'lisā a aza o Kutoni kakau rākā. <sup>29</sup> Aza o yoku ikyamba i kuwā le baci, mpa feu i kuwā mu tā. Ko kenu kādū kā vā kā dāsāngu ba, a ayin a na baci a yansāi vuza adama a na u ya'an unushi.

† A ayin a cau a faba baci vuza ali macaka amangere, wi tā a kukuwā. Amma dā a fabai ni ali kamankupa n kuci adama a na u ba'la yi kāu amma u kuwā ba.

<sup>30</sup> Mi baci a kucikpa kaci kā vā, mi tā a kuya'an nannai adama a ili i na i yotsongi a na ikyamba i vā i kuwāi.

<sup>31</sup> Kāshile ke yeve tā a'uwa dā mu ba. Ayi Kāshile ka'a n Dada vu Vuzagbayin Yesu Kirisiti Kishi, i tā ta na a kucikpa yi ali ayin a babu uteku. <sup>32</sup> Ayin a na mi ishi a Dimaska, gomuna (vuza na Mogono Arita u zuwai) u cigai kukānā mu, dā u zuwai aza a kindi a likuci ya rākā. <sup>33</sup> Amma a'jā'ā a vā o zorukpoi mu n katusu a mabana punu a mashilya mā likuci ma. Nannai dā n faṭaṭ-sāi e ekiye o gomuna.

### Vuzagbayin u tawāi u Bulusu tsalatani

**12** U ga'an tā n ya'an arādi. Babu ili i na vuza u kuciya n a dā, amma ya'an n ya'an arādi adama a tsalatani n kene kakau ku na Vuzagbayin u yotsongi mu. <sup>2</sup> Ayā kupa n a nashi a na a lazai, Kāshile ka dika vuma vi yoku vuza na wi o kutono Kishi u bankai ni gaḍi dundu'un a Kāshile. N yeve ba, ko ikyamba i ni i dā i ya'in nwalu ma, ko ayinviki a ni a dā koci, amma Kāshile ke yeve tā. <sup>34</sup> N doku tā kpamu n dansa, n yeve tā a dika tā vuma vu nam pa a kubana a ubutā u kuvuka a Kāshile. N yeve ba, ko mayun dā ikyamba i ni i banai gaḍi ko ayinviki a ni a dā koci a banai, amma Kāshile ke yeve tā. U panai ili u fuda ta na u dansa uku-na u le e keteshe ba, kobolo n ili i na Kāshile kā kpaḍai kukasakpa vuza u dansa.

<sup>5</sup> Mi tā a kuya'an arādi adama a vuma vu nan lo, amma mi a kuya'an arādi adama a kaci kā vā ba, sai ili i na i yotsongi tsu na ikyamba i vā i kuwāi. <sup>6</sup> Amma mi ishi baci n ciga n ya'an arādi adama a kaci kā vā, mi a kuya'an tsulau ba, adama a na mi tā a kudansa ili i na yi i mayun. Amma ma kuya'an arādi adama a kaci kā vā ba. N ciga uma e neke mu tsugbayin ali tsu la'a ili i na a kpaḍai kene mu a kuya'an dā kpamu n dansai ba.

<sup>7</sup> Amma u ga'an n ya'an arādi kāu adama a ili i mereve i na Kāshile ko yotsongi mu ba. I dāda i zuwai dā u nekei mu mbāla n yoku n na n so'o atakaci, tsu na kawana ka tsu sapa vuza a ikyamba. Wi tā adanshi kalingata ka Malya'i ka ciga mu tā n so'o atakaci, kātā kpamu u sanka mu kuya'an arādi. <sup>8</sup> N folonoi Vuzagbayin ali kutatsu u takpaka mu atakaci a. <sup>9</sup> Amma dā u danai mu, "Kasingai kā vā ka yawa wu tā. Ayin a na baci ikyamba i nu i kpaḍai kutsurakpa, utsura u vā wi tā a kokpo utsura u nu kāu." Gogo na mi tā a māzāngā adama a na n ya'an arādi n ukpaḍi u kutsurakpa u vā, adama a na utsura u Kirisiti Kishi u ya'an ulinga wā vā. <sup>10</sup> Adama a uga'in u Kishi u dā baci, m pana tā uyo'o a ayin a na n nambai utsura. Mi tā a kupana uyo'o uma a shika mu baci. Mi tā a kupana māzāngā n namba baci ili. N kupana tā kpamu uyo'o uma a takacika mu baci, ko ayin a na n so'i atakaci. Ayin a na baci dem m panai atakaci a yoku rākā, mi tā a kupana māzāngā kobolo n uga'in u Kishi. Ta nannai adama a na a ayin a na ikyamba i vā i kuwāi dāda ayin a na mi n utsura.

## Bulusu wi t̄a a kuciga aza o Korintiya

<sup>11</sup> N yongo t̄a a kuya'an kadanshi an kalau, amma aḍaḍa ḍa i zuwai mu kokpo nannai. Aḍaḍa ḍa i ga'in i dansa ukuna u singai adama a va. Ko mpa mi baci ili ba, aza a na a danai ele ḍa "azusuki a gbagba'in" a la'a mu bi'i ba. <sup>12</sup> Ayin a na mi ishi kobolo n aḍaḍa, n kaṅa t̄a kaḍu ḍa n ya'in ulinga wu utsura n urotu n ili i na i tsu zuwa uma a kaṅa mereve, tsu na vuzavusuki vu mayun u ci ya'an. <sup>13</sup> Ta i ciyāi ili dem uteku u na a'lisā a aza o Kutoni kakau a ciyāi. Ili i te i ḍa koci yi kau: M bonoko kaḍi ka va amiki a kubana wa ḍa ba. Adama a nam pa, cinukpakai mu!

<sup>14</sup> N fobuso t̄a adama a na n t̄awa me ene ḍa tatsu. Amma ali n gogo na n ciga n zuwaka kaḍi ka va amiki a kubana wa ḍa ba. Aḍaḍa ḍa n cigai, ikebe i ḍa i ḍa n cigai ba. U ga'an muku n zuwasa ikebe a maḍiki mu ulyopi adama a na a ciyāi ili i na a kubankā isheku i le ba. Ta nannai ba! Isheku i ḍaḍa i tsu lanā muku n le. <sup>15</sup> Mi t̄a m maṅaṅa adama a na n neke ḍa ili dem i na mi n i ḍa rakā, ali n kaḍi ka va dem. I kujebe t̄a ucigi u na yi a kuya'an ka mu adama a na ucigi u na mpa n ya'ankai ḍa u la'i n aḅundai?

<sup>16</sup> Aḍaḍa vi yoku yu ushuku t̄a a na m kpaḍai kuneke ḍa amiki. Amma e sheshe t̄a ugboji u ḍa n ya'ankai le, n dansai a'luwa adama a na ma aza ḍa. <sup>17</sup> A kaṅsumā ka uma a na n suki wa ḍa, vuza te vi le u sa'wa t̄a kudoro ḍa? <sup>18</sup> N folono t̄a Taitu u bana wa ḍa, ḍa kpmu n suki vuza vu Kutoni vi yoku kobolo n ayi. Amma ayi u doru ḍa ba. I yeve t̄a a na Taitu nu mpa ci t̄a a kuya'an ili i te, kaḍu kpmu ke te ka'a tsu.

<sup>19</sup> U ga'an ba i sheshe t̄a ci t̄a a kudansa ili i nam pa ya adama a na ci yotsongu a na ci ya'in derere. Ta nannai ba. Tsu dansa t̄a uteku u na Kirisiti Kishi u kuciga tsu dansa e kelime ka Kāshile. Aḍaḍa aḅa'la a tsu a ḍa yi, ili i na baci ci ya'in dem ci ya'an t̄a i ḍa adama a na i gbama kau. <sup>20</sup> Mi t̄a a kupana wovon a ayin a na baci n t̄awai kene ḍa, kaṅa idashi i ḍa i kpaḍa kuyokpo mu. Adama a nannai yi a kupana uyo'o nu mpa ba. M pana t̄a wovon u na n kucina ḍa a kanananai, ko e cishela adama a ili i na uma i n i ḍa. Ḍa kpmu mi a kupana wovon yi a kushita adama a wupa, ko yi a kuciga ili dem i ya'an i ḍa. M pana t̄a wovon a na yi kpmu a kudansa ili i gbani-gbani adama a uma, ali ḍa yi kpmu a kuya'an kuyun. M pana t̄a wovon a na yi a kuya'an aḅaḍi, ḍa kpmu yi o kuyongo n wuma u kavama babu kutono uye u te. <sup>21</sup> E, wovon u kaṅa mu t̄a adama a ayin a na baci n t̄awai, Kāshile ki t̄a o kudoku ko bonoko mu kenu kpmu adama a ḍa. Kaṅa n shika adama a uma a na a ya'in de unushi ḍa a kpaḍai kukaṅakpa kuya'an ku kavama, n tsugbani, kobolo n ili i wono.

## Bulusu u kotso t̄a kuya'an odoki a ni

<sup>13</sup> Mi t̄a a kutawa wa ḍa a utawi u tatsu. Katagarda ka Cida ka danai, "U ga'an t̄a ngan n re ko n tatsu a ushuku nu nsata ma mayun ḍa." <sup>12</sup> Ayin a na mi ishi n aḍaḍa a utawi u ire, n dansuka t̄a aza a na ishi a kuya'an unushi. An mi da'in na n kuya'an t̄a kadanshi ka ni kpmu: Kanna ka na baci n doku n t̄awai, babu vuza na u kusula atakaci a.

<sup>3</sup> Mi t̄a o kuyotsongu ḍa a na Kirisiti Kishi ḍa wi a kuya'an kadanshi a ubuta u va. Ayin a na baci u ya'in ulinga wa ḍa, utsura u ni wi e kujebe ba, amma wi t̄a a kushana derere. <sup>4</sup> Ikyamba i ni yo okpo t̄a babu utsura a ayin a na a unai ni a maḍanga ma atakaci, amma wi t̄a n wuma gogo na adama a utsura u Kāshile. Ikyamba i tsu yi n utsura ba, tsu na Kirisiti Kishi wi ishi. Amma yi t̄a e kene a na ci o kuyongo n wuma adama a utsura u Kāshile, tsu na Kishi u ci ya'an.

<sup>5</sup> Indai kaḍi ka ḍa mayin. Kondoi kaḍi ka ḍa adama a na ye ene ko i buwa t̄a a kubana ili i na i nekei aḍu a. I yeve baci a na Yesu Kirisiti Kishi wi n aḍaḍa ba, i yikpa t̄a kukondo ka. <sup>6</sup> Amma n zuwa t̄a apa'la yi t̄a e kene uteku u na aṅtsu a kaḍi ka tsu tsu kpaḍai kuyikpa kukondo ka.

<sup>7</sup> Ci ya'in avasa u Kāshile adama a na kaṅa i ya'an ili i gbani-gbani ba. Ci ya'an kavasa ka nannai adama a na uma e ene tsu lapula t̄a kaḍi ka tsu ba, amma adama a na i ya'an ili i na i ga'in, ko u yotso baci adanshi aṅtsu ci yikpa t̄a. <sup>8</sup> Ili i na tsa kuya'an i ḍaḍa tsu zuwa ili i mayun i lya'a kelime. Tsa kuya'an ili i na i kusankā kulya'a kelime ba. <sup>9</sup> Ko uma e ene tsu baci adanshi ci n utsura ba, ci ya'an t̄a maṅaṅa a na aḍa yi n utsura. Avasa a tsu a ḍa, i bono tsu na yi ishi i tsurakpa derere. <sup>10</sup> Mi t̄a a kudanaka ḍa ili i nam pa kafu ayin a na n kuyawa. Nannai ḍa n kukpaḍa kubangu ḍa n wali a ayin a na baci n dansai n utsura u na Vuzagbayin u nekei mu. U neke mu t̄a utsura u nam pa, adama a na m bankā ḍa, amma adama a na mu una ḍa ba.

## Ikyashi yu ukocishi

<sup>11</sup> Gogo na uma a va, mi t̄a o kukotso akaka a nam pa. N danai ḍa: Ya'in maṅaṅa! Saba'i kuyongo ku ḍa. Zukai n ili i na n danai ḍa. Yongoi kobolo n kaḍu ke te. I yongo kobolo m maṅaṅa. Kaṅa Kāshile ku ucigi m maṅaṅa ko yongo n aḍa.

<sup>12</sup> Kyasaṅai n ucigi wa aza o Kutoni. <sup>13</sup> Aza o Kutoni a na i na rakā i t̄a e kuyasa ḍa.

<sup>14</sup> Ya'an kasingai ka Vuzagbayin Yesu Kirisiti Kishi, n ucigi u Kāshile, n kobolo ka Ayinviki a Kāshile o yongo kobolo n aḍa dem.

# Galatiya

## Ukuna u katagarda ka nam pa

Bulusu u danai akaka a nam pa a kubana wa Aza o Kutoni a na i a Galatiya. Galatiya ubon u da, likuci yi ta punu kakau a ubon u nan lo. Bulusu u danai akaka a nam pa a kubana wa alisa raka. Bulusu u sa'wa ta kuya'an nwalu a ukambu u nan lo, wi ta n aja'la aza o Kutoni de. Amma aza o yoku de a danai Bulusu vuzavusuki vu mayun da ba.

Bulusu u danakai uma a adama a na u yotsongu le a na ayi vuzavusuki vu mayun da wi. Ana u kotsoi kudansa ukuna u nan lo, u pi'isakai le u danai a ciya ta wishi a uye u mayun ayin a na e nekei adu n Kishi. Uye u kutono wilā wi a kutuka n wishi u mayun ba. U yotsongi le u danai, i ta a kufuda kutono uye u singai u Kashile babu kadama ko yoku, kata ta na a ciganai mayun.

Ili raka i na Bulusu u dansai adama a aza a Galatiya mayun i da yi feu wa Aza o Kutoni anana. Ci ta n kabanga raka vu tsu tsu tonon Kashile mayin, a ubuta wu uneki u kadu. Wilā wi ta a kufuda kubanka tsu ci yeve uteku u na tso kuyongo, amma uneki u kadu u da koci u kufuda kubolongu tsu a ubuta u te n Kishi kata u tuka tsu n wishi.

## Ili i na yi punu udariki a katagarda ka nam pa

1. Kubayuwā
2. Kashile ka zagbai Bulusu wo okpo vuzavusuki
3. Bulusu u dansai adama a na u banka akaka a ni
4. Uneki u kadu u da koci u kisa vuma
5. Ayinviki a Kashile o tonon ada
6. Ikyashi yu ukocishi

### Kubayuwā

**1** <sup>1-2</sup> Mpa da Bulusu, mi ta a kudana akaka a nam pa a kubana wa aza o Kutoni kakau a na i a idika i Galatiya. Mpa vuzavusuki da. Vuza da u zagbai mu mo okpo nannai ba. Kabundai ka uma ka ta na feu ka ya'in nannai ba. Amma Yesu Kirisiti Kishi a kaci ka ni da u zagbai mu. U ya'an ta nannai kobolo n Kashile Dada, vuza na u dengusai Yesu a kasaun. Uma a tsu a na i na raka kobolo nu mpa ci ta a kusu'uku da ikyashi.

<sup>3</sup> Ya'an Kashile Esheku n Vuzagbayin Yesu Kishi u ya'anaka da kasingai kata u neke da matana. <sup>4</sup> Yesu Kishi u kuwai adama a unushi u tsu, uteku u na Kashile Esheku a tsu e sheshei, kata u ciya wi isa tsu a ubuta wa aduniyan a gbani-gbani a nam pa a ubuta u na ci o kuyongo gogo na. <sup>5</sup> I dada i zuwai da tsugbayin raka tso okpoi tsu Kashile a ayin raka babu uteku. Ta nannai.

### Arabali a Singai a nam pa koci

<sup>6</sup> N ya'an ta mereve ka a na yi a kushirikpaka Kashile kucina gogo'o lo. U zagba da ta adama a kasingai ka Kirisiti Kishi. Amma da gogo na yi o kutono akaka o yoku kau. <sup>7</sup> Mayun da, akaka o yoku i lo a na i tsa Arabali a Singai ba, amma uma o yoku i ta lo a na i a kugbandarasa da. A ciga ta a saba'a Arabali a Singai

adama a Kishi o okpo ili i yoku kau. <sup>8</sup> Ya'an Kashile ka zuwa unā u wuya u yaba dem vu na u ya'in kadanshi ko yoku kau n akaka a na tsu dansai a kubana wa da! Kashile ka ya'an nannai, ko atsu a kaci ka tsu da baci ci n akaka o yoku kau, ko kalingata ka'a baci ku utai gadi n akaka o yoku kau. <sup>9</sup> N dansa ta de ka'a, n kudoku ta ma dansa kpamu ka'a: Vuza yoku u dansa baci akaka o yoku kau n a na yi isai a ugiti, ya'an unā u wuya u Kashile u kana vuma vu nan lo.

<sup>10</sup> Mi a kugbagbala adama a na uma a pana uyo'o ba. N ciga ta Kashile ka pana uyo'o. I sheshe ta mi ta a kugbagbala adama a na n zuwa uma a ciga mu? Mi baci a kuya'an nannai, mi o kokpo kagbashi ka Kishi ba.

### Kashile ke dekei Bulusu

<sup>11</sup> Uma a va, n ciga ta i yeve a na Arabali a Singai a na n danai da ili i da i na uma a ya'in ba. <sup>12</sup> N ciya a da a ubuta u uma ba. Vuza wi lo u yotsongushi mu a da ba. Yesu Kishi da u yotsongi mu kuyotsongusu ku nam pa.

<sup>13</sup> I yeve ta uteku u na mi ishi a ayin a na mi o kutono uye wa Ayahuda. N takacika ta aza o Kutoni a Kashile da n gbagbalai adama a na mu una le. <sup>14</sup> Ayahuda i ta lo a na i ushan u va, amma n la'a le ta n abundai o kutono wilā wi ikaya i va. Mi ta m mali n ya'an nannai.

<sup>15</sup> Amma ko kafu na a matsa mu, Kāshile ka zagba mu t̄a de. U ya'an t̄a nannai adama a kasingai k̄a ni. <sup>16</sup> Da ayin a yawai ana u yotsongi Maku mā ni w̄a v̄a adama a na n ya'an kadanshi k̄a ni wa Azākayimbi. A ayin a nan lo ko vuza me ece u ya'an mu odoki ba. <sup>17</sup> M bana a Urishelima adama a na n gasa n aza a na o okpoi azusuki kafu mpa mo okpo vuzavusuki ba. Ili i na n ya'in a ayin a nan lo i dāda, m banai Alaraba da n yongoi de ayin ukeci. Da m bonoi a Dimaska. <sup>18</sup> Aya a tatsu a lazai, da m banai a Urishelima adama a na me ene Biturusu, da n yongoi de ali ayin gendu. <sup>19</sup> Me ene t̄a feu Yakubu, vangu vu Vuzagbayin, amma a ayin a nan lo a me ene azusuki a na a buwai va ba. <sup>20</sup> N kucina t̄a n Kāshile, a'uwa a da mi a kudansa ba. <sup>21</sup> Ayin kenu a lazai, da n ya'in nwalu a kubana a ubon u Siriya n ubon u Silisiya feu. <sup>22</sup> A ayin a nan lo aza o Kutoni a ubon u Yahuda a sa'wa kene mu ba. <sup>23</sup> A pana t̄a de kadanshi adama a v̄a koci a kudana: "Vuma vu nan lo dāda u tuk̄ai n atakaci w̄a tsu, da u gbagbalai adama a na u laṅgaṣa aza o Kutoni. Amma gogo na wi t̄a a kudana uma o tonon akaka a." <sup>24</sup> Da a cikpai Kāshile adama a v̄a.

#### Azusuki a ushuki m Bulusu

**2** Aya kupa n a nashi a lazai, da m bonoi a Urishelima, da Baranaba n Taitu a tawai kobolo nu mpa. <sup>2</sup> M bana t̄a de adama a na Kāshile ko yotsongu mu t̄a tsalatani u danai m bana. Mpa de n dansa t̄a n aza e kelime a aza o Kutoni koci a usokongi. N ciga t̄a ma zuwa le e yeve akaka a na mi a kudana Azākayimbi. N ciga t̄a o kondo akaka a v̄a. A ushuku baci n ili i na mi a kuya'an ba, ulinga u v̄a wi ishi t̄a o kokpo wasasa. <sup>3</sup> Ana kpamu a panai ili i na n danai, da a ushuki n i da. Taitu wi t̄a kobolo nu mpa a gutsa yi bili sai a kida yi kavaja ba, ko a na wi Vuzākayimbi. † <sup>4</sup> Aza o kutoni a a'uwa o yoku a uwa t̄a w̄a tsu n kabini. A uwa t̄a tsa aza a kasaka adama a na e yeve ukuna wu ubaruwi† u na Yesu Kirisiti Kishi u nekei tsu. A ciga t̄a kubonoko tsu agbashi. Uma a nan lo a zuwa t̄a ci ya'an kadanshi ku ukuna u kukida ka avaja.† <sup>5</sup> Amma ci neke aza o kutoni a a'uwa a nan lo uye ba, ko kenu. Ci ciga t̄a mayun a Arabali a Singai o yongo n aḍa. <sup>6</sup> (Aza e kelime a aza o Kutoni a nam pa a dika t̄a kaci ke le adanshi aza a usubi a da i, amma na lo ukuna u da w̄a v̄a ba. Yaba dem derere da wi u Kāshile.) Tsu nan lo kpamu, a saba'a Arabali a Singai a na n dansai ba. <sup>7</sup> E ene t̄a a na Kāshile ke nekei mu ulinga u kuya'anka Azākayimbi kadanshi ka Arabali a Singai, uteku u na u nekei Biturusu ulinga u kuya'anka Ayahuda kadanshi. <sup>8</sup> Kāshile ke neke t̄a Biturusu utsura u ya'an ulinga tsu vuzavusuki adama a Ayahuda. Tsu nan lo tsu da feu u nekei mu utsura n ya'an ulinga tsu vuzavusuki wa aza a na i Ayahuda ba. <sup>9</sup> Yakubu, m Biturusu, †† n Yahaya (aza a na yaba dem u yevei ele da azagbagba'in) e ene t̄a a na Kāshile ke

† Taitu vuza va Azākayimbi da, uma a nam pa a ci kida avaja ba. Amma Ayahuda a ci kida t̄a muku n ali dem avaja. Ili i mereve i da Bulusu u kpaḍai kudana a kida Taitu kavaja. †† A kaba'in ka nam pa

nekei mu kune'e ku gbayin ku nam pa, da a ushuki m Baranaba nu mpa tsa aza a ulinga kobolo n ele. O dokushi tsu ci lya'a kelime n kuya'anka Azākayimbi kadanshi, a ayin e te feu ele de a kuya'a kelime n ulinga u le n Ayahuda. <sup>10</sup> Ili i na a danai tsu ci ya'an koci i dāda ci ciba n aza a unambi, mpa ta na mi t̄a de m mali n ya'an nannai!

#### Bulusu u dansukai Biturusu

<sup>11</sup> Ayin o yoku ana Biturusu wi de a Antakiya, u ya'ansa t̄a ili i na n nambgai k̄a. Da mpa n dansukai ni adama a ili i nam pa e kelime ka aza o Kutoni. <sup>12</sup> Ili i na u ya'in i dāda na: Ana u yawai bili, u lya'asa t̄a n Azākayimbi a na i aza o Kutoni. Da Yakubu u suki aza o Kutoni a Ayahuda o yoku a Antakiya. Ana uma a nam pa a yawai, Biturusu u doku u lya'a ilikulya'a n Azākayimbi kpamu ba, adama a na wi t̄a o wovon wi ili i na uma a nam pa a kudana adama a ni. <sup>13</sup> Da aza o Kutoni a Ayahuda a na a buwai o tonoi ni feu a ubuta u kuya'an kapalakashi nannai, ali da Baranaba u gitai kutono le a ubuta u kuya'an ili i wuya i nam pa.

<sup>14</sup> Ana me enei i o kutono ili i mayun ya Arabali a Singai ba, da n ya'ankai Biturusu kadanshi a ubuta u le rak̄a. N danai, "Biturusu, Kayahuda ka'a vi, amma vi ya'an t̄a ili an Vuzākayimbi, vi ya'an tsu Kayahuda ba. Ta baci nannai, yi dai i zuwai da vi a kugbagbala adama a na vu zuwa Azākayimbi a nam pa o tonon Wilā wa Ayahuda?"

<sup>15</sup> "Mpa n avu dem Ayahuda a da a umaci, ci ta na omoci u Kāshile tsu na Azākayimbi i ba. <sup>16</sup> Amma ko n nannai, ci yeve t̄a tso okpo t̄a n usubi† n Kāshile a ubuta wu uneki u kaḍu n Yesu Kishi, a ubuta u kuya'an ili i na Wilā u zuwai ba, adama a na babu vuza na u kokpo mayin n Kāshile a ubuta u kutono Wilā. Adama a nannai, ci neke t̄a aḍu n Yesu Kishi, ciya Kāshile ku ushuku n aḍu adama a uneki u kaḍu u tsu n Kishi.

<sup>17</sup> "Ayahuda o yoku o bonoko tsu t̄a aza a unushi adama a na tsu ushuku t̄a n Kishi u bonoko tsu mayin n Kāshile, n tsu nan lo kpamu tso kutono Wilā wa Ayahuda rak̄a ba. Na lo u yotsongu t̄a a na Kishi ka zuwai tsu ci ya'an unushi? A'ā, ta nannai ba! <sup>18</sup> Amma m bono baci da n tonoi Wilā kpamu, dāda n kunusaka Kāshile mayun. <sup>19</sup> Ana mi o kutono Wilā, u tuk̄a mu t̄a n ukpa. Gogo na wilā wi o kutono nu mpa kpamu ba, na lo u zuwa mu t̄a n yongo uteku u na Kāshile ka cigai mu n yongo.

<sup>20</sup> "A bapa mu t̄a kobolo n Kirisiti Kishi. Mpa a kaci ka v̄a mi n wuma ba, amma Kishi ka'a ki a wuma w̄a v̄a. Mpa bili n ikyamba tsu vuma a aduniyan a nam pa, mu ushuku t̄a m Maku mā Kāshile. U ciga mu t̄a da ayi a kaci k̄a ni wu ushuki kukuw̄a adama a na mpa n ya'an wuma. <sup>21</sup> Mi a katsuma ka aza a na a iwain kasingai k̄a Kāshile ba. Kāshile ki baci a kushuku n aḍu a ubuta u Wilā, ashe ukpa u Kishi wo okpo t̄a wasasa."

Bulusu u ya'an t̄a ulinga n kula ku "Biturusu" tsu na e ci deke n Ciyahuda "Kefasu".

## Zuwai ɗa a ɗa

3 Aɗa alau a Galatiya! Yayi u yansai ɗa n ugboji u ni? N yotsonku ɗa ta mayin ili i na i zuwai ɗa Yesu Kishi u kuwai a madanga ma atakaci.† 2 Mi ta a kuya'anke ɗa keci ku te: Yi isa ta Ayinviki a Kashiile a ubuta u kutono Wila? A'a, ta nannai ba! Ayinviki a Kashiile a tawa ɗa ta adama a na i neke ta ɗu n akaka a na i panai adama a Kishi. 3 Yi n aci ba? I gitai kuyongo adama a Kishi punu a ubuta wa Ayinviki a Kashiile, amma gogo na i ciga ta kulya'a kelime n kuyongo n utsura u ɗa. 4 I takacika ta ka adama a Arabali a Singai. N ciga atakaci a nam pa o okpo ukuna u gbani ba. 5 Ana Kashiile ke nekei ɗa Ayinviki a ni, ana kpmu u ya'in ili i mereve e mere ma ɗa, u ya'an ta nannai adama a na i tonoi Wila u Musa? Ta nannai ba! U ya'an ta ili i nam pa adama a na i neke ta ɗu n akaka a na i panai adama a Kishi.

6 Na ɗaɗa ili i na Katagarda ka Cida ka danai: "Ibrahim u nekei kaɗu ka ni u Vuzavaguɗu. Adama a nannai ɗa ta na Kashiile ke kecei ni a katsumu ka aza a usubi." 7 Na va u yotsongu ta a na muku m mayun mi Ibrahim ele ɗa uma raka a na e nekei ɗu e le n Kashiile. 8 M mani-mani va ɗe, Katagarda ka Cida ka danai Kashiile ki ta a kisa Azakayimbi adama a uneki u kaɗu u le. Kashiile ka ya'in uzuwakpani wa Arabali a Singai a nam pa wi Ibrahim mani-mani va ɗe, ana u danai, "Mi ta a kuzuwaka uma a aduniyan raka unasingai adama a nu." 19 Na va u yotsongu ta yaba dem vu na wi n uneki u kaɗu wi ta a kuciya punu ili a ubuta wu unasingai u na e nekei Ibrahim adama a uneki u kaɗu u ni.

10 Vuza na dem u sheshei kutono ku Wila ki ta o kubonoko yi mayin n Kashiile, wi ta a kuya'anke yi unu u wuya. Na va ɗaɗa adama a na Katagarda ka Cida ka dana ta, "Vuza na dem wi o kutonoso ili dem i na yi punu a Katagarda ka Wila ba, wi ta kisa unu u wuya u Kashiile." 11 Wi ta e keteshe, vuma u kubono mayin n Kashiile a ubuta u kutono Wila ba, adama a na Katagarda ka Cida ka dana ta, "Kashiile ki ta e kuneke wuma u vuza na wi n uneki u kaɗu." 12 Kutoni ku Wila ili i bura ku ɗa n uneki u kaɗu ba, adama a na Katagarda ka Cida ka dana ta, "Vuma vu na wu ushuki n Wila sai u yongo tsu na u ɗa u danai." ‡

13 Amma Kishi wi isa tsu ta a ubuta wu unu u wuya u na Wila u ya'in. Ana a bapai ni, wi isa ta unu u wuya a na u yotsoi u kana tsu. Ili i na i zuwai i ɗaɗa Katagarda ka Cida ka dana ta, "Kashiile ka tsu zuwaka ta yaba dem vu na a bapai a madanga unu u wuya." 14 Adama a na Yesu Kishi u ya'in nannai, ɗa Kashiile ka zuwakai Azakayimbi unasingai uteku u na u ya'ankai Ibrahim uzuwakpani, tsu nan lo tsu ɗa ta na atsu aza o Kutoni ci ciyayi Ayinviki a Kashiile a na Kashiile ka ya'in uzuwakpani adama a uneki u kaɗu.

## Ukuna u Wila

15 Uma a va, agisana a ɗa na adama a uteku u na ci o kuyongo: Uma e re a ya'an baci uzuwakpani a uye u na u yotsoi, vuza wi lo o kukodo ko u saba'a uzuwakpani u nan lo wa ba. Ta feu ki nannai n uzuwakpani u nam pa u Kashiile. 16 Kashiile ke neke ta Ibrahim uzuwakpani wa m matsukaya ma ni. U ya'anke ntsukaya n abundai uzuwakpani wa ba, amma sai vuma vi te koci, † vuma vi te vu nan lo va ayi ɗa Kishi. 17 Ili i na n ciyayi i ɗaɗa na: Kashiile ka ya'an ta uzuwakpani n Ibrahim, ɗa Kashiile ya'in uzuwakpani u kukan ta u ɗa. Aya amangatawanashi n kamankupa (430) a lazai, ɗa u yevei u nekei Wila. Wila u nan lo u kusaba'a uzuwakpani wa ba. U ya'an baci nannai, wi ta a kulangasa uzuwakpani u na Kashiile ka ya'in n ayi. 18 Wila wi baci e kuneke tsu unasingai u na Kashiile ka ya'in uzuwakpani n Ibrahim, ashe Wila wa wi ta a kula'a uzuwakpani wa. Amma ki a kuya'an nannai ba, adama a na Kashiile ke neke ta Ibrahim unasingai u ni gbani a ubuta wu uzuwakpani u na u ya'in.

19 Yi dai i zuwai ɗa Kashiile ke nekei Wila? U ya'an ta nannai adama a na uma i ta a kuya'ansa unushi. U zuwa ta Wila u yongo lo, sai vuma vi te vu na u danai u kutawa va u yawa. U zuwai alingata a ni e neke Wila u ni u Musa, ɗa Musa u nekei u ɗa u uma a Israila. Tsu nan lo Musa wo okpo ta ka'luwi ke mere. 20 Ka'luwi ke mere ka ci ya'anke ta ukambu dem kadanshi, amma Kashiile a kaci ka ni ka'a ka zuwai uzuwakpani u ni.

21 Kashiile ki ta a tsurala n uzuwakpani u ni ana u nekei Wila wa? Ta nannai ba! I baci a kuciya wuma u babu uteku a ubuta u Wila, ashe ishi ta o kubonoko kaci ke le aza a usubi n Kashiile a ubuta u kutono ku Wila. 22 Amma Katagarda ka Cida ka dana tsu ta unushi u shiya ta uma dem adama a na a kpaɗa kufuda kutono Wila. Adama a nannai uye u na Kashiile ke kuneke vuma ili i na u ya'in uzuwakpani koci ɗaɗa vuma vu nan lo u neke baci kaɗu n Yesu Kishi.

23 Wila wa u kana tsu ta ɗa u zuwai tsu tso okpoi tsa agbashi ɗaka vu utsura u ni, sai ayin a yawa a na tsa kuciya uneki u kaɗu. 24 Wila wa u ɗaɗa vuzagbayin vu tsu, ali sai ayin a na Kishi ka tawa. A ayin a na Kishi ka tawa u bonoko tsu ta aza a usubi n Kashiile ana ci nekei ɗu n ayi. 25 Gogo na a na ci ta n uneki u kaɗu n ayi, Wila wi a kulya'a tsugono wa tsu ba.

## Aɗa muku n Kashiile n ɗa

26 Aɗa raka muku n Kashiile n ɗa adama a uneki u kaɗu u ɗa u Yesu Kishi. 27 Ana a ya'ankai ɗa kusumbu ka akucina, wo okpo ta adanshi i uka ta Kishi tsu na i tsu uka ntogu n savu. 28 Uneki u kaɗu n Yesu Kishi ɗaɗa ili i na i bonokoi yaba dem vu ɗa vi te: Kayahuda ka baci vi ko Mehelene, † kagbashi ka baci vi ko vuma vu kaci ka nu, vali ɗa baci vi ko vuka, yaba dem vu ɗa vi te ɗa yi. 29 Adama a nannai uma a Kishi a ɗa baci yi, gogo na yi ta a katsumu ka umaci wi Ibrahim, i ta kpa-

† 3:8 Ugi. 12:3; 22:18. †† 3:10 K.Wil. 27:26. ‡ 3:12 A.Gan. 18:5. †† 3:13 K.Wil. 21:23.

‡ 3:16 Ugi. 12:7; 13:15; 24:7.



mu e kuneke dā agadu a na Kāshile ka ya'in uzuwakpani.

**4** Mi t̄a a kuya'anka dā agisana: kolobo ka na ka yawai utsura ba, ka na esheku a ni a kuwai, k̄a tsu lanā ucanuku u na esheku a ni a danai u kuciya ba. Wi t̄a an kagbashi ko ayi dā baci wi n ucanuku wa r̄ak̄a mayun. <sup>2</sup> Aza a na a kudengusa yi ele dā a kulana ili dem, sai a ayin a na kolobo ka ka shanai utsura uteku u na esheku a danai. <sup>3</sup> Ta ki ishi nannai n a tsu. Ci ishi t̄a an muku dā kpamu utsura kakau wa aduniyan a nam pa u lya'i tsugono wā tsu.

<sup>4</sup> Amma ana ayin a yawai derere, Kāshile k̄a suki Maku mā ni, dā vuka vu matsai ni. Maku mā ni mo tonoi Wilā wa, <sup>5</sup> ciya u zuwa tsu tsu baruwā tsu kpaḍa kutono Wilā, k̄at̄a kpamu tso okpo muku n Kāshile. <sup>6</sup> T̄su na yi muku n Kāshile, u suku t̄a Ayinviki a Maku mā ni a aḍu a dā, dā kpamu Ayinviki a i e kudekeshe "Dada, Esheku a vā." <sup>7</sup> Adama a nannai gogo na kagbashi ka'a vi ba; maku mā Kāshile ma'a vi, tsu nan lo tsu dā kpamu u kuneke wu ili i na u ya'in uzuwakpani.

#### Bulusu u yotsongi aza a Galatiya ucigi

<sup>8</sup> A ayin a na i kpaḍai kuyeve Kāshile, agbashi a dā yi a ubutā wi ili i na yi ya amali, amma ili i nam pa i Kāshile i dā ba, ko kenu. <sup>9</sup> Amma gogo na i yeve t̄a Kāshile, amma u ga'an t̄a n dana Kāshile ke yeve dā t̄a. Adama a nannai, nini dāi i kubono a ubutā wu utsura kakau wa aduniyan a nam pa u na wi lekeḍi n wasasa kpamu? Yi dāi i zuwai dā i cigai kokpo agbashi e le kpamu? <sup>10</sup> Ali i ci ya'an t̄a kaḍivā ka kanna kakau, n ko wotoi, n ayin a irana ni lyushi kakau, n ayā feu. <sup>11</sup> Gogo na mi t̄a a kupana wovon a na ayin a vā a na n ya'in ulinga n aḍa o okpo t̄a wasasa. <sup>12</sup> Uma a vā, n folono dā t̄a i yongo ubaruwi n ili i nam pa, uteku u na mi o kuyongo. Adama a na m bonoko t̄a k̄aci k̄a vā tsu na aḍa Azakayimbi yi ishi, ili i na mi a kudana i dāda, mi t̄a a ubaruwi a ubutā u Wilā.

Ana n ya'ankai dā kadanshi n ugiti, i ya'anka mu kawuya ba. <sup>13</sup> Mayun i ciba t̄a a na n ya'in mbanaki ana n tukai dā n Arabali a Singai a Kishi n ugiti. <sup>14</sup> Ko a na mbanaki n vā mi kukondo wā dā, i goyo mu ko i iwan mu ba. Dā i kucikpa i rabasai mu adanshi mpa kalingata k̄a Kāshile ka'a. I rabasai mu adanshi mpa dā Yesu Kishi a k̄aci k̄a ni. <sup>15</sup> Mayun mi t̄a a kudana, yi ishi t̄a a kufuḍa yo kobo a aḣhi a dā k̄at̄a i neke mu a dā. Gogo na, te dāi uga'in u dā wi adama a vā? <sup>16</sup> Mpa vurala vu dā dā gogo na adama a na n danai dā ukuna u mayun?

<sup>17</sup> Nlum ma a'uwa n nan lo mi a kuya'an ili i nam pa adama a uga'in u dā ba. A ciga t̄a k̄au a ciya o rono dā i tonole. I t̄a a kugbagbala adama a na e pece dā nu mpa adama a na i la'a n kubonoko aḍu a dā we le.

<sup>18</sup> Gogo na u ga'an t̄a a na yi m mali ma kuya'an kasingai, u la'a t̄a kpamu n kuga'an adama a na yi t̄a a kuya'an nannai a ayin a na mi n aḍa ba. <sup>19</sup> Amma ko n nannai, muku mu ucigi n vā, wi t̄a adanshi mi t̄a a kupana mbala tsā agandā a limata adama a dā uteku u na n ya'in de n ci cau, mbala ma ta na mi t̄a a kulya'a

kelime sai uma e ene Kishi o kuyongo a asuvu a dā.

<sup>20</sup> N cikala t̄a k̄au n ya'an lo kobolo n aḍa gogo na. N tsu nan lo n kula'a t̄a n kudansa yuwu n aḍa. Amma gogo na kaḍu k̄a vā k̄a dāsangu ba adama a kakuna ka nam pa.

#### Olobo e re a Ibrahim

<sup>21</sup> Aḍa vi yoku i ciga t̄a kuyongo o kutono Wilā ali n gogo na. Danai mu, i yeve t̄a ili i na Wilā u danai?

<sup>22</sup> Katagarda ka Cida ka danai Ibrahim wi t̄a n olobo e re. Anaku o kolobo ke te kagbashi ka'a, amma anaku o kolobo ka na ka buwai va kagbashi ka'a ba. <sup>23</sup> Vuka vu na vi kagbashi ka u matsai uteku u na a kiwanai. Amma vuka vu na vi ubaruwi va u matsai adama a na ta Kāshile ka ya'in uzuwakpani n Ibrahim nannai.

<sup>24</sup> Ili i nam pa ya r̄ak̄a yi t̄a o kuyotsongusu ili i yoku: Amaci e re a i t̄a tsu uzuwakpani u re u Kāshile n uma a ni. Uzuwakpani u te u dāda Wilā u na Kāshile ke nekei Musa a Kusan ku Sinai,† uma a na kpamu o tonoi uzuwakpani u nam pa i t̄a tsa agbashi. Anaku a na e ci deke Hajarat̄ kagbashi wi t̄a tsu uzuwakpani u nan lo. <sup>25</sup> Ayi wi t̄a tsa agisana a Kusan ku Sinai a Alaraba. Gogo na kpamu ubirini u Urishelima wi t̄a tsu Kusan ku Sinai, adama a na ubirini wa n uma a ni i t̄a o kuyongo tsa agbashi a Wilā. <sup>26</sup> Amma Saratu, vuka vu ubaruwi va, ayi dā agisana a Urishelima vu gadi. Ayi dā ta na anaku a tsu. <sup>27</sup> Katagarda ka Cida ka danai adama a ni,

"Ya'an mazanga, avu madari ma vuka!

Vu sa'wa kupana mbala n limata ba,

gitā kucanana ishipe k̄at̄a vi kyana adama a mazanga.

Adama a na muku m madari ma vuka ma gogo na n la'a t̄a n vuka vu na vi n vali n aḍandai." †

<sup>28</sup> Uma a vā, aḍa muku n Kāshile n dā yi adama a uzuwakpani u ni, uteku u na Ishaku wi ishi. <sup>29</sup> A ayin a nan lo, Isma'ila,† maku ma na a matsai a uye u na a kiwanai, u zuwai Ishaku u takacika, vuza na a matsai adama a Ayinviki a Kāshile. Ta ki nannai anana. <sup>30</sup> Amma yi dāi Katagarda ka Cida ka danai adama a nan lo? Ka danai, "Lokoi kagbashi ka vuka ka m maku mā ni. Maku ma kagbashi ka vuka ka mā kuciya ko agadu a esheku a ni ba. Maku ma vuka vu ubaruwi va ayi dā u kuciya a dā r̄ak̄a." ††<sup>31</sup> Uma a vā, aḍa muku n vuka vu ubaruwi n dā ci, amma n kagbashi ka vuka ba.

#### Kirisiti Kishi u ci neke t̄a ubaruwi

**5** Ci t̄a n ubaruwi gogo na, adama a na Kishi ka zuwa tsu t̄a tsu baruwā. Adama a nannai, shamgbai n utsura. K̄at̄a i saba'a yo okpo agbashi a Wilā kpamu ba.

<sup>2</sup> Panai! Mpa Bulusu, n danai dā ili i nam pa: Yu ushuku baci dā a kidai dā avaja, ashe Kishi wo okpo t̄a ukuna u gbani wā dā. <sup>3</sup> Mi t̄a a kudana dā kpamu n utsura, vuza na baci dem u ciya ukidi u kavaja sai u tonoi Wilā r̄ak̄a. <sup>4</sup> I gbagbala baci kpamu adama a na i zuwa

† 4:27 Ish. 54:1. †† 4:30 Ugi. 21:10.

Kashile ka pana uyo'lo adama o kutono ku Wilā, i pece tā kaci kà dā n Kishi, da i iwain kisa kasingai kà Kashile. <sup>5</sup> Ayinviki a da a tsu zuwa tsu ci yeve a na mayun da Kashile ka kisa tsu tsa aza a usubi adama a na ci neke tā aḍu n Kishi. <sup>6</sup> Aḍa aza o Kutoni† e Yesu Kishi a da baci yi, wi n kakuna ba, ko a kida dā avaja ko babu. Ili i na i la'i n kuga'an i daḍa uneki u kaḍu u dā u tsu zuwa dā tā i ciga uma.

<sup>7</sup> Uteku u na yi ishi o kutono Kishi wi tā a kulya'a kelime mayin, ali sai ayin a na vuza yoku u zuwai dā i shirikpaka ukuna u mayun kucina. <sup>8</sup> Mayun da ta na vuza nan lo va Kashile ka'a ba, vuza na u zagbai dā. <sup>9</sup> Kusasus kenu ku tsu zuwa tā mara ma shita kau. Ili i na kakuna ka nam pa ki a kudana i daḍa, kuyot-songusu ka a'uwa kenu ku tsu yansa tā uma n abunda. <sup>10</sup> Amma mpa mu ushuku tā n Vuzagbayin, yi a kushuku nu nlm ma a'uwa n nan lo ba, amma yi tā o kutono ili i na n danai. Kashile ki tā a kutakacika vuza na wi a kuripulasa dā, ko yayi vuza nan lo wi.

<sup>11</sup> Uma a va, mi baci a kuya'an kadanshi ka na sai uma a kida avaja, yi dāi i zuwai Ayahuda i a kutakacika mu ayin tutu? Mi baci a kuya'an kadanshi ka nan lo, a na ma ya'an kadanshi ku ukpa u Kishi, mi ishi a kunusaka le ba. <sup>12</sup> N cikala tā yaba dem vu na wi a kugbandarasa dā, u kida kavaja koci ba, amma ali n arawa u boso.

<sup>13</sup> Uma a va, Kashile ke deke dā tā i baruwa! Amma karta i kasakpa ubaruwi u nan lo wo okpo ila'atsu i na i tonon ashawuya a unushi u dā ba. Kucikpa i ciganai karta i ya'ankpanai tsugbashi. <sup>14</sup> Wilā raka derere da wi n kadanshi ku utsura ke te ka nam pa: "Ciga vuza uteku u na vi cigai kaci ka nu." <sup>15</sup> Amma i lya'a baci kelime m mawansa uteku u dā n kunekenei atakaci, i zuka baci ba, yi tā a kulangasana gbende gbende.

#### Ayinviki a Kashile n ili i na ci ci cikala

<sup>16</sup> Adama a nannai n dana dā: kasakpai Ayinviki o tonon aḍa, karta i ciya i kpaḍa kutono ili i kavama i na i ci ci cikala. <sup>17</sup> Ayinviki n ili i na i ci cikala i tā a tsurala. I tā a vishili uteku u le ayin tutu, adama a na i kpaḍa kuya'an ili i na i cigai kuya'an. <sup>18</sup> Amma Ayinviki a da baci i o kutono n aḍa, Wilā wi a kulya'a tsugono wa dā ba.

<sup>19</sup> Yaba dem u yeve tā ili i na ashawuya a ci ya'an: A tsu vaku tā n vuza na i o yolo kobolo ba. A ci ya'an tā ulinga u wono, o ci yongo tā e kusheshe ukuna u tsugbani kau. <sup>20</sup> A ci cikpa tā amali. A ci ya'an tā nkunu. A ci iwan tā uma. A ci shilikā tā uteku u le. A tsu zuwa tā uma e pece kumaci. A ci cikala tā ili i uma. A ci ya'an tā n wupa. A ci ya'an tā n ucigi u kaci ke le. E ci pecuku tā kaci ke le ugboku kakau. E ci pecuku tā ugboku wawa'a. A ci ya'an tā cishe'e ci ili i uma. O tsu so'lo tā karta ma maka le. A tsu bana tā kaḍiva ka na uma a tsu kpaḍa kushiya aci e le, karta kpmu a ya'an ili i kavama i yoku tsu nam pa. <sup>21</sup> N kushangu dā tā de, mi tā a kushangu dā kpmu: Aza a na a ci ya'an ili i nam pa i a kushiya unasingai u tsugono tsu Kashile ba.

<sup>22</sup> Amma Ayinviki a Kashile i baci o kutono n atsu wi tā a kumatsa ili i nam pa: I yongo m maciganai. I yongo kpmu m mazanga. Yo okpo aza a matana. I ya'an n kureme ku kaḍu karta i bankana. I ya'ankpanai kasingai. I ya'an m mayun a ubuta wi ili dem. <sup>23</sup> Yo okpo aza a mariki, n kukanā ku kaci kà dā. Wilā wi lo u na u kufuda kusankā dā kuya'an ili i nam pa ya ba. <sup>24</sup> Uma i baci o kutono Yesu Kishi, a kasakpa tā uye wu unushi u le u kuyongo n kusheshe ku wuya ku le raka. <sup>25</sup> Adama a na Ayinviki a Kashile e neke tsu tā wuma u savu, ya'an ci ya'an ili i na u danai tsu ci ya'an. <sup>26</sup> Karta ci ya'an aradi, ko tsu takacikanai uteku u tsu, ko ci ya'an cishe'e uteku u tsu ba.

#### Bankana

<sup>6</sup> Uma a va, da baci vuza yoku a katsuma kà dā u ya'in unushi, karta aḍa vu na yi n utsura a ubuta wa Ayinviki i bonoko vuma vu nan lo a uye u na wi derere. Amma i ya'an nannai sawu. Amma karta i ya'an cico'lo, ta lo aḍa feu ya ciga kuya'an icu'u yi ili i kavama i nan lo ya. <sup>2</sup> Bankana yi baci n ucanuku wa amiki kau kucanuku. I ya'an baci nannai, yi tā a kuya'an ili i na Kishi u cigai dā i ya'an. <sup>3</sup> Vuza na baci u dikai kaci kà ni vuza vu mariki amma wi ta na nannai mayun ba, kaci kà ni ka'a wi a kuyansa. <sup>4</sup> Kasakpa yaba dem u kondo tsu na wi o kuyongo. U ya'an baci mayin, u kucuwa tā n ulinga u ni. Amma u gisanku ulinga u ni n wa aza o yoku ba. <sup>5</sup> Yaba dem mayun u dika amiki a wawa'a a na i a kaci kà ni koci.

<sup>6</sup> Vuza na dem wi a kupi'isa kuyot-songusu ku Kashile, u galan tā u pece ili i singai i na wi n i da raka m malum ma ni.

<sup>7</sup> Karta i yansa kaci kà dā ba: karta i sheshe yi tā a kufuda kuya'an ka Kashile ugboji ba. Uma a ci kya'a tā ili i na a cali koci. <sup>8</sup> A cala baci adama a na a cuwatangu ashawuya a unushi e le, ashawuya e le i tā a kutuka le n ukpa. Amma a cala baci adama a na Ayinviki a pana uyo'lo, i tā a kuciya wuma u babu uteku a ubuta wa Ayinviki. <sup>9</sup> Karta tso o'lo n kuya'an kasingai ba, ci tā a kuciya vikya'a vu wuma u babu uteku a ayin a na o yotsoi, ci lya'a baci kelime n kasingai babu kukasakpa.

<sup>10</sup> Adama a nannai, ya'an ci ya'an kasingai u uma raka a ayin a na ce enei kabanga dem. Amma u la'a tā n kugalan ci ya'an kasingai wo otoku a tsu aza o Kutoni.

#### Bulusu u kotsosoi odoki a ni

<sup>11</sup> Ye ene tā agitatsu a gbagba'in a na n ya'in ana n danai n ekiye a va.

<sup>12</sup> Aza a na a cigai Ayahuda a pana uyo'lo, ele da a gbagbalai adama a na a gutsa dā i kida avaja. I tā a kupa wovon ta lo Ayahuda a zuwa le a takacika o tonon baci madanga ma atakaci ma Kishi koci. <sup>13</sup> Aza a na a kidai de avaja, ele feu a kaci ke le o tsu tonon Wilā wa ba, amma a ciga dā tā i kida avaja adama a na a ciya a kaga adama a ili i na a gutsakai dā i ya'an. <sup>14</sup> Tsu va tsu da baci, n ciga n kaga adama a ili ba, saidei ukpa u Vuzagbayin vu tsu Yesu Kishi a madanga ma atakaci.

† 5:14 A.Gan. 19:18.

Adama a madanga ma atakaci ma nan lo, n doku n yongo tsu na uma a aduniyan a nam pa i o kuyongo ba. E yeve ta na ili i na i zuwai da mi o kuyongo tsu na mi ba. <sup>15</sup> Ko vuma u kida baci kavaja, ko u kida ba, wi n kakuna ba. Ili i na i la'i n kokpo i makara i dada vuma wi isa ta wuma u savu u Kashile. <sup>16</sup> Kashile ki ta e kuneke matana ma ni wa aza a na o tonoi kadanshi ka

nam pa raka, kata kpamu u zuwaka le unasingai. Uma a nan lo a ele da uma a mayun a Kashile.

<sup>17</sup> A kugita gogo na a kubana kelime, kata i kasakpa vuza u takacika mu n ili i nam pa ba. Alana a na mi na a da a ikyamba i va o yotsongu ta a na mpa vuza vi Yesu da.

<sup>18</sup> Uma a va, ya'an kasingai ka Vuzagbayin Yesu Kishi vu tsu ko yongo n ada raka. Ta nannai.

# Afisu

## Ukuna u katagarda ka nam pa

Bulusu u dana tã katagarda ka nam pa a kubana wa aza o Kutoni a na i Afisu ayin a na wi a ugbashi. Bulusu u yongo tã a Afisu ali ayã a tatsu o kuyotsongusu uma ukuna u Yesu. Kamali Aritima ki tã n alisa a gbayin punu a likuci ya. Aza a ulinga we ekiye a ya'an tã kuden adama e kudenge amali a wawa'a. Kadanshi ke Yesu ka na Bulusu u yongoi a kudana le ka sankã tã uma kutsula amali a. Nannai da ta na aza a ulinga we ekiye u nan lo a ya'in wupa m Bulusu.

Ayin o yoku a da, ana ka nan lo ka lazai da Bulusu u danai katagarda ka nam pa. Punu a akaka a u danai aza o Kutoni a likuci ya Afisu ili i singai n abundai raka i na a ciyai adama a na i tã kobolo n Kishi. Na va ili ya aduniyan i da ba, amma ili i gadi i da, i da kpamu i la'a ili ya aduniyan i nam pa. U danai le aza o Kutoni raka i tã vi te a ubuta u Kishi, ili i bura umaci ba. Da kpamu u ya'in kuyotsongusu uteku u na vali n vuka o kuyongo o yotso aza o Kutoni. U yotsongushi muku nu mmaci, da u ya'in kpamu nannai n agbashi n aza e kelime e le.

Ili raka i na Bulusu u danai aza a Afisu derere i da yi ali a kubana wa aza o Kutoni o gono na. Raka vu tsu ci tã n ili i singai i Kashile adama a na ci tã u Kishi. Nannai feu, u la'a tã n kuga'an ci yongo uteku u na katagarda ka nam pa ko yotsongi tsu.

## Ili i na yi punu udariki a katagarda ka nam pa

1. Ikyashi
2. Kishi ka tuka tã n ili i kadu ka singai
3. Wuma u savu kobolo n Kishi
4. Ikyashi yu ukocishi

### Ikyashi a ubuta u Bulusu

**1** Mpa Bulusu mi tã a kudana akaka a nam pa. Mpa feu vuzavusuki vi Yesu Kiriti Kishi da, adama a na Kashile ka'a ka zagbai mu mo okpo nannai. Mi tã a kudana aza a cida a Kashile a na i a Afisu aza a na i o kutono Yesu Kishi ayin tutu.

<sup>2</sup> Ya'an Kashile Esheku a tsu n Vuzagbayin Yesu Kishi u ya'an ka da kasingai kata u neke da matana.

### Unasingai adama a Kishi

<sup>3</sup> Ci neke ucikpi a kubana u Kashile n Esheku a Vuzagbayin a tsu Yesu Kishi. Ayi da vuza na u zuwakai tsu unasingai a ubuta u na u neke tsu ili i singai raka i na yu utai gadi adama a na i bankã wuma u tsu a ubuta wi idashi wa ayinviki a singai. U ya'an tã nannai ana u bolongi tsu n Kishi. <sup>4</sup> Kafu Kashile ka ya'an aduniyan, u zagba tsu tã tso okpo uma a ni a ubuta u na u bolongi tsu n Kishi. U ya'an tã nannai adama a na tso okpo cida a kubana wa ni, a kuciyã kpamu ili i gbani-gbani wa tsu i na u kutadaka tsu ba. <sup>5</sup> Adama a na Kashile ki tã a kuciga tsu, ayi u sheshe tã ili i na u kuya'an ka tsu m megeshe ma de wi tã o kubonoko tsu muku n ni a ubuta wi ili i na Yesu Kishi u ya'in. Kashile ka ya'an tã nannai adama a na ta u galin ni nannai, ta kpamu u cigai kuya'an nannai.

<sup>6</sup> Ci cikpa yi tã adama a ili i gbagba'in i singai i na u ya'ankai tsu. U neke tsu kasingai ka nan lo gbani, a ubuta u Kishi vuza na u cigai. <sup>7</sup> A ubuta u Yesu Kishi da tso okpoi bari adama a ubuta wu mpasa mu ukpa u ni, i dada i zuwai da a cinukpakai tsu unushi u tsu. Nannai da Kashile ko yotsongi tsu a na kasingai ka ni ki gbara, da u yotsongi tsu ka'a n abundai. <sup>8</sup> Adama a na Kashile ki tã n ugboji, u yeve tã kpamu ili raka, u ya'an tã ili i na u cigai kuya'an.

<sup>9</sup> U yotsongu tsu tã ili i na yi ishi usokongi, i na u fobusoi kuya'an a ubuta u Kishi. <sup>10</sup> A ayin a na a galin a yawa baci, kusheshe ku ni ku da u bolongu ili raka i na yi gadi n idika a ubuta u te m mogono me te, ayi da ta na Kishi.

<sup>11</sup> Kashile ka zagba tsu tã tso okpo uma a ni a ubuta u na u bolongi tsu n Kishi. U ya'an tã nannai adama a na u sheshe tã de m makyan ma de, da u zuwai kpamu ili i ya'an nannai uteku u na wi a kuciga i da dem.

<sup>12</sup> U ya'an tã nannai adama a na atsu, aza a na e kedei apa'a n cau u Kishi, tsu zuwa uma a cikpa Kashile adama a na ayi wi tã n tsugbayin. <sup>13</sup> Ili i te i da kpamu yi mayun a kutawa wa da. I pana tã Arabali a Singai a da kpamu akaka a mayun da ta na Kashile ka isai da. I neke tã adu a da u Kishi, da o bolongi da n ayi. Adama a nannai Kashile ke neke da Ayinviki a ni i na u ya'ankai uma a ni uzuwakpani. Ayinviki a ni i tã tsu urotu u na wi o kuyotsongu a na yi uma a Kashile.

<sup>14</sup> Adama a na ątsu ci isa tą Ayinviki ą Kąshile, ątsu kpamu ci tą e kuyeve babu munlái a na Kąshile ki e kuneke tsu ili i singai i na u ya'in uzuwakpani. Ci yeve tą kpamu Kąshile ki tą e kuneke tsu idąshi i bari mayin a kubana wa aza a na i uma ą ni. Ili i nam pa ya yi tą a kuzuwa uma a cikpa Kąshile adama a na wi tą n tsugbayin.

### Kavasa ką Bulusu

<sup>15</sup> Adama a na Kąshile ka zuwaka tsu tą unąsingai nannahnai, mi tą a kuya'an kavasa a kubana wą ni adama ą dą. Ali ayin a na m panai a na yu ushuki n Vuzagbayin Yesu, ą kpamu i cigai uma ą Kąshile rąka, <sup>16</sup> n ci yongo tą a kucikpa Kąshile adama ą dą ayin dem. Ayin a na baci de dem mi a kuya'an kavasa, n tsu vasa tą adama ą dą. <sup>17</sup> Mi tą a kuya'an kavasa a kubana we Eshuku ą tsu vuza na wi n tsugbayin n ąbundai. ąyi ą Kąshile ka Vuzagbayin vu tsu Yesu Kishi. N folono yi tą u neke dą ugboji, kątą u yotsongu kaci ką ni a kubana wą dą, adama a na i doku i yevesheke yi mayin. <sup>18</sup> Mi tą a kuya'an kavasa kpamu adama a na u zuwa dą i yeve mayin, kątą i yeve ili i singai i na wi n i dą adama ą dą. Yi tą a kuvana yi isa ili i singai i nam pa, adama a na u ąke dą tą yo okpo muku n ni. N ya'an tą kpamu kavasa i yeve feu mgbayin mu unąsingai n na u ya'in uzuwakpani u kuneke uma ą ni.

<sup>19</sup> Mi tą kpamu a kuya'an kavasa adama a na ądą i yeve utsura u ni u na u laza i ili rąka, u na kpamu wi ą kubanką tsu ątsu na ci nekei ądu. Dada utsura u gbayin u te ta na <sup>20</sup> u na u ya'ankai ulinga ana u zuwai Kishi ką dengą n wuma kpamu, ą u zuwai ni u dąsangu ą ubutą u tsugbayin e kukiye ku usingai ku ni de gadi.†

<sup>21</sup> Kishi wi tą a kulya'a tsugono ą ubutą wu utsura kakau u gbagbalin rąka aza a na i de ko a na i n utsura kąu. Kula ku ni ku la'a tą kula ku ngono n na mi a kulya'a tsugono rąka. Na va mayun ą gogo na, wi tą kpamu a kuya'an mayun ayin a na i lo ą kutawą.

<sup>22</sup> Kąshile ke nekei Kishi tsugono ci ili rąka, ą u zuwai ni wo okpo kaci ką ą'lisą a aza o Kutoni, <sup>23</sup> ądą ikyamba i cida. ą'lisą a a ci isa tą utsura u ni rąka ą ubutą u Kishi, ąyi ą kpamu vuza na wi e kuneke wuma wi ili i dem ą ubutą dem.

### Gogo na ci tą n wuma

**2** N ci cau yi ishi tą an keven ki ikyamba, adama a na i iwan tą kupanaka Kąshile ą i ya'ansai unushi. <sup>2</sup> I ci yongo tą tsu uma a aduniyan a nam pa. I panakai Malya'i, vuza na wi mogono mą wunlái u gbani-gbani u na u ci yongo ą ądangąshile. Malya'i ąyi ą wunlái u na gogo na wi a kuya'an ulinga adama a na u tonon uma a na a iwain kutono Kąshile. <sup>3</sup> Rąka u tsu ci ishi tą a kuya'an nwalu ci le. Ci ishi tą a kuya'ansa ili i gbani-gbani i na ci cigai dem. Tsu tonon tą ili i na ąshawuya n kusheshe ku wuya a tsu dana tsu ci ya'an. Adama a na ci ya'an tą kagbani-gbani, Kąshile

ka ya'an tą mayin u takacika tsu baci, uteku u na u kutakacika aza a na a buwai.

<sup>4</sup> Amma asuvayali ą Kąshile i tą n ąbundai, wi tą kpamu a kuciga tsu n ąbundai. <sup>5</sup> ąyi ą u bolongi tsu n Kishi, ą u nekei tsu wuma u savu. U ya'an tą nannai ko a na a ayin a nan lo ci tsą ąkpisą adama a unushi u tsu. Adama a kasingai ką Kąshile koci i dądą i zuwai ą wi isai ą.

<sup>6</sup> U dengusai tsu ą ubutą wu ukpa n Kishi, ą u zuwai tsu gadi ą ubutą u Kąshile adama a na tsu dąsangu n Kishi kątą kpamu ci lya'a tsugono n ąyi. Kąshile ka ya'an tą nannai ą ubutą u na u bolongi tsu n Yesu Kishi. <sup>7</sup> U yotsongi tsu kasingai ką ni a uye u nam pa ą ubutą u Yesu Kishi, adama a na ąya a na ą kutawą uma a fuda e ene uteku u na mgbayin n kasingai ką ni ki ą kpamu ka la'i ili dem.

<sup>8</sup> Adama a kasingait ka na Kąshile ko yotsongi ą ka dądą koci, ą wi isai ą ą ubutą u na yu ushuki n Kishi. Wi isa ą adama ulinga u singai u na i ya'in ba. Na va kune'e ku Kąshile ku ą a kubana wą dą, adama a ili i na i ya'in ba. <sup>9</sup> I ą i zuwai babu vuza na u kuya'an ąradí adama ą kaci ką ni. <sup>10</sup> Kąshile ko bonoko tsu tą ili i na ci. ą ubutą u Yesu Kishi, Kąshile ka ya'an tsu tą ciya ci ya'an ulinga u singai. Na va dądą uye u na u fobusoi de n ayin a de, uteku u na u ga'in ci yongo.

### Kishi ko bolongi tsu ą ubutą u te

<sup>11</sup> A matsa ą Ayahuda ba. ądą ą uma a na Ayahuda e ci ąke "aza a na ą kpadai kukida avaja" kątą kpamu e ąke kaci ke le, "aza a ukidi wa avaja." (Ukidi wa avaja u le ili ą koci i na ele ą kaci ke le a ya'in a ikyamba i le.) <sup>12</sup> Cibai a ayin a nan lo, i yeve Kirisiti Kishi ba, ądą uma a idika a Israila a ą ba. Kąshile ka ya'in uzuwakpani wu uną n ele, amma n ądą ą ba. ą u ya'ankai le uzuwakpani wi ili n ąbundai, amma n ądą kpamu ba. Yi tą idąshi a aduniyan a nam pa, amma yi n ili i na i kedei ąpa'ą ba, i yeve kpamu Kąshile ba. <sup>13</sup> N ci cau yi tą dalin, amma gogo na a na i bolongi kaci ką dą n Kirisiti Kishi, ą Kąshile kpamu ką tukai dą devu n kaci ką ni ą ubutą wu mpasa n Kirisiti Kishi.

<sup>14</sup> Kishi ą kaci ką ni u tuką tsu tą m matąną. N ci cau, maliwanai ma Ayahuda n Azakayimbi mi tą tsu mashilya. U takpa tą de maliwanai ma nam pa, ą u bonokoi yaba dem uma e te. <sup>15</sup> Wilą wa Ayahuda wi tą n ili n ąbundai i na i galin uma o tonon, amma gogo na Kishi ko bonoko le tą ukuna u gbani ą ubutą wu ukpa u ni. U ya'an tą nannai adama a na u bolongu Azakayimbi n Ayahuda a kubana wą ni adama a na u bonoko le ugboku u te. N nannai, ą u tukai m matąną we le dem. <sup>16</sup> Kusheshe ku Kishi ku ą feu wu una maliwanai ą ubutą wu ugboku u re wa, kątą o bonoko le ikyamba i te, kątą u bonoko le kpamu u Kąshile. Yesu u ya'an tą nannai dem ą ubutą wu ukpa u ni a madanga ma atakaci.

<sup>17</sup> Kirisiti Kishi u tawą tą aduniyan a nam pa, ą u ya'in kadanshi ka Arabali a Singai a na i a kadanshi ką matąną. U dana ą tą Azakayimbi kadanshi ka nam pa, ądą na yi ishi dalin, kobolo n ątsu Ayahuda ątsu vu na

ci devu. <sup>18</sup> Gogo na rāka vu tsu Ayahuda n Azākayimbi ci tā a kufuda tsā tawā u Dada ā ubutā wa Ayinviki ā Kāshile e te adama a ili i na Kishi ka ya'ankai tsu.

<sup>19</sup> Adama a nannai, ādā Azākayimbi aza a pulai ko omoci a dā yi ba. I kucikpa tā yo okpo uma e te a na i cida u Kāshile. Adā da uma a kpa'a ku Kāshile. <sup>20</sup> Yi tā ci iputā i na a tsu ma'aka kpa'a. Azusuki n eneki i tā tsa agisana ā kumili ku kpa'a ku nan lo, Yesu Kishi āyi dā kenene ko mogon ka gbayin. <sup>21</sup> Ayi dā vuza na u kanai kuma'a ka rāka ā ubutā u te. Wi tā a kuzuwa ku dā ku gbonguro katā kpamu u bonoko ku dā alisā a cida a u Vuzavagudu. <sup>22</sup> Adama a na yi a ubolongi n Kishi, u bolongu dā tā n aza o Kutoni a na a buwai, adama a na ādā yo okpo kpa'a ku nam pa, ubutā u na Kāshile ki o kuyongo n utsura wa Ayinviki ā Kāshile.

### Ulinga u Bulusu

**3** Mpa Bulusu mi tā ā kunu ku ugbashi adama a ulinga u na Yesu Kishi u zuwai mu n ya'anka dā ādā Azākayimbi. <sup>2</sup> I yeve tā dē a na Kāshile ā ubutā u kasingai kā ni u neke mu tā ulinga u nam pa n ya'an adama a na m bānkā dā. <sup>3</sup> Kāshile ka zuwai mu n yeve kusheshe ku na wi ishi u sokongi. Mi ishi tā dē n dāna-ka wu kenu adama a ili i nam pa. <sup>4</sup> A ayin a na baci vi kecei ili i na n dānai, yi tā e kene ili i na n yevei adama e kusheshe ku nam pa ku na ki adama ā Kishi. <sup>5</sup> Kāshile ko yotsongu kusheshe ku nam pa u uma a cau ba. Amma gogo na u yotsongu tā ku dā ā ubutā wa Ayinviki ā Kāshile. U yotsongu tā ku dā u uma a na u zagbai o okpo azusuki ā ni n eneki.

<sup>6</sup> Ili i na Kāshile ke sheshe i dā na: Adā Azākayimbi yi tā a kisa unasingai rāka u na Kāshile ke ci neke, derere tsu na Ayahuda feu a isai u dā. Azākayimbi n Ayahuda o okpo tā ili i te. Adā Azākayimbi yi tā a kisa ili i na Kāshile ka ya'ankai uma ā ni uzuwakpani adama a na yi tā ubolongi n Yesu Kishi. Ili i na Arabali a Singai a danai i dāda. <sup>7</sup> Na va dāda Arabali a Singai a na mi a kudansa. Adama a na Kāshile ki tā n kasingai, u nekei mu ulinga u nam pa u kudana yaba dem Arabali a Singai a nam pa, u tsu bānkā mu tā n ya'an na va n utsura u na u nekei mu.

<sup>8</sup> Mpa dā vuza na n lali n kenu ā katsumā ka uma ā Kāshile dem, amma ko n nannai, Kāshile ke nekei mu ulinga u nam pa u kudana Azākayimbi ukuna wi ili i singai i na Kishi ke ci neke. Ili i singai i nam pa i lala tā uteku u na uma e kuyeve. <sup>9</sup> Kāshile, vuza na u ya'in ili dem, u nekei mu ulinga u kudana uma rāka ukuna u kusheshe u ni u na wi ishi u sokongi n ayin ā ugiti.

<sup>10</sup> U ya'in ili i nam pa nannai adama a na u yotsongu ngono n utsura kakau gadi uteku u na āyi wi n ugboji dem ā ubutā wi ili dem i na u ci ya'an. Kāshile ko yotsongu tā ili i nam pa ā ubutā wi ili i na u ya'ankai aza o Kutoni ā ni. <sup>11</sup> Kāshile ke sheshe tā kuya'an ili i nam pa n ayin a dē, ali kafu u ya'an aduniyan, gogo na u zuwai a dā ā gitā adama a ili i na Yesu Kishi Vuzagbayin vu tsu u ya'in.

<sup>12</sup> Adama a na ci neke tā ādu wā ni, dā kpamu ci ubolongi n āyi, gogo na ci tā a kufuda tsa bana u Kāshile n

ubaruwi babu kpamu wovon. <sup>13</sup> Ye ene mu baci o kuso'o atakaci adama ā dā, mi tā o kufolono dā katā utsura u kađu u dā u jebe ba. Atakaci a nam pa i tā ā kuktā dā n tsugbayin.

### Kishi ka ciga tsu tā

<sup>14</sup> Adama a nannai, n tsu kudangu tā kelime ke Esheku ā tsu, katā n vasa adama ā dā. <sup>15</sup> Ayi dā Esheku a mayun a umaci rāka, a aza a na i gadi n aza a na i a aduniyan dem. <sup>16</sup> Kāshile ki tā a kufuda ka zuwaka dā unasingai n ābundai. Adama a nannai n folono yi tā adama a na Ayinviki ā ni e neke dā utsura, katā āđu ā dā a tsurakpa. <sup>17</sup> N folono tā kpamu Kishi ko yongo ā āđu ā dā, adama a na ādā i neke tā āđu n āyi. Mi tā kpamu a kuya'an kavasa i yongo a kuciga Kāshile, katā i ciganai feu ayin tutu. I ya'an baci nannai, yi tā o kokpo an megele ma na aralu ā ni a uwai a idika, n kpa'a ku na kpamu ku ciyāi kumili ku singai. <sup>18</sup> Nannai dā, ādā n uma ā Kāshile rāka, i kuyeve uteku u na Kishi ka cigai tsu. Wi tā a kuciga tsu n ābundai ali tsu na u lazai kugisanku. <sup>19</sup> Ko a na vuza wi a kufuda we yeve rāka uteku u na Kishi ki a kuciga tsu ba, n folono tā Kāshile adama a na i yeve, katā i ciyā yo okpo tsu na u yotsoi, dāda tsu na Kāshile ki.

<sup>20</sup> Kāshile ki tā n utsura u na u ya'an ili i na i lali kabundai ki ili i na tsu folonoi ni, ko ili i na tsa kufuda tsa sheshe dem. U ci ya'an tā i dā n utsura u ni u na wi a kuya'anka ulinga punu ā āđu ā tsu. <sup>21</sup> Ya'an ci cikpa yi ko wanai n ko wanai, adama a tsugbayin tsu na u yotsongi ā ubutā wi ili i na wi a kuya'an ā ubutā wā alisā a aza o Kutoni n ubutā u Yesu Kishi kpamu! Ta nannai.

### Ikyamba i te

**4** Mi tā a ugbashi adama a na mi tā a kuya'anka Vuzagbayin tsugbashi, n folono dā tā, i yongo m mariki a uye u na u yotsoi u na Kāshile ke dekei dā i yongo. <sup>2</sup> A ubutā wi ili i na yi a kuya'an dem, ya'in babu aradi katā yi indana uma a na a buwai n asuvu ā yuwu. Adama a na i ciga uma, remei āđu, katā kpamu i ya'an wupa a ayin a na baci a ya'in ili i gbani-gbani ba. <sup>3</sup> Ayinviki ā Kāshile o bonoko dā tā vi te, dakakai i yongo ā ubutā u te m matana, adama a na i lya'a kelime n kokpo vi te. <sup>4</sup> Rāka vu tsu ukambu wi ikyamba i te i dā ci. Ayinviki ā Kāshile e te a dā i lo koci. Kāshile kpamu ke nekei tsu apā'a e te kpamu a ayin a na u zagbai dā yo okpo uma ā ni. <sup>5</sup> Rāka vu tsu Vuzagbayin vi te dā tsu. Ci tā kpamu o kutono kuyotsongusu ku te. Ci isa tā kpamu kusumbu ka akucina ku te. <sup>6</sup> Rāka vu tsu ci tā o kutono Kāshile ke te, āyi dā kpamu Esheku ā tsu rāka. Ayi dā kpamu wi a kulya'a tsugono ci ili dem, wi tā kpamu ā ubutā dem, dā wi punu kpamu u yaba dem vu tsu.

<sup>7</sup> Kishi ke neke tā kpamu yaba dem vu tsu kune'e adama a na ci ya'an ulinga u ni. U ya'an tā nannai adama a kasingai ka gbayin kā ni. <sup>8</sup> Uteku u na Kata-garda ka Cida ka danai,

“Ana u banai ā ubutā u na u lali n gadi kau,

u tonoi n agbashi n ̄bundai a na u kanai,  
da u nekei uma kunele kakau.” †

<sup>9</sup>(Gogo na mi ta a kuciga i lana kadanshi ka nam pa,  
“U bana ta a ubuta u gadi kau.” <sup>10</sup> U bana baci a ubuta  
u gadi kau, ili i na wi a kudana i dada, wi ishi ta u tawa  
a ubuta u daka, dada aduniyan a nam pa. Vuza na wu  
utai gadi da u tawai idika i nam pa, vuza te da n vuza  
na u banai a ubuta u na u la'i n gadi kau raka, adama a  
na u zuwa ili dem yo okpo tsu na i gal'in.)

<sup>11</sup> Ayi da vuza na u nekei kunele kakau ku nam pa ka  
wa aza o Kutoni: u zagbai aza o yoku o okpo azusuki, u  
zagbai uma o yoku o okpo eneki, aza o yoku kpamu  
aza a kudana uma kadanshi ka Kashile. Da u zagbai  
uma o yoku kpamu a lana aza o Kutoni, kata kpamu o  
yotsongusu le. <sup>12</sup> U ya'an ta nannai, adama a na uma a  
nam pa, o fobuso uma a Kashile a ya'anka yi tsug-  
bashi, kata a aza o Kutoni a na i ikyamba i Kishi, o  
doku o gbonguro n utsura. <sup>13</sup> A uye u nam pa, raka vu  
tsu ci ta o kubolongu tsu vuza te n tsu na tsu ushuki n  
Kashile da kpamu ci yevei Maku ma ni, raka vu tsu  
kpamu ci ta o kokpo aza a na a lya'i kelime. Dada, ci ta  
o kokpo ci Kishi mayin, vuza na wi derere tsu na u  
gal'in.

<sup>14</sup> Tso kudoku tsa buwa tsu muku kpamu ba. Ci kpa-  
mu o kokpo an kpantsu ku na abau a ci dika a kuban-  
ka a ubuta u na a cikalai ba. Tsa kuzuwa adu a tsu a  
ubuta wa aza a na i a kugbagbala kuyansa tsu n kuyot-  
songusu ka a'uwa ba. <sup>15</sup> Tsu kucikpa tsu dansa ili i  
mayun, kata ci ciga itoku i tsu, adama a na tsu  
gbonguro kata tso okpo vi te n Kishi mayin, vuza na wi  
kaci ka alisa a aza o Kutoni. <sup>16</sup> Kishi ko bolongu ta uma  
a ni dem a ubuta u te, uteku u na akawa o tsu bolongu  
ukambu wi ikyamba i vuma raka. A ayin a na baci  
ukambu dem u ya'in ulinga u ni, u tsu banka ta akam-  
bu o yoku o gbonguro, adama a na ikyamba ya dem i  
ya'an m matana o kugbonguro n ucigi mayin.

### Wuma u savu

<sup>17</sup> Adama a nannai, mi ta a kudana da, mi ta a kudan-  
suka da kpamu a katsuma ka kula ku Yesu, kasakpai  
kuyongo tsa aza a na e yevei Kashile ba. Uye u na a ci  
ya'an kusheshe, ukuna u gbani u da. <sup>18</sup> Ele i ta a kayim-  
bi, e yeve kpamu ili ba, adama a na a iwan ta kupana.  
Tsu nan lo a kuciya wuma u na Kashile ke ci neke ba.

<sup>19</sup> A ya'an baci kagbani-gbani, o tsu doku a pana wono  
ba. E neke ta kaci ke le a ubuta u kuya'an ili i na ikyam-  
ba i cigai, a ci ya'an ta unushi u tsugbani kakau dem, i  
kpamu a kufuda a kasakpa kuya'an ili i nam pa ba.

<sup>20</sup> Amma avu, ana vi isai Kishi, ta a danai nu vi yongo  
nannai ba. <sup>21</sup> N yeve ta i pana ta ukuna u ni, ada kpa-  
mu ta punu yi wa ni, da o yotsongi da ili i mayun i na yi  
punu a ubuta u Yesu. <sup>22</sup> O yotsongusu da ta i kasakpa  
uye u kuku u na yi ishi o kuyongo n ci cau. N ayin a  
nan lo, wuma u da wi ta a kunamgba adama a na i ci  
ciga ta kuya'an ili i gbani-gbani kakau dem. <sup>23</sup> Gogo na  
u gal'an ta i kasakpa Kashile ka saba'a wuma u da  
adama a na i gita kuya'an kusheshe ku savu. <sup>24</sup> Kasak-

pai Kashile ko bonoko da uma a savu. Kashile ka zuwa  
da ta yo okpo ci ni, adama a nannai yo okpo kpamu  
cida n usubi a ubuta u mayun.

<sup>25</sup> Kasakpai kuya'an a'uwa. Yaba dem vu da u dansa  
ili i mayun u vutoku vuza vu Kutoni, adama a na ci ta  
tsu ukambu kakau wi ikyamba i te. <sup>26</sup> A ayin a na baci vi  
ya'in wupa, kata vi ya'an unushi ba, kata vu zuka vu  
kasakpa kuya'an wupa kafu kanna ka yikpa. <sup>27</sup> Kata i  
neke Kalijani uye u lya'a utsura u da ba. <sup>28</sup> Vuza na wi  
ishiki koboki u doku u ya'an uboki ba. A na wa ya'an  
nannai, u ya'an ulinga kau adama a na u ciya ili i na u  
kubanka aza a unambi.

<sup>29</sup> Kata vi ya ya'an kadanshi ka gbani-gbani ba, am-  
ma vu dansa ili i singai i na i kuzuwa uma a gbama.  
Dansa ili i na i gal'in adama a aza a na a kupanaka wu  
kata ili i na vu dansai i gal'in le. <sup>30</sup> Kata vu zuwa Ayinvi-  
ki a Kashile a namgba katsuma ba. Adama a na Ayinvi-  
ki a Kashile a da o okpoi tsu urotu u na u yotsongi a na  
ada aza a ni a da. Kashile ke neke da ta Ayinvi-ki adama  
a na u yotsongu Kashile ki ta a kuzuwa da i baruwa,  
kanna ku ukocishi ka yawa baci.

<sup>31</sup> Kasakpai mokovonoi, n wupa, n kunamgba kat-  
suma n uma. Kata i ya'an kanaanai ko i shika uma, ko  
i ya'an ili i yoku i wupa i na i kutuka n atakaci ba. <sup>32</sup> A  
na ya ya'an nannai, ya'ankpanai kasingai, kata i yot-  
songu asuvayali. Cinukpakai uma a ayin a na baci a  
nusakai da, tsu na Kashile a kaci ka ni u cinukpakai da  
unushi u da adama a Kishi.

### Idashi a ubuta u kutashi

**5** Yongoi tsu na Kashile ki, adama a na ada muku n  
ni n da n na u cigai kau. <sup>2</sup> Ciga uma ayin tutu  
uteku u na Kishi ka cigai tsu, ali da u kuwai adama a  
tsu. U nekei wuma u ni tsa alyuka u Kashile, dada wo  
okpoi ci ili i magulani a ubuta u Kashile.

<sup>3</sup> Kata i kasakpa a cina unushi u tsugbani e mere ma  
da ba, ko ili i yoku i wono, ko kuciga ili n ̄bundai. Icu'u  
yu unushi i nan lo i kuciya ubuta wi idashi e mere ma  
uma a Kashile ba. <sup>4</sup> U gal'an kpamu i ya'an kadanshi ko  
wono e mere ma da, ko i ya'an kadanshi ka tsulau m  
madadi ma wasasa ba. A na ya ya'an nannai, kucikpai i  
cikpa Kashile adama a ili i na wi a kuya'an adama a da.

<sup>5</sup> I yeve ta ili i nam pa ya mayun da: Vuza na baci wi a  
kuya'ansa unushi u tsugbani, ko kuya'ansa i gbani-  
gbani, ko kuciga ili n ̄bundai, vuza nam pa u ku'uwa o  
tsugono ci Kishi n tsu Kashile ba. Vuza na wi n ucigi wi  
ili n ̄bundai wi ta a kuya'anka kamali tsugbashi. <sup>6</sup> Kata  
i kasakpa vuza u yansa da a ubuta u kudana da ili i na  
yi ya a'uwa ba. Megeshe ma buwa kau ba, ana Kashile  
ka kutakacika uma a na a kpadai kupanaka yi, da i a  
kuya'an ili i gbani-gbani i nan lo. <sup>7</sup> Kata i bolongu kaci  
ka da n aza a na i a kuya'an ili i gbani-gbani i nan lo ba.

<sup>8</sup> N ayin a cau, yi ta a kayimbi, amma gogo na yi ta  
ubolongi n Vuzagbayin, da i uwai kpamu a kutashi. Tsu  
nan lo i yongo an uma a na i a ubuta u kutashi. <sup>9</sup> N  
dana ta nannai adama a na kutashi ku tsu zuwa ta  
uma a ya'an ili i singai, n i na yi derere, n i mayun.

† 4:8 Ishp. 68:18.

<sup>10</sup> Adama a nannai, pi'isai ili i na i yokpoi Vuzagbayin kaṭa i ya'an i da. <sup>11</sup> Kaṭa i bolongu kaṭi ka ḍa a kuya'an ili n uma a na i a kayimbi ba. Ili i nan lo ya i wasasa i da. A na ya ya'an nannai, zuwai uma e yeve a na ili i nam pa i gbani-gbani i da. <sup>12</sup> Ili i wono i da vuza u dansa ili i na uma a nan lo i a kuya'an a usokongi. <sup>13</sup> Amma ayin a na baci kutashi ka akanai le, yaba dem wi ta e kene uteku u na ili ya i yotsoi, <sup>14</sup> adama a na kutashi ku tsu yotsongu ta ili dem. Daḍa i zuwai da a danai,

"Aḍa vu na yi alavu, jimgbai!

Dengai a ukpa,

Kishi ki ta a kakana da."

<sup>15</sup> Adama a nannai, zukai n uteku u na yi o kuyongo. Kaṭa i yongo tsa alau ba, amma yongoi n ugboji.

<sup>16</sup> Ya'in ulinga n ayin a na i ciyā dem adama a kuya'an ulinga u singai, adama a na uma a ci ya'an ta kagbani-gbani a ayin a nam pa a. <sup>17</sup> Kaṭa yo okpo alau ba, amma pi'isai ili i na Vuzagbayin wi a kuciga i ya'an. <sup>18</sup> Kaṭa i so'o ali ma maka ḍa ba, adama a na ili i nan lo i daḍa i kulangasa ḍa. A na ya ya'an nannai, kaṣakpa Ayinviki a Kaṣhile a shana punu wa ḍa. <sup>19</sup> Cananai ishīpa i kucikpa Kaṣhile kakau dem adama a na i nekenei katsura ka ḍa. Ya'in ishīpa i na i kucikpa Vuzagbayin n ḍa a ḍa dem. <sup>20</sup> Nekei Kaṣhile Esheku a tsu tsugbayin ayin tutu, adama a Vuzagbayin vu tsu Yesu Kishi.

#### Amaci n ali

<sup>21</sup> Panakpanai, adama a na i neke Kishi tsugbayin.

<sup>22</sup> Aḍa amaci, panakai ali a ḍa uteku u na yi a kupana-ka Vuzagbayin, <sup>23</sup> adama a na vali ayi da kaci ka vuka, tsu na Kishi wi kaci ka alisa a aza o Kutoni, daḍa ta na ikyamba i ni. Ayi da kpmu vuza na wi a kisa i da.

<sup>24</sup> Adama a nannai vuka dem u panaka vali vi ni a ubuta wi ili dem, uteku u na aza o Kutoni i a kupanaka Kishi.

<sup>25</sup> Aḍa ali a na i ya'in yolo, yaba dem u ciga vuka vi ni, uteku u na Kishi ka cigai alisa a aza o Kutoni ali u kuwai adama a da, <sup>26</sup> ciyā u bonoko a da cida. U tsu za-la le ta m mini n kadanshi ka ni feu. <sup>27</sup> U ya'an ta nannai adama a na u bonoko aza a alisa a ni an vuka vu savu n tsuloboi, kaṭa u tuka yi wa ni tsu vuma vu na wi babu ikpavici ko ashinda ko unata u yoku kenu. U kucikpa u yongo cida babu unushi. <sup>28</sup> Ta kpmu nannai, vali u ciga vuka vi ni, uteku u na u cigai ikyamba i ni. Vali vu na baci vi cigai vuka vi ni wi ta a kuciga kaṭi ka ni. <sup>29</sup> Babu vuza na u sa'wai ku'iwani ikyamba i ni, amma u ci lya'atangu ta i da kaṭa kpmu u lana i da kpmu mayin. Ili i nan lo i da Kishi ka ya'ankai alisa a aza o Kutoni a ni, <sup>30</sup> adama a na a tsu ugboku u da kakau wi ikyamba i ni.

<sup>31</sup> Uteku u na Katagarda ka Cida ka danai, "Vuza u kaṣakpa esheku a ni n anaku a ni kaṭa u ya'an yolo, ele aza e re e le o okpo vi te." <sup>32</sup> Ili i mayun yi ta punu i na yi usokongi punu a ubuta u kuyotsongusu u nam pa wa. Mi ta a kadanshi ka Kishi n alisa a aza o Kutoni.

<sup>33</sup> Amma ili i nam pa ya feu mayun da wa da: mayun da

vali dem u ciga vuka vi ni tsu na u cigai kaṭi ka ni, vuka kpmu dem u neke vali vi ni tsugbayin.

#### Muku nu mmaci n le

<sup>6</sup> Aḍa muku, panakai mmaci n da, adama a na aḍa uma a Vuzagbayin da, adama a na ili i singai i da i na i galin i ya'an. <sup>2</sup> Punu a Wila Kupa, ili i iyain i na i kobolo n uzuwakpani i da na: "Cikpa eshevu n anavu." <sup>3</sup> Na va daḍa uzuwakpani wa: "Vi cikpa baci eshevu n anavu, ili dem yi ta a kuwala wu mayin, vi ta kpmu o kuyongo m megeshe a aduniyan a nam pa."

<sup>4</sup> Mmaci, kaṭa i zuwa muku n da n ya'an wupa ba. I kucikpa i lana le mayin, ya'ankai le odoki kaṭa i yotsongu le a uye u na Vuzagbayin u cigai.

#### Agbashi n azagbagba'in

<sup>5</sup> Aḍa vu na yi agbashi, panakai azagbagba'in a da na a aduniyan. Panai wovon u le, i cikpa le kaṭa i ya'anka le tsugbashi tsu mayun uteku u na i kuya'anka Kishi.

<sup>6</sup> Ya'in ulinga ka u a ayin dem, amma adama a na i cigai azagbagba'in a da a pana uyo'o u da koci i baci a kinda da ba. Amma ili i na i la'i n kuga'an i daḍa i ya'an ulinga u da n ḍu a da rakā, uteku u na Kaṣhile ka ci ciga, adama a na aḍa agbashi a Kaṣhile a da. <sup>7</sup> Ya'in ulinga u da m mazanga, adanshi Vuzagbayin da yi a kuya'anka u da, amma adama a uma koci ba. <sup>8</sup> Cibai Kaṣhile ki ta a kutsupa ulinga u singai u na vuza dem u ya'in, ko wi kagbashi ko wi kagbashi ba.

<sup>9</sup> Aḍa vu na yi kpmu azagbagba'in, ya'ankai agbashi a da mayin feu. Kaṭa i dana sai i takacika le ba. Cibai, azagbagba'in n agbashi rakā vu da yi ta n Vuzagbayin vi te na de gadi. U ci ya'anka ta uma dem derere.

#### Ili i kuvon i Kaṣhile

<sup>10</sup> Kadanshi ku ukocishi ka va a kubana wa da daḍa na: Tsurakpai n utsura u Vuzagbayin u na wi gbara ayin tutu, adama a na yi ta ubolongi n ayi.

<sup>11</sup> Kosoji ko tsu fobuso ta ili i kuvon adama a na u ya'an vishili. N nannai kpmu, mayun da i fobuso ili rakā i na Kaṣhile ke nekei da, adama a na ayin a na baci Kalijaniṭ ki a kuciga kuyansa da, i fuda i shamkpa vishili kaṭa i kpaḍa kuyikpa. <sup>12</sup> Ci a vishili n uma tsu tsu ba, amma ci ta a vishili n wunlai u gbani-gbani n utsura kakau u na wi o tsugono punu a aduniyan a tsu a na i n kayimbi, ci ta kpmu a vishili n utsura u kavama u na wi de gadi.

<sup>13</sup> Adama a ili i nam pa, ukai ili rakā i vishili i na Kaṣhile ke nekei da. Kaṭa a ayin a gbani-gbani i kpaḍa kusuma. Yi ta a kufuda ya shilika ali uteku, aḍa ta na ushamgbi kashani n utsura. <sup>14</sup> Nannai feu fobusoi kaṭi ka da! Dansai ili i mayun ayin tutu. Ukuna u mayun wi ta tsu kadambura ka na vuza u ci shiya a kuku'un ku ni adama a na u fobuso kaṭi ka ni kuya'an ulinga. Ya'an i na yi derere, adama a na usubi wi ta an motogu ma viyum ma na ma tsu sanka ili kuciyā wu. <sup>15</sup> Lya'i ke-lime n kuneke ḍu n Arabali a Singai a na e ci neke matana. Wi ta ta na o kokpo adanshi yi ta n ataka e



ene a da, kata i fobuso mayin. <sup>16</sup> Ili i yoku i dada na: lya'i kelime n kushuku n Yesu Kishi. Uneki u kadu u da wi ta o kokpo an maraga ma na ma kukpada aya'a a akina a na Malya'i ma tsu tawaka da. <sup>17</sup> Ana i yevei Kashile ki isa da ta babu munlai, wi ta tsu maku'un mo kuvon ma da ma na ma tsu sanku ili kuciya aci a da. Kata i yongo ufobushi adama a na i ya'an ulinga n Kadanshi ka Kashile. Wi ta tsu kotokobi ka na Ayinviki a Kashile e ci neke da.

<sup>18</sup> I ya'an baci ili i nam pa, ya'in kavasa kata i folono Kashile ka banka da a ubuta wi ili raka a ayin dem uteku u na Ayinviki a Kashile o tonoi n ada. Yi baci kpa-mu a kuya'an kavasa yongoi utadukpi. Lya'i kelime n kuya'an kavasa ayin tutu adama a uma a Kashile raka.

<sup>19</sup> Ya'ankai mu feu kavasa, adama a na Kashile ke ne'e mu ili i na yi derere i na n kudansa n gita baci kadanshi, adama a na n ya'an kadanshi babu wovon kata n dana uma akaka a na u yotsongi tsu gogo na a ubuta wa Arabali a Singai. <sup>20</sup> Yesu Kishi u zagba mu ta

mo okpo kalingata ka ni, n dana Arabali a Singai a nam pa, i dada i zuwai da a shiyai mu n ikani a ugbashi gogo na. Ya'ankai mu kavasa adama a na da baci n danai Arabali a Singai n ya'an kadanshi babu wovon, uteku u na u yotsoi n ya'an.

### Ikyashi yu ukocishi

<sup>21-22</sup> N ciga ta i yeve uteku u na mi n i na mi kpa-mu a kuya'an. I da i zuwai da mi a kusuku Tikiku wa da, vuza tsu da vu na ci cigai, da wi feu a kuya'an ka Vuzagbayin tsugbashi mayin. Wi ta a kudana da ili i na i ciyai tsu, kata kpa-mu u doku da utsura u kadu.

<sup>23</sup> N ya'an ta kavasa Kashile Dada n Vuzagbayin Yesu Kishi, e neke matana, n ucigi, n uneki u kadu wa aza o Kutoni dem! <sup>24</sup> Kasakpa Kashile ko yotsongu kasingai ka ni wa aza a na a cigai Vuzagbayin vu tsu Yesu Kirisiti Kishi raka n ucigi u na u tsu kpada kukotso.

# Filibiya

## Ukuna u katagarda ka nam pa

Ɔyi Bulusu a ugbashi ayin a na u ɗanakai aza o Kutoni a na i Ɔ likuci i Filibi akaka a nam pa. U ɗanai a ɗa adama a na u ya'anƙa le ogodiya Ɔ ubanki u na a ya'ankai ni ayi Ɔ kunu ku ugbashi, kaƙa kƙamu u yotsongusu le uteku u na o kuyongo adama Ɔ Kishi.

Bulusu u ɗanai aza o Kutoni o yongo ci Kishi ayin tutu. U yotsongi le uteku u na o kuyongo m maƙaƙa ko i baci Ɔ kaƙsumma ka atakaci. U ɗanai le kƙamu u la'a ta n kuga'an a ya'an ulinga kobolo.

Aza e Yesu a anana e kece baci akaka a nam pa, a ci ya'an ta mereve adama a na akaka a ɗa a na i tukpa m maƙaƙa a ɗanai a ɗa feu ta na Ɔ kunu ku ugbashi. Utsura u na u bonokoi a ɗa nannai utsura wu uyeve i Kishi u ɗa u ya'in ka'a. Aza e Yesu raka i ta feu n utsura wa anana tsu na u ɗa wi a ayin Ɔ Bulusu kobolo n aza o Kutoni Ɔ Filibi.

## Ili i na yi punu udariki a katagarda ka nam pa

1. Kubayuwɔ
2. Yi ɗai ugal'in u na wi punu a wuma u Bulusu
3. Agisana Ɔ Kishi Ɔ ubuta u kuyongo ku maƙana
4. Arabali Ɔ aja'a Ɔ Bulusu
5. Vi ciya wishi u Kishi
6. Bulusu u ya'ankai aza Ɔ Filibi ogodiya
7. Ikyashi yi ukocishi

### Kubayuwɔ

1 Mpa ɗa Bulusu. Timoti wi ta na kobolo nu mpa. Atsu agbashi a ɗa e Yesu Kirisiti Kishi. Mi ta a kuɗanaka nkoshi m gbara-gbara n abanki n uma raka a Filibi aza a na Kashiile ka zagbai. <sup>2</sup> Kasaƙpa Kashiile Esheku Ɔ tsu n Vuzagbayin Yesu Kishi u yotsongu ɗa kasingai ka ni kaƙa u neke ɗa maƙana.

### Bulusu u ya'in kavasa ko ogodiya

<sup>3</sup> N ci cikpa ta Kashiile ayin dem a na n cibai n ɗa. <sup>4</sup> N ci shana ta m maƙaƙa mi baci a kuya'an kavasa adama Ɔ ɗa <sup>5</sup> adama a na ɗa ɗa i bankai mu Ɔ ubuta u kuraƙaƙa n Arabali a Singai adama Ɔ Kishi. I gita ta kuya'an nannai a ayin a na i panai arabali a nam pa, ɗa i lya'i kelime n kuya'an nannai ali n gogo na. <sup>6</sup> Kashiile ka'a vuza na u gitai ulinga u singai u nam pa wa ɗa, n yeve ta kƙamu mayun wi Ɔ kusaƙpa ba, sai ulinga u nam pa u kotso cika a kanna ka na Yesu Kishi u kubono.

<sup>7</sup> Derere ɗa m pana nahannai adama Ɔ ɗa raka. Yi ta n ubuta u singai punu Ɔ kaɗu ka va adama a na ci ciya ta ɗe unasingai u Kashiile kobolo. Ci ya'an ta nannai a ayin a na mi a ugbashi n ayin a na mi ubaruwi, ɗa mi a kudakaka adama a na n dansa ili i mayun adama a Arabali a Singai. <sup>8</sup> Kashiile ke yeve ta tsu na n cigai ɗa

ka u n ucigi u Kishi. U yeve ta kƙamu tsu na n cigai n yongo n ɗa ka u.

<sup>9</sup> N vasa ta maciganai ma ɗa ma yimkpa ka u ali ma la'a nannai. N vasa ta i lya'a kelime n kugbonguro Ɔ ubuta u kuyeve n ugboji. <sup>10</sup> N vasa ta tsu nam pa adama a na n ciga ta i yeve ili i na i gal'in mayun, kaƙa i ciya i yongo n wuma u cida n u babu ishikushi ali Kishi ko bono. <sup>11</sup> Kaƙa kƙamu wuma u ɗa u shana n icu'u yi ili i na Kashiile ku ushuki n i ɗa kaƙa ta na i tukpa n tsugbayin ka u n ucikpi u Kashiile. Ili i singai ya i ɗa ili i na Yesu Kirisiti Kishi u zuwai a wuma u ɗa.

### Arabali a Singai Ɔ ubuta wu ugbashi

<sup>12</sup> Uma Ɔ va, n ciga ta i yeve ili i na a ya'ankai mu i zuwa ta Arabali a Singai a lya'i kelime. <sup>13</sup> Gogo na yaba dem punu na u yeve ta a na a shiyai mu n ikani adama a na mi a kuya'anƙa Kishi tsugbashi. Ko osoji a na i a kindi e kefeke e yeve ta a na mi a kuya'anƙa Kirisiti Kishi tsugbashi. <sup>14</sup> Adama a ugbashi u va ta na, aza o Kutoni n abunɗi punu na Ɔ ciya ta utsura u kaɗu ɗa gogo na i a kudana aza o yoku ukuna u Kishi babu wovon.

<sup>15-16</sup> Uma o yoku i ta lo a na a tsu dansa kadanshi ka Kashiile adama a na a cigai mu, ɗa kƙamu i a kuciga kuya'an ili i na yi derere. Uma a nam pa a tsu dansa ta kadanshi ka Kashiile adama a na e yeve ta Vuzagbayin u tukpa mu ta na, adama a na m gbagbala kudansa ili i mayun ya Arabali a Singai. <sup>17</sup> Amma mayun ɗa feu,

uma o yoku i a kudansa kadanshi ka Kāshile n kusheshe ku na ki derere ba. A tsu dansa ta kadanshi ka Kāshile n kusheshe ku ucigi u kaci ke le adama a na a cikpa le. I a kuya'an ili i makara ba. A ciga ta kudoku mbala mi ikani i va.

<sup>18</sup> Amma ko adu e le i cida ko babu, i ta a kudansa akaka adama a Kishi. Adama a ili i nam pa, mi ta a mazanga. Mi ta kpmu a kulya'a kelime n kuya'an mazanga <sup>19</sup> adama a na n yeve ta avasa a da n kubanku ku na ku tsu uta wa Ayinviki e Yesu Kishi, i ta a kutaka mu.

<sup>20</sup> N ciga ta n yongo ayin tutu tsu na n kukpada kuya'an ili i na i kuzuwa mu m pana wono, amma n kucikpa n ya'anika Kishi tsugbashi babu wovon ayin tutu. Mi n wovon n ayin a na a lazai de ba, n ciga ta kpmu n ya'an n utsura gogo na n kelime feu adama a na n neke Kishi tsugbashi ayin tutu, ko mi n wuma ko n kuwa.

<sup>21</sup> Mi baci n wuma, adama a Kirisiti Kishi a da, n kuwa baci ta na, mi ta a kuciya katsupu ka abundai. <sup>22</sup> Amma n lya'a baci kelime n kuyongo n wuma wi ikyamba i nam pa, mi ta a kufuda kulya'a kelime n ulinga u Kirisiti Kishi. N yeve ili i na n kuzagba ba. <sup>23</sup> Ugboku u re dem wi ta a kusa'wa mu kadu kau. Kataci ka va ka'a m bana n dasangu kobolo n Kishi, adama a na nannai da u la'i n kuga'an kau, <sup>24</sup> amma mpa n yeve ta yi ta a kumba ili i yoku, i da i zuwai da n kudoku mo yongo n ada.

<sup>25</sup> Adama a na n yeve ta ili i nam pa, n kushamgba ta ciya i gbonguro a uneki wa adu u da kata tsu nan lo kpmu yi isa mazanga ma na mi punu. <sup>26</sup> Nannai, n tawa baci wa ada kpmu, yi ta a kuya'an mazanga adama a ili i na i ciya mu kata kpmu i ciya ili n abundai i na i kudana Yesu Kirisiti Kishi u ga'an ta.

<sup>27</sup> Amma ili i na baci i tawai dem, mayun da i yongo tsu na u kutuka tsugbayin a ubuta wa Arabali a Singai adama a Kishi. Ko n tawa me ene da kpmu ko m pana baci uteku u na yi de koci, mi ta e kuyeve a na yi kashani kobolo, a kugbagbala adama a na i ciya aza o yoku e neke adu n Arabali a Singai a. <sup>28</sup> Kata i pana wovon adama a irala i da ba. Nannai da u kokpo urotu we le a na Kāshile n kaci ka ni wi ta a kuna le kata wi isa da. <sup>29</sup> Adama e Yesu Kishi, Kāshile ke neke ta ili i singai i kuneke kadu n ayi, da feu u neke da ili i singai ya atakaci adama a ni. <sup>30</sup> I yeve ta tsu na a takacikai mu da gogo na i panai ta a da a buwai nannai. Ada feu i yeve ta atakaci a nan lo a.

### Okpoi ci Yesu

2 Yi ta n utsura u kadu adama a na yi ta kobolo n Kirisiti Kishi? Yi ta n idashi i yuwu a katsuma ka da adama a ucigi u ni? Ayinviki a Kāshile o bolongu da ta kobolo? I tsu pana ta asuvayali da yi kpmu o motononoi sawu? <sup>2</sup> Adama a na n yeve ta ta ki nannai, n ciga ta i zuwa mu m pana mazanga n abundai. Ili i na i kuya'an i da na: i panakpanai mayin, i ciganai kpmu, kata i ya'an ulinga kobolo n kusheshe ku te n kuya'an ili i te.

<sup>3</sup> Kata i ya'an ili adama e cisha'e ba, kata kpmu i ya'an ili adama a aradi ba. Amma i goyo kaci ka da yi baci a kuya'an ili, kata vi sheshe adanshi tovu u la'a wu ta. <sup>4</sup> Kata vi sheshe adama a ukuna u kaci ka nu koci ba, amma yongo m mali n uma o yoku n ili i na i a kuya'an dem.

<sup>5</sup> A wuma u da, u ga'an ta i sheshe kata i ya'an ili uteku u na Yesu Kishi u sheshe da u ya'in ili kpmu.

<sup>6</sup> Yesu wi ta derere n Kāshile ayin tutu.

Amma ko n nannai ayi u sheshe u kana tsugbayin derere n Kāshile ba.

<sup>7</sup> Da u kucikpa u kpada kubonoko kaci ka ni ili.

Da wo okpoi derere n kagbashi.

Da a matsai ni tsu vuma,

<sup>8</sup> da u yongoi tsu vuma.

Da u panakai Kāshile ali da u goyoi kaci ka ni kaca-kaca,

da u nekei kaci ka ni u kuwa a madanga ma atakaci.

<sup>9</sup> Adama a nannai, da Kāshile ka dengusai ni a ubuta u tsugbayin

u na u la'i n tsugbayin dem,

da Kāshile ke nekei ni kula ku na ku la'i ku yaba dem.

<sup>10</sup> Adama a nannai kpmu, yaba dem wi ta a kukudangu

u pana baci kula ku Yesu.

Yaba dem vu na wi na a aduniyan n gadi wi ta a kuya'an nannai.

<sup>11</sup> Ta kpmu nannai, kelentsu dem ki ta a kudansa e keteshe

a na Yesu Kishi Vuzagbayin da,

na va ta na wi ta e kuneke tsugbayin u Kāshile Dada.

### Akanai tsa azangata

<sup>12</sup> Aja'a a va a ucigi, i panaka ta Kāshile ayin tutu ayin a na mi ishi n ada. Gogo na a na mi lo n ada ba, u ga'an ta i la'a n kupanaka yi. Lya'i kelime n kuya'an ulinga u na u kuyotsongu a na a isai da, kata i ya'an nannai n kucikpa ili n kupana ku wovon kpmu.

<sup>13</sup> Kāshile ki ta a kuya'an ulinga wa da, u kuzuwa da ta i ciga kupanaka yi, da wi e kuneke da utsura u na i ya'an ili i na i yokpoi ni.

<sup>14</sup> Kata i ya'an mololo, ko kanaanai yi baci a kuya'an ili ba. <sup>15</sup> Tsu nan lo tsa babu vuza na u kudansuka da adama a ili i yoku ko kenu. I yongo cida, n wuma u babu ili yi ishikushi tsu muku n Kāshile. I yongo n wuma u kutashi tsa azangata punu a aduniyan a kayimbi a na i tukpa n uma a na i n kawuya, aza a na a ci ya'ansa unushi ayin tutu.

<sup>16</sup> Kana kpan-kpa'an, kadanshi ka wuma, adama a na Kishi u bono baci n fuda n dana mpa n lya'a ta malamanai ma, ulinga u va kpmu wo okpo gbani ba.

<sup>17</sup> Uneki u kadu u da u Vuzagbayin n tsu na yi o kutono yi, wi ta tsa alyuka wa ni. Gogo na n kuwa baci kpmu u kokpo ta adanshi a tsuwan ta mpasa n va da o doki n da a ubuta wa alyuka a da. Ta baci nannai mi ta a kupana mazanga, mi ta kpmu o kubolongu n ada adama a na m pana uyo'o. <sup>18</sup> U ga'an ta feu i pana uy-

o'lo adama a ukuna u nam pa, k̄at̄a i ya'an m̄az̄anḡa kobolo nu mpa.

### Bulusu u suki ili i kub̄ank̄a

<sup>19</sup> Vuzagbayin Yesu wu ushuku baci, n sheshe t̄a kusu'uku d̄a Timoti gogo na. U bono baci w̄a v̄a, mi t̄a a kupana m̄az̄anḡa adama a arabali a d̄a. <sup>20</sup> Mi n vuza ci ni ba, u tsu pana t̄a asuvayali adama a d̄a a na a la'i a yaba dem vu na wi na. <sup>21</sup> N dansa t̄a nahannai adama a na yaba dem wi t̄a e kusheshe adama a ili i na āyi a k̄aci k̄a ni u cigai koci, a na we sheshe adama a ukuna u na Yesu Kishi u cigai. <sup>22</sup> Amma i yeve t̄a tsu na Timoti u yotsongi d̄e k̄aci k̄a ni mayin wo okpo an maku n esheku a ni. U b̄ank̄a mu t̄a n kudana uma Arabali a Singai. <sup>23</sup> Adama a nannai, d̄a baci n t̄aw̄a n yevei ili i na a kuya'lanka mu, n sheshe t̄a n suku yi w̄a d̄a. <sup>24</sup> Mpa feu n kede t̄a āpa'l̄a Vuzagbayin wi t̄a a kuk̄as̄ak̄p̄a mu n t̄aw̄a w̄a d̄a babu megeshe.

<sup>25</sup> I suku t̄a Abafaroda tsu kalingata k̄a d̄a, u b̄ank̄a mu t̄a n i na mi a kuciga. Āyi vuza v̄a d̄a a k̄at̄sum̄a k̄a Kishi, u ya'an t̄a ulinga kobolo nu mpa, d̄a kpamu wo okpoi an kosoji kobolo nu mpa. Gogo na, me ene t̄a u ga'an t̄a n k̄as̄ak̄p̄a yi u bono w̄a d̄a. <sup>26</sup> Ili i na i zuwai i d̄ada u ciga t̄a u yongo n ād̄a k̄au. U pana uyo'lo ba, ana i panai u k̄an̄a t̄a mb̄al̄a. <sup>27</sup> Mayun d̄a u ya'an t̄a mbanaki. Kenu d̄a wi ishi a kukuw̄a. Amma K̄ashile ka panai asuvayali a ni, ana u potsokpoi ni, d̄a kpamu u s̄ank̄ai mu m̄ashi adama a un̄am̄gbi u k̄adu w̄a ābund̄ai. <sup>28</sup> Ili i na nam pa i d̄ada i zuwai d̄a n la'i n kuciga n su'uku d̄a āyi. A ayin a na baci ye ene ni kpamu yi t̄a a kupana m̄az̄anḡa tsu nan lo tsu d̄a ta na un̄am̄gbi u k̄adu u v̄a u kujebe. <sup>29</sup> Kȳas̄ai ni n uye u Vuzagbayin k̄a-t̄a i pana m̄az̄anḡa k̄au. Nekei ni tsugbayin tsu na i kuneke uma a na i ci ni. <sup>30</sup> Ya'in nannai adama a na kenu d̄a wi ishi a kukuw̄a adama a ulinga u Kishi. U t̄aw̄a t̄a u b̄ank̄a mu n ulinga u na ād̄a a k̄aci k̄a d̄a i kp̄ad̄ai kufuda kuya'an.

### Uteku u na v̄a kuciya ili i mayun

**3** Gogo na, uma a v̄a, ya'in m̄az̄anḡa adama a Vuzagbayin! N ya'an t̄a m̄az̄anḡa adama a na n d̄anaka d̄a t̄a ili i te n i na n danai d̄a d̄e. Ili ya yi t̄a feu o kodoku ya s̄ank̄a ili i gbani-gbani i na i kusa'lwa d̄a.

<sup>2</sup> K̄at̄a i k̄as̄ak̄p̄a uma a kavama a nan lo a ȳans̄a d̄a ba. Ele d̄a aza a na a tsu l̄ans̄a kuki d̄a ka avaja wasasa, i t̄a ana nshe'e mu unata. <sup>3</sup> Ātsu ci t̄a n ukidi wa avaja u mayun adama a na ci t̄a a kucikpa K̄ashile a ubut̄a wa Ayinvi ki a ni. Tsugbayin tsu tsu ci t̄a a ubut̄a u Yesu Kishi ci kpamu a kuzuwa katsura n ili yi ikyamba i tsu ba.

<sup>4</sup> Amma u ga'an ba, mpa mi t̄a a kufuda kuya'an ārad̄i n ili yi ikyamba i v̄a. Vuza na baci u danai āyi wi t̄a n i na u kuya'an adama a na u lya'aka k̄aci k̄a ni kelime n ili i nam pa, mi t̄a a kula'a yi n ili i nam pa dem. <sup>5</sup> A kida mu t̄a kavaja a kanna k̄a kunl̄ai ana a matsai mu. Mpa vuza va aza a Israila d̄a. Mpa umaci u Bayamit u d̄a. Na va u yotsongu t̄a mayun mpa umaci wi Ibrahim

u d̄a. Ci baci a kadanshi k̄a Wil̄a, mpa Kafarishi kala.

<sup>6</sup> Mpa vuza vu kataci d̄a, n tuk̄a t̄a n atakaci a ubut̄a wa aza e Yesu. Babu vuza na u dansukai mu a na n kodoi Wil̄a, ko kenu.

<sup>7</sup> N ayin d̄e, mpa n sheshe t̄a ili i nam pa ya i singai i d̄a, amma gogo na m bonoko le t̄a ili i gbani adama a ili i na Kishi u ya'in. <sup>8</sup> Ili i na i la'i i nan lo i d̄ada, me ene t̄a ili r̄ak̄a tsu ukuna u gbani n gisanku baci i d̄a n tsu na n yevei Yesu Kishi. Uyeve u na n yevei Yesu Kishi Vuzagbayin vu v̄a u la'a t̄a ili i nan lo r̄ak̄a, na lo va ta na mayun d̄a. Adama a ni a d̄a n nambai ili r̄ak̄a, amma ele k̄aviri kala ka na a kuk̄as̄ak̄p̄a k̄ac̄ap̄a adama a na n ciya mo okpo vuza vu Kishi cika, <sup>9</sup> k̄at̄a feu mo okpo kobolo n āyi cika. N doku n neke katsura n kasin-gai k̄a v̄a ko utsura u kutono Wil̄a ba, amma n neke t̄a katsura n Kirisiti Kishi wi isa mu. N ya'an t̄a nannai adama a na uye u na K̄ashile ka tsu bonoko tsu aza a usubi n āyi u d̄ada ubut̄a wu uneki u k̄adu. <sup>10</sup> N ciga t̄a n yeve Kirisiti Kishi, n ciga t̄a kpamu n yeve utsura u na u dengus̄ai ni a ubut̄a wu ukp̄a. N ciga t̄a m bolongu n āyi n ciga t̄a kpamu n yeve atakaci a ni. N ciga t̄a m bolongu n āyi a ubut̄a wu ukp̄a u ni. <sup>11</sup> Nannai kpamu mi t̄a n āpa'l̄a a na mpa feu a kudengusa mu a ubut̄a wu ukp̄a!

### Lya'a kelime n kataci

<sup>12</sup> K̄at̄a n ya'an ili nam pa ya r̄ak̄a ba, k̄at̄a kpamu a zuwa mu mo okpo vuza na u shatangi ukuna cika ba. Amma mi t̄a a kulya'a kelime n ulinga ali a kubana ukocishi k̄at̄a a zuwa mu mo okpo ili i na Yesu Kirisiti Kishi u cigai mo okpo. <sup>13</sup> Uma a v̄a, mpa n dana n ciya t̄a d̄e ili ya r̄ak̄a ba, amma ili i na mi a kuya'an i d̄ada: ili i bura mu n ili i na i lazai d̄e ba, mi t̄a o kutono n utsura adama a na n reme ili i na yi kelime. <sup>14</sup> Mi t̄a a kulya'a kelime adama a na n yawa a uteku ana e kuneke mu katsupu ka singai, ayin a na K̄ashile ke kudeke mu a kubana gadi adama e Yesu Kishi.

<sup>15</sup> Yaba dem vu tsu vu na u kutsai a ubut̄a wu uneki u k̄adu u sheshe tsu nam pa. Ili yi baci lo i na i kp̄ad̄ai kushuku n i d̄a, K̄ashile ki t̄a a kuzuwa d̄a ye ene ili i na yi derere. <sup>16</sup> Ili i na i la'i ili dem i d̄ada na: ci lya'i kelime n kutono ili i mayun i na ci yevei.

<sup>17</sup> Uma a v̄a, yongoi uteku u na n yongoi, k̄at̄a i pi'isa a ubut̄a u kinda uma a na o yongoi tsa agisana a na ci nekei d̄a. <sup>18</sup> I yongo tsu nam pa adama a na uma i t̄a lo n ābund̄ai a na i o kuyongo a uye u na u kuyotsongu uma ele irala i mad̄anga ma atakaci me Yesu i d̄a. N dana d̄a t̄a d̄e ili i nam pa ya, ko n gogo kpamu mi t̄a a m̄ashi n kujilya adama a na ili ya mayun d̄a. <sup>19</sup> Uma a nam pa i t̄a a kuyawa uteku, k̄at̄a a cina ukp̄a u babu uteku. Ili i na i a kuya'lanka tsugbashi i d̄ada ili i na ele a k̄aci ke le a cigakai ikyamba i le koci. Ele a ci ciya t̄a tsugbayin a ubut̄a wi ili i wono i na a ci ya'an. A zuwa t̄a ādu e le r̄ak̄a a ubut̄a wi ili ya aduniyan i nam pa.

<sup>20</sup> Amma ātsu uma a gadi a d̄a, ubut̄a u na Vuzagbayin Yesu Kishi wi o kuyongo. Ci t̄a kpamu a kuvana yi m moloko u bono an Kishi k̄a tsu. <sup>21</sup> Wi t̄a a kudika ikyamba i tsu i nam pa ya aduniyan i na yi babu ut-

sura, kaṭa u saba'a i da yo okpo ikyamba i tsugbayin ci ni, ayi wi ta a kuya'an nannai n utsura u gbayin u na wi n u da u na u tsu zuwa ili dem i panaka yi.

**4** Uma a va, n ciga da ta da n cigai me ene da kpa-mu. I zuwa mu ta n ya'an mazanga ada da kpa-mu oroliko a na e nekei mu. Adama a nan lo, i shamgba n utsura a ubuta u kutono Vuzagbayin.

#### Uteku u na i kuyongo mayin

<sup>2</sup> N folono ta Afodiya kobolo n Sitinka, amaci e re a nam pa a panakpanai mayin adama a Vuzagbayin.

<sup>3</sup> Avu toku vu ulinga vu va da vu mayun, n folono wu ta vu banka le. A dakaka ta ulinga kau kobolo nu mpa adama a na a dana aza o yoku Arabali a Singai. A ya'an ta kpa-mu ulinga kobolo n Kilementu n aja'la a ulinga a va a na a buwai. Kashile ka dana ta ula a uma a nam pa raka a katagarda ka uma a na i n wuma u babu uteku.

<sup>4</sup> Ya'in mazanga adama a Vuzagbayin ayin tutu. Mi ta kpa-mu o kudoku ma dana, ya'in mazanga! <sup>5</sup> Yongoi n asuvu a yuwu u uma raka. Cibai a na kutawa ku Vuzagbayin ku yawai devu.

<sup>6</sup> Kata i mu da adu adama a ili i yoku ba. Amma vasai kata i folono Kashile ka banka da a ubuta wi ili raka. Ya'in ogodiya, kata i dana Kashile ili i na i nambai. <sup>7</sup> I ya'an baci nannai, i yeve ta Kashile ki ta a kuzuwa adu a da o okpo m matana. Na va da da ili i singai, i da i la'i ili i na ka du ka vuma ke kuyeve. Nannai da Kashile ka kindu adu a da n kusheshe ku da uteku u na yi o kuyongo a katsumu ka Yesu Kirisiti Kishi.

<sup>8</sup> Aza a va, a uteku n dana ta: zuwai kusheshe ku da a ili i mayun n ili i tsugbayin n ili i na yi derere. Sheshei ukuna wi ili i na yi cida n ili yu ucigi n ili i na yi n tsuloboi. Sheshei ukuna wi ili i na yi n ugalin kau da kpa-mu i yawai a cikpa vuza. <sup>9</sup> Kanai kuya'an ili i na i pilisai a va raka. Kata kpa-mu i kana kuya'an ili i na i panai n dansai raka. Kata kpa-mu i kana kuya'an ili i na ye enei mu n ya'in raka. Yi baci a kuya'an ili i nam pa, Kashile ka matana ki ta o kuyongo n ada.

#### Bulusu u ya'in ogodiya

<sup>10</sup> N ayin a na a lazai de i banka mu ta, ko a na yi a kuciga kuya'an nannai da ili i yoku i kpa dai ali

megeche i doku i ciya kanga ba. Amma gogo na kpa-mu i ciya ta kanga ka na i kubanka mu kpa-mu, mi ta a mazanga. <sup>11</sup> N dansa ili i nam pa adama a na n nambai ili ba. N yeve ta uteku u na n kucuwa n ili i na i ciyai mu dem. <sup>12</sup> N yeve ta uteku u na vuza u ci ya'an, u namba baci ili. N yeve ta kpa-mu tsu na vuza u ci ya'an, u ciya baci ili n abundai. N yeve ta tsu na a ci ya'an mazanga ayin dem. N yeve ta tsu na o ci yongo m mazanga n ilikulya'a n abundai n tsu na o ci yongo m mazanga n kambulu kpa-mu. N yeve ta tsu na vuza u ci yongo m mazanga wi baci n ili n abundai ko babu ili. <sup>13</sup> Mi ta a kufuda ma ya'an ili raka adama a ubuta wu utsura u na Yesu Kirisiti Kishi u ci neke mu.

<sup>14</sup> Amma ko n nannai, i ya'an ta kataci mayin adama a na i shamgba nu mpa a atakaci a na mi o kuso'o gogo na. <sup>15</sup> Ada aza a Filibiya, i yeve ta de ada da koci aza a na e nekei mu ikebe adama a na i banka mu ana n tukai da n Arabali a Singai da n lazai a kutu o ubon u Makidoniya. Aza o Kutoni o yoku i lo a ya'in nannai ba. <sup>16</sup> Ko ayin a na mi ishi de a Tosolonika i neke ta ikebe u lazai kute.

<sup>17</sup> Mi a kudansa ili i nam pa adama a na n doku mi isa kune'e ku yoku wa da ba. Amma ili i na n cigai i da da yi isa katsupu ka na ko yotsoi adama a kasingai ka na i ya'ankai mu. <sup>18</sup> Gogo na nahannai n ciya ta ili i na n cigai raka. Ali n ciya ta ili i na i la'i i na n cigai. I suku ta Abafaroda n kune'e n abundai u tuka mu, mi isa ta ku da. Alyuka a da a magulani mayin, Kashile kpa-mu ki isa ta a da, da kpa-mu u panai uyo'o n a da. <sup>19</sup> Kashile ka va kpa-mu, vuza na wi a kulana mu, wi ta feu e kuneke da ili i na yi a kuciga raka n uciyi u tsugbayin u ni. Uciyi u ni u da da ili i na u nekei tsu a ubuta u Yesu Kirisiti Kishi. <sup>20</sup> Adama a ili i nam pa raka, nekei tsugbayin u Kashile Esheku a tsu ko wanai. Ta nannai.

#### Ikyashi yu ukocishi

<sup>21</sup> Kyasai aza o Kutoni e Yesu a Filibiya raka. Aza a va a na i na i ta ikyashi i da. <sup>22</sup> Aza o Kutoni raka a na a buwai feu i ta ikyashi i da. Aza Kutoni a na i ulinga e kefeku ka Kaisa i ta ikyashi i da kpa-mu mayin.

<sup>23</sup> Ya'an kasingait ka Vuzagbayin Yesu Kirisiti Kishi ko yongo n ayinviki a da.

# Kolosiya

## Ukuna u katagarda ka nam pa

Bulusu u dana t̄a akaka a nam pa a kubana wa aza o Kutoni a Kolosiya a ayin a na wi a ugbashi. Bulusu da u gi-t̄angi a'lis̄a a nan lo a ba. K̄at̄a u sa'wa kubana de ba. U yeve t̄a ukuna wa aza o Kutoni wa, adama a na Abafa u tonoko yi t̄a. Abafa vuza vu Kutoni da vu na vu ut̄ai o Kolosiya da u yongoi m Bulusu a ubut̄a wu ugbashi. Aza o Kutoni a na i o Kolosiya a git̄a t̄a kutono kuyotsongusu ku gbani-gbani. O tonoi wil̄a u yoku u na wi derere ba, da kpamu a cigai kucikpa alingata n wunl̄ai u gbagba'in u yoku. Bulusu u danai adama a na u dana le ili i nan lo ya i ga'an ba. U ciga le t̄a e yeve a na Kishi ke nekei le ili rak̄a i na a cigai. U danai le hawun uteku u na K̄ashile n Kishi a tsu bank̄a aza o Kutoni. Anana kpamu, Kishi ka tuk̄a t̄a n ili dem i na vuma u cigai adama a na u cikpa K̄ashile tsu na u ga'in. Katagarda ka nam pa ka dansa t̄a ukuna u nam pa hawun e keteshe.

## Ili i na yi punu udariki a katagarda ka nam pa

1. Kubayuw̄a
2. Kavasa ko ogodiya
3. Vuza n ulinga u Kishi
4. Wuma u savu a ubut̄a u Yesu
5. Ikyashi yi ukocishi

### Kubayuw̄a

**1** Mpa da Bulusu. K̄ashile ka zagba mu t̄a mo okpo vuzavusuki vi Yesu Kirisiti Kishi. Timoti wi t̄a na kobolo nu mpa, ayi kpamu vuza tsu da.

<sup>2</sup> Mi t̄a a kudanaka uma a K̄ashile a na i o Kolosiya. Aza a tsu a da, i t̄a kpamu o kutono Kishi mayin.

Ya'an K̄ashile ko yotsongu da kasingai ka ni m mat̄a-na ma ni.

### Kavasa ko ogodiya

<sup>3</sup> Ci ci yongo t̄a a kuya'an kavasa adama a da ayin tutu, kat̄a ci cikpa K̄ashile, vuza na wi Esheku a Vuzag-bayin vu tsu Yesu Kishi. <sup>4</sup> Ili i na i zuwai i dada tsu pana t̄a yu ushuku t̄a n Yesu Kishi, da kpamu tsu panai a dana i ciga t̄a uma a K̄ashile rak̄a. <sup>5</sup> Yi t̄a n uneki wa adu n ucigi u nam pa adama a ap̄a'la a da. K̄ashile ta na ka zuwaka t̄a de ili i na i kedekei ap̄a'la a na de gadi, a ubut̄a u na i kene i da gogo na ba. Ad̄a i pana t̄a ukuna u kukede wa ap̄a'la u nam pa a ayin a na i panai akaka a mayun, Arabali a Singai a na a danai da. <sup>6</sup> Arabali a Singai a nam pa a saba'la t̄a wuma u da a kanna ka na i git̄ai kupana mayin ili i mayun i kasingai ka na K̄ashile ko yotsongi aza a unushi. Arabali a Singai a nan lo ta na i t̄a a kukar̄a'la aduniyan rak̄a. I t̄a a kumatsa ili a saba'la baci wuma u uma a ubut̄a dem tsu na a ya'in n ad̄a.

<sup>7</sup> Abafa kaja'la ka tsu ka'la ku ulinga, ci ciga yi t̄a ta na kau. Ayi da vuza na u tuk̄ai da n Arabali a Singai a. U ya'anaka t̄a Kishi tsugbashi mayin tsu kalingata ka tsu

wa da. <sup>8</sup> Ayi da vuza na u danai tsu tsu na Ayinviki a K̄ashile e nekei da ucigi u gbayin a kubana wa aza o yoku.

<sup>9</sup> Adama a nannai, ci t̄a a kuya'an kavasa ayin tutu adama a da. Ci ya'an t̄a nannai ana tsu panai ukuna u da, tsu kasakpa ta na kuya'an avasa ba. Tsu folonoi K̄ashile ke neke da kuyeve mayin ki ili i na u cigai da i ya'an, da tsu folonoi ni kpamu u neke da ugboji wu ukuna u cida. <sup>10</sup> Nannai kpamu tsu na i kuyongo wi t̄a e kuneke Vuzagbayin tsugbayin ayin tutu, kat̄a u pana mazanga n ad̄a. Ayin tutu i matsa ili i singai adama a ulinga u singai u da, kat̄a ad̄a kpamu ayin tutu i yotsongu ucigi a kubana wa aza o yoku. I ya'an baci nannai, yi t̄a a kuya'an utsura kat̄a i gbonguro n kuyeve ku K̄ashile ayin dem.

<sup>11</sup> Kavasa ka tsu ka'la Vuzagbayin u neke da utsura u na wi tsu utsura u tsugbayin u ni adama a na i ciya uremi u kadu n kalulu, adama a na yo o'lo ba. Kasakpa ayi u shatangu da m mazanga. <sup>12</sup> Ci ciga da t̄a ayin tutu i cikpa Dada. U zuwa da t̄a i ciya upecu wi ili i na yi i uma a ni na de o tsugono tsu kutashi. <sup>13</sup> K̄ashile ki isa tsu t̄a a ubut̄a u vuza na wi a kulya'la tsugono tsu kayimbi. K̄ashile kpamu ka tuk̄a tsu t̄a o tsugono tsu Maku ma ni ma na u cigai kau. <sup>14</sup> K̄ashile ka tsupaka tsu t̄a ubaruwi a ubut̄a wu mpasa m Maku ma ni, nannai da u cinukpakai tsu unushi u tsu rak̄a.

### Kishi ka la'la t̄a uma rak̄a

<sup>15</sup> Yesu Kirisiti Kishi wi t̄a derere n K̄ashile, uma a kufuda kene K̄ashile n ashi e le ba. Ayi da Magaji ma

Kashile, wi ta ta na n tsugono ci ili dem i na Kashile ka ya'in. <sup>16</sup> Ili i na i zuwai i daɗa Kashile ka ya'an ta ili raka wa ni. Yesu u ya'an ta ili raka i na yi gadi n ili raka i na yi a idika na feu. U ya'in ili raka i na ci e kene, da u ya'in kpamu ili raka i na ci a kukpada kene. U ya'in icu'u i tsugono raka nu utsura kakau raka a adan-gashile. Mayun da Maku ma Kashile ma ya'in ili raka adama a na ili ya raka i neke yi tsugbayin. <sup>17</sup> Wi ta lo kafu ili i na i buwai, ayi da vuza na u tsu zuwa ili raka yo okpo derere kobolo mayin.

<sup>18</sup> Kirisiti Kishi ayi da Kaci ka kpa'a ka aza o Kutoni a ni, ele da ikyamba i ni. Ayi da vuza na wi irai kpa'a ko otoni ka, ayi da kpamu vuza iyain vu na Kashile ka dengusai a kasaun da u bonokoi ni n wuma kpamu. Adama a nannai, u la'a ta ili dem. <sup>19</sup> Kashile ke enei u ga'an ta ili dem adama a ni i ya'an feu punu a ubuta u Kirisiti Kishi. <sup>20</sup> Da Kashile ke sheshe u danai Kishi feu wo okpo uye u na u zagbai da u bonokoi ili i gadi n yi idika yo okpo cida a ubuta u ni. Mpsa n Yesu n da n tukai m matana ma Kashile ana n da n loloi ayi gadi a madanga ma atakaci.

<sup>21</sup> Kafu ili i nam pa, yi ishi ta dalin n Kashile. Yi ishi ta irala i ni, da kusheshe ku gbani-gbani n ulinga u gbani-gbani u da u pecei da n ayi. <sup>22</sup> Amma gogo na u bonoko da ta wa ni tsa aja'a a ni. U ya'an ta ili i nam pa n ikyamba i vuma i Maku ma ni Yesu, vuza na u kuwai a madanga ma atakaci. Adama a nannai, Yesu Kishi u bonoko da ta u Kashile, da i bonoi cida babu unushi ko u te, tsu na babu vuza na u kushika da i shamgba baci e kelime ka ni. <sup>23</sup> Amma i lya'a kelime n kushuku a na ili ya mayun da, kata i shamgba punu n utsura. Kata i kasakpa apa'a a na yi isai a ayin a na i panai Arabali a Singai ba. Arabali a Singai a nam pa a kara'akata ta a da a aduniyan raka, mpa Bulusu mo okpo ta kagbashi ka kudika akaka a nam pa.

### Ulinga u Bulusu

<sup>24</sup> N tsu pana ta mazanga e neke mu baci atakaci adama a da. Mi ta o kuso'o atakaci adama a ili i na i tawai dem, ko n so'o a yawa a na Kishi u so'i ba. Atakaci a nam pa a tsu tukata n ili i na i kubanka ikyamba i ni, daɗa kpa'a ka aza o Kutoni. <sup>25</sup> Mpa gogo na kagbashi ka kpa'a ka aza o Kutoni ka adama a na Kashile ka zuwa mu ta n dana da akaka a Kashile raka n tsu na i mayun. <sup>26</sup> Kashile ko sokongu ta akaka a nam pa wa aza a cacau, amma gogo na a ayin a nam pa u yotsongu ta a da u uma a ni. <sup>27</sup> Kashile ko yotsongi akaka a ni adama a na u ciga ta ada Azakayimbi i yeve ili i singai i nam pa n ukuna u tsugbayin. Ili i na yi ishi usokongi n ayin a de, da gogo na a bayuwai i da e keteshe i daɗa: Kishi wi ta punu n ada, nannai da i yeve i na ya kufuda ku'uwa tsugbayin ci ni n ayi.

<sup>28</sup> Adama a nannai ci ta a kudana yaba dem ukuna u Kirisiti Kishi a ubuta dem u na baci tsu banai. Tsu kushe le ta da kpamu ci yotsongushi le. Ci ya'an ta ulinga n kuyeve ku na Kashile ke nekei tsu raka, adama a na ci ciga ta aza a na i n Kirisiti Kishi o okpo tsu na u ga'in o okpo ayin a na baci a banai u Kashile.

<sup>29</sup> N dakaka ta kau adama a na ili i nam pa i ya'an, daɗa n shamgbai n utsura u gbayin u Kishi u na wi a kuya'an ulinga nu mpa.

**2** N ciga ta i yeve uteku u na n dakakai adama a da, n adama a aza o Kutoni a na i Ladukiya, n aza o Kutoni a na kata tsu sa'wai kuyevevei ba. <sup>2</sup> N ya'an ta ili i nam pa adama a na n dokusu le utsura u kadu kata m bolongu le n ucigi. Na wi ta a kuzuwa le a ciya ili i singai n abundai, kata e yeve mayin ili i na yi usokongi i Kashile. Mi ta a kuya'an kadanshi ka Kirisiti Kishi. <sup>3</sup> Ayi da vuza na wi a kubana uciyi wu ugboji raka n kuyeve ku na ci a kukpada kene. <sup>4</sup> N dana da ta ili i nam pa adama a na kata vuza u fuda u yansa da n ugboji ko kananani n ada ba. <sup>5</sup> Ko a na mi dalin n ada, kadu ka va ki ta lo n ada. Mi ta a mazanga a na yi o kuyongo tsu na u ga'in adama a na yi ta n uneki wa adu wu ug-bami n Kishi.

### Kirisiti Kishi u tsu tukata wuma u mayun

<sup>6</sup> Tsu na gogo na yi isai Yesu Kishi wo okpoi Vuzav-agudu vu da, lya'i kelime n kutono yi. <sup>7</sup> Zuwai aralu a da wa ni kata i gbonguro n a da. Nannai da uneki wa adu u da u kuciya kumi'i ku utsura, derere tsu na o yotsongushi da. Ta kpamu nannai i kufuda kuneke ogodiya n abundai.

<sup>8</sup> Kata i kasakpa vuza u bonoko da agbashi a ubuta u kananani ka wasasa ba. Kananani ka ki ta a kuya'an adanshi ki ta n uga'in, amma kuyotsongusu ku vuma ku da koci. Ku utata a ubuta wu utsura wa aduniyan u nam pa, amma u Kirisiti Kishi u da ba. <sup>9</sup> Ili i Kashile raka ta punu yi a ikyamba i Kirisiti Kishi. <sup>10</sup> Ada yi ta kobolo n ayi. Nannai ili i nam pa raka ta punu yi n ada, da wi a kulya'a tsugono n utsura kakau n uma a gbagba'in dem.

<sup>11</sup> Ana i tawai u Kishi u kida da ta avaja amma punu a adu. Vuma da u kidai ikyamba i mayun i da ba. Ili i na Kishi u ya'in i daɗa u kidai ili yu unushi wa da. <sup>12</sup> A ya'an ka da baci kusumbu ka akucina, a cidangu da ta n Kishi. Da a dengusai da n wuma adama a na i neke ta adu n utsura u Kashile, vuza na u dengusai Kishi n wuma a ubuta wu ukpa. <sup>13</sup> Yi ishi ta ukpa adama a unushi u da adama a na kpamu yi ishi ta n adu a unushi. Amma Kashile ka zuwai da i ya'an wuma u Kishi. U cinukpakai tsu unushi u tsu raka.

<sup>14</sup> Ubuta wi ishi ta lo u na a danai unushi u tsu, da ili i na a danai va i shamgbai a tsurala n atsu. Amma da Kashile ko gboroi ubuta u na ishi a danai unushi u tsu wa. U dikai u da, wu unai u da a madanga ma atakaci ma Kirisiti Kishi. <sup>15</sup> N tsu nam pa, Kashile ka takpai utsura a ubuta wu utsura kakau n uma a gbagba'in dem. U nekei le wono e keteshe a ubuta u na u lya'i le utsura a madanga ma atakaci ma Kishi.

<sup>16</sup> Adama a nannai, kata i kasakpa vuza wi ilukpa da adama a ili i na i kulya'a ko i kuso'o ba. Kata i kasakpa a ilukpa da adama a na i kpada kuya'an kadiva ka ayin a cida o yoku, ko kadiva ko Wotoi u Savu, ko kutono wilu u kanna ka Ashibi ba. <sup>17</sup> Adama a na wilu u nam pa iyoci i da yi ili i mayun. Kishi a kaci ka ni da ili i mayun

ya. <sup>18</sup> Uma i tã lo a na a tsu pana uyo'o n kugoyo ku ka-ci ke le ka a'uwa kaṭa a cikpa alingata. Kaṭa i kaṣakpa uma a nan lo a ilukpa dā adama a na i iwain kuya'an tsu na a ya'in ba. Vuma na wi tsu nan lo u tsu dansa tã ili gbende i na we enei, kaṭa unambi u kaḍu u cida u ni u zuwa yi kuya'an aradi n ukuna u tsulau u na wi n u da. <sup>19</sup> Uma a nam pa a buwa o kutono Kishi ba, vuza na wi Kaci ki ikyamba. Atsu ci tã ubolongi n ikyamba i ni n akawa a utsura a ni, ci tã a kufuda kugbonguro ci ciya baci tsuwa'a tsu tsu n utsura a ubuta u Kaṣhile.

<sup>20</sup> I kuwa tã n Kirisiti Kishi, da u nekei dā ubaruwi a ubuta wi ili yu utsura ya aduniyan i nam pa. Yi dai da i buwai o kutono wilā wa aduniyan u nam pa, adanshi adā yi tã a kulya'a kelime n kokpo aza a aduniyan a nam pa? <sup>21</sup> Wilā u nam pa u danai, "Kaṭa i reme ili i nam pa ba," ko "I lya'a ili i nam pa ba," ko kpmu "I sa'wa i da ba." <sup>22</sup> Wilā u nam pa wi tã a kadanshi ki ili i na yi a kuya'an megeshe ba. Ayin a na baci ci ya'in ulinga n ili i nam pa tsu kotsoi, kaṭa yo okpo gbani. Ta nannai kpmu n wilā u na uma a zuwai. <sup>23</sup> Wilā u nam pa wi tã a kuya'an adanshi u ga'an tã adama a na wi tã a kuzuwa uma a dakaka a ya'an i na Kaṣhile ka kupana uyo'o, ko u zuwa uma a kpaḍa kuyongo n aradi. Na lo va a'uwa da, i tã kpmu a kuzuwa uma a takacika kaçi ke le adama a na a ya'an ili i na Kaṣhile ka kupana uyo'o. Amma wilā u nam pa wi a kubankā vuza na wi a kuciga kuṣakpa kusheshe ku gbani-gbani ko ashawuya ba.

#### Uteku u na vuza u kuyongo cida

**3** Tsu na a dengusai dā n wuma a ubuta wu ukpa kobolo n Kirisiti Kishi, mayun da i zuwa adu a dā a ubuta wi ili i na yi gadi, a ubuta u na Kirisiti Kishi wi a idashi e kukiye ku usingai ku Kaṣhile. <sup>2</sup> Zuwai adu a dā i sheshe ili i na yi gadi, kaṭa i sheshe ili ya aduniyan ba. <sup>3</sup> Ya'in ili i nam pa adama a na i kuwa tã ana Kishi ka kuwai, gogo na Kirisiti Kishi u sokongu tã wuma u dā adama a na wi isa u da mayun u Kaṣhile. <sup>4</sup> Kishi ka'la wuma u mayun u dā, wu uta baci aduniyan rakā, yi tã feu a kutā n ayi kaṭa i uwa a tsugbayin ci ni rakā. <sup>5</sup> Vakangi ili i nam pa i na yi punu a ikyamba i dā, ag-isana: kuya'an ku tsugbani ko kuya'an ku unushi u tsugbani u babu wono. Nannai kpmu n kucikala ili i nan lo n utsura, i kaṣakpa kusheshe ki ili i wuya dem, kobolo n kuciga ki ikebe kaḍu ili i na yi derere n kucikpa amali. <sup>6</sup> Atakaci a Kaṣhile i tã lo a kutawa wa aza a na i a kuya'an ili i nam pa ya.

<sup>7</sup> Yi ishi tã feu a kuya'ansa nannai a ayin a cau. <sup>8</sup> Amma gogo na takpai ili i nan lo punu wā dā. Lokoi wupa n kuyongo ku mokovonoi n kuya'an ili i na a iwain. Lokoi kulangasu n kadanshi ka wuya, lokoi kpmu kadanshi ka gbani-gbani ka na ka kutā a unā u dā feu. <sup>9</sup> Kaṭa i ya'ankpanai a'uwa ba, ana gogo na i kaṣakpai de wuma u cau u na yi ishi o kuyongo. <sup>10</sup> Gogo na yo okpo tã uma a savu, vuza na u ya'in wuma u savu u nan lo u kulya'a tã kelime n kuneke dā kuyeve kobolo n kuzuwa dā yo okpo ci ni. <sup>11</sup> A wuma u savu u nam pa, wi n kakuna ba ko avu Kayahuda ka'la ko Vuzakayimbi

da. Wi n kakuna ba ko vi n ukidi u kavaja ko vi n u da ba. Wi n kakuna kpmu ba ko avu komoci ka'la da'in ko umaci u yoku u da vi u na u canai ba. Wi n kakuna ba ko avu kagbashi ka'la ko vuza vu ubaruwi da vi. Ili i na i lali n kuga'an koci i daḍa Kirisiti Kishi, wi tã punu o kuyongo wā tsu rakā.

<sup>12</sup> Adama a ili i nam pa, kobolo kpmu n adama a na Kaṣhile ka zagba dā tã yo okpo uma a ni, da u bonokoi dā cida, n adama a na u ciga dā tã kpmu, i ya'an n asuvayali, n uga'in, kaṭa i ya'an m mariki n kureme ku kaḍu. Ili i nam pa yi tã tsu ntogu n na i tsu uka. <sup>13</sup> Kaṭa i ya'ankpanai wupa uteku u dā ba. Unushi wi baci lo, i cinukpaka itoku i dā. Vuzagbayin u cinukpaka dā tã, adama a nan lo, i cinukpaka uma feu nannai. <sup>14</sup> Ntogu n na n lali n kuga'an i uka n daḍa ucigi. Ucigi wi tã o kubolngu tsu rakā kaṭa u zuwa tsu ci yongo kobolo mayin.

<sup>15</sup> Kaṣakpa matana mā Kishi ma lya'a tsugono punu a adu a dā. Ya'in ili i nam pa adama a na adā da ikyamba i te, da kpmu Kaṣhile ke dekei dā i yongo m matana. Kaṭa kpmu i cikpa Kaṣhile ayin tutu. <sup>16</sup> Kaṣakpai akaka a Kirisiti Kishi o yongo a adu a dā kaḍu e neke dā ugboji. Ya'in ulinga n kadanshi ka ni i ya'ankpanai kuy-otsongusu kaṭa i nekenei kpmu odoki a singai. I ya'an n ogodiya punu a adu a dā n kuya'ansa ishpa kakau i singai a kubana u Kaṣhile. <sup>17</sup> Ili i na baci i ya'in dem ko i dansai, kaṣakpai i da i yotso i na yu utai u Vuzagbayin Yesu. A ayin a na yi a kuya'an ili i nam pa, ayin tutu ya'in ogodiya adama a ni a kubana u Kaṣhile Dada.

#### Uteku u na i kushamgba a iluwa i dā

<sup>18</sup> Amaci, cikpai ali a dā, daḍa ili i singai yi baci o kutono Vuzagbayin.

<sup>19</sup> Ali, cigai amaci a dā kaṭa i bonoko le tsa agbashi ba.

<sup>20</sup> Muku, cikpai mmaci n dā a ili dem, nannai da Vuza-gbayin u kupana uyo'o.

<sup>21</sup> Anan Dada, kaṭa i bongo muku n dā kete ba, dāba ba a kupana uyo'o u wuma u le ba.

<sup>22</sup> Agbashi, i cikpa aza e kelime a dā ayin tutu punu na a aduniyan. Dakakai ayin tutu i ya'an le i na a cigai. Yi baci a kuya'an ele a kindā dā koci u yawa ba. Ya'in ili i nam pa rakā n adu a dā ali n ayin a na i a kindā dā ba. Nannai da i kuneke Vuzagbayin tsugbayin. <sup>23-24</sup> Yi tã a kuya'an ka Vuzagbayin Yesu ulinga ayin tutu. Uma a da yi a kuya'an ulinga mayun ba. Vuzagbayin da u kuneke dā agadu o okpo tsu katsupu ki ili i na i ya'in. Adama a nannai, dakakai ulinga uteku u na i kufuda dem. <sup>25</sup> I yeve tã feu i ya'an baci ili i na i kpaḍai kuga'an, ta a kutsupa dā feu nannai adama a kawuya ka na i ya'in. Adama a na Kaṣhile ki n aza a na u lali n kuciga a na u tsu kaṣakpa a ya'an kagbani-gbani ba.

**4** Azagbagba'in, lanai agbashi a dā kaṭa yi inda ya-ba dem vi le mayin. Ya'an nannai adama a na i yeve yi tã feu yi tã n Vuzagbayin na de gadi.



### Ya'in avasa

<sup>2</sup> Lya'i kelime n kavasa ayin tutu n ɔdu ɔ da a ufobushi n ogodiya ɔ ɔdu. <sup>3</sup> Kɔta feu i ya'an avasa adama ɔ tsu. Ya'in avasa Kɔshile ka bayuwa uye adama a akaka ɔ tsu, adama a na tsu dana uma ili yu usokongi i Kirisiti Kishi, ili i na i zuwai da mi ushiyi n ikani. <sup>4</sup> Ya'in avasa adama a na n dansa akaka a nam pa e keteshe, tsu na u ga'in. <sup>5</sup> Yongoi n ugboji yi baci kobolo n aza a na i aza o Kutoni ba. Ya'in ulinga n ayin ɔ da mayin. <sup>6</sup> Dansai ili i singai kɔta i zuwa kadanshi ka da uma ɔ cuwa n ka'a mayin, tsu na kusa'an ki nu mk-padi. Da'fa u kubankɔ da i yeve uteku u na i kuneke wushuki u yaba dem vu na baci we ecei da kakuna.

### Ikyashi yu uteku

<sup>7</sup> Tikiku wi ta a kudana da ukuna u va. N ciga yi ta ka. Kabanki ka'a ka na ki mayun ɔ ubuta wi ili dem, da wi a kuya'anka Vuzagbayin tsugbashi nu mpa. <sup>8</sup> N suku yi ta a nwalu n singai n nam pa a kubana wa da adama a na u dana da tsu na ci punu kɔta kpamu u dokusu da utsura u ka'ɔ. <sup>9</sup> Mi ta feu ɔ kusuku Unisi-ma. Ayi feu wi ta n uneki u ka'ɔ n vuza na n cigai kpamu ka. Ayi vuza da da. I ta a kudana da raka ili i na yi punu na dem.

<sup>10</sup> Arisataka wi ta a ugbashi na nu mpa. Wi ta ɔ kuyasa da feu, kobolo m Marukusu, Baranaba vangu amma vi isheku kakau. Tsu dana da ta n ayin a de i

rabasa Marukusu ayin a na baci u tawai wa da. <sup>11</sup> Yesu vi yoku, vuza na e ci deke feu Yusutu, wi ta e kuyasa da. Ele na da ɔ kɔsumɔ ka Ayahuda a na i o kutono Vuzagbayin Yesu aza a na ci kobolo koci. I ta a kuya'an ulinga nu mpa na adama o tsugono tsu Kɔshile kpamu, i ta e kuneke mu kadanshi ku uremi u ka'ɔ ka.

<sup>12</sup> Abafa ta wu utai ɔ likuci i da, ayi feu kagbashi ke Yesu Kirisiti Kishi ka'a. Wi ta ɔ kuyasa da. U ci ya'an ta kavasa adama ɔ da n utsura. U tsu folono ta Kɔshile ke neke da utsura derere, adama a na i shamgba n utsura ɔ ubuta wi ili i na Kɔshile ka cigai raka. <sup>13</sup> Mpa ɔ kaci ka va mi ta a kudansa ukuna u ni tsu na u dakakai adama ɔ da n aza o Kutoni a na i ɔ likuci i Ladukiya n Harofoli.

<sup>14</sup> Kaja'a ka tsu ku usubi Luka, vuza va aguma, wi ta ɔ kuyasa da, n Dima dem. <sup>15</sup> Adama ɔ Kɔshile, kyasakai mu aza o Kutoni a na i a Ladukiya, kobolo n vuka vu na e ci deke Nifa n aza a na a tsu bana n a gasai a kpa'a ku ni.

<sup>16</sup> Ayin a na baci i kotsoi kukece akaka a nam pa, i neke aza o Kutoni a na i Ladukiya adama a na e kece feu. Kɔta adɔ i kece akaka a na n danakai le. <sup>17</sup> Danai Arikibu kadanshi ka nam pa, "Kɔta vi ya'an ulinga u na Vuzagbayin u nekei nu gbende ali vu kotso."

<sup>18</sup> Mpa Bulusu, n danai ikyashi i nam pa n ekiye ɔ va. Cibai n ikani i va.

Ya'an kasingai ka Kɔshile ko yongo n adɔ.

# 1 Tosolonika

## Ukuna u katagarda ka nam pa

Bulusu da u danai akaka a nam pa, da kpmu a kubana megeshe da u danai kpmu akaka o yoku a kubana wa aza o Kutoni a na i a likuci i Tosolonika. Tosolonika likuci i gbayin i da a kakinā ka mala n kuden ku gbayin. Ta de kpmu uma n abundai o tsu tono amali. Bulusu u banai o Tosolonika da u pilisakai uma ukuna u Yesu. Ayin a na wi ishi de u ya'ansa ta ulinga u kuya'an afalaka adama a na u ciya ikebe. Aza o kutono amali n abundai o okpoi aza o Kutoni. Ayahuda a na i punu a likuci ya feu o okpoi aza o Kutoni.

A kubana kelime, aza e kelime punu a likuci ya a ya'in cishe'e, da o lokoi Bulusu a likuci i nan lo. A kubana megeshe, Bulusu u suki kabanki ka ni Timoti u tuka n kadanshi ku ukuna wa aza o Kutoni a na u kasakpai na de o Tosolonika. Timoti u bonokoi Bulusu n ukuna wa arabali e cishe'e a, ana u kotsoi kupana kadanshi ku ukuna u nan lo da da ayin a na wi a kudana akaka a nam pa.

Kuyotsongusu ku gbayin punu a akaka a nam pa da da uteku u na ili i kuya'an a ayin a na Yesu Kishi u kubono kpmu a aduniyan a nam pa. Ili n abundai yi ta a kuya'an a ayin a nan lo. Ci yeve mayun kanna ka na ili i nan lo i kuya'an ba, adama a nannai u ga'an ta ci yongo mayin uteku u na Kashile ka cigai a na ci a kuvana ayin a na Yesu Kishi u kubono. Bulusu u dansai ili i nam pa raka hawun punu a akaka a nam pa.

## Ili i na yi punu udariki a katagarda ka nam pa

1. Kubayuwā
2. Uneki wā ađu wa aza o Tosolonika kobolo n agisana (1:4—3:13)
3. Wuma u na u ci neke Kashile mazanga
4. Yi dai tsa kindana Vuzagbayin u bono baci
5. Kadanshi ku ubarangi ku ukocishi n ikyashi

### Kubayuwā

**1** Atsu anan Bulusu n Sila kobolo n Timoti tsu dana ta akaka a nam pa a kubana wa aza o Kutoni a na i o Tosolonika. Akaka a, adama a uma a Kashile n Vuzagbayin Yesu Kristi Kishi a na i de a ubuta wa. N ya'an ta kavasa da n folonoi Kashile ko yotsongu da kasingai ka ni kata u zuwaka da unasingai m matana!

### Uma o Tosolonika i ta n uneki wā ađu

<sup>2</sup> Ci cikpa ta Kashile ayin tutu adama a da raka. Ayin dem ci baci a kuya'an avasa, ci ci ya'an ta a da kpmu adama a da. <sup>3</sup> Ci ya'an baci kadanshi adama a da a ubuta u Kashile Esheku a tsu, tsu tsu dansa ta ili i na i ci ya'ansa adama a uneki wā ađu u da, ci ya'an ta kpmu kadanshi adama a uteku u na i ci ya'an ulinga kau, adama a na yi ta a kuciga uma, ci ci ya'an ta kpmu kadanshi uteku u na yi a kulya'a kelime n kinda Vuzagbayin Yesu Kishi yi baci a katsumā ka atakaci.

<sup>4</sup> Aja'a a va, Kashile ki ta a kuciga da, atsu feu ci yeve ta u zagba da ta adama a na yo okpo uma a ni. <sup>5</sup> Ana tsu danai da Arabali a Singai, n unā u da koci ba, amma kobolo n utsura kpmu, adama a na Ayinviki a Kashile e neke da ta kuyeve gbende a na ili i na tsu dansai mayun da. Ana ci idashi kobolo n ada, da ye enei tsu na ci o kuyongo adama a na tsu bankā da n

ukuna kakau raka. <sup>6</sup> Ta nannai da i pilisai kuyongo tsu na ci o kuyongo kobolo kpmu n tsu na Vuzagbayin u yongoi. Ali a katsumā ka atakaci a abundai da yi isai akaka a, da Ayinviki a Kashile a zuwai da kpmu i yongo m mazanga.

<sup>7</sup> Ta kpmu nannai da yo okpoi agisana a uma raka a na o tonoi Vuzagbayin a Makidoniya n Akataya.

<sup>8</sup> Adama a da, akaka a Vuzagbayin a kara'a ta a ubuta dem a ukambu u nan lo, ali a laza a ubuta u nan lo wa dem. Uneki wā ađu u da u Kashile uma e yeve ta u da a ubuta kakau. Adama a nannai sai kpmu ci ya'an bili kadanshi ka ni ba. <sup>9</sup> Uma a kaci ke le o yongoi a kadanshi uteku u na i rabasai tsu mayin. O doku a ya'in kpmu kadanshi tsu na i kasakpai amali da i bonoi kutono Kashile ka mayun n ka wuma. <sup>10</sup> A ya'in kpmu kadanshi tsu na yi a kuvana kubono ku Maku ma ni Yesu ma na mi a kutā gadi a Kashile. Kashile ka dengusai Yesu n wuma, gogo na Yesu vu nan lo va wi ta a kisa tsu a ubuta wa atakaci n afada a na i a kutawa.

### Ulinga u Bulusu o Tosolonika

**2** Uma a va, i yeve ta tsu tawa kene da gbani ba. <sup>2</sup> Tso na i yevei, ta ci ishi a Filibi kafu tsu tawa na wa da. E neke tsu ta de atakaci, da kpmu a ya'ankai tsu kugoyi. Amma Kashile ka tsu ke neke tsu ta ug-bawansuvu adama a na tsu dana da ukuna wa Arabali

a Singai a e keteshe, ko a na uma n ̄bund̄ai i ̄ kusank̄a tsu. <sup>3</sup> Tsu tuk̄a d̄a n akaka a a'luwa ba. Tsu tuk̄a d̄a n a d̄a adama a na ci t̄a a kuciga kuya'an̄ka d̄a ugboji ba. Ci a kuciga tsu doro d̄a ba. Ta nannai ba, ko kenu!

<sup>4</sup> K̄ashile ku ushuku t̄a n ̄tsu, d̄ada u nekei tsu Arabali a Singai ̄ ni adama a na tsu dana uma. Ili i na ci cigai i d̄ada ci neke K̄ashile m̄azanḡa, adama a na ̄ayi d̄a vuza na u tsu kondo ̄adu ̄ tsu. Ci kebece n ili i na uma a kudana ba. <sup>5</sup> I yeve t̄a mayun a na ci a kucikpa d̄a n a'luwa ba, K̄ashile ̄ k̄aci k̄a ni wi t̄a o kuyotsongu d̄a a na ili i na ci ya'in ci ya'an i d̄a adama a kalya'a ba. <sup>6</sup> Ci ya'an ili adama a na ci ciya ucikpi w̄a d̄a, ko wa aza o yoku ba.

<sup>7</sup> Adama a na, ̄tsu azusuki ̄ Kishi a d̄a, ci t̄a a kufuda tsa kece d̄a ili i na ci a kuciga dem. Amma ci ya'an nannai ba, tsu kucikpa, tso okpoi yuwu ̄ katsum̄a k̄a d̄a tsu na kan̄aku ka na ki e kune'e mani n kulana muku n ni. <sup>8</sup> Ci ciga d̄a t̄a n ̄bund̄ai, d̄a ci ̄ m̄azanḡa ma kudana d̄a Arabali a Singai ̄ K̄ashile, tsu doku ci ya'in kpamu m̄azanḡa adama a na tsu bank̄a d̄a a ili kakau adama a na yo okpo t̄a uma a na ci cigai k̄au.

<sup>9</sup> Uma ̄ va, i ciba tsu na ci ya'in ulinga k̄au a ayin a na ci kobolo n ̄ada. A ayin a na ci kobolo n ̄ada a kusala Arabali a Singai ̄ K̄ashile, kanna n kayin ci t̄a a kataci adama a na ci ciya ikebe kat̄a tsu fuda tsu tsula ili i na ci cigai ta lo ce neke d̄a amiki. <sup>10</sup> Ad̄a d̄a ngan n tsu, K̄ashile feu magan m̄a tsu ma'a, a danai ci t̄a cida m mayun babu kpamu vuza na u kudansuka tsu tsu na ci ya'in n ̄ada, ̄ada na i nekei ̄adu ̄ d̄a n Vuzagbayin.

<sup>11</sup> Ad̄a feu i yeve t̄a a na ci ya'ankai yaba dem vu d̄a mayin tsu na kesheku ka ci ya'an̄ka muku n ni mayin.

<sup>12</sup> Tsu folono d̄a t̄a, tsu dokusu d̄a t̄a utsura w̄a ̄adu, d̄a kpamu tsu kushangi yaba dem vu d̄a u yongo tsu na K̄ashile ka kupana uyo'o adama a na u deke d̄a t̄a i uwa o tsugono ci ni kat̄a i pece tsugbayin kobolo n ̄ayi.

<sup>13</sup> ̄tsu ayin tutu ci cikpa t̄a K̄ashile adama ̄ d̄a a na i nekei ̄adu n akaka a na tsu dansai. I dana kpamu kadanshi k̄a tsu kadanshi ka uma ka'a koci ba. Ad̄a yu ushuki t̄a n akaka a tsu na a d̄a i mayun: akaka ̄ K̄ashile a d̄a. Akaka a nam pa i t̄a a kulya'a kelime n kuya'an ulinga w̄a d̄a, ̄ada vu na i nekei ̄adu.

<sup>14</sup> Uma ̄ va, ayin a na yi isai ili i na tsu danai, uma ̄ d̄a e nekei d̄a atakaci. Nannai d̄a yo okpoi derere n aza o Kutoni ̄ K̄ashile n ̄bund̄ai na de a Yahuda. Uma a nan lo e neke t̄a ̄adu u Yesu Kishi, amma aza e le, Ayahuda e neke le t̄a feu atakaci. <sup>15</sup> Ayahuda a nan lo a una t̄a eneki e le, aza o yoku tamkpamu ali a unai Vuzagbayin Yesu. Gogo na e neke tsu t̄a atakaci ali d̄a o lokoi tsu. Uma a nam pa a ya'an i na K̄ashile ka panai uyo'o ba, d̄a o okpoi irala i uma rak̄a. <sup>16</sup> A sank̄ai tsu kuya'an̄ka Azak̄ayimbi kadanshi adama a na ta lo ̄ ciya wishi. A ya'in nannai d̄a a lya'i kelime n kudoku unushi u le. Gogo na K̄ashile ka ya'an t̄a wupa ali u nekei le atakaci.

### Bulusu u ciga t̄a u bana we ene le

<sup>17</sup> Uma ̄ va, ana o lokoi tsu w̄a d̄a, ci ya'an megeshe ba d̄a tsu doku ci ya'in kataci adama a na tsu bono kpamu. Ko kenu tsu kas̄akp̄a kuciba n ̄ada ba, d̄a kpamu ci cigai k̄au ce ene d̄a. <sup>18</sup> Mayun d̄a ci cigai ce ene d̄a, mpa Bulusu, n dakakai ayin n ̄bund̄ai adama a na n t̄aw̄a w̄a d̄a, amma Malya'i m̄a sank̄a tsu t̄a. <sup>19</sup> Ili i na i zuwai d̄a n cigai kene d̄a i d̄ada i tuk̄a tsu t̄a n ̄ap̄a, kobolo m m̄azanḡa, ̄ada d̄a ta na urotu u na ci lya'i. Yi t̄a a kuzuwa tsu ci ya'an m̄azanḡa e kelime ka Vuzagbayin Yesu a ayin a na baci u bonoi. <sup>20</sup> Mayun, ̄ada d̄a tsugbayin tsu tsu m m̄azanḡa m̄a tsu.

**3** Adama a nannai, ana ci a kufuda kuyongo babu tsu pana arabali ̄ d̄a ba, ci sheshe t̄a uteku u tsu ci yongo a Atina, <sup>2</sup> d̄a tsu suki Timoti a kubana w̄a d̄a. Wi t̄a ulinga n ̄tsu tsu kagbashi k̄a K̄ashile a kudana kpamu kadanshi ka Arabali a Singai ̄ Kirisiti Kishi. Tsu suku yi t̄a adama a na u zuwa d̄a i ya'an utsura kat̄a u dokusu d̄a utsura ̄ ubut̄a wu uneki w̄a ̄adu. <sup>3</sup> Ci ciga ̄adu ̄ d̄a ̄ mud̄a adama a atakaci a na yi o kuso'o ba. Ko n nannai, i yeve t̄a de a zagba tsu t̄a adama a atakaci a nam pa.

<sup>4</sup> A ayin a na ci ishi kobolo n ̄ada tsu kushe d̄a t̄a tsu danai atakaci i t̄a lo ̄ kutaw̄a d̄a. I yeve t̄a kpamu mayun a na a d̄a ̄ t̄aw̄a t̄a de. <sup>5</sup> N yeve t̄a atakaci ̄ d̄a, mi a kufuda mo yongo babu na m panai adama ̄ d̄a ba. I d̄ada i zuwai d̄a n suki Timoti w̄a d̄a. N suku yi t̄a u t̄aw̄a u kondo ko uneki u k̄adu u d̄a u buwa t̄a n utsura. M pana t̄a wovon ko vuza vu kukondo u lya'a d̄a utsura, d̄a kpamu ulinga u tsu rak̄a wo okpoi gbani.

### Timoti u danai ili i na we enei

<sup>6</sup> Gogo na d̄a Timoti wu ut̄ai nwalu ma d̄a u yawai. U bonoko tsu t̄a n arabali a singai a uneki w̄a ̄adu u d̄a kobolo n ucigi feu. U dana tsu t̄a i ci ciba tsu t̄a m m̄azanḡa ali i cigai ye ene tsu tsu na ̄tsu feu ci cigai ce ene d̄a.

<sup>7</sup> Uma ̄ va, ̄tsu ̄ k̄aci k̄a tsu ci t̄a n atakaci n ̄bund̄ai ali d̄a i e kuneke tsu atakaci k̄au, amma ci ciya t̄a udoki u k̄adu k̄au, adama a na ̄ada i buwa t̄a n uneki w̄a ̄adu wu utsura. <sup>8</sup> Gogo na ci yeve t̄a i shamgba t̄a n utsura u Vuzagbayin, na lo ta na u ci neke tsu t̄a kat-sura ka savu.

<sup>9</sup> Ci cikpa t̄a K̄ashile k̄au adama ̄ d̄a! Adama ̄ d̄a a d̄ada ci ciya m̄azanḡa ma gbayin u K̄ashile k̄a tsu.

<sup>10</sup> Kanna n kayin dem ci yongoso t̄a a kuya'an kavasa n ugbami adama ̄ d̄a. Tsu tsu folonoso t̄a K̄ashile k̄a kas̄akp̄a tsu ce ene d̄a kpamu adama a na i namba baci ili ̄ ubut̄a wu uneki u k̄adu u d̄a, ci ciya tsu bank̄a d̄a.

<sup>11</sup> Ci ya'an t̄a kavasa u K̄ashile Esheku ̄ tsu n Vuzagbayin Yesu u kas̄akp̄a tsu bana ce ene d̄a. <sup>12</sup> Ci ciga t̄a Vuzagbayin u zuwa ucigi u d̄a u gbonguro kat̄a u sa'wa d̄a bi'i ̄ katsum̄a k̄a d̄a kobolo n yaba dem kpamu, uteku u na ucigi u tsu u tsu sa'wa d̄a. <sup>13</sup> A ayin a na baci Vuzagbayin Yesu u bonoi n aza a cida-cida ̄ ni,

avasa a tsu a da u zuwa aḍu a dā a tsurakpa adama a na i yongo cida a ayin a na i kushamgba e kelime ka Kāshile Esheku a tsu babu ta na vuza na u kushika dā.

### Kuyongo mayin n Kāshile

**4** A ukocishi nahannai, uma a vā, n kula ku Vuzagbayin Yesu tsu folono dā tā i yongo tsu na Kāshile ka kupana uyo'o. Tsu pi'isaka dā tā de i ya'an nannai, ko ali n gogo na yi tā a kuya'an nannai. Ci ya'an dā tā odoki i doku i ya'an nannai <sup>2</sup> adama a na i ciba tā n i na tsu pi'isakai dā n kula ku Vuzagbayin Yesu.

<sup>3</sup> Kāshile ka ciga dā tā i yongo cida, adama a na i suma unushi u tsugbani. <sup>4</sup> Kāṭa yaba dem vu dā u kṇaṇa kaci ka ni, kṇaṇa kpamu u yongo cida tsu na uma a kucikpa yi. <sup>5</sup> Nannai vo kuyongo n aṣhawuya a gbani-gbani tsu na aza a kayimbi a ci ya'an ba. E yeve Kāshile n uye u ni ba.

<sup>6</sup> Kāṭa vu doro vuza nu vuza vu Kutoni ba, vi dika vuka vi ni a ubutā u kakuna ka nam pa ba, adama a na Kāshile ki tā a kutukā n atakaci wa aza a icu'u yu unushi tsu nan lo rākā. Tsu kushe dā tā de mayin.

<sup>7</sup> Kāshile ke deke tsu tā ci yongo cida, u deke tsu tsu yongo wuma u tsu n aṣhinda ba. <sup>8</sup> Yaba dem vu na baci u iwain kutono wilā u nam pa, wilā u vuma u da wi a kukpāḍa kutono ba, amma Kāshile ka'a wi a kul'wan, vuza na u nekei dā Ayinviki a ni.

<sup>9</sup> Kāshile n kaci ka ni u yotsongusu dā tā i ciganai, adama a nannai babu ili i na i kuzuwa mu n danaka dā ukuna wu ucigi wa aza o Kutoni u na u gal'in i yotsonku uma a Kāshile. <sup>10</sup> Mayun da, ko n gogo na yi tā n ucigi n aḅundāi wa aza o Kutoni rākā a na i ubon u Maki-doniya. Uma a vā, ko a na wi nannai, tsu folono dā tā i doku ucigi a kubana we le kṇu.

<sup>11</sup> Ili i na i gal'in vi cikala kṇu i dāda: vi yongo n wuma u yuwu, ya'ansa kusheshe ku ulinga u nu koci, kṇaṇa vi ya'ansa ulinga dem n ekiye a nu, tsu na tsu danai dā n ayin a de. <sup>12</sup> Nannai, uma a na i aza o Kutoni ba, ele feu i tā a kucikpa tsu na yi o kuyongo, yi kpamu o kudoku kuzuwa aṣhi wa aza o yoku adama a na e neke dā ikebe ba.

### Tsu na Vuzagbayin u kutāwā

<sup>13</sup> Uma a vā, n ciga tā i yeve ili i na i kuciya aza o Kutoni a na a kuwāi de, yi kpamu a kṇamgba kṇsumā kṇu tsa aza a na i babu aḅa'ā ba. <sup>14</sup> Ci neke tā aḍu a na Yesu u kuwāi dā u dengāi n wuma. Ci neke tā aḍu a ayin a na baci Kāshile ko bonokoi Yesu na kpamu, wi tā o kubono n aza a na e nekei aḍu n Yesu kafu a kuwā.

<sup>15</sup> Tsu na kadanshi ka Vuzagbayin Yesu ki a kaci ka ni, aṣu na ci n wuma a ayin a nan lo Vuzagbayin Yesu u tawā baci, tsa kula'a aza a na a kuwāi de n kelime ba, ko kenu. <sup>16</sup> Vuzagbayin a kaci ka ni wi tā a kutā gadi. A ayin a nan lo a dā uma a kupana kadanshi ku utsura n kaca'a kṇu ka Vuzagbayin, kṇaṇa a pana yoroli yu ugba-mi i vuza vu kelime va alingata, kṇaṇa a panaka le a kulikā kavana ka Kāshile. N nannai, aza a na a kuwāi de n Yesu ele dā a kudengā bi'i a cau. <sup>17</sup> Kṇaṇa aṣu na ci bi'i n

wuma na a idika wi tā a kushada tsu a kubanka e eleshu kobolo n ele, kṇaṇa rākā vu tsu ci cina Vuzagbayin gadi kṇaṇa ci shamgba n aḅi ayin a babu uteku. <sup>18</sup> Nannai da i kudokusu kaci ka dā utsura wā aḍu n kadanshi ka nam pa.

**5** Uma a vā, babu ili i na i kuzuwa mu n danaka dā nini dāi n wana dāi ili i nam pa rākā i kuya'an, <sup>2</sup> adama a na i yeve tā mayin a na kanna ko kubono ka Vuzagbayin vu tsu ki tā a kutāwā tsu koboki n kayin. <sup>3</sup> A ayin a na uma i a kudana, "Kakuna ki lo ba; ili rākā yi tā m maṭana m babu i na i kusa'wa le," kṇaṇa maḍuk-pā mā tawā le babu uzuki, tsu na mbalā n limata n vuka n ci gitā a ayin a kumatsa maku a ni a yawa baci de-vu. Babu tsu na vuza u kufatātsā atakaci a nan lo.

<sup>4</sup> Uma a vā, yi n kayimbi n ukuna u nam pa ba, yi kpamu a kuya'an mereve a kanna ka na Vuzagbayin u kutāwā an koboki ba. <sup>5</sup> Ili i na i zuwai i dāda adama a na aḍa muku n kutashi n dā rākā kobolo m muku n kanna kpamu. Aṣu aza a kayimbi a dā ba, ci kpamu aza a kayin ba. <sup>6</sup> Indanai mayin, kṇaṇa i lata tsa aza o yoku ba. Yongoi ufobushi a kindi kpamu. <sup>7</sup> N kayin ka'a uma a tsu lata kṇaṇa kpamu a ya'an isoshi. <sup>8</sup> Amma aṣu na ci a ubutā u kutashi tsu kṇaṇa kaci ka tsu. Uteku u na kosoji ka ci isa kaci ka ni u shiya baci maṇaḅa mā viyum u palai maḅaḅa mā ni, mayun da ci isa kaci ka tsu Kalijani ka lapa tsu baci kṇaṇa ci lya'a kelime n kuneke aḍu u Yesu n kuciga aza o yoku. Uteku u na kosoji ka ci isa kaci ka ni u uka baci maḅu'un mo kuvon, ce kukeḍe tā aḅa'ā n kṇaḍu idāshi a na Yesu wi a kisa tsu.

<sup>9</sup> Sai ci ya'an ili i nam pa ya adama a na Kāshile ke sheshe tā ka isa tsu a ubutā u Vuzagbayin Yesu Kishi ka tsu. Aḅi u ya'an wupa u ni a kubana wā tsu ba. <sup>10</sup> Vuzagbayin Yesu u kuwā tā adama a tsu ciya ci yongo n aḅi ali ayin a babu uteku. Na lo va mayun da ko ci n wuma ko ukpā a ayin o kubono a ni. <sup>11</sup> Adama a ili i nam pa rākā, dokushi utsura wā aḍu kṇaṇa i dengusaḅai mayin, tsu na i gitāi kuya'an de.

### Kuyotsongusu ku uteku

<sup>12</sup> Uma a vā, nekei tsugbayin wa aza a na i aza e kelime a dā a ubutā wu ulinga u Vuzagbayin. A dakaka tā kuya'an ulinga a kṇsumā kṇaṇa dā, a danai dā kpamu ili i na i kṇaḍai kuga'an i ya'an. <sup>13</sup> Nekei uma a nam pa tsugbayin kṇu, kṇaṇa i ciga le adama a ulinga u le. Aḍa kpamu n kaci ka dā i yongo m maṭana uteku u dā.

<sup>14</sup> Uma a vā, i dansuka aza a na i orogo. I dokusu aza o wovon utsura. I tonon sawu kṇaṇa yi inda aza a na utsura u le u gusa. I reme aḍu n yaba dem.

<sup>15</sup> I kṇaḅkpa vuza u tsupa kawuya n kawuya ba, amma i dakaka kuya'an kasingai wa aza a dā kobolo n yaba dem.

<sup>16</sup> I yongo a maḅaḅa ayin tutu. <sup>17</sup> Lya'i kelime n kuya'an kavasa. <sup>18</sup> Ko yi dāi i ciya dā, ayin tutu ya'in ogodiya, adama a na i dāda i na Kāshile ka cigakai dā aḍa vu na yi aza e Yesu Kishi.

<sup>19</sup> Kṇaṇa i kpada Ayinviki a Kāshile ba. <sup>20</sup> Kṇaṇa i ya'an ka kene ulami ba, <sup>21</sup> amma i kondo ili dem i na a danai.

Kanai gbam-gbam i na i galin. <sup>22</sup> Sumai ili i na yi i gbani-gbani dem.

<sup>23</sup> Ci yeve ta a na Kashile ke ci neke matana. Kavasa ka va ka'a u kuzuwa da ta yo okpo cida n ili i na i buwai dem. Kavasa ka va ka'a u kusanka ta wuma u da n adu a da raka n ikyamba a ubuta u kuya'an unushi, ali sai kannu ka na Vuzagbayin Yesu Kishi ka tsu u kubono kpamu. <sup>24</sup> Vuza na u zagbai da va u yawa ta a ushuku n ayi, wi ta a kuya'an ili i nam pa.

<sup>25</sup> Uma a va, ya'in kavasa adama a tsu.

<sup>26</sup> Kyasai aza o Kutoni a na i de raka m mobongbonoi ma cida.

<sup>27</sup> N dana da n kula ku Vuzagbayin i kece akaka a nam pa u uma a na i a kpa'a ku Vuzagbayin raka.

<sup>28</sup> N ciga ta Vuzagbayin u yotsongu kasingai ka ni a kubana wa da raka.

## 2 Tosolonika

### Ukuna u katagarda ka nam pa

Bulusu u dana tã akaka a nam pa a kubana wa aza o Kutoni a na i o Tosolonika. Akaka e ire a ni a da a kubana wa aza o Kutoni de e kuden ku gbayin ku likuci ka a kãkingã ka mala ka. U danai akaka a nam pa adama a na uma o yoku i tã de a kuya'an kuyotsongusu ka a'uwa ku ukuna u kanna ka na Yesu u kubono. Aza o yoku e le a danai a ciyã tã akaka a ubutã u Bulusu, amma nan lo va a'uwa a da.

Punu a akaka a nam pa Bulusu u yotsongushi ili i mayun yu ukuna u kanna ka na Yesu u kubono. I doki punu a kakuna ka na u sa'wai kudana de ku ukuna u nam pa. Bulusu u ya'in kadanshi ki ili i gbagba'in i singai i tatsu punu a akaka a nam pa. U danai le ukuna u kanna ka na Yesu u kubono. U danai le kpamu atakaci a na i o kuso'o ta a utã a ubutã u Kãshile koci. Atakaci a nam pa i tã o kukotso kãtã ayin a kuvuka a tãwã. A ukocishi, u danai a ya'an ulinga n utsura a ayin a na i bi'i a kuvana Yesu u bono.

Ili i nam pa rãkã mayun da a kubana wã a tsu anana, uteku u na i da yi o Tosolonika a ayin a na Bulusu u danai akaka a nam pa.

### Ili i na yi punu udariki a katagarda ka nam pa

1. Kubayuwã
2. Kubono ku Vuzagbayin ki tã a kutukã n ubãruwi
3. Kãtã Vuzagbayin u bono ba
4. Nekei adu
5. Vasai kãtã i ya'an ulinga
6. Kavasa ku ukocishi

#### Kubayuwã

<sup>1</sup> A tsu anan Bulusu n Sila kobolo n Timoti a tsu da tsu danai akaka a nam pa a kubana wa aza o Kutoni a na i o Tosolonika u uma a Kãshile Dada vu tsu kobolo n aza a na i aza a Vuzagbayin Yesu Kirisiti Kishi.

<sup>2</sup> N ya'in kavasa da n folonoi Dada Kãshile n Vuzagbayin Yesu Kishi u yotsongu kasingai kã ni a kubana wã da, kãtã u zuwaka da unãsingai m mãtãna!

#### Kavasa ko ogodiya

<sup>3</sup> Uma a va, u ga'an tã ayin tutu ci cikpa Kãshile adama a da, a tsu ci cikpa tã Kãshile adama a na uneki wã adu u da wi tã o kugbonguro n utsura, yaba dem feu u doku tã ucigi a kubana wa aza a ni. <sup>4</sup> Ana ci ya'in kadanshi adama a da a ubutã wa aza o Kutoni a Kãshile a ubutã kakau, ci ya'an tã mãzãngã tsu na i lulukpã, ali da i buwai n uneki wã adu ko a na yi o kuso'o atakaci n kawuya kakau.

<sup>5</sup> Atakaci a nam pa o yotsongu tã a na Kãshile ki a kuya'anka yaba dem afada derere. Adama a nannai Kãshile ki tã e kukece da a kãtsumã ka aza a mãriki adama a na i uwa o tsugono ci ni, da i ta na a kutakaci ka da gogo na adama o tsugono tsu nan lo tsa.

<sup>6</sup> Kãshile ayin tutu u ci ya'an tã ili i na yi derere. Wi tã a kutakaci aza a na a tsu zamaka da kadama. Wi tã kpamu e kuneke da kuvuka ka atakaci a da. <sup>7-8</sup> A ayin a

na baci Vuzagbayin Yesu wu utã gadi n alingata a utsura a ni m melentsu ma akina, wi tã a kutukã tsu n wuvuki kpamu.

Vuzagbayin vu tsu Yesu wi tã a kutakaci yaba dem vu na u kpãdã kuyeve Kãshile kobolo n uma rãkã a na a iwain kutono Arabali a Singai a Vuzagbayin vu tsu Yesu.<sup>9</sup> Atakaci a na a kisa a da da a ukpã u babu uteku. I tã e kupece le n Vuzagbayin kobolo kpamu n tsugbayin tsu utsura ci ni tsu na ci babu uteku. <sup>10</sup> Ili i nam pa yi tã a kutãwã a kanna ka na Vuzagbayin u kutãwã kisa ucikpi n tsugbayin wa aza a na i n uneki wã adu a kubana wã ni rãkã da i kpamu uma a ni. N a da da dem adama a na i neke tã adu n ili i na tsu danai.

<sup>11</sup> Kãshile ka zagba da tã, da ci lya'i kelime n kuya'an kavasa Kãshile ko bonoko da mayun a ubutã wi ili dem tsu na i yawa kokpo uma a ni. Ci ya'an tã kavasa adama a na utsura u Kãshile u bãnkã da i ya'an ili i singai i na i cigai kuya'an rãkã. Uneki wã adu u da u da u zuwai i ciga ili i nam pa. <sup>12</sup> Tsu nam pa feu yaba dem u kuneke tã tsugbayin u kula ku Vuzagbayin vu tsu Yesu adama a da, kãtã e neke da tsugbayin kobolo n ayi. Kãshile kã tsu n Vuzagbayin vu tsu Yesu Kishi wi tã a kuzuwa ili i nam pa rãkã i ya'an, adama a kasingai ke le.

### Vuza vu kawuya

2 Uma a va, ci ta a kudana da tsu na Vuzagbayin vu tsu Yesu Kristi Kishi u kubono, kobolo kpamu n tsu na o kubolngu tsu adama a na tsu gasa n ayi.

<sup>2</sup> Kata i namgba adu gogo'o ko uma a gbandarasa da, a kudana kannu ko kubono ka Vuzagbayin ka yawa ta de ba. U galan ba i ta a kudana a pana ta ili i nam pa a ubuta u kadanshi ke kene, ko a ubuta wa akaka a na tsu dansai ko a na tsu danai. <sup>3</sup> Kata i kasakpa a ya'anka da ugboji n ili i na i a kudansa ba.

Ili i mayun i da da, kannu ka nan lo ka kutawa ba, sai vishili vi denga a Kashile, da kpamu o yotsongi tsu Vuza vu Kawuya va, vuza na mayun da e kuneke yi ukpa u babu uteku. <sup>4</sup> Wi ta e kuneke kaci ka ni tsugbayin u langasa amali dem kata u bososo ili i na uma i o kuttono rakka. Wi ta a kuzuwa kaci ka ni a Alisa a Gbayin a Kashile, a kudana e keteshe ayi Kashile ka'la feu wi.

<sup>5</sup> I ciba baci a ayin a na mi ishi kobolo n ada n dana da ta ili i nam pa ya. <sup>6</sup> Gogo na i yeve ta ili i na i shamk-pai ni, adama a na i ta o kuyotsongu yi koci ayin a ni a yawa baci. <sup>7</sup> Utsura u kawuya u na wi a tsurala n Kashile u git ta de ulinga u ni usokongi, amma vuza na u kpadai ni u kulya'a ta kelime n kukpada yi, ali sai kannu ka na a takpai vuza na u kpadai ni va. <sup>8</sup> Kata Vuza vu Kawuya va u yotsongu kaci ka ni e keteshe, ayi da vuza na Vuzagbayin Yesu u kuna n ayinviki a un a ni. Ayi da vuza na Vuzagbayin Yesu u kuni'wantangu a ayin a na u bonoi n tsugbayin ci ni.

<sup>9</sup> Vuza vu Kawuya vu nam pa wi ta a kutawa kuya'an ulinga u Malya'i n utsura wa a'uwa kobolo kpamu n urotu wa a'uwa n ili i mereve ya a'uwa. <sup>10</sup> Ayi u kuya'an ta kpamu ulinga n ugboji n kawuya kakau adama a na u yansa uma a ciya a ni'wan. I ta a kuni'wantangu le adama a na a iwan ta kuciga ili i mayun da kpamu a iwain wishi u na wu utai a ubuta u Kashile. <sup>11</sup> Adama a nannai da Kashile ka su'uki le ili yu utsura i na i kuyansa le kata i zuwa le a ushuku n a'uwa a. <sup>12</sup> Ta ta na nannai a kilukpa le adama a na i ta a kupana uyo'o wi ili i gbani-gbani i na i a kuya'an ali da a kpadai kuneke adu e le wi ili i mayun.

### I yongo n utsura

<sup>13</sup> Uma a va, ci cikpa ta Kashile adama a da. Vuzagbayin Yesu u ciga da ta da Kashile ka zagbai da ali n ayin a de n ugiti, u dana wi ta a kisa da. Wishi u nam pa u tawa ta adama a na Ayinviki a Kashile a zuwa da ta yo okpo cida, a tawa ta tsu na i nekei adu n akaka a mayun. <sup>14</sup> U deke da ta a kubana a ubuta u wishi a ayin a na tsu danai da Arabali a Singai. Gogo na yi ta a ku'uwa a tsugbayin ci te n Vuzagbayin vu tsu Yesu Kishi.

<sup>15</sup> Uma a va, adama a ili i nam pa u galan ta i shamg-ba mayin, i bana kuyotsongusu ku na ci ya'ankai da n un a da kpamu tsu danakai da.

<sup>16</sup> Kashile Dada vu tsu u ciga tsu ta. Adama a kasingai ka ni da u nekei tsu utsura u kadu u na wi babu uteku

n apa'a a singai. <sup>17</sup> Kavasa ka tsu ka'la Vuzagbayin Yesu Kishi n Kashile Dada vu tsu u zuwa adu a da a tsurakpa. Ci ya'an ta kavasa adama a na e neke da utsura u kuya'an ili i singai kobolo n kudansa ili i singai feu.

### Ya'in kavasa adama a tsu

3 Uma a va, na da uteku wa akaka wa, da n folonoi da i ya'an kavasa adama a tsu. Ili i iyain, ya'in kavasa adama a na akaka a Vuzagbayin a kara'a n utsura kata kpamu a cikpa a da a ubuta u na a yawai dem, derere n tsu na i ya'in a ayin a na akaka a a tawai wa da. <sup>2</sup> Ya'in kavasa kpamu a isa tsu a ubuta u uma a gbani-gbani n uma a kawuya, adama a na yaba dem da u nekei kadu n Vuzagbayin ba. <sup>3</sup> Amma Vuzagbayin mayun da wi a ubuta wi ili dem, wi ta a kuzuwa da i tsurakpa kata wi inda da a ubuta u vuma vu gbani-gbani.

<sup>4</sup> Atsu tsu ushuku ta n Vuzagbayin yi ta a kuya'an ili i na tsu danai da, da tsu doku kpamu tsu ushuki yi ta a kulya'a kelime n kuya'an nannai. <sup>5</sup> Kasakpa Vuzagbayin Yesu Kristi Kishi u yotsongu da uteku u na Kashile ka cigai da, kata u yotsongu da feu tsu na i kululukpa tsu na ayi u ya'in feu.

### Kata i ya'an tsurogo ba

<sup>6</sup> Gogo na uma a va, tsu dana da ta n kula ku Vuzagbayin Yesu Kishi: Shamgai dalin u vuza na wi a katsum a da da wi korogo, da kpamu u kpadai kuyongo n ili i na ci yotsongi da. <sup>7</sup> Ada a kaci ka da i yeve ta u galan ta i tonu uteku u na ci ya'in. Atsu orogo a da ci ba, a ayin a na ci kobolo n ada. <sup>8</sup> Ci isa tsuwa'a u vuza gbani babu na tsu tsupai ba. Ci ya'an ta ulinga kau kannu n kayin adama a na kata ci neke ko vuza te vu da amiki ba. <sup>9</sup> Ci ya'an ta nannai ko a na ci a kufuda tsa dana da i bana tsu, amma ci iwain kufolono adama a na ci ciga ta i ciya agisana a singai a na i kutono. <sup>10</sup> A ayin a na ci ishi kobolo n ada, ci neke da ta wilu u nam pa: "Vuza na baci de dem u ya'in ulinga ba, u kulya'a feu ba."

<sup>11</sup> Gogo na tsu pana ta a dana ada vi yoku i tsu dasangu ta gbani kata uma a nan lo a iwan kuya'an ulinga, ko kenu. Ulinga wa aza o yoku u da koci a tsu sanku. <sup>12</sup> Adama a nannai, n kula ku Vuzagbayin vu tsu Yesu Kristi Kishi, tsu folono ta uma a nam pa, ali tsu zuwai le, a git ta kuya'an ulinga kata a ciya ilikulya'a i le kata kpamu o yongo m mariki.

<sup>13</sup> Uma a va, kata yo o'o n ulinga u singai ba.

<sup>14</sup> Zukai n aza a na a kpadai kutono ili i na tsu danai a akaka a nam pa. I shamg-ba dalin n ele, adama a na o okpo n wono. <sup>15</sup> Kata yi inda le adanshi irala i da i da i ba, amma ya'in kadanshi n ele tsu na va kuya'anka vuza nu a kpa'a ku te, vuza na u galin a dana yi a na wi a kuya'an ili i na i galin ba.

## Ikyashi yu uteku

<sup>16</sup> Kasaḱpa ayin tutu Vuzagbayin vu maṭaṅa n kaḱi ka ni u neke ḁa maṭaṅa ma ni ko yi ḁai baci yi lo. Vuzagbayin u yongo n ḁḁa raḱa.

<sup>17</sup> Gogo na ikyashi i va i ḁa na, n ḁana ta i ḁa n kukiye ku va. Mpa, Bulusu, n ci ya'an ta ili i nam pa a uteku wa akaka a va raḱa, adama a na yaba dem u yeve a na a utai a va mayun.

<sup>18</sup> Ya'an kasingai ka Vuzagbayin vu tsu Yesu Kristi Kishi ko yongo n ḁḁa raḱa.



# 1 Timoti

## Ukuna u katagarda ka nam pa

Bulusu u danakai Timoti akaka a nam pa. Timoti u yongo tã o kutono Bulusu a ubutã u na u banai dem adama a ulinga u kudana uma ukuna u Yesu. A ayin akaka a nam pa, Timoti u yongo tã a kuya'an ulinga a ubon wi likuci i Afisu.

Bulusu u danakai Timoti adama a na u bankã yi ulinga u kutono n uma a na i aza o Kutoni a ubutã wã. Adama a nannai akaka a i tã tukpa n kadanshi ku ukuna wu uteku u na a kuzagba aza e kelime, kobolo n uteku u na aza o Kutoni o kubolongu kãci ke le adama a na a ya'anka Yesu ulinga.

A'isã kakau a tsu anana ubutã u da u na aza o Kutoni a kupi'isa ukuna u mayun u Kãshile kobolo n kuya'an ulinga kobolo n adama a na a bankãñai ali n uma a na a cigai ubãñki feu. Akaka a nam pa i tã n kuyotsongusu adama a aza e kelime a a'isã kãtã kpamu e neke agisana a singai a kubana wa aza o Kutoni rãkã.

## Ili i na yi punu udariki a katagarda ka nam pa

1. Kubayuwã
2. Kadanshi adama a uteku u na aza o Kutoni o kuyongo
3. Ukuna wa atakaci u kutoni u tsu
4. Kadanshi ko odoki kã Bulusu a kubana u Timoti

### Kubayuwã

**1** Mpa da Bulusu n kãci kã wã, vuza na u danakai nu akaka a nam pa. Mpa vuzavusuki vi Kirisiti Kishi adama a na Kãshile n Yesu da a zuwai mu mo okpoi nannai. Kãshile ayi da vuza na wi isai tsu, Yesu Kishi ayi da apanã a tsu.

<sup>2</sup> Mpa da mi a kudanaka wu, avu Timoti, maku mã wã adama a na vi neke kãdu kã nu wã ni.

N ciga wu tã vi yeve kasingaif kã Kãshile Esheku a tsu n Yesu Kishi Vuzagbayin vu tsu. N ciga tã kpamu vi yeve asuvayali m mãtãñã me le.

### Ya'in mayin nu nlum ma a'uwa

<sup>3</sup> Ayin a na m banai a idika i Makidoniya, n dana wu tã vi shamgba a likuci ya Afisu. N ciga tã vu barangu nlum n yoku n na mi a kuya'an kuyotsongusu ka a'uwa a ciyã a kããkpã kuya'an nannai. <sup>4</sup> Kãtã i tonon ite'le ba, kãtã kpamu i langãsa ayin e kukece tsukaya ba. Ili i nam pa yi tã a kutukã n kananani ali uma a kãpãdã kuya'an idãshi i le uteku u na Kãshile ke sheshei. <sup>5</sup> Ili i na i zuwai da u galin vu dana le nannai i da'da adama a na a ciganai. Ucigi u nam pa wu utã tã a ubutã u kãdu ka cida, n asuvu a singai, kobolo n kuneke kãdu ka mayun. <sup>6</sup> Amma uma n a'bundã o bonoko de a'du e le ba, sai a ubutã u kadanshi ka ukuna u ketepu. <sup>7</sup> A ciga tã o okpo nlum n Wilã u Kãshile, amma ta na e yeve kadanshi kã Kãshile ka mayun ba, ko n nannai da i arãdi e kuyeve ka'a.

<sup>8</sup> Ci yeve tã Wilã u Musa u ga'an tã. Vuma u tonon baci u da tsu na Kãshile ka danai. <sup>9</sup> Kãshile ka zuwa Wilã

adama a aza a usubi ba. U zuwa tã u da adama a aza a na o kodoi Wilã, n ubutã wa aza a na a ci ya'ansa ili yi ugbamukaci ayin tutu. U ya'an tã feu nannai adama a aza a na i a kuliwan kuyeve Kãshile, n ubutã wa aza a na a kuya'ansa unushi. U zuwa u da adama a aza a na i cida ba. Kãshile ka zuwa tã Wilã wa adama a aza a na a tsu kãpãdã kuneke yi tsugbayin feu. Wilã wa wi tã adama a aza a na a tsu una isheku i le n inãku i le. Da kpamu u ya'in u da adama a aza a munaka. <sup>10</sup> Da kpamu u zuwai Wilã wa adama a aza a na i a kuya'an tsugbani, n aza a kuya'an unushi u tsugbani kakau u na u buwai. U zuwa tã feu u da a ubutã wa aza a na a tsu tsula uma n e dengei tsa agbashi. Ta kpamu nannai, u zuwa tã u da wa aza a na a ci ya'an a'uwa, n kobolo n wa aza a na a ci ya'an kadanshi ka a'uwa a ubutã wa afada. Aza a na i a kuya'an ili i na Wilã u Kãshile u sãnkã, ele da u zuwakai Wilã u nan lo wa. <sup>11</sup> Kuyotsongusu ku mayun rãkã ki tã o kuyotso kuyotsongusu ku na mi a kuya'anka uma adama a Kãshile ka singai. Na da'da akaka a na Kãshile ke nekei mu adama a na n dana uma dem.

### Vuzagbayin Yesu u ya'ankai Bulusu kasingai

<sup>12</sup> N cikpa tã Yesu Kishi vuza na wi Vuzagbayin vu tsu, u neke mu tã utsura. Wu ushuku tã nu mpa da u nekei mu ulinga u singai adama a na n ya'anã yi. <sup>13</sup> Ili i mereve i da a kubana wã wã ana u ya'in ili i nam pa, adama a na n ci yongo tã a kushika kula ku Kishi. N yongoi a kutamba uma a ni adama a na n foro le n uye u na n kufuda dem. Amma Kãshile ka ciga mu tã ko a na n ya'in ili i nan lo babu na n yevei ili i mayun, babu

na kparamu n nekei kaḍu. <sup>14</sup> Ayi Vuzagbayin u ciga mu ta kaḍu. Adama a kasingai ka ni u tukai mu a ubuta wu uneki u kaḍu, da kparamu u nekei mu ucigi u na Yesu Kishi u ci yotsongu uma.

<sup>15</sup> Yesu Kishi u tawa ta a aduniyan adama a na wi isa aza a unushi. Mayun da yaba dem wu ushuku. Mpa da feu mi ishi n la'i nu unushi, a katsuma ka uma.

<sup>16</sup> Adama a nannai, da Kashile ka panai asuvayali a va, da u zuwai mu mo okpo agisana e kureme ku kaḍu ku babu uteku n Yesu Kishi. U ya'an ta nannai adama a aza a na a buwai a zuwa uneki wa adu u le u Kishi kata a ciya wuma u na u kukpada kukotso. <sup>17</sup> Kasakpa ci cikpa Kashile kata tsu tono yi kparamu. Ci ya'an nannai ali sai ayin a babu uteku n kukotso n kula. Ayi da mogono ma ayin raka, vuza na wi kene ba, wi kparamu a kukuwa ba. Ayi da Kashile endelen. Ta nannai.

<sup>18</sup> Kafu a ayin a nam pa, uma o yoku a ya'an ta kadanshi ke kene ki ili i na vu kuya'an. Maku ma va, Timoti, odoki a va a da na a na o tonoi kadanshi ka nan lo. N ciga ta kadanshi ka nam pa ke neke wu utura adama a na vi ya'an vishili adama a kasingai. <sup>19</sup> A ayin a na baci vi a vishili va, vu kana kparamu uneki u kaḍu kata kparamu vu zuwa asuvu a nu o yongo m matana. Uma o yoku a iwan ta kukasakpa uneki wa adu u le u tonu asuvu e le, ta kparamu nannai da uneki wa adu u le u namgbai tsu na wunlai u gbayin u tsu boso kparamu. <sup>20</sup> Aza o yoku a katsuma ke le a na a ya'an nannai va ele da Hamanaya n Isakandari. N neke ta uma a nan lo a e ekiye a Malya'i,† adama a na a pi'isa, ta lo a kutuka n ili i wono a ubuta u Kashile.

### Kuyotsongusu ku na a kucikpa Kashile

**2** Ili i iyain, n dana wu ta vu vasaka yaba dem. Vi baci a kuya'an ufolu, folono asuvayali a Kashile a kubana we le, avu kata vi cikpa Kashile vi ya'an ka yi ogodiya. <sup>2</sup> Vasa nahannai adama a ngono n aza a na i o tsugono. Vi ya'an nannai adama a na ci yongo m matana n kabini. Ya'an nannai adama a na ci yongo uteku u na Kashile ki a kuciga kparamu kata ci ciya mariki a ubuta u uma. <sup>3</sup> Kuya'an kavasa nannai u galan ta, ci ya'an baci nannai Kashile feu ka kupana ta uyo'o u tsu. <sup>4</sup> Kashile ayi da vuza na wi a kisa tsu, u ciga ta wi isa uma raka. U ciga ta uma raka e yeve ili i mayun. <sup>5</sup> Kashile ke te ka'a. Vuma vi te wi ta lo kparamu vuza na wi e mere ma Kashile n uma. Vuma vu nan lo va ayi da Yesu Kishi. <sup>6</sup> Ayi Yesu ende'en ayi da vuza na u tsulai kuyongo ku bari ku uma dem a ayin a na u nekei kaci ka ni adama a na a una yi. Kashile ke nekei aduniyan akaka a nam pa a a ayin a na a la'i n kuga'an. <sup>7</sup> N ci ya'an ta kadanshi ka mayun derere ana n danai Kashile ka'a ka zagbai mu mo okpo vuzavusuki n vuza kudana uma kadanshi ka Kashile. Kata n yotsongusu Azakayimbi kuneke ku kaḍu ku mayun.

<sup>8</sup> Adama a nannai, a ayin a na baci i bolongi kaci ka da kuya'an kavasa dem n ciga ta ali a dengusa ekiye e le i baci a kuya'an kavasa, n ciga ta kparamu ekiye a nan lo a ya'an cida. Mawansa ma ya'an a ubuta wa aza a na i a kuya'an kavasa ba.

<sup>9-10</sup> N ciga ta feu amaci a pala aci e le, kata a shiya nyaga tsu na u galin ta lo a kuzuwa uma kutadatsa, kata kparamu a shiya mayin n na n yotsoi. Ugalin u le wi ta a kutu a ubuta wi ili i na a kuya'an. Ugalin u le ta wi a ubuta u kucala kanji ba, ko ili i ku'uka yi ikebe ka ba. U da wi a ubuta wi itali yi ikebe ko nyaga mi ikebe ba. A kasakpa ili i nan lo.

<sup>11</sup> Amaci a pana mayin kata a pi'isa tsu na u yotsoi, kata kparamu a panaka uma. <sup>12</sup> Mu ushuku amaci o yotsongusu ali ba, mu ushuku kparamu a ya'an kelime ka ali ba. Amaci a pana mayin tsu na u yotsoi. <sup>13</sup> Ili i na i zuwai da wo okpoi nannai da da Kashile ka ya'an ta Adamu a cau, da u yevei u tonoi n Hawa.† <sup>14</sup> Da Kalijani feu ka yansa vuka va, da unushi u gitai. Kalijani ka yansa Adamu ba. <sup>15</sup> Adama a nannai, Kashile ki ta a kisa amaci i baci a kumatsa muku, amma a lya'a kelime n kokpo aza a uneki wa adu, o yotsongu ucigi kata o yongo uteku u na Kashile ka cigai. Kata o yongo m mariki ma singai.

### Wilu wa aza e kelime

**3** Udani u nam pa wa mayun da, vuza na baci u cigai wo okpo mokoshi ma gbayin† ma aza o Kutoni, u ciga ta u ya'an ili i na i galin a ya'an. <sup>2</sup> Mokoshi ma gbayin mayun kata wo okpo vuza vi ili yi ishikushi i uma ba. U ya'an n vuka vi te, wo okpo vuza singai a ubuta u vuka vi ni. Wo okpo kparamu vuza na u kugana kaci ka ni n ugboji mayin. U ya'an kparamu vuza na uma a kudana wi ta m mariki. Wo okpo vuza na u kurabasa uma mayin n omoci a kpa'a ku ni, u ya'an n uyeve u kuyotsongusu mayin. <sup>3</sup> Wo okpo koso'i ka mara ba, n vuza ma lapaka gogo'o ba. Wo okpo vuma vu kaḍu vu singai, n vuza na u kuciga idashi i matana. Kata kparamu wo okpo vuza na u kuciga ikebe n abundai ba. <sup>4</sup> Mayun da u lana kpa'a ku ni mayin, u yotsongusu muku n ni kparamu a cikpa yi kata a panaka yi. <sup>5</sup> U yeve baci kufobongu kpa'a ku ni ba, nini dai u kulana aza o Kutoni a Kashile? <sup>6</sup> Kata wo okpo vuza vu Kutoni vu savu ba, ta lo wo kokpo yi ili ya aradi a na e nekei ni tsugbayin gogo'o, tsu nan lo Kashile ka ya'an ka yi afada tsu na u kuya'an ka Kalijani. <sup>7</sup> Uma a na kparamu i aza o Kutoni ba, a dansa kasingai adama a ni. N tsu nannai kparamu i a kudansa kawuya adama a ni ba, Kalijani kparamu ka kufuda kugana yi ba.

<sup>8</sup> Ta kparamu nannai, abanki† a aza o Kutoni †† o okpo aza a na uma a cikpai da i n usubi kparamu. Ele kparamu o okpo oso'i a mara ba, kata o okpo aza a na a kuciga kuciya ikebe n abundai ba. <sup>9</sup> Mayun da o tonu ili i mayun i gbayin i na Kashile ko yotsongi tsu adama a ukuna wu uneki u kaḍu wa aza o Kutoni. O yongo kparamu mayin n asuvu a kaḍu a singai. <sup>10</sup> Kafu uma a zagba le o okpo abanki a aza o Kutoni, sai a ya'an bi'i ulin-

† Uye kakau u kudana ili i te u da na: Ukpa u Yesu u na wi tsa alyuka, urotu u da u na wi o kuyotsongu a na Kashile ka cigai kisa uma raka. Urotu u nan lo u tawa ta a ayin a singai a na u galin u tawa.

†† 3:8 Azu. 6:1-7.

ga u yoku punu u uma wa u na u kokpo kukondo ku mariki n kuyeve ku le. A ya'an baci ulinga wa mayin, i tã a kufuda kuya'an ulinga wã abanki wa aza o Kutoni.

<sup>11</sup> Ta kpamu nannai, vuka vu kabanki dem wo okpo vuza na a cikpai, katã u dansa i wuya u uma o yoku ba. Wo okpo vuka vu na u kukanã kãci kã ni m mayun ã ubutã wi ili dem mayin.

<sup>12</sup> Kabanki u ya'an n vuka vu te, katã kpamu u yongo n ayi mayin. U yongo kpamu m muku n ni mayin n aza a kpa'a ã ni n tsuloboi. <sup>13</sup> Aza a na a ya'in ulinga wã abanki mayin i tã ã kuciya katsupu ka na uma a kucikpa le katã o doku ã ciya ãdu idãshi ã ubutã wu uneki wã ãdu n Yesu Kishi.

<sup>14-15</sup> N zuwa tã kutãwã wã nu wa babu megeshe, amma yoku ba n kuya'an tã megeshe kenu. I dãda i zuwai ã na ã danakai nu gogo na. Gogo na vu kuyeve tã tsu na u yotsoi uma o yongo punu a kpa'a ku Kãshile. Uma a na i punu a kpa'a ku nam pa ele ã uma a na e nekei ãdu n Kishi ã i uma ã Kãshile ka wuma. Na va dãda kpa'a ka aza o Kutoni, ku ã nshukpu n kumi'i ki ili i mayun.

<sup>16</sup> Na va dãda uneki u kaðu u gbayin u tsu u mayun u na Kãshile ki ishi ko sokongi ali gogo na:

Kishi kã tãwã tã tsu vuma.

Ayiniki ã Kãshile o yotsongu tã ayi ã Vuza vu cida va. †

Alingata e ene yi tã,

a danai umaci u uma dem.

Uma ã ubutã kakau a aduniyan e neke tã ãdu n ayi, ã Kãshile ka ãdika ni a kubana gadi.

#### A dansukai n lum ma a'uwa

**4** Amma Ayiniki ã Kãshile a dana tsu tã hawun a ayin o ukocishi uma o yoku i tã ã kukasãkpa kuneke ãdu e le ã ubutã wi ili i mayun. I tã a kukucikpa kutono wunlã u gbani-gbani u na u ci yãnsã katã u ya'an a'uwa. Katã kpamu o tonu kuyotsongusu ka alingata a Kalijani. <sup>2</sup> Uma a na o ci yotsongu ili i te katã a ya'an ili i yoku kau, ele ã i ã kutukã n kuyotsongusu ku wunlã u gbani-gbani ku nam pa. Asuvu a uma a nam pa i tã ukpã, an ukpan wi ikyamba u na o songi n viyum vu usudukpi. <sup>3</sup> N lum n nam pa ma n dana tã u galã a ya'an yolo ba, ã kpamu e nekei uma wilã u kulya'a ilikulya'a i yoku. Amma Kãshile ka ya'an tã ili i kulya'a i nam pa adama a uma a na e yeve ili i mayun ã kpamu e nekei ãdu n ili i mayun, a lya'a i ã katã a cikpa Kãshile. <sup>4</sup> Adama a na ili i na Kãshile ka ya'in dem i singai i ã, katã ci iwan ko ili i te ba. U yotso tã ci isa i ã m mazãngã, n ãdu a kucikpa Kãshile. <sup>5</sup> Ci yeve tã ili ya yo okpo tã cida ã ubutã u kadanshi kã Kãshile n avasa.

<sup>6</sup> Vi yotsongu aza o Kutoni ili i nam pa. Vi ya'an baci nannai, vi tã o kokpo kagbashi ka singai ke Yesu Kishi. Avu kpamu n kãci kã nu, vi tã o kugbonguro n utsura ã ubutã u kadanshi ka mayun ka na ci nekei ãdu n kuyotsongusu ku singai ku na vi o kutono. <sup>7</sup> Katã vu zuwa atsuvu ã nu ã ubutã wa arabali a a'uwa ba, a na a

kuzuwa wu vi cinukpa n Kãshile, ko ite'e i kavama i na yi babu kaci. Ili i na va kuya'an i ã na: dakaka kãu adama a na vi ya'an utsura ã ubutã wu ulinga u singai uteku u na Kãshile ki n kasingai kãu. <sup>8</sup> U galã tã vi ya'an ulinga katã vu zuwa ikyamba i nu i tsurakpa, amma vi ya'an baci wuma adama a na Kãshile ka pana uyo'o, u kutukã wu tã n ili i singai ã ubutã wi ili dem. Wi tã n ugalin tsu na vi o kuyongo gogo na, wi tã kpamu a kuga'an a wuma u na wi ã kutãwã na kelime.

<sup>9</sup> Akaka a nam pa mayun ã, u yotso tã kpamu yaba dem wu ushuku n ka'a. <sup>10</sup> Ci ci ya'an tã ulinga kãu n tsu so'i atakaci, adama a na uma e neke ãdu ã ubutã u kadanshi ka mayun. Ci ya'an tã nannai adama a na ã-pã'lã ã tsu i tã u Kãshile, vuza na wi n wuma. Ayi ã Kishi ka uma rãkã, wi tã a kudana tsu Kãshile ki tã a kisa aza a na e nekei ãdu dem.

<sup>11</sup> Yotsongu ili i nam pa katã vu zuwa yaba dem u pilisa i ã. <sup>12</sup> Katã vu kasãkpa vuza u goyo wu a na vi ushan u kenu ba. Amma vo okpo an agisana a singai ã ubutã wa aza o Kutoni rãkã. Vo okpo agisana ã ubutã u kadanshi, n ubutã wi idãshi i mariki i nu. Vo okpo agisana a ucigi n kuneke ku kaðu n idãshi i cida ã ubutã u yolo. <sup>13</sup> Lya'a kelime n kukeceke uma Kadanshi kã Kãshile, katã vu dansa ka'a hawun katã vu lya'a kelime n kuyotsongusu le ka'a. Ya'an ili i nam pa sapu n tãwã wã nu. <sup>14</sup> Katã vi iwan kune'e ku singai ku na vi isai ã ubutã u Kãshile ba, ana nkoshi m gbarã-gbarã ma aza o Kutoni a kiyangi ekiye e le ã nu, ã a dansai kadanshi kã Kãshile adama ã nu.

<sup>15</sup> Ya'an ili i nam pa n utsura u nu rãkã. Ya'an ulinga mayin adama a na yaba dem we ene kulya'a ku kelime ku nu. <sup>16</sup> Godumo kãci kã nu mayin katã vu lanã kuyotsongusu ku nu mayin kpamu. Ya'an mayin n ili i na yi derere, vi ya'an baci nannai Kãshile kpamu ki tã a kisa wu, n aza a na a panakai nu.

#### Odoki ã ubutã u kuya'an kadanshi n uma o yoku

**5** Katã vi ya'an ka vuza vu gbarã kadanshi n wali ba, amma vu tonu yi sawu adanshi eshevu a ã. Ya'an kadanshi n ushan u wawa'a adanshi vi tã a kuya'an kadanshi n anan ambu. <sup>2</sup> Ya'an ka amaci ã gbarãgbarã tsu na va kuya'an n anãvu, katã kpamu vu barangu nkere mayin adanshi atavu a ã.

<sup>3</sup> Aza o Kutoni ã lanã agapa ã amaci de dem a na ali e le ã kuwã, ã i babu aza a na ã kubankã le. <sup>4</sup> Amma wi baci m muku ko ntsukaya, i tã n ulinga u singai u na a kuya'an katã o yotsongu ugalin u Kãshile punu a iluwa i le ã lanã baci mmaci n le. Nahannai dãda a kufuda a tsupa mmaci n le, adama a uteku u na ã lanã muku n le. Nahannai va feu ili i ã i na Kãshile ka panai uyo'o kãu.

<sup>5</sup> Gogo na vuka vu na vi kagapa mayun, vuza na wi ende'en a aduniyan a nam pa, vuka vu nan lo u kefe tã ãpã'lã ã ni ã ubutã u Kãshile. U tsu folono tã Kãshile kã bankã yi kanna n kayin dem. U ci ya'an tã kavasa ayin dem. <sup>6</sup> Amma kagapa ka na ki o kuyongo adama a na u pana uyo'o koci wi tã ukpã ã kaðu kã ni ko an wi n wuma. <sup>7</sup> Avu neke kadanshi ka nam pa wa aza o Kutoni

† 3:16 Rom. 1:4.

raƙa, adama a na o okpo cida a ubuta u uma. <sup>8</sup> Amma uma a na a iwain kubana mmaci n le, ali n limata i kpa'a i le, a nana ta ili i na ci nekei kaɗu. Uma a nan lo kpamu a la'a ta bili Azakayimbi n kunamgba.

<sup>9</sup> Agapa a na a kufuda kubankā sai a yawa aya aman-gatatsu, sai kpamu o yongo m mariki nu ngasa n ali e le. <sup>10</sup> Sai kpamu yaba dem u cikpa le adama a ili i singai i na a ya'in. Ili i singai tsu nam pa: A dengusa ta muku n le mayin? A ya'anƙa ta omoci ili i singai? A ya'anƙa ta aza o Kutoni tsugbashi babu aradi? A bankā ta aza a na a uwai a kadama? O fobuso ta kuya'an ili i singai ayin tutu?

<sup>11</sup> Kaƙa aza o Kutoni a bankā agapa a wawa'a nannai ba. Ili i na i zuwai i daɗa ucigi u kupana uyo'o wi ikyamba wa agapa a wawa'a wi ta a kula'a ucigi u na a ya'anƙai Kishi kaƙa a cikala kuya'an yolo kpamu. <sup>12</sup> Kaƙa ta na a taƙa kaƙi ke le afada adama a na o kodo ta uzuwakpani u le n Kishi. <sup>13</sup> I ta feu a kufuda kokpo orogo, kaƙa a gita kutono kpa'a kpa'a n a ya'in kuyun. I ta a kupana uyo'o u ku'uwa kadanshi ka uma ka na ka burai le ba, kaƙa a dansa ili i na i yotsoi a dansa ba.

<sup>14</sup> Adama a nannai, mi ta a kuya'anƙa agapa a wawa'a a nam pa odoki a ya'an yolo kpamu. A matsa muku, kaƙa kpamu a lanā i'uwa i le mayin. Nannai da vurala vu le va kukpaɗa kufuda kudansuka le. <sup>15</sup> Ele vi yoku a puwankā ta de, da o bonoi kutono Malya'i gogo na.

<sup>16</sup> Vuka vu na vi vuza vu Kutoni vi baci n aza a na i agapa, u lanā le kaƙa u kaƙaƙaƙa aza o Kutoni a dika amiki a kubana le ba. Aza o Kutoni tamkpamu a bana agapa a na i ende'en le mayun.

<sup>17</sup> Nkoshi m gbaraƙaƙa n na a ya'in ulinga u le mayin a yawa ta e neke le tsugbayin mayin n katsupu derere. Na va mayun da ali a ubuta wa aza a na i a ku-dansa kadanshi ka Kashile, da i o kuyotsongusu ili i mayun i Kashile. <sup>18</sup> Ili i na a danai a Kadanshi ka Kashile i da na: "Kaƙa vu zuwaka kanaka mojibo a ayin a na wi a ulinga a ubuta wi ilya ba," da kpamu o doku a danai, "U ga'an ta vuza vu ulinga u ciya katsupu ka ni."

<sup>19</sup> Kaƙa vu ushuku n kadanshi ka na ka kulangaƙa mokoshi ma gbara ba, sai vi ciya ngan n re ko n tatsu n na mu ushuki a na kadanshi ka mayun da.

<sup>20</sup> Barangu mokoshi ma gbara ma na ma nusai, dansu-ka yi lo e kelime ka aza o Kutoni lo dem e kene raƙa. Ya'an nannai adama a aza a na o okpoi a pana wovon u kuya'an unushi. ††

<sup>21</sup> N dana wu ta kadanshi ka nam pa a ubuta u Kashile, n ubuta u Yesu Kishi, n ubuta wa alingata a na Kashile ka zagbai. Kaƙa vu tono wilā u nam pa derere babu ku'liwan aza o yoku ko kaɗamgba.

<sup>22</sup> Kaƙa vi ya'an moloko ba, vi baci a kuzagba aza e kelime n kuzuwaka le ekiye. Kaƙa vu bolongu kaƙi ka nu n uma a ubuta u kuya'an u unushi ba, amma vi yongo cida.

† "Kukodo uzuwakpani u le n Kishi" m mani-mani de, kafu a bankā kaƙaƙa ka vuka kaƙu ka na vali vi ni vu kuwai, sai u ya'an uzuwakpani n a'isa wi o kudoku kuya'an yolo ba, adama a na u ya'anƙa Kishi tsugbashi. †† 5:20 Mat. 18:15-17.

<sup>23</sup> N yeve ta ubuta u yoku vu tsu vaku ta mbaƙa.

Adama a nannai kaƙa vu so'o mini koci ba, amma vu satara m mara kenu. Wi ta a kuya'an wu tsā aguma.

<sup>24</sup> Ciba a na uma o yoku o tsu tono unushi, yaba dem u yeve ta unushi wa kafu a ya'anƙa le afada. Amma uma o yoku i ta lo a na a ci ya'an unushi, unushi u le kpamu wi ta a kutā e keteshe a kubana megeshe. <sup>25</sup> Ta kpamu nannai, uma o yoku i ta lo a na a ci ya'an ili i singai, yaba dem kpamu u yeve ta i da. Amma uma o yoku i ta lo feu a na a ci ya'an ili i singai amma vuza u ci yeve i da ba, sai a kubana ayin o yoku.

**6** Aza o Kutoni e Yesu a na i agbashi e neke aza a gbayin e le tsugbayin. A ya'an nannai ta lo uma a shika kula ku Kashile n kuyotsongusu ku ni. <sup>2</sup> Aza o Kutoni a na i agbashi n azagbagba'in a na feu i aza o Kutoni, kaƙa na lo u zuwa kagbashi ka ka iwan kucikpa vuzagbayin vi ni ba. Amma u kucikpa, u ya'an ulinga kaƙu adama a na vuza na u kuciya uga'in wu ulinga wa vuza ni da feu, vuza na kagbashi ka ka cigai kpamu. Ili i nam pa ya i daɗa vo kuyotsongusu kaƙa vu dana aza o Kutoni a a ya'an.

### Uciyi u mayun

<sup>3</sup> Nlum ma a'uwa n yoku mi ta a kufuda ma nana kuyotsongusu ku nam pa, amma kuyotsongusu ku nam pa ku utsura ku da ku mayun ku Vuzagbayin Yesu Kishi, daɗa kumili ku na ku tsu zuwa vuza u ya'an idashi i na Kashile ka cigai. <sup>4</sup> Vuza na de dem u ya'in kuyotsongusu ku yoku kau wi ta n ugbamukaci kaƙu. Wi feu n kuyeve ku mayun ba. Vuma vu nan lo u ci ya'an ta mazanga ma kavama n kadanshi ka kananana i ka na a ya'in dem. U ya'an baci nannai, kaƙa u gita kananana i ka na ka kuzuwa uma maliwanai n vishili. U tsu zuwa le ta feu a dansa kadanshi ka na ka kulangaƙa uma, kaƙa kpamu u zuwa le o yongo a mindanai n kusheshe ku kavama. <sup>5</sup> Uma a nam pa a ci ya'an ta kadama ayin tutu. Adu e le a i ta n unata, a tsu dansa kpamu kadanshi ka mayun ba. A ci ya'an ta kutoni adama a na a ciya uciyi koci.

<sup>6</sup> Gogo na mayun da uneki u kaɗu u tsu ili i singai i da kaƙu, adama a na vuza wi baci n uneki u kaɗu u nan lo wa wi ta o kuyongo n kaɗu idashi mayun. <sup>7</sup> A ayin a na a matsai tsu, tsu tawa n ili a aduniyan a nam pa ba. Ta kpamu nannai a ayin a na baci tsu kuwai, ci a kudi-ka ili ba. <sup>8</sup> Adama a nannai ci baci n ilikulya'a nu ntogu n ku'uka, u yotso ta u yawa tsu nannai. <sup>9</sup> Amma uma o yoku a ciga ta a ciya ili n abundai adama a na o okpo aza a uciyi, kaƙa ta na a yikpa a ubuta u kukondo kaƙa ta na a aza kaƙi ke le adama a na a ciga ta ili ya n umici ali kaƙa a uka kaƙi ka le a maza n kadama kaƙa a lan-gasa kaƙi ke le n uma a na a buwai. <sup>10</sup> Ili i na i zuwai i daɗa ucigi wi ikebe u daɗa ugiti wu unushi raƙa. Uma o yoku kpamu a puwankā ta a ubuta wu uneki u kaɗu, da ta na a taƙa kaƙi ka le m mashi adama a na a ciga ta ikebe kaƙu.

### Bulusu u ya'ankai Timoti odoki

<sup>11</sup> Amma Timoti, avu vuza vu Kāshile dā. Adama a nannai, kātā vi ya'an dā'in n ili i kavama i nam pa, kātā kpamu vu tono ili i na yi derere kātā vi ya'an ili i singai. Ya'an idāshi adama a na Kāshile ka pana uyo'o u nu. Yotsongu uneki u kādū, kātā kpamu vi yotsongu ucigi. Lya'a kelime n kuya'an ulinga, kātā kpamu vi ya'an ulinga u nu n kādū idāshi. <sup>12</sup> Ya'an vishili adama a kasingai ku uneki u kādū u tsu. Reme n utsura, wuma u babu uteku u na Kāshile ke nekei nu. Vi ya'an ka tā dē uma n ābundāi kadanshi ka wuma u nam pa n utsura.

<sup>13</sup> Mi tā a kudana wu n utsura ā ubutā u Kāshile, vuza na u ci neke uma rākā wuma, n dansuka wu tā feu ā ubutā u Yesu Kishi, vuza na u nekei kadanshi ka mayun u Binutu Bilatu. <sup>14</sup> Kātā vu tono wilā u ni babu āshindā ta lo vuza wa a shika wu. Vi ya'an baci nannai vuza u kuciya unushi ā nu ba, sapu Vuzagbayin vu tsu Yesu Kishi u bono. <sup>15</sup> A ayin a ya'an baci derere Kāshile ki tā o kuyotsongu Kishi gadi. Kāshile ende'en āyi dā vuza na u yawai a cikpa yi, āyi dā Ubangari Mogono. Ayi dā Mogono mo ngono āyi dā kpamu Vuzagbayin va azagbagba'in. <sup>16</sup> Ayi ende'en wi ā kukuwā ba, wi tā kpamu idāshi ā ubutā u kutashi kāu ali vuma wi lo

vuza na u kuyawa devu n āyi ba. Vuza wi lo u sa'wai kene yi ba, wi kpamu e kene yi ba. Ci neke yi tsugbayin n utsura ko wanai. Ta nannai.

<sup>17</sup> Dana aza a na i n uciyi a aduniyan a nam pa kātā a ya'an arādi ba, kātā kpamu a zuwa utsura ā ubutā wi ikebe i le ba. Ikebe i nan lo yi tā ā kutawā ya laza babu megeshe. Amma e neke ādu e le u Kāshile vuza na wi n wuma vuza na kpamu u ci neke tsu n ābundāi adama a na ci ciyā ili i na ci a kuciga kātā ci ya'an māzangā. <sup>18</sup> Dana le a ya'an ulinga n ikebe i le a ya'an kasingai. A ya'an kawalatsu ā ubutā wu ulinga u singai kātā kpamu e neke babu mogogu ā ubutā wa aza a unambi. Ayin tutu o yongo ufobushi adama a na e pece n aza o yoku ili i na Kāshile ke nekei le dem. <sup>19</sup> A ya'an baci nannai, i tā a kuzuwaka kaci ke le uciyi gadi vu Kāshile. Wi tā o kokpo tsu kumi'i ku singai na kelime, i tā feu a kufudā kuciya wuma u mayun gogo na.

<sup>20</sup> Timoti, vo okpo vuza vu kindi vi ili i na Kāshile ke nekei nu vu lanā. Iwan kuyongo ku kavama n aza a na i ā vishili n avu n kuyeve ku na a danai i n ku dā. Kuyongo ku na lo ku ci cikpa Kāshile ba.

<sup>21</sup> Uma o yoku ā puwankā tā a uye u Kāshile adama o kutono kuyongo ku kavama ku nan lo.

Kasākpā uga'in u Kāshile u yongo n avu n aza o Kutonni a na i de feu.

## 2 Timoti

### Ukuna u katagarda ka nam pa

A ayin a na Bulusu u danakai Timoti akaka a nam pa, ayi a kunu ku ugbashi. Akaka a nam pa o yotso ta akaka a na dada u tsu danaka maku ma ni ma na u cigai. Bulusu u dana ta Timoti u tawa we ene yi punu a ubuta wu ugbashi.

Bulusu u dana ta Timoti uteku u na u kanga kaci ka ni mayin, kata u suma kawuya. U yongo tsa agisana tsu na u galin vuza vu Kutoni vi Yesu Kishi u yongo. U dana ta Timoti u lya'a kelime n kuyotsongusu ku ni adama a uma e Yesu Kishi.

Anana feu aza o Kutoni i ta mpolo n ukuna u kukondo kakau. Akaka a nam pa i ta a kubanka uma ciya a kpa da kuyikpa a ubuta wu ukuna u kukondo u nan lo. Kadanshi ka Bulusu a kubana u Timoti, ili i te i da a kubana wa aza o Kutoni a anana a nam pa.

### Ili i na yi punu udariki a katagarda ka nam pa

1. Kubayuwa
2. Kata vuza u pana wono n Vuzagbayin ba
3. Uteku u na vuma u kokpo kosoji ka singai ka Kishi
4. Uteku u na uma o kokpo a kanna ku ukocishi
5. Kulya'a ku kelime adama a kuya'an ili i mayun
6. Kadanshi ku uteku n ikyashi yu ukocishi

### Kubayuwa

**1** Mpa da Bulusu, vuzavusuki vu na Yesu Kirisiti Kishi u suki, adama a na ta Kashile ka cigai wo okpo nannai. U ya'an ta nannai adama a na n dana uma dem a na Kashile ka ya'in uzuwakpani u kuneke wuma a ubuta u Yesu.

<sup>2</sup> Mi ta a kudanaka wu Timoti, avu vu na vi maku mu ucigi kau.

Kashile Esheku a tsu a da, Yesu Kishi kpmu ayi da Vuzagbayin vu tsu. Kusheshe ku va ku da da o yotsongu wu kasingai n asuvayali e le, kata kpmu e neke wu wuma u mata na.

### Lya'a kelime n kuneke ka du

<sup>3</sup> N ci ciba wu ta ayin tutu kanna n kayin dem mi baci a kuya'an kavasa. Mi baci a kavasa n ci cikpa ta Kashile adama a nu. Kashile ka nam pa ka da da mi a kuya'an-ka tsugbashi n asuvu a singai uteku u na ikaya i va i ya'in. <sup>4</sup> N ciga ta kudoku kene wu kpmu kau, adama a na n ciba ta a na vu shika n kujilya ayin a na tsu pecembenei. Tsu gasa baci kobolo kpmu mi ta a kuya'an mazanga kau. <sup>5</sup> N yeve ta a na vu neke ka du uteku u na anavu Afiniki u neke ka du, n uteku u na kpmu akaya a nu vuka Losu u neke ka du feu.

<sup>6</sup> Adama a nannai n dana wu, ya'an ulinga kau adama a na kune'e ku na Kashile ke neke ku tsurakpa, ana n zuwakai nu ekiye. <sup>7</sup> Adama a na Kashile ka ya'an adu a

tsu a pana wovon u uma ba, amma u neke tsu ta adu a utsura a na i tukpa nu ucigi, da kpmu wi a kubanka tsu tsu fuda tsu kanga kaci ka tsu.

<sup>8</sup> Vu dana uma o yoku ukuna u Vuzagbayin kata vu pana wovon wi ili i na uma a kudana adama a nan lo ba. Kata feu vu pana wono u va e keteshe a ubuta u uma adama a na a kanga mu adama a Kishi ba. Amma n utsura u na Kashile ke neke nu, kucikpa vu so'o atakaci kobolo nu mpa adama a Arabali a Singai.

<sup>9</sup> Kashile ki isa tsu ta da u zagbai tsu ci yongo n wuma u cida. M mani-mani kafu aduniyan a gita da u sheshei kuya'an nannai. U ciga ta wo yotsongu ucigi u ni n kasingai wa tsu a ubuta u Yesu Kishi. U zagba tsu adama a na ci ya'an ta ili i mariki i na i yawai u zagba tsu ba.

<sup>10</sup> Kashile ka zuwa ta ili i na mi a kadanshi yo okpoi ubayuwi e keteshe a ayin a na Yesu Kishi u tawa da u kodoi utsura wu ukpa, da u yotsongi tsu uye u wuma u na wi babu uteku. Ayi da Kishi ka tsu, da kpmu Arabali a Singai a. <sup>11</sup> Gogo na kpmu Kashile ka zagba mu ta n dana ili i nam pa. U zagba mu ta mo okpo vuza-vusuki, da kpmu u zuwai mu mo okpo malum ma Arabali a Singai a nam pa. <sup>12</sup> Adama a nannai da da mi o kuso'o atakaci a ubuta wu ugbashi. Amma m pana wono ba, adama a na n yeve ta vuza na n neke ka du, n yeve ta kpmu wi ta a kufuda wo fobo ili i na n neke ni, wi ta kpmu o kufobo i da ali sai kanna ka na u kubono. †

<sup>13</sup> Reme gbam-gbam ili i na n yotsongushi nu, i da yo okpo agisana o kuyotsongusu ku singai. Kaṭa kpamu vi ciba vi neke kaḍu u Yesu Kishi kaṭa vi ciga uma adama a ni. <sup>14</sup> Kaṭa vi inda ili i na u nekei nu. Ayinviki a Kaṣhile i ta idashi n aṭsu, wi ta a kubankā wu vi ya'an ili i nam pa.

<sup>15</sup> Tsu na vi yevei, uma a tsu a na i de a idika i Asiya a shirikpa mu ta kucina da a iwain kubankā mu, ali Fijala n Hamajana dem a ya'in nannai.

<sup>16</sup> N ciga ta Kaṣhile ko yotsongu asuvayali a ni a kubana u Unifara kobolo n limata i ni rakā, adama a na u tsu tawā ta we ene mu kaṭa u doku mu utsura u kaḍu. U pana wono ba ko a na mi ugbashi. <sup>17</sup> Ana u tawāi Roma,† u laṅsa ta ubuta dem sai ana we enei mu. <sup>18</sup> Adama a nannai n ciga ta Vuzagbayin u yot-songu yi asuvayali a kanna ka na Kishi u kubono. Avu feu vi yeve ta a na Unifara u bankai mu a Afisu n abun-dai.

### Kosoji ka singai ke Yesu Kishi

**2** Gogo na avu maku mā va, shamgba n utsura a ubuta u kasingai u Yesu Kirisiti Kishi. <sup>2</sup> Vu pana ta akaka a va, akaka a nan lo ta na uma n abundai o okpo ta ngan ma a da. Gogo na neke akaka a na pa a u uma a mayun a ubuta wi ili dem aza a na a kufuda a pi'isa-ka uma o yoku feu.

<sup>3</sup> Reme kaḍu vi ya'an atakaci kobolo nu mpa, nannai da vo kokpo kosoji ka singai ke Yesu Kirisiti Kishi.

<sup>4</sup> Vuza na baci wi a kuya'an ulinga an kosoji u tsu bo-longu u da n ulinga u yoku kau ba. Ili i nam pa ya i tsu zuwa ta kovonshi vi ni u pana uyo'o. <sup>5</sup> Vuza u uwa baci ugulani u malazanai wi a kulya'a kelime ali kaṭa u ciya kunele ba, sai bi'li u tono wilā wu ugulani wa. <sup>6</sup> Kacimbi ka na ka ya'in ulinga kau, u yotso ta u ciya u lya'a mele mā ni a cau. <sup>7</sup> A ubuta u kusheshe ku da vu kana ili i na mi a kudansa. Vuzavagudu wi ta a kubankā wu vi yeve ili i nam pa rakā.

<sup>8</sup> Ciba n Yesu Kishi ayin tutu. A matsa yi ta e kefeke ko tsugono ka Dawuda da kpamu u dengai a kasaun. Na va daḍa Arabali a Singai a na mi a kudana uma.

<sup>9</sup> Adama a na kpamu mi a kudana Arabali a Singai a nam pa, da mi o kuso'o atakaci ali da a shiyai mu n ikani an vuza vu unushi. Amma a kufuda a shiya kadanshi ka Kaṣhile n ikani ba. <sup>10</sup> Mpa n fobuso ta kul-ulukpa n ili dem i da yi baci a kutaka n wishi a ubuta u uma a na Kaṣhile ka zagbai o okpo uma a ni, kaṭa kpamu a ciya tsugbayin tsu babu uteku a ubuta u Yesu Kirisiti Kishi.

<sup>11</sup> Kadanshi ka nam pa mayun da:

Tsu kuwā baci kobolo n ayi,  
ci ta feu o kuyongo n wuma kobolo n ayi.

<sup>12</sup> Tsu lulukpa baci a ubuta wa atakaci,  
ci ta a kulya'a tsugono n ayi.

† Uye u yoku u kuyeve ili i na Bulusu u danai u daḍa "wi ta a kufuda kulana ili i na u nekei mu". Na va daḍa Kishi ke neke ta Bulusu aza a na a isai Yesu usavu kobolo n ulinga u Kaṣhile, gogo na a na Bulusu wi a ukuna u kukuwā, u neke ta kaḍu n ulinga u na u gitai u kulya'a ta kelime adama a na Kishi ka kulana ta u da.

Tsu nana yi baci,  
wi ta a kunana tsu feu.

<sup>13</sup> Ko ci shirikpaka yi baci kucina,  
ayi wi a kushirikpaka tsu ba,  
adama a na u kunana ka ci ka ni ba.

### Vuza vu ulinga vu na Kaṣhile ku ushuki n ayi

<sup>14</sup> Cibaka yaba dem n ili i nam pa, kaṭa vu barangu le n kula ku Kaṣhile a kasakpa kananai a ubuta u kadanshi. Kananai ka nan lo ka ga'an ba, adama a na ki ta a kuvakangu aza a na a panai ka'a. <sup>15</sup> Ya'an ulinga kau adama a na Kaṣhile ku ushuku n avu. Okpo vuza vu ulinga u singai, vuza vu na u kupana wono ba, vuza vu na kpamu u kupecuku kadanshi ka mayun ka Kaṣhile derere. <sup>16</sup> Ya'an da'in n kadanshi ka kavama ka na ki a kucikpa Kaṣhile ba. Ili i nam pa i tsu zuwa ta uma o goyo Kaṣhile. <sup>17</sup> Icu'u i kadanshi i nam pa i tsu kara'a ta an kajakata ka na ka ci lya'a ikyamba.

Hamanaya n Filita o okpo ta agisana a icu'u i kadanshi i nam pa. <sup>18</sup> Ele da a kasakpai uye u mayun. Uma a nam pa a danai Kaṣhile ka dengusa tsu ta de a kasaun aṭsu aza a na ci nekei adu, nannai da ta na ali da a lan-gasai uneki u kaḍu u uma o yoku. <sup>19</sup> Amma ili i mayun i Kaṣhile i tsu shamgba ta n utsura an kenene ka katali n idani i nam pa: "Vuzavagudu u yeve ta uma a na i a ni," da kpamu a danai, "Aza a na e yevei i ta e kudeke kula ku Kaṣhile a kasakpa uye u kavama u le."

<sup>20</sup> Punu a kpa'a ku gbayin, akpanu i ta punu kakau, o yoku a ya'an ta a da n azanariya o yoku n azurufa, akpanu o yoku tamkpamu a ya'an ta a da nu ndanga n cilin. Akpanu a ikebe a ci ya'an ta ulinga n a da a ayin a kadiva ku uzagbi, a na i babu ikebe a ci ya'an ka ta a da ulinga u kupura kaviri. <sup>21</sup> Vu takpa baci ili i kavama a ubuta u wuma u nu, vi ta o kokpo kakpanu ka na Kaṣhile ka kuya'an ulinga tsu na u cigai. Wuma u nu wi ta o kokpo cida, vi ta kpamu o kokpo ufobushi mayin adama a na Vuzakpa'a u ya'an ulinga n avu a ubuta wu ulinga u singai.

<sup>22</sup> Ya'an da'in n ili i na i kutuka n kusheshe ku ashawuya ku yakpa, amma vu tono ili i na i kuzuwa wu kuya'an ili derere. Tono kuneke ku kaḍu n ucigi m matana, kaṭa vu pana uyo'o wa aza a na i e kudeke kula ku Vuzavagudu n adu a cida. <sup>23</sup> N doku ta kpamu n dana, kaṭa vu uwa a kuya'an kananai ka kavama ba, kaṭa kpamu a cina wu a kuya'an kananai n aza a na a kpadai kuyeve ili ba. Adama a na ili i nam pa ya i tsu tuka ta n vishili. <sup>24</sup> Kaṭa agbashi a Vuzavagudu a ya'an kananai ba, amma o yongo m mariki u uma dem.

Kaṭa a fuda kuyotsongusu uma o yoku mayin, kaṭa kpamu e reme adu a ubuta u uma a na i babu mariki.

<sup>25</sup> O yotsongusu aza a na a iwain kadanshi ka mayun n kaḍu ka yuwu. U ga'an ba, Kaṣhile ki ta a kusaba'a adu a uma a nan lo, kaṭa ta na e neke adu a ubuta u kadanshi ka mayun. <sup>26</sup> Ayin a na lo, uma a i ta a kugita kusheshe mayin kaṭa a la'aka a ubuta u maza ma Kalijani. Adama a na ali n gogo na Kalijani ka kana le ta an agbashi, wi ta kpamu a kuzuwa le a ya'an ili i na u cigai dem.

### Ayin a ukocishi

**3** Zuwa atsuvu vu pana. A ayin a ukocishi atakaci i tã a kuya'an n aɓundai. <sup>2</sup> Ili i na i zuwai i daɗa uma i tã a kuciga kaçi ke le koci, kaɗa kɓamu a ciga ikebe i le. I tã o kokpo tukpa n kadanshi ka aɗadi, kaɗa o okpo aza a ugbami u kaci. Ayin tutu o tso okpo tã aza a kushika Kašhile. I tã o kugoyo mmaci n le, kaɗa kɓamu a iwan kuya'an ogodiya a ili. I tã a ku'iwana kucikpa ili i Kašhile. <sup>3</sup> I tã o kokpo babu maciganai, kaɗa kɓamu a iwan kucinukpaka uma unushi. I tã a kuya'an a'uwa a kubana u uma, kaɗa a kpaɗa kufuɗa kukaɗa kaci. I tã o kokpo aza a babu asuvayali, kaɗa a iwan ili i singai. <sup>4</sup> I tã e kudenge aja'le a le. I tã o kokpo aza a kuya'an moloko mi ili babu kusheshe mayin, kaɗa a shana tukpa n aɗadi a kaçi ke le. I tã a kuciga ili i na aɗu e le a panai uyo'lo a na a ciga Kašhile. <sup>5</sup> I tã a kuya'an adanshi i tã a kuya'an i na Kašhile ki a kuciga, amma a kukašakpa utsura u ni u saba'a le ba. Ya'in da'in n icu'u i uma i nan lo.

<sup>6</sup> Icu'u i uma a nam pa i tsu uwa tã i'uwa n kaɓini, ka tã a yansa aɗaci a na a kpaɗai kushiya kaci, aza a na ucanuku wu unushi u poloi da kɓamu kusheshe ku kavama ku lya'i utsura u le. <sup>7</sup> Aɗaci a nam pa, o tsu tonon tã kuyotsongusu ku savu, amma e yeve kadanshi ka mayun ba. <sup>8</sup> Nlum n nam pa kɓamu n tsu shilikã tã n kadanshi ka mayun uteku u na Jenesu n Jambaru † a shilikai m Musa. Aɗu e le a namgba tã, uneki wa aɗu u le kɓamu u mayun u da ba. <sup>9</sup> Amma a kubana da'in ba, adama a na yaba dem u kene tã tsulau ci le. Ta ka ya'in nannai n Jenesu kobolo n Jambaru.

### Bulusu u danai Timoti ili i kuya'an

<sup>10</sup> Amma avu Timoti, vi yeve tã ili i na mi o kuyotsongusu, vi yeve tã kɓamu tsu na wuma u va wi. Vi yeve tã ili i na mi a kulansa n wuma u va. Vi yeve tã uneki u kaɗu u va, vi yeve tã kɓamu uteku u na n so'i atakaci. Vi yeve tã ucigi u va, vi yeve tã kɓamu tsu na n lulukpai n uremi u kaɗu u va. <sup>11</sup> Vi yeve tã icu'u ya atakaci i na i ciyã mu, vi yeve tã kɓamu tsu na n lulukpai adama a nan lo. Vi yeve tã rakã uteku u na a takacikai mu a Antakiya, n Ikaniya kobolo n Lisitira, †† amma da Vuzavagudu wu utakai mu a ubuta wi ili i nam pa rakã. <sup>12</sup> Kadanshi ka nam pa ka mayun da: vuza na baci de dem u cigai kuya'an idashi n Yesu Kirisiti Kishi uteku u na Kašhile ka kupana uyo'lo u ni, u kuso'lo tã atakaci. <sup>13</sup> Amma uma a gbani-gbani n aza a aɗabu i tã a kulya'a kelime n ka na i a kuya'an. I tã a kuyansa aza o yoku, aza o yoku kɓamu a kuyansa le tã. <sup>14</sup> Amma avu, lya'a kelime n kuneke kaɗu a ubuta wi ili i na n lum n nu n yotsongushi nu. Vi yeve tã kuyotsongusu ka mayun da, adama a na vi yeve tã n lum n nu. <sup>15</sup> Ali ayin a na vi maku me kenu, o yotsongusu wu tã Katagarda ka Kašhile, ili i nam pa kɓamu i banã wu

† "Jenesu n Jambaru", arabali a aza a Yahuda a danai Jenesu n vuza ni Jambaru oboci a da a Firilauna aza na a zuwai Musa kelime a Katagarda ka Kutã 7:11. Ula e le i kuciya mayin a Uzuwakpani u Kuku ba. †† 3:11 Azu. 14:1-28.

tã da vi ciyã ugboji, ali da vi ciyã wishu u na u tsu uta a ubuta u kuneke kaɗu u Yesu Kirisiti Kishi. <sup>16</sup> Idani rakã i na yi a Katagarda ka Kašhile yu uta tã a unã u Kašhile. Kadanshi ka nam pa kɓamu ki tã n ugalin adama a na ko yotsongusu tsu ili i na yi mayun, kaɗa kɓamu ka zuwa tsu kuyeve ili i na i namgba a ubuta u wuma u tsu. Kadanshi ka Kašhile ka nam pa ka tsu lapula tã idashi i gbani-gbani i tsu, kaɗa ko yotsongusu tsu kuya'an ili i na yi derere. <sup>17</sup> Nannai da Kašhile ko tsu fobuso tsu adama a ili dem, adama a na ci ciyã ili dem i na ci cigai kaɗa ci ya'an ili i singai i na Kašhile ka cigai ci ya'an.

**4** Vi yeve tã Yesu Kirisiti Kishi wi tã a kuya'an aza a wuma rakã afada kanna ko yoku, kaɗa feu u ya'an a kãpisa afada. Ili i nam pa, yi tã a kuya'an nannai ayin a na baci Yesu u tawã kulya'a tsugono ci ni. Adama a nannai gogo na n shamgba tã u Kašhile n Yesu Kirisiti Kishi, n dana wu n ciga tã <sup>2</sup> vu dana uma Arabali a Singai a kadanshi ka Kašhile. Lya'a kelime n kuya'an nannai ko vi n kaɓanga ko babu kaɓanga. Ka tã vi reme kaɗu ayin a na baci vi a kudansuka ko kulapulaka uma a ubuta u kuyotsongusu. Kuyotsongusu ku nam pa ku yotsongu le unushi u le, kaɗa kɓamu ku doku le utsura u kaɗu. <sup>3</sup> Ya'an nannai adama a na ayin i tã lo a kutawa a na uma a ku'iwana kupana kuyotsongusu ku na ki derere. I tã o kutono ili i na a cigakai kaçi ke le koci, i tã kɓamu a kulansa kaçi ke le n lum n na n kudana le ili i na i a kuciga kupana. <sup>4</sup> Uma a nam pa i tã a ku'iwana kadanshi ka mayun, kaɗa o bono o tonon arabali a a'uwa. <sup>5</sup> Amma, sheshe mayin a ubuta wi ili dem. Kaɗa vu pana wovon u kuso'lo atakaci adama a Vuzagbayin ba. Ya'an ulinga u kutukã n uma a ubuta u Yesu Kirisiti Kishi, nannai da va kushatangu ulinga u na Kašhile ke nekei nu.

### Kadanshi ka Bulusu ku ukocishi

<sup>6</sup> Amma mpa, wuma u va u ya'an tã de utsuwin tsa alyuka u Kašhile. Ayin a ukpa a va a yawa tã devu. <sup>7</sup> N ya'an tã de vishili adama a kasingai, n kotso tã de iladi i malamanai i va, ali n gogo na mo okpo tã kɓamu n uneki u kaɗu. <sup>8</sup> Gogo na kɓamu mi tã devu n kuciya katsupu. Vuzagbayin wi tã e kuneke mu oroliko a na o kuyotsongu a na n yongoi n usubi. Vuzagbayin da keyevikafada ka singai wi tã kɓamu e kuneke mu oroliko a nan lo a kanna ka gbayin ko kubono ka ni. Katsupu ka nam pa kɓamu adama a va a da koci ba, amma adama a uma rakã a na i a kuvana kubono ku ni m mazanga.

<sup>9</sup> N folono wu tã ya'an gogo'lo vu tawa kaɗa vi geshe ba. <sup>10</sup> Dima u laza tã da u kasakpai mu ende'en adama a na u ciga tã ili ya aduniyan i nam pa. U bana tã Tosolonika. Karisika u bana tã Galatiya, Taitu kɓamu u bana tã Damatiya. <sup>11</sup> Luka da wi na nu mpa koci. Vi baci a kutawa vi dika Marukusu i tawa kobolo adama a na wi tã a kubankã mu. <sup>12</sup> N suku tã Tikiku a Afisu. <sup>13</sup> Vi baci a kutawa, vu tuka mu n ogbodo a na n kasakpai u kaja'le ka va Kabu a likuci i Taruwasa. Kaɗa feu vu tuka

‡ 4:6 Mkc. 28:7.



mu n atagarda a va, amma kpamu kaṭa vu kpaḍa kutuḳa mu n epepa a va ba.

<sup>14</sup> Vuza wi ta lo e ci deke Isakandari kawakana. Vuma vu nam pa u ya'anka mu ta iforotoi n abundai, amma Vuzagbayin wi ta a kuya'anka yi afada adama a ili i na u ya'ankai mu. <sup>15</sup> Kaṭa i ya'an mayin n ayi adama a na wi ta a tsurala n ili i na tsu danai dem.

<sup>16</sup> Ko vuza te wi nu mpa a ayin a na a gitai kubanka mu a ubuta wa afada ba. Yaba dem u kaṣakpai mu. Ka ta e keceke le unushi u nan lo ba. <sup>17</sup> Amma da Vuzagbayin u shamgbai nu mpa da u nekei mu utsura, adama a na n dana Arabali a Singai a ubuta u na Aza-ḳayimbi a kupana. Da Vuzagbayin wi isai mu a ubuta wu ukpa u yoku. <sup>18</sup> Mayun, Vuzagbayin wi ta a kisa mu a ubuta u gbani-gbani n kavama dem, kaṭa u banka

mu m maṭana o tsugono tsu gadi ci ni. Kaṣakpa tsugbayin ci yongo tsu Kaṣhile, ko wanai. Ta nannai.

### Ikyashi i Bulusu yu ukocishi

<sup>19</sup> Mi ta a kuyasa Pirisila n Akila n aza a na i idashi a kpa'a ku Unifara. <sup>20</sup> Arasata wi ta de o Korintiya. Ana kpamu n lazai, n kaṣakpa ta Tarafima nu mbala a likuci i Militasu.

<sup>21</sup> Ya'an gogo'lo adama a na vi ciya vi yawa punu na babu utani u yawa. Abulu wi ta a kuyasa da, ta kpamu nannai Budi, n Lainusu, n Kalodiya n aza a tsu raka i ta ikyashi i da.

<sup>22</sup> Ya'an Vuzagbayin u tono n wuma u nu. Kasingai ka Kaṣhile ko yongo n ada raka.

# Taitu

## Ukuna u katagarda ka nam pa

Taitu ayi da vuza na u bankai vuzavusuki Bulusu n ulinga. Bulusu u dana ta akaka a nam pa a kubana u Taitu adama a na Taitu va wo okpo ta a likuci i Karate ayi Bulusu tamkpamu u lya'i kelime nu nwalu. Bulusu u dansai uteku u na u galin aza o Kutoni rakā o yongo. U doku u ya'in kadanshi n ugboku dem punu a alisa a.

Vuza kelime da baci vi a alisa, ko mokoshi, ko mamaci, ko kolobo, ko mekere, vi ta a kuciya kuyotsongusu ku singai punu a katagarda ka nam pa.

## Ili i na yi punu udariki a katagarda ka nam pa

1. Kubayuwā
2. Kadanshi ko kutono adama a aza e kelime a Alisa
3. Kadanshi ko kutono adama a aza o Kutoni
4. Odoki a kubana u Taitu n ikyashi yi ukocishi

### Kubayuwā

1 Mpa da Bulusu. Mpa kagbashi ka Kashile ka'a, mpa kpamu vuzavusuki da vi Yesu Kirisiti Kishi. Kashile ka suku mu ta n tukā n kuneke ku kaḍu wa aza a na u zagbai. Da kpamu u suki mu n yotsongusu le e yeve ili i mayun i na i kuyotsongu le uteku u na o kuyongo, kaṭa Kashile ka pana uyo'lo u le. <sup>2</sup> Ili i mayun i nam pa i neke le ta aḍu a idashi a wuma u babu uteku, u na Kashile ka ya'ankai le uzuwakpani kafu kugita ka aduniyan. Kashile ta na ka ci ya'an a'uwa ba. <sup>3</sup> Gogo na ana ayin a shanai, da wu utakai Arabali a Singai a nam pa e keteshe, da atsu ci a kusala a da u yaba dem. N kadanshi ka Kashile Kishi ka tsu, daḍa u zuwai mu n ya'anaka yi ulinga u nam pa.

<sup>4</sup> Taitu, mi ta a kuḍanaka wu katagarda ka nam pa. Avu maku ma mayun ma'a a ubuta wu uneki u kaḍu u tsu.

Kasakpa Kashile Esheku a tsu n Yesu Kirisiti Kishi, e neke wu kasingait m matana.

### Ulinga u Taitu a Karita

<sup>5</sup> N kasakpa wu ta o kotogu ka Karita adama a na vu kotso ulinga u na ci ya'in de, kaṭa vu zagba nkoshi m gbara-gbarat ma Alisa a aza o Kutoni a likuci dem uteku u na n danai nu vi ya'an. <sup>6</sup> Mokoshi ma gbara u yotso ta wo okpo babu ili i na a kushikaka yi, adama a na u yongo ta de mayin. U ya'an vuza vu vuka vi te, ka ta kpamu u shamgba n vuka vi ni endelen. Muku n ni feu, n ya'an aza o Kutoni a na a iwain ili i kavama, da i a kuyongo n wuma u singai da i kpamu babu ugbawansuvu. <sup>7</sup> Mokoshi ma gbara ayi da vuza vi kelime vu ulinga u Kashile. U ya'an babu ili i na a kushikaka yi adama a nannai kaṭa u ya'an vuza va aradi ba, kaṭa

kpamu u ya'an vuza vu wupa gogo'lo ba. U ya'an kosoli ka mara kau ba. <sup>†</sup> U ya'an vuza vu vishili ba, kaṭa kpamu u ya'an vuza vu ucigi vi ikebe kau ba.

<sup>8</sup> Wo okpo vuza na u kuciga omoci a kpa'a ku ni, kaṭa u ciga kakuna ka singai ayin dem. U yongo n ugboji, kaṭa u ya'an ili derere. U ya'an kpamu n wuma u cida u na Kashile ka cigai, kaṭa u fuda kadana ka ci ka ni mayin. <sup>9</sup> U kana n utsura kuyotsongusu ku mayun ku kadanshi ka Kashile. Kaṭa u ya'an ulinga n kuyotsongusu ku singai ku nam pa, u ya'anaka uma kadanshi ko odoki, kaṭa u barangu aza a na i a vishili n kadanshi ka Kashile.

<sup>10</sup> U ya'an nannai, adama a na uma i ta lo n abundai a na o goyoi kuyotsongusu ku mayun. Uma a nam pa a ci ya'an ta kadanshi ka kavama ayin tutu n a yansai uma. A katsuma ka nlum n nam pa, aza a abundai e le a tsu kpakalaka ta kudana uma rakā a kida avaja. Uma a nam pa a la'a ta aza a na a buwai n kawasasa. <sup>11</sup> U yotso ta vu sankā le kuya'an kadanshi. A zuwa ta de i'uwa i uma i kasakpa uye u mayun n kuyotsongusu ka a'uwa ku le. A ci ya'an ta nannai adama a na a ya'an ikebe n uye u gbani-gbani. <sup>12</sup> Vuma vi yoku, keneki ka'a o kotogu ka Karita u ya'an ta kadanshi ka uma a nam pa, u danai, "Uma a Karita rakā aza a a'uwa a da. Nnama m gbani-gbani n da, a ciga ulinga ba, sai kulya'a n abundai." <sup>13</sup> Na va mayun da. Vu barangusu le n utsura, adama a na vu zuwa le o okpo aza a utsura a ubuta wu uneki u kaḍu u le. <sup>14</sup> Kaṭa kpamu a kasakpa kupana itele ya Ayahuda, kaṭa kpamu a kasakpa kutono wilā u uma a na a shirikpai kadanshi ka mayun kucina.

<sup>†</sup> A ayin a nan lo, Ayahuda o tsu so'lo ta mara kenu mo okpo le tsā aguma i baci nu mbaḷa. Kaṭa kpamu o so'lo kenu i baci a kulya'a ilikulya'a. Amma a ayin a tsu a nam pa tsa kufuda tso so'lo kenu kaṭa tsu kasakpa ba, adama a nannai kaṭa tsu so'lo ba ko kenu.

<sup>15</sup> Ili dem yi tã cida a ubutã u uma a na ađu e le i cida. Amma ili i cida yi lo a ubutã u uma a na a langasai kaci ke le, da i babu uneki u kađu ba, adama a na ađu e le n kusheshe ku le kpamu i tã n ashinda. <sup>16</sup> Uma a nan lo a ci dika tã an e yevei Kashile, amma o goyo yi tã adama a uteku u na i o kuyongo. A tsu pana ba, unamgbi u le u tsu sankã le tã kuya'an ili i singai. Yaba dem u tsu goyo le tã.

### Kuyotsongusu ku singai

**2** Amma avu, dana aza o Kutoni a ya'an idashi i na yi derere n kuyotsongusu ku mayun. <sup>2</sup> Yotsongusu nkoshi m gbara-gbara ma A'isa a aza o Kutoni n kana kaci ke le, o okpo aza a na uma a kucikpa, kãtã o yongo n ugboji. A ya'an n uneki u kađu n utsura, a shana kpamu n ucigi n kureme ku kađu.

<sup>3</sup> Tsu nan lo feu, yotsongusu amaci a gbara-gbara o yongo uteku u na u yotsoi vuma vu na vi a kuya'lanka Vuzagbayin tsugbashi. Kãtã a kara'ã n a ya'in kadanshi ka kavama ka uma ba, kãtã kpamu o okpo aza a na o kuso'lo marã ba. Amma a kucikpa o okpo aza a na o kuyotsongusu ili i singai. <sup>4</sup> Amaci a gbara-gbara a nam pa o yotsongusu amaci a wawa'a a ciga ali e le m muku n le. <sup>5</sup> O yotsongusu le o yongo n ugboji kãtã o yongo kpamu cida. Kãtã kpamu o yotsongusu le a langa i'uwa i le kãtã a ya'an ili i na i ga'in. Kãtã o yotsongusu le a panaka ali e le. A ya'an baci nannai a kutukã n kugoyi a ubutã u Kadanshi ka Kashile ba.

<sup>6</sup> Tsu nan lo feu, dana olobo a utsura o yongo n ugboji a ubutã wi ili i na a kuya'an dem. <sup>7</sup> Kãtã avu a kaci ka nu vo okpo agisana we le a ubutã u kuya'an ili i singai dem. Kasãkpã ili i na vi a kuya'an dem i yotsongu idashi i singai n asuvu a yuwu a ubutã wi ili i na vi o kuyotsongusu. <sup>8</sup> Kasãkpã kuyotsongusu ku nu ku ya'an derere, ta lo vuza wa dansuka wu a ubutã u kuyotsongusu u nu. Kãtã aza a na baci i a kuciga kanananai n avu i tã o kokpo n wono adama a na a kuciya ili i gbani-gbani i na a kudansuka wu ba.

<sup>9</sup> Agbashi a panaka azagbagba'in e le, kãtã a ya'an tsu na u yotsoi adama a na ađu a azagbagba'in e le a pana uyo'lo. Kãtã a ya'lanka le ugbawansuvu, ko a ya'an uboki ba. <sup>10</sup> Amma o okpo aza a na uma a kushuku n ele, kãtã kpamu o yongo mayin. A ya'an baci nannai a kuzuwa tã kuyotsongusu ku Kashile Kishi ko okpo ili i na uma a i a kuciga a ubutã wi ili dem.

<sup>11</sup> Ta u yotsoi ili i ya'an nannai, adama a na Kashile ko yotsongu tã uga'in u ni u uma rakã, adama a na a ciya wishi. <sup>12</sup> Uga'in u Kashile u yotsongusu tsu tã tsu kasãkpã kuyongo babu Kashile, kãtã tsu kasãkpã kupana uyo'lo wi ili yu unushi. Aduniyan a nam pa a namgba tã, amma ci yongo punu n kukanã ku kaci ka tsu. U yotso tã feu ci yongo m mariki kãtã Kashile ka pana uyo'lo. <sup>13</sup> A katsumã ka ayin a nam pa a, ci tã feu a kinda kelime ayin tutu a ubutã u kanna ke mereve ku Ubangari Kashile n Kishi, ayi Yesu Kirisiti. A kanna ka nan lo, Yesu Kishi wi tã o kubono n tsugbayin ci ni rakã. <sup>14</sup> U neke tã wuma u ni adama a na wi isa tsu a

ubutã wu unushi dem, kãtã feu u za'ã tsu cida. Da u nekei wuma u ni adama a na u zuwa tsu tso okpo uma a ni, adama a na ci neke kaci ka tsu rakã a ubutã u kuya'an ili i singai.

<sup>15</sup> Kãtã vi yotsongusu ili i nam pa, kãtã vu dana uma a nu a ya'an i da. Kãtã vu lapulaka le ayin a na baci de dem u yotsoi vu lapulaka le. Vi tã n utsura vi ya'an nannai, adama a nannai kãtã vu kasãkpã vuza u goyo wu ba, kãtã kpamu vu kasãkpã o goyo ili i na vu danai ba.

### Ya'an ili i na i ga'in

**3** Dana uma a nu kpamu a panaka ngono n aza a gbara-gbara o tsugono. Uma a nu a pana kadan-shi kãtã o yongo ufobushi ayin tutu adama a na a ya'an ili i na i ga'in. <sup>2</sup> Kãtã a ula vuza n kawuya ba, kãtã kpamu a iwan kanananai. O okpo aza a ađu a yuwu kãtã a ya'an aza a babu arãdi u yaba dem.

<sup>3</sup> A ayin a mani-mani a de, atsu feu ci yongo tã n tsulau n ukpãdi u kupana kadama tsu nan lo. Uma o yoku a yansai tsu, da tso okpoi agbashi a ubutã u kuciga ili i kavama n abundai, da tso okpoi agbashi a kupana uyo'lo wi ili i gbani-gbani. Wuma u tsu wi tã tukpa n kavama n tsurala. Ci iwan tã uma o yoku, da ele feu a iwain tsu.

<sup>4</sup> Amma Kashile, ayi na wi Kishi ka tsu, u yotsongu tsu mariki ma ni n ucigi u ni. <sup>5</sup> Wi isa tsu tã adama a asuvayali a ni. Adama a usubi a tsu a da ba. U za'ã tã unushi u tsu, da u nekei tsu wuma u savu a ubutã wa Ayinviki a Kashile. <sup>6</sup> Kashile ka tsuwankai tsu Ayinviki a ni gbani adama a ili i na Yesu Kishi ka tsu u ya'in.

<sup>7</sup> Kashile ka zuwa tã tso okpo babu unushi adama a kasingai ka abundai ka ni. Gogo na ci yeve tã ci tã a kuciya wuma u babu uteku. <sup>8</sup> Ili i nam pa rakã i na n danai da mayun da. N ciga tã vu gbagbala uma a ya'an i da, adama a na yaba dem vu na wu ushuki n Kashile u zuka n kuya'an ulinga u mariki ayin dem. Ili i nam pa ya i ga'an tã, i da yi tã kpamu a kutukã n katsupu ka singai u yaba dem.

<sup>9</sup> Kãtã a cina wu a kadanshi ka tsulau a ukuna wi ili ya aza a cau a tsu ba. Kãtã a cina wu feu a kanananai n vishili a ubutã u kutono Wilã wa Ayahuda ba. Icu'u yi ili i kavama i nam pa i da i tsu langasa ayin wasasa.

<sup>10</sup> Vuza wi baci a kutukã n kadanshi ka mawansa a katsumã ka da adama a na u pece da, kãtã vu barangu yi kute kãtã kpamu vu barangu yi ire. U pana baci ba, kãtã i doku i yongo n ayi ba. <sup>11</sup> Adama a na icu'u i uma i nan lo i iwan tã kadanshi ka mayun. Uma a nan lo i tã a kuya'an unushi, ta kpamu i a kulangasa kaci ke le nannai.

### Ikyashi yu ukocishi i Bulusu

<sup>12</sup> N sheshe tã kusuku Atima ko Tikiku wa nu. Vuza te vi le u yawa baci, kãtã vu dakaka vu cina mu a Nikofoli gogo'lo. Ili i na i zuwai i da da ta de n sheshe kushamgba ali ayin a utani gbende. <sup>13</sup> Dakaka adama a na vi ciya vu bankã Zina keyevikawilã n Apolosu a ubutã wu nwalu n le. Bankã le a ciya ili rakã i na a cigai. <sup>14</sup> Aza o

Kutoni a pi'isa kuya'an ili i singai kaṭa feu a baṅka aza a na i a kuciga ubaṅki. Ili i na i zuwai i daḍa u yotso ta uma a tsu a ya'an ulinga u maṛiki n wuma u le.

<sup>15</sup>Yaba dem wi ta a kuyasa wu. N folono wu ta vi kyasaḳa mu aza o Kutoni raḳa a na i a kuciga tsu. Kaṣaḳpa kasingai ka Kaṣhile ko yongo n ada raḳa.

# Filimo

## Ukuna u katagarda ka nam pa

Ayin a na vuzavusuki Bulusu u danai akaka a nam pa, ayi a kunu ku ugbashi adama a na wi ta o kutono Yesu. U danakai Filimo vuza na wi o kutono Yesu akaka a nam pa a.

Bulusu n Filimo vuza da n kaja'la ka ni kafu a zuwa Bulusu a kunu ku ugbashi. Filimo wi ta n uciyi ali n agbashi a kaci ka ni. Kagbashi ka na e ci deke Unisima u fatatsai e ekiye a ni da u sumai. Nannai de, Unisima u kanga kubanku Bulusu a ayin a na wi a kunu ku ugbashi, da ayi feu wo okpoi vuza vu kutono Yesu adama a kadanshi ka Bulusu. Gogo na Bulusu u ciga ta Unisima u bono u vuzagbayin vi ni Filimo. Bulusu u ciga ta feu Filimo u rabasa kagbashi ka ni ka na ko bonoi va tsu na u galin kata kparamu u neke Yesu Kishi tsugbayin.

Katagarda ka nam pa ko yotsongusu ta kau ukuna u kucinukpaka n unushi. Ko yotsongusu ta uteku u na vuza vi kelime vu Kutoni u kuya'an ulinga u ni tsu vuma vu usubi, vuza na u kugita bi'i kuya'an ka kaci ka ni kasingai kafu u dansuka uma uteku u na o kuyongo.

## Ili i na yi punu udariki a katagarda ka nam pa

1. Kubayuwu
2. Bulusu u ya'ankai Filimo kadanshi ku ukuna u Unisima (4-22)
3. Ikyashi yi ukocishi n avasa

### Kubayuwu

<sup>1</sup> <sup>1-2</sup> Akaka a nam pa a uta ta a va, Bulusu. Mi ta a ubuta wu ugbashi adama a na n dansai Arabali a Singai e Yesu Kirisiti Kishi. Timoti feu wi ta kobolo nu mpa a kudana akaka a.

Mi ta a kudana Filimo, vuza na wi vutoku vu ulinga vu tsu, vuza na kparamu ci cigai kau n aza o Kutoni a na a tsu gasa a kpa'a ku ni. Mi ta feu a kudana taku vu tsu Afiya kobolo n Arikibu vuza na wi toku vu tsu kosoji ka Kashile.

<sup>3</sup> N folono ta Kashile Esheku a tsu n Vuzagbayin Yesu Kirisiti Kishi o yotsongu da kasingai ke le, kata a tuka da m matana ma adu.

### Bulusu u cikpai Kashile n avasa

<sup>4</sup> Filimo, mi baci a kuya'an kavasa adama a nu, n ci cikpa ta Kashile ayin tutu. <sup>5</sup> N ci ya'an ta nannai adama a na mi ta a kulya'a kelime n kupana uneki u kadu u nu u Vuzagbayin Yesu. M pana ta kparamu uteku u na vi cigai uma a Kashile raka. <sup>6</sup> N vasa ta adama a na uneki u kadu u nu u na u bolongi da u yimkpa, kata kparamu vu pana uyo'o wi ili i singai dem i na Kashile ke nekei tsu. Kasakpa ka ya'an nannai adama a na e neke Yesu tsugbayin. <sup>7</sup> Uciyi u nu a kubana a ubuta u uma a Kashile u ci neke mu ta mazanga kau n utsura u kadu. Avu, vuza va, vu zuwa ta uma a Kashile raka a ciyai ugalin u singai punu a adu e le.

### Bulusu u folonoi Filimo adama a Unisima

<sup>8</sup> Mi ta o kufolono wu vi ya'an ili i yoku, adama a na vi ciga ta uma a Kashile. A katsuma ka kula ku Kishi, mi ta a kufuda ma gutsa wu n kadanshi, amma n kuya'an nannai ba. <sup>9</sup> Gogo na n folono wu ta ili i nam pa, kaja'la ka va adama a maciganai ma na ci m ma'a, ciba mpa da Bulusu, ciba kparamu a na mpa mokoshi ma gbara ma'a ma na mi a ugbashi adama a kadanshi ke Yesu Kirisiti Kishi.

<sup>10</sup> Ili i na n folonoi nu i da na: vi ya'an Unisima kasingai. Ayi maku ma va ma'a, gogo na wo okpo ta vuza vu Kutoni, a ayin a na mpa mi punu na a ubuta wu ugbashi. <sup>11</sup> Ayin a cau ayi vuma vu gbani da wa nu. Amma gogo na wi ta n ulinga u singai wa tsu dem. <sup>12</sup> Mi ta a kusuku yi u bono wa nu, wi ta adanshi mi ta a kusuku kadu ka va wa nu.

<sup>13</sup> Mi ishi n ciga kushamkpa yi na nu mpa, a na mi ushiyi n ikani yu ugbashi adama a kadanshi ka Arabali a Singai. Wi ta na a kuya'an mu ulinga u na vi ishi a na va ya'an mu. <sup>14</sup> Amma n ciga kuya'an ili babu vu ushuku ba. N ciga vu banku mu adama a na mpa da n gutsakai nu ba. N ciga ta vu banku mu adama a na kadu ka nu ka ciga ta kuya'an nannai.

<sup>15</sup> Ili i na i zuwai da u kasakpai wa nu kaikulu i dada: adama a na tawa baci u bono kata u yongo n avu na ali ko wanai. <sup>16</sup> U buwa kagbashi koci ba, amma u la'a ta kagbashi, ayi vuza tsu da vu uciyi. N ciga yi ta kau, gogo na kata vi ciga yi kau. Kata vi ciga yi an vuma, ka ta feu vi ciga yi an vuza nu a ubuta u Vuzagbayin.

<sup>17</sup> Gogo na vi dika mu baci ana mpa tovu da vu ulinga, isa yi uteku u na va kisa mu, adanshi mpa da n tawai n kaci ka va. <sup>18</sup> U nusaka wu baci de ko nini dai u da wi ko vi baci o kutono yi ili, mi ta a kutsupa wu i da. <sup>19</sup> Mpa da Bulusu, ekiye a va a da kpamu a danai kadanshi ka nam pa, "Mi ta a kutsupa wu." N dansa kpamu ka nam pa bili ba: Ana vi ciyai wishu u nu a ubuta u va.

<sup>20</sup> Vuza va, n folono wu ta ya'an ili i nam pa i na n folonoi nu, ya'an i da kata wo okpo uteku u na va kuya'an ka Kashile tsugbashi. Nahannai wi ta a kubanku mu n ya'an utsura a ubuta u Kishi. <sup>21</sup> Ko n gogo na an mi a kudana kadanshi ka nam pa, n zuwa ta kadu a na vi a kufuda kuya'an ili i na n folonoi nu, n

yeve ta kpamu vi ta a kufuda kuya'an ili i na i lali nannai.

<sup>22</sup> N folono wu ta lapula kunu ko omoci adama a va, adama a na n kede ta apala, Kashi ki ta a kupana avasa a da, kata a kasakpa mu m bono wa da babu megeshe.

#### Ikyashi i Bulusu yi ukocishi

<sup>23</sup> Abafa wi ta a kuyasa da. Ayi wi ta punu a ugbashi kobolo nu mpa a ubuta u Yesu Kirisiti Kishi. <sup>24</sup> Otoku a ulinga a va Marukusu, n Arisataka, n Dima, n Luka, dem vi le i ta ikyashi i da.

<sup>25</sup> Kasakpa kasingai ka Vuzagbayin Yesu Kirisiti Kishi ko yongo n wuma u nu.

# Aza a Ibrahim

## Ukuna u katagarda ka nam pa

Tsu fuda ci yeve mayin vuza na u danai akaka a kubana wa aza a Ibrahim ba. U ga'an ba Bulusu da. Ci yeve ta a da i ta punu a katsumu ka Katagarda ka Cida adama a kuyotsongusu ku na ki punu. Nannai kpamu, aza e kelime a na o yongoi n ayin a de a zuwa ta a da punu a katsumu ka Katagarda ka Cida. Kadani ka dansai hawun tsu na uma a Ayahuda a ci cikpa ali da wo okpoi agisana a kucikpa ku mayun ku na ki a ubuta u Kishi.

Kadani ka danai aza e kukece tsu na Yesu wi n uga'in. Yesu u la'a ta alingata a Kashile a na a buwai dem n tsugbayin. U la'a ta eneki dem, u la'a ta kpamu Musa. Ayi da Mogono ma Gbayin ma Alisa ma singai adama a na u sa'wa kuya'an unushi ba. U nekei tsu wuma u ni tsa alyuka a singai kute adama a unushi u tsu, da ta na a dikai ayin a na a buwai raka. Ana u kuwai da u dengai n wuma da ta na u bayuwai uye adama a na yaba dem u tawa u Kashile.

Adama a na uma e yeve ukuna wa alyuka a ubuta u Kutoni anana, akaka a kubana wa Aza a Ibrahim i ta n kuyotsongusu ku utsura adama a ukuna u nan lo. Yesu u bonoko ta alyuka dem o okpoi ukuna u gbani. Gogo na uneki u kadu wa ni u da da u bayuwai uye adama a na uma a tawa devu n Kashile.

## Ili i na yi punu udariki a katagarda ka nam pa

1. Tsugbayin tsu maku ma Kashile
2. Yesu u la'a ta alingata n tsugbayin
3. Yesu u la'a ta Musa n Joshuwa n tsugbayin
4. Yesu da Mogono ma anan ganu
5. Yesu u tukai n uzuwakpani u singai
6. Alyuka e Yesu kute ku da ali ta na a kubana uteku
7. Uma a Kashile o yoku a na i n uneki u kadu u gbayin
8. Tono agisana e Yesu
9. Kavasa ku ukocishi n ikyashi

### Yesu Kirisiti Kishi Maku ma Kashile ma'a

**1** N ayin a de, Kashile ka ya'ansa ta kadanshi n ikaya i tsu a ubuta u eneki a uye kakau n abunda. **2** Amma gogo na a ayin a ukocishi, Kashile ka ya'anika tsu ta de kadanshi a ubuta u Maku ma ni. Kashile ka ya'in aduniyan n ili i na yi punu dem a ubuta u ni. Ayi da Kashile ka zagbai wo okpo vuza vi ili raka. **3** Maku ma tsa akana ta adama a tsugbayin tsu Kashile, u yotso ta ta na feu Kashile derere. U tsu zuwa ta ili i lya'a kelime n utsura wa akaka a ni. Ana Maku ma mo bonokoi uma cida a ubuta wu unushi u le, da u dasang e kukiye ku usingai ku Kashile, Ubangari.

### Kishi ka la'a ta alingata

**4** Maku ma ciyai tsugbayin kau u la'i alingata, da kpamu Kashile ke nekei ni kula ku na ku la'i ula e le.

**5** Ili i na i zuwai i da da Kashile ka sa'wa kudana alingata ili i na u danai Maku ma ni ba,

"Avu da Maku ma va.

Anana mo okpo ta Eshevu." †

† 1:5 Ishp. 2:7.

Da u danai kpamu,

"Mi ta o kokpo Esheku a ni,  
kata ayi wo okpo Maku ma va." ††

**6** Da ayin a na Kashile ka cigai kusuku magaji ma ni a aduniyan, da u danai,

"Alingata a Kashile raka sai a ya'anika yi tsugbashi." ‡

**7** Ili i na Kashile ka danai adama a alingata i da na,

"N zuwai alingata a va o okpoi tsu wunlai.

N zuwai agbashi a va o okpoi tsu nlentsu ma akina." ††

**8** Amma Kashile ka dansai ili i nam pa adama a Maku ma ni,

"Avu da Kashile, tsugono tsu nu ci ta a kulya'a kelime babu uteku.

Vi ta a kulya'a tsugono n afada a na a ga'in derere.

**9** Vi ci ciga ta ili i na yi derere,

kata vi iwan i na i kpadai kuga'an.

I da da i zuwai Kashile, Kashile ka nu,

u zagbai nu da u nekei nu tsugbayin tsu na ci nekei nu mazanga.

Tsugbayin tsu nam pa tsu la'a ta tsu na u nekei aza a na a buwai." ††

†† 1:5 2 Sam. 7:14. ‡ 1:6 K.Wil. 32:43. †† 1:7 Ishp. 104:4.

‡† 1:9 Ishp. 45:6-7.

<sup>10</sup> U danai kpamu,  
 “Vuzagbayin, n ayin a ugiti vi ya'in aduniyan,  
 da ekiye a nu a ya'in gadi.  
<sup>11</sup> Ayin i ta lo a kutawa babu vuza na u kudoku we  
 kene le,  
 amma ada yi ta lo.  
 I ta o ko'lo raka tsu na aminya o tsu kotso.  
<sup>12</sup> Yi ta a kukatala le tsu mayaga ma kuku.  
 I ta a kusabala tsa aminya a kuku.  
 Amma ada yi ta tsu na yi ayin tutu,  
 wuma u da kpamu wi o kukotso ba.” †  
<sup>13</sup> Kashile ka sa'wa kudana alingata a ni ili i na u  
 danai Maku ma ni ba,  
 “Dasangu na e kukiye ku usingai ku va  
 sai ayin a na n zuwai irala i nu  
 yo okpo daka vi idasakpatsu i nu.” ††  
<sup>14</sup> Alingata† raka a na a ci ya'an ka Kashi le tsugbashi  
 ayinviki a da i, da u suki le a banka aza a na a kuciya  
 wishu.†

### Wishi u tsu ili i mereve i da

**2** Tsu bonoko aci a tsu a ubuta u te adama a na tsu  
 tono ili i mayun i na o yotsongushi tsu. Ci ya'an  
 baci nannai, ci a kupuwanka ba. <sup>2</sup> O yotsongu ta a na  
 akaka a i mayun, a na Kashi le ke nekei alingata e neke  
 ikaya i tsu. Vuza na baci u iwain kupana da kpamu u  
 iwain kutono a da, wi ta a kuciya atakaci a na untsai ili i  
 na u ya'in. <sup>3</sup> Tsu bonoko baci aci a tsu mayin a ubuta u  
 wishu u gbayin u nam pa ba, yi dai i tsu zuwa tsu ci  
 sheshe ci ta a kufuda kuwere? Vuzagbayin a kaci ka ni  
 ayi da u gitai kusala ukuna u wishu u nam pa. Aza a na  
 a panakai ni o yotsongi tsu a na ili ya yi mayun.  
<sup>4</sup> Kashi le a kaci ka ni u yotsongi a na akaka a ni i  
 mayun, ana u ya'in ili i mereve kakau dem. U nekei  
 kpamu Ayinviki a ni wa aza a na u zagbai.

### Uye u kubana a ubuta u wishu

<sup>5</sup> Kashi le ka zagba alingata a lya'a tsugono tsa  
 aduniyan a savu a na i lo a kutawa va ba, da da ta na ili  
 i na ci lo a kudansa va. <sup>6</sup> Tsu na a danai a ubuta u yoku  
 a Katagarda ka Cida,  
 “Yi dai i tsu zuwa wu vi kebeci n uma?  
 Yi dai i burai nu m maku ma vuma?  
<sup>7</sup> Megeshe kenu da vu bonokoi ni  
 adama a na utsura u ni u doku u yawa wa alingata  
 ba,  
 da va alai ni oroliko n tsugbayin n kucikpa.  
<sup>8</sup> Vu zuwai ni u lya'a tsugono ci ili raka.” †  
 Ana Kashi le ka zuwai ni mogono mi ili dem, babu ili i  
 na i buwai i na u kpadai kulya'aka i da tsugono. Amma  
 kata ce ene i da raka i ya'in ba. <sup>9</sup> Ili i na ce ene i da da,  
 Yesu vuza na wi n utsura u na u yawai wa alingata ba,  
 a katsuma ke megeshe kenu. Gogo na a ala yi ta oro-  
 liko n tsugbayin n kucikpa adama a na u so'lo ta  
 atakaci a ukpa adama a uga'in u tsu. E, adama a kasin-

† 1:12 Ishp. 102:25-27. †† 1:13 Ishp. 110:1. † 2:8 Ishp. 8:4-6.

gai ka Kashi le ka'la, Yesu u kuwai adama a yaba dem a  
 aduniyan raka.

<sup>10</sup> Kashi le ka'la vuza na u ya'in ili dem, da ili ya raka yi  
 n wuma adama a na i neke yi tsugbayin. U ciga ta  
 muku n abundai n uwa a ubuta u tsugbayin u ni.  
 Adama a nan lo a da u zuwai Yesu u so'lo atakaci, da ta  
 na nannai wo okpoi vuza na wu untsai o tono a  
 kubana a ubuta u wishu. <sup>11</sup> Adama a nannai, Yesu n aza  
 a na u bonokoi cida, Esheku e le o okpo ta e te. I da da i  
 zuwai da u tsu pana wono u kudeke le amgbu a ni ba.  
<sup>12</sup> U dana ta Kashi le,  
 “Mi ta a kudana uma a va ili i na vi ya'in.  
 Mi ta a kucikpa wu a ayin a na baci o bolongi  
 adama a na a ya'an ka wu tsugbashi.” ††  
<sup>13</sup> Da kpamu u danai,  
 “Mi ta a kushuku n Kashi le.”

Da da u danai,

“Mi ta na kobolo m muku n na Kashi le ke nekei mu.” ††

<sup>14</sup> Muku n Kashi le uma a da a na i n ikyamba kobolo  
 nu mpa, adama a nan lo Yesu a kaci ka ni wo okpoi  
 ci le. U ya'an ta nannai, adama a ukpa u ni, wi ta a ku-  
 fuda kuna Kalijani vuza na wi n utsura wu ukpa. <sup>15</sup> Nan-  
 nai da wi isai aza a na ishi agbashi a ayin a wuma u le  
 dem adama o wovon wu ukpa u le. <sup>16</sup> Atsu raka ci yeve  
 ta a na Yesu u tawa adama a na u banka ntsukaya mi  
 Ibrahim, amma alingata ba. <sup>17</sup> Adama a nannai Kashi le  
 ka zuwai Yesu u yotso uma a ni a ili dem, adama a na  
 wo okpo mogono ma anan ganu me le, vuza na u tsu  
 yotsongu asuvayali, da kpamu Kashi le kushuki n ayi.  
 Nannai da, Yesu u kuya'an alyuka a kubana u Kashi le  
 adama a na Kashi le ka cinukpaka uma unushi u le.  
<sup>18</sup> Ayi a kaci ka ni u so'lo ta atakaci, da Kalijani ka  
 dakakai adama a na u zuwa yi u ya'an kawuya. Adama  
 a nannai gogo na wi ta a kufuda wa banka aza a na  
 kalijani ki a kudakaka kuzuwa a ya'an unushi.

### Yesu u la'a ta Musa

**3** Uma a va, Kashi le ka zagba da ta yo okpo uma a  
 cida a ni. Sheshe tsu na Yesu wi vuzavusuki vu  
 Kashi le kobolo m mogono ma anan ganu mu uneki u  
 kadu u tsu. <sup>2</sup> U ya'in ili raka i na Kashi le ka danai ni u  
 ya'an. Kashi le ka zagba yi ta u ya'an ulinga u nam pa,  
 tsu na Musa u ya'in i na Kashi le ka danai ni u ya'an a  
 kpa'a ku Kashi le raka. <sup>3</sup> Tsugbayin tsu na Yesu u ci ciya  
 tsu la'a ta tsu Musa, uteku u na kama'i ka ci ciya tsug-  
 bayin u la'a kuma'a ka. <sup>4</sup> Mayun da vuza yoku u tsu  
 ma'a kpa'a dem, amma Kashi le ka'la kama'i ki ili dem.  
<sup>5</sup> Musa kagbashi ka'la ka na Kashi le ku ushuki n ayi m  
 kpa'a ku ni dem, ulinga u ni agisana a da a ili i na  
 Kashi le ko kuyotsongu uma na kelime. <sup>6</sup> Amma Kishi  
 Maku ma Kashi le ma'a, ayi da kpamu Kashi le ku ushu-  
 ki n ayi wi inda kpa'a ku ni. Atsu da kpa'a ku ni, ci lya'a  
 baci kelime n kuneke adu babu kukasakpa adama a ili  
 i na ci kedei apa'a.

†† 2:12 Ishp. 22:22. †† 2:13 Ish. 8:17-18.



### U ga'an tã ci Iya'la kelime n kutono Kãshile

<sup>7</sup> Ta nannai tsu na Ayinviiki a Kãshile a danai,  
 "Vu pana baci kaḷaḷaḷtsu ka Kãshile anana,  
<sup>8</sup> kaṭa vi ya'an ugbawansuvu ba,  
 tsu na ikaya i dã i ya'in  
 a ayin a na a kaṣaḱpa'i kutono Kãshile,  
 ana o kondoi Kãshile na ðe a kakamba."  
<sup>9</sup> Kãshile ka danai,  
 "O kondoi mu kaṅ  
 adama a na e ene ili i na n kuya'an,  
 ko a na e ene ðe ili i na n ya'in a kaṣsumã ka aya  
 amangere.  
<sup>10</sup> Da n ya'in wupa n ele, ða n danai:  
 'Adu e le ayin tutu a tsu kaṣaḱpa mu tã.  
 A iwain kuya'an ili i na n danai le.'  
<sup>11</sup> N ya'in wupa ða n kucinai,  
 'A kuciya kuvuka ku va ba, ko kenu.'" †  
<sup>12</sup> Uma a va, ya'in mayin kaṭa vuza yoku vu dã u  
 ya'an n kaḍu ka gbani-gbani ka na u iwan kuneke  
 kaḍu ba. Kaḍu ka na ki nannai ka tsu zuwa dã tã i iwan  
 Kãshile ka wuma.  
<sup>13</sup> I nekenei kadanshi ku utsura u kaḍu a kanna dem.  
 I Iya'la kelime nannai a na ayin a buwai lo bi'i e kudeke  
 "Anana." I ya'an baci nannai ba, unushi wi tã a kuyansa  
 aza o yoku a dã kaṭa u zuwa le a ya'an n ugbawansu-  
 vu. <sup>14</sup> Ci baci n uneki wa adu ali a kubana a uteku, a  
 kuzuwaka Kãshile utsura tsu na ci gitai ðe, ci tã a ku-  
 ciya ili raḱa i na yi i Kishi. <sup>15</sup> Katagarda ka Cida ka danai,  
 "Vu pana baci kaḷaḷaḷtsu ka Kãshile anana,  
 kaṭa vi ya'an ugbawansuvu ba,  
 tsu na ikaya i dã i ya'in  
 a ayin a na a kaṣaḱpa'i kutono Kãshile."  
<sup>16</sup> Anan yayi a panai kaḷaḷaḷtsu ka Kãshile ða a kpaḍai  
 kutono yi? Aza a na Musa wu utakai a idika i Masar  
 raḱa. <sup>17</sup> Anan yayi a zuwai Kãshile wupa ali aya aman-  
 gere? Wi tã a wupa n aza a na a ya'in unushi, aza a na  
 a kuwa'i ðe a kakamba. <sup>18</sup> Anan yayi Kãshile ki a  
 kuya'an kadanshi n ele ana u kucinai u danai a kuciya  
 kuvuka ku ni ba, ko kenu? U ya'an tã kadanshi n aza a  
 na a kpaḍai kupanaka yi. <sup>19</sup> Tsu tawa tã ci yeve a fuda a  
 uwa a kuvuka ku ni ba, adama a na a iwan tã kuneke  
 adu.

### Kãshile ke nekei kuvuka

**4** Kãshile ka ya'ankai tsu uzuwakpani ci tã a kufuda  
 ku'uwa a kuvuka ku ni. Adama a nannai, tsu zuka  
 kaṭa vuza yoku vu tsu u kpaḍa kufuda ku'uwa ðe ba.  
<sup>2</sup> Tsu pana tã akaka a, tsu na aza a Israila a panai va.  
 Amma a iwain kuneke adu n ili i na a panai va, ða aka-  
 ka a a kpaḍai kuḅankã le. <sup>3</sup> Aṣu ða koci aza a na ci  
 nekei adu tsa kufuda ku'uwa a kuvuka ku ni. Uteku u  
 na Kãshile ka danai,  
 "N ya'in wupa ða n kucinai,  
 'A kuciya kuvuka ku va ba, ko kenu.'" ††

† 3:11 Ishp. 95:7-11. †† 4:3 Ishp. 95:11.

U dana tã nannai ko a na kuvuka ku ni ku ya'in ðe  
 ulapuli kafu u ya'an aduniyan. <sup>4</sup> A Katagarda ka Cida u  
 dansa tã ukuna u kanna ke cindere a kaṣsumã ke ku-  
 den ku te: "A kanna ke cindere ða Kãshile ku uvukai n  
 ulinga u na wi ishi a kuya'an raḱa." <sup>5</sup> Ci kece tã kpamu  
 a ayin o yoku u danai, "Uma a nam pa a ku'uwa a ku-  
 vuka ku va ba!" ††

<sup>6</sup> Aza a na a gitai kupana Arabali a Singai a a ciya ku-  
 vuka ku nan lo ba, adama a na o tono Kãshile ba. Am-  
 ma ali n gogo na mayun ða uma o yoku a ku'uwa a ku-  
 vuka ka. <sup>7</sup> Da Kãshile ka zuwai kanna ko yoku ka na  
 uma a ku'uwa a kuvuka ku ni, kanna ka nan lo ka ða u  
 ci ðeke, "Anana." A Katagarda ka Cida ka na a ya'in  
 kadanshi ukuna u ni, Kãshile ka danai u Mogono  
 Dawuda,†

"Vu pana baci kaḷaḷaḷtsu ka Kãshile anana,  
 kaṭa vi ya'an ugbawansuvu ba."

<sup>8</sup> Idika i Kana'ana† a ubuta u na Joshuwa† u bankai  
 le, u ðaḍa ubuta u savu u kuvuka u nam pa wa ba. Ishi  
 baci ta nannai, Kãshile ki ishi a kuya'an kadanshi kpa-  
 mu adama a kanna ka kuvuka ko yoku ba. <sup>9</sup> Na va u  
 dana tsu tã a na ayin a kuvuka a uma a Kãshile kaṭa a  
 yawa ba. Ayin a kuvuka a nam pa i tã an kanna ke cin-  
 dere ka na Kãshile ku uvukai. <sup>10</sup> Vuza na baci ðe dem u  
 uwai a kuvuka ku Kãshile, wi tã a kuvuka n ulinga u ni,  
 tsu na Kãshile ku uvukai ana u kotsoi kuya'an  
 aduniyan. <sup>11</sup> Ya'an tsu dakaka tsu na tsa kufuda adama  
 a na tsu uwa a ubuta u kuvuka u ni, adama a na kaṭa  
 vuza te vu tsu u kpaḍa ba, tsu na a ya'in adama a  
 uteku u na a iwain kutono Kãshile.

<sup>12</sup> Akaka a Kãshile i tã ci ili i wuma i na kpamu yi n ut-  
 sura. A la'a tã kotokobi ka na e temgbei unã u re dem  
 alyu. Ka tsu batsa tã kaṅ ali u uwa punu asuvu a tsu, u  
 pece ayinviiki n kululu ku tsu. U tsu batsa tã kpamu e  
 mere ma atyangi n ungu e etele. U tsu yotsongu tã e  
 keteshe ili i na ci a kuciga kusokongu punu, ðaḍa, ili i  
 na ci sheshei kobolo n i na ci cikalai. <sup>13</sup> Babu vuza na u  
 kusokongu ili punu a aduniyan i na Kãshile ka kukpaḍa  
 kene. U ce ene tã ili raḱa tsu na yi. Aya ða Kãshile vuza  
 na tsa kudana hawun ili raḱa i na ci ya'in.

### Mogono ma anan ganu ma tsu

<sup>14</sup> Ci Iya'la kelime n kugbabarangu ili i na tsu danai ci  
 neke tã adu. Ci ya'an nannai adama a na ci tã m  
 mogono ma anan ganu, Yesu Maku ma Kãshile, vuza  
 na u bonoi gadi a Kãshile. <sup>15</sup> U fudai u yevei a na ci  
 babu utsura. Kalijani ka dakakai uteku u na u kufuda  
 adama a na u zuwa yi u ya'an unushi, amma aya Kishi  
 u sa'wa kuya'an unushi ba, ko kenu. <sup>16</sup> Ya'an ci yawa  
 ðevu n Kãshile babu wovon. Aya ða vuza na wi o kuyot-  
 songu uma kasingai. Ci yawa baci ðevu nannai, wi tã a  
 kuya'anka tsu kasingai kaṭa u bankã tsu ayin a na baci  
 ci a kuciga.

**5** Kãshile ka tsu zagba tã mogono ma anan ganu  
 dem a ubuta wa aza a ni, kaṭa u neke le ulinga u  
 kutono n uma e le a ubuta u Kãshile adama a na a  
 ya'an alyuka n kune'e adama a unushi. <sup>2</sup> Mogono ma

† 4:4 Ugi. 2:2. †† 4:5 Ishp. 95:11.

anan ganu ma feu ma tsu namba t̄a utsura tsu uma a na a buwai. I d̄ada i zuwai d̄a u fudai u tonoi sawu n aza a na a ya'ansai unushi adama a na i n uyeve wi ili i singai ba. <sup>3</sup> Adama a na wi t̄a n unambi wu utsura, mayun d̄a u ya'an alyuka adama a unushi u ni kobolo n unushi u uma.

<sup>4</sup> Babu vuza na u kufuda kuzagbaka k̄aci k̄a ni tsugbayin tsu na wo okpo mogono ma anan ganu. Vuma u tsu fuda t̄a wo okpo mogono ma anan ganu koci adama a na K̄ashile ka'la ke dekei ni, tsu na u dekei Haruna.† <sup>5</sup> Ta feu ki nannai u Kishi. Wo okpoi mogono ma anan ganu, amma u zagba k̄aci k̄a ni adama a na u ciȳa tsugbayin ba. K̄ashile ka'la ka danai ni, "Avu d̄a Maku m̄a v̄a.

Anana mo okpo t̄a Eshevu." †

<sup>6</sup> A ubut̄a u yoku, K̄ashile ka danai, "Avu ganu d̄a ko wanai,

tsu na Malikisada† wi ishi ganu." ††

<sup>7</sup> A ayin a na Yesu wi ishi a aduniyan, u folono t̄a K̄ashile, vuza na wi n utsura wi isa yi a ubut̄a wu ukp̄a, u ya'an t̄a nannai n kaca'la kobolo n kujilya. Mayun d̄a u cikp̄ai K̄ashile, K̄ashile kpamu ka panakai ni mayin ili i na u danai. <sup>8</sup> Ko a na Yesu wi Maku m̄a K̄ashile, u pilisai uteku u na u kupanaka K̄ashile adama a ili i na u takacikai. <sup>9</sup> Ana u kotsoi kuya'an ili i na i ga'in u ya'an, d̄a wo okpoi vuza na u kuzuwa uma a ciȳa wishi u babu uteku, aza a na a ci ya'ansa ili i na u tsu dana le a ya'an. <sup>10</sup> Ta nannai K̄ashile ka zuwai Yesu wo okpo mogono ma anan ganu, tsu Malikisada.

#### K̄at̄a i k̄as̄akp̄a kutono K̄ashile ba

<sup>11</sup> Ci t̄a n ili n ābund̄ai i kudansa adama a ukuna u nam pa, amma i cana kudansa e keteshe ba, adama a na i ci d̄ika ukuna gogo ba. <sup>12</sup> Yi isa t̄a de Yesu m megeshe ma d̄e, u ga'an t̄a i k̄an̄a kuyotsongusu uma o yoku. Kucikpa i cigai i ciȳa vuza yoku u yotsongusu d̄a kpamu kupilisa ku iyain ka akaka a K̄ashile. Yi t̄a tsu nrebu n na m buwai a kapa mani ana u ga'in i git̄a d̄e kulya'la tsuwa'la. <sup>13</sup> Vuza na baci k̄at̄a a kasai mani ba, u kuyeve ili i derere ko i gbani-gbani ba. <sup>14</sup> Amma uma a gb̄ar̄a-gb̄ar̄a a ci lya'la t̄a tsuwa'la tsu na nrebu mi a kufuda kulya'la ba, a pilisa t̄a de tutu kpamu tsu na ili i singai yi kau n ili i gbani-gbani.

<sup>6</sup> <sup>13</sup> A ugiti i pilisai kuyotsongusu kakau ku iyain, ku na ki ku nrebu. Kuyotsongusu ku nam pa ku d̄ada ci shik̄a unushi u tsu u na u tsu tuk̄a n ukp̄a, k̄at̄a kpamu ci ya'an n uneki u k̄adu n K̄ashile. Kuyotsongusu ku d̄a kpamu ku kusumbu ka akucina n kuzuwaka ke ekiye. Kuyotsongusu ku ukuna u kudenḡa a ubut̄a wu ukp̄a kobolo n ukuna wa afada a babu uteku. Ukuna u nam pa r̄ak̄a wi t̄a punu a ubut̄a u kuyotsongusu ku iyain ku nam pa. Amma i yeve t̄a de ukuna u nam pa. Adama a nannai tsa kudansa ukuna u le gogo na ba, amma K̄ashile ku ushuku baci, tsa kulya'la t̄a kelime n kudansa ukuna u kuyotsongusu ka aza a gb̄ar̄agb̄ar̄a.

<sup>4</sup> Uma o yoku a k̄as̄akp̄a baci kuneke ādu n Kirisiti Kishi, babu vuza na u kuzuwa le kushik̄a unushi kpa-

mu. N ayin a cau a d̄e, uma a nam pa a isa t̄a kutashi ku K̄ashile d̄a e pedei kune'le ku ni. Ele i t̄a kobolo n aza a na a isai Ayinviki a K̄ashile. <sup>5</sup> E yeve t̄a uteku u na akaka a K̄ashile i n uga'in, d̄a kpamu e pedei utsura u ayin a na a kut̄aw̄a ana K̄ashile ka kulya'la tsugono k̄au. <sup>6</sup> Ana a isai ili i nan lo r̄ak̄a, d̄ada a shirikp̄ak̄ai Kirisiti Kishi kucina. Wi a kuya'an o bonoko uma tsu nan lo a shik̄a unushi kpamu ba, adama a na i t̄a o kudoku kubapa Maku m̄a K̄ashile† a madanga ma atakaci† ana a iwain ni. I t̄a e kuneke yi wono e kelime ka uma dem.

<sup>7</sup> Uma o yoku i t̄a ci id̄ika i na i ciȳai mini k̄au. K̄at̄a i matsa mayin e ekiye a aza a na a ya'in d̄e vicimba. K̄ashile ka tsu zuwaka t̄a id̄ika i nan lo un̄asingai. <sup>8</sup> Uma o yoku i t̄a ci id̄ika i na i tsu matsa awana m mit̄a ma kavama, babu kumatsa ili i yoku. K̄ashile ka ci ya'an ka t̄a id̄ika i nan lo ya un̄a, k̄at̄a akina o songu i d̄a gbende.

<sup>9</sup> Uma a v̄a a na n cigai, ko ci ya'an baci kadanshi nannai, ci a kumud̄a k̄adu n ād̄a ba. Ci yeve t̄a yi t̄a a uye u singai, uye wu wishi. <sup>10</sup> K̄ashile ka ci ya'an t̄a afa-d̄a a ni ayin tutu n uye derere u na u ga'in. Wi t̄a a kuciba n ulinga u na i ya'in, k̄at̄a kpamu u ciba n ucigi u na i yotsongi a kubana w̄a ni a ayin a na i b̄ank̄ai uma a ni. Wi t̄a kpamu a kuciba a na i buwai a kub̄ank̄a le ali n gogo na. <sup>11</sup> Ili i na tsu la'i n kuciga i d̄ada i lya'la kelime n kuya'an nannai ali a kubana a uteku, adama a na i yeve ili i na i zuwakai āp̄a'la yi t̄a a kuya'an mayun. <sup>12</sup> Ci ciga d̄a yo okpo orogo ba. Kucikpa i tonoo agisana a aza a na i a kisa ili i na K̄ashile ka ya'ankai le uzuwakpani adama a uneki u k̄adu n uremi u k̄adu u le.

#### K̄ashile ka ci ya'an t̄a ili i na u ya'in uzuwakpani

<sup>13</sup> Ana K̄ashile ka ya'ankai Ibrahim† uzuwakpani, u kucina t̄a kuya'an ili i na u ya'ankai uzuwakpani wa. U kucinai nannai n kula ku ni, adama a na babu vuza na kpamu u la'i K̄ashile. <sup>14</sup> U danai, "Mpa, Vuzavagudu, mi t̄a a kuzuwaka wu un̄asingai, k̄at̄a n neke wu ntsukaya n ābund̄ai!" <sup>15</sup> Ibrahim u remei k̄adu d̄a u vanai ili i nam pa i t̄aw̄a, d̄a ta na u ciȳai ili i na K̄ashile ka ya'ankai ni uzuwakpani wa.

<sup>16</sup> Uma i baci a kuya'an akucina, a tsu kucina t̄a n kula ku vuza na u la'i le m gbayin. Akucina o yotsongu t̄a ili i na a danai va mayun d̄a, k̄at̄a kananai ko kotso ta na r̄ak̄a. <sup>17</sup> K̄ashile feu ka ya'in akucina, adama a aza a na a kuciyā uzuwakpani wa e yeve a na mayun d̄a u d̄a wi, wi ta na a kusaba'la u d̄a ba. <sup>18</sup> Ili i re i nan lo ya kusaba'la ba: K̄ashile ka ya'an baci uzuwakpani, wa kuya'an a'uwa ba, u kucina baci kpamu, wa kuya'an a'uwa ba. Ili i nam pa ya i tsu dokusu t̄a utsura u k̄adu, ātsu na tsu sumai tsu t̄aw̄ai u K̄ashile adama a na wi isa tsu. E ci neke tsu t̄a utsura adama a na tsu b̄an̄a a-p̄a'la a na u nekei tsu. <sup>19-20</sup> Āp̄a'la a nan lo a gbama t̄a punu a ādu a tsu uteku u na kashampatsu ki iyum ka ci shamkpa m kpantsu a ubut̄a u te. Vuza na tsu zuwai āp̄a'la w̄a ni ayi d̄a Yesu, vuza na u uwai n ubut̄a u kakashi ka na a palakai utsutsu wa sai a ubut̄a u Molo-lo ma na ma La'i n Cida† gadi a K̄ashile. U ya'ankai tsu

† 5:5 Ishp. 2:7. †† 5:6 Ishp. 110:4; Ugi. 14:17-24.

‡ 6:14 Ugi. 22:17.

nannai. Wo okpoi mogono ma anan ganu vu tsu ko wanai, tsu Malikisada.

### Ganu Malikisada

7 Malikisada† vu nam pa mogono ma'la a likuci i Salem n ganu vu Kāshile Mala'imili. Ana Ibrahim wi o kubono a kpa'la a ayin a na u lya'li ngono n nāshi ma n kuvon, Malikisada wu utāi u gasai n āyi dā u zuwakai ni unāsingai. †2 Da Ibrahim u nekei ni ili i te a kātsumā ka kupa dem i na u bonokoi a ubutā u kuvon wa. Ili i iyain i na ci cigai kudansa adama a Malikisada i dāda, kula ka ku dāda, “mogono ma na ma ci ya'ansa ili yu usubi.” Ayi dā kpmu “mogono mā maṭānā” adama a na Salem dāda “maṭānā.” †3 Babu vuza na u yevei esheku ko anāku a Malikisada, n ubutā u na wu utāi, n ayin a na a matsai ni, ko ayin a na u kuwāi. Wi tā tsu Maku mā Kāshile wi tā kpmu o kokpo ganu ko wanai.

4 Zukai bil'i n uteku u na Malikisada wi ishi n tsugbayin! Ko Ibrahim, akaya a gbayin a aza a Israila, e yeve tā uteku u na Malikisada wi ishi n tsugbayin ana u nekei ni ili i te a kātsumā ka kupa ki ili i na u dikai a ubutā u kuvon. †5 Wilā u yotsongu tsu tā u dana anan ganu rākā u ga'an tā a utā e kelentsu ke Levi, † ntsukaya mi Ibrahim. Wilā kpmu u yotsongu tsu tā u dana ntsukaya mi Ibrahim rākā sai e neke anan ganu ili i te a kātsumā ka kupa a ili i na a ciyāi dem, ko a na anan ganu a nan lo i punu a kātsumā ke kelentsu ke le. †6 Malikisada āyi kelentsu ke Levi ka'la ba, amma dā wi isai ili i te a kātsumā ka kupa a ubutā wi Ibrahim. Da u zuwakai Ibrahim unāsingai, vuza na wi isai de uzuwakpani u Kāshile. †7 Yaba dem u yeve tā a na vuza na wi n utsura u zuwaka vuza yoku unāsingai, u tsu la'la tā vuza na wi isai unāsingai wa n tsugbayin. †8 Anan ganu a ci isa tā ili i te a kātsumā ka kupa ki ili i na uma a ciyāi, ko a na i uma koci a na a kukuwā. Amma Malikisada u la'la le tā m gbayin, adama a na Katagarda ka Cida ko yotsongusu tā a na wi n wuma. †9 Ci tā feu a kufuda kudana a na ntsukaya n Levi, aza a na a ci isa ili i te a kātsumā ka kupa, a tsupa tā feu i dā ana Ibrahim u tsupai Malikisada ili i te a kātsumā ka kupa. †10 Babu na a matsai Levi, amma āyi bil'i a ikyamba ya akaya a ni Ibrahim ana Malikisada u gasai n āyi.

†11 Ko a na Wilā u Musa u danai anan ganu sai a ya'an ntsukaya n Levi, anan ganu a nan lo a kufuda kuzuwa vuza te wo okpo vuza vu maṛiki uteku u na u yotsoi ba. Adama nan lo sai a ciyā ganu tsu Malikisada, amma a umaci u Haruna ba. †12 Ayin a na baci kpmu ganu vi yoku kau u tāwāi, mayun dā a saba'la Wilā wa feu. †13 Ci tā a kudansa ukuna u nam pa adama a Kishi, vuza na wu utāi e kelentsu ko yoku kau. Babu vuza e kelentsu ka nan lo vu na u sa'wai kuya'an ulinga u tsuganu a katalikalyuka. †14 Yaba dem u yeve tā a na wu utāi e kelentsu ka Yahuza, † Musa ta na u dana a na anan ganu a kutā e kelentsu ka nan lo ba.

† 7:1 Ugi. 14:17-20.

### Kishi ki tā tsu Malikisada

†15 Na va ta na wo okpo tā kpmu teshe ana ce enei ganu vi yoku vu tāwāi, vuza na wi tsu Malikisada. †16 Vu-ma vu nan lo e deke yi ganu adama a ikaya i ni ko wilā ba, amma adama a utsura u wuma u ni u na wi o kukotso ba. †17 Katagarda ka Cida ka danai adama a ni, “Avu ganu dā ko wanai, tsu na Malikisada wi ishi ganu.” ††

†18 Gogo na a zuwa tā wilā u cau paki, adama a na u dā wi tā babu utsura n wasasa kpmu. †19 Wilā u Musa u fuda u zuwa ili yo okpo uteku u na u yotsoi ba. Amma gogo na Kāshile ke neke tsu tā ili i na i la'i n kuga'an, ci kede apā'la n i dā. Tsu nan lo tsu dā ta na tsa kuyawa devu n Kāshile.

†20 Kāshile ka kucina tā a na Kirisiti Kishi u kokpo ganu ayin tutu, amma u ya'an ka ganu vi yoku lo tsu nam pa ba. †21 Yesu koci dā u danakai:

“Mpa, Vuzavaguḍu, n kucina tā n ili i nam pa, mi ta na a kusaba'la kaḍu kā vā ba.

‘Avu ganu dā ko wanai.’” †‡

†22 Yesu dā vuza na u zuwai uzuwakpani wa wo okpo mayun, u na u la'i u na Kāshile ka ya'in m Musa a kuga'an.

†23 N ayin a cau, ganu u kuwā baci, wi a kulya'la kelime n kokpo ganu ba. Dāda i zuwai dā anan ganu o yongoi lo n ābundai. †24 Amma Yesu ganu dā wi ko wanai; tsuganu ci ni tso kukotso ba. †25 Adama a nannai, āyi dā wi gogo na, n ayin tutu, vuza na u kufuda wa kisa aza a na a tāwāi u Kāshile n ubutā u ni. Wi tā n wuma ko wanai adama a na u folono Kāshile adama a ele.

†26 Yesu dā mogono ma anan ganu ma na ci a kuciga, adama a na u tsu bānkā tsu tā a uye dem. Ili i na u ci ya'an i ci yokpo tā Kāshile. Wi tā babu unushi. Kāshile kel'we yi tā kau n aza a aduniyan a na a ci ya'an unushi. Da u nekei ni ubutā u na u la'i n tsugbayin na de gadi.

†27 Ayi wi tsu anan ganu vu na vu buwai ba, aza a na sai a ya'an alyuka kanna dem, a ci lyuka tā bil'i adama a unushi u le, kātā e yeve a lyuka adama a unushi u uma. Amma Yesu u ya'an tā ili i nam pa kute, dā ta na wu untsakai adama a ayin rākā, ana u lyukai kaci kā ni a maḍanga ma atakaci. †28 Wilā u danai uma o okpo tā ngono n anan ganu, ko a na a fuda a ya'in uteku u na u yotsoi a ya'an ba. A ugiti bil'i, Kāshile ke nekei Musa Wilā wa. Ana u kotsoi kuya'an nannai, dā u yevei u zuwai Maku mā ni mo okpo mogono ma anan ganu n akucina. Ayi dā u fudai u ya'in ili rākā i na Kāshile ka cigai ni u ya'an.

### Kishi ka'la mogono ma anan ganu mā tsu

8 Ili i gbayin i na ci a kudansa i dāda na: Ci tā m mogono ma anan ganu vuza na wi a idāshi e kukiye ku usingai ku kakuba ko tsugono kā Kāshile Mogono mi Ili Rākā na de gadi. †2 Mogono ma anan ganu mā tsu wi tā a tsugbashi o Mololo ma na ma La'i

†† 7:17 Ishp. 110:4. ‡ 7:21 Ishp. 110:4.

n Cida,† a ubuta u kucikpa u mayun u na Kāshile ka ya'in, amma a ubuta u na uma a ya'in ba.

<sup>3</sup> Mogono ma anan ganu dem mi ta n ulinga u kuneshe kune'e n alyuka u Kāshile. Tsu nan lo mogono ma anan ganu ma tsu u ga'an ta u neke feu Kāshile ili.<sup>4</sup> Wi ishi baci punu na aduniyan, u kokpo ganu ba, ko kenu, adama a na anan ganu i ta lo punu na, aza a na o tsu tonu Wilā a ubuta u kuneke Kāshile kune'e. <sup>5</sup> Ulinga u na a ci ya'an tsu anan ganu iyoci i da koci ko kululu ki ili i na yi de gadi. Derere da n tsu na ki ishi m Musa. Ana Musa wi o ofobuso adama a na u ya'an Mavali ma Kāshile, Kāshile ka danai ni, "Ciba n ayin a na vi a kusan ka, da n danai nu uteku u na va kuya'an ma'a derere. Zuka mayin kata vi ya'an Mavali ma tsu nan lo tsa derere." <sup>†6</sup> Amma ulinga u tsuganu u na Kāshile ke nekei Yesu u la'a ta ulinga u na e nekei anan ganu a na a buwai. Tsu nan lo tsu da feu, uzuwakpani u savu u na Yesu wu utaka a ubuta u Kāshile da u tukai uma a ni u la'a ta u kuku wa. Na va da'a adama a na ayin a na Kāshile ka ya'in uzuwakpani u savu wa, ili i na u danai u kuya'an i la'a ta ili i na u danai u kuya'an a uzuwakpani u kuku.

<sup>7</sup> Ishi baci uzuwakpani u iyain wa u fuda u ya'an ili dem i na wi ishi a na wa ya'an, ishi kpamu o kudoku a ya'an uzuwakpani u ire wa ba. <sup>8</sup> Amma Kāshile a kaci ka ni we ene ta uma a fuda a ya'an tsu na u yotsoi a ya'an ba, da u danai:

"N dana da, ayin i ta lo a kutawa,  
a na n kuya'an uzuwakpani u savu  
n aza a kpa'a ki Israila kobolo n aza a kpa'a ku  
Yahuza.

<sup>9</sup> Uzuwakpani u nam pa u kuya'an tsu uzuwakpani  
u na n ya'in n ikaya i le ba,  
ana n kana le n ekiye da mu utaka le a idika i  
Masar.†

Amma da a iwain kutono u da,  
da ta na n shirikpaka le kucina.

<sup>10</sup> Amma uzuwakpani u savu u na n kuya'an  
n uma a Israila a ayin a na a kutawa a da na:  
Mi ta a kuzuwa kuyotsongusu ku va e kusheshe ku le,  
kata n dana ku da punu a adu e le.

Mi ta o kokpo Kāshile ke le,  
kata ele o okpo uma a va.

<sup>11</sup> Uma o kudoku kpamu o kuyotsongusu aza e le ba,  
a dana, 'Yevei Vuzavaguđu,'  
adama a na uma raka i ta e kuyeve mu,  
a kugita a vuza na u la'i n kenu a kubana a vuza na u  
la'i m gbayin.

<sup>12</sup> Mi ta a kucinukpaka le adama a kawuya ka na a  
ya'in,  
mi kpamu o kudoku ma ciba n unushi u le kpamu  
ba." ††

<sup>13</sup> Ana Kāshile ki a kadanshi ku uzuwakpani u savu,  
na va u yotsongu ta a na u zuwai de u iyain wa wo  
okpoi gbani. Ili i na kpamu i kutsai da yo o'oi yi ta a  
kupuwanka babu megeshe.

## Wilā u kuku adama a kucikpa Kāshile

<sup>9</sup> Punu a uzuwakpani u iyain u nan lo u na Kāshile  
ka ya'in n aza a Israila, u dana ta uma uteku u na  
a kuya'an kucikpa derere, da kpamu u danai le uteku u  
na a kuya'an Mavali ma Kāshile, a ubuta u na a kucik-  
pa yi. <sup>2</sup> A ya'in Mavali ma na e pecuki nlolo e re. Punu  
asuvu o mololo ma iyain a zuwai kashamkpatsu ka  
makuni kobolo n kirikpa m burodi vu na e nekei u  
Kāshile. E deke ta mololo ma nam pa ma Mololo ma  
Cida. <sup>3</sup> Kakashi ka na a palakai utsutsu wa ki ta lo ka na  
ke pecei nlolo n re ma. E deke ta kunu ku ire ka Mololo  
ma na ma La'i n Cida. <sup>4</sup> Punu asuvu o mololo ma nan  
lo ma ta punu katalikalyuka† ki ka na a padai n aza-  
nariya, a ubuta u na o tsu songu ili i magulani.† Punu  
o mololo ma Akpati vu Uzuwakpani† vu madanga vi ta  
punu, vu na a padai n azanariya a akambu raka. Punu  
asuvu a Akpati vu Uzuwakpani va ili i tatsu yi ta punu:  
Ili i iyain i na yi punu i da'a madiki ma azanariya ma  
na a shatangi m mana.† Ili i ire punu i da'a kalangu ka  
Haruna† ka na ko topoi. Ili i tatsu i na yi punu i da'a  
nshemberu ma atali n Wilā Kupa wa a udani gadi vi le.  
<sup>5</sup> Gadi va Akpati va, ta de a yimai ili i wuma i re ye eve-  
lyu i na i yotsongi a na Kāshile ki lo. <sup>†</sup> E petikpei evelyu  
e le gadi vu kapalatsu ka Akpati ka, a ubuta u na  
Kāshile ka cinukpakai n unushi. Amma tsa kufuda tsa  
dansa ili dem adama a ukuna u nam pa gogo na ba.

<sup>6</sup> Ayin a na baci o kotsoi kufobuso ili dem tsu nam pa  
tsa, anan ganu a tsu uwa ta punu o mololo ma iyain a  
kanna dem adama a na a ya'an ulinga u le. <sup>7</sup> Amma  
mogono ma anan ganu ende'en ma da ma tsu uwa  
asuvu o mololo me ire ma, u ci ya'an ta ta na feu nan-  
nai va kute a kay dem. U tsu uwa o Mololo ma na ma  
La'i n Cida va babu u dika mpasa a ku'uwa ba. U tsu  
lyuka ta mpasa ma u Kāshile adama a unushi u kaci ka  
ni, n adama a unushi u na uma a ya'in babu e yeve  
ayin a na a ya'in u da. <sup>8</sup> Ayinviki a Kāshile a ya'in ulinga  
n ili i nam pa adama a na i yotsongu a na Wilā kobolo  
m Mavali a buwa baci lo a kuya'an ulinga u le, uye a  
ku'uwa o Mololo ma na ma La'i n Cida a kubayuwu u  
da ba.

<sup>9</sup> Na va agisana a da adama a ayin o gogo na. U yot-  
songu ta a na kune'e n alyuka† a na a lyukai a kuk-  
pada kuzuwa kudu ka vuza na u ya'in kucikpa ko okpo  
cida tsu na u yotsoi. <sup>10</sup> Wilā u nam pa adama a ukuna u  
kulya† n kuso'o n iza'ashi i da koci. Wilā wi ikyamba u  
da, da Kāshile ka zuwai uma o tonu u da ali sai a ayin a  
na a ya'in uye u savu.

## Mpasa n Kirisiti Kishi

<sup>11</sup> Amma Kirisiti Kishi da gogo na wo okpoi mogono  
ma anan ganu a ubuta wi ili i singai raka i na i tawai  
de. U uwa ta de a ubuta u gbayin u kucikpa na de gadi  
u na u la'i n uga'in. Ekiye a uma a da a ya'in u da ba, u  
da wi punu a aduniyan a nam pa feu ba. <sup>12</sup> Kute adama

† 8:5 Kut. 25:40; 26:30. †† 8:12 Ir. 31:31-34.

‡ A yima ta ili ye evelyu i re i nam pa n azanariya. N Tsugana e ci deke le ta "kerobobi".

a ayin dem, u dikai alyuka a mpasa u ukai punu asuvu o Mololo ma na ma La'i n Cida ma nan lo, amma mpasa mu nlala nu ndendem n da ba. U dikai mpasa n ni, ana u ya'in nannai kpamu, da u ciyaka'i tsu wishu u na u kukpafa kukotso.

<sup>13</sup> N ayin a cau, ana uma a nusai, ikyamba i le yo okpo ta cida ana anan ganu a zazakai le mpasa mu nlala m mo obomburon, da a bulangi kpamu kokomo ka na e kenuki a ubuta u kusongu mashan ma kanaka. <sup>14</sup> Amma Kishi u ya'an unushi ba, ko kenu, amma da u nekei kaci ka ni tsa alyuka u Kashile a ubuta wa Ayinvi-ki a na i n wuma ko wanai. Dada i zuwai mpasa n ni n la'i n utsura ka u da n zuwai adu a tsu o okpoi cida a ubuta wi ili i na i tsu tuka n ukpa. Gogo na ci ta a kufuda tsa ya'an ka Kashile ka wuma tsugbashi!

<sup>15</sup> Na va dada ili i na i zuwai da Kishi wo okpoi vuza na u fobusoi uzuwakpani u savu, kata aza a na Kashile ke dekei a ciya a isa unasingai u na u kukpafa kukotso, u na Kashile ka ya'in uzuwakpani. I ta a kufuda kuya'an ili i nam pa adama a na Kishi u kuwa ta da u nekei uma ubaruwit adama a unushi u na a ya'in ele bili o kutono uzuwakpani u iyain wa.

<sup>16</sup> Uzuwakpani tsu nam pa wi ta tsu vuma vu na u danai e kepepa uteku u na u cigai e pecuku udukuyan u ni ayin a na baci u kuwai. Amma i ta a kufuda kucuku ucanuku wa koci a ayin a na baci yaba dem u yevei vuma u kuwa ta. <sup>17</sup> Kepepa ka ki ta n utsura koci a ayin a na baci vuza na u danai ka'a u kuwai. Ko vuza wa kufuda wa kisa ili i yoku ba, vuza wi baci n wuma bili. <sup>18</sup> I dada i zuwai ko uzuwakpani u iyain wa u gita ba, sai nu mpasa koci n na n kuyotsongu ukpa.

<sup>19</sup> A ugiti, Musa u danai uma raka kadanshi ku utsura dem ka na ki punu a Wila. Dada u tonoi n kudika mpasa mu ndendem nu nlala da u satarai n da m mini. Da u dikai cileme tsu mokyon tsu na ci urumbuki ushili m menju ma mashanaka adama a na u zaza n da a katagarda ka Wila ka n uma raka. <sup>20</sup> U danai, "Na va dada mpasa n na n ya'ankai uzuwakpani u na Kashile ke nekei da kadanshi ku utsura i tono." <sup>21</sup> Tsu nan lo tsu da feu, Musa u zazai mpasa a Mavali ma Kashilet n ili raka i na a ci ya'an ka ulinga a ubuta u kucikpa. <sup>22</sup> Wila u dana ta ili raka sai a zazaka i da nu mpasa ka ta i da i ciya yo okpo cida. Kashilet feu ki a kucinukpaka n unushi babu mpasa n na n kuyotsongu ukpa ba.

### Ukpa u Kishi u tsu takpa ta unushi

<sup>23</sup> Ili i nan lo ya i da i zuwai le a takpa nshinda m Mavali ma Kashile n ili i na yi punu dem nu mpasa mu nnama. Ili i nam pa ya iyoci da koci yi ili i na yi de gadi. Amma alyuka a na a takpai nshinda mi ili i mayun i na yi de gadi a la'a ta alyuka a nnama. <sup>24</sup> Kishi u uwa asuvu o Mololo ma na ma La'i n Cida ma na uma a ya'in ba, adama a na iyoci i da koci i mololo ma mayun. U uwai punu asuvu a gadi a, wi ta de kpamu n Kashilet gogo na adama a na u banka tsu. <sup>25</sup> U uwa kpamu gadi adama a na u doku u lyukasa kaci ka ni kpamu ba, tsu mogono ma anan ganu ma aduniyan ma na ma tsu uwa o Mololo ma na ma La'i n Cida a kaya dem adama

a na u lyuka mpasa m manama. <sup>26</sup> Ishi baci u lyuka kaci ka ni kaya dem, wi ishi ta a kutakacika a ayin n abundai ali n ayin a na a ya'in aduniyan. Amma gogo na devu n uteku, da u kucikpa u tawai kute adama a ayin dem, adama a na u takpa utsura wu unushi ko wanai ana u kuwai tsa alyuka adama a tsu. <sup>27</sup> Mayun da yaba dem u kuwa kute, ka nan lo ka ya'an baci kata Kashilet ka ya'an ka le afada. <sup>28</sup> Adama a nannai Kishi u kuwai kute koci adama a na u takpa unushi u uma n abundai. Amma u tawa baci kpamu, adama a kutakpa unushi a da kpamu ba. Wi ta a kutawa adama a na wi isa yaba dem vu na wi a kuvana yi.

### Alyuka i lo kpamu ba

**10** Wila u Musa wi ta ci iyoci yi ili i singai i na i kutawa. Iyoci i nam pa ya i dada ili i mayun ya ba, adama a na i da ya kufuda kuzuwa uma a ya'ansa tsu na wu untsai ba, ko ishi a ya'an alyuka kaya dem.

<sup>2</sup> Wila wa u fuda baci u zuwa le o okpo cida uteku u na u yotsoi a ya'an, ishi ta a kusakpa kuya'an alyuka a. Kashilet ki ishi ta a kuzala unushi wa aza a na i a kuya'an kucikpa kute adama a ayin dem, kata ta na adu e le o okpo babu wono. <sup>3</sup> Amma ta nannai ba! Alyuka a nam pa a tsu zuwa le ta a ciba n unushi u le kaya dem. <sup>4</sup> Ili i na i zuwai i dada mpasa mo obomburon nu nlala mi a kufuda ma takpa unushi ba.

<sup>5</sup> I dada i zuwai ana Kirisiti Kishi u tawai a aduniyan, u danai Kashilet, "Vi a kuciga alyuka a nnama n e kune'e ki icala'ashi ba. Amma vi neke mu ta ikyamba adama a na m panaka wu.

<sup>6</sup> Nnama n na o songi a katalikalyuka n alyuka adama a unushi o yokpo wu ba.

<sup>7</sup> Da n danai Kashilet, 'Mpa da na, n tawa ta adama a na n ya'an ili i na vi cigai, uteku u na a danai adama a va a Katagarda ka Cida.'  
" †

<sup>8</sup> Punu a Katagarda ka Cida ka nam pa u dana ta a ugiti bili, "Vi a kuciga alyuka n kune'e ba. Vi a kuciga alyuka o kusongu n kune'e ku na ka kutakpa unushi ba. Ili i nan lo i yokpo wu ba." (Ko a na ili i nam pa i dada alyuka a na Wila u danai u ga'in a ya'an.) <sup>9</sup> Da u danai, "Mpa da na, Kashilet, n tawa ta adama a na n ya'an ili i na vi cigai." Da Kashilet ko gboroi alyuka a kuku a raka, da u zuwai alyuka a Kishi a unu u wa a da. <sup>10</sup> Adama a na Yesu Kirisiti Kishi u ya'in ili i na Kashilet ka cigai ni u ya'an, dada ci ciya tso okpoi cida raka a ubuta wu unushi, adama a na u ya'an ta alyuka a n ikyamba i ni kute n adama a ayin dem.

<sup>11</sup> N ayin a cau, anan ganu a ya'ansa ta ulinga u le a kanna dem, da a lya'i kelime n kulyuka alyuka a na a kufuda kutakpa unushi ba. <sup>12</sup> Amma Kishi ke neke ta kaci ka ni tsa alyuka a na a untsakai ko wanai. Gogo na wi ta de a idashi e kukiye ku usingai ku Kashilet. <sup>13</sup> Wi ta kpamu o kuyongo de ali Kashilet ka zuwa irala i ni daka vu utsura u ni. <sup>14</sup> N alyuka e te a nan lo, u bonokoi uma

cida uteku u na u galin o yongo ko wanai, aza a na Kāshile ka zuwai o okpo aza a ni.

<sup>15</sup> Ayinviki a Kāshile kpamu a dana tsu tã ukuna u nam pa. A ugiti bili u danai:

<sup>16</sup> “Vuzavagudu u danai,  
‘Uzuwakpani u na n kuya'an u da na n ele a ayin a nan lo.

Mi tã a kuzuwa kuyotsongusu ku va a adu e le,  
kaṭa n dana ku da punu e kusheshe ku le.”

<sup>17</sup> Da u danai kpamu:

“Mi o kudoku ma ciba kpamu n unushi u le  
n ili i gbani-gbani i na a ya'in ba.” †

<sup>18</sup> Ana Kāshile ka cinukpakai tsu unushi, ukuna u bura tsu kpamu n kudoku kuya'an alyuka ba.

### Lya'i kelime n kushuku n Kāshile

<sup>19</sup> Adama a nannai uma a va, ci tã a kufuda tsa uwa o Mololo ma na ma Lali n Cida' babu wovon adama a mpasa n Yesu. ††<sup>20</sup> U nekei ikyamba i ni adama a na u bayuwaka tsu uye u savu u na u tonoi a kubana a ubuta u wuma! Uye u nam pa ta na u dika tsu tã a ku'uwa a ubuta u kakashi ka na a palakai utsutsu. <sup>21</sup> Ci tã m mogono ma anan ganu vuza na wi a kulya'la tsugono a kpa'la ku Kāshile na de gadi.

<sup>22</sup> Adama a nannai, ci tã a kufuda ci yawa devu n Kāshile. Kaṣakpa ci ya'an nannai n adu a singai a na i babu munlai. Mpasa n Kishi n tsu za'la tã adu a tsu, adu a nan lo a na a ci cibasa n ili i gbani-gbani i na ci ya'in, da tso okpoi adanishi a za'la tsu tã cida m mini ma cida. <sup>23</sup> Mayun da tsu kana kpan-kpa'an apa'la a na tsu danai a tsu a da, adama a na tsu ushuku tã n Kāshile ki tã a kufuda kuya'an ili i na u ya'in uzuwakpani. <sup>24</sup> Ya'an ili i bura tsu n itoku i tsu, kaṭa kpamu tsu banṅaṅai n tsu na tso kuyotsongu ucigi, kaṭa ci ya'an ili i singai. <sup>25</sup> Uma o yoku a tsu gasa adama a na a ya'an kucikpa ayin tutu ba, amma kaṭa ci ya'an ci le ba. Ci lya'la kelime n kuya'ankpanai kadanshi ko kudokusu utsura u kaḍu, ali tsu na i yevei kanna ko kubono ka Vuzagbayin ka yawa tã devu.

<sup>26</sup> Alyuka i lo o kudoku kuya'an adama a unushi u tsu ba, ci lya'la baci kelime n kuya'an unushi wana dai ci yeve ili i mayun. <sup>27</sup> Amma, ili i na yo okpoi i daḍa tsu vana n wovon afada a na i lo a kutawa kobolo n akina a usudukpi kau a na o kusongu aza a na i irala i Kāshile! <sup>28</sup> Ngan n re ko n tatsu n tukā baci nu nsata n vuza yoku adama a na u iwain kutono Wilā u Musa, i tã a kutakacika vuma vu nan lo ali a kubana ukpa babu asuvayali.

<sup>29</sup> Vuza yoku u iwan baci kuneke Maku mā Kāshile tsugbayin, u la'la tã uteku u na vuza u ku'iwan Wilā u Musa m gbani-gbani. Vuza yoku kpamu, u tukā baci n wono a ubuta wu mpasa mu uzuwakpani n na n tsu bonoko tsu cida, † u la'la tã uteku u na vuza u ku'iwan Wilā u Musa m gbani-gbani. Nannai kpamu, vuza yoku u shika baci Ayinviki a Kāshile, vuza na u tsu yotsongu

† 10:17 Ir. 31:33-34. †† Kalaba ka na ke pecei Mololo ma Cida a mavali n A'Isa a Gbayin. Ka kara tã ayin a na Yesu u kuwai adama a na u yotsongu uma i tã a kufuda a tawa u Yesu magaba.

tsu kasingai ka ni, kagbani-gbani ka nan lo ke te ka'la n ka na ka buwai dem. <sup>30</sup> Ci yeve tã a na Kāshile ka danai, “N kutakacika tã aza na a ci ya'an kawuya. Mi tã a kut-supu le.” Da feu u danai, “Vuzavagudu wi tã a kuya'an-ka uma a ni afada.” ††<sup>31</sup> Ili i wovon i da kau vuma u yikpa e ekiye a Kāshile ka wuma.

<sup>32</sup> Cibai n ayin a cau a de, ana i pi'isai ili i mayun yu ukuna u Kāshile a ugiti. I ya'an tã kataci kau n atakaci n abundai, amma da i lya'i kelime n utsura. <sup>33</sup> Ayin o yoku a uka da tã muna, da a shikai da a ashi a kabundai ka uma. Ayin o yoku i banka tã aza a na i kuso'o atakaci a ili i te n ada. <sup>34</sup> I ya'an tã kasingai a kubana wa aza a na a zuwai a kunu ku ugbashi. Ana a fabanai ili i na yi n i da raka, i lulukpa tã m mazanga, adama a na i yeve tã yi tã n ili i na i lali n kuga'an a kuvana da, i na kpamu i kuyongo ko wanai.

<sup>35</sup> Adama a nannai, kaṭa i kaṣakpa kuneke adu sakadi u Vuzagbayin ba, ko yi dai i cinai da, adama a na i lya'la baci kelime n kutsurakpa kaḍu, yi tã a kuciya katsupu ka gbayin. <sup>36</sup> Pi'isai uteku u na i kuyongo n kalulu gogo na, adama a na i fuda i ya'an ili i na Kāshile ka cigai, kaṭa i ciya kpamu ili i na u ya'in uzuwakpani. <sup>37</sup> Uteku u na Katagarda ka Cida ka danai,

“Babu megeshe vuza na wi lo a kutawa u kutawa tã.  
U kudokongusu ba.

<sup>38</sup> Aza a na Kāshile ku ushuki n ele o kuyongo tã n wuma

adama a uneki u kaḍu u le.  
Amma wi a kupana uyo'o n vuza na dem  
u bonoi n kaṣapa ba.” ††

<sup>39</sup> Amma ci a kaṣuma ka aza a na o kubono n kaṣapa kaṭa a namgba ba. Tsu ushuku tã n Kāshile, adama a nan lo ta na, da wi isai tsu.

### Uneki u kaḍu

**11** Aza a na e nekei adu n Kāshile a ushuku tã mayun a na u kuneke le ili i na e kedekei apa'la. A ushuku tã mayun da n ili i na kaṭa a sa'wai kene ba. <sup>2</sup> Kāshile ku ushuku tã n uma a mani-mani adama a uneki wa adu u le.

<sup>3</sup> Ci tã n uneki u kaḍu, i daḍa i zuwai da ci yevei a na Kāshile ka ya'in kadanshi, n uye u nam pa u da u ya'in aduniyan n ili i na yi punu dem. Ana u ya'in nannai, u ya'an tã ulinga n ili i na vuma u kene ba, adama a na u ya'an ili i na ce kene.

<sup>4</sup> Habila' wi tã n uneki u kaḍu, i daḍa i zuwai da u ya'in alyuka u Kāshile a uye u na u lali alyuka a na Kayinut u ya'in n kuga'an. Kāshile ka danai ka pana tã uyo'o n kune'e ku na u lyukai, da u dekei ni vuma vu usubi. Ko a na wo okpoi de magasa mani-mani, ukuna u ni u buwa tã a kuya'an kadanshi n atsu adama a uneki u kaḍu u ni.

<sup>5</sup> Anuhu wi tã n uneki u kaḍu, i daḍa i zuwai da Kāshile ka dikai ni a kubana gadi u ciya u kuwa ba. E ene ikyamba i ni ba, adama a na Kāshile ka dika yi tã de. Katagarda ka Cida ka danai kafu Kāshile ka dika yi tã a kubana gadi, u zuwa tã de Kāshile ka panai uyo'o n

† 10:30 K.Wil. 32:35-36. †† 10:38 Hab. 2:3-4.

ayi. <sup>6</sup> Uneki u kaḍu wi baci lo ba, vuza wa kufuda wa zuwa Kaḥshile ka pana uyo'lo u ni ba. Vuza na baci de dem u taḡwai u Kaḥshile, mayun da wu ushuku a na Kaḥshile ki n wuma, ayi da kpamu u tsu tsupa aza a na i a kulansa yi mayun.

<sup>7</sup> Nuhuṭ wi ta n uneki u kaḍu, i daḍa i zuwai da u panai ana Kaḥshile ka danai ni ukuna wi ili i na kaṭa u sa'wai kene ba. U panakai Kaḥshile da u she'wei kpantsu ku gbayin adama a na wi isa kpa'a ku ni. A ubuta wu uneki u kaḍu u ni u da, u yotsongi a na aduniyan a nusai, da wo okpoi vuza te a katsuma ka aza a na o bonokoi n usubi n Kaḥshile a ubuta wu uneki u kaḍu u ni.

<sup>8</sup> Ibrahim wi ta n uneki u kaḍu, i daḍa i zuwai da u panakai Kaḥshile ana u dekei ni u bana a ubuta u yoku u na u ya'in uzuwakpani u kuneke yi. U kaṣakpai idika i ni, u yeve ta na ubuta u na u ga'in u bana ba. <sup>9</sup> Adama a na Ibrahim wi n uneki u kaḍu, u yongoi tsu komoci a idika yu uzuwakpani. U yongoi de a kapam, ta feu ntsukaya n ni, Ishaku n Yakubu a ya'in nannai. Da Kaḥshile ke nekei le feu uzuwakpani u te. <sup>10</sup> Ibrahim u ya'an ta ili i nam pa, adama a na wi ta a kuvana a na wa uwa a ubirini u na Kaḥshile ka irai da ka ma'i, u na i kuyongo ko wani.

<sup>11</sup> Saratuṭ kobolo n Ibrahim i ta n uneki u kaḍu, i daḍa i zuwai da a fudai a matsai maku, ko a na a kutsai kau da Saratu kpamu wi madari. Ibrahim u neke ta kaḍu a na Kaḥshile ki a kuya'an ili i na u ya'in uzuwakpani. <sup>12</sup> Vuma vu nam pa u kutsa ta kau ali devu n ukpa, amma ko n nannai wo okpoi akaya a uma n abundai. Mayun, uma a nam pa i ta lo n abundai a la'i kukece, tsu na azangata a gadi i, ko kayala a kakinā ka mala.

<sup>13</sup> Uma a nam pa ta a kuwai nannai raka n uneki wa aḍu u le babu na a ciya ili i na Kaḥshile ka ya'ankai le uzuwakpani. A ya'an ta mazanga a na e enei ili i nam pa a kutawa, ko a na i da yi da'in. A danai ele omoci a da n atawashi a aduniyan a nam pa. <sup>14</sup> Uma a dansa baci ili tsu nam pa, o yotsongu ta a na i a kulansa idika i na i kokpo i le. <sup>15</sup> Ishi baci i lo a kucibasa n idika i na a kaṣakpai, babu ili i na i kusankā le kubono a ubuta u na ishi. <sup>16</sup> Amma i ta a kulansa ubuta u na u la'i n uga'in. Ta de wi gadi. I daḍa i zuwai da Kaḥshile ka kupaḍa kupana wono, e deke yi baci Kaḥshile ke le, adama a na u fobuso ta de ubirini adama e ele.

<sup>17</sup> Ibrahim wi ta n uneki u kaḍu, i daḍa i zuwai da u nekei Ishaku tsa alyuka ana Kaḥshile ko kondoi ni. Ibrahim da vuza na Kaḥshile ka ya'ankai uzuwakpani wa, amma u fobusoi adama a na u neke maku me te ma ni koci tsa alyuka. <sup>18</sup> N ayin a cau, Kaḥshile ka dana yi ta de, "Ntsukaya n na n ya'ankai nu uzuwakpani i ta a kutā wi Ishaku." <sup>19</sup> Ibrahim u sheshe ta Ishaku u kuwa baci, Kaḥshile ki ta a kufuda ka dengusa yi kpamu. Wi ta adanshi Ibrahim wi isa ta kpamu maku ma ni a ubuta wu ukpa.

<sup>20</sup> Ishakuṭ wi ta n uneki u kaḍu, i daḍa i zuwai da u zuwakai muku n re n ni unasingai, Yakubuṭ n Isuwa.†

† 11:18 Ugi. 21:12.

U yeve ta a na Kaḥshile ka kuya'anka le ili i singai na kelime.

<sup>21</sup> Yakubu wi ta n uneki u kaḍu, i daḍa i zuwai ko a na wi a kukuwa, u telekpe ka ni a kalangu ka ni daḍa u cikpai Kaḥshile. Da u zuwakai yaba dem vu muku n Isuhuṭ unasingai.

<sup>22</sup> Isuhu wi ta n uneki u kaḍu, i daḍa i zuwai da ana wi a kukuwa, da u ya'in kadanshi adama a ayin a na aza a Israila a kukaṣakpa idika i Masar. Da u danai le a pura etele a ni kobolo n ele i baci a kulaza.

<sup>23</sup> Esheku a Musa n anaku a ni i ta n uneki u kaḍu, i daḍa i zuwai da o sokongi ni ali wotoi u tatsu. E ene ta Musa merebu mo tsuloboi ma'a, a pana kpamu wovon a iwan kutono wilā u mogono ba.

<sup>24</sup> Musa wi ta n uneki u kaḍu, i daḍa i zuwai ana u gbonguroi, da u iwain kushuku e deke yi maku me mekere mo mogono ma Masar. <sup>25</sup> U cikalai kuso'lo atakaci kobolo n uma a Kaḥshile, a na wa pana uyo'lo wu unushi u ayin kenu. <sup>26</sup> We ene ta u la'a ta n kuga'an u takacika adama a Kirisiti Kishi, a na wa ciya uciyi u Masar raka, adama a na wi ta a kindana katsupu ka Kaḥshile ka na ki lo a kutawa. <sup>27</sup> Adama a uneki u kaḍu u ni, Musa u kaṣakpai Masar, da u kpaḍai kupana wovon u wupa u mogono. Musa u lya'i kelime nannai adanshi wi ta e kene Kaḥshile ka na vuza wa kufuda we kene ba. <sup>28</sup> Adama a uneki u kaḍu u ni, u fobusoi Kaḍiva ka Kupasamganaiṭ da u zazai mpasa a utsutsu gadi n akambu dem adama a na vuza na u kutuka n ukpa u kpaḍa kuna ngaji mi Israila.

<sup>29</sup> Uma i ta n uneki u kaḍu, i daḍa i zuwai da a pasai Mala ma Shilit adanshi idika i dekpu i da. Amma ana aza a Masar o tonoi, da a kuwai punu a mala ma raka.

<sup>30</sup> Uma a Kaḥshile i ta n uneki u kaḍu. Ana a walai da a kara'i likuci i Jeriko ali ayin e cindere, da mashilya ma ni ma yikpai.

<sup>31</sup> Rahapuṭ kashakanlai ka'a, wi ta n uneki u kaḍu, i daḍa i zuwai da u rabasai aza a kasaka a Yahuda. Daḍa i zuwai da a kpaḍai kuna yi, ana a unai aza a na a iwain kupanaka Kaḥshile.

<sup>32</sup> N doku n neke agisana o yoku? Mi n ayin a na n kudana da ukuna u Gidiyon,† m Baraka, n Sonson,† n Jefata, n Dawuda, n Sama'ila,† n eneki ba. <sup>33</sup> Uneki u kaḍu u le u bankā le ta a lya'i utsura wi idika kakau. A ya'an ta ili i na yi derere, da a ciya ili i na Kaḥshile ka ya'in uzuwakpani. A bayangi unā wi ikawu. <sup>34</sup> A ki-masai akina a usudukpi kau. A la'akai a ubuta wa aza a na a cigai kuna le n otokobi. Ko a na a nambai katsura, da o doku a ciya katsura. A ciya ta utsura kau a ubuta u kuvon, da a lya'i utsura wo osoji a na i omoci. <sup>35</sup> Ama-ci o yoku o doku a isai aza e le, aza a na ishi a kuwai de da o bonoi n wuma. Uma o yoku a da a takacikai le n abundai adama a uneki wa aḍu u le, da uma a nan lo a danai, "Ci a kushuku tso okpo bari ba." A ya'in nannai adama a na Kaḥshile ka dengusa le a ubuta wu ukpa a kubana a wuma u singai.

<sup>36</sup> A ya'ankai aza a na a ushuki n Kaḥshile ulami, da kpamu a fabai le. Da a shiyai aza o yoku kau n ikani da

†† 11:33 Dan. 6:1-28.

a zuwai a ugbashi. <sup>37</sup> Aza o yoku a kuwai adama a na a vara le ta n atali. Aza o yoku a gbatyai le agimi e re e re. A unai aza o yoku n otokobi. Aza o yoku a buwa n ili ba, sai ukpan wu nlala adama a na a uka. O okpoi aza a unambi, da a takacikai le kau. <sup>38</sup> Uma a nam pa uma a singai a da ali da aduniyan a kpadai kuntsa n ele. A tambalukpai a kakamba nu nsasan, da o sokongi a abatsu n enle a idika.

<sup>39</sup> Uma a nam pa raka Kashile ka pana ta uyo'o u le adama a uneki u kadu u le! Amma ko n nannai, da a kuwai babu na a ciyai ili i na u ya'ankai le uzuwakpani. <sup>40</sup> Kashile ke sheshe ta kuya'an ili i na i kula'a bili n kuga'an adama a tsu, kata a ciya o okpo cida uteku u na u yotsoi o yongo kobolo n atsu.

### Kashile Esheku a tsu a da

**12** Ci ta n uma n abundai ukara'li n atsu aza a na i agisana a ili i na uneki u kadu wi. Tsu nan lo ya'an ci ya'an iladi i malamanai ma na mi kelime ka tsu kata tsu kasakpa ba. Tsu takpa a ubuta u wuma u tsu ili dem i na i kukpada tsu kuya'an ili i na i galin ci ya'an; dada unushi u na u kubonoko tsu kacapa gogo'o. <sup>2</sup> Mayun da tsu zuwa ashi a tsu u Yesu, vuza na wi kagiti ku uneki u kadu u tsu n vuza na kpamu u kuzuwa u da wo okpo uteku u na u galin. U takacika ta da u kuwai a madanga ma atakaci. Amma da wu ushuki n wono wa adanshi ili i da ba, adama a mazanga ma na u kuciya a kubana megeshe. Gogo na kpamu wi ta de a idashi e kukiye ku usingai ku kakuba ko tsugono tsu Kashile.† <sup>3</sup> Cibai bili n Yesu tsa agisana. U lulukpai ana uma a gbani-gbani i a kuya'anka yi ili i gbani-gbani. Adama a nannai kata yo o'o ali i kasakpa kudakaka ba.

<sup>4</sup> Yi ta a kataci n unushi, amma kata kataci ka da ka zuwa le a una da ba. <sup>5</sup> Amma i cinukpa ta a na Katagar da ka cida ka danai muku n Kashile adama a na u dokusu le utsura u kadu:

"Maku ma va, Vuzavagudu u lapulaka wu baci, vu zuka mayin,

u barangu wu baci kpamu kata vu namba katsura ka kadu ba,

<sup>6</sup> Adama a na Vuzavagudu u tsu lapulaka ta yaba dem vu na u cigai,

kata kpamu u barangu yaba dem vu na Vuzavagudu wu ushuki n ayi, tsu maku ma ni."†

<sup>7</sup> Lulukpai n ili i na yi a kutakacika, adama a na yi ta tsu na atakaci a tsu uta u kesheku. Babu maku ma na ma sa'wai kunamba atakaci a ubuta we esheku a ni. Kashile ki ta a kuya'an n ada tsu muku n ni. <sup>8</sup> Kashile ka tsu lapulaka ta muku n ni raka, u kpada baci kula-pulaka da, ashe ada uma a pulai da, yi kpamu uma a ni mayun ba. <sup>9</sup> Raka vu tsu ci yongo ta n isheku i tsu punu a aduniyan aza a na a lapulakai tsu, da ta na ci cikpai le. To u kula'a tsu panaka esheku a tsu a na i gadi kata ciya ci yongo n wuma ba? <sup>10</sup> Isheku i tsu a aduniyan a lapulaka tsu ta a uye u na e enei u da u lali n kuga'an a ayin kenu a yakpa. Amma Kashile ka tsu

† 12:6 An. 3:11-12.

lapulaka tsu ta adama a na u banka tsu, kata ci ciya tso okpo cida uteku u na ayi wi cida. <sup>11</sup> Kulapulu ili i da i na i ci yokpo uma a ayin a na a lapulakai le ba, ki ta nu mballa! A ayin a na baci Kashile ka takacikai le, dada adama a na u yotsongu le ili i na a ya'in derere ba, kata a pilisa ili punu a ubuta u nam pa wa kata a ya'an ili yu usubi, kata o yongo m matana kpamu.

<sup>12</sup> Yo okpo ta babu katsura, amma doki i ya'an katsura kpamu. <sup>13</sup> Lapulai uye u bono mejege, kata aza a na i o kutono n da, ko i babu katsura ko i nkutsuma, a kpada kutadatsa ali a yikpa amma a ciya katsura.

### Panakai Kashile

<sup>14</sup> Gbagbalai adama a na i yongo m matana n uma raka, kata kpamu i gbagbala i yongo a uye u cida. Vuza na dem wuma u ni wi cida ba, we kene Vuzavagudu ba. <sup>15</sup> Zukai mayin adama a na kata vuza te vu da u kpada kuciya kasingai ka Kashile ba. Zukai kata ili i kusheshe yo okono i gbonguro adama a na i takacika da a kulangasa uma n abundai ba. <sup>16</sup> Kata i zuka mayin ta lo vuza wa ya'an tsugbani, ko u iwan kutono Kashile uteku u na Isuwa u ya'in. Isuwa ayi da magaji mi Ishaku, wi ishi ta kpamu a kuciya ili i raka i na esheku i n i da, amma da u dengei ili i nan lo raka adama a kapa ka tsuwa'a ke te koci. <sup>17</sup> I ciba ta ana Isuwa u ya'in ili i nam pa ya, da u cigai esheku a ni a zuwaka yi unasingai, amma da esheku a ni a iwain. Amma babu ili i na u kuya'an adama a na u saba'a ukuna wa, ko a na u folonoi esheku n u shikai.

<sup>18</sup> Ada yi tsa aza a Israila ba, aza a na a yawai a Kusan ku Sinai,† a ubuta u na a kufuda e kene kata kpamu a sa'wa. Ku da ki ta n akina, kayimbi n kanga ka lima kpamu ka palai ku da, kobolo n kabatalikpau. <sup>19</sup> A panai izumgbi i kavana n kalakatsu. Ana uma a panai kalakatsu ka, da o folonoi Kashile ka kasakpa kuya'an kadanshi, <sup>20</sup> adama a na u la'a ta utsura u na a fuda o tonon ana u danai, "Ko manama ma sa'wa baci kusan ka, mayun da a una ma'a n atali."††<sup>21</sup> Musa a kaci ka ni u pana ta wovon kau n ili i na we enei ali da u danai, "M pana ta wovon kau ali da mi e kujeleke ikyamba."‡

<sup>22</sup> Amma ada gogo na i tawa ta a Kusan ku Sihiyona n Urishelima vu na vi gadi. Na va dada ubirini u Kashile ka wuma, a ubuta u na alingata akpan akpan n abundai o bolongi a ubuta u te adama a na a ya'an mazanga. <sup>23</sup> I tawa ta a ubuta u kobolo ka muku n Kashile adanshi raka vi le ngaji n Kashile n da. A dana ta de ula e le raka gadi. I tawa ta u Kashile a kaci ka ni, vuza na wi keyevikafada ka uma raka. I tawa ta kpamu wa akpisa a usubi, Kashile ka zuwa le ta o okpo uteku u na u cigai o okpo. <sup>24</sup> I tawa ta u Yesu, vuza na u tukai n uzuwakpani† u savu a Kashile a kubana u uma a ni. Dada mpasa n Yesu n na a zazai tsa alyuka n na mi n akaka a na a lali mpasa n Habila.††

†† 12:20 Kut. 19:13. ‡ 12:21 K.Wil. 9:19. †† A ayin a na Kayinu wu unai Habila, da Kashile ka danai ni, "Mpasa n ambu n na mi ut-suwin a idika mi ta e kudeke mu." Mpasa n Yesu n tukai ta n kucinuk-pa ku unushi n abundai, Amma mpasa n Habila n tukai ta n atakaci adama a magalaka ma ni. Ugi. 4:10.



<sup>25</sup> Adama a nannai k̄at̄a i iwan vuza na wi a kuya'anka d̄a kadanshi ba. Uma a Israila a iwain Musa ana u barangi le a ayin a na i a aduniyan, a la'aka ta na ba. Adama a nannai wi t̄a a kulala n kunamgb̄a w̄a tsu ci iwan baci vuza na wi gadi ayin a na baci u barangi tsu. <sup>26</sup> N ayin a cau ana u ya'in kadanshi, kalak̄atsu k̄a ni k̄a gb̄ad̄as̄a idika, amma gogo na u ya'an t̄a de uzuwak-pani, "Mi t̄a o kudoku kugb̄ad̄as̄a aduniyan kute amma u nam pa ali n gadi feu." <sup>27</sup> Ana u danai ili i nam pa, wi t̄a a kadanshi ka na u kuni'want̄angu ili i na u ya'in dem. Ili i na a k̄ukp̄ad̄a kufud̄a kugb̄ad̄as̄a koci i da i kokpo.

<sup>28</sup> I d̄ada i zuwai da tsa kuya'an ogodiya a na ci ciȳa tsugono tsu na ili ya kufud̄a ya gb̄ad̄as̄a ba. Ci cikpa K̄ashile tsu na u kuyokpo yi, k̄at̄a ci neke yi tsugbayin n kupana wovon u ni kpamu, <sup>29</sup> adama a na K̄ashile k̄a tsu ki t̄a tsa akina a usudukpi a na o tsu songu ili.

### Uteku u na K̄ashile ka kupana uyo'o

**13** Lya'i kelime m maciganai n ucigi u Kirisiti Kishi. <sup>2</sup> K̄at̄a i rabasa omoci a iluwa i d̄a. Uma o yoku a ya'an t̄a nannai, da ta na a rabasai alingata a K̄ashile babu na e yevei. <sup>3</sup> K̄at̄a i cinukpa n aza a na i a ugbashi ba. So'li atakaci n ele adanshi yi t̄a de n k̄aci k̄a d̄a. Cibai n aza a na i a kuya'anka kawuya adanshi yi t̄a de feu a kutakacika n ele.

<sup>4</sup> K̄at̄a i cikpa yolo. Ali n am̄aci o yongo n ukuna u mayun a k̄ukan̄a k̄aci ke le ayin tutu, adama a na K̄ashile ki t̄a a kutakacika vuza na de dem u ya'in tsugbani ko u kp̄ad̄ai kuyongo n ukuna u mayun a ubut̄a u yolo. <sup>5</sup> Sank̄ai k̄aci k̄a d̄a n ukuna u kuciga ki ikebe. I cuwa n ili i na yi n i da. K̄ashile ka danai,

"Mi a k̄ukas̄akp̄a wu ba, ko kenu.

Mi kpamu a kushirikp̄ak̄a wu kucin̄a ba." †

<sup>6</sup> Adama a nannai, ci t̄a a kufud̄a kudana sakadi,

"Mi a kupana wovon ba,

adama a na Vuzavaguđu da k̄ab̄anki k̄a v̄a.

Uma a kufud̄a a ya'anka mu ili ba." ††

<sup>7</sup> Cibai n aza e kelime a d̄a a na o yotsongushi d̄a kadanshi k̄a K̄ashile a ugiti. Cibai n ili i singai i na o yongoi a kuya'ansa a wuma u le rak̄a, k̄at̄a yu ushuku n K̄ashile ci le. <sup>8</sup> Yesu Kishi u tsu saba'a ba, ko kenu! Ayi da vi te nayin, n anana, n ko wanai.

<sup>9</sup> K̄at̄a i k̄as̄akp̄a a yans̄a d̄a ali i k̄as̄akp̄a kuyot-songusu kakau ku zuwa d̄a i katsukpa uye u singai ba. Kasingai k̄a K̄ashile ka'la ke kuneke adu a d̄a katsura, amma kutono ku wil̄a adama a ilikulya'la ba, ili i nam pa ya i tsu bank̄a aza a na i o kutono u da ba. <sup>10</sup> Ci t̄a n katalikalyuka, anan ganu† a na i aza a Yahuda i n ut-

suru u na a lya'la alyuka a na a lyukai a katalikalyuka ka ba.

<sup>11</sup> Mogono ma anan ganu ma ci d̄ika t̄a mpasa mu nnama u uka asuvu o Mololo ma na ma La'i n Cida, ta de u tsu lyuka mpasa n nam pa adama a unushi. Amma o tsu songu t̄a ikyamba yi nnama ya pulai v̄a a-p̄am. <sup>12</sup> I d̄ada i zuwai da Yesu u so'li atakaci pulai vu ubirini, adama a na u ciȳa u bonoko uma a ni cida nu mpasa n ni. <sup>13</sup> Adama a nannai ya'an tsu bana de w̄a ni pulai v̄a ap̄am va, k̄at̄a tsu pana icu'u i wono i na ayi u panai. <sup>14</sup> Ci n ubirini u na u kuyongo ko wanai punu a idika na ba, amma ci t̄a a kuvana ubirini tsu nan lo.

<sup>15</sup> K̄as̄akp̄a ci lya'la kelime n kuya'an alyuka a kucikpa K̄ashile a k̄at̄sum̄a ka kula ku Yesu, d̄ada kucikpa ka aza a na e kudeke kula ku ni. <sup>16</sup> K̄at̄a i cinukpa kuya'an kasingai ba, k̄at̄a kpamu i bank̄an̄ai, adama a na d̄ada alyuka a na o yokpoi K̄ashile. <sup>17</sup> Panakai aza e kelime a d̄a, k̄at̄a i ya'an ili i na a danai d̄a i ya'an. I t̄a a kul̄ana wuma u d̄a babu kuvuka, adama a na e yeve t̄a mayun i t̄a a kudana K̄ashile uteku u na ele a bank̄ai d̄a. I panaka le baci, i t̄a a kuya'an ulinga u le m maz̄anga. I panaka le baci ba, i t̄a a kuya'an u da n unamgbuk̄atsum̄a, na lo va ta na u kubank̄a d̄a ba.

<sup>18</sup> K̄at̄a i k̄as̄akp̄a kuya'an kavasa adama a tsu ba. Ci yeve t̄a a na adu a tsu i cida, ci ciga t̄a feu kuya'an ili i na yi derere ayin tutu. <sup>19</sup> N folono d̄a t̄a n utsura u na mi n u da rak̄a adama a na i ya'an kavasa, k̄at̄a K̄ashile k̄a suku mu m bono w̄a d̄a babu megeshe.

### Avasa a ukocishi

<sup>20-21</sup> N ya'an t̄a kavasa adama a na K̄ashile k̄a mat̄ana ke neke d̄a ili i singai dem i na i nambai, adama a na i ya'an ili i na u cigai. U dengus̄ai Vuzagbayin vu tsu Yesu Kishi a ukp̄a. Gogo na Yesu wi t̄a tsu Magubi ma Gbayin, vuza na mpasa n ni n da a ya'ankai uzuwak-pani u K̄ashile nu nkyon n ni. Uzuwakpani u nam pa wi a kukotso ba. N vasa t̄a adama a na K̄ashile ka ya'an punu w̄a tsu ili i na i yokpoi ni, a ubut̄a u Yesu Kirisiti Kishi. Ayi da e kuneke tsugbayin ko wanai n ko wanai. Ta nannai.

<sup>22</sup> Uma a v̄a, n folono d̄a t̄a i zuka mayin n akaka o kudokusu katsura a nam pa. Akaka a kenu a da koci.

<sup>23</sup> N ciga t̄a i yeve a na a shikpai de vuza tsu Timoti a ubut̄a wu ugbashi. U yawa baci gogo'o, dem vu tsu ci t̄a a kutaw̄a ce kene d̄a.

<sup>24</sup> Kyas̄ai aza e kelime a d̄a rak̄a n uma a K̄ashile rak̄a. Aza o Kutoni a na i Italiya i a nwalu nu mpa, i t̄a feu ikyashi i d̄a.

<sup>25</sup> K̄as̄akp̄a kasingai k̄a K̄ashile ko yongo n ad̄a rak̄a.

† 13:5 K.Wil. 31:6, 8. †† 13:6 Ishp. 118:6.

# Yakubu

## Ukuna u katagarda ka nam pa

Yakubu, vangu vi Yesu Kishi da, ayi da u danai katagarda ka nam pa. U danai akaka a kubana wa aza o Kutoni a na e pecuki a idika kakau adama a atakaci a na i o kuso'o adama o kutono Yesu.

Ana atakaci a a ya'in usudukpi, da a sumai upecukushi. I da'a i zuwai da Yakubu u danakai le akaka a nam pa adama a na u ciga ta e reme adu kata a lulukpa a ubuta u Kutoni u le. I da'a i zuwai da katagarda ka nam pa ka ya'in kadanshi ka atakaci, n kadama, n uremi u kadu, n kavasa, n kuyongo mayin a ubuta u Kutoni ku Yesu.

Aza o Kutoni n abundai anana i o kuso'o atakaci a ubuta wa aza a na e yevei Kishi ba. N nannai dem u ga'an ta tsu tono yi mayin. Katagarda ka nam pa ko yotsongu tsu ta a na kutono Kishi da'a kuyongo a uye u singai ayin tutu.

## Ili i na yi punu udariki a katagarda ka nam pa

1. Kubayuwā
2. Wuma wu uneki u kadu n ugboji
3. Kupana n kutono akaka a Kashile
4. Kata vu la'a n kuciga aza a uciyi n utsura ba
5. Uneki u kadu n ulinga
6. Ugboji n kadanshi
7. Ubarangi adama a kulya'a cija'la n aduniyan
8. Uremi u kadu, mariki, n kavasa

### Kubayuwā

**1** Mpa da Yakubu kagbashi ka Kashile n ke Yesu Vuzagbayin Kishi.

Mi ta a kudana uma a Kashile a na e neke adu da i idashi uvishuwi a ubuta kakau.

Mi ta a kusuku ikyashi i va a kubana wa da.

### Atakaci n kukondo

<sup>2</sup> Aja'la a va, ya'in mazanga raka vu da ayin a na baci kukondo kakau ku tawai wa da. <sup>3</sup> I yeve ta i ili i nan lo yi ta o kukondo uneki wa adu u da. Kukondo ku nan lo ka ku da ka kuzuwa da i lulukpa. <sup>4</sup> Lulukpai ali kukondo ku da ku laza. Ayin a na baci ku lazai, kata yo okpo uma a na i derere. Ayin a nan lo, ili i na baci i nambai yi ta a kuciya i da.

<sup>5</sup> Vuza yoku a katsuma ka da u namba baci ugboji, u folono a ubuta u Kashile, ayi Kashile u ci ya'an ta kune'e ku ni a kubana u yaba dem bari. U ci neke ta u vuza na u folonoi ni dem, u tsu dansuka vuza kafu u neke yi ba. <sup>6</sup> Amma i folono baci ili, u ga'an ta i neke adu kata i yongo a munlai ba, ko i kuciya ta ili i nan lo ba. Amma i ya'an baci munlai, yi ta o kokpo an abau a na wunlai u tsu tuka kata u zuwa mini kulete kelime n kacapa. <sup>7</sup> Vuma vu na kadu ka ni ki nannai, kata u kede apala wi ta a kuciya ili i na u folonoi ba. <sup>8</sup> Ayi vuma vu nan lo u tsu fuda u sheshe mayin ili i na wi a kuciga wa ya'an n kadu ka ni ba.

<sup>9</sup> Aza o Kutoni a na i n unambi, o yotso ta a ya'an mazanga adama a na Kashile ko bonoko le ta uma da u dengusai le. <sup>10</sup> Aza o Kutoni a na i n uciyi u ga'an ta a ya'an mazanga adama a na Kashile ko yotsongu le ta uteku u na o kugoyo kaci ke le. Vuma vu uciyi wi ta an mita ma na mo tsu gbonguro a kakamba kata a kubana megeshe ma kulā. <sup>11</sup> Kanna ka tsu uta ta n usudukpi kau, kata u dekpengu mita ma, kata apalu a yikpa, kata ugalin u ni u kotso. Ta kpamu vuza vu uciyi u kukuwa nannai a katsuma ka ayin a na wi a kat-aci ku ulinga u ni.

<sup>12</sup> Kashile ke ci neke ta mazanga a ubuta u uma a na a lulukpai da kpamu e remei adu a ayin o kukondo. A ayin a na baci kukondo ka ku kotsoi, Kashile ki ta e kuneke oroliko a wuma a na i babu uteku a ubuta u vuza na u la'i utsura u kukondo wa. Kashile ka ya'an ta uzuwakpani nannai a ubuta wa aza a na a cigai ni.

<sup>13</sup> Vuza wi baci a kuciga kuya'an unushi, kata u dana Kashile ka'a ki a kuya'an ka yi ugboji u ya'an unushi ba. Kashile ka ci ciga kuya'an ku kavama ba. Ta kpamu nannai Kashile ka tsu zuwa vuza u ya'an ili i kavama ba. <sup>14</sup> Ashawuya a tsu a da ubuta yoku a ci yansa tsu ci ya'an ili i kavama. <sup>15</sup> Ashawuya a ya'an baci katsuma kata a matsa unushi. Kata unushi u gbonguro kau, ali kata u matsa ukpa wa nu.

<sup>16</sup> Ncigi n va kau, kata i kashakpa a yansa da n a'uwa ba. <sup>17</sup> Ili i na i ga'in dem n i na yi derere, kune'e ku da ku na ku utai gadi a ubuta u Kashile. Ili i nam pa dem

Kashile ka na ka ya'in kutashi ku na ki gadi ayi da u nekei tsu i da. Ayi wi an kululu ba, kululu ku tsu saba'la ta kanna ka saba'la baci, ayi wi a kusaba'la ba. <sup>18</sup> U ciga tsu ta tso okpo ncigi n ni, i da'ada i zuwai da u suki aka-ka a mayun a ni wa tsu. Da akaka a a matsai tsu tso okpo an ngaji n ni.

### Kupana n kuya'an ili i na vu panai va

<sup>19</sup> Ncigi n va, u yotso ta yo okpo aza a kupana gogo'o, amma yo okpo aza a kudansa sawu, kata kpa-mu yo okpo aza a kuya'an wupa gogo'o ba. <sup>20</sup> I ya'an baci wupa, ya kufuda ya ya'an ili i singai i na Kashile ki a kuciga i ya'an ba. <sup>21</sup> Mayun da i kasakpa kuya'an tsugbani n kavama. Ana ya ya'an nannai, i kucikpa i goyo kaci ka da, kata yi isa kadanshi ka na a ca'i a adu a da. Kadanshi ka nam pa ka ki ta n utsura u kisa da.

<sup>22</sup> U ga'an ta yo okpo aza a na a kuya'an ili i na kadanshi ka Kashile ka danai i ya'an. Kata yo okpo aza a kupana n atsuvu koci ba. Yi baci nannai, yi ta a kuyansa kaci ka da. <sup>23</sup> Vuma u pana baci kadanshi ka na Kashile ka danai, amma u ya'an ili i na ka danai a ya'an ba, vuma vu nan lo wi ta an vuma vu na vi ci inda kaci ka ni a mindatsu, <sup>24</sup> amma u laza baci kata u cinukpa n uteku u na kaci ka ni ki gogo lo. <sup>25</sup> Amma vuma wi inda baci wilu u Kashile u na wi derere, da u ya'in ili i na u danai, vuma vu nan lo wi ta a kuciya unasingai, wi ta kpa mu o kuyongo bari tsu na wilu u Kashile u ci neke. Amma vuma vu na u ci inda Wilu ka ta u kpa da kucinukpa, u ci yongo ta bari.

<sup>26</sup> Vuza na baci we enei adanshi wi ta o kutono Kashile, amma vuma vu nan lo u fuda u goso kelentsu ka ni ba, wi ta a kuyansa kaci ka ni, kutoni ku ni kpa mu ko okpo ta gbani. <sup>27</sup> Uye u mayun n u derere u na o kutono Kashile Esheku a tsu u da'ada tsu lanu mka'an n agapa. Kata kpa mu tso okpo n ashinda n ili ya aduniyan ba.

### Inda uma derere

**2** Uma a va, Vuzagbayin Yesu Kishi vuma vu gbayin da. Kata i cikpa vuza yoku u la'a vuza yoku ba, adama a na i neke ta adu a da u Kishi. <sup>2</sup> Agisana, vuza u tawa baci a ubuta u kobolo u da, nu ntogu n singai nu nkawani mi ikebe ma azanariya u u'uki. Da vuma vi yoku vu unambi u u'ai a ubuta u kobolo, u ukai akashi nu ntogu n na mo o'oi de. <sup>3</sup> Da i bonokoi ashi a da a ubuta u vuza na u ukai akumbula, da i danai ni, "Ili yi idashi i da na." Da i danai vuza vu unambi, "Shamgba na de," ko "Dasangu a idika a ubon wa aciva e ene a va." <sup>4</sup> I ya'an baci nannai, yi ta e kupece uma, yi ta kpa mu a kuya'an uteku u na eyevafada a na i n kusheshe ku kavama a ci ya'an.

<sup>5</sup> Uma a va, kasai atsuvu a da mayin, Kashile ka zagba ta aza a unambi a aduniyan o okpo aza a uciyi a ubuta u kuneke wa adu. A zagba le ta adama a na o okpo aza a na a kuciya tsugono tsu na a ya'in uzuwakpani u kuneke aza a na a cigai ni. <sup>6</sup> N nannai dem, da yi a kushika aza a unambi. Amma aza a uciyi ele da aza a

na a tsu takacika da, kata o rono da a kubana a ubuta wa afada ba? <sup>7</sup> Ele da kpa mu a tsu dansa ili i kavama adama a kula ku singai ku Yesu, kula ku na i ci yongo n ku da feu ba?

<sup>8</sup> Yi ta a kuya'an ili i na i ga'in, i tono baci wilu u na wu utai o tsugono u na wi punu a Katagarda ka Cida tsu na u danai, "Ciga vuza nu vu na vi idashi devu n avu uteku u na vi cigai kaci ka nu." <sup>9</sup> I ci ya'an baci uma uteku u na i ce ene le pulai, i ya'an ta unushi, adama a na wilu u dana a ya'an nannai ba. <sup>10</sup> Vuza u tono baci Wilu u Kashile dem, da u nusai u te, u ya'an ta unushi u na u kodoi u da raka. <sup>11</sup> Kashile ka na ka danai, "Kata vi ya'an tsugbani ba." Ayi da feu u danai, "Kata vu una vuza ba." Ko an vi ya'in tsugbani ba, amma vu una baci vuza, vo okpo ta kokodi ka Wilu raka.

<sup>12</sup> Adama a nannai, a katsuma ka kadanshi ka nu n ili i na vi a kuya'an, ya'an adanshi i ta a kuya'an wu afada gogo va lo n wilu u na wi a kuzuwa wu vi yongo bari. <sup>13</sup> Vu tsu pana baci asuvayali a uma o yoku ba, a kupana asuvayali a nu ba. Amma vu tsu pana baci asuvayali, ayin a nan lo a da'ada asuvayali a Kashile a kulya'a utsura wa afada a na i ishi a kuya'an wu.

### Kuneke ku kadu babu ulinga gbani da

<sup>14</sup> Uma a va, te dai ariba i dana baci yi ta n uneki u kadu, amma yi n ulinga u na i ya'in kata i yotsongu a ubuta wi ili i na i ya'in ba? Uneki u kadu wi baci nannai wa kisa vuza ba. <sup>15</sup> Ve ene baci vuza na wi a kuciga motogu ko ilikulya'a, <sup>16</sup> da vu danai, "Kya sa wu," da kpa mu vu danai, "Kashile ka zuwaka wu unasingai, vu dasangu m matana kata vi lya'a mayin," amma vi neke vuza nan lo ilikulya'a ba, ko motogu ba. Te dai uga'in u kadanshi u nan lo wi? <sup>17</sup> Ta baci vi nannai, vi nekei kadi koci, amma vi ya'an ulinga ba, uneki u kadu u nan lo wi ta ukpa.

<sup>18</sup> Vuza yoku we ece mu baci, "Vi ta n uneki u kadu?" Mi ta a kushuku yi, "Mpa mi ta n ulinga u na n ya'in." Kata n dana yi feu, "Nini dai vo kuyotsongu mu uneki u kadu u nu, amma vi ya'an ili i singai ba? N kuyotsongu wu ta uneki u kadu u va n ili i singai i na n ya'in."

<sup>19</sup> Vu ushuku ta an Kashile ke te ka'a. U ga'an ta. Wunlari u gbani-gbani feu wu ushuku ta nannai. U tsu zuwa le ta kpa mu kujeleke ikyamba n wovon.

<sup>20</sup> Avu kalau ka vuma, vi ciga ta vuza yoku u yotsongu wu uneki u kadu babu ulinga u singai, vi yeve a na nannai ili i gbani i da ba? <sup>21</sup> Panai ili i nam pa, akaya a tsu Ibrahim u sa'a ta Kashile kadi ana u zuwai maku mo kolobo ma ni Ishaku a katalikalyuka adama a na u ya'an alyuka n ayi. <sup>22</sup> Gogo na ye ene ta uteku u na uneki u kadi wi Ibrahim wi kobolo n ili i na u ya'in. U yotsongu ta uneki u kadi u ni mayun da, a ubuta wi ili i na u ya'in. <sup>23</sup> Ili i na Katagarda ka Cida ka ciyayi i da na, ana ka danai, "Ibrahim wi ta n uneki u kadi n Kashile, da wo okpoi vuza vu usubi a ubuta u Kashile." Ta Ibrahim wo okpoi kaja'a ka Kashile nannai. <sup>24</sup> Gogo na ye ene ta tso okpo ta uma a cida a ubuta u Kashile n ubuta wi ili i na ci a kuya'an, amma uneki u kadi u da koci ba.

<sup>25</sup> Agisana, Rahapuf kashakanlai ka'la. Amma u sa'la ta Kashile kadu ana u foboi aza a kasaka ki idika, ana wu utakai le da o tonoi a uye u yoku o kubono a kpa'la. <sup>26</sup> Ikyamba yi baci babu ayinviki, ikyamba i nan lo yi ta ukpa, ta kpmu nannai uneki u kadu u na wi babu ulinga wi ta ukpa.

### Koli ke kelentsu

**3** Uma a va, uma n abundai da o kokpo n lum ba. I yeve ta Kashile ki ta a kuya'an ka tsu afada kau a na a la'i uma a na a buwai, adama a na atsu n lum n da.

<sup>2</sup> Tsu tsu nusa ta kau, amma aza a na a tsu fuda e reme elentsu e le i ta kpmu a kufuda a kana kaci ke le a ubuta dem. <sup>3</sup> Tsu tsu zuwa baci iryangama a unu wo odoku adama a na a panaka tsu, kata a ya'an ili i na ci a kuciga a ya'an. <sup>4</sup> Ta kpmu ki nannai a ubuta u antsu. I ta n ugbonguri, wunlai u ci dika le ta. Ko n nannai vuza vu kpantsu u tsu uka ta n katamatsu, kata u pin-dara kpantsu ku ni a kubana a ubuta u na wi a kuciga ku da ku bana. <sup>5</sup> Ta kpmu nannai kelentsu ili i kenu i da a ikyamba i vuza, ki ta a kufuda ka ya'an ili kakau i gbagbalin. Kakamba ka gbayin ki ta a kufuda kukula adama a kagarawashi ke te kenu. <sup>6</sup> Kelentsu feu ki ta an melentsu ma akina, ka ki ta tukpa n ili i wuya. Ki ta a kulangasa wuma u nu raka, adama a na akina a nan lo a uta ta a kpa'la ka akina, a da i o kusongu ili dem.

<sup>7</sup> Uma a tsu zuwa ta icu'u yi nnama kakau a panaka le, ali nu nnu, n oko, n adan. <sup>8</sup> Amma vuza u kufuda wa zuwa kelentsu ka ni ka panaka yi ba. Kelentsu ili i kava-ma i da i na i canai kufobongu ba. Ka ki ta n tsukono kau.

<sup>9</sup> N elentsu a tsu a da tsa kucikpa Vuzagbayin n Eshetu a tsu. N kelentsu ke te ka nan lo kpmu ka da ci ya'an ka uma unu u wuya, a na Kashile ka ya'in uteku ci ni kpmu. <sup>10</sup> Kucikpa n unu u wuya i ta kuta a ubuta u te. Uma a va, u yotso ili ya i ya'an nannai ba. <sup>11</sup> Kashi ka mini ka tsu unu mini ma singai kobolo m mo okono ba. <sup>12</sup> Vi ta a kuta'la umaci u mabiri a madanga ma madimbi?† Ko umaci u madimbi a madanga me mepeshe? A!† Ve kukenuku mini ma singai m mini mo okono a ubuta u te ba.

### Icu'u yu ugboji i re

<sup>13</sup> A katsuma ka da vuza wi ta punu vuza na wi n ugboji n kuyeve ki ili i Kashile? Uma a na i nannai i ta o kuyotsongu uma a ubuta wi idashi i mariki n kuya'an-ka vuza ili i na yi derere, n nannai dem u ci ya'an n aradi ba. <sup>14</sup> Amma yi baci n tsurala n kusheshe ku kaci ka da koci adama a ili i vuza da, kata i dana a na yi n ugboji ba. Kata i ya'an aradi ko a'luwa adama a ukuna u nan lo ba. <sup>15</sup> Tsurala adama a ili i vuza da ta de tsu utai u Kashile ba, ucigi u kaci ka da kpmu wu utai a ubuta u Kashile ba. Ili i nan lo ili ya aduniyan i da, ili i Kashile i da ba. Kalijani† ka'la kpmu ka tsu tuka n i da. <sup>16</sup> Ubuta u na ili i nam pa yi dem yi ta a kucina punu vishili n ili i wuya kakau babu mapanakpanai.

<sup>17</sup> Amma ugboji u na wu utai gadi vu Kashile u da wi ta cida. Wi ta kpmu a kuciga idashi i singai m matana. U da wi ta m mariki, ayin dem u da wi ta n kusheshe ku singai a ubuta wo otoku. U da wi ta kpmu tukpa n asuvayali n kuya'an ki ili i singai. U ci yotsongu ucigi u ni a ubuta kakau ba. U ci dika ta kpmu ili i na yi i mayun, mayun. <sup>18</sup> Aza a na i kpmu a kutuka m matana i ta a kuca'la icu'u i matana, kata a kya'la ili i singai.

### Cija'la n aduniyan

**4** Yi dai i zuwai da yi o kuyongo a vishili n kananani uteku u da a ubuta wi idashi i da? Ili i na i tsu zuwa da nannai i da da kusheshe ku kavama ku na ki o kuvon punu a adu a da. <sup>2</sup> I ci ciga ta ili, i ciya i da ba, kata i gitai kusheshi ku na i ku unanai. Yi ta a maliwanai adama a na aza o yoku i ta n ili i na i kpa dai kuciya, ya kuciyaka kaci ka da ili ya ba, kata i kana vishili n kukpada mapanakpanai adama a na yi isa ili ye ekiye ya aza a na i n i da. Amma ili i na i zuwai da i kpa dai kuciya ili i na i cigai va i da da adama a na i folono Kashile ili ya ba. <sup>3</sup> Ko feu i folono i ci ciya ba, adama a na adu a da a ga'an ba, i ci ciga ta ili i na i kuneke da uyo'o koci.

<sup>4</sup> Ada uma a na i kpa dai kutono Kashile, i yeve a na i ciga baci ukuna u kawasasa u nam pa, an yi o kokpo irala i Kashile ba? <sup>5</sup> I neke adu a da a ubuta wa akaka a Katagarda ka Cida ba, ana u danai Ayinviki a ni i ta asuvu a da, a da kpmu i ta a ku'liwan ili i nan lo n utsura kau. <sup>6</sup> U yotsongu tsu ta ugalin u ni kau. Indana ili i na Katagarda ka Cida ka danai,

“Kashile ki ta a ku'liwan aza a ugbawansuvu, amma u tsu yotsongu ta ugalin u ni wa aza a na o goyoi kaci ke le.”

<sup>7</sup> Adama a nannai, kasakpai Kashile ko tonon adu, lokoi Kalijani, wi ta a kusuma u kasakpa da. <sup>8</sup> Yawai devu n Kashile ayin tutu, wi ta a kuyawa devu n adu. Sali ekiye a da adama a na adu aza a unushi a da, zali kpmu adu a da adama a na adu aza a kapalakashi a da. <sup>9</sup> Shikai n kujilya adama a unushi u na i ya'in, namgbai atsuma fon i kasakpa izoshi ya'an unamgbukatsuma u loko mazanga ma da. <sup>10</sup> Goyoi kaci ka da a ubuta u Kashile, wi ta a kudengusa da.

<sup>11</sup> Uma a va, kata i dansakpanai n kagbani-gbani ba. I dansakpanai baci uteku u na toku vu da vi ya'in kagbani-gbani, da kpmu yi a kuya'an kpanai afada, yi ta a kushika Wilu u Kashile. Amma eyevafada a da yi ba, vuza na u kusheshe Wilu u Kashile u na wi derere ko u na wi u gbani-gbani, ulinga u da u da da i tonon u da.

<sup>12</sup> Kashile ka'la ka ya'in Wilu wa, ayi da endelen kpmu vuza na u kuya'an ka tsu afada derere. Ayi da kpmu wi n utsura u na u kisa uma ko wu una. Yayi u nekei da utsura u na i ya'an ka vuza da afada?

### Kata vi ya'an kadanshi ka mkpa'la ba

<sup>13</sup> Panai ili na! I tsu dana ta, “Anana ko mkpa'la, ci ta a kubana a likuci i yoku kata tsu dasangu de ali kaya ke te kata ci ya'an tsulaga kata ci ciya ikebe.” <sup>14</sup> I tsu dana

tā nahannai, amma i yeve ili i na i kuciya dā mkpa'a ba, adama a na wuma u dā wi tā an egele a usana. A tsu tāwā tā n usana kātā a laza kannu ka ya'an baci. <sup>15</sup> Ana ya dana nannai va, kucikpa i dana, "Kāshile ku ushuku baci ci n wuma, tsa kuya'an tā ili i nam pa ya n i nan de." <sup>16</sup> I ci ya'an tā arādi adama a ukuna u kaci kā dā, arādi ta na ili i kavama i dā. <sup>17</sup> Ciba a na wuma u yeve baci ili i singai i na i gal'in u ya'an, da u kpādāi kuya'an i dā, unushi u dā.

### A barangi aza a uciyi

**5** Adā aza a uciyi, zuwai atsuvu a dā mayin. Yi tā a kuluma ajivu n i kapatsai n i shikai adama a atakaci a na i lo a kutawā. <sup>2</sup> Uciyi u dā agifa a dā, kaya'an ka lya'a tā dē akumbulā a dā. <sup>3</sup> Gogo na aza-nariya a dā n azurufa a dā a ya'an tā matsafu. Ili yu uciyi i na yi a kulapa makangā n i dā, i dā i kutakuma ikyamba i dā tsa akina. Uciyi u dā u na i bolongi u dā u kushamgba, kātā u ya'an tsurala n adā a kannu ka afa-da, ko n nannai dem da yi atakaci o kubolongu ili ya aduniyan a ayin o ukocishi a nam pa. <sup>4</sup> Gogo na panai māshi ma aza a zamalinga aza a na i doroi, dā i iwain kutsupa le ikebe i na a cimbakai dā ashina. I iwain kutsupa le gogo na ali ikebe ya feu a kuya'an yoroli n utsura n tsurala n adā. Kāshile Mala'imili ma pana tā māshi m malapa mu unā ma aza a zamalinga a nam pa. <sup>5</sup> I yongo tā a aduniyan a kuya'an aliluwa, amma ko nannai i pana tā uyo'o wi ili dem i na kādū ke sheshei. I banā tā kaci kā dā mayin, ali dā i ya'in ikyamba an kagiri kā kādīva ka na ka kutsai. Gogo na i fobongu tā kaci kā dā adama a kannu ka na a kuna dā. <sup>6</sup> I ya'an ka tā uma a singai afada dā i nekei le unushi, dā yu unai le, ele feu e sheshe a shilikā n adā a bankā kaci ke le ba.

### Lulukpai a ayin a atakaci

<sup>7</sup> Uma a vā, remei adū adama a ayin a atakaci ali sai ayin a na Vuzagbayin u kubono. Indanai bili acimbi, a tsu zuwa tā adū kātā a vana ili i kashina i le. A ciya baci mini mā vicā'ā a ci kede tā apā'ā kpamu, ali a ya'an vikya'a. <sup>8</sup> Tsu nan lo tsu dā kpamu i kureme adū. Shamgbai n utsura adama a na megeshe ma buwa ba, Vuzagbayin wi tā lo a kutawā. <sup>9</sup> Aza a vā, kātā i ya'an kpanai mololo ba. I ya'an baci mololo n Kāshile wi tā a kuya'an ka dā afada. Indanai mayin Keyevikafa-

da ka gbayin ki tā lo a kutawā, ayi dā lo kashani a ut-sutsu.

<sup>10</sup> Aza a vā, indanai bili eneki, aza a na a ya'in kadan-shi kā Kāshile n utsura u kula ku ni, ele dā agisana a uteku u na vuza u kululukpa n atakaci a. <sup>11</sup> Ci neke tā tsugbayin kāu a ubutā wa aza a na e remei adū a ayin a atakaci. Ayuba wi tā a katumā ka agisana adama a na u reme tā kādū n ili i na a ya'an kai ni. A ubutā u ni ci cinai uteku u na Kāshile ke sheshei, dā o kukotsoso dā u ya'an kai ni ili i singai. Adama a na Kāshile ki tā n asuvayali n kasingai.

<sup>12</sup> Aza a vā, u la'a tā n kuga'an vuma u kpādā kukucina n gadī ko n idika ko n ili i yoku kau. Ili i na va kuya'an i dāda dana "E" ko "A'ā" koci, ta lo va nusa kātā a ya'an ka wu afada adama a akucina a na vi ya'in.

### Avasa a uneki u kādū

<sup>13</sup> Vuza yoku wi tā punu a katumā kā dā n kadama? Vuma vu nan lo u gbagbala kuya'an avasa. Vuza yoku wi tā lo m mazangā? Vuma vu nan lo u ya'an ishīpa i kucikpa Kāshile. <sup>14</sup> Vuza yoku wi tā lo a katumā kā dā nu mbalā? Vuma vu nan lo u deke nkoshi m gbarā-gbarā n Kutoni a ya'an ka yi avasa, kātā a sukumaka yi m mani'in, a katumā ka kula ka Vuzagbayin Yesu. <sup>15</sup> Nkoshi m gbarā-gbarā a ya'an kavasa ku uneki u kādū, kavasa ka nan lo ka ki tā o kupotsokpo yi. Kāshile ki tā a kudengusa yi. Vuza vu mbalā va u ya'an baci kpamu unushi, Kāshile ki tā kpamu a kucinukpaka yi n u dā. <sup>16</sup> Adama a nannai, shikai unushi u dā a ubutā wi itoku a dā, kātā i ya'an kavasa adama a na Kāshile ko potsokpo dā. Kavasa ka vuma vu na Kāshile ka tsu pana uyo'o u ni ka ki tā n utsura kāu, ka tsu matsa tā kpamu ili i singai.

<sup>17</sup> Iliya' vuma vu dā tsu tsu. U ya'an tā kavasa n utsura dā u danai kātā Kāshile ko yo'o ba, dā ta na Kāshile ka panakai ni u kpādāi kuyo'o ali aya a tatsu n kagimi. <sup>18</sup> Dā u doku u ya'in kavasa, dā Kāshile ko yoli, dā idika i matsai ilikulya'a.

<sup>19</sup> Aza a vā, vuma vi yoku a katumā kā dā u kasakpa baci Kutoni, vuza yoku u bonoko yi a uye. <sup>20</sup> Ciba mayin, vuza na baci u bonokoi vuza vu unushi a kubana a ubutā u Kutoni, vuza nam pa wi tā a kisa yi a ubutā wu ukpa. Adama a nannai Kāshile ki tā a kucinukpa n unushi n abundāi.

# 1 Biturusu

## Ukuna u katagarda ka nam pa

Biturusu da vuza na u danai akaka a nam pa, vuzavusuki da. U yongo ta devu n Yesu. We ene ta ayin a na Yesu u so'li atakaci n ashi a ni. Punu a akaka a nam pa u ya'an ta kadanshi n aza o Kutoni a ubuta kakau ku ukuna wa atakaci.

Biturusu u danai aza o Kutoni a ayin a na i o kuso'o atakaci, a ya'an mazanga n ukuna u nan lo. A na Yesu u so'li atakaci aduniyan a nam pa, nannai feu mukumitoni n ni n kuso'o ta atakaci. Atakaci a tsu zuwa ta uneki kadu u vuza u tsurakpa. U danai le u dana kasingai ka Kashile ki ta kobolo n ele ko i baci a katsumu ka atakaci.

Aza o Kutoni a anana i ta o kuso'o atakaci, nannai kpamu, Kashile ki ta mayun n derere kpamu anana. Akaka a nam pa a tuka tsu ta n kuyeve ku ukuna ki ili i cida i na i kubanku tsu ayin ana baci tsu takacikai. A dana tsu ta ili n abundai i singai i na tsa kuya'an ko ci a katsumu ka atakaci ko a katsumu ka matana.

## Ili i na yi punu udariki a katagarda ka nam pa

1. Kubayuwu
2. Ili i mayun i kuzuwaka apala
3. Kuyongo tsu uma a cida a Kashile
4. Agisana a atakaci a Kishi
5. Kokpo vuza vu kutoni n atakaci
6. Kadanshi ko odoki a kubana wa aza e kelime a alisa
7. Ikyashi yi ukocishi

### Kubayuwu

<sup>1</sup> Mpa Biturusu, vuzavusuki vi Yesu Kirisiti Kishi, n su'uku da ta n akaka a nam pa. Mi ta a kudanaka uma a na Kashile ka zagbai. Ele da aza a na i a idashi an omoci a idika i Pontu, n Galatiya, n Kafadakiya, n Asiya, m Bitiniya.

<sup>2</sup> Kashi Dada u zagba da ta ali m mani-mani, da kpamu Ayiniki a Kashi o bonokoi da cida. Adama a nannai, da i panakai Yesu Kishi da mpasa n ni kpamu n zal'ida. N ya'an ta kavasa adama a na i ciya uga'in u Kashi m matana ma ni n abundai a wuma u da.

### Aza o Kutoni a ya'an n apala

<sup>3</sup> Cikpai Kashi, vuza na wi Eshoku e Yesu Kishi Vuza-gbayin vu tsu. Wi ta n asuwayali kau da u matsasakai tsu kpamu usavu. Adama a umaci u savu wa dada ci n apala a na i n wuma, ci ciya ta kpamu u da adama a na a dengusa ta Yesu Kishi a kasaun. <sup>4</sup> Umaci u savu wa feu u tuka tsu ta n agadu a na a kunamgba ba, i ta cida a da ta na a ci ya'an matsafu ba. Kashi ki ta n agadu a da gadi, wi a kukasakpa ili i sa'wa a da ba. <sup>5</sup> I neke baci adu n Kashi, adama a utsura u ni, wi ta a kusanku ili i gbani-gbani kusa'wa da ali u yotsongu wishu u ni a ayin a ukocishi. Uma raka i ta o kokpo ngan n wishu u nam pa.

<sup>6</sup> Ili i nam pa ya mayun da u yotso ta kpamu i ya'an mazanga n i da. Amma gogo na yi ta o kuso'o atakaci

o kukondo kakau ayin kenu. <sup>7</sup> Atakaci a a tawa ta adama a na o yotsongu uneki u kadu u da ko mayun da. Uneki u kadu u da wi ta n uga'in kau, u da u la'a ta uga'in wa azanariya. Akina a tsu zuwa ta azanariya o okpo cida amma ko n nannai a da o tso okpo ta ili i gbani a kubana megeshe. A ayin a nan lo o yotsongu baci Yesu Kishi u yaba dem, yi ta a kuciya ucikpi, n tsugbayin, m babu kugoyi adama a uneki u kadu u mayun u da. <sup>8</sup> I ciga ta Kishi ko a na i sa'wai kene yi ba. Ko an ye enei ni gogo na ba, yu ushuku ta n ayi. Ko n gogo na kpamu yi ta a mazanga m mereve ma na yi a kufuda ya gisanku mayin ba. <sup>9</sup> Adama a na yu ushuku ta n ayi, yi ta a kisa kune'e ku wishu a wuma u da.

<sup>10</sup> Eneki a ya'an ta kadanshi uteku u na Kashi ko kuyotsongu uga'in u ni wa da. Da kpamu o godumoi mayin sawu adama a na a ciya kuyeve ku wishu ku na Kashi ki e kuneke da. <sup>11</sup> Ayiniki a Kishi i ta n ele, da a ya'in kadanshi ka atakaci a Kishi n tsugbayin tsu na feu ci a kutawa wa ni, atakaci a a laza baci. Eneki a ciga ta e yeve ko wana dai, n ko nini dai ili i nam pa ya i kuya'an. <sup>12</sup> Kashi ko yotsongu le ta i a kadanshi ki ili i na i kuya'an a ayin e le ba, ili i nam pa mayun adama a da a da. Gogo na Kashi ka suku ta Ayiniki a Kashi a banku uma a a ayin a na a dansai Arabali a Singai wa da. Ko alingata a ciga ta e yeve kakuna ka nam pa.

### Vuma wo okpo cida

<sup>13</sup> Adama a ili i nam pa raka, sheshei tsu na u yotsoi kata i yongo n kureme ku kaci ka da. Sheshei uteku u na Kashile ko kuyotsongu uga'in u ni wa da a ayin a na Yesu Kishi u kubono. A ayin a na dem i cibai n kakuna ka nan lo yi ta a kuciya apa'a. <sup>14</sup> Panakai Kashile adama a na muku n ni n da yi. Kata kpmu i kucikpa i bono i ya'an ili i kavama uteku u na i ya'in ci cau ba. A ayin a nan lo i yeve uteku u na i kuya'an ili i singai ba.

<sup>15</sup> Kashile ka zagba da ta yo okpo muku n ni, gogo na kpmu mayun da yo okpo cida a ubuta wi ili i na yi a kuya'an dem, uteku u na Kashile ki cida. <sup>16</sup> Adama a na Kashile a kaci ka ni u dana ta, "Mayun da yo okpo cida adama a na mpa mi ta cida." †

<sup>17</sup> Cibai a na kavasa ka da ki a kubana u Dada vu gadi. Ayi da keyevikafada, u ci ciga uma m mala'ansanai ba. Wi ta a kutakacika ko u ya'an ka da kasingai adama a ili i na i ya'in. Adama a nannai mayun da i neke Kashile tsugbayin a ayin a na yi o kuyongo an omoci aduniyan a nam pa. <sup>18</sup> I yeve ta Kashile ke neke ta katsupu ka gbayin adama a na wi isa da a ubuta wu uye u kavama wi idashi i na i tonoi, adama a na ikaya i da i ya'an ta nannai. Katsupu ka na kpmu u tsupai ki tsa azanariya ko azurufa ba. Ili i nan lo ya i ci ya'an megeshe ba. <sup>19</sup> U tsupaka da ta nu mpasa n singai n Kirisiti Kishi. Ayi da Magiri ma alyuka ma Kashile ma na ma ya'in unushi ba ko kenu, ko ashinda kpmu wi n a da ba. <sup>20</sup> Kashile ka zagba yi ta adama a kakuna ka nam pa n ayin a cau kafu aduniyan a gita, gogo na kpmu a ayin a ukocishi a nam pa, Kashile ka suku yi ta a aduniyan adama a na yaba dem we ene. Kashile kpmu ka ya'an ka da ta ili i nam pa raka. <sup>21</sup> Yu ushuku ta n Kashile gogo na adama a Kishi. Adama a na kpmu Kashile ka dengusai Kishi a kasaun da u neke ni tsugbayin kau, yi ta a kufuda ya kushuku kata i kede apa'a u Kashile mayun.

<sup>22</sup> Gogo na yi ta a kufuda ya ciya ucigi u mayun a kubana wi itoku i da uteku u na uma a kpa'a ku te i a maciganai, adama a na a zuwa ta adu a da a ya'in cida ana yu ushuku n Arabali a Singai a ili i mayun. Adama a nannai i ciga aza a da kau, n utsura dem u na wi a adu a da. <sup>23</sup> Kashile ka zuwa ta a matsasakai da kpmu. Wuma u savu u da ta punu u da wu utai a ubuta wi isheku i da i na yi a aduniyan na ba, adama a na wuma u na ele e neke da wi ta o kukotso a ubuta wu ukpa. Amma wuma u savu u nam pa wi ta o kuyongo babu uteku adama a na wu utai ta a ubuta u Kadanshi ka Kashile ka na ki n wuma, kadanshi ka nan lo ta na ki o kukotso ba. <sup>24</sup> Keneki Ishaya u danai:

"Uma raka i ta an mita ma na ma tsu kuwa babu megeshe;

uga'in u le u tsu laza ta gogo'o

an uga'in wa apalu a na i a kakamba.

Mita ma ci dekpe ta,

kata apalu a o dodo a idika.

<sup>25</sup> Amma Kadanshi ka Vuzavagu du ki ta o kuyongo ko wanai." ††

Kadanshi ka Vuzavagu du ka nam pa kpmu ka da da Arabali a Singai a na tsu danai da va.

**2** Adama a nannai, sai i loko ili i gbani-gbani i na i ya'in raka. Kasakpai kudoro uma. Kasakpai kudanama uma ada i suba ta ashe i suba ta na ba. Kata i ya'an cisha'e ko i dansa ili i na i kulangasa uma adu ba. <sup>23</sup> U ga'an ta i ya'an n ucigi wu utsura u na i kapa mani ma kadanshi ka Kashile uteku u na merebu ma shika adama a mani. Ya'in nannai adama a na i pede ta de uga'in u Vuzagbayin. Ili i nan lo ya yi ta a kuzuwa da i gbonguro punu a ubuta u na a isai da.

### Kenene ka wuma

<sup>4</sup> Vuzagbayin Yesu ayi da Kenene ka katali ka wuma. Uma a iwan yi ta, amma Kashile ka zagba yi ta da kpmu u cigai ni kau. <sup>5</sup> Ada yi ta ci ni, atali a wuma a da yi a na Kashile ki a kuya'an ulinga a ubuta u kuma'a kpa'a ku tsugono ci ni. Ada feu kakuma ka anan ganu vi cida da, ada da i kuya'an alyuka a singai o tsugono tsu Kashile a na Kashile ka kupana uyo'o a ubuta u Yesu Kishi. <sup>6</sup> Kadanshi ka Kashile ka dana tsu ta ili i nam pa:

"Indanai! Mi ta a kuzuwa kenene ka katali ke mere ka Sihiyonai"

ka na n zagbai da kpmu n cigai.

Vuza na dem u kuneke kadu u vuza nan lo va u kudana uneki u kadu u ni u nan lo u kuneke yi wono ba." †

<sup>7</sup> Ayi macigi ma nu ma'a, avu vu na vi nekei kadu ka nu wa ni. Amma aza o yoku i ta a kul'iwani yi.

"Kenene ka katali ka na ama'i a iwan

ka da da ko bonoi kenene ke mere." ††

<sup>8</sup> Kadanshi ka Kashile ka kpmu ka danai,

"Ayi da kenene ke mere ka na ka tsu zuwa uma a tadatsa,

katali ka na ka kuzuwa le a yikpa." ††

A tsu tadatsa ta adama a na a tsu pana kadanshi ka Kashile ko o tonon ka'a ba, kata ta na a cina ili i na Kashile ka zuwakai le kelime.

<sup>9</sup> Amma ada yi tsu uma a nan lo ba, ada umaci u da u na Kashile ka zagbai. Ada kakuma ka anan ganu ka'a ka na ki a kucikpa Kashile an Mogono, ada kpmu idika i cida i da, ada kpmu uma a Kashile a da. Kashile ku utaka da ta a ubuta u kayimbi da u bonokoi da a ubuta u kutashi u ni. Gogo na wo okpo ta mayun i dana ili i mereve i na u ya'in. Kadanshi ka Kashile ka danai:

<sup>10</sup> "N ci cau, ada yi ishi n umaci u kaci ka da ba,

amma gogo na ada umaci u Kashile u da yi.

N ci cau yi ishi yi isa asuvayali a Kashile ba;

gogo na yi isa ta asuvayali a ni." †††

<sup>11</sup> Uma a va, ada omoci a da n aza a pulai a ubuta u na yi na. Adama a nan lo mi ta a kubarangu da i kasakpa kuciga ili i gbani-gbani adama a na i da yi ta a vishili

† 1:16 A.Gan. 11:44-45; 19:2; 20:7.

†† 1:25 Ish. 40:6-8. † 2:6 Ish. 28:16. †† 2:7 Ishp. 118:22.

††† 2:8 Ish. 8:14. ††† 2:10 Hos. 1:6-9; 2:23.

vu mayun n wuma u dā. <sup>12</sup>Yongoi n ugboji a katsumā ka uma a dā a na i aza o Kutoni ba. Ko a dana baci i ya'an t̄a kagbani-gbani, i t̄a e kene ili i mayun i na yi punu a dā, kat̄a ele o bono a ushuku e neke K̄ashile tsugbayin a ayin a na baci wi a kuya'an ka aduniyan afada.

### Panakai aza e kelime a dā

<sup>13</sup>Vuzavagudu u ciga t̄a i panaka tsugono tsu uma r̄ak̄a. Panakai mogono ma uma ma na ma la'i m mg-bayin, <sup>14</sup>n azagbagba'in a na u tsu suku feu. Ya'in nannai adama a na mogono ma mā suku le t̄a a takacika aza a na a nusai r̄ak̄a, da kpmu u suki le a cikpa aza a na a ya'in ili i singai.

<sup>15</sup>K̄ashile ka ciga t̄a i ya'an ili i singai, i ya'an baci kpmu nannai, yi t̄a a kuzuwa uma a na i kuya'ansa nsata n dā a namba ili i kudansa. <sup>16</sup>Adā a agbashi a dā yi ba; yi t̄a b̄ari. Amma id̄ashi i b̄ari i dā i neke dā kabanḡa ka kuya'an ili i kavama ba. Yi t̄a b̄ari adama a na i yongo an agbashi a K̄ashile. <sup>17</sup>Nekei yaba dem tsugbayin kat̄a i yotsongu uma a K̄ashile ucigi u na u yotsoi. Nekei K̄ashile tsugbayin kat̄a i panaka mogono.

<sup>18</sup>Agbashi, mayun dā i panaka azagbagba'in a dā ka-t̄a i tono kadanshi ke le ayin tutu. Ya'in nannai wa aza a na i m m̄ariki n kusheshe ku singai kpmu, amma i ya'an feu nannai wa aza a na i n asuvu a usudukpi.

<sup>19</sup>K̄ashile ka tsu pana t̄a uyo'o ayin a na baci vuza u gbama'i asuvu a ubut̄a u kuso'o atakaci a babu unushi adama a na u yeve t̄a K̄ashile. <sup>20</sup>I ya'an baci unushi dā a lapai dā i kuciya katsupu ba. Amma K̄ashile ki t̄a a kuzuwaka dā un̄asingai yi baci o kuso'o atakaci adama a kuya'an kasingai. <sup>21</sup>Kirisiti Kishi ayi dā agisana a dā, dā u so'i atakaci adama a dā. I tono yi tsu nam pa tsa. Atakaci i t̄a punu a ubut̄a wi ili i na K̄ashile ka zuwai nu vi ya'an. Kadanshi k̄a K̄ashile ka danai:

<sup>22</sup>"Kishi u ya'an unushi ba, u doru vuza ba." †

<sup>23</sup>Ana uma a shikai ni, wu ushuku le n kadanshi ko yoku ba. Ana uma a takacikai ni, u dana sai o so'o atakaci feu ba. U zuwai kaci k̄a ni e ekiye a K̄ashile vuza na u kuya'an afada a mayun ayin tutu. <sup>24</sup>Ayi a k̄a-c̄i k̄a ni u dika t̄a unushi u tsu a ikyamba i ni a madanga ma atakaci, adama a na tsu kuw̄a a ubut̄a wu unushi kat̄a ci ciya ci ya'an wuma a ubut̄a wi ili i mayun kat̄a ci yongo a kuya'an kasingai. I potso t̄a adama a untsu a ni! <sup>25</sup>N ayin a de, yi t̄a vishuwi ana nlala n na m puwank̄ai. Amma gogo na i bono t̄a a ubut̄a u Magubi mā dā, vuza na wi a kinda wuma u dā.

### Uteku u na va kuya'an a ubut̄a u yolo

**3** Adā am̄aci, i tono ali a dā, uteku u na yi o kutono Magubi mā dā. Vali vi yoku vi iwan baci kushuku n Arabali a Singai, wuma u singai u vuka wa wi t̄a a kufud̄a wo rono vali vu nan lo ali u la'a kadanshi ka na u kuya'an ka yi. <sup>2</sup>Ali a i t̄a a kuya'an nannai adama a na e

ene t̄a uye u singai u na wi derere a ubut̄a u wuma u dā.

<sup>3</sup>Kat̄a i gbagbala adama a na yo okpo n tsuloboi a āshi a uma o yoku koci ba. Kat̄a vu takacika k̄aci k̄a nu n kuca'a ku kan̄ji, ko ili yi ikebe k̄au ba, ko akumbul̄a. <sup>4</sup>Ta nannai koci ba. U la'a t̄a n kuga'an e yeve wu n tsuloboi tsu na tsu ut̄a punu a kađu k̄a nu. Uga'in u nam pa wa u tsu ut̄a t̄a a ubut̄a u vuza na wi m m̄ariki n kađu ka babu ar̄adi n kabini. Ili yu uga'in i dā k̄au a ubut̄a u K̄ashile i dā kpmu yi o kukotso ba. <sup>5</sup>Nannai dā uteku u na am̄aci a cida a cau a zuwai k̄aci ke le o okpoi n tsuloboi. A ushuku t̄a n K̄ashile dā kpmu a ushuki n kadanshi ka ali e le. <sup>6</sup>Agisana, Saratu' u panaka t̄a vali vi ni, Ibrahim, ana u dekei ni vuzagbayin vi ni. Adā nkere n ni n dā yi, yi baci a kuya'an ili i na yi derere, babu ili i na i kuzuwa dā i pana wovon.

<sup>7</sup>Ta feu nannai, adā ali i indanan uteku u na yi o kuyongo n am̄aci a dā. Yongoi n ele n kuyeve a ayin a na yi o kuyongo kobolo. Ciba a na vu la'i ni n utsura. Ciba ayi feu wi isa t̄a kunele ku K̄ashile ku singai ku wuma. Ya'an nannai adama a na ili i yoku i kpada avasa a dā ba.

### Dasangi mayin n aza a dā

<sup>8</sup>Gogo na, yongoi mayin a katsumā ki itoku i dā r̄ak̄a, panai asuvayali a itoku i dā, ili i ciya baci vuza te a katsumā k̄a dā, i ciganai tsu na i ci ciganai vuza n vangu vi ni. Yo okpo uma a singai m babu ar̄adi. <sup>9</sup>Vuza u ya'an-ka dā baci kagbani-gbani, kat̄a i tsupa yi n kagbani-gbani ba. Ko vuza u shika dā baci, kat̄a i tsupa yi n ishikushi ba. Ili i na nan lo i ya'an baci nannai, zuwakai le un̄asingai. Ya'in nannai adama a na K̄ashile ke deke t̄a i zuwaka uma un̄asingai. Tsu nan lo feu, K̄ashile ki t̄a a kuzuwaka dā un̄asingai. <sup>10</sup>Kadanshi k̄a K̄ashile ka danai:

"Vuza na baci wi a kuciga wuma u m̄azanḡa n ayin a singai,

mayun sai u sank̄a kelentsu k̄a ni kudansa kadanshi ka gbani-gbani,

kat̄a kpmu u kan̄a ka'a a ubut̄a u kudansa kadanshi ka a'uwa.

<sup>11</sup>Mayun dā u kas̄akpa kuya'an ili i gbani-gbani amma u ya'an i singai.

Mayun dā u dakaka adama a na u yongo m mat̄ana n uma o yoku.

<sup>12</sup>Vuzavagudu wi t̄a a kinda aza a na a ci ya'an kasin-gai,

atsuvu a ni i t̄a lo a kupana avasa e le ko wanai.

Amma Vuzavagudu u tsu shirikp̄ak̄a t̄a aza a na a ci ya'an kagbani-gbani kucina." ††

<sup>13-14</sup>Vuza wi t̄a a kuya'an ka wu kagbani-gbani, vu fobuso baci kuya'an ka yi kasingai? A! a, ta nannai ba. Amma ko a takacika dā baci adama a kuya'an kasingai, kat̄a i pana wovon ko kpmu i bal̄a katsumā ba. K̄ashile ki t̄a a kuya'an ka dā katsupu adama a kuya'an kasingai. <sup>15</sup>A na i kubal̄a katsumā, i kucikpa i cikpa Kishi an Vuzagbayin n adu a dā. Mayun dā i yongo

† 2:22 Ish. 53:9.

†† 3:12 Ishp. 34:12-16.



ufobushi adama a na yu ushuku yaba dem vu na we ecei dā, i neke yi kadanshi a ubutā wā aḡa'ā a na yi n a dā. <sup>16</sup> Mayun dā kpamu i ya'an ili i nam pa n kaḡu ka mārīki a uye u na u yotsoi. Yongoi n aḡu a cīda. Uma a dansa baci kawuya adama a dā, o okpo n wono e ene baci wuma u singai u na yi a kuya'an adama a na aḡa aza a Kishi a dā.

<sup>17</sup> Cibai, u la tā n kuga'an i ya'an kasingai kaḡa i so'lo atakaci, ta baci Kaḡhile ka cigai nannai, a na yo so'lo atakaci adama a kagbani-gbani. <sup>18</sup> Kishi feu u so'lo tā atakaci ana u kuwāi adama a unushi u tsu, wo kudoku kpamu wa ya'an nannai ba. U nusa ba, amma dā u kuwāi adama a aza a unushi, u ciyā u bonoko tsu u Kaḡhile. Ikyamba i ni i kuwā tā, amma dā o bonokoi ni n wuma kpamu a ubutā wu utsura wa Ayinviki a Kaḡhile.

<sup>19</sup> Dā Kishi u ya'ankai aḡpīḡa a na i ugbashi kadanshi ka Kaḡhile n utsura wa Ayinviki a Kaḡhile. <sup>20</sup> Uma a nam pa a a nusaka tā Kaḡhile a ayin a na Nuhu wi e kushel'we kpantsu. Amma Kaḡhile ke reme tā kaḡu n ele ali sai ayin a na Nuhu u kotsoi kushel'we kpantsu ka. Uma kunlāi a uwai punu a kpantsu ku nan lo, dā Kaḡhile ki isai le a ubutā u mini ma na ma lya'i aduniyan.

<sup>21</sup> Mini ma na ma lya'i aduniyan a mo okpo tā an kusumbu ka akucina ku na ki isai dā gogo na. Amma kusumbu ka akucina ukuna u kutakpa ka aḡhīndā a ikyamba a dā a dā ba. Amma dāda kubono u Kaḡhile n kaḡu ka cīda, adama a na a dengusā tā Yesu Kirisiti Kishi a kasaun. <sup>22</sup> Kishi gogo na wi tā de gadi, a ubutā u na wi a idāshi e kukiye ku usingai ku Kaḡhile. Alingata rāka n icu'u i wunlāi i gbani-gbani e neke yi tā tsugbayin.

#### Ya'an tsu na Yesu u ya'in

**4** Gogo na, a na Kishi u so'li atakaci n ikyamba i ni n adama a tsu, aḡa feu i fobuso kuso'lo atakaci tsu nan lo. Ili i na i zuwai dā i kuya'an nannai i dāda yu ushuku baci kuso'lo atakaci adama a Kishi, yi tā a kulīwan kuya'an unushi. <sup>2</sup> Tsu na kpamu yi o kutono ili i gbani-gbani yi ikyamba i dā ba, amma yi a kuya'an ulinga n wuma u dā rāka adama a na i ya'an ili i na Kaḡhile ka cigai. <sup>3</sup> I ya'an tā ayin n aḡbundāi o kuyongo an uma a na e yevei Kaḡhile ba. I ci ya'an tā unushi u tsugbani. Yi tā n kusheshe ku gbani-gbani, I tsu so'lo tā ali ili i na i so'li va i maka dā, I tsu uwa tā a ubutā u kaḡivaḡt ka na a ci ya'an n ili i kavama kakau kaḡa i so'lo ali i ya'an kagbani-gbani. Yi tā kpamu o kutono aḡmāli ili i na Kaḡhile ka iwain. <sup>4</sup> Aḡa'ā a dā a cacau i tā e mereve a na i doku i bolongi n ele i baci a kuya'an ili i kavama kakau i na i yotsoi ba. Ali a tsu dansa tā ukuna u gbani-gbani adama a dā. <sup>5</sup> Amma mayun dā a ushukuku vuza na u kuya'an ka yaba dem afada, aza a wuma n aḡpīḡa dem. <sup>6</sup> Adama a nannai Yesu u ya'in kadanshi ka Arabali a Singai wa aza a na i ngasa gogo na. Ko a na i a kuya'an ka le afada uteku u na a kuya'an ka uma rāka, u ya'an ka le tā nannai adama a

na a ciyā kaḡaḡa ka na o yongo n wuma, uteku u na Kaḡhile ki n wuma.

<sup>7</sup> Ili rāka yi tā o kukotso kanna ke te babu megeshe. Adama a nannai i yongo n asuvu a singai n kureme ku kaḡi ka dā, i ciyā i ya'an avasa. <sup>8</sup> Ili i na i la'i n kuga'an rāka, mayun dā i lya'a kelime n kuya'an kpanai ucigi u mayun. Ili i na i zuwai i dāda, yi tā a kucinukpaka le n ili i gbani-gbani n aḡbundāi i na a ya'ankai dā ayin tutu. <sup>9</sup> Mayun dā i rabasa uma a kpa'a ku dā, kaḡa i ya'an mololo adama a nan lo ba.

<sup>10</sup> Kaḡhile ke neke tā kune'e kakau u yaba dem vu dā, u yotso tā i ya'an ulinga n ili i na Kaḡhile ke nekei dā mayin adama a na i yotsongu uga'in u Kaḡhile wa aza o yoku. <sup>11</sup> Kune'e ku nu kadanshi ka'a baci ya'an kadanshi adanshi Kaḡhile ka'a ki a kadanshi wā nu. Kune'e ku nu kubānka ku uma ku dā baci, bānka le n utsura u na Kaḡhile ke nekei nu dem. Kaḡa Kaḡhile ka ciyā tsugbayin a ubutā wi ili dem a ubutā u Yesu Kishi. Tsugbayin tsu Kaḡhile ci n uteku ba, ta feu nannai utsura u Kaḡhile wi n uteku ba. Ta nannai.

#### I tā a kutakacika dā

<sup>12</sup> Uma a va, kaḡa i ya'an mereve adama a na i a kutakacika dā a ubutā u kukondo an akina ba. Kaḡa i sheshe adanshi atakaci a komoci ki ili ka'a ba. <sup>13</sup> U la'a tā n kuga'an i ya'an māzāḡa adama a na yi punu a ubutā wa atakaci a Kishi. Ya'in nannai kaḡa i yeve māzāḡa mā aḡbundāi a ayin a na o yotsongi tsugbayin tsu Kishi. <sup>14</sup> A shika dā baci adama a kula ku Kirisiti Kishi, yi isa tā de unāsingai adama a na nannai va u yotsongu tā tsugbayin tsa Ayinviki a Kaḡhile ci tā n aḡa. <sup>15</sup> U yotso tā vu so'lo atakaci vi baci a kuya'an munaka, ko vi baci a kuya'an uboki, ko ili yu unushi i yoku. Ta feu nannai vu uwa baci a kadanshi ka na ka burai nu ba, mayun dā vu so'lo atakaci. <sup>16</sup> Ta ki nannai ba, a takacika wu baci adama a na vi vuza vu Kutoni. Kaḡa vu pana wono adama a icu'u ya atakaci a nam pa ba. U yotso tā vi neke Kaḡhile tsugbayin an vi a kubānka kula ku nam pa.

<sup>17</sup> Gogo na dāda ayin a na Kaḡhile ki a kugitā afada a ni, wi tā ta na a kugitā kuya'an ka aza a kpa'a a ni afada a. A gita baci afada n aḡtsu bil'i aza o Kutoni, yi dāi icu'u ya afada ya atakaci i na u kuya'an ka aza a na a iwain kutono Arabali a Singai a ni? <sup>18</sup> Kadanshi ka Kaḡhile ka danai,

“Wishi u tsu tawā u uma a usubiḡ n uyo'lo ba, amma uma a na a iwain kutono Kaḡhile dā a ya'in unushi,

uma a nam pa i tā a kula'a n kuso'lo atakaci.” †

<sup>19</sup> Kadanshi ka nam pa ka rāka ka dāda, vi baci o kuso'lo atakaci tsu na Kaḡhile ka cigai, vi lya'a kelime n kuya'an ili i na yi derere, kaḡa vi neke kpamu kaḡu n Kaḡhile ka na ka ya'in nu wi tā a kubānka wu. Mayun dā wi a kukpaḡa kubānka wu ba.

† 4:18 An. 11:31.

### Kuyotsongusu nkoshi m gbara-gbara

**5** Gogo na, mi ta a kadanshi nu nkoshi gbara-gbara ma aza e Yesu. Mpa feu mokoshi ma gbara ma'a, nu ngan ma atakaci n Kishi. Mi ta kpamu a ku'uwa a ubuta u tsugbayin ci ni a ayin a na u bonoi.

<sup>2</sup> Uteku u na ngubi n ci inda nlala n le, mayun da yi inda yaba dem vu na Kashiile ka zuwakai da e ekiye a da i lana. Ya'in nannai adama a na i ciga ta kuya'an, kata i ya'an mololo ba. Ya'in nannai adama a na i pana ta uyo'o u kuya'an ka Kashiile tsugbashi. Kata i zuwa adu a da a ubuta wi ili ya aduniyan i na i kuciya ba. <sup>3</sup> Kata i zuwa kaci ka da an azagbagba'in a kubarangu uma ba, amma zuwai kaci ka da we le an agisana a ili i singai.

<sup>4</sup> Tsu nan lo ta na, Magubi ma Gbayin ma mo bono baci, wi ta e kuneke wu katsupu a ayin a na vu uwai a tsugbayin ci ni tsu babu uteku.

<sup>5</sup> Ada adengani, ushuki n tsugbayin tsu nkoshi m gbara-gbara. Raka vu da kpamu, i bankani an agbashi a babu aradi, adama a na,

"Kashiile ki ta a tsurala n uma a na i n ugbamukaci, amma u ci neke ta ugalin u ni a ubuta u uma a na i babu aradi." †

<sup>6</sup> Adama a nannai, bonokoi kaci ka da babu aradi a ubuta wu utsura u Kashiile. Nannai ayin a na a galin a yawa baci, wi ta a kudengusa da kau. <sup>7</sup> Nekei Kashiile ili i na yi a kutakacika da raka adama a na ayi wi ta a kulana da.

<sup>8</sup> Yongoi a kindi tutu, kata kpamu i yongo ufobushi ayin tutu. Kalijani† vurala vu da da, wi ta a kakarasa an

† 5:5 An. 3:34.

kawu a kulansa vuza a na u kureme u takuma.<sup>9</sup> Yongoi n utsura a ubuta wi ili i na i nekei kadu, tsu nan lo ta na yi ta a kufuda kushilika n ayi n utsura u Kashiile. Cibai a na aza o Kutoni a ubuta dem a aduniyan i ta feu o kuso'o icu'u ya atakaci i nam pa ya.

<sup>10</sup> A ayin a na baci i so'i atakaci a ayin kenu, Kashiile n kaci ka ni wi ta a kulapula ili, wi ta a kuzuwa adu a da o okpo n utsura, kata kpamu u zuwa da i shamgba mayin n utsura. U ci ya'an ta nannai adama a na ayi wi ta n ugalin. U zuwa da ta i uwa a ubuta u tsugbayin u ni u babu uteku, a ayin a na baci u bolongi da kobolo n Kishi. <sup>11</sup> Kashiile ki ta a kulya'a tsugono ci ili dem babu uteku. Ta nannai.

### Ikyashi

<sup>12</sup> N dika ta Sila tsu toku vu va, ayi kpamu vuza da vu na mu ushuku n ayi. U banka mu ta kudana katagarda ka akaka ke kenu ka nam pa. Ili i na i zuwai da n danai ka'a, dada adama a na n dokusu da utsura u kadu kata n dana da uteku u na Kashiile ki n ugalin mayun, i ciya i lya'a kelime n kuneke adu wa ni. <sup>13</sup> Aza o Kutoni a na i na Babila †† a su'luku da ta n ikyashi. Kashiile ka zagba le ta feu uteku u na u zagbai da. Maku ma va Marukusu u su'luku da ta feu n ikyashi. <sup>14</sup> Kyasanai mayin n ucigi wa aza o Kutoni. N vasa ta Kashiile ke neke matana u yaba dem vu na wi vuza vu Kirisiti Kishi.

†† Eyevi a Katagarda ka Cida a danai "Babila" kula ku yoku ku da ku na e ci deke Roma.

## 2 Biturusu

### Ukuna u katagarda ka nam pa

Akaka e ire a Biturusu a da na a kubana wa aza o Kutoni a na i o kuyongo a ubuta kakau.

Punu a akaka a nam pa Biturusu u dana ta aza a na e kukece va Kashile ko tono ta n uma a na a danai Katagarda ka Cida, adama a nannai vuza vu Kutoni dem u ga'an ta u yeve Katagarda ka Cida mayin. U doku u danai nlum ma a'uwa mi ta lo, da u yotsongi uteku u na e kuyeve ili i na yi mayun ko ya a'uwa. A ukocishi, u danai a zuwa apa'la a kanna ka na Kishi ko kubono.

Nlum ma a'uwa mi ta lo n abundai kobolo n kuyotsongusu ka a'uwa anana. Adama a nannai, u ga'an ta aza o Kutoni e yeve Katagarda ka Cida mayin. Tsu lana baci Katagarda ka Cida, ci ta e kene Kishi Vuzagbayin wi ta o kubono, i da da i zuwai da ci n apa'la a na i a kulaza ba.

### Ili i na yi punu udariki a katagarda ka nam pa

1. Kubayuwā
2. Uteku u na aza o kutono Kishi a galin o yongo
3. Tsugbayin ci Kishi
4. Eneki a a'uwa nu nlum ma a'uwa
5. Kubono ku Vuzagbayin mayun da ki

### Kubayuwā

**1** Mpa da Sima Biturusu. Mpa da kagbashi ke Yesu Kirisiti Kishi mpa kpamu vuzavusuki vi ni da. N danaka da ta akaka a nam pa rakā vu da, ada vu na yi n uneki wa adu tsu tsu. Uneki u kadu u nan lo u singai u da, da kpamu Yesu Kishi u nekei tsu u da. Ayi Kashile ka'a n Kishi ka tsu, u bonoko tsu ta tso okpo aza a usubi a ubuta u Kashile.

<sup>2</sup> N ciga ta Kashile ko yotsongu da kasingai m mata-na ma ni kau i ciya i yeve Yesu mayin adama a na ayi da Kashile n Vuzagbayin vu tsu.

### Ili i na i zuwai da tsa kuya'an n apa'la

<sup>3</sup> Tsu na kpamu ci e kuyeve Yesu mayin, da wi o kuyotsongu utsura u gbayin u ni adama a na u neke tsu ili rakā i na ci cigai adama a na ci yongo a uye u na Kashile ka cigai. U deke tsu ta, adama a na ci ciya tsugbayin ci ni n kasingai ka ni kpamu. <sup>4</sup> A ubuta wu utsura u gbayin u nan lo kpamu, da u nekei tsu uzuwakpani u gbagbalin u singai u ni. U ya'an ta de uzuwakpani u na i kulaka a ubuta wi ili i gbani-gbani i na yi devu n ada. Kusheshe ku kavama ku da ku tsu tuka n ili i nan lo ya. U ya'an ka da ta feu uzuwakpani u na i kokpo ta tsu Kashile.

<sup>5</sup> Adama a nannai dakakai kata i doku ugalin a ubuta wu uneki u kadu u da. Wuma wu ugalin u tsu zuwa ta vi yevesheke Kashile mayin. <sup>6</sup> Kuyeve ku Kashile ku tsu zuwa ta i ya'an n kureme ku kaci ka da. Kureme ku kaci ka da kpamu ku tsu zuwa ta i ya'an n kalulu, kalulu kpamu ka tsu zuwa da ta i ya'an n idashi i wuma i da

adama a Kashile rakā. <sup>7</sup> I yongo baci nannai, yi ta a kuciga itoku i da. A ukocishi kpamu yi ta a kuya'an n ucigi u mayun a kubana u yaba dem. <sup>8</sup> I lya'a baci kelime n kuya'an ili i singai i nam pa ya, yi ta a kusankā da kokpo ili i gbani, kata i zuwa da i ya'an ili n abundai adama e kuyeve ku da ku Vuzagbayin vu tsu Yesu Kirisiti Kishi. <sup>9</sup> Amma uma a nan lo a na a iwain kug-bonguro a ubuta wi ili i singai i nam pa, ayimba a da, ko e kene mayin ba. A cinukpa ta de a na Kashile ka za-li le a ubuta u wuma u kuku u le.

<sup>10</sup> Uma a va, adama a nannai, kata i doku i gbagbala kuya'an ulinga adama a na i yotsongu yaba dem an Kashile ke dekei da mayun, kata i yotsongu le a na u zagbai da yo okpo uma a ni. Ya'in nannai kata i ciya i kpa da kutadatsa kata feu i kpa da kuyikpa. <sup>11</sup> Nannai da ta na Kashile ka kurabasa da kata wi isa da mayin o tsugono tsu Vuzagbayin vu tsu Yesu Kirisiti Kishi.

### Zuwa atsuva a ubuta wa akaka a Kashile

<sup>12</sup> I yeve ta de ili i nam pa, da yi kpamu a kashani a ubuta wi ili i mayun n utsura. Ko n nannai, n sheshe ta kulya'a kelime n kucibaka da n ili i nam pa ya. <sup>13</sup> U ga'an ta n lya'a kelime n kucibaka da n ili i nam pa ya, ali sai kanna ka na n kuwai. <sup>14</sup> Vuzagbayin Yesu Kishi kpamu u yotsongu mu ta de a na mi a kukuwa babu megeshe. <sup>15</sup> Adama a nannai, mi ta a kudakaka ulinga adama a na n zuwa ili i nam pa yo okpo hawun wa da. N ciga ta i cibasa i da ayin n abundai ko n kuwa baci.

<sup>16</sup> Ana tsu danai da uteku u na Vuzagbayin vu tsu Yesu Kishi u kubono n utsura, ci a kudana da arabali o ugboji a na vuza yoku u batsai ba. Ta nannai ba! Amma

ce ene tã tsugbayin tsu mayun ci ni n ašhi a tsu.

<sup>17</sup> Kãshile Dada u nekei ni tsugbayin a na u ya'in medevile n kałakãtsu ku utsura n ka singai a Ubutã u Tsugbayin, u danai, "Na va maku mu ucigi ma va ma'a, mi tã a kupana uyo'o u ni ka'u." <sup>18</sup> A'tsu a kaçi ka tsu ci tã de kobolo n Yesu a kusan ku ciã ka, da tsu panai kałakãtsu ka ku utã gadi.

<sup>19</sup> Ili i nam pa ya raķã i zuwa tsu tã da tsu doku tsu ushuki a na ili i na eneki a danai mayun da. Adama a nannai i zuwa atsuvu mayin a ubutã wa akaka e le, uteku u na va kuya'an m maķuni ma na mi e kuneke kutashi a ubutã u ka'yimbi u yoku. Lya'i kelime n kuya'an nannai ali sai a kanna ka na Kirisiti Kishi u kubono kaķã kutashi ku hawun ku ni ka akana ađu a đã. <sup>20</sup> Ili i na i la'i i dãda, kaķã i yeve a na kene ki lo a Katagarda ka Cida ku na ku utã a ubutã u eneki n kaçi ke le ba. <sup>††21</sup> Eneki a a ya'an kadanshi adama a na ele a kaçi ke le a cigai kuya'an kadanshi ba. A'ã, ta nannai ba! Ayinviki a Kãshile a da a zuwai le a dansa akaka a Kãshile.

### Nlum ma a'uwa

**2** A ayin a na a lazai de, eneki a a'uwa i tã lo a na a ya'ankai aza a Israila kadanshi, ta kpamu nannai i tã a kuciya n lum ma a'uwa a kařsumã ka đã. I tã a kuya'an ulinga n ugboji kaķã a tukã n a'uwa a ubutã u kakuna ka Kãshile kaķã a zuwa kulãngãsu. I tã o kubono kuya'an tsurala n Vuzagbayin vi le, vuza a na u wawai le. Ele a kaçi ke le i tã a kulãnsã ukpã u le gogo'o. <sup>2</sup> Uma n a'bundã i tã o kutono kuyotsongusu ku kavama ku le, kaķã o tono kpamu ili i wono i na a ya'in. Adama e le, uma i tã a kuya'an kadanshi ki ishikushi u Kishi n uye u mayun u ni. <sup>3</sup> Nlum ma a'uwa n nam pa i tã n kutsãn ka'u, da i kpamu a kuya'an ulinga n ugboji n a'uwa adama a na o doro đã. Amma Kãshile ko kotso tã de n ele mani-mani, i ta na a kula'aka ba.

<sup>4</sup> Kãshile ka kpađã kutakacika alingata a na a nusai ba. U tađuki le a ubutã u na a kutakacika le, da kpamu u zuwai le a abatsu a na i n ka'yimbi ka'u, da i o kuyongo de ali kanna ka afada. <sup>5</sup> Kãshile kpamu ka kpađã kutakacika uma a aduniyan a cau a ayin a Nuhu† ba. Da wi isai Nuhu kobolo n limata i ni ele uma e cindere. Nuhu u barangi uma a aduniyan a adama a afada a Kãshile a ciã. Dãda Kãshile ku unai aduniyan raķã m mini ma gbayin ma na ma tãwã da ma lya'i aduniyan, n aza a na a kpađã kuyeve Kãshile.

<sup>6</sup> U takacikai kpamu ubirini u Sodom n Gomora† a na u songi le sai kokomo. U zuwai le o okpoi agisana a ili i na i kucina uma a na a iwain kupanaka Kãshile. <sup>7</sup> Amma ko n nannai, Kãshile ki isai Lotu.† Lotu vuma da vu na vi yongoi n usubi da kpamu u na'ngbã kađu adama a tsugbani n kavama ka na ka kařã'i ni raķã.

<sup>8</sup> Adama a na ayi vuma da vu na wi a kupanaka

† Udani u nam pa n ci Helene u dãda, "sai kanna ko kotso kaķã kazãngata ku usana ku utã a ađu a đã". †† Uye u yoku u na ve kuyeve udani n ci Helene u da na, "U ga'an tã i yeve babu vuza na u kuyeve akaka e eneki n kaçi ka ni".

Kãshile, asuvu a ni o yongo tã a kunãngbãsa ayin tutu ana we enei ili i kavama n u panai ili i gbani-gbani kanna dem.

<sup>9</sup> Ili i nam pa i yotsongu tã an Kãshile ki a kufuã kisa uma a na o tonoi ni derere a kařsumã ka atakaci a na i o kuso'o. I da i yotsongu tã kpamu a na wi ukãni n aza a na a iwain kucikpa yi, da wi kpamu a kutakacika le ayin tutu ali kanna ka na a kuya'an ka le afada.

<sup>10</sup> Kãshile ko tsu doku tã atakaci a ubutã u uma a na i o kutono kusheshe ku gbani-gbani ki ikyamba ku le, da kpamu a iwain utsura u tsugono. Uma a nam pa i tã n ugbamukaci a tsu pana kpamu ba. Ali a ci shika tã aza a tsugbayin a gadi, kaķã ta na a kpađã kumudã kađu a ya'an baci nannai va. <sup>11</sup> Amma alingata a a la'ã tã n lum ma a'uwa ma n utsura ka'u, ko n nannai ta na a ci shika aza a tsugbayin a gadi a nam pa ba.

<sup>12</sup> Uma a nam pa a i tã an nnama n kakamba n na n tsu kpađã kuya'an n kusheshe. A matsai le tã adama a na uma a kaķã le kaķã a una le. Uma a nam pa a a ci ya'an tã ishikushi a ubutã wu ukuna wu utsura wi ili i na a kpađã kuyeve. Kuyongo ku wuya ku le ki tã a kutukã le n ukpã. <sup>13</sup> I tã a kuciya ukpã u na u kokpo an katsupu ke le, adama a muna ma na a ya'ankai uma. A tsu pana tã mařãngã a ya'an baci ili i kavama dem e keteshe n kanna. I tã a kutukã n wono wã đã, da i kpamu a kuzuwa đã yo okpo n ašindã. I tã a kulya'a kelime n kuya'an a'uwa a nam pa ko a ayin a na i a kulya'a ili n ađã a ubutã u kađiva. <sup>14</sup> Ele a ci ya'an tã tsugbani n ašhi e le, ko n nannai ta na a ci cuwã ba. A ci ya'an tã ukuna u na o rono uma a na a shamgbai n utsura ba a ubutã wu unushi. O tsu yotsongusu tã kaçi ke le kusheshe ku kuciga ili babu kucuwã n kula; uma a nam pa ele da kaķumã ka uma ka na a ya'ankai unã. <sup>15</sup> A kařãkpã tã de uye u mayun, da o tonoi uye u keneke Balam, †† maku ma Beyuru. Ayi da vuza na u cigai u ciya ikebe adama a kuya'an ili i na yi derere ba. <sup>16</sup> Amma da majaki ma barangi Balam. Manama ma na ma ci ya'an kadanshi ba, ma dansai tsu vuma da ma sańka'i ni kuya'an ujari u ni.

<sup>17</sup> Uma a nam pa i tã an ašhi a mini a na e dekpei. I tã an eleshu a na a tsu wala a gadi a wunlã. Ili i nam pa ya i ci ya'an tã uzuwakpani u kasingai n a'bundã, amma a tsu fuda a ya'an ili ba, ko kenu. Mayun Kãshile ki tã a kuzuwa uma a na i nannai a ubutã u na u la'i n ka'yimbi. <sup>18</sup> Uma a nam pa a ci ya'an tã a'rađi n kadanshi ka na ko yotsoi ke ketepu. Ayin a na baci vuma u gitãi kutã a ubutã wu uye u na wi derere ba, uma a nam pa i tã a kuya'an ulinga n kusheshe ku unushi ku vuma vu nan lo adama a na o rono yi a ubutã wi ili i na yi derere kpamu ba.

<sup>19</sup> A ya'an tã uzuwakpani wi idãshi i na yaba dem u ba'ruwã. Amma ele a kaçi ke le agbashi a da mayun a

‡ Punu a arabali a Balam a katagarda ku Uteku u na Musa u Yongoi (Mkc. 22:1—23:12) ce ene tã Balam u danai mogono Balaku ili i na Vuzavagudu u danai ni u dansa. Na va dãda uteku wa arabali a Balam ba. Ayin o yoku, Balam u ci isa tã ikebe u Balaku kaķã u tono n aza a Israila a ubutã u kucikpa a'gãli (Mkc. 31:16). Arabali a nam pa a i punu a ubutã wi ili i na tsu zagbã a ubutã, Uteku u na Musa u Yongoi ba.

idāshi yu unushi, adama a na vuma kagbashi ka'a a ubutā wi ili i na i lya'i utsura u ni. <sup>20</sup> Uma a la'aka tā de a ubutā wi ili ya aduniyan i na i langasai le, ana e yevei Vuzagbayin vu tsu n Yesu Kirisiti Kishi. Amma da baci kpamu ili ya aduniyan i kanai uma a nan lo, da ili ya i lya'i utsura u le, nam pa atakaci e le i tā a kula'a a cau. <sup>21</sup> U kula'a tā n kuga'an u uma a nan lo ishi baci e yeve uye u kutono Kāshile ba, ko kenu. U la'a tā n kunāmg-bā vuza u yeve baci uye u mayun, dāda u iwain wilā u singai u cida u na Kāshile ke nekei le. <sup>22</sup> Ili i na yi i mayun a ubutā u ansa a nam pa mayun da feu yi a ubutā u uma tsu nan lo: "Meshe'e mo tsu bono tā ma lya'a ashama a ni ayin tutu." A danai kpamu, "A sumba baci magurusunu, mo tsu bono tā a ubutā wu unata kpamu."

### Yesu wi tā o kubono kpamu

**3** Uma a ucigi a vā, n danaka dā tā atagarda a aka-ka e re. Punu a atagarda a m gbagbala tā adama a na n zuwa dā i sheshe mayin katā i ciba mayin kpamu. <sup>2</sup> N ciga tā i ciba katā i yeve akaka e eneki a cidat a ayin a cau. N ciga tā kpamu i ciba katā i yeve ili i na Vuzagbayin vu tsu n Kishi u zuwai azusuki a dā a dana dā i ya'an.

<sup>3</sup> U ga'an tā kau i yeve a na a ukocishi u ayin i tā a kuciya aza a ulami, aza a na o kuzo'oso ili i mayun katā a ya'an ili i kavama dem i na a cikalai kuya'an. <sup>4</sup> Katā a dana, "Te dai kutawā ku na u ya'in uzuwakpani wa ki? Aza e kelime a tsu a kuwā tā de raka, da ta na ili dem yo okpoi uteku u na i da yi a ugiti wa aduniyan."

<sup>5</sup> Amma uma a nam pa a kucikpa tā a cinukpa a na m mani-mani va de kadanshi ka Kāshile ka da ka ya'in gadi, da ku utakai n idika punu a asuvu a mini, da ka zuwai mini ukarali wi idika. <sup>6</sup> Ana ayin a ya'in kenu, da Kāshile ka zuwai mini ma mu unai uma a aduniyan. <sup>7</sup> Amma Kāshile ka zuwa tā gadi n idika i gogo na i yongo ali sai a kanna ka afada. Katā akina a tawā we le, katā aza a na e yevei Kāshile ba a kuwā.

<sup>8</sup> Uma a ucigi a vā, katā i cinukpa ba, a na Vuzav-agudu wi e kene kanna ke te derere n aya kakpan ke te (1,000), wi tā kpamu e kene aya kakpan ke te derere n kanna ke te. <sup>9</sup> Uma o yoku i tā e kusheshe Vuzagbayin wi tā a kushamgba ali ayin kau sapu u shatangu uzuwakpani u ni, amma Vuzagbayin u kushamgba kau

uteku u na uma a nan lo a zuwai ba. U reme tā kadu n adā. U ciga ko vuza te u kuwā ba, amma u la'a tā n kuciga yaba dem u shika unushi u ni. <sup>10</sup> Kanna ka Vuzagbayin ki tā a kuyawa babu uzuki, uteku u na koboki ka ci yawa. Gadi wi tā o kukotso n kaca'a ku utsura, katā akina a langasā ili dem. Wi tā o kuyotsongu e keteshe uteku u na aduniyan i, n ili i na yi punu dem. †

<sup>11</sup> Adama a na ili dem yi a kunāmgba, icu'u i uma ye ne i dai i galin yo okpo? Adama a nannai ya'ankai Kāshile tsugbashi a ubutā wu uye u na yi o kuyongo. <sup>12</sup> Zuwai aashi a dā a kanna ka nan lo katā i banka ka'a adama a na ka tawā babu megeshe. A ayin a nan lo i tā a kulangasā gadi n akina, katā ili dem i derekpe punu a ubutā wu usudukpi. <sup>13</sup> Amma ci tā a kinda kelime an ce kene gadi vu savu n idika i savu i na Kāshile ka ya'in uzuwakpani u kuya'an, ubutā u na yaba dem u kuya'an ili i na Kāshile ka danai i da yi derere.

### Ikyashi yu ukocishi

<sup>14</sup> Uma a ucigi a vā, adama a nannai i yongo m matānā n Kāshile katā i dakaka kpamu i yongo cida babu unushi a ayin a na yi a kuvana ili i nam pa ya i ya'an.

<sup>15</sup> Cibai, Vuzagbayin wi tā a kuvana adama a na uma a ciya ayin a na a ciya wishi. Na va dāda uteku u na vuza vu ucigi vu tsu Bulusu u danakai dā n kuyeve ku na Kāshile ke nekei ni. <sup>16</sup> Bulusu u ya'an tā kadanshi ki ili i nam pa ya a atagarda akaka a ni raka, amma ili i yoku i na u danai, yi tā n atakaci e kuyeve. Uma o yoku a na i babu kuyeve n aza a na a kpadai kushamgba mayin a saba'a tā kadanshi ka ni adama a na ko okpo ili i yoku kau n i na u sheshei. A ya'an tā nannai feu n ubutā u na u buwai a Katagarda ka Cida. Nannai da i a kutuka n ukpa u le.

<sup>17</sup> Aja'a a vā a ucigi, a barangu dā tā de n ayin a de! Ya'in kindi mayin katā a ripulā dā n aluwa a uma a kavama a nam pa ba. Katā i kasakpa uneki u kadu wu utsura u dā ba. <sup>18</sup> I lya'a kelime n kudoku kasingai n kuyeve ku Vuzagbayin Yesu Kirisiti Kishi.

Tsugbayin n tsugono ci ni tsu da, gogo na n ayin tutu. Ta nannai.

† Epepa a cacau a katagarda ka nam pa o kotsoso tā kaba'in ka nam pa n udani tsu nam pa, "Ili ya aduniyan yi tā e kuderekpe adama a usudukpi wa abundai".

# 1 Yahaya

## Ukuna u katagarda ka nam pa

Yahaya u danai akaka a wawa'a a tatsu a kubana u uma kakau. Akaka a nam pa, a iyain, u dekei aza e kukece a muku n ni. A na wo okpoi Yahaya vuzavusuki da n vuza vi kelime va aza o Kutoni a ayin a nan lo, na va daɗa akaka a u dana ta a da adama a aza o Kutoni raka.

Punu a akaka a nam pa Yahaya u dansai uteku u na vuma u kuyawa devu n Kashile (kuyongo a cija'a n Kashile). U dansai ukuna u kuyongo devu n Kashile ali uye u re. Uye u iyain u daɗa kushamgba a kutashi ku Kashile. U ire u daɗa kushamgba a ucigi u Kashile.

Katagarda ka nam pa ka dana tsu ta kushamgba a ubuta u kutashi daɗa kuyongo tsu na Kashile ka cigai, nannai babu ili i na i kubuwa usokongi a ubuta u uma ko u Kashile. Katagarda ka danai kpamu kushamgba a ubuta wu ucigi u Kashile daɗa i ciganai punu aduniyan a nam pa anana. Ukocishi, ka tsu ka ko okpoi ci cija'li u gbayin ayin a na ci kobolo n Kishi.

## Ili i na yi punu udariki a katagarda ka nam pa

1. Udani u na u ci neke wuma
2. Kashile kutashi ku da, Kishi ka'a agisana a tsu
3. Wila u savu
4. Irala i Kishi kobolo n i muku n Kashile
5. Ucigi u Kashile n ucigi u tsu
6. Ulya'li a ubuta wa aduniyan raka

## Akaka a wuma

**1** Vuza na wi lo a ayin a ugiti, ayi da tsu panakai da ce enei. Ce ene yi ta n ashi a tsu, da kpamu tsu sa'wai ni n ekiye a tsu. Ayi da Yesu Kirisiti Kishi, akaka a wuma. <sup>2</sup> Vuza na u ci neke wuma u tawa ta wa atsu! Ce ene yi ta, atsu da kpamu ngan mi ili i na ce enei. Gogo na ci ta a kudana da ukuna u wuma u babu uteku u nam pa u na wi ishi we esheku a tsu da u tawa wa atsu. <sup>3</sup> Ci ta a kudana da ili i na ce enei da tsu panai, adama a na i cija'li feu wuma wa kobolo n atsu. Atsu kpamu ci ta n u da kobolo n Esheku a tsu m Maku ma ni Yesu Kirisiti Kishi. <sup>4</sup> Tsu danaka da ta adama a na i ya'an mazanga mayin n atsu.

## Kashile kutashi ku da

<sup>5</sup> Na da akaka a na tsu panai a ubuta u Kishi da tsu salakai da gogo na: Kashile kutashi ku da, ayi ta na wi n kayimbi ba, ko kenu. <sup>6</sup> Tsu dana baci ci ta o kuyongo n wuma u te n Kashile, amma da ci lya'li kelime n kuyongo a kayimbi, atsu aza a a'uwa a da, ci kpamu o kuto no ili i mayun ba. <sup>7</sup> Amma ci baci o kuyongo n kutashi, uteku u na Kashile ki o kuyongo n kutashi, ci ta o kuyongo n wuma a katsuma ka tsu. Mpasa m Maku ma ni Yesu mi ta a kuzala unushi u tsu raka.

<sup>8</sup> Tsu dana baci ci n unushi ba, ci ta a kuyansa kaci ka tsu, ci iwan ta kpamu ili i mayun. <sup>9</sup> Amma ci shika baci unushi u tsu, wi ta a kucinukpaka tsu u da, adama a na

Kashile ki ta a kuya'an ili i na u danai u kuya'an, da wi kpamu a kuya'an ili i na yi derere. Ayi wi ta a kuzala unushi u na ci ya'li n raka. <sup>10</sup> Tsu dana baci ci ta babu unushi, ci ta o kubonoko Kashile vuza va a'uwa, da kpamu ci o kuyotsongu a na akaka a ni i babu ubuta punu a adu a tsu.

## Yesu da kabanki ka tsu

**2** Muku mu ucigi n va, mi ta a kudana ili i nam pa adama a na i ya'an unushi ba. Amma ali i ya'an baci unushi, Yesu Kishi vuza na wi cida, wi ta ta na o kufolono Dada adama a tsu. <sup>2</sup> Ayi da alyuka a na a takpai unushi u tsu. Unushi u tsu u da u takpai koci ba, amma n unushi u uma a aduniyan raka.

<sup>3</sup> Ci ta e kuyeve a na ci yevei Kashile mayun tsu tono baci ili i na u danai ci ya'an. <sup>4</sup> Vuza na baci dem u danai, "N yeve ta Kashile," amma u tono ili i na Kashile ka danai ba, vuma vu nan lo vuza va a'uwa da, ili i mayun kpamu yi punu wa ni ba. <sup>5</sup> Amma ci ya'an baci ili i na Kashile ka danai, ucigi u Kashile wi a kunamba ili i yoku a katsuma ka tsu ba, nannai da ce kuyeve a na ci kobolo n ayi. <sup>6</sup> Tsu dana baci atsu uma a ni a da ci, u yotso ta ci yongo uteku u na Yesu u yongoi.

## Kashile ka danai ci ciga aza o yoku

<sup>7</sup> Aja'a a va a ucigi, mi a kudana da adama a na neke da wilu u savu ba. U te u da n u na e nekei da de, akaka da kpamu a na i panai de. <sup>8</sup> Amma u savu u da

feu. Kirisiti Kishi u yotsongu t̄a a na wil̄a u nam pa wa mayun d̄a, d̄a aḍa feu i yotsongi a na mayun d̄a. Yi t̄a e kene kayimbi a kulaza, kutashi ku mayun kpamu ku gi-t̄ai de kakana.

<sup>9</sup> Vuza na baci dem u danai, "Mpa mi t̄a o kuyongo a kutashi," amma d̄a u iwain vuza a ni, vuma vu nan lo u buwa t̄a bil̄i o kuyongo a kayimbi. <sup>10</sup> Vuza na baci dem u cigai aza a ni wi t̄a o kuyongo a kutashi, wi kpamu a kuzuwa ko vuza u t̄ad̄ats̄a ba. <sup>11</sup> Ci iwan baci a aza o yoku, ci t̄a o kuyongo d̄a ci kpamu a nwalu a kayimbi. Ci yeve ubut̄a u na ci a kubana ba, adama a na ci e kene a kayimbi ba.

<sup>12</sup> Mi t̄a a kudanaka d̄a, muku mu ucigi n va, adama a na K̄ashile ka cinukpaka d̄a t̄a unushi u d̄a adama e Yesu.

<sup>13</sup> Mi t̄a a kudanaka d̄a mmaci, adama a na i yeve t̄a Kishi, vuza na wi lo a ayin a ugi-ti.

Mi t̄a a kudanaka d̄a, ushan u wawa'a, adama a na i lya'a t̄a utsura u vuza vu gbani-gbani. N d̄anaka d̄a t̄a, muku, adama a na i yeve t̄a Dada va.

<sup>14</sup> N d̄anaka d̄a t̄a, mmaci, adama a na i yeve t̄a Kishi, vuza na wi lo a ayin a ugi-ti.

N d̄anaka d̄a t̄a, ushan u wawa'a, adama a na yi t̄a n utsura.

Akaka a K̄ashile i t̄a o kuyongo w̄a d̄a, d̄a i lya'i de utsura u vuza vu gbani-gbani.

<sup>15</sup> K̄at̄a i ciga aduniyan ko ili i na yi a aduniyan ba. I ciga baci aduniyan, ucigi u Dada wi punu w̄a d̄a ba.

<sup>16</sup> Na va d̄ada uye wa aduniyan: ucigi u kupana uyo'lo wu unushi u k̄aci k̄a tsu, n aḡhawuya, n kuya'an n k̄a aḡad̄i n ili i na ci n i d̄a. Ko ili i te i nam pa yu ut̄a u Dada ba, amma i d̄a r̄ak̄a yu ut̄a t̄a a aduniyan.

<sup>17</sup> Aduniyan n i na yi punu r̄ak̄a i na uma a cikalai, yi t̄a a kulaza, amma vuza na baci u ya'in ili i na K̄ashile ki a kuciga, wi t̄a o kuyongo ko wanai.

#### Vurala vi Kirisiti Kishi

<sup>18</sup> Muku mu ucigi n va, na va d̄ada ayin a ukocishi. I pana t̄a vurala vu Kishi vi t̄a lo a kut̄aw̄a, gogo ta na irala i Kishi yi t̄a lo n aḡbund̄ai punu na. Tsu nam pa tsu d̄a ci yevei ayin a ukocishi a d̄ada na. <sup>19</sup> Uma a nam pa a k̄as̄akp̄a t̄a A'is̄a a aza o Kutoni, adama a na i kobolo n aḡtsu mayun ba. I baci i n aḡtsu, ishi a kushamgba n aḡtsu. Ana a k̄as̄akp̄ai tsu, u yotsongu t̄a a na ele i n aḡtsu ba.

<sup>20</sup> Yi t̄a n kune'e ku na Vuza vu Cida u nekei d̄a, adama a nannai r̄ak̄a vu d̄a i yeve t̄a ili i mayun. <sup>21</sup> U ga'an n d̄anaka d̄a kpamu adama a ili i mayun ba, adama a na i yeve t̄a de i d̄a. I yeve t̄a feu a na aza a a'uwa a tsu dansa ukuna u mayun ba. <sup>22</sup> Yayi vuza va a'uwa? Vuza na dem u nanai a na Yesu Kirisiti Kishi ka'a, vuza va a'uwa d̄a wi. Vuza na dem u danai nannai vurala vu Kishi d̄a, u iwan t̄a kpamu Dada m Maku ma. <sup>23</sup> Vuza na baci dem u iwain Maku ma, vuma vu nan lo

u iwan t̄a feu Dada. Amma tsu dana baci cu ushuku t̄a m Maku ma, ci t̄a n Dada va feu.

<sup>24</sup> U ga'an t̄a i lya'a kelime n kutono kuyotsongusu ku na i panai a cau. I lya'a baci kelime n kutono ili i na i panai n a cau, yi t̄a a kud̄as̄angu kobolo m Maku ma a asuvu a Dada a kpamu. <sup>25</sup> Na d̄ada ili i na Kishi n k̄aci k̄a ni u ya'in uzuwakpani u kuneke tsu: wuma u babu uteku.

<sup>26</sup> Mi t̄a a kudana adama a na n rono d̄a atsuvu adama a uma a nan lo a na i a kugbagbala kukparasa d̄a. <sup>27</sup> Amma aḍa, Kirisiti Kishi u tsunku d̄a t̄a Ayinviki a ni. Ayinviki a ni i baci n aḍa, ya kuciga vuza u yotsongusu d̄a ba. Adama a na Ayinviki a ni i t̄a o kuyotsongusu d̄a ukuna dem, ili i na kpamu wi o kuyotsongusu mayun d̄a, a'uwa a d̄a ba. Tono kuyotsongusu ka Ayinviki ka, k̄at̄a i lya'a kelime punu ug-babi n Kishi.

<sup>28</sup> E, muku mu ucigi n va, lya'i kelime n kokpo vi te n Kishi, adama a na u bono baci ci yongo babu wovon k̄at̄a kpamu tsu k̄paḍa kupana wono a aḡshi a ni. <sup>29</sup> I yeve t̄a a na Kishi wi cida: U yotso t̄a i yeve feu yaba dem vu na wi a kuya'an ili yu usubi maku ma K̄ashile ma'a.

#### Atsu muku n K̄ashile n d̄a

**3** Dada u ciga tsu t̄a n aḡbund̄ai, adama a nan lo i d̄ada i zuwai d̄a e ci deke tsu muku n K̄ashile. Mayun d̄a kpamu ci muku n ni. Adama a nan lo kpamu aduniyan e yeve Dada va ba, i d̄ada i zuwai d̄a a k̄paḍai kuyeve tsu. <sup>2</sup> Aḡa'la a va a na n cigai, gogo na aḡtsu muku n K̄ashile n d̄a, k̄at̄a u yotsongu tsu ili i na tso kokpo a ayin a na Kishi u kubono ba. Amma ci yeve t̄a a ayin a na baci Kishi u t̄aw̄ai kpamu, ci t̄a o kokpo ci ni, adama a na ci t̄a e kene yi tsu na wi mayun. <sup>3</sup> Aza a na kpamu r̄ak̄a a ushuki n ili i nam pa i t̄a o kuyongo cida, tsu na Kirisiti Kishi wi cida.

<sup>4</sup> Yaba dem vu na wi a kuya'an unushi u iwan t̄a wil̄a u K̄ashile, adama a na unushi ili i te i d̄a nu ngoy-omadama u K̄ashile n Wil̄a. <sup>5</sup> I yeve t̄a Kishi u t̄aw̄a t̄a adama a na u takpa unushi, amma ayi wi n unushi ba. <sup>6</sup> Adama a nan lo vuza na baci wi id̄ashi kobolo n Kishi wa kulya'a kelime n kuya'an unushi ba. Amma vuza na baci u lya'i kelime n kuya'an unushi k̄at̄a u sa'wa kene yi ko u yeve yi ba.

<sup>7</sup> Muku n va, k̄at̄a i k̄as̄akp̄a vuza u yaḡsa d̄a adama a ili i nam pa ya ba. Uma i baci o kuyongo mayin, d̄ada adama a na i t̄a cida, tsu na Kishi wi cida. <sup>8</sup> Kalijaniḡ k̄a k̄an̄ai kuya'an unushi ali n ayin a ugiti, yaba dem vu na u lya'i kelime n kuya'an unushi ayi vuza vu Kalijani d̄a. Amma Maku ma K̄ashileḡ ma t̄aw̄a t̄a adama a na u laḡgaḡa ulinga u Kalijani u nam pa. <sup>9</sup> Aza a na i muku n K̄ashile a ci lya'a kelime n kuya'an unushi ba, adama a na u neke le t̄a wuma u savu. Adama a na K̄ashile Es-heku e le a d̄a, ele a kufuda kulya'a kelime n kuya'an unushi ba. <sup>10</sup> Adama a nan lo ci t̄a e kene ko yayi maku ma K̄ashile ko kpamu yayi maku ma Kalijani. Vuza na baci u ya'in i na i ga'in ba, ayi maku ma K̄ashile ma ba,

vuza na baci kpamu dem u kpadaị kuciga vuza a ni, maku ma Kashile ma wi ba.

### I ciganai

<sup>11</sup> Na va dada akaka e te n a na i panai de: atsu ci ciganai. <sup>12</sup> Kata yo okpo an Kayinut vuza na u bolongi kaci ka ni n Kalijani da wu unai vangu vi ni ba. Yi dai i zuwai da wu unai ni? Adama a na ili i na u ya'in i gbani-gbani i da, ili i na vuza a ni u ya'in i singai i da. <sup>13</sup> Aja'a a va, uma a aduniyan a nam pa a ya'anaka da baci cishe'e, kata i ya'an mereve ba. <sup>14</sup> Maciganai ma tsu mo yotsongu tsu ta tsu pasa ta ukpa a kubana a ubuta u wuma. Vuza na baci u kpadaị kuciga vutoku nannai, u buwa ta a ubuta wu ukpa. <sup>15</sup> Vuza na baci dem u iwain vuza a ni, vuza vu munaka da, i yeve ta aza a munaka i n wuma u babu uteku ba.

<sup>16</sup> Na va u yawa ta ci yeve tsu na ucigi wi: Kishi u neke ta wuma u ni adama a tsu. Adama a nannai u ga'an ta atsu feu ci neke wuma u tsu adama a aza a na a buwai! <sup>17</sup> Vuza wi baci n uciyi da we enei vuza a ni vu na vu nambai ili, amma u banka yi ba, ucigi u Kashile wi punu a vuma vu nan lo va ba. <sup>18</sup> Muku n va, ci yotsongu ucigi wa aza o yoku a ubuta u kubankale le mayun, amma a ubuta u kuya'an kadanshi ki ili ya koci ba. <sup>19</sup> Ci ciganai baci, ci yeve ta ci ta a ubuta u mayun, kata kpamu asuvu a tsu a dasangu e kelime ka Kashile. <sup>20</sup> Amma ko asuvu a tsu a dasangu ba, adama o wono, Kashile ka la'a ta asuvu a tsu, u yeve ta kpamu ili dem.

<sup>21</sup> Aja'a a va, asuvu a tsu a dasangu baci ci ta a kufuda kushamgba a ubuta u Kashile babu wovon. <sup>22</sup> Wi ta e kuneke tsu ili dem i na tsu folonoi, adama a na tsu tonoi yi ta, da ci ya'in ili i na u panai uyo'o. <sup>23</sup> Na va dada ili i na Kashile ka danai: Ci neke adu m Maku ma ni, Yesu Kirisiti Kishi, kata kpamu ci ciganai. Na va dada feu ili i na Yesu u yotsongushi tsu ci ya'an. <sup>24</sup> Aza a na o tonoi wilu u Kashile, i ta o kuyongo n Kashile, Kashile kpamu ki ta o kuyongo n ele. Ci yeve ta a na Kashile ki o kuyongo n atsu adama a Ayinviki a na u nekei tsu.

### Nlum ma a'uwa

**4** Aja'a a va a na n cigai, kata yu ushuku n yaba dem vu na u danai wi ta n Ayinviki a Kashile ba. Kondoi le raka i ciya i yeve ko mayun da a utai u Kashile. Eneki a a'uwa n abundai a utu ta de a kuka'ala a aduniyan. <sup>2</sup> Na va dada tsu na ve kuyeve Ayinviki a Kashile: vuza na dem u danai Yesu Kirisiti Kishi u tawa ta a aduniyan tsu vuma, ayi vuza vu Kashile da. <sup>3</sup> Amma vuza na dem u nanai ili i nam pa adama e Yesu, wi n Ayinviki a Kashile ba. Ayinviki a na vuza nan lo wi n a da a utu ta a ubuta u vurala vu Kishi. I yeve ta de a na vurala vu nam pa vi a kutawa a aduniyan, gogo na ta na u yawa ta de.

<sup>4</sup> Muku n va, ada aza a Kashile a da, i lya'a ta kpamu irala i nam pa ya. Ayinviki a Kashile i ta wa da, a la'a ta ta na vuza na wi a aduniyan n utsura. <sup>5</sup> Irala i nam pa i

ci ya'an ta kadanshi ki ili ya aduniyan, kata ta na uma a aduniyan a panaka le adama a na ele aza a aduniyan a da. <sup>6</sup> Amma atsu aza a Kashile a da; i dada i zuwai da aza a na e yevei Kashile i a kupanaka tsu. I baci uma a Kashile ba, i a kupanaka tsu feu ba. Nannai da ce kuyeve ko vuza wi n ayinviki a mayun ko a a'uwa.

### Ucigi wu utu ta a Kashile

<sup>7</sup> Aja'a a va, ya'an ci ciganai, adama a na ucigi wu utu ta a Kashile. Vuza na baci dem wi n ucigi maku ma Kashile ma'a, u yeve ta kpamu Kashile. <sup>8</sup> Vuza na baci wi n ucigi ba u yeve Kashile ba, adama a na Kashile ucigi u da. <sup>9</sup> Kashile ko yotsongu ta ucigi u ni wa tsu ana u suki Maku ma ni me te a aduniyan u neke tsu wuma. <sup>10</sup> Na va dada ucigi u mayun. Atsu da ci cigai Kashile ba, amma ayi da u cigai tsu da u suki Maku ma ni mo okpo alyuka a na a takpai unushi u tsu. <sup>11</sup> Aja'a a va, uteku u na Kashile ka cigai tsu nannai, atsu feu ci ciganai. <sup>12</sup> Vuza wi lo u sa'wai kene Kashile ba, amma ci ciganai baci, Kashile ki ta o kuyongo n atsu, kata ucigi u ni u shana mayin wa tsu.

<sup>13</sup> Kashile ke neke tsu ta Ayinviki a ni. Nannai da ci yevei a na atsu ci o kuyongo n ayi, uteku u na ayi wi o kuyongo n atsu. <sup>14</sup> Kashile ka suki Maku ma ni mo okpo Kishi ka aduniyan. Ce ene yi ta, da ci a kudana aza o yoku ukuna u ni gogo na. <sup>15</sup> Vuza na baci u dansai e keteshe a na Yesu Maku ma Kashile ma'a, wi ta o kuyongo n Kashile, Kashile kpamu wi ta o kuyongo n ayi. <sup>16</sup> Ci yeve ta uteku u na Kashile ka cigai tsu kau, da tsu zuwai kpamu uneki u kadu u tsu wa ni.

Kashile ucigi u da. Ci lya'a baci kelime m maciganai, ci ta o kuyongo n Kashile, Kashile kpamu o kuyongo n atsu. <sup>17</sup> Ci ciga baci aza o yoku mayun, da ci yongoi tsu na Kishi u yongoi a aduniyan a nam pa, ci a kupana wovon a kanna ka afada ba. <sup>18</sup> Wovon wi punu a ubuta wu ucigi ba; ucigi u mayun u tsu loko ta wovon raka. Vuma wi baci n wovon, wi ta e kusheshe adanshi a takacika yi ta de. Vuma u pana baci wovon, ucigi u Kashile u shana mayin a kadu ka ni ba.

<sup>19</sup> Ci ta a kuya'an ucigi adama a na Kashile ka gitu ta kuciga tsu a cau. <sup>20</sup> Uma a dana baci, "N ciga ta Kashile," amma da a iwain aza e le, ele aza a a'uwa a da. Aza a na baci a cigai aza e le ba, aza a na e enei, a kuciga Kashile ba, vuza na a sa'wai kene ba. <sup>21</sup> Kashile ke neke tsu ta wilu u nam pa: aza a na a cigai Kashile mayun da a ciga feu aza o yoku.

### Ci lya'a ta utsura wa aduniyan

**5** Yaba dem vu na baci wu ushuki a na Yesu da Kirisiti Kishi, vuma vu nan lo maku ma Kashile ma wi. Vuza na baci de dem u cigai esheku, u ciga ta feu muku n ni. <sup>2</sup> Na va dada tsu na ci yevei a na ci cigai muku n Kashile: ci ciga baci Kashile da tsu tonoi wilu u ni. <sup>3</sup> Ci yotsongu ta ucigi u tsu u Kashile, tsu tonoi baci wilu u ni, u da ta na wi n atakaci o kutono ba. <sup>4</sup> Maku ma Kashile dem ma lya'a ta utsura wa aduniyan, uneki u kadu u tsu kpamu u dada u nekei tsu ulya'i wu ut-



sura u nam pa. <sup>5</sup>Yayi u kulya'a utsura wa aduniyan? Sai vuma vu na wu ushuki koci a na Yesu Maku ma Kāshile ma'a.

#### Ngan mu ukuna u Yesu Kirisiti Kishi

<sup>6</sup>Yesu Kishi ayi da vuza na u tawai m mini ma kusumbu ka akucina ku ni kobolo nu mpasa mu ukpa n ni. U tawa m mini koci ba, amma kobolo m mini nu mpasa. Ayinviki a kaci ka ni a danai, a na mayun da na va, adama a na Ayinviki a mayun da i. <sup>7</sup>Ngan n tatsu mi ta lo n na n danai tsu ukuna u Yesu: <sup>8</sup>Ele da Ayinviki, m mini, nu mpasa, da ele dem a ya'in kadanshi ke te. <sup>9</sup>Tsu ushuku ta n uma a dana baci ili yi ta mayun. Amma ili i na Kāshile ka danai i la'a ta n utsura, u dana tsu ta de ili i mayun adama a Maku ma ni. <sup>10</sup>Vuza na baci wu ushuki de m Maku ma Kāshile, vuma vu nan lo wu ushuku ta n ili i na Kāshile ka danai adama a ni mayun da. Amma vuza na baci wu ushuki n ili i na Kāshile ka danai adama a ni ba, wo okpo ta derere n tsu na e ci deke Kāshile vuza va a'uwa. <sup>11</sup>Na va da'a ili i na Kāshile ka danai tsu: Kāshile ke neke tsu ta de wuma u babu uteku. Maku ma ni ayi da vuza na u zuwai wuma u nam pa u ya'an nannai. <sup>12</sup>Vuza na baci dem wi m Maku ma wi ta n wuma u nam pa; vuza na baci dem wi m Maku ma Kāshile ba, wi n wuma ba.

#### Wuma u babu uteku

<sup>13</sup>N danaka da ta ili i nam pa, ada vu na yu ushuki m Maku ma Kāshile, i ciya i yeve yi ta n wuma u babu

uteku. <sup>14</sup>Ci ta a kufuda kutawa u Kāshile babu wovon, adama a na ci yeve ta feu wi ta a kupanaka tsu, tsu folono baci Kāshile ili dem i na yi derere n ili i na u cigai. <sup>15</sup>U tsu panaka tsu ta ayin a na baci dem tsu folonoi ni. Adama a na ci yeve ta na va mayun da, ci yeve ta feu a na u tsu neke tsu ili i na tsu folonoi ni.

<sup>16</sup>Ye ene baci vuza vu Kutoni a kuya'an unushi u na u kuzuwa yi ukpa ba, kata i ya'an avasa u Kāshile, ayi Kāshile ta na wi ta e kuneke vuma vu nan lo wuma. Mi ta a kadanshi ka uma a na unushi u le u kuzuwa le ukpa ba. † Amma unushi wi ta lo u na u tsu zuwa ukpa, kata i zama kuya'an kavasa u Kāshile adama a nan lo ba. <sup>17</sup>Ayin dem a na vi ya'in ili i wuya, na lo va unushi u da, amma unushi raka da u na u tsu zuwa ukpa ba.

<sup>18</sup>Ci yeve ta a na aza a na i muku n Kāshile a ci lya'a kelime n kuya'an unushi ba. Maku ma Kāshile ma tsu lana le ta, vuza vu gbani-gbani kpamu u kusa'wa le ba.

<sup>19</sup>Ci yeve ta tsu aza a Kāshile a da, amma vuza vu gbani-gbani ayi da wi a kulya'a tsugono tsa aduniyan raka.

<sup>20</sup>Ci yeve ta a na Yesu Kirisiti Kishi Maku ma Kāshile u tawa ta de da u yotsongi tsu Kāshile ka mayun. Ci ta o kuyongo n Kāshile mayun, adama a na ci ta o kuyongo m Maku ma ni Yesu Kishi. Ayi da Kāshile ka mayun, vuza na u ci neke wuma u babu uteku.

<sup>21</sup>Muku n va, mayun da i ya'an da'in n amali.

---

† Unushi u na u kuzuwa ukpa u da'a vuza u iwan kushuku n Yesu Kishi, n ku'liwan kuciga uma. Sai vuza vu unushi va u shika unushi u ni kata a cinukpaka yi u da.

## 2 Yahaya

### Ukuna u katagarda ka nam pa

Yahaya u danai akaka a wawa'a a tatsu a kubana u uma kakau. Akaka a nam pa, e ire, u danai wi t̄a a kudanaka vuka vu na K̄ashile ka zagbai m muku n ni. Aza o Kutoni o yongo t̄a o kuso'o atakaci n ̄bund̄ai a ayin a nan lo, da Yahaya u ya'in ulinga n kadanshi ka nam pa adama a na u dansa ukuna w̄a ̄lis̄a n uma a na i punu.

Yahaya u danai ucigi ili i singai i da ̄ ubut̄a u K̄ashile, ta kpamu nannai ucigi wi t̄a n uga'in a kubana ̄ ubut̄a wa aza o Kutoni. A ayin a nan lo, uma o yoku ̄ kan̄ai kudana Kishi vuma vu mayun da ba, ayinviki a da a na uma a kufuɗa kene n ̄ashi e le ba. Yahaya u danai a'uwa da ukuna u mayun u daɗa Yesu Kishi vuma da. U danai aza o Kutoni a iwan n lum ma a'uwa.

Anana kpamu, n lum mi t̄a lo n na n tsu yotsongusu uma ili i mayun ba. Aza o Kutoni a iwan n lum n nan lo. U la'a t̄a n kuga'an aza o Kutoni a ciga ukuna u mayun, kat̄a a ciganai.

### Ili i na yi punu udariki a katagarda ka nam pa

1. Ikȳashi n avasa
2. Mayun n ucigi
3. Ikȳashi yu ukocishi

#### Ikȳashi

**1** Mpa Yahaya mokoshi m̄a gb̄ara, n dana t̄a akaka a nam pa a kubana u vuka vu na K̄ashile ka zagbai m muku n ni. † Mpa n ciga d̄a t̄a mayun. Mpa da kpamu n cigai d̄a ende'en v̄a ba. Uma rak̄a a na e yevei ili i mayun i t̄a feu a kuciga d̄a. <sup>2</sup> Ci ciga d̄a t̄a adama a ukuna u mayun u na wi n ̄tsu, u na kpamu u kuyongo n ̄tsu ko wanai.

<sup>3</sup> N ya'an t̄a kavasa adama a na K̄ashile Dada n Yesu Kirisiti Kishi vuza na wi Maku m̄a ni, u ya'an ka tsu kasingai kat̄a u pana kpamu asuvayali ̄ tsu! Ya'an e neke tsu mat̄ana, m mayun n ucigi.

#### Mayun n ucigi

<sup>4</sup> N pana t̄a uyo'o a na m panai muku n d̄a n yoku mi o kutono uye u mayun, tsu na Dada u danai tsu ci ya'an. <sup>5</sup> Kaj̄a'la k̄a v̄a, n dana adama a na n dana wu vi ya'an ili i savu ba. Mi t̄a a kudanaka wu adama a na n dana wu i ciganai, i daɗa ili i iyain i na a danai tsu ci ya'an. <sup>6</sup> Na da ucigi: adama a na ci ya'an ili i na K̄ashile ka danai tsu ci ya'an. A ayin ̄ ugiti, u dana d̄a t̄a i ciganai.

† A ubut̄a u nam pa, "vuka m muku n ni" uye u da u kuya'an kadanshi ka aza o Kutoni ̄ likuci i yoku.

<sup>7</sup> N lum ma a'uwa n ̄bund̄ai ̄ ut̄a t̄a de a aduniyan. Aza a a'uwa a nam pa a danai Yesu Kishi wi n ikyamba i mayun tsu vuma ba. Amma ele da aza a a'uwa n irala i Kishi. <sup>8</sup> Ya'in cico'o. I ya'an baci cico'o ba, yi t̄a a kunnamba ili rak̄a i na i ya'in ulinga adama a i da. Amma i ya'an baci cico'o, yi t̄a ̄ kuciya katsupu k̄a d̄a derere. <sup>9</sup> Vuza na baci dem u kp̄ad̄ai kushamgba punu ̄ ubut̄a u kuyotsongusu ku Kirisiti Kishi, amma da u tonoi ili i yoku kau, wi n K̄ashile ba. Vuza na baci dem u shamgbai punu ̄ ubut̄a u kuyotsongusu wa, wi t̄a kobolo n Dada m Maku ma dem. <sup>10</sup> Vuza yoku u t̄aw̄a baci ̄ ubut̄a wo obolo u d̄a, da u kp̄ad̄ai kuyotsongusu d̄a ili i mayun adama ̄ Kishi, kat̄a i doku i banuki a kpa'a ku d̄a ko i doku i kȳasa yi ba. <sup>11</sup> I rabasa baci vuma vu nan lo, aɗa feu i ya'an t̄a ulinga u gbani-gbani u nan lo.

#### Kadanshi ku ukocishi

<sup>12</sup> Mpa mi t̄a n ili n ̄bund̄ai i na n kudana d̄a, amma n ciga n danaka d̄a i da e kepepa ba. Adama a nan lo, n ciga t̄a n t̄aw̄a w̄a d̄a n ya'an kadanshi n aɗa ̄ashi n ̄ashi adama a na tsu pana uyo'o mayin.

<sup>13</sup> Muku n tovu vuka, †† vuza na K̄ashile ka zagbai feu, i t̄a ̄ kusu'luku wu ikȳashi.

†† Ayi "taku" ̄lis̄a a da ̄ ubut̄a u na Yahaya wi a ayin a na u danai akaka a, "muku" ele da uma ̄ ̄lis̄a a nan lo.

# 3 Yahaya

## Ukuna u katagarda ka nam pa

Yahaya u danai akaka a wawa'a a tatsu a kubana u uma kakau. Akaka a nam pa, a tatsu, u danai wi t̄a a kudanaka Gayu, k̄aj̄a'lā k̄ā ni ka singai. Gayu vuza vu Kutoni da vuza na kpamu u bank̄ai aza o Kutoni n ̄bund̄ai a ayin a nan lo.

Yahaya u danakai Gayu n kucikpa yi adama tsu na u bank̄ai n lum u na mi a kuya'an kuyotsongusu ku mayun. U ya'in kadanshi kpamu n Dayofi, vuma vu na vi iwain kubank̄a aza a na i o kuyotsongusu ili i mayun.

Ana Yahaya u danai tsu ukuna u uma e re a nam pa, u nekei tsu agisana ̄ mariki ma singai m ma gbani-gbani. U la'a t̄a n kuga'an ci dika mariki ma singai.

## Ili i na yi punu udariki a katagarda ka nam pa

1. Ikyashi a kubana u Gayu
2. Uga'in u kuya'an ulinga kobolo
3. Ikyashi yu ukocishi

### Ikyashi

**1** Mpa Yahaya, mokoshi ma gbara, n danaka t̄a k̄aj̄a'lā k̄ā v̄ā Gayu akaka a nam pa. N ciga wu t̄a adama a na ci t̄a o kutono ili i mayun.

<sup>2</sup> K̄aj̄a'lā k̄ā v̄ā, mi t̄a a kavasa ili rak̄ā yo okpo mayin n avu, k̄atā kpamu ikyamba i nu i ya'an m mat̄anā uteku u na n yevei k̄adū k̄ā nu ki. <sup>3</sup> N ya'an t̄a maz̄anḡā ana aza o Kutoni o yoku ̄ t̄aw̄ai, da a danai mu ukuna u mayun u wuma u nu n uteku u na vi o kutono uye u mayun. <sup>4</sup> N ci ya'an t̄a maz̄anḡā tutu m pana baci muku n v̄ā mi t̄a o kutono uye u mayun. Ili yi lo i na i la'i nannai n uyo'lo ba.

### Uga'in u kuya'an ulinga kobolo

<sup>5</sup> K̄aj̄a'lā k̄ā v̄ā ku ucigi, u ga'an t̄a uteku u na vi ̄ kubank̄ā n lum ma aza o Kutoni, ali n aza a na i yevei ba. <sup>6</sup> A dana t̄a aza o Kutoni ukuna wu ucigi u nu. N folono wu t̄a vu bank̄ā le a uye u na K̄ashile ka kupana uyo'lo, a lya'la baci kelime n nwalu n le. <sup>7</sup> A laza t̄a a kubana nwalu n le adama a kuya'anka Kishi tsugbashi. A ci isa ili wa aza a na ̄ kp̄ad̄ai kuneke ̄adū ba, ko kenu. <sup>8</sup> Adama a nannai, ̄atsu ̄ k̄aci k̄ā tsu tsu bank̄ā le ci ciyā ci ya'an ulinga kobolo n ele adama a ili i mayun.

<sup>9</sup> N danaka t̄a aza o Kutoni akaka kenu; amma Dayofi, vuza na u cigai wo okpo vuza vi kelime vi le, u panaka tsu ba. <sup>10</sup> N t̄aw̄ā baci, mi t̄a ̄ kutuk̄ā nu nsata

mi ili i yoku i na wi a kuya'an, kobolo n i gbani-gbani i na wi a kudansa adama ̄ tsu. Ili i na i la'i rak̄ā i d̄ada, u ci iwan t̄a kurabasa n lum ma aza o Kutoni n nan lo ̄ t̄aw̄ā baci. Ali u tsu sank̄ā t̄a aza a na a ci ciga kurabasa le, k̄atā u loko aza a na a ci ciga kurabasa le va wu ut̄ak̄ā punu ̄alis̄ā a aza o Kutoni.

<sup>11</sup> K̄aj̄a'lā k̄ā v̄ā, k̄atā vu tono ili i na yi i gbani-gbani ba; tono i na yi i singai. Vuza na u ya'in kasingai vuza vu K̄ashile da. Amma vuza na u ya'in kagbani-gbani, k̄atā u yeve K̄ashile ba. <sup>12</sup> Yaba dem u tsu dansa t̄a ili i singai adama a Dimitiriya, kuyongo ku mariki ku ni ta na ku yotsongu yi t̄a ili i na uma a danai derere da. Ci ya'an t̄a kadanshi ku usubi feu adama ̄ ni, i yeve t̄a ta na ili i na tsu danai mayun da.

### Kadanshi ku ukocishi

<sup>13</sup> Mi t̄a n ili n ̄bund̄ai i na n cigai kudana wu, amma n ciga n dana i da e kepepa ba. <sup>14</sup> N kede t̄a ̄apa'lā a na me kene wu babu megeshe, k̄atā ci ya'an kadanshi ̄ashi n ̄ashi.

<sup>15</sup> N vasa t̄a K̄ashile ka zuwaka wu un̄asingai m mat̄anā! Āja'lā ̄ nu a na i punu na i t̄a ikyashi i nu. N folono wu t̄a vi kyasā āja'lā ̄ tsu dem a na i lo n ula e le. †

† A ubut̄a u yoku yi t̄a e kene akaka a o kotsoi a kaba'in ka 14, ̄ ubut̄a u yoku tamkpamu o kotsoi a kaba'in ke 15. Kadanshi ka na ki punu dem ke te ka'la, ilamba i d̄ada ̄ ubut̄a u yoku i ci ya'an kakau.

# Yahuza

## Ukuna u katagarda ka nam pa

Yahuza ayi da vuza na u danai katagarda ka nam pa. Ayi da vangu vi Yesu. Ci yeve ta nannai adama a na u danai Yakubu da vuza ni, ayi Yakubu vangu vi Yesu da.

Yahuza u danai adama a na u dansuka aza o Kutoni adama a ukuna wu nlum ma a'uwa. U dansukai aza o Kutoni kata o tono kuyotsongusu ku nlum ma a'uwa n nan lo ba. Da kpamu u dansukai le adama a na kata o tono agisana a gbani-gbani o kuyongo a ubuta u uma a nan lo ba.

Nlum ma a'uwa mi ta lo anana feu. U ci ya'an ta adanshi u ga'an ta o tono le. Da atakaci n abundai a gitai kutawa. Katagarda ka Yahuza ki ta o kuyotsongusu da kata i yeve nlum m mayun kobolo nu nlum ma a'uwa.

## Ili i na yi punu udariki a katagarda ka nam pa

1. Kubayuwā
2. Kadanshi ku uneki u kadu adama a nlum ma a'uwa
3. Kavasa ku ukocishi

### Kubayuwā

<sup>1</sup> Akaka a nam pa a uta ta a va, mpa da Yahuza. Mpa kagbashi ka'a ke Yesu Kirisiti Kishi, Mpa da kpamu vangu vi Yakubu.

Kashile, vuza na wi Eshetu a tsu, u deke ta uma o yoku a ya'an idashi a ubuta wu ucigi u ni, a ubuta u na Yesu Kirisiti Kishi u kinda le kpamu. Mi ta a kudanaka uma a nan lo.

<sup>2</sup> Kasakpa vi isa asuvayali a Kashile, m matana, n ucigi u ni kau.

### Atakaci a nlum ma a'uwa

<sup>3</sup> Aja'a a ucigi a va, n ciga ta ma danaka da kau ukuna u wishi u na ci n u da dem. Amma gogo na me ene ta ya'an n kucikpa n danaka da kakuna ko yoku kau. U ga'an ta n danaka da adama a na n ya'anaka da odoki i shamgba n utsura, i kana kpamu kadanshi ka Arabali a Singai a mayun n utsura. Kashile ke neke ta uma a ni a cida akaka a mayun a nam pa kute, a da kpamu a kusaba'a ba, ko kenu ayin dem.

<sup>4</sup> N dana ta nahannai adama a na uma o yoku a na o goyoi Kashile o bono ta o bolongu n ada n kabini. I ta o kuyotsongusu uma n a danai, "Kashile ka ga'an ta, u ci cinukpaka ta kpamu uma unushi u le." Mayun da, amma da kpamu a danai, "Ci ta a kufuda tsa ya'an kuyongo ku kavama tsu na ci cigai." Kashile ke sheshe ta de uteku u na u kuya'an n uma a gbani-gbani a nam pa n ayin a de, adama a na a nana ta Vuzagbayin vu tsu n Vuzavagudu, Yesu Kirisiti Kishi.

<sup>5</sup> N ciga ta ma cibaka da ukuna u na i yevei de: Vuzavagudu u sa'wa ta kisa uma a ni a ayin a na wu utakai le a idika i Masar.† Amma ayin o yoku da wu unai aza a na a iwain kuneke adu. <sup>6</sup> Mi ta kpamu a ku-

cibaka da alingata a Kashile a na a iwain kushamgba uteku wu utsura u na Kashile ke neke le. A kasakpa ta ubuta u na ishi uga'in o yongo, da Kashile ko foboi le ushiyi n ikani a ubuta wu ugbashi n kayimbi punu. Gogo na i ta a kuvana kanna ka afada. <sup>7</sup> Kata kpamu i cinukpa n likuci i Sodom n Gomora† ba, kobolo n likuci i na yi devu devu n ele. Likuci i nan lo yi ta tukpa n tsugbani kobolo n ili i gbani-gbani kakau. Akina o songu ta likuci i nan lo; likuci ya kpamu yo okpo ta agisana a akina a babu uteku a na a kutakacika uma a gbani-gbani.

<sup>8</sup> Ko n nannai dem, nlum ma a'uwa n nam pa a dika ta utsura e ekiye e le adama a ili ya alatani i le. Kata ta na a zuwa ikyamba i le yo okpo n ashinda a unushi u tsugbani. O goyoi tsugono, da kpamu a shikai utsura wa aza a tsugbayin a gadi. <sup>9</sup> Amma ko ayi kalingata Mikailu u barangu Kalijani n kadanshi ku utsura ba, ayi ta na vuzagbayin da feu a katsuma ka a alingata a Kashile.† Ana wi a kanaanai n Kalijani adama e keven ka Musa ili i na u danakai Kalijani i da na, "Ya'an Vuzavagudu u barangu wu."

<sup>10</sup> Amma uma a nam pa i ta a kuya'an ulami wi ili i na e yevei ba, i a kuya'an unu u wuya kpamu wi ili i na e yevei ba. I ta tsu nnama. A ci ya'an ta ili dem i na ikyamba i le i danai le, nannai da ta na a tsu tuka kaci ke le n ukpa. <sup>11</sup> Ili ya atakaci i da we le! Ili i na i zuwai i da da o tono ta agisana a ili i gbani-gbani i Kayinu,† vuza na wu unai vangu vi ni. Uteku tsu Balam †† tsu da

† A ubuta wa arabali a Balam punu a katagarda ku Uteku u na Musa u Yongoi (Mkc. 22:1—23:12, a kapashi ka 73-75), ce ene ta tsu na Balam u danai Mogono Balaku ili i na Vuzavagudu u danai ni u dansa. Na va da da arabali a Balam gbende ba. A ayin o yoku, Balam wi isa ta ikebe a ubuta u Balaku da u zuwai aza a Israila kucikpa a mali (Mkc. 31:16). Arabali a nam pa a i punu a ubuta wi ili i na tsu za-gbai a ubuta, Uteku u na Musa u Yongoi ba.

i, i tã a kuya'an ili dem adama a na a ciya ikebe. I tã a kukuwa adama a ngoyomadama n le, uteku u na Korat u kuwa.

<sup>12</sup> Uma a nam pa o bolongu baci n ada a ubuta u kobolo ka kadiva ka kulya ilikulya'la yu ucigi i Vuzagbayin Yesu, i tã an ajakata a na a kufuda a langasa da. I tã a kulana kaci ke le koci n uye u na u kutuka le n wono. I tã an eleshu a na a tsu bolongu a idika i dekpu kata a kada kuyo'o mini. I tã a na ndanga n na mi a limata ba. Ukpã u da i koci ba, amma a kuwa tã de ali ukpã u ire adama a na a mudã le tã n aralu e le. <sup>13</sup> O ci yotsongu tã ulinga u wono u le an abau a utsura a mala a na a tsu utaka n ashinda a mini. I tã an azangata a na o ci yongo a kakarasa, ali a banka le a ubuta u na kparam kayimbi ka la'i n abunda'i babu uteku a kubana.

<sup>14</sup> Anuhu u yongo tã n wuma ali tsukaya ci cindere a kacapa ka Adamu, da ayi u ya'in kene adama a uma a nam pa. U danai,

"Inda, Vuzavagudu wi tã a kutawa

n alingata a ni n abunda'i a la'a tã kukece.

<sup>15</sup> Ayi wi tã a kuya'anika uma a aduniyan raka afada.

Wi tã o kuyotsongu uma a na o goyoi Kashile

i tã n unushi wi ili i kavama i na a ya'in

da a iwain Kashile.

Wi tã feu o kuyotsongu aza a na i nu unushi,

aza a na i babu Kashile kparam.

I tã n unushi adama a na a ya'an tã kadanshi ka tsurala n Kashile,

ana kparam a ya'in kadanshi da a shikai ni."

<sup>16</sup> Uma a nam pa aza o mololo a da, ayin tutu a ci ya'an mazanga n kakuna ba. A ci ya'an tã ili i kavama i na e sheshei kuya'an dem. A ci ya'an tã kadanshi ka aradi n kaci ke le, a ci ya'an tã kparam unã wu uyo'o a kubana a ubuta u uma, adama a na a yansa le, kata uma a o tono le.

### Lya'i kelime n kuya'an ulinga

<sup>17</sup> Amma ada aja'la va a ucigi, cibai n ili i na azusuki a Vuzagbayin Yesu Kirisiti Kishi a danai da. <sup>18</sup> A danai, "A kubana a ayin o ukocishi i tã a kuciya uma a na o kugoyo n o zo'osoi Kashile. Ili i na a kuciga i tã o kutono kusheshe ku kavama ku le ku na ku tsu nusaka Kashile." <sup>19</sup> Gogo na kparam a ayin a nam pa, i tã lo, ele da kparam aza a na i e kupece da. I tã a kuya'an idashi i le o kutono ili i na ikymba i le i cigai adama a na Ayinviki a Kashile i idashi we le ba.

<sup>20</sup> Amma ada aja'la a va a ucigi, i lya'a kelime n kuzuwa enene a kuma'la a wuma u da a ubuta wu uneki wa adu u cida u da koci. Kata i lya'a kelime n kuya'an avasa uteku u na Ayinviki a Kashile o tonoi n ada. <sup>21</sup> Yongoi uteku u na ucigi u Kashile u fudai u zuwakai da unasingai, ana yi a kuvana wuma u babu uteku, u na Vuzagbayin Yesu Kirisiti Kishi u ya'ankai da uzuwakpani u kuneke da adama a asuvayali a ni.

<sup>22</sup> Panai asuvayali a aza a na i a munlai mu uneki u kadu u le. <sup>23</sup> Wawai aza o yoku kata yi isa le a ubuta wa akina a afada. Uma o yoku i tã lo feu a na i kupana asuvayali e le, amma kata i ya'an cico'o mayin. I iwan ili i na i n i da dem ali nu ntogu n le feu, adanshi uye wu unushi u le u zuwa le tã nu ntogu n le mo okpoi n unata feu.

### Avasa a kucikpa Kashile

<sup>24</sup> Gogo na kparam, nekei Kashile tsugbayin raka, adama a na wi tã a kufuda wa kinda da ta lo ya yikpa, kata u zuwa da yo okpo cida babu unushi, kata kparam u neke da mazanga kau. Kata u banka da a ubuta u tsugbayin u ni. <sup>25</sup> M mani-mani va de, a ayin a nam pa a, ali ulaji u babu uteku, Kashile ka'a Kishi ka tsu adama e Yesu Kirisiti Kishi Vuzagbayin vu tsu. Tsugbayin raka ci ni tsu da. Tsugono raka ci ni tsu da. Utsura raka u ni u da. Afada kparam raka feu a ni a da.

Ta nannai.

# Kene

## Ukuna u katagarda ka nam pa

Vuzavusuki Yahaya u danai katagarda ka nam pa. U dana t̄a ili i na we enei tsalatani yi ukuna u kusheshe ku K̄ashile n ili i na i kut̄aw̄a a kubana kukotso ka aduniyan ku nam pa.

Akaka a i t̄a ugboku u tatsu wu utsura. U danai utsura u kayimbi wi t̄a lo a ulinga punu a aduniyan a, aza o Kutoni o kuso'lo t̄a atakaci kat̄a a kuw̄a. A dansa t̄a kpamu ukuna u Magiri m̄a K̄ashile, vuza vi Yesu. Wi t̄a a kulya'a utsura u uma a gbani-gbani dem n utsura u kayimbi u na wi a tsurala n K̄ashile. A ukocishi, K̄ashile ki t̄a n kat-supu ka singai n abund̄ai ka na u kuneke uma a na a lya'i kelime n kuneke adu e le n Kishi. Akaka a na i punu a kapashi dem a d̄ada K̄ashile ki t̄a cida n utsura u na u lya'a kuvon dem.

Katagarda ka nam pa tsalatani tsu da tsu na vuma wi a kufuda kene n aashi ba. Yahaya u ya'an t̄a ulinga n kadanshi ku un̄a adama a na u ya'an muntsa mi ili i na yi de gadi va. Uye wi t̄a lo kakau u kuyeve ili i na yi punu a katagarda ka nam pa, amma akaka a gbayin a i t̄a hawun a tsu saba'a feu ba. Akaka a gbayin a a d̄ada na: Yesu Kishi u lya'a t̄a utsura u kawuya a ubuta dem. Kanna ki t̄a lo a kut̄aw̄a ana Malya'i n kawuya kakau dem a kuzuwa le a mala ma akina, kat̄a gadi vu savu n idika i savu i t̄aw̄a yeve aza a na i o kutono Yesu o yongo a ubuta t̄a u te n ayi m mat̄ana ma singai gbaga.

## Ili i na yi punu udariki a katagarda ka nam pa

1. Kene ku na ku ut̄ai u Yahaya
2. Tsalatani tsu K̄ashile ka wuma
3. Akaka kakau a kubana w̄a Alis̄a e cindere
4. Tsalatani a kuya'an kucikpa na de gadi
5. Katagarda n urotu u cirupa u cindere
6. Kuya'an kucikpa e kelime ka kakuba ko tsugono tsu K̄ashile
7. Avana e cindere
8. Vungu vu gbayin n adi e re
9. Tsalatani tsa afada a K̄ashile n kisa
10. Akpanu e cindere a wupa u K̄ashile
11. A lya'i irala i K̄ashile utsura
12. Afada a ukocishi
13. Gadi vu savu n idika i savu
14. Urishelima vu savu
15. Kishi ki t̄a o kubono babu megeshe

## Yahaya u ya'in kadanshi ka katagarda ka nam pa

**1** Na va d̄ada ili i na K̄ashile ko yotsongi Vuzagbayin Yesu Kirisiti, adama a na u dana agbashi a ni ili i na K̄ashile ka kuzuwa i ya'an, babu megeshe. <sup>1</sup>Da Yesu u suki kalingata ka ni u yotsongu kagbashi ka ni Yahaya. <sup>2</sup>Da Yahaya u danai ili rak̄a i na we enei adama a akaka a K̄ashile n ukuna u na Yesu Kirisiti u dansai da u ya'in kpamu. <sup>3</sup>K̄ashile ki t̄a a kuzuwaka yaba dem vu na u kecekei aza o yoku kadanshi ka akaka a nam pa a unasingai, kat̄a kpamu u zuwaka yaba dem vu na u panai unasingai da u tonoi ka'a. Ayin a buwa m megeshe ba ana ili i nam pa ya git̄a.

## Yahaya u kyasai alisa a aza o Kutoni e cindere

<sup>4</sup> Akaka a na Yahaya u danakai alisa a aza o Kutoni e cindere a Asiya † a da na:

N vasa t̄a K̄ashile ko yotsongu d̄a kasingai ka ni m mat̄ana. K̄ashile ka na ki ali n ugiti, n gogo na, n vuza na kpamu wi lo a kut̄aw̄a. Ayinviki e cindere a K̄ashile feu a na i e kelime ka kakuba ko tsugono i t̄a a kuya'an ka d̄a nannai. <sup>5</sup>Yesu Kirisiti kpamu, vuza na wi ngan mi ili i mayun adama ka mayun ka K̄ashile. Ayi da feu vuza vi iyain vu na u dengai a kasaun. Ayi da vuza na u ci lya'a tsugono tsu ngono ma aduniyan.

Ayi da vuza na u cigai tsu, n vuza na u zuwai da tsu la'lakai a ubuta wu utsura wu unushi u tsu ana u

† "Asiya" punu a idika i Roma ubon u ni u yoku u da gogo na ubon u Tokuyo.

tsuwajin mpasa n ni da u kuwai adama a tsu. <sup>6</sup> Adama a nan lo da tso okpoi umaci u anan ganu vi ni aza a na a kucikpa Kashile Esheku a ni. Kasakpa Yesu Kirisiti u ciya tsugbayin n utsura ko wanai! Ta nannai.

<sup>7</sup> Indai, wi ta lo a kutawa zuva ve eleshu!

Yaba dem wi ta e kene yi, ali n aza na a zuwai a sapa yi m masara.

Umaci wa aduniyan raka kparamu wi ta a kushika kau adama a ni.

E, ta ki o kokpo nannai! Ta nannai.

<sup>8</sup> Vuzavagudu Kashile u danai, "Mpa da Alfa n Omega.† Dada feu, mpa da Ugiti n Ukocishi. Kashile ka na ki ali n ugiti, n gogo na, n vuza na kparamu wi lo a kutawa. Mpa da Kashile Mala'imili."

### Kene ku Yahaya adama e Yesu

<sup>9</sup> Mpa da Yahaya, mpa da toku da a ubuta wu uneki u kaɗu n Kirisiti, a takacika mu ta kparamu tsu da. Mi ta a katsumu ku uye u Kashile tsu da, mayun da kparamu n lulukpa n atakaci a va tsu na yi a kululukpa. A banka mu ta o kotogu ka Patamosu da a kasakpai mu de adama a na n dana ta kadanshi ka Kashile n ili i mayun i na Yesu u yotsongi. <sup>10</sup> A kanna ka Vuzavagudu, Ayinviki a Kashile† a shanai punu a kaɗu ka va, da m panai kalakatsu ka gbayin an kavana ka na ko orukpoi a kucina ku va. <sup>11</sup> Da kalakatsu ka ka danai, "Dana punu a katagarda ili i na ve enei kata vu su'uku ka'a a alisa a aza o Kutoni e cindere a na i punu a likuci i cindere i nam pa: Afisu, n Simina, m Birigama, n Tayatira, n Sadis, n Filadafiya, n Ladukiya."

<sup>12</sup> M kpatalai adama a na me ene vuza na wi a kadanshi nu mpa, da me enei ashampatsu a nkuni e cindere a na a ya'in n azanariya.<sup>13</sup> E mere ma ashampatsu a vuza u shamgbai punu kashani an vuma. U ukai kuminya ku gbayin ali sai e ene, kobolo n kakashi ka kuminya ka azanariya ulapangi a makanga ma ni.

<sup>14</sup> Kanji ka ni wari pushe-pushe an tsugbere, n ashi kparamu a kutasa tsa akina. <sup>15</sup> Ene a ni a kutasa an viyum vi shili vu na o gboroi. Kalakatsu ka ni ki ta n ka ca'a an mini ma na me ci yene n kurara. <sup>16</sup> U banai azangata e cindere e kukiye ku usingai ku ni, kobolo n kotokobi ka na e temgbei unu u re dem alyu a kutu a unu u ni. Ashi a ni a kutasa kau uteku u na kanna ka tsu tasa ka yawa baci a kaci.

<sup>17</sup> Ana me enei ni, da n yikpai makpaba n zalikai bini. U kiyangi kukiye ku usingai ku ni wa va da u danai, "Kata vu pana wovon ba. Mpa da Ugiti n Ukocishi."

<sup>18</sup> Mpa da vuza na u ci neke wuma. Mi ishi ta n kuwa, amma gogo na mi ta wuma u babu uteku. Mi ta n agbaguratsu a na e neke mu utsura m bayuwa ko m bayangu ubuta u na akpisa i, kata m bonoko le n wuma kparamu.

<sup>19</sup> "Dana a katagarda ili i na vi e kene gogo na raka, kobolo n ili i na i kutawa na kelime. <sup>20</sup> Na va dada kadanshi ku usokongi ka azangata e cindere a na ve enei e kukiye ku usingai ku va, kobolo n ashampatsu a nkuni a azanariya e cindere a: Ashampatsu e cindere a dada alisa a aza o Kutoni e cindere, azangata e

cindere tamkpamu a dada alingata a na a kinda alisa a aza o Kutoni e cindere a."

### Akaka a kubana a Afisu

<sup>2</sup> Da u danai mu, "Dana katagarda ka akaka ka nam pa. Vuza na wi ukani n azangata e cindere e kukiye ku usingai ku ni, da kparamu wi a nwalu e mere ma ashampatsu a nkuni e cindere u su'uku ta akaka a nam pa a kubana u kalingata ka Kashile† ka alisa a aza o Kutoni† a likuci i Afisu:

<sup>2</sup> N yeve ta ulinga u nu raka. Me ene ta ulinga u mariki u nu n kalulu ka nu. N yeve ta a na vi iwain de uma a kavama. Vu kondo ta de aza a na a danai ele azusuki a da, amma ashe mayun da ba, da vi cinai ele aza a a'uwa a da. <sup>3</sup> Vu lulukpa ta a ubuta wa atakaci adama a va, kaɗu ka nu kparamu kokpo ta n utsura tsu na vi o kutono mu.

<sup>4</sup> Amma mayun da n dansuka wu n ko yoku. Vu buwa n ucigi uteku u na vi ishi vi ci ya'an a ayin a na vi gitai kuneke kaɗu nu mpa ba. <sup>5</sup> Kata vi cinukpa uteku u na vi yikpai a ubuta wu unushi ba! Mayun da, vu kasakpa kuya'an unushi kata vi yongo uteku u na vi ishi ana vu gitai kuneke kaɗu nu mpa. Vi lya'a baci kelime n kuya'an unushi, mi ta a kutawa wa nu kata n takacika wu ali n takpa kashampatsu ka makuni ma nu a ubuta u na ma mi. <sup>6</sup> Amma ili i singai i na vi a kuya'an i da na. Vi iwan ta ulinga u na otoni a Nikala † i a kuya'an, uteku u na mpa n iwain ili i na i a kuya'an feu.

<sup>7</sup> Vuza na baci wi n atsuva a kupana, kasakpa u pana ili i na Ayinviki a Kashile i a kudana alisa a aza o Kutoni kakau! Mi ta a kukasakpa aza a na a lya'i, a lya'a a ubuta u madanga ma na me ci neke wuma ma na mo tsu gbonguro de a kashina ka Kashile na de gadi."

### Akaka a kubana a Simina

<sup>8</sup> Da u danai mu, "Dana katagarda ka akaka ka nam pa. Vuza na wi vuza vi Iyain n vuza vu Ukocishi, vuza na u kuwai da kparamu wi n wuma, u su'uku ta akaka a nam pa a kubana u kalingata ka Kashile ka alisa a aza o Kutoni a likuci i Simina:

<sup>9</sup> N yeve ta ukuna wa atakaci a nu n unambi u nu, amma vi ta n uciyi! N yeve ta ukuna u kavama u na uma o yoku i a kudansa adama a nu. A danai ele uma a Kashile a da, amma ta i nannai mayun ba. Ele ushiga u Malya'it u da. <sup>10</sup> Kata vu pana wovon ba, vi ciba baci n uteku u na va kutawa va takacika. N dana wu, Kalijani ki ta a kuzuwa le a zuwa ada vi yoku a ugbashi adama a na o kondo da, kata i so'o atakaci ali ayin kupa. Lya'a kelime n kutono magaba, ko i a kuna wu, kata mpa ta na n neke wu wuma u babu uteku wo okpo katsupu ka nu tso oroliko.†

<sup>11</sup> Vuza na baci wi n atsuva a kupana, kasakpa u pana ili i na Ayinviki a Kashile i a kudana alisa a aza o Kutoni! Aza a na a lya'i utsura u kawuya, i a kutacika a ubuta wu ukpa u ire ba."

† Aza o kutoni a Nikala n lum ma a'uwa n da, aza a na i a kuciga uma o tono amali kata a ya'an unushi u tsugbani.

### Akaka a kubana a Birigama

<sup>12</sup>Da u danai mu, "Dana katagarda ka akaka ka nam pa. Vuza na wi n kotokobi ka na e temgbei unā u re dem alyu, u su'uku t̄a akaka a nam pa a kubana u kalingata k̄a K̄ashile k̄a a'lis̄a a aza o Kutoni a likuci i Birigama. †

<sup>13</sup>N yeve t̄a a na vi id̄ashi a ubut̄a u na Malya'li mi a kulya'a tsugono. Avu d̄a vuza vu Kutoni t̄a mayun a v̄a, vu k̄as̄akp̄a k̄pamu kuneke k̄ad̄u nu mpa ba. Vi neke t̄a k̄ad̄u ko a ayin a na a zuwai Antiba u kuw̄a d̄e a likuci i nu, a ubut̄a u na Malya'li mi a kulya'a tsugono. Antiba u yotsongu t̄a uma ayin tutu a ubut̄a u kadan-shi k̄a ni n ulinga u ni a na a'yi vuza vu kutono vu v̄a d̄a wi.

<sup>14</sup>Amma mayun d̄a n dansuka wu n ko yoku. Aza o yoku a k̄atsum̄a k̄a d̄a i t̄a o kutono kuyotsongusu ku Balam, †† vuza na u yotsongi Balaku uteku u na u kuzuwa aza a Israila a ya'an unushi. U piyai le a takuma inyama yi nnama n na uma a lyukai ana i a kucikpa a'ṁali. Da feu u zuwai le a ya'an tsugbani. <sup>15</sup>Ana uma a d̄a o yoku a ushuki n kuyotsongusu ka aza o kutono Nikala, d̄a a ya'in unushi tsu na aza a Israila a ya'in.

<sup>16</sup>Gogo na shik̄a unushi u nu! Vi ya'an baci nannai ba, mi t̄a lo a kut̄aw̄a w̄a nu babu megeshe k̄at̄a n shilik̄a n uma a nan lo n kotokobi ka na ki a kut̄a a unā u v̄a.

<sup>17</sup>Vuza na baci wi n atsuvu a kupana, k̄as̄akp̄a u pana ili i na Ayinviki a K̄ashile i a kudana a'lis̄a a aza o Kutoni kakau! Aza a na a lya'li d̄a n kuneke a k̄atsum̄a ka mana t̄a vu na o sokongi. ‡ Mi t̄a feu e kuneke yaba dem vi le katali k̄a a'ri ka na a d̄anai kula ku savu gad̄i ka'a. Vuza na wi isai katali ka nam pa d̄a koci u kuyeve kula ku nam pa."

### Akaka a kubana a Tayatira

<sup>18</sup>Da u danai mu, "Dana katagarda ka akaka ka nam pa a kubana u kalingata k̄a K̄ashile k̄a a'lis̄a a aza o Kutoni a likuci i Tayatira. Maku m̄a K̄ashile, vuza na a'shi a ni a kutasa tsa akina, vuza na k̄pamu ene a ni i an viyum vi shili vu na o gboroi, u su'uku wu t̄a akaka a nam pa:

<sup>19</sup>N yeve t̄a ili i na vi a kuya'an r̄ak̄a. N yeve t̄a a na vi a kuciga aza a nu aza o Kutoni d̄a k̄pamu vi kotoni k̄a v̄a ka mayun. N yeve t̄a uteku u na vu b̄ank̄a aza o Kutoni o yoku, n yeve t̄a k̄pamu a na vu lulukp̄a. N yeve t̄a an gogo na ulinga u nu u la'a t̄a tsu na vi ishi cau ana vo okpoi kotoni k̄a v̄a n ugiti.

<sup>20</sup>Amma mayun d̄a n dansuka wu n ko yoku. Vi iwan vuka vu nan lo Zazabe ba, vuza na u ya'in a'uwa ana u danai a'yi keneki k̄a K̄ashile ka'a. Wi baci a kuya'an kuyotsongusu u ci ȳans̄a t̄a agbashi a v̄a adama a na a

† A likuci i Birigama a'lis̄a i t̄a punu a ubut̄a u na uma a ci cikpa mogono ma Roma adanshi a'yi K̄ashile ka'a. Devu n a'yi katalikalyuka ki t̄a punu a ubut̄a u na a ci cikpa k̄am̄ali Zafasa. Birigama da wi ishi likuci i gbayin i tsugono tsu Malya'li a aduniyan. †† 2:14 Mkc. 25:1. ‡ Ayahuda a ushuku t̄a keneki Irimiya u sokongu t̄a mogbodo ma mana ma na ishi a zuwai a Akpati vu Uzuwakpani. A kubana uteku, i t̄a e kene ma'a k̄at̄a uma a lya'a punu k̄pamu.

ya'an tsugbani k̄at̄a feu a takuma inyama i na a lyukai a'ṁali. <sup>21</sup>N neke yi t̄a ayin u shik̄a unushi u ni, amma d̄a u iwain k̄as̄akp̄a tsugbani. <sup>22</sup>Adama a nannai, mi t̄a a kuzuwa yi u ya'an mb̄al̄a. Mi t̄a a kuzuwa aza a na a ya'in tsugbani kobolo n a'yi a takacika k̄au. Mi t̄a a kuya'an ili i nam pa gogo na, sai a shik̄a kagbani-gbani ka na a ya'in. <sup>23</sup>Ali ma kuna otoni a ni, k̄at̄a aza a a'lis̄a a aza o Kutoni r̄ak̄a e ene a na n yevei kusheshe ku yaba dem n ili i na a cigai. Mi t̄a a kutakacika yaba dem vi le uteku u na a'ṁiki u unushi a ni i. <sup>24</sup>Amma a d̄a vi yoku a Tayatira i tono kuyotsongusu ku ni ba. K̄at̄a i yeve ili i na otoni a ni e ci deke 'Ili yu usokongi i gbayin i Malya'li' ba. Mi a kudana d̄a i ya'an ili i yoku k̄pamu ba, <sup>25</sup>saidei i lya'a kelime n kutono mu mayin ali n t̄aw̄a.

<sup>26-28</sup>Mi t̄a a k̄as̄akp̄a vuza na u lya'li u ciȳa utsura tsu na Esheku a v̄a e nekei mu d̄e. Mi t̄a a kuya'an nannai adama a vuza na u lya'li kelime n kuya'an ili i na n danai ni u ya'an, ali a ayin uteku wa aduniyan. Mi t̄a a k̄as̄akp̄a yi u ciȳa utsura u na u lya'a tsugono ce elentsu r̄ak̄a.

'Wi baci a kulya'a tsugono tsu nam pa, wi a kucana ba, k̄at̄a a basangu yi miri-miri uteku u na uma o tsu boso mgbodo m̄a ci'in.' ††

Mi t̄a feu e kuneke yi tsugono tsu kazangata ka na ka tsu tasa n usana ‡ k̄alik̄ali wo okpo urotu u na u lya'li.

<sup>29</sup>Vuza na baci wi n atsuvu a kupana, k̄as̄akp̄a u pana ili i na Ayinviki a K̄ashile i a kudana a'lis̄a a aza o Kutoni kakau."

### Akaka a kubana a Sadisu

**3** Da u danai mu, "Dana katagarda ka akaka ka nam pa. Vuza na wi o tsugono tsa ayinviki e cindere a na i a kuya'an k̄a K̄ashile tsugbashi, vuza na k̄pamu wi uk̄ani n azangata e cindere, u su'uku t̄a akaka a nam pa a kubana u kalingata k̄a K̄ashile k̄a a'lis̄a a aza o Kutoni a likuci i Sadisu.

N yeve t̄a ili i na vi a kuya'an. Uma a danai vi t̄a n wuma, amma mayun vi t̄a ukp̄a. <sup>2</sup>Jimgba! Vu buwa n utsura k̄au ba, u d̄a k̄pamu u git̄a t̄a kukotso. Adama a nannai, zuwa ili i na i buwai nu i doku i gbama k̄au. Me ene t̄a ili i na vi a kuya'an i yawa ili i na K̄ashile k̄a v̄a ka cigai vi ya'an ba. <sup>3</sup>Adama a nannai k̄at̄a vu cinukpa n ili i na vi isai n ili i na k̄pamu vu panai ba. Tono i d̄a, k̄at̄a vu shik̄a unushi u nu. Vu jimgba baci ba, mi t̄a a kut̄aw̄a a ayin a na vu sheshei ba, uteku u na koboki k̄a tsu t̄aw̄a. <sup>4</sup>A d̄a vi yoku punu a Sadisu i kapanika ntogu n d̄a n unushi ba. Uma a nam pa i t̄a a ku'uka ntogu m̄a a'ri k̄at̄a a wala kobolo nu mpa, adama a na a yawa t̄a a ya'an nannai. <sup>5</sup>Vuza na de dem u lya'li utsura wi ili i kavama wi t̄a a ku'uka motogu m̄a a'ri uteku u na uma a nam pa a ukai. Mi o kugboro kula ku vuza nan lo ku na a d̄anai a Katagarda ka Aza a Wuma ba. N shamgba baci e kelime ke Esheku a v̄a n alingata a

†† 2:26-28 Ishp. 2:9. ‡ Kazangata ku usana: Adama a na uma n a'ṁund̄a i ayin a nan lo a ushuku t̄a azangata a tsu zuwa t̄a ili i ya'an a wuma u le, k̄at̄a e neke a d̄a utsura gad̄i va azangata a na a buwai k̄at̄a a lya'a tsugono n Yesu gad̄i vi ili dem.



Kashile a na i a kuya'an ka yi tsugbashi, mi ta a kudana gogo va lo a na n yevei vuma vu nam pa.

<sup>6</sup> Vuza na baci wi n atsuva a kupana, kasakpa u pana ili i na Ayinviki a Kashile i a kudana alisa a aza o Kutoni kakau!"

#### Akaka a kubana a Filadafiya

<sup>7</sup> Da u danai mu, "Dana katagarda ka akaka ka nam pa. Vuza na wi cida m mayun kpamu da wi feu ukani n kagbaguratsu ko tsugono ka Dawuda. † U bayuwa baci utsutsu, vuza wi lo a kubayangu u da ba. U bayangu baci kpamu u da, vuza wi lo a kubayuwa u da ba. U su'uku ta akaka a nam pa a kubana u kalingata ka Kashile ka alisa a aza o Kutoni a likuci i Filadafiya.

<sup>8</sup> N yeve ta ili i na yi a kuya'an. N yeve ta uma a dika da azagbagba'in ba. Vu tono ta kuyotsongusu ku va, vu sa'wa ta na feu kudana, 'N nana ta Yesu,' ba. M bayuwa ta utsutsu e kelime ka nu vuza u kufuda wa bayangu ba. <sup>9</sup> Gogo na ve kene ta ili i na n kuya'an n uma a na i ushiga u Malya'i. A danai ele uma a Kashile a da, amma aza a aluwa a da i. Mi ta a kuzuwa le a tawa a kudanku wu. Ayin a na baci a ya'in nannai kata e yeve a na mi a kuciga wu. <sup>10</sup> Vu lulukpa ta uteku u na n danai nu vi ya'an. Adama a nannai, mi ta a kukanza wu a ayin a na n kukondo uma a aduniyan raka, kata n zuwa le a pana atakaci n abundai. <sup>11</sup> Mi ta a kutawa gogo'o. Lya'a kelime n kutsurakpa a ubuta wu uneki u kadu u nu, ta lo vuza wa fabana oroliko a na va kuciya adama a na vi lya'i. <sup>12</sup> Mi ta a kuzuwa vuza na u lya'i utsura wi ili i kavama, wo okpo mashukpu mo yoku ma na ma kanai alisa a Kashile a va. Vuma vu nam pa u kuyongo ta lo ayin tutu. Mi ta a kudana ula e re gadi vu kucan ku ni: kula ku Kashile ka va, n kula ku Urishe-lima† vu Savu, na va dada kula ku ubirini u Kashile ka va, ku na ku utai a Kashile gadi. Mi ta kpamu a kudana gadi vi ni kula ku savu ku va.

<sup>13</sup> Vuza na baci wi n atsuva a kupana, kasakpa u pana ili i na Ayinviki a Kashile i a kudana alisa a aza o Kutoni kakau."

#### Akaka a kubana a Ladukiya

<sup>14</sup> Dada u danai mu, "Dana katagarda ka akaka ka nam pa. Na va dada kadanshi ka Vuza na Wi Nannai. † Ayi da feu ngan n na a kushuku n ayi n vuza na kpamu u tsu dansa ili i mayun ayin tutu. Ayi da vuza na Kashile ka ya'in ili dem a ubuta u ni. U su'uku ta akaka a nam pa a kubana u kalingata ka Kashile ka alisa a aza o Kutoni a likuci i Ladukiya:

<sup>15</sup> N yeve ta ili i na vi a kuya'an, avu kpamu vi taku ko usudukpi †† ba. U kula'a ta n kuga'an vi ya'an ke te.

<sup>16</sup> Mi ta a ku'liwan wu adama a na vi ta e mere mi ili i nan lo ya. <sup>17</sup> Vu danai, 'Mi ta n uciyi, m bolonku ta kpamu ka ci ka va ili n abundai. Mi a kuciga ili i yoku ba, ko kenu.' Amma vi yeve uteku u na vi mayun ba: Ili ya asuvayali i da vi; vu namba ta ili dem; kayimba ka'a vi;

† Kagbaguratsu ka Dawuda dada utsura u na u kulya'a tsugono.  
†† A ubuta u nam pa "usudukpi" wi ta a kadanshi ku uneki wa aci adama a ulinga u Kishi, "utani" dada ukpadi u kuneke kaci n ulinga.

vi ta kpamu koshombodi. <sup>18</sup> Adama a nam pa, n ya'an-ka wu ta odoki, vu tsula azanariya a na mi e kudenge. Na va dada azanariya a na e derekpei de, da o okpoi cida. Tsula a da adama a na vo okpo vuza vu uciyi. Mayun da feu vu tsula ntogu ma ari n na mi e kudenge kata vu ukaka ka ci ka nu, adama a na vi ciya vu kpada kupana wono u na uma i e kene wu koshombodi. Mayun da feu vu tsula mani'in ma aguma ma na mi e kudenge vi ciya vu tsunku ashi a nu, adama a na vu fuda ve ene.

<sup>19</sup> N tsu barangu ta aza a na n cigai kata n takacika le. Dakaka vi ya'an uteku u na va kufuda kuya'an raka, ka ta vu shika unushi u nu. <sup>20</sup> Zuwa atsuva! Mi ta a kashani a utsutsu a kudana, 'Azakpa'a!' Vuza na de dem u panakai mu, da u danai mu n uwa, n ku'uwa ta a kpa'a ka kata n lya'a ilikulya'a n ayi.

<sup>21</sup> Aza a na a lya'i utsura wi ili i kavama, i ta a kudangan-gu nu mpa a kakuba ko tsugono ka va, uteku u na n lya'i utsura, da n dasangi n e Esheku a va a kakuba ko tsugono ka ni.

<sup>22</sup> Vuza na baci wi n atsuva a kupana, kasakpa u pana ili i na Ayinviki a Kashile i a kudana alisa a aza o Kutoni kakau!"

#### Yahaya we enei ili i na yi de gadi

**4** A ayin a na me enei ili i nam pa raka, me enei kpamu ili i yoku, me enei utsutsu ubayuwu gadi. Da vuza na wi n kalakatsu an kavana u ya'in kadanshi nu mpa, u danai, "Livanku na kata n yotsongu wu ili i na i kutawa ya ya'an, ka nam pa ko kotso baci." <sup>2</sup> Gogo lo da Ayinviki a Kashile o tonoi nu mpa, da me enei de gadi vuza a idashi a kakuba ko tsugono. <sup>3</sup> Vuza na wi de idashi ya a kutasa langu-langu an akina a na i ushili kobolo m mini ma avuku tsa atali a ikebe. † A ukarali u kakuba wa vukamba vi ta lo vu na vi a kutasa langu-langu. <sup>4</sup> Me enei kpamu makpata ma akuba o tsugono kamanga n a nashi. Nkoshi m gbara-gbara kamanga n aza a nashi a dasangi punu a akuba a nam pa a. Kaku-ba ka gbayin ko tsugono tamkpamu punu e mere me le. A ukai aminya a ari da a alai oroliko a azanariya a aci e le. <sup>5</sup> Ili i nam pa ya i gitai kutu punu a kakuba ko tsugono ka gbayin ka: kutashi n uladi maru-maru, n kaka'a, n akpanga a gbagba'in. Avasa a akina e cindere, a kukula e kelime ka kakuba ko tsugono ka, ele da ta na ayinviki e cindere a Kashile. <sup>6</sup> A ubuta u na e kpetei kpamu e kelime ka kakuba ko tsugono ka wo okpoi an mala a kutasa an mindatsu ma na a urai ferere e kene ugboku u re dem.

Ili i wuma i nashi i shamgbai i kara'i kakuba ko tsugono ka, yaba dem a igalin i te i kakuba ya. Ili i wuma i nam pa yi ta n ashi udariki kucina n asuvu a ikymba i le dem.

<sup>7</sup> Vuza iyain wi ta n kaci an kawu. Vuza ire wi ta n kaci an kobomburon. Vuza tatsu wi ta n ashi an vuma. Vuza nashi wi ta an kajimba ka na ki a kuya'an cilimkpi. <sup>8</sup> Ili i wuma i nashi i nam pa yi ta n evelyu a tali, n ashi kpamu udariki a ubuta dem, ali n daka ve evelyu va. Kanna n kayin dem a tsu kasakpa kuya'an ishpa ba:

“Vuzavagudu wi tã cida. Wi tã cida. Wi tã cida.  
Ayi ða Kãshile Ubangari.

Ayi ða wi n wuma gogo na, vuza na kpamu wi lo n wuma ali n ayin a ðe, vuza na wi lo a kutawã.”

<sup>9</sup> Ili i wuma i nam pa i lya'li kelime n kucikpa vuza na wi idãshi a kakuba ko tsugono ka. E nekei ni kpamu tsugbayin ða o doku a cikpai ni. Ayi ða vuza na wi n wuma u babu uteku. <sup>10</sup> A ayin a nan lo a ða feu nkoshi m gbagba'in ma ele uma kamanga n aza a nãshi a a kudãngi vuza na wi idãshi a kakuba ko tsugono ka. Ana a cikpai vuza na wi n wuma u babu uteku, ða a zuwai oroliko o tsugono e le kelime ka kakuba ko tsugono ka ða a danai,

<sup>11</sup> “Vuzavagudu vu tsu n Kãshile kã tsu,  
u ga'an tã vi isa tsugbayin,  
n kucikpa, n utsura adama a na avu ða vi yawai.  
Avu ða vi ya'in ili rãkã,  
ða vu zuwai le n wuma tsu na i,  
adama a na ta vi cigai i ða nannai.”

### Mãgiri mã bayuwã katagarda

**5** Ili i na me enei kpamu a tsalatani tsu vã i ðaða vuza a idãshi a kakuba ko tsu tsugono ða wi ukãni kpamu n katagarda ka na ki an kepepa ku ugadi ka na ki n idani punu a ukambu dem. <sup>†</sup> Ða Kãshile kã katãlai ka'la mayin ða u paðarai ka'la kpan-kpa'an n urotu u katãmbãrit u cirupã u cindere. <sup>††2</sup> Ða me enei kalingata ku utsura, vuza na u salai n kalãkãtsu ku utsura: “Yayi u yawai a na wa kulukpa urotu u cirupã u katagarda ka nam pa kãtã u bayuwã ka'la?” <sup>3</sup> Amma babu vuza gadi ko a aduniyan ko ðaka vi idika i nam pa vu na u yawai u bayuwã ka'la kãtã u kece ka'la.

<sup>4</sup> Ða n shikã kãu, adama a na vuza u yawa u bayuwã kãtã u kece ka'la ba. <sup>5</sup> Ðaða mokoshi mã gbarãt mo yoku ma danai mu, “Kããkãpã mãshi! Inda, vuza wi tã lo vu na u lya'li ðe utsura. E ci ðeke yi tã Kawu, mogono ma gbayin mu umaci u Yahuza.† Ayi ða matsukaya mo Mogono Dawuda. Ayi ða vuza na u kufuða wa kulukpa urotu u cirupã u cindere wa kãtã u bayuwã katagarda ka.”

<sup>6</sup> Ða me enei Mãgiri a kashani ðevu n kakuba ko tsugono ka, ili i wuma i nãshi nu nkoshi m gbarã-gbarã ma n kanzai ni. Ikyamba i ni yi tã n usãn adanshi uma a una yi tã tsa alyuka. Wi tã n avana e cindere n aghi e cindere, ðaða ayinviki e cindere a na Kãshile kã suki a ukambu dem wa aduniyan. <sup>7</sup> Ðaða Mãgiri ma banai ma ðikai katagarda ka na vuza na wi idãshi a kakuba ka wi a kubãnã e kukiye ku usingai ku ni. <sup>8</sup> Ana wi a kuya'an nannai, ili i wuma i nãshi ya nu nkoshi m gbarã-gbarã kamanga n nãshi a lya'li kayala wã ni. Ya-ba dem a ubutã u nan lo u kãnã umolu n kakpanu ka na a luwã i azanariya. Kakpanu ka ki tã tukpa n ili i

† Katagarda ka na a ya'in n ukpan: N ayin a cau a ci ya'an tã atagarda ugadi kãtã a katãlã an kajiba amma m macaka e mere. †† N ayin a cau a tsu paðara tã katagarda ka akaka n “makangulu” kãtã a zuwa urotu adama a na o yotsongu ko ka yayi. A bayuwã baci ka'la, makangulu ma mi tã o kuboso babu vuza na u kufuða kubayãngu kãtã u bono adanshi kãtã a sa'wa kubayuwã ka'la ba. Vuza vi ili ða koci wi n utsura u kuboso makangulu ma nan lo.

mãgulãnit i na yi kavasa ka uma a na a ci ya'anka Kãshile tsugbashi. <sup>9</sup> Rãkã vi le a canana tã vishipa vu savu vu nam pa:

“Vi yawa tã vi ðika katagarda ka  
kãtã vu kulukpa urotu u cirupã u ni kãtã vu bayuwã u ða.

Ili i na i zuwai i ðaða uma a una wu tã,  
ða mpasa n nu mo okpoi katsupu  
a na vu utãkãi uma a idika dem, n umaci, n elentsu,  
n kãtsurã feu,

ða gogo na o okpoi uma a Kãshile.

<sup>10</sup> Vu zuwa le tã o okpo umaci u ni  
aza a na i anan ganu vu na a kucikpa Kãshile.  
Ele kpamu i tã a kulya'a tsugono tsa aduniyan.”

<sup>11</sup> Ða n lãnãi kpamu, ða m panai alingata a ishpa. Ele i tã mbana mbana n aþundãi kãu. A kanzai kakuba ko tsugono ka n ili wuma nu nkoshi m gbarã-gbarã ma.

<sup>12</sup> Ða a ya'in vishipa n kalãkãtsu kãu:

“Ci cikpai Mãgiri ma na a unai va,  
adama a utsura u gbayin,  
n uciyi, n kuyeve, n katsura kã ni.

Wi isa tsugbayin n tsugono n aþundãi!”

<sup>13</sup> Ðaða n panai ili i wuma dem a kuya'an vishipa, ili i na yi gadi, n aduniyan, n ðaka vi idika, m mala. Vishipa vi le vu ða na:

“Vuza na wi idãshi a kakuba kobolo m Mãgiri ma  
i tã n tsugbayin kãu, n kucikpa, n utsura n tsugono  
tsu ayin a babu uteku.”

<sup>14</sup> Ða ili i wuma i nãshi ya yu ushuki, “Ta nannai.” Ða nkoshi m gbarã-gbarã ma n kudãngi ða a cikpai ni.

### Mãgiri ma kulukpai urotu u cirupã

**6** Ðaða me enei Mãgiri ma kulukpai urotu u cirupã u iyain a kãtsumã ku u cindere, ða m panai ili i wuma i te a kãtsumã ki ili i nãshi i nan lo a kudana n kalãkãtsu gbarã an kãkpanga, “Tãwã!” <sup>2</sup> Mi indanai, ða me enei kodoku kã ari. Vuza na u kumbai ka'la a kubãnã utan, ða wi isai oroliko o tsugono. Wu utãi pulai an vuza na u lya'li ðe kuvon n aþundãi, ða kpamu wi o kudoku kulya'a.

<sup>3</sup> Ða Mãgiri ma kulukpai urotu u cirupã u i re, ða m panai ili i wuma i ire i danai, “Tãwã!” <sup>4</sup> Ðaða kodoku ko yoku ka na ki ushili tsa akina ku utãi. Vuza na u kumbai ka'la ða wi isai utsura u na u kuzuwa uma a ya'an vishili uteku u le punu na aduniyan, adama a na a unanai a ubutã u kuvon. Kakumbi ka ka isai kotokobi ka gbayin.

<sup>5</sup> Ða Mãgiri ma kulukpai urotu u cirupã u tatsu. Ða m panai ili i wuma i tatsu i danai, “Tãwã!” Mi indai, ða me enei kodoku kã lima. Vuza na u kumbai ka'la u banãi ili i kugisanku amiki e kukiye ku ni. <sup>6</sup> Ða m panai ili yu urãi an kalãkãtsu a kutãwã punu e mere mi ili i wuma i nãshi ya. Kalãkãtsu ka danai, “Ikebe ‡ i na vuza u kuciya u livã baci ulinga i ða a kutsupa kakpanu ke te ko ki itabi.† Ta kpamu a tsu tsupa kakpanu kutatsu ki ilya nannai. Kãtã vu lãngãã mani'in ko mãkyãnt ma ba!”

‡ Lãnã a kaci ku udani “Ikebe”, punu ðe kãtã vu lãnã “Dinari” a Ubutã wi ili i Kuyeve.

<sup>7</sup>Da Magiri ma kulukpai urotu u cirupā u nāshi. Da me panai ili i wuma i nāshi i danai, “Tāwā!” <sup>8</sup>Mi indai da me enei kodoku kparasha. Vuza na wi ukumbi a ka'la wi t̄a n kula Ukpā, da ili i wuma i yoku yi n kula Ubutā wu Ukpisā o kutono devu n ayi. Kāshile ke pecei aduniyan ali ugboku u nāshi. Ukpā n Ubutā wu Ukpisā wi isai utsura adama a na wu una ugboku u te ā k̄at-sumā ku ugboku u nāshi n kuvon, n kambulu, m mā-dupkā kakau, nu nnama n kakamba.

<sup>9</sup>Da Magiri ma kulukpai urotu u cirupā u tawun. Da me enei ākpisā o yoku lo ā kumi'li ku katalikalyuka. Uma a nan lo a ele da aza a na irala i le yu unai adama a na a dansa t̄a ukuna u kadanshi k̄a Kāshile mayun.

<sup>10</sup>Ākpisā a nam pa o orukpoi n k̄alāk̄atsu k̄au a danai, “Kāshile Mala'imili, vi t̄a cida m mayun k̄pamu! Tsu folono wu t̄a, k̄at̄a vi shamgba kulāngasā ayin ba, ya'lanka uma a aduniyan a na a unai tsu afada n atakaci.” <sup>11</sup>Kāshile ke nekei ākpisā a dem aminya ā ari da u danai le k̄at̄a e reme ādu k̄pamu ayin kenu. A ya'an ili i nam pa ali sai ayin a na irala i le i nan lo yu unai itoku i le agbashi r̄ak̄a n aza e le tsu na a unai le, ali a shatangu k̄abundāi ka na Kāshile ka zuwai.

<sup>12</sup>Da Magiri ma kulukpai urotu u cirupā u t̄ali. Da idika i gb̄ad̄ai n utsura. Da kanna k̄a k̄p̄ad̄ai kudoku ka akana, da kayimbi k̄a kimbai ā ubutā dem. Da k̄pamu wotoi u bonoi ushili an mpasa. <sup>13</sup>Azangata ā ut̄ai gadi da ā yikp̄ai a idika tsa agbawa ā mābiri a ayin a na baci wunl̄ai u gb̄ad̄as̄ai madanga ma. <sup>14</sup>Gadi u puwank̄ai tsu na ā tsu k̄at̄alā kajiba k̄at̄a a lazaka. Nsasan n wawa'a nu m gbagba'in dem n otogu a ya'ansakai adama uteku u na idika i gb̄ad̄ai.

<sup>15</sup>Da da uma r̄ak̄a ali nu ngono, ā k̄an̄ai kusokongu k̄aci ke le a abatsu ko e mere ma atali a gbagba'in a na i a kusan kakau. Uma a nam pa a feu ā k̄an̄ai kusokongu: aza ā gb̄arā-gb̄arā o tsugono, anan kovonshi,† aza a ikebe, aza a utsura, n uma o yoku a na a buwai r̄ak̄a, ko agbashi ko aza a na i agbashi ba. <sup>16</sup>E dekei nsasan n akpanlai, a danai, “Tsu folono d̄a t̄a, yikp̄ai k̄at̄a i pala tsu adama a na vuza na wi id̄ashi a kakuba ko tsugono tsa w̄a kukp̄ad̄a kene tsu, Magiri ma feu wa kufuda we neke tsu atakaci ba. <sup>17</sup>Mayun da a Kanna ka na Kāshile m Magiri e kuneke uma atakaci a yawa baci, babu vuza na u kula'a a kanna ka atakaci ka nan lo.”

### Uma 144,000 a Israila

**7** Ana ka nam pa ka ya'in, da me enei alingata ā nāshi kashani a ngon n nāshi ma aduniyan, uk̄ani n wunl̄ai u nāshi adama a na k̄at̄a ko wunl̄ai u lapa a aduniyan ko a mala ko a madanga mo yoku ba. <sup>2</sup>Da me enei kalingata ko yoku kau ā kut̄a a kasana, da k̄pamu u dik̄ai ili i na i kuzuwa urotu u Kāshile ka wuma. Da wo orukpoi alingata ā nāshi a na e nekei utsura a ya'lanka idika m mala muna. <sup>3</sup>Da u danai k̄pamu, “K̄at̄a vu k̄as̄akp̄a wunl̄ai wa u lāngasā idika, ko mala ko nd̄anga ba, sai tsu zuwa urotu ā āc̄an a agbashi ā Kāshile k̄a tsu.” <sup>4</sup>M panai k̄alāk̄atsu ke dekei k̄abundāi ka uma a nan lo aza a na alingata a a

zuwakai urotu u Kāshile ā āc̄an e le. Urotu wa u d̄ada āk̄pan amangatawun n āk̄pan amangere n āk̄pan ā nāshi (144,000.) Uma a nam pa ele da ntsukaya mu umaci kupa n u re ma aza a Israila. Aza a na alingata a zuwakai urotu ele da na:

<sup>5-8</sup>A zuwakai uma āk̄pan kupa n e re (12,000) a umaci u Yahuzat̄ urotu, da k̄pamu a zuwakai uma āk̄pan kupa n e re (12,000) a umaci u Ruben urotu.

A zuwakai uma āk̄pan kupa n e re (12,000) a umaci u Gad urotu, da k̄pamu a zuwakai uma āk̄pan kupa n e re (12,000) a umaci u Asha urotu.

A zuwakai uma āk̄pan kupa n e re (12,000) a umaci u Nafutali urotu, da k̄pamu a zuwakai uma āk̄pan kupa n e re (12,000) a umaci u Manasa urotu.

A zuwakai uma āk̄pan kupa n e re (12,000) a umaci u Saminu urotu, da k̄pamu a zuwakai uma āk̄pan kupa n e re (12,000) a umaci u Levi† urotu.

A zuwakai uma āk̄pan kupa n e re (12,000) a umaci u Isaka urotu, da k̄pamu a zuwakai uma āk̄pan kupa n e re (12,000) a umaci u Zabalun urotu.

A zuwakai uma āk̄pan kupa n e re (12,000) a umaci u Isuhut̄ urotu, da k̄pamu a zuwakai uma āk̄pan kupa n e re (12,000) a umaci u Bayami urotu.

R̄ak̄a r̄ak̄a a zuwakai uma āk̄pan amangatawun n āk̄pan amangere n āk̄pan ā nāshi (144,000) urotu.

### K̄abundāi ka uma ka gbayin ka cikpai Kāshile

<sup>9</sup>Ana ka nam pa ko kotsoi, da n lan̄ai da me enei de k̄abundāi ka uma ka na ka lazai tsu na vuza u kufuda we kece le r̄ak̄a. A ut̄a t̄a a idika dem, n umaci, n elentsu, n k̄atsurā feu, da a shamgbai e kelime ka kakuba ka m Magiri ma. A ukai ntogu mā ari, yaba dem vi le u k̄an̄ai kacaka ke kekeme e kukiye ku ni.

<sup>10</sup>Da a salai n k̄alāk̄atsu k̄au,

“Kāshile k̄a tsu ka'la m Magiri ma ele da a isai tsu, Kāshile k̄a tsu vuza na wi id̄ashi a kakuba.”

<sup>11</sup>Alingata a r̄ak̄a i t̄a kashani a ubon u kakuba ko tsugono ka kobolo nu nkoshi m gb̄arā-gb̄arā n ili i wuma i nāshi ya. Dem vi le da ā kud̄angi n āshi e le a ubon u kakuba wa da a cikpai Kāshile. <sup>12</sup>A k̄an̄ai kudana,

“Tsu sala t̄a a na Kāshile k̄a tsu ki t̄a n ugbonguri, n utsura n tsugbayin, n ugboji, n tsugono.

Ya'an ci cikpa yi

k̄at̄a tsu ci ya'lanka yi ogodiya ko wanai.

Ta nannai!”

<sup>13</sup>Da mokoshi mo yoku punu me ecei mu, “Anan yayi uma a nam pa a na a ukai aminya ā ari a? Te dai ā ut̄a?”

<sup>14</sup>Da mu ushuki, “Vuzagbayin n yeve ba, amma vi yeve t̄a.”

U danai mu, “Na va ele d̄ada uma a na o sol'i atakaci a gbayin da ā k̄p̄ad̄ai kukuwā. A za'ā t̄a aminya e le nu mpasa m Magiri adama a na o okpo w̄a ari.

<sup>15</sup>“Adama a nam pa, i t̄a kashani e kelime ka kakuba ko tsugono tsu Kāshile.† I t̄a a kucikpa yi kanna n kayin ā a'lisā ā ni. K̄at̄a vuza na u d̄as̄angi gadi vu kakuba ka wi t̄a o kuyogon n ele k̄at̄a wi inda le.

<sup>16</sup>“Uma a nan lo o kudoku a pana kambulu kpamu ba, i kpamu o kudoku a pana kakuli ba. Kanna ka kutakacika le ba, usudukpi kpamu u kusongu le ba,  
<sup>17</sup>adama a na Magiri ma na mi devu n kakuba ka wi ta o kokpo magubi me le. Wi ta o kutono n ele a kubana a ubuta u na mini ma na me ci neke wuma mi a kutā. Kāshile kpamu ki ta a kura kujilya ku le rakā.”

### Urotu u cirupā wu ukocishi

**8** Ana Magiri ma kulukpai urotu u cirupā u cindere wu ukocishi wa, da a padai bini de gadi, ali kagimi ka viyum vi te.

<sup>2</sup>Da me enei alingata a gbagba'in e cindere aza a na i kashani e kelime ka Kāshile ka, da yaba dem vi le wi isai kavana.

<sup>3</sup>Kalingata ko yoku kau ku utai da ka shamgbai a katalikalyuka.† Wi ta a kubana kakpanu ka azanariya, a ubuta u na o tsu songu ili i magulani. Wi isai ili i magulani i nam pa n abundai i na u ci ya'anaka alyuka kobolo n kavasa ka uma a Kāshile rakā. Kalingata ka ka zuwai alyuka a nam pa a katalikalyuka ka na a ya'in n azanariya ka na ki e kelime ka kakuba ko tsugono ka. <sup>4</sup>Ili i magulani ya a kukula punu a kakpanu ka na kalingata ka ki a kubana, da kangā ka ni kobolo n avasa a uma a Kāshile a kubana gadi u Kāshile. <sup>5</sup>Da kalingata ka ka dikai cikina tsa akina a ubuta u katalikalyuka da u shatangi kakpanu ka. Da u basangi ka'a a aduniyan: kutashi n uladi maru-maru, n kaca'a, n akpanga a gbagbalin, da idika kpamu i gbadai kau.

### Alingata a nashi a ugiti a likai avana e le

<sup>6</sup>Da da alingata e cindere a na i a kubana avana e cindere o fobusoi kulika le.

<sup>7</sup>Ana kalingata ka iyain ka likai kavana ka ni, da alingata a taduki mini ma atali n akina usatari nu mpasa a aduniyan. Akina a o songi ugboku u te a katsumā ku ugboku u tatsu a aduniyan gbende, da a langasai ndanga rakā n yutishi yu ukambu ya. Da ugboku u re a aduniyan o okpoi.

<sup>8</sup>Da kalingata ke ire ka likai kavana ka ni. Da a taduki punu a mala ma ili tsu kusan ku gbayin ku na ki a kukula. Da ugboku u te a katsumā ku ugboku u tatsu a mini ma mala da u bonoi mpasa. <sup>9</sup>Da da ili rakā a katsumā ki ili i tatsu i na yi o kuyongo punu a mala ma nan lo i kuwai, da kpamu antsu a na i punu a ugboku u mala u nan lo wa a ciyai muna rakā.

<sup>10</sup>Da da kalingata ka tatsu ka likai kavana ka ni, da kazangata ka gbayin ka na ki a kukula an kavasa, ku utai gadi da ka yikpai. Kazangata ka ka yikpai o kudolu ku te a katsumā ko ndolu n tatsu, da kpamu ka yikpai a kashi ka mini ke te a katsumā ka tatsu. <sup>11</sup>Kula ku kazangata ka ku da da Agumā o Okono, da ukambu u te a katsumā ku ukambu u tatsu u mini wa u bonoi okono. Da uma n abundai a kuwai adama a na mini ma mi ta n okono.

<sup>12</sup>Da kalingata ka nashi ka likai kavana ka ni. Da ili i lapai da i langasai ukambu u te a katsumā ku ukambu

u tatsu u kanna, n wotoi n azangata. Da ayin a kutashi ku kanna e jebei, da kayimbi ka kimbai ukambu u te a katsumā ku ukambu u tatsu u ayin a kutashi. Da wotoi n azangata a kpadai kudoku kuneke kutashi a ukambu u te a katsumā ku ukambu u tatsu. †

<sup>13</sup>Da da n lanuki da me enei kajimba a ci'imkpi gadi zuva, o yoroli n kaca'a a kudana, “Ili ya atakaci! Ili ya atakaci! Ili ya atakaci yi ta a kucina uma a aduniyan rakā a ayin a na baci alingata a tatsu a na a buwai a kulika avana e le.”

**9** Da da kalingata ka tawun ka likai kavana ka ni. Da me enei ili an kazangata ka na ka yikpai a idika.

Da kazangata ki isai kagbaguratsu adama a na u bayuwa kpenle ku zururu. <sup>2</sup>Ana u bayuwa ku da, da kangā ku utai a kpa'a ka akina ku na ki n usudukpi kau. Kangā ka ka dengai da ka shanai gadi ali ka'a ka palai kutashi ku kanna, da ubuta wo okpoi n kayimbi.

<sup>3</sup>Da akyu'un n abundai a utai de a kangā ka, da a cipai a idika, da e neke le utsura u na a tada uma tsa adyabu. <sup>4</sup>Da a danai le, “U ga'an ta i tada aza a na i babu urotu u Kāshile a acan e le. Amma kata i tada ndanga ko icaiashi ba.” <sup>5</sup>Kāshile ka zuwai le e neke uma mbala kau n abundai n na n lai n na m buwai, ali wotoi u tawun, amma u kasakpa a una le ba. Mbala n na a kupana n yotso ta uteku u na kudyabu ku tsu tada vuza kata u bala. <sup>6</sup>A katsumā ka ayin a nan lo, uma i ta a kulansa ukpa, amma a kuciyā u da ba. A kuciga ta a kuwa, amma a kufuda ba.

<sup>7</sup>Akyu'un a nam pa i ta an tsa odoku a na i ufobushi adama a na a bana kuvon. I ta n oroliko o tsugono a azanariya a aci e le, n ukambu u ashi tsu uma. <sup>8</sup>Anji e le kpamu ugadi ugadi an kanji ka vuka, anga e le an anga a ikawu. <sup>9</sup>A ukai ntogu mi iyum a nkanga n le. Kaca'a ka na evelyu e le a ya'in ki ta tsu na odoku o kuvon n abundai a ci ya'an moloko a kubana a ubuta u kuvon. <sup>10</sup>Nu ntadatsu a winja n na n kuneke le utsura u kuzuwa uma o so'lo atakaci ali wotoi u tawun.

<sup>11</sup>Mogono me le ayi da kalingata ka na ki a kulya'a tsugono e kpenle ku zururu. Kula ku ni ku da Malya'i. (N ci Ciyahuda da da Abadon, n Cihelene† da da Afoliyon).

<sup>12</sup>Atakaci a iyain o kotso ta. Amma atakaci e re a buwa ta a na a tawa.

<sup>13</sup>Da kalingata ka tali ka likai kavana ka ni. M panai kalakatsu a kadanshi a kutā punu e mere ma avana a katalikalyuka ka azanariya ka na ki e kelime ka Kāshile. ††

<sup>14</sup>Kalakatsu ka danai kalingata ka tali ka na ki a kubana kavana ka, “Shikpa alingata a nashi a na Kāshile ka shiyai o kudolu ku gbayin ku Yufiriti ka.”

<sup>15</sup>Da da kalingata ka tali ka ka shikpai alingata a nashi a nan lo a na a utai kuna vuza te te a katsumā ka uma a tatsu a na i a aduniyan a. Kāshile ko fobuso le ta de a

† Kanna ki ishi ta ka tsu akana a agisana a iyum kupa n ire, amma n ayin a kaba'in ka nam pa ka tsu akana ta a iyum kunlai koci. Ili i te i da kpamu n wotoi n azangata; i ta a kakana a iyum kunlai koci. Ayin a na i a kuya'an kutashi ba, ubuta u tsu okpo ta n kayimbi.

†† Katalikalyuka ka ki ta n avana a azanariya a nashi o mogon dem. Kalakatsu ka ta punu ku utai e mere me le.

ya'lan nannai a katsumā ka ayin a nam pa a. <sup>16</sup> Alingata a a ukai osoji a na a kumbai odoku a kelime. M pana t̄a a danai i t̄a lo ali uma mbana amangatawenre (200,000,000).

<sup>17</sup> I na me enei tsalatani kpamu, me enei odoku n aza a na a kumbai le. A ukai ntogu mi iyum a nkangā n le n na mi ushili tsa akina, m bulu tsu kokocilili, kobolo m mini mo tsulo'o. Aci o odoku a an aci a ikawu, n akina kpamu n kangā n farinwuta a kutā a unā u le. <sup>18</sup> Ndukpa n tatsu n nam pa ma, (n dāda akina n kangā n farinwuta a kutā a unā wo odoku wa) a una t̄a vuza te te a katsumā ka uma a tatsu a na i a aduniyan. <sup>19</sup> A unā wo odoku u da koci ba, amma ali n winja u le dem o kuforo uma. Winja u le wi t̄a an oko n aci a kuluma uma.

<sup>20</sup> Amma uma a na a kpaḍḍai kukuwā nu ndukpa n nan lo ali n gogo na a kasaḱpa ulinga u gbani-gbani u le ba. A lya'i kelime n kucikpa wunlāi u gbani-gbani n amali a na a luwāi n azurufa n azanariya, n iyum i shili. Da kpamu e she'wei o yoku n atali, nu ndanga. Amali a nam pa e ce ene ko a pana ko a wala ba! <sup>21</sup> Uma a nam pa a kasaḱpa munanai, ko kuya'an nkunu n na n la'i m gbani-gbani, ko tsugbani, ko uboki ba.

#### Kalingata n katagarda ke kenu

**10** Da kpamu me enei kene, da me enei kalingata ku utsura a kutā gadi. U shiyai keleshu u kara'akāi kaci k̄a ni an mayaga, n vukamba kpamu a kaci k̄a ni. Da ašhi a ni a akanai an kanna, ene a ni kpamu an akina a na a dengai tsu nshukpu. <sup>2</sup> U kanai katagarda ke kenu ka na ki ubayuwu. U shamgbai n kune ku usingai ku ni a mala, n kune ku ugulā ku ni kpamu a idika. <sup>3</sup> Da wo orukpoi n kalakatsu n kaca'a ka na ki ci izumgbi i ikawu. Ana wo orukpoi, da akpanga e cindere a ushuki. <sup>4</sup> Ana akpanga e cindere a ya'in kadanashi, da n gitai kudana. Amma da m panai kalakatsu gadi ka danai, "Sokongu mayin ili i na akpanga e cindere a a danai, katā vu dana i da ba."

<sup>5</sup> Kalingata ka na ka shamgbai a mala kobolo n idika ya k̄a dengusai kukiye ku usingai ku ni a kubana gadi. <sup>6</sup> Da u kucinai n kula ku Kashile, vuza na u tsu kuwā ba, n vuza na u ya'in gadi n idika m mala n ili i na yi punu dem, a na wi a kudansa ili i mayun. U danai, "Kashile ko kudoku ka vana katā u yeve u ya'lan ili i na u sheshei ba. <sup>7</sup> Amma kalingata ke cindere k̄a likā baci kavana k̄a ni, Kashile ki t̄a a kuya'an ili i na yi ishi lo usokongi ali gogo na, uteku u na u danai agbashi a ni, eneki."

<sup>8</sup> Da kalakatsu ka na ki gadi va ko doku ke dekei mu kpamu: "Bana vi isa katagarda ka na a bayuwai va, ka na Kalingata ka na ka shamgbai a mala kobolo n idika ki a kubana va."

<sup>9</sup> Da m banai u kalingata ka, da n danai ni u neke mu katagarda ke kenu ka. Da u danai mu, "Dika katagarda ka katā vu takuma ka'a. A unā u nu ki t̄a o kuyokpo ci ishigi, amma ki t̄a a kuya'an okono a katsumā k̄a nu."

<sup>10</sup> N dikai katagarda ka na wi a kubana va, da n takumai ka'a. Da ko yokpoi ci ishigi a unā u vā, amma ana n sodongi ka'a, da ka kukucikpa ko bonoi okono a kat-

sumā k̄a vā. <sup>11</sup> Dada a danai mu, "Mayun da vu sala kpamu gogo na ili i na Kashile ke sheshei kuya'an ka uma a idika n abundai n umaci, aza a na i a kudansa kelentsu kakau, nu ngono rakā."

#### Ngan n re

**11** Dada mi isai kalangu ka kugisanku, da Kashile ka danai mu, "Bana vi gisangu A'isā a Gbayin a Kashile n katalikalyuka, katā vi kece uma a na i a kucikpa Kashile punu. <sup>2</sup> Amma katā vi gisangu ulanga u na wi lo pulai vā a'isā va ba, adama a na n neke t̄a na lo va wa aza a na a kpaḍḍai kuneke adu nu mpa. I t̄a a kulya'a tsugono a likuci i vā ali wotoi amangere n u re. <sup>3</sup> Mi t̄a a kusuku ngan n re n vā, aza a na a kudana kadanshi k̄a vā ka mayun u uma. I t̄a a ku'uka aminya a na a ukai adama a unamgbukatsumā, katā a kana kudana uma kadanshi k̄a vā a katsumā ka ayin k̄aḱpan ke te n amangatawenre n amangatatsu (1,260)."

<sup>4</sup> Ngan n re n na mi a kusala ukuna u kadanshi k̄a Kashile i t̄a kashani e kelime ka Vuzavagudu, vuza na wi a kulya'a tsugono tsa aduniyan a nam pa rakā. Ele da o okpoi a na ndanga n zaitun n re n ashampatsu a nkuni e re de. <sup>5</sup> Vuza na baci u cigai kuforo le, akina i t̄a a kutā punu a unā u le katā a una irala i le. Nannai da Kashile ka kuna yaba dem vu na baci u cigai kuneke le usan. <sup>6</sup> A katsumā ka ayin a na i a kudana uma kadanshi k̄a Kashile, wi t̄a e kuneke le utsura u na a san̄ka mini mā Kashile. A ciyā t̄a kpamu utsura u na a kufuda kubonoko mini mo okpo mpasa, katā a zuwa madukpa ma na baci a cigai dem mā kanā kuneke uma a idika usan. I t̄a a kufuda kuya'an ili i nam pa a ayin a na baci de dem a cikalai.

<sup>7</sup> Ayin a na ngan n re ma o kotsoi kudana akaka e le, kadi ka na ku utai e kpenle ku zururu ka ki t̄a a kuya'an kuvon n ele. Wi t̄a a kulya'a le ali katā wu una le. <sup>8</sup> I t̄a a kuvakangu even a ikyamba i le a uye u gbayin u likuci a ubutā u na a kutangi Vuzagbayin vi le ikusa a madanga ma atakaci.† Udeki u na e dekei likuci i nan lo "Sodom"† ko "Masar" u ya'lan t̄a an kansa. <sup>9</sup> Uma a idika dem, n umaci, n elentsu, n kat̄surā feu i t̄a e kene even a ikyamba i nan lo. A kukaḱpa vuza u cidangu le ba, sai a ya'lan ayin a tatsu n kagimi. <sup>10</sup> Uma a aduniyan rakā i t̄a a kuya'an mazanga adama a na uma e re a nam pa a kuwā t̄a. I t̄a a kuya'an kadivā katā a tsula kune'e e nekenei, adama a na eneki e re a nam pa a zuwa t̄a uma o soli atakaci n abundai.

<sup>11</sup> Amma ana ayin a tatsu n kagimi a lazai, da Kashile k̄a tsuwankai eneki e re a nan lo ayinviki a wuma kpamu. Da a dengai a shamgbai kashani n ene e le, da yaba dem vu na we enei le u panai wovon k̄a. <sup>12</sup> Da eneki e re a a panai kalakatsu ku utsura ku utai gadi a kudana, "Tawai gadi na!" Dada a dengai a kubana a Kashile punu a asuvu e eleshu, irala i le tamkpamu a idika a kindā le.

<sup>13</sup> Gogo va lo da idika i gbaḍḍai n utsura da kasaka ke te a katsumā ka asaka kupa dem punu a likuci ya a yik-

† Wotoi amangere n u re ili i te i da n ayin 1,260. Lanā kpamu 12:14.

pai. Uma akpan e cindere a kuwai adama a kugbadā ki idika ku nan lo. Aza a na a buwai n wuma a panai wovon kau da e nekei Kashile ka na ki a idashi na de gadi tsugbayin. <sup>14</sup> Atakaci e ire o kotso ta, amma a tatsu a yawa ta devu n kutawa.

### Kavana ke cindere

<sup>15</sup> Da kalingata ke cindere ka likai kavana ka ni, da m panai alingata na de gadi a kuya'an kadanshi n kaca'a a kudana,

"Kashile ka tsu n vuza na u zagbai adama a na wo okpo Kishi, wi ta n utsura u na u lya'a tsugono a idika dem,

Kashile ki ta a kulya'a tsugono ali ayin a babu uteku."

<sup>16</sup> Da nkoshi m gbara-gbara ele uma kamanga n aza a nashi a, ele na i idashi a akuba o tsugono a ubuta u te n Kashile, a kudangi ali a lya'i kayala da a cikpai ni.

<sup>17</sup> A danai,

"Vuzavaguđu Kashile Ubangari,

vuza na wi n wuma gogo na, n ayin a de,

ci cikpa wu ta a na vi o kuyotsongu utsura u gbayin u nu.

Vi gita ta de feu kulya'a tsugono.

<sup>18</sup> Uma a aduniyan i ta a wupa n avu,

amma gogo na ayin a wupa a nu a yawa ta.

Ayin a da a na va kuya'an ka akpisa afada,

katā vu tsupa agbashi a nu.

Vi ta a kutsupa eneki a nu n uma a cidat a nu,

vi ta a kutsupa aza a na a panai wovon u kula ku nu raka,

u gita a vuza na u lali n kenu ali a kubana u vuza na u lali m gbayin.

Kata vu una raka aza a na a tukai n koli a idika."

<sup>19</sup> Alisa a Kashile na de gadi a bayuwai, da a fudai e enei Akpati vu Uzuwakpani punu a asuvu. Da uladi u kanai kuya'an maru-maru n cigiriwi n kaca'a ka akpan-ga, n kugbadā ki idika, m mini ma atali n abundai.

### Vuka n vungu

**12** Da me enei urotu u gbayin na de gadi, u na u nekei yaba dem mereve. Vuka vi yoku da vi lo, mayaga ma na u shiyai kpamu kannu ka'a. Ene a ni i ta ukiyangi a gadi vu wotoi. Wi ta kpamu n oroliko n azangata kupa n e re a kaci ka ni. <sup>2</sup> Limata i yawa yi ta devu, mbala n atakaci a aganda a limata kpamu a zuwa yi ta mashi. <sup>3</sup> Gogo lo da me enei urotu u yoku gadi. Me enei vungu vu gbayin vi shili n aci e cindere n avana kupa. Kaci dem ki ta n oroliko e kenu. <sup>4</sup> Winja u ni u rono kazangata ke te a katsumā ka azangata a tatsu dem a gadi, da u taduki le a aduniyan. U shamgbai e kelime ka vuka ka adama a na u sodongu maku ma ni gogo lo a ayin a na baci u matsai. <sup>5</sup> Da u matsai maku mo kolobo, ma na mi nu utsura raka ma lya'a tsugono n usudukpi a ubuta u uma a aduniyan raka. Amma da kalingata ka kikipatsai maku ma, da u bankai ni u Kashile adama a na u dasangu a kakuba ko tsugono ka ni. <sup>6</sup> Vuka va vu sumai da vu banai a kakamba a

ubuta u na Kashile ko fobusokoi ni. I ta a kulana yi de ali ayin akpan ke te n amangatawrenre n amangatatsu (1,260).

<sup>7</sup> Gogo lo da a gitai kuvon gadi: kalingata ka gbayin Mikailu n alingata a ni a shilikai n vungu, da vungu va n aza a ni feu a shamkpai vishili. <sup>8</sup> Amma vungu va vi lya'a utsura u le ba, i ta na feu a kukasakpa yi n aza a ni o doku o yongo gadi ba. <sup>9</sup> Da Mikailu n alingata a ni a taduki vungu vu nan lo a kubana a idika n aza a ni. Vungu vu nam pa ayi da vuza na u yongoi ali n ayin a mani-mani, ayi da vuza na feu e ci deke Kalijani ko Malyali. Ayi da vuza na u tsu yansa yaba dem kata u ya'an unushi.

<sup>10</sup> Dada m panai vuza yoku de gadi u danai n kalakat-su ka gbayin:

"Gogo na Kashile ka tsu ki ta a kisa uma a ni!

Gogo na wi ta a kuya'an ulinga n utsura u ni,

katā u lya'a tsugono an mogono!

Gogo na Kishi ka ni ki ta o kuyotsongu utsura u ni wa aduniyan!

Adama a na Kalijani ko doku ka shamgba a ubuta u Kashile u tsu ba,

u buwa a kusatangu itoku i tsu agbashi kannu n kayin ba.

A taduki ta Kalijani pulai vu gadi!

<sup>11</sup> Uma a tsu a lya'a ta utsura u Kalijani

adama a mpasa m Magiri ma,

n akaka a Kashile a na kpamu i a kudansa.

A pana wovon wu ukpa ba.

<sup>12</sup> Adā vu na yi gadi raka ya'in mazanga.

Amma adā vu na yi a idika n asuvu a mala yi ta o kuso'o atakaci kau.

Na va dada adama a na Kalijani ka cipa ta wa da,

u ya'an ta kpamu wupa kau

adama a na u yeve ta ayin a gusa yi ta an wa shamgba."

<sup>13</sup> Ana vungu ve enei a taduki ni a idika, da u gitai kuguva vuka vu na vu matsai maku mo kolobo ma.

<sup>14</sup> Vuka va vi isai evelyu a kajimba ka gbayin adama a na u ciya u imkpa o kubono a ubuta u ni a kakamba.

Adama a na ta de a kulana yi ali aya a tatsu n kagimi, vungu ta na wa kufuda wa ya'an ka yi muna ba.

<sup>15</sup> Dada vungu vu cikpai mini da mo okpoi an kudolu ku na ka kulya'a vuka va, adama a na ma laza n ayi.

<sup>16</sup> Amma da idika i bankai vuka va: i bayuwai unā u ni da i sodongi mini ma na vungu u cikpai va. <sup>17</sup> Da vungu va vi ya'in wupa n vuka va kau, da u dengai kuya'an kuvon m muku n ni n na m buwai raka. Muku n ni ma ele da aza a na o tonoi wilā u Kashile n aza na o tonoi akaka a na Yesu u yotsongushi.

<sup>18</sup> Dada vungu va vi shamgbai a kaina ka mala ka. †

### Kadi ka na ku utai a mala

**13** A ubuta u kene u va, da me enei kadi a kutā a mala. Wi ta n aci e cindere n avana kupa. Kavana

† Katagarda Ka Cida ka zuwa ta kaba'in ka nam pa ka a katsumā ka kaba'in ka 17, aza o yoku kpamu ka 18. Aza o yoku kpamu a zuwa ta kala punu a masala ma 13 kaba'in ke 1.

dem ki t̄a n oroliko e kenu gadi vi ni. Kaci dem a dana t̄a de kula ki ishikushi i Kashile.<sup>2</sup> Kadi ka nam pa ko yot-so t̄a kanama, amma ene a ni an manama ma kakamba ma na e ci deke biya. † Wi t̄a feu n unā an u kawu. Vungu va vi nekei kadi ka utsura derere n u ni, n kaku-ba ko tsugono n tsugono kpamu.

<sup>3</sup> Kaci ke te k̄a kadi ka an kalana ku usan ka na ka yawai ku una yi, amma usan wa u tanā t̄a de. Yaba dem a aduniyan u ya'in mereve mā kadi ma. <sup>4</sup> Raka vi le a cikpai vungu va, vuza na u nekei kadi ka utsura u ni. Da feu a cikpai kadi ka da a danai, "Vuza wi lo tsu kadi ka nam pa ba! Vuza wi lo a kushilika n ayi kat̄a u lya'a yi utsura ba."

<sup>5</sup> Kashile k̄a kasakpai kadi ka ka ya'an aradi n utsura u ni kat̄a tsu nam pa u shika yi kpamu. Kashile k̄a kasakpa yi t̄a u ciya utsura u tsugono ali wotoi aman-gere n u re. <sup>6</sup> Da u gitai kushika Kashile. U shikai feu kula ku Kashile, n ubuta u na wi o kuyongo, n aza a na i gadi raka. <sup>7</sup> Kashile kpamu k̄a kasakpai ni u shilika n uma a ni kat̄a u lya'a le utsura. E nekei ni feu utsura u na u la'i uma a idika dem, n umaci, n elentsu, n kat-sura feu. <sup>8</sup> Yaba dem a aduniyan wi t̄a kucikpa yi, saidei aza a na a danai ula e le a Katagarda ka Aza a Wuma kafu a ya'an aduniyan. Katagarda ka nan lo k̄a Magiri ka'a ka na a unai.

<sup>9</sup> Vuza na wi n atsuvi dem u pana.

<sup>10</sup> Vuza na dem Kashile ke sheshei a kana, i t̄a a kuka-na yi.

Vuza na dem Kashile ke sheshei a una n kotokobi, i t̄a a kuna yi.

Ili i nam pa ya uma a Kashile a lulukpa, kat̄a kpamu a ya'an n uneki u kadu.

### Kadi ke ire

<sup>11</sup> Dada me enei kadi ko yoku ku utai a idika. Wi t̄a n avana e re an a magiri, da u ya'in kadanshi n kalakatsu k̄a vungu. <sup>12</sup> Kadi ka nam pa ka ka shamgbai a ubuta u kadi ka iyain ka, da u ya'in ulinga n icu'lu yu utsura u na kadi ka iyain ka ki n u da. N utsura u nam pa u da u tsu zuwa yaba dem vu na wi a aduniyan u cikpa kadi ka iyain ka, vuza na wi n usan wu ukpa u na u tanai de. <sup>13</sup> Kadi ke ire ka ka ya'in ili i mereve i gbagba'in. Ali u zuwai akina a utai gadi kat̄a a tawa a aduniyan, uma e kene. <sup>14</sup> Kashile k̄a kasakpai kadi ke ire ka ya'an ili i mereve a ashi a kadi ka iyain. Adama a ili i mereve i nam pa da u fudai u zuwai uma a aduniyan raka a puwank̄a. U zuwai le a ya'an kamali k̄a kadi ka iyain ka, vuza na a unai n kotokobi amma ko n nannai da u bonoi n wuma. <sup>15</sup> Kashile k̄a kasakpai kadi ke ire ka zuwa kamali k̄a kadi ka iyain ka ko okpo n wuma, adama a na ka ya'an kadanshi kat̄a ka zuwa le a una yaba dem vu na u iwain kutono yi. <sup>16</sup> A gutsai uma raka a zuwa urotu e ekiye a usingai e le ko a acan, vuzag-bayin ko vuza vi kenu, vuza vu uciyi ko vuza vu unambi, kagbashi ko vuza vi idashi i kaci ka ni. <sup>17</sup> Aza a na i n urotu u nam pa koci ele da a kutsula ko e denge. Urotu u nam pa u da kula ku kadi ka ko lamba vu kula va.

† Ene a biya i t̄a ugadi n cileme, wi t̄a n akutsulu a ugadi kpamu.

<sup>18</sup> Sai vi n kuyeve kat̄a vi yeve lamba vu kadi va! Amma vi baci n kuyeve gogo vi t̄a e kuyeve ili i nam pa. Lamba vi ni vu dada amangatawanti n amangatatsu n tali (666), lamba va kpamu vuza da.

### Magiri n uma a ni

**14** Dada me enei Magiri ma kashani a Kusan ku Sihiyona.† Uma a akpan amangatawun n akpan amangere n akpan a nashi (144,000) a shamgbai kobolo n ayi. Uma a nam pa a ele da aza a na a danai punu a acan n e le ula a Magiri a n Esheku a ni. <sup>2</sup> M panai vuza a kadanshi a Kashile. Kalakatsu ka ni ki t̄a tsu na mini me ci yene n abundai ko karpanga ka gbayin. Kaca'a ka uma n abundai ka'a a kuwa'a umolu kpamu.

<sup>3</sup> Da uma akpan amangatawun n akpan amangere n akpan a nashi (144,000) a shamgbai devu n kakuba ko tsugono ka, kobolo n ili i wuma i nashi, nu nkoshi m gbara-gbara ma. I a kuya'an vishipa vu savu, babu vuza na u kuyeve vu da, sai ele koci. A katsum̄a ka uma a aduniyan raka, ele da aza a na a ciya wishi. <sup>4</sup> Ele da ali a na a kanai kaci ka le a kpadai kuya'an tsugbani, adama a nannai i t̄a cida. O yongoi o kutono Magiri ma a ubuta u na baci u banai dem. Ele aza a Kashile a da kpamu n aza a Magiri; i t̄a ci ili ya ava'inka i na e ci neke Kashile. <sup>5</sup> A ci ya'an aluwa ba, i kpamu n unushi ba.

### Alingata a tatsu

<sup>6</sup> Dada me enei kalingata ko yoku kau a kuya'an ci'imkpi gadi kau. Ayi a kubana kudana Arabali a Singait a na i babu uteku wa aza a na i punu o kuyongo a aduniyan, kobolo n uma a idika dem, n umaci, n elentsu, n kat-sura feu. <sup>7</sup> Da u dansai n kalakatsu kau u danai, "U galan t̄a i neke Kashile tsugbayin, kat̄a i dansa tsu na tsugbayin ci ni ci. Adama a na ayin a yawa yi t̄a a na wa ya'an ka uma a aduniyan afada. Nekei ni tsugbayin, adama a na ayi da vuza na u ya'in gadi n idika, mala n ubuta u na ashi a mini i a kuwa."

<sup>8</sup> Dada kalingata ke ire ka imkpa gadi kau tsu ka iyain ka a kudana, "Likuci i gbayin i Babila† i yikpa t̄a! Na da likuci i na tsugbani ci le tsu zuwai idika raka yo okpoi ni nshinda. I t̄a adanshi u neke le t̄a ujari u tsugbani u ni, na wi t̄a ta na a kuzuwa Kashile ke neke le atakaci."

<sup>9-10</sup> Da kalingata ka tatsu ko tonoi le, a kusala, "Uma a na i raka o kutono kadi n kamali ka ni, i t̄a a kuciya urotu u kadi wa a acan e le ko e ekiye e le. Kashile ki t̄a a kuzuwa le raka o so'o makyan ma wupa ma ni. Makyan ma nam pa a satara ma'a m mini ba, da Kashile a kaci ka ni u tsuwain ma'a a mata'an ma atakaci ma ni. Uma a nam pa i t̄a o kuso'o atakaci a kukula an farinwuta devu n alingata a cida a Magiri.

<sup>11</sup> Akina a na e kuneke le atakaci a kusa'wa kukima ba. Ele na i a kucikpa kadi n kamali ka ni da kpamu i n urotu u kula ku ni, atakaci o kukotso we le ba, ko kenu."

<sup>12</sup> Ili i na ili i nam pa yi a kudana i dada uma a Kashile e

reme ɔdu. Na ele ɔa uma a na o tonoi wilɔ u Kɔshile ɔa o tonoi Yesu mayun.

<sup>13</sup>Da m panai kalakatsu ka zuva a kudana, "Dana ili i nam pa: Aza ɔa mazanga a ɔa, aza a na ɔa kuwai punu ɔa ubuta u kutono Vuzagbayin gogo na ali a kubana a uteku."

Ayinviki ɔa Kɔshile ɔa ushuki, "E, i ta a kuvuka adama a ulinga wa atakaci u le, kata arabali a ulinga u singai u le u tono le."

#### Kukya'a ki ili i vikia'a a idika

<sup>14</sup>Da mi indanai, ɔa me enei keleshu ka ɔari. Ili an vuma ɔa idashi e keleshu ka. Wi ta n oroliko o tsugono a azanariya wa alai a kaci ɔa u kana makaun ma alyu e kukiye ku ni. <sup>15</sup>Da kalingata ko yoku kpamu kau ku utai ɔa Alisa a Gbayin ɔa u salai n kalakatsu kau u vuza na wi idashi e keleshu ka, "Gita kukana m makaun ma nu. Ili i na va kukana a idika gogo na i ge'we ta, gogo na ayin o kubolongu le a yawa ta." <sup>16</sup>Da vuza na wi idashi e keleshu u ukai makaun ma ni ɔa u kanai ili i vikia'a a idika ya.

<sup>17</sup>Da me enei kalingata ke ire ka ku utai ɔa Alisa a Gbayin na de gadi, wi ta feu m makaun ma alyu. <sup>18</sup>Da kpamu kalingata ka tatsu, ka na ki n utsura wa akina, wu utai ɔa ubuta u katalikalyuka. Kalingata ka nam pa ke dekei kalingata ke ire, ɔa u danai, "Dika makaun ma alyu ma nu kata vu kana umaci wu ndanga wa punu a ashina a idika a, adama a na umaci u ni u ge'we ta."

<sup>19</sup>Da kalingata ka ka ukai makaun ma ni punu a idika. U bolongi umaci wu ndanga wa, ɔa u tsungi u ɔa ɔa ubuta u gbayin u na a kupisha le. Na ɔa tsu na wupa u Kɔshile wi a ayin a na baci u takacikai aza a unushi.

<sup>20</sup>Umaci wa a tsu pisha ta u ɔa pulai vi likuci, ɔa mpasa n tsuwain ɔa ubuta u kupisha wa n ɔbundai an kuyene ku na ku yawai ugadi meli amangatawenre (200) n ugavi u na u yawai devu n udashi u tawun.

#### Alingata nu ndukpa mu ukocishi

**15** Da me enei urotu u gbayin u yoku na de gadi u na u nekei yaba dem ili i mereve. Alingata e cindere ɔa kubana ndukpa n cindere mu ukocishi. A ayin a na baci Kɔshile ko kotsi kutakacika uma nu ndukpa n cindere ma, wi ta ɔa kukasakpa kuya'an wupa. <sup>2</sup>Da me enei ili i na yi an mala a kutasa an mindatsu ma na a urai ferere usatari n akina. Da kpamu me enei aza a na a lya'i utsura u kadi, vuza na a danai kula ku ni n lamba, n kamali ka ni. Ele kashani a ubon u mala ma mindatsu, ɔa kubana umolu u na Kɔshile ke nekei le.

<sup>3</sup>Da a ya'in vishipa vu na Musa kagbashi ka Kɔshile, u ya'in n vishipa vu na Magiri ma ya'in, a danai,

"Avu, Kɔshile Ubangari,

vi ya'an ta ulinga u gbagba'in u mereve.

Vi ta o tsugono a idika raka.

Ili i na vi ya'in dem i mayun i ɔa n yu uga'in kpamu.

<sup>4</sup>Yaba dem u kuneke wu ta tsugbayin, Vuzavaguɔdu!

Uma dem a kudana ta, 'Vi ta n tsugbayin n utsura.

Vuza cida wi lo ba, sai avu.

Uma a aduniyan raka ɔa kutawa ta kata a cikpa wu.

Yaba dem we ene ta ili i yu usubi i na vi ya'in."

<sup>5</sup>Da me enei de gadi, alingata e cindere a na i ɔa kubana ndukpa n cindere ma ɔa kutu punu asuvu o Mololo ma Cidaɔ punu ɔa Mavali ma Kɔshile. Yaba dem u ukai ntogu ma ɔari n na mi a kutasa, kobolo n kakashi ka kuminya ka azanariya ulapangi ɔa makanga ma ni.

<sup>7</sup>Vuza te ɔa katsuma ki ili i wuma i nashi ya i nekei kalingata dem kakpanu ka azanariya ka na ki tukpa n atakaci a gbayin ɔa Kɔshile, vuza vu wuma ko wanai n ko wanai, a na ɔa kutsungu a aduniyan. <sup>8</sup>Da Mololo ma Cida ma, ma shanai n kanga ka na ku utai ɔa ubuta u tsugbayin n utsura u Kɔshile. Vuza wi lo u fudai u uwai ɔa Mavali ma Kɔshile ma ba, sai a ayin a na ndukpa n cindere n na alingata e cindere ɔa tukai va n kotsi.

#### Akpanu a wupa u Kɔshile

**16** Da me enei kalakatsu kau ɔa Alisa a Gbayin a kudana alingata e cindere a, "Banai i tsuwain akpanu e cindere a wupa u Kɔshile a aduniyan."<sup>2</sup>Kalingata ka iyain ka banai ɔa tsuwain a aduniyan ili i na yi punu a kakpanu ka ni. Ajakata a gbani-gbani a na i nu mbala ɔa kana uma a na i n urotu u kadi wa, ɔa kpamu a cikpai kamali ka ni.

<sup>3</sup>Kalingata ke ire ka tsuwain ili i na yi punu a kakpanu ka ni a mala, ɔa mini ma mo okpoi ana mpasa n vuza na u kuwai, ɔa ɔa ili i wuma i na yi punu ɔa mala ma dem i kuwai.

<sup>4</sup>Da kalingata ka tatsu ka tsuwain ili i na yi a kakpanu ka ni o ndolu kobolo n ashi ɔa mini, ɔa o bonoi tsu mpasa. <sup>5</sup>Da m panai kalingata ka na ki ɔa kulana mini ka danai,

"Avu ɔa Kɔshile ka Cida.

Avu ɔa Kɔshile ka na ki n wuma gogo na n ayin a de!

U ga'an ta vi ya'an aduniyan afada tsu nam pa.

<sup>6</sup>Uma a gbani-gbani ɔa tsuwain ta mpasa n uma ɔa nu n eneki ɔa nu.

Adama a nannai vi nekei le mpasa o so'lo.

I ta ɔa kuciya ili i na i ga'in ɔa ciya!"

<sup>7</sup>Da m panai kalakatsu ka utai ɔa ubuta u katalikalyuka a kudana:

"E, Vuzavaguɔdu Kɔshile Mala'imili,

tsu na vu ci neke uma a gbani-gbani atakaci mayun ɔa n derere kpamu."

<sup>8</sup>Da kpamu kalingata ka nashi ka tsuwain kakpanu ka ni a kanna, ɔa u kasakpai kanna ka kparai uma a aduniyan n usudukpi u ni. <sup>9</sup>Da usudukpi wa ɔbundai wa u bakulai yaba dem, ɔa a shikai kula ku Kɔshile, vuza na u suki ndukpa n nan lo raka. Amma a iwain kukasakpa unushi u le kobolo n kucikpa tsugbayin tsu Kɔshile.

<sup>10-11</sup>Kalingata ka tawun ka tsuwain kakpanu ka ni a kakuba ko tsugono ka kadi ka, ɔa idika i na wi a kulya'a tsugono tsa yo okpoi n kayimbi. Uma ɔa kana kuluma ajivu e le n a kapatsai adama a ajakata a na i n a ɔa va, mbala n le ma n la'a ta kadanshi. Amma a ya'an kai Kɔshile ka zuva unu u gbani-gbani ɔa ɔa kpadai kukasakpa kuya'an ku unushi.



<sup>12</sup> Kalingata ka ƚali ka tsuwain ili i na yi punu a kakpanu ka ni e kuyene ku gbayin ku Yufiriti adama a na mini ma na mi punu me deƚpe gbende. Ili i nan lo i ya'an baci, kaƚa ngono n kasana n ciya ubuta u na a uwa n osoji e le. <sup>13</sup> Da me enei wunlai u gbani-gbani u tatsu tso opodo a kutu a unu u vungu va, unu u kadi ka iyain, kobolo n unu u kadi ke ire, vuza na wi keneki ka a'luwa. <sup>14</sup> Wunlai u gbani-gbani† u nam pa wi ta u ut-sura u na a kuya'an ili i mereve. A banai wu ngono dem ma aduniyan, u bolongi le a ya'an kuvon n Kashiile Mala'imili a kanna ka gbayin ka na u kuya'anka uma afada.

<sup>15</sup> Vuzavagudu u danai, "Zukai mayin! Mi ta lo a kutawa tsu na koboki ka tsu tawa babu uyeve. Kashiile ki ta a kuzuwaka vuza na u fobusoi ntogu n ni a kuvana mayin unasingai, adama a na u wala a ubuta u uma babu vuza kene ciyampa ci ni kaƚa wo okpo n wono."

<sup>16</sup> Dada wunlai u gbani-gbani wa u bolongi ngono ma a ubuta u te u na e ci deke Aramagedon n Ciyahu-da.

<sup>17</sup> Da kalingata ke cindere ka tsuwain ili i na yi punu a kakpanu ka ni na de zuva. Kashiile ka ya'in kadanshi n kaƚakatsu kau a kakuba ko tsugono ka ni a A'isa a Gbayin, u danai, "N kotso ta ili raka." <sup>18</sup> Da uladi u kana'i kuya'an maru-maru n cigiriwi n kaca'a ka akpanga, n kugbadu ki idika n utsura ali u la'i uteku u na idika yi ishi i tsu gbadu a ayin a na uma i a aduniyan. <sup>19</sup> Kugbadu ki idika ka ku batsai likuci i gbayin i Babila yo okpoi ugboku u tatsu. Likuci i yoku n abundai punu a aduniyan yo okpoi agali gbende-gbende. Kashiile ka cibai n unushi u Babila raka, da u gutsakai ni u so'lo maƚyan punu a mata'an ma na wupa u gbagba'in u ni wi. <sup>20</sup> Ana idika i gbadu nannai, da otogu nu nsasan dem n ni'wain. <sup>21</sup> Mini ma atali a gbagba'in a kana'i kuvara uma. Katali dem ki ta n amiki a na a yawai mudu amangatawun. † Amma adama a na Kashiile ke neke le ta atakaci n abundai ana u tsuwankai le mini ma atali, da a ya'ankai ni unu u gbani-gbani.

### Kashakanlai n kadi

**17** Da vuza te a katsuma ka alingata e cindere a na i n akpanu e cindere a u tawai wa va da u danai, "Tawa kaƚa n yotsonku wu uteku u na a kutakacika kashakanlai ka na yaba dem u yeve, na va dada likuci i gbayin i na a mali devu nu ndolu ma abundai. <sup>2</sup> Ngono ma aduniyan n ya'an ta tsugbani n ayi, ulinga u wono u ni kpamu wi ta an maƚyan ma na ma makai yaba dem a aduniyan."

<sup>3</sup> A ubuta u kene kpamu Ayinviki a zuwai me enei, da kalingata ka dikai mu a kubana a kakamba. Ta de me enei vuka a idashi gadi vu kadi ka shili kadada. A dana ta de ili yi ishikushi i Kashiile a ikyamba i kadi ya raka, wi ta kpamu n aci e cindere n avana kupa. <sup>4</sup> Vuka va vu ukai ntogu n tsugono n na mi n ulima u kuyene n ushili kadada. Da u ukai feu ili i tsuzogu ya azanariya, n atali i ikebe kau kakau nu nwaru mi ikebe. † E kukiye ku usingai ku ni wi ta ukani m mata'an ma azanariya

† Amiki a katali ka mini dem a laza ta amiki a kabufu ka kadidi.

ma na mi tukpa m maƚyan, na va dada idabu n ulinga u kavama u tsugbani ci ni. <sup>5</sup> A dana ta de kula ku na ki ili yi usokongi a kucau ku ni. Kula ku danai,

"Mpa da Babila vu utsura, anaku a ashakanlai raka n vuza na u gitai ulinga wi idabu raka a aduniyan."

<sup>6</sup> Da me enei ashe vuka va vu so'lo ta mpasa n uma a Kashiile, aza na a unai adama a na a ya'an ta mariki n Yesu. Ili i nam pa ya i zuwa yi ta wo okpoi vuza na maƚyan ma makai.

Ana me enei ni da n ya'in mereve. <sup>7</sup> Da kalingata ka ke ecei mu, "Yi dai i zuwai da vi ya'in mereve? Mi ta a kudana wu ili yu usokongi i vuka vu nam pa n kadi ka na u livanki, vuza na wi n aci e cindere n avana kupa. <sup>8</sup> Kadi ka na ve enei gogo na va ki ishi ta n wuma, amma wi ta ukpa gogo na. U ya'an ta devu an wa kutu e kpenle ku zururu kaƚa u bana a ubuta u na a kulangasa yi. Uma a na i idashi a aduniyan, aza a na Kashiile ka kpaƚai kudana ula e le a Katagarda ka Aza a Wuma kafu a ya'an a aduniyan, i ta a kuya'an mereve raka e ene baci kadi ka. Wi ishi ta n wuma, gogo na wi ta ukpa, amma wi ta o kubono kpamu.

<sup>9</sup> "U ga'an ta vi ya'an n kadu ku ugboji kaƚa vi yeve ili i nam pa. Aci e cindere a a dada nsasan n cindere n na vuka va vi idashi. Aci a feu ngono n cindere n da.

<sup>10</sup> Ngono n tawun n yikpa ta de, vuza ƚali da wi o tsugono gogo na, vuza cindere tamkpamu kaƚa u tawa ba, amma tsugono ci ni tsa kuya'an megeshe kau ba.

<sup>11</sup> Kadi ka na ki ishi n wuma, amma da gogo na ki ukpa, ayi feu mogono ma'a ma kunlai. Wi ta a katsuma ko ngono n cindere ma, wi ta ta na a kubana a ubuta wu ukpa.

<sup>12</sup> "Avana kupa a na ve enei va, ngono kupa da n na kaƚa n gitai kulya'a tsugono ba, amma i ta a kuciya utsura u na a kulya'a tsugono kobolo n kadi ka, viyum vi te koci. <sup>13</sup> Dem vi le i ta a kushuku kuneke utsura u le n tsugono u kadi wa. <sup>14</sup> I ta kuya'an kuvon m Magiri ma, amma wi ta a kulya'a utsura u le adama a na ayi da Vuzagbayin va azagbagba'in raka m Mogono mo ngono. Uma a ni ele da aza a na u dekei, n aza a na u zagbai, da i o kutono yi tutu."

<sup>15</sup> Dada kalingata ka danai mu, "Nadolu n na ve enei a ubuta u na kashakanlai ki idashi ya idika i da, n umaci u uma n elentsu. <sup>16</sup> Avana kupa n kadi ka na ve enei i ta a kulivan kashakanlai ka. I ta a kudika ili i na wi n i da raka kaƚa a kasakpa yi koshombodi. I ta a kuwazala ikyamba i ni kaƚa akina o songu ili i na yo okpoi ni raka. <sup>17</sup> Ngono kupa ma mi ta a kuya'an nannai adama a na Kashiile ka zuwa le ta e sheshe kuya'an ili i na u cigai le a ya'an. Adama a nannai raka vi le i ta a kushuku kuneke kadi ka utsura u le kaƚa u lya'a tsugono. I ta o kutono kadi ka sai a ayin a na Kashiile ka zuwai kusheshe ku ni raka ku shana cika. <sup>18</sup> Vuka vu na ve enei va vu da likuci yu utsura i na mogono ma ni mi a kulya'a tsugono tsu ngono ma aduniyan raka."

### Unai Babila

**18** Ana kene ku ukuna u vuka vu na vu kumbai kadi ka ku lazai, da me enei kalingata ko yoku a

kucipa. Wi tã kpamu n utsura n kutashi kã ãbundã i kutã punu wã ni, ða ka akanai aduniyan. <sup>2</sup> Ða u salai n utsura:

“Likuci i gbayin i Babila i yikpã tã.

Uma a buwa punu ã idãshi ba,  
saidei wunlã i u gbani-gbani u ða wi punu kakau.  
Kobolo nu nnu mu unata kakau n ða mi punu o kuy-  
ongo.

<sup>3</sup> Aduniyan rãkã o so'lo tã makyã mã ni ða ma makai le,

makyã ma, ma ða kuciga kuya'an tsugbani n ãyi.  
Ngonon ma aduniyan dem n ya'an tã tsugbani n ãyi,  
ða aza a tsulaga dem ã ciyã ikebe n ãbundã  
adama a na wi tã a kuciga ili n ãbundã.”

<sup>4</sup> Ða kpamu m panai kalãkãtsu ko yoku gadi a ku-  
dana:

“Utã i punu ã likuci i nan lo ya, uma ã vã,  
adama a na yo okpo aza a unushi uteku ci ni ba,  
adama a na ta lo ya kisa atakaci a na e kuneke yi.

<sup>5</sup> Unushi u ni wo okpo tã an kaginda ka gbayin  
ka na ka yawã ugaði ali ã Kãshile.

Kãshile kpamu ka cinukpa n unushi u na u ya'ansai  
ba.

<sup>6</sup> I ya'anã Babila atakaci  
uteku u na u ya'ankai uma a na a buwai.  
Mayun sai a tsupa yi nannai ali kure tsu na u ya'in.  
Sai i tsuwãkã yi m makyã a mata'an mã ni  
ma na ma yawã kure utsura tsu na u nekei uma.

<sup>7</sup> U neke tã kãci kã ni tsugbayin  
ða u ciyã ili i na wi a kuciga dem.  
Nekei ni atakaci n ãbundã kobolo n unãmbukãt-  
sumã.

Ða kpamu u cikpai kãci kã ni u danai,  
‘N ðããngu tã na,  
mpa vuka ða mi a kulya'a tsugono.  
Mi n vali vu na vã kukuwã mu ba,  
adama a nannai mi kushikã adama ã ni ba.’

<sup>8</sup> Adama a na vuka va vi ya'an tã arãði tsu nam pa,  
u buwa m megeshe ba, a na e kuneke yi atakaci nu  
mãbãlã,

n ukpã u uma ã ni, n kambulu ka gbayin.  
Akina a ða o kusongu yi rãkã  
adama ã Kãshile ka na ka kuya'anã yi afada,  
ki tã n utsura wi ili dem.”

<sup>9</sup> “Ngonon ma aduniyan n na n ya'in tsugbani n ãyi, ða  
kpamu ã ciyã uciyi adama ã ni, i tã e kene kãngã ku  
ulalau ka na ki o kulya'a Babila kãtã ã shikã n ã nãmg-  
bã i kpamu ãtsumã adama a ili i nan lo. <sup>10</sup> A shamgba  
tã ða'in adama o wovon ta lo o so'lo atakaci a na wi o  
kuso'lo. I tã a kudana,

‘Ili ya yi tã n atakaci!  
Ili ya atakaci i ða wã nu likuci i gbayin,  
likuci yu utsura i Babila,  
adama a na atakaci ã nu ã tãwã tã ã kãtsumã kã  
viyum vi te.’

<sup>11</sup> “Aza a tsulaga tsa aduniyan dem i tã ã kushikã kãtã  
ã nãmgã ãtsumã adama ã ni, adama a na gogo na  
vuza wi lo a kutsula ili i na i e kudenge ba. <sup>12</sup> Ili i nam

pa ya i ða: azanariya, n azurufa, n atali a ikebe,† nu  
nwaru mi ikebe,† n ãkumbulã kakau a na a gal'in, icu'u  
ya aminya a na i n ulimã u kuyene n ushili kãðãðã, n ili  
i na a ya'in nu ndanga n na mi m magulãni, kobolo n  
anga a agiwa a na e she'wei, nu ndanga mi ikebe, n  
iyum i shili, n iyum, n atali a kuma'a a ikebe kãu, <sup>13</sup> n ili  
i magulãni † i na a ci ya'anã kusa'an, n i na o tsu  
songu a katalikalyuka, n i na yi i kusukuyã a ikyamba,  
m makyã, m mani'in, n kiya, n ilya, n anaka, nu nlala,  
n odoku n ekeke a ucanuku u le, n agbashi, n aza a na  
e remei ã ubutã u kuvon.

<sup>14</sup> “Ða aza a tsulaga a danai vuka va,  
‘Ili i singai i na vi ã kutsãn ki ða dem i ða i kotso tã,  
ili i na yi e kuneke wu tsuloboi dem i ða i puwãnkã  
tã,

vi o kudoku vã ciyã i ða ba!’

<sup>15</sup> “Aza a tsulaga a na a ya'in uciyi n ãyi adama ili i ni i  
na i e kudenge i tã a kushamgba ða'in, adama a na i tã  
a kupana wovon ta lo o so'lo atakaci tsu na ãyi wi o ku-  
so'lo. I tã ã kushikã kãtã ã nãmgã ãtsumã. <sup>16</sup> I tã a ku-  
dana:

‘Ili ya atakaci i ða  
ili i ya atakaci i ða a kubana ã likuci i gbayin!  
U ci yongo tã a ku'uka ãkumbulã ã ni  
a na i buzã n ulimã u kuyene n ushili kãðãðã.  
U uka tã ili i tsuzogu ya azanariya,  
n atali a ikebe nu nwaru kakau.

<sup>17</sup> A kãtsumã kã viyum vi te ða ã lãngãã uciyi u ni  
rãkã!’

“Jagaba vu kpantsu ku gbayin n aza a ulinga ã ni  
dem i tã a kushamgba ða'in, kobolo n yaba dem vu na  
wi punu a nwalu a mala ma n aza a tsulaga ci ili i na a  
tsulai punu a kpantsu ka. <sup>18</sup> I tã ã kushikã kãu ana enei  
kãngã ku ulalau ka na ki o kusongu yi, ‘Likuci i yoku yi  
lo yu utsura uteku u nan lo ba!’

<sup>19</sup> “I tã ã kubukulã kãci ke le n kayala adama a na o  
yotsongu unãmbukãtsumã u le. Kãtã a dana:

‘Ili ya atakaci i ða,  
ili ya atakaci i ða a kubana ã likuci i gbayin!  
Uciyi u ni u zuwa tsu tã rãkã  
tso okpoi aza a uciyi.  
Gogo na ã kãtsumã kã viyum vi te ða ili i nan lo dem i  
lazai.’

<sup>20</sup> Aðã vu na yi o kuyongo gadi vu Kãshile,  
ya'in mãzãngã n ãbundã  
adama a na Kãshile ko yokumo tã Babila rãkã.  
Uma ã Kãshile n azusuki  
n aza a na i eneki  
a ya'an mãzãngã.

Adama a na Kãshile ka ya'anã yi tã ðe afada  
adama a ili i gbani-gbani i na u ya'ankai ðã.”

<sup>21</sup> Ða kalingata ku utsura ko yoku ka ðikai katali ka  
gbayin ko yoku, an kutali ku kiya, ða u vakangi ka'a a  
mala, ða u salai:

“Babila likuci i gbayin,  
ta Kãshile ka kuna wu nannai  
uteku u na n vakangi katali ka!

† Lãngã udani “Furankinsen” ko “Mur” ã Ubutã wi ili i Kuyeye.

Uma o kudoku e kene likuci ya ba.  
<sup>22</sup> Vuza wo kudoku wa pana uma a kuwa'a umolu ba,  
 ko nzubi n aza a ilikushi,  
 vuza wo kudoku wa ya'an ulinga punu wa nu ba.  
 Vuza wo kudoku wa pana izumgbi i kiya ba.  
<sup>23</sup> Vuza wo kudoku we kene kutashi ku makuni ku nu  
 ba.  
 Vuza wo kudoku wa pana kalakatsu ka vuka n vali  
 a kuya'an yolo ba.  
 Aza a tsulaga a likuci i nam pa ele da ishi azagbag-  
 ba'in  
 a la'i uma a aduniyan n utsura dem.  
 Tsuboci ci likuci i nam pa tsu doro ta uma a aduniyan  
 raka.  
<sup>24</sup> Kashile ka takacika ta Babila  
 adama a na a una ta uma a na i a kudansa kadanshi  
 ka Kashile,  
 n aza a na i raka uma a Kashile.  
 E, ta nannai Babila, wu una ta uma a aduniyan n  
 abundai."

### Uma a na i gadi a cikpai Kashile

**19** A ayin a na kalingata ku utsura ko kotsoi  
 kuya'an kadanshi, da m panai kaca'a ka uma n  
 abundai na de gadi a kanai kusala:

"Cikpai Kashile!

Wishi, n tsugbayin, n utsura u Kashile ka tsu u da!

<sup>2</sup> Tsu na u ci neke uma a gbani-gbani atakaci mayun  
 da n derere kpamu.

U sheshe ta de tsu na u kuneke kashakanlai ka gbani-  
 gbani atakaci,

vuza na u zuwai uma a aduniyan a ya'an unushi a  
 ubuta u kuya'an tsugbani n ayi.

Kashile ka tsupa yi ta adama a na wu una yi ta ag-  
 bashi."

<sup>3</sup> Da kpamu a salai:

"Cikpai Kashile!

Kanga ku ulalau u na u songi likuci i gbayin ya  
 ka dengai a kubana gadi ali uteku n uteku!"

<sup>4</sup> Nkoshi m gbara-gbara kamanga n aza a nashi a  
 nan lo kobolo n ili i wuma i nashi ya a kudangi kucikpa  
 Kashile, vuza na wi a idashi a kakuba ko tsugono. A  
 danai, "Ta nannai! Cikpai Kashile!"

### Kadiva ko yolo i Magiri

<sup>5</sup> Da m panai vuma vi yoku e medevile a kakuba ko  
 tsugono ka, a kudana:

"Ada uma raka,

azagbagba'in m muku dem,

ada na yi a kucikpa Kashile raka danai ni,

'Ci neke wu ta tsugbayin.'"

<sup>6</sup> Da m panai izumgbi i kabundai ka uma ka  
 gbangam na de gadi o yoroli n kaca'a an mini ma na  
 me ci yene n kurara n kakpanga ka gbayin. M panakai  
 le a danai:

"Cikpai Kashile!

Adama a na Vuzavagudu, Kashile ka tsu Ubangari, ayi  
 da Mogono!

<sup>7</sup> Kasakpai ci ya'in mazanga n abundai.

Ya'an ci cikpa tsugbayin ci ni!

Adama a na kanna ka yawa ta

ka na a kuya'an yolo i Magiri.

Vuka vu savu vi ni vu fobuso ta de kaci ka ni adama a  
 ka'a.

<sup>8</sup> Kashile ke neke ta de vuka vu nan lo va akumbula,  
 a da i ta cida, a kutasa langu-langu."

(Akumbula a dada ili i singai i na uma a Kashile a ci  
 ya'an.)

<sup>9</sup> Dada kalingata ka ka danai mu, "Dana ili i nam pa:  
 Kashile ki ta e kuneke unasingai wa aza a na a ciyai a  
 banuki le a ubuta u kadiva ko yolo i Magiri." Kalingata  
 ka kpamu ka danai, "Ili i na Kashile ka danai na mayun  
 da."

<sup>10</sup> Da n kudangi e kelime ka kalingata ka adama a na  
 n cikpa yi, amma da u danai mu, "A!a! Kata vi cikpa mu  
 ba! Mpa kagbashi ka'a tsu nu n tsa aza a na e nekei  
 adu e le kpamu, aza a na i o kutono mayun raka i na  
 Yesu wu utakai e keteshe. Cikpa Kashile!"

Ili i mayun i na Yesu wu utakai e keteshe i dada i  
 zuwai uma a fudai a danai uma kadanshi ka Kashile.

### Vuza na u kumbai kodoku ka ari

<sup>11</sup> Da me enei gadi u bayuwai, kodoku ka ari de  
 kashani. Vuza na u kumbai kodoku ka e ne'i ta kula  
 Mariki m Mayun. U ci ya'an ta afada a ni mejege n ku-  
 von kpamu nannai. <sup>12</sup> Ashi a ni a kakana a ubuta tsa  
 akina, a kaci ka ni u ukai oroliko o tsugono n abundai.

A dana ta de kula a ikyamba i ni, amma ayi da koci  
 vuza na u yevei ili i na kula ka ki a kudana. <sup>13</sup> U ukai  
 akumbula a na a rumbuki nu mpasa. Kula ku ni ku da  
 "Kadanshi ka Kashile." <sup>14</sup> Osoji a Kashile a kumbai  
 odoku a ari o kutono yi. A ukai akumbula a ari, cida-  
 cida. <sup>15</sup> Kotokobi ka alyu ka utai a unu u ni, wi ta a  
 kuya'an ulinga n ka'a adama a na u lya'a idika kakau n  
 kuvon. Wi ta a kulya'a tsugono we le n kalangu ka  
 viyum. Wi ta o kuyotsongu le wupa u gbayin u Kashile  
 Ubangari a ubuta u kupisha umaci wu ndanga a ubuta  
 u na a ci ya'an manyan. <sup>16</sup> Punu a kuminya ku na a  
 palai makuta ma ni a dana ta:

### MOGONO MO NGONO N VUZAVAGUDU VA AZAG- BAGBA'IN.

<sup>17</sup> Da me enei kalingata kashani a kanna. Wo orukpoi  
 n kalakatsu kau adama a asakali a na i a ci'imkpi gadi:  
 "Tawai! Gasai i lya'a ilikulya'a ya abundai i kadiva i na  
 Kashile ki a kulansaka da! <sup>18</sup> Tawai! Takumai even a  
 ikyamba yi ngono, n i na anan jagaba a gbagba'in,  
 kobolo n osoji, kobolo kpamu n odoku ali n aza a na a  
 kumbai a da. Tawai! Takumai ikyamba i uma raka: ag-  
 bashi kobolo n aza a na i agbashi ba, uma a na i azag-  
 bagba'in n aza a na i azagbagba'in ba!"

<sup>19</sup> Da me enei kadi ka kobolo nu ngono ma aduniyan  
 raka, kobolo n osoji e le, o bolongi adama a na a ya'an  
 vishili n vuza na u kumbai kodoku ka n osoji a ni. <sup>20</sup> Da  
 a kanai kadi ka, kobolo n keneki ka a'uwa vuza vu na u

ya'ankai ni ili i mereve. (U ya'an tã ili i mereve i nan lo adama a na u yansã aza a na i n urotu u kãdi wa, ða kpamu a cikpai kamãli kã ni.) Kãdi ka n keneki ka a'luwa ka, dem vi le a vakangi le n wuma a mala ma akina a na ã tsu kulã n farinwuta dem. <sup>21</sup> Vuza na u kumbai kodoku ka ða wu unai osoji e le rakã n kotokobi ka na kã utã ã unã u ni. Da asakali a rakã a takumai even a ikyamba ya ali atsumã e le ã cuwã ða o okpoi bafã-bafã.

### Ayã kãkpan ke te

**20** A ayin a na vuza na wi ukumbi o kodoku kã ari ka u lya'i utsura u kãdi wa, n keneki ka a'luwa ka, n osoji e le, ða me enei kalingata ã kutã gadi, wi tã ã kubãnã vukani vã amiki e kukiye ku ni, n kabayuwatsu ke kpenle ku zururu. <sup>23</sup> Kalingata kã kanãi vungu vu gbayin va, koko ka mani-mani ka nan lo ka na feu e ci ðeke Kalijani ko Malya'i. U ðikai vukani va ða u shiyai Kalijani ka kpan-kpa'an. Daða u taðuki ni e kpenle ku zururu. U gbagurai utsutsu u kpenle wa n kabayuwatsu ka na wi ã kubãnã va, ða u zuwai urotu u cirupã ã utsutsu wa ta lo vuza wã bayuwã u ða. Mayun ða Kalijani ko yongo ðe ali ayã kãkpan ke te (1,000), adama a na u fuda u yansã uma a aduniyan ba. A ayin a na baci ayã kãkpan ke te a shanai, kalingata ka ki tã a kushikpa yi u ya'an ayin ukeci kpamu.

<sup>4</sup> Da me enei akuba o tsugono, aza a na kpamu i idãshi ðe ele ða aza a na Kãshile ke nekei utsura a lya'a tsugono. Ele ða akpisa a na irala i le a gbatyai aci adama a na a dansa tã akaka e Yesu n kadanshi kã Kãshile. Uma a nam pa a cikpa kãdi ko kamãli kã ni ba, a isa kpamu urotu u ni ã acã e le ko e ekiye e le ba. O doku o bonoi n wuma ða ã ðasãngi a akuba o tsugono, ða a lya'i tsugono kobolo n Yesu ali ayã kãkpan ke te. <sup>5</sup> Na va ðaða ugiti u na Kãshile kã dengusã akpisa. (Akpisa a na a buwai ã dengã ba, sai a ayin a na ayã kãkpan ke te ka o kotsoi.) <sup>6</sup> Aza a na Kãshile kã dengusã ukpisa a ayin a nam pa i tã ã mazãngã mayun; ele uma ã ni a ða. I a kuna le a mala ma akina a na ã tsu kulã n kãngã kã farinwuta ba, ðaða ukpã u ire. Amma i tã a kuya'anka Kãshile tsugbashi n Kishi ku Uzagbi kã ni an anan ganu, kãtã a lya'a tsugono n ayi ali ayã kãkpan ke te (1,000).

### Kãshile ka lya'i utsura u Malya'i

<sup>7-8</sup> Ayã kãkpan ke te a o kotso baci, kalingata ka ki tã ã kukasãkpã Malya'i mu utã ã ubutã u na wi ushiyi, kãtã wu utã u yansã uma a na i uvishuwi a aduniyan kpãkuru. Idika i nam pa i ða e ci ðeke Gogu m Mogogu. Malya'i mi tã o kubolongu le rakã ã ubutã u na a kuya'an kuvon. I tã a kuyimkpa n abundã ali vuza wa kufuda we kece le ba. <sup>9</sup> E pecuki vishuwi a aduniyan ða a kambuki ubutã u uma ã Kãshile, ðaða likuci i na u cigai. Amma ða akina utã gadi ða a unai le. <sup>10</sup> Da a vakangi ðe kãdi n keneki ka a'luwa ka a mala ma akina a na ã tsu kulã n kãngã kã farinwuta, ða a vakangi kpamu Kalijani,† vuza na u yansã uma a nam pa rakã. Aki-

na a i tã a kuzuwa dem vi le a takacika kanna n kayin ko wanai.

### Afada a ukocishi

<sup>11</sup> Daða me enei kakuba ko tsugono kã ari ka na ki wanshi, ða me enei vuza na u ðasãngi a ka'a. Ana wu utã, ða idika n gadi a lazai, babu vuza na u doku we enei le. <sup>12</sup> Da feu me enei akpisa rakã a kashani e kelime ka kakuba ka nan lo, azagbagba'in n aza e kenke'en. Da ã bayuwã atagarda ã ubutã u na a ðanai ili rakã i na yaba dem u ya'in. Da kpamu ã bayuwã katagarda ka aza wuma. A ya'ankai akpisa rakã afada derere n ulinga u na a ya'in, uteku u na a ðanai a atagarda a. <sup>13</sup> Da aza a na ã kuwã a mala a banai ða a shamgbai e kelime ka kakuba ka adama a na Kãshile ka ya'anka le afada. Ukpã n Ubutã wu Ukpisa ã utãkã n akpisa a na i punu we ele, ða Kãshile ka ya'ankai le afada derere n ulinga u na a ya'in. <sup>14</sup> Daða a vakangi Ukpã n Ubutã wu Ukpisa a mala ma akina. (Mala ma akina ma ðaða ukpã u ire.) <sup>15</sup> Vuza na baci de dem kãtã a ðanai kula ku ni a Katagarda ka Aza Wuma ba, a vakangi ni a mala ma akina.

### Gadi vu savu n idika i savu

**21** Ana kene ku Kãshile ku ukuna wa afada ku lazai, ða me enei gadi vu savu n idika i savu. Gadi vu cau n idika i cau ã puwãnkã tã, mala kpamu ma buwa lo ba. <sup>2</sup> Da me enei Likuci i Cida i na Kãshile kã suki i ðaða Urishelima† vu savu, i ða ã kutã gadi vu Kãshile ã kucipã a idika. Likuci i savu ya yi tã an vuka vu savu vu na ã kabãnkã amila e kujeleke, u fobuso tã adama a na u cina vali vi ni vu na u kolo. <sup>3</sup> Da m panai vuza yoku e medevile ðe gadi vu kakuba ko tsugono, a kudana, "Gogo na kpa'a ku Kãshile ku shana tã n uma! Wi tã ã kudãsangũ n uma ã ni, ele kpamu i tã o kokpo uma ã ni. Kãshile n kãci kã ni wi tã o kuyongo n ele. Kãtã kpamu wo okpo Kãshile ke le. <sup>4</sup> Wi tã kpamu a kura le kujilya ku na ki ã aashi e le dem. Vuza wi lo kpamu o kudoku wã kuwã ba. Vuza wi lo o kudoku wa ya'an unãmbukãsumã ba, ko mãshi a kupana mbãlã n yoku ba. Ili i kuku dem i laza tã."

<sup>5</sup> Vuza vi idãshi a gadi vu kakuba va u danai, "Inda! Mi tã o kubonoko ili dem i savu!" Da u danai mu, "Dana ili i nam pa ya, adama a na ili i nam pa ya mayun ða i ða i kuzuwaka utsura."

<sup>6</sup> Da u doku u danai, "N ya'an tã ðe ili i nam pa dem! Mpa ða Alfa n Omega.† Daða feu, mpa ða Ugiti n Ukocishi. Mi tã e kuneke yaba dem vu na wi n kakuli mini mo kuso'o ðe ã ubutã u na kãshi kã mini ma wuma mi ã kutã. Ele a kutsupa ili ba. <sup>7</sup> Aza a na a lya'i i tã a kisa ili i nam pa wã vã: Mi tã o kokpo Kãshile ke le, ele tamkpamu o okpo muku n vã. <sup>8</sup> Amma uma a nam pa dem i tã a ku'luwa a mala ma akina ma na mã tsu kulã n kãngã kã farinwuta dem: Owovoni, n aza a na ã kasãkpã kutono mu, n aza a na o bonokoi kãci ke le ili yu unata adama ã unushi u na a ci ya'ansa, n aza ã magãlakã, n aza a tsugbani, n aza ã nkunu, n aza o ku-

tono aṃali, n aza a a'luwa raka. Na va daɗa ukpa u ire.”

### Urishelima vu savu

<sup>9</sup>Da kalingata ka banai wa va da ka danai mu, “Tono mu, mi ta o kuyotsongu wu vuka vu savu vu Magiri va.” (Kalingata ka nam pa ayi da vuza te a katsumma ka aza e cindere a na a banai akpanu e cindere a na i nu ndukpa n cindere o ukocishi.) <sup>10</sup>Da Ayinviki a Kashile o tonoi nu mpa da kalingata ka dikai mu a kubana a kusan ku na ku la'i n ugadi tile-tile. Da u yotsongi mu Likuci i Cida i na Kashile ka suki, i daɗa Urishelima, a kutu gadi. <sup>11</sup>Da likuci ya i shanai n tsugbayin tsu Kashile da ya akanai n kutashi ku uladi ki ili yu ushili m mini ma avuku tsa atali a ikebe,† an mindatsu ma na a urai ferere e kene ugboku u re dem. <sup>12</sup>Mashilya mu utsura n ugadi kau a kanzakai i da. Mi ta n utsutsu kupa n u re, utsutsu dem wi ta n kalingata† a kinda u da. A utsutsu wa da a danai de ula u umaci kupa n u re wa aza a Israila, kula ku te dem a utsutsu wa. <sup>13</sup>Kakambu dem ki ta n utsutsu u tatsu: U tatsu a kasana, u tatsu gadi, u tatsu daka, u tatsu kpamu a kalivi. <sup>14</sup>A ma'la ta mashilya a ubirini a gadi va atali a gbagba'in kupa n e re. A katali dem a dana ta kula ku vuza te a katsumma ka azusuki kupa n aza e re a Magiri a.

<sup>15</sup>Kalingata ka na ki a kadanshi nu mpa, da u kanai kalangu ka na a ya'in n azanariya, adama a na u gisanku likuci ya n ka'la, n utsutsu m mashilya ma ni dem. <sup>16</sup>Ana u gisanki, da u cinai adanshi akpati da. Ugadi wa akambu, n kashani, n wanshi u ni dem u te u da: Ugisanki wa raka meli kakpan ke te n amangatawantawun (1,500). <sup>17</sup>Da kalingata ka ka gisanki mashilya ma, tsu na vuma u kugisanku wanshi, daɗa udashi amangatawenre n kupa n u tali (216). <sup>18</sup>A ma'la ta mashilya ma n atali a na i a kutasa langu-langu adanshi akina a shili a da kobolo m mini ma avuku. Ili dem a likuci ya a ya'an ta i da n azanariya mayin a na i cida ali kutashi ku utai adanshi akina a da a kakana a mindatsu ma. <sup>19-20</sup>A ma'lakai n atali icu'u kakau kupa n e re, †† dem vi le atali a ikebe a da. O yoku a shili, o yoku kpamu an mini mo tsulo'o, o yoku an mini ma avuku, o yoku kpamu bulu an kokocilili.

<sup>21</sup>Abayantsu a utsutsu kupa n e re a i ta ana nwaru mi ikebe. Utsutsu dem a ya'an ta u da m mawaru me te koci. Baya vu na vi punu a asuvu a likuci a a ya'an ta vu da n azanariya a na i n tsuloboi ali a kakana n kutashi langu-langu tsu na mindatsu mi.

<sup>22</sup>Mpa n sa'wa kene A'isa a Gbayin a likuci ba, adama a na Vuzavagudu Kashile Ubangari m Magiri ma o okpoi tsu A'isa a Gbayin a nan lo. <sup>23</sup>Likuci i nan lo ya kuciga kanna ko wotoi adama a na ya akana ba, adama a na tsugbayin tsu Kashile tsu akana ta de, da kpamu Magiri ma akanai tsu na makuni ma tsu akana.

† Vuza u gitā baci a Agbara da u banai Jos da u ya'in nwalu mu ugadi nannai ali kutatsu, ta ugadi u mashilya me te ma likuci ma mi nannai. †† Atali kupa n e re kakau a nam pa dem vi le, i ta n ula icu'u kakau, n Tsugana e ci deke le ta nahannai: ka iyain yasfa, ke ire saffir, ka tatsu agat, ka nashi zumurrudu, ka tawun onis, ka tali yakutu, ke cindere kirisolat, ka kunlqi beril, ka kuci tofaz, ka kupa kirisofaras, ka kupa n ke te yakinta, katali ka kupa n e re ametis.

<sup>24</sup>Uma raka a aduniyan i ta o kuyongo n kutashi ku na ka kakana a likuci ya. Ngonu mi ta a kubanka de uciyi le. <sup>25</sup>Abayantsu a likuci a o ci yongo ta ubayuwu ayin tutu. A tsu bayangu a da ba, adama a na kayin ki de a ubuta wa ba. <sup>26</sup>I ta a kutuka n uciyi wa aduniyan kobolo n ili i singai i uma a likuci ya. <sup>27</sup>A tsu kasakpa ili i gbani-gbani i uwa punu, ko aza a na a ci ya'an ili i wono, ko aza a na a ci ya'an a'luwa a uwa de ba. Amma aza a na ula e le i udani a Katagarda ka Aza a Wuma ka Magiri, ele da a tsu uwa punu.

### Kuyene ku na ku ci neke wuma

**22** A ayin a na kalingata ka ko yotsongi mu likuci i savu, da u yotsongi mu kudolu ku na ki m mini ma na me ci neke wuma. Ku da a kutasa an mindatsu ma na a urai ferere e kene ugboku u re dem. Ku da e kuyene a kutu a kakuba ko tsugono a ubuta u na Kashile ki idashi m Magiri. <sup>2</sup>Ku da e kuyene kpamu e mere ma baya vi likuci va. Ndanga n na n tsu matsa umaci n abundai u na u ci neke wuma m gbonguroi a apashi e re dem o kudolu ka. A tsu matsa ta ali kupa n kure a kaya, na lo daɗa kute dem o wotoi. Uma a aduniyan a ci ya'an ta avuku e le aguma.<sup>3</sup>Babu ili i na Kashile ka ya'ankai unu a gbani-gbani i kufuda ya shamgba punu a likuci ya. Kakuba ko tsugono a ubuta u na Kashile ki idashi m Magiri ma ta punu ki a likuci ya, kata agbashi a ni a ya'an ta yi tsugbashi. <sup>4</sup>I ta e kene ashi a Kashile kata u dana kula ku ni a acan e le. <sup>5</sup>Kayin ko kudoku ka ya'an kpamu ba. A kuciga kutashi ku makuni ko ku kanna ba, adama a na Vuzavagudu Kashile wi ta e kuneke le kutashi. Kata a lya'la tsugono ali ayin a babu uteku.

### Kutawa ku Yesu

<sup>6</sup>Da kalingata ka danai mu, “Kadanshi ka nam pa mayun da ki ta kpamu kuzuwaka utsura. Da Vuzavagudu Kashile, vuza na u ci neke eneki Ayinviki a ni, u suku ta de kalingata ko yotsongu agbashi a ni ili i na i kutawa babu megeshe.”

<sup>7</sup>Yesu† u danai, “Ada panai! Mi ta lo o kubono gogo'o.

“Katagarda ka nam pa ka dana tsu ta ili n abundai adama a ili i na yi lo a kutawa m megeshe ba. Kashile ki ta a kuzuwaka uma unasingai aza a na o tonoi ili i nam pa ya.”

<sup>8</sup>Mpa da Yahaya, vuza na u panai da kpamu we enei ili i nam pa ya n ashi a va. Ana n kotsoi kupana n kene le raka, da n kudangi e kelime ka kalingata ka na ko yotsongi mu ili i nam pa ya adama a na n lya'aka yi kayala. <sup>9</sup>Amma da u danai mu, “A!a! Kata vu lya'aka mu kayala ba! Mpa kagbashi ka'la tsu nu, n aza a nu eneki, kobolo n aza a na o tonoi kadanshi ka na ki punu a katagarda ka nam pa. Cikpa Kashile!”

<sup>10</sup>Da u danai mu, “Kata i kpada uma kuyeve ili i na a danai a katagarda ka nam pa a ukuna wi ili i na i kutawa gogo na m megeshe kpamu ba. A ayin a na ili i nam pa i kuya'an i ta lo a kutawa gogo'o. <sup>11</sup>Sai ayin a

nan lo a yawai, uma a na i a kuya'an kagbani-gbani i t̄a a kulya'a kelime n kuya'an, uma a na kpamu i a kuya'an ili i wono a lya'a kelime n kuya'an ili i nan lo. Aza a na kpamu i a kuya'an kasingai a lya'a kelime n kuya'an, aza a na kpamu i cida a suma kuya'an kagbani-gbani."

<sup>12</sup> Yesu u danai kpamu, "Aḏa panai! Mi t̄a o kubono babu megeshe. Mi t̄a o kubono adama a na ko n neke uma dem katsupu ko n neke le atakaci adama a ili i na a ya'in. <sup>13</sup> N zuwa t̄a ili r̄ak̄a i ya'an, ḏa n zuwai ili r̄ak̄a a kubana uteku. Mpa ḏa Alfa n Omega.† Ḑaḏa feu, mpa ḏa Ugiti n Ukocishi.

<sup>14</sup> "K̄ashile ki t̄a a kuzuwaka aza a na a z̄a'li aminya e le cida un̄asingai, adama a nannai a fuda a lya'a umaci wu ndanga n na n ci neke wuma k̄at̄a a fuda a wala n utsutsu wa ali a uwa a likuci ya. <sup>15</sup> Amma i t̄a a kus̄ank̄a uma a nam pa ku'uwa a likuci ya: aza a na o bonokoi k̄aci ke le ḏe ili yi nshinda n unushi u na a ya'in, kobolo n aza a na a ya'in nkunu, n aza a tsugbani, n aza a ma-ḡal̄ak̄a, n aza a na i o kutono aḡali, kobolo n yaba dem vu na u tsu dansa a'uwa.

<sup>16</sup> "Mpa Yesu, n suku t̄a kalingata k̄a v̄a ke neke ḏa akaka a kubana wa aza o Kutoni n aḡund̄ai. Mpa ḏa akaya m matsukaya o Mogono Dawuda.† Mpa ḏa Kazangata ka na ka tsa akana m kpasani."

<sup>17</sup> Ayinviki a K̄ashile n vuka vu savu va a danai, "T̄aw̄a!" Vuza na u panai dem u dana, "T̄aw̄a!" Vuza na

dem wi n kakuli, k̄as̄ak̄pa u t̄aw̄a, vuza na kpamu u cigai k̄as̄ak̄pai ni u ḏika kunele ku gbani ku mini ma wuma.

### Kukotsoso

<sup>18</sup> Mpa, Yahaya, n ronoi atsuvu a yaba dem n utsura, vuza na u panai akaka a ukuna wi ili i na yi a nwalu gogo na, kobolo n i na kpamu yi lo a kut̄aw̄a tsu na n ḏanai a katagarda ka nam pa: Vuza na baci u doki punu ili a ubut̄a wa akaka a nam pa, K̄ashile ki t̄a o kudoku yi atakaci. Wi t̄a a kuya'anka yi atakaci nu ndukpa n cindere n na n ya'in kadanshi ke le punu a katagarda ka nam pa. <sup>19</sup> Vuza na baci u takpai ili punu a ubut̄a wa akaka a katagarda ka nam pa, K̄ashile ki t̄a a kus̄ank̄a yi kuciȳa un̄asingai u na a ya'in kadanshi punu a katagarda ka nam pa. K̄ashile ki t̄a feu a kus̄ank̄a yi kulya'a umaci u maḏanga ma na me ci neke wuma, k̄at̄a ayi K̄ashile u s̄ank̄a vuma vu nan lo kuyongo a likuci i cida ya.

<sup>20</sup> Yesu, vuza na u danai ili i nam pa ya mayun ḏa, u danai, "E, kut̄aw̄a ku v̄a ki m megeshe ba."

Ta nannai. T̄aw̄a u Vuzagbayin Yesu!

<sup>21</sup> Ya'an Vuzagbayin Yesu u yotsongu ḏa r̄ak̄a kasin-gai k̄a ni ka gbayin. Ta nannai.